

LA POLÍTICA TURÍSTICA A LES ILLES BALEARS EN EL MARC INTERNACIONAL (1983-2020)

Antònia Ripoll Martínez

ADVERTIMENT. L'accés als continguts d'aquesta tesi doctoral i la seva utilització ha de respectar els drets de la persona autora. Pot ser utilitzada per a consulta o estudi personal, així com en activitats o materials d'investigació i docència en els termes establerts a l'art. 32 del Text Refós de la Llei de Propietat Intel·lectual (RDL 1/1996). Per altres utilitzacions es requereix l'autorització prèvia i expressa de la persona autora. En qualsevol cas, en la utilització dels seus continguts caldrà indicar de forma clara el nom i cognoms de la persona autora i el títol de la tesi doctoral. No s'autoritza la seva reproducció o altres formes d'explotació efectuades amb finalitats de lucre ni la seva comunicació pública des d'un lloc aliè al servei TDX. Tampoc s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant als continguts de la tesi com als seus resums i índexs.

ADVERTENCIA. El acceso a los contenidos de esta tesis doctoral y su utilización debe respetar los derechos de la persona autora. Puede ser utilizada para consulta o estudio personal, así como en actividades o materiales de investigación y docencia en los términos establecidos en el art. 32 del Texto Refundido de la Ley de Propiedad Intelectual (RDL 1/1996). Para otros usos se requiere la autorización previa y expresa de la persona autora. En cualquier caso, en la utilización de sus contenidos se deberá indicar de forma clara el nombre y apellidos de la persona autora y el título de la tesis doctoral. No se autoriza su reproducción u otras formas de explotación efectuadas con fines lucrativos ni su comunicación pública desde un sitio ajeno al servicio TDR. Tampoco se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al contenido de la tesis como a sus resúmenes e índices.

WARNING. Access to the contents of this doctoral thesis and its use must respect the rights of the author. It can be used for reference or private study, as well as research and learning activities or materials in the terms established by the 32nd article of the Spanish Consolidated Copyright Act (RDL 1/1996). Express and previous authorization of the author is required for any other uses. In any case, when using its content, full name of the author and title of the thesis must be clearly indicated. Reproduction or other forms of for profit use or public communication from outside TDX service is not allowed. Presentation of its content in a window or frame external to TDX (framing) is not authorized either. These rights affect both the content of the thesis and its abstracts and indexes.

La política turística a les Illes Balears en el marc internacional (1983-2020)

Antònia Ripoll Martínez

TESI DOCTORAL
2022

UNIVERSITAT
ROVIRA i VIRGILI

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

UNESCO Chair in Intercultural Dialogue
in the Mediterranean
Tarragona

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

La política turística a les Illes en el marc internacional (1983-2020)

Antònia Ripoll Martínez

Tesis Doctoral

Dirigida pel Dr. Enric Olivé Serret

Programa de Doctorat d'Estudis Humanístics

Tarragona

2022

UNIVERSITAT
ROVIRA i VIRGILI

FAIG CONSTAR que aquest treball, titulat **La política turística a les Illes Balears en el marc internacional (1983-2020)** que presenta **ANTÒNIA RIPOLL MARTINEZ** per a l'obtenció del títol de Doctor, ha estat realitzat sota la meva direcció al Departament **HISTÒRIA** d'aquesta universitat.

TARRAGONA, 15 D'OCTUBRE DE 2022

El/s director/s de la tesi doctoral

ENRIC OLIVÉ SERRET

AGRAÏMENTS

El primer dels agraïments és per el Dr. Enric Olivé Serret. A part de les seves decisions i savis consells acadèmics, vull manifestar la seva calidesa humana, el seu suport, la seva motivació i la seva ajuda personal que m’ha empès i m’ha acompanyat a pujar aquesta muntanya. Sense la seva dedicació i el seu “oxigen” no hagués assolit aquest cim. És per això que moltes gràcies amb tot el cor i l’ànima Dr. Olivé.

Vull agrair el suport de la meva “segona casa” representat per la direcció de l’Escola d’hoteleria de les Illes Balears que m’han donat suport, facilitats i l’oportunitat per poder desenvolupar i acabar la recerca.

També vull donar les gràcies a les companyes i amigues Vivian Hernández i Carmen Aguiló per transcorre juntes durant aquest camí que ja dura tants d’anys.

Finalment, però no en darrer lloc, a la família: Sebastià, Aina, Sebastià i la petita Elna, que representa el futur. Gràcies per que hi sou sempre, malgrat tot. Gràcies per creure amb mi quan jo hi deixava de creure.

Vull fer extensiu l’agraïment a tota la gran família per compartir tota casta de sentiments.

La política turística a les Illes Balears en el marc Internacional (1983-2020)

AGRAÏMENTS	7
RESUM	12
RESUMEN	13
ABSTRACT.....	14
0. Presentació.....	15
1. Introducció.....	18
2. Hipòtesis i metodologia.....	23
3. Bibliografia i fonts.....	33
4. Context internacional del turisme des de 1950 fins el 2020.....	42
4.1. Anàlisi de l'evolució dels principals destins internacionals des de 1950.....	52
4.2. Globalització i turisme.....	60
4.2.1. L'economia global i el turisme	65
4.2.2. Les multinacionals turístiques de les Illes Balears.....	80
5. Política turística i administració.....	105
5.1. Concepte de política turística.....	101
5.2. Política turística internacional.....	101
5.2.1. L'Organització Mundial del Turisme (OMT).....	109
5.2.1.1. Declaracions de l'Organització Mundial del Turisme.....	110
5.2.1.2. Els Dies Mundials del Turisme i els seus lemes.....	139.
5.3. La Política turística a la Unió Europea.....	142
5.3.1. Des del Tractat de Roma fins 1999.....	142
5.3.2. La política turística de la Unió Europea a partir del 1999.....	151
5.3.2.1. El paper del Parlament Europeu.....	155
5.4. La Política turística a l'Estat Espanyol a partir de 1975.....	159
5.4.1. Antecedents previs.....	159
5.4.2. Evolució de la política turística espanyola entre 1975 i 1983.....	161

5.4.3. Evolució de la política turística espanyola entre 1983 i 1995.....	167
5.4.4. Evolució de la política turística espanyola entre 1995 i 2007.....	179
5.4.5. Evolució de la política turística espanyola entre 2007 i 2015.....	180
5.4.6. Evolució de la política turística espanyola a partir del 2015.....	183
6. La política turística a les Illes Balears (1983-2020).....	192
6.1. Precedents a partir del 1950 fins el 1983.....	192
6.1.1. La dècada dels cinquanta.....	192
6.1.2. La dècada dels seixanta fins el 1973.....	201
6.1.3. Des de 1973 fins el 1983.....	205
6.2. L'etapa autonòmica a partir de 1983.....	208
7. La política turística i l'activitat parlamentària.....	207
7.1. Legislatura 1983-1987.....	223
7.1.1. Resultats electorals.....	223
7.1.2. El turisme en el discurs d'investidura.....	224
7.1.3. El turisme a l'activitat parlamentària.....	225
7.1.4. Indicadors evolutius de la legislatura.....	242
7.2. II Legislatura 1987-1991.....	245
7.2.1. Resultats electorals.....	245
7.2.2. El turisme en el discurs d'investidura.....	245
7.2.3. El turisme a l'activitat parlamentària.....	249
7.2.4. Indicadors evolutius de la legislatura.....	283
7.3. III Legislatura 1991-1995.....	287
7.3.1. Resultats electorals.....	287
7.3.2. El turisme en el discurs d'investidura.....	287
7.3.3. El turisme a l'activitat parlamentària.....	293
7.3.4. Indicadors evolutius de la legislatura.....	296
7.4. IV Legislatura 1995-1999.....	298
7.4.1. Resultats electorals.....	298
7.4.2. El turisme en el discurs d'investidura.....	299

7.4.3. El turisme a l'activitat parlamentària.....	310
7.4.4. Indicadors evolutius de la legislatura.....	335
7.5. V Legislatura 1999-2003.....	338
7.5.1. Resultats electorals.....	338
7.5.2. El turisme en el discurs d'investidura.....	338
7.5.3. El turisme a l'activitat parlamentària.....	341
7.5.4. Indicadors evolutius de la legislatura.....	356
7.6. VI Legislatura 2003-2007.....	359
7.6.1. Resultats electorals.....	359
7.6.2. El turisme en el discurs d'investidura.....	360
7.6.3. El turisme a l'activitat parlamentària.....	361
7.6.4. Indicadors evolutius de la legislatura.....	378
7.7. VII Legislatura 2007-2011.....	380
7.7.1. Resultats electorals.....	380
7.7.2. El turisme en el discurs d'investidura	381
7.7.3. El turisme a l'activitat parlamentària.....	383
7.7.4. Indicadors evolutius de la legislatura	393
7.8. VIII Legislatura 2011-2015	395
7.8.1. Resultats electorals.....	395
7.8.2. El turisme en el discurs d'investidura.....	396
7.8.3. El turisme a l'activitat parlamentària.....	398
7.8.4. Indicadors evolutius de la legislatura	439
7.9. IX Legislatura 2015-2019	441
7.9.1. Resultats electorals	441
7.9.2. El turisme en el discurs d'investidura	442
7.9.3. El turisme a l'activitat parlamentària	444
7.9.4. Indicadors evolutius de la legislatura	463
7.10. X Legislatura 2019-2023	465
7.10.1. Resultats electorals	465

7.10.2. El turisme en el discurs d'investidura	467
7.10.3. El turisme a l'activitat parlamentària	469
7.10.4. Indicadors evolutius de la legislatura.....	476
8. Balanç general de l'autonomia i el turisme a les Illes Balears. Els temes de la política turística	480
8.1. Els temes de la política turística al Parlament de les Illes Balears	480
8.2. Les intervencions dels interlocutors socials	499
9. Turisme i Pandèmies	515
9.1. Precedents mundials de pandèmies i turisme	515
9.2. COVID-19 i turisme	519
9.2.1. A l'àmbit Mundial	520
9.2.2. A l'àmbit Europeu	539
9.2.3. A l'àmbit Espanyol	557
9.2.4. A l'àmbit Balear	563
10. Conclusions	571
11. Bibliografia, fonts i webgrafia	586
12. Annexos	609
a) Cronologia	609
b) Legislació	631
c) Activitat parlamentària	637

Resum

La present recerca és una anàlisi de la política turística de les Illes Balears en el context internacional entre els anys 1983, que és quan es constitueix el primer Parlament i Govern autonòmic, fins el 2020 quan es produeix la crisi de la COVID-19.

Hem analitzat l'evolució internacional del turisme des dels anys cinquanta fins al 2020: La distribució mundial del turisme, la globalització, el turisme i les multinacionals turístiques d'origen balear.

Hem aprofundit sobre la política turística i el paper de les diferents administracions, des de l'àmbit mundial, l'europeu, l'espanyol i l'autonòmic.

Introduïm la política turística i la evolució del turisme a les Illes Balears a partir dels anys cinquanta fins al 1983.

Hem estudiat l'etapa autonòmica i hem analitzat com a principals fonts de la investigació els Diaris de Sessions del Parlament de les Illes Balears i la Legislació autonòmica.

Dels diaris de Sessions hem analitzat els discursos d'investidura dels presidents de les Illes Balears i hem concretat els temes turístics.

Hem analitzat les lleis que es refereixen al fet turístic, fent especial esment a les exposicions de motius, on queda reflectit l'esperit de la llei i els seus objectius.

Hem consultat les principals fonts estadístiques per establir l'evolució dels indicadors bàsics turístics. Tot això per a contextualitzar els debats dels representants polítics i membres del Govern.

També hem consultat fonts del moviment associatiu: federacions patronals, sindicats, moviment ecologista i associacions de veïnats i mitjans de comunicació.

Hem tractat la COVID-19 i el turisme i la resposta política que va originar a nivell econòmic i en relació amb el turisme. Feim referència a la represa turística fins l'estiu del 2022.

De forma general volem ressaltar la importància de la política turística i la seva evolució a partir de les diferents conjuntures i realitats.

Paraules claus:

Política Turística, OMT, Unió Europea, Govern Espanyol, Govern Balear, Parlament de les Illes Balears, debats, competències polítiques, insularitat, economia del turisme, regulació de l'oferta turística, fiscalitat, creixement turístic, saturació, Medi ambient, defensa del territori, Turisme sostenible, Interlocutors socials.

Resumen

La presente investigación es un análisis de la política turística de las Islas Baleares en el contexto internacional entre los años 1983, que es cuando se constituye el primer Parlamento y Gobierno autonómico, hasta el 2020 cuando se produce la crisis de la COVID-19.

Hemos analizado la evolución internacional del turismo desde los años cincuenta hasta 2020: La distribución mundial del turismo, la globalización, el turismo y las multinacionales turísticas de origen balear.

Hemos profundizado sobre la política turística y el papel de las diferentes administraciones, desde el ámbito mundial, el europeo, el español y el autonómico.

Introducimos la política turística y la evolución del turismo en las Islas Baleares a partir de los años cincuenta hasta 1983.

Hemos estudiado la etapa autonómica y hemos analizado como principales fuentes de la investigación los Diarios de Sesiones del Parlamento de las Islas Baleares y la Legislación autonómica.

De los diarios de Sesiones hemos analizado los discursos de investidura de los presidentes de las Islas Baleares y concretado los temas turísticos.

Hemos analizado las leyes que se refieren al hecho turístico, haciendo hincapié en las exposiciones de motivos, donde queda reflejado el espíritu de la ley y sus objetivos.

Se han consultado las principales fuentes estadísticas para establecer la evolución de los indicadores básicos turísticos. Todo esto para contextualizar los debates de los representantes políticos y miembros del Gobierno.

También hemos consultado fuentes del movimiento asociativo: federaciones patronales, sindicatos, movimiento ecologista y vecinal y medios de comunicación.

Hemos tratado la COVID-19 y el turismo y la respuesta política que originó, a nivel económico y en relación con el turismo. Hacemos referencia a la reanudación turística hasta el verano de 2022.

De forma general queremos resaltar la importancia de la política turística y su evolución a partir de las distintas coyunturas y realidades.

Palabras claves

Política Turística, OMT, Unión Europea, Gobierno Español, Gobierno Balear, Parlamento de las Islas Baleares, debates, competencias políticas, insularidad, economía del turismo, regulación de la oferta turística, fiscalidad, crecimiento turístico, saturación, Medio ambiente, defensa del territorio, Turismo sostenible, Interlocutores sociales.

Abstract

The present research is an analysis of the tourist policy of the Balearic Islands in the international context between the years 1983, which is when it constitutes the first Parliament and Autonomous Government, until 2020 when the crisis of COVID-19 occurs.

We have analysed the international evolution of tourism from the 1950s to 2020: The worldwide distribution of tourism, globalization, tourism, and the tourist multinationals of Balearic origin.

We delved into tourism policy and the role of the different administrations, from the global, European, Spanish, and regional level.

We introduce tourism policy and the evolution of tourism in the Balearic Islands from the 1950s until 1983.

We have studied the autonomous stage and analysed as the main sources of the research the Journals of Sessions of the Parliament of the Balearic Islands and the Autonomous Legislation.

From the papers of Sessions, we have analysed the inauguration speeches of the presidents of the Balearic Islands, and we have specified the tourism issues.

We have analysed the laws that refer to the tourist fact, making special mention of the expositions of reasons, where the spirit of the law and its objectives are reflected.

We consulted the main statistical sources to establish the evolution of the basic tourist indicators. All this to contextualize the debates of political representatives and members of the Government.

We have also consulted sources from the associative movement: employers' federations, unions, the environmental movement and neighbourhood associations and the media.

We covered COVID-19 and tourism and the political response it caused economically and in relation to tourism. We refer to the resumption of tourism until the summer of 2022.

In general, we want to highlight the importance of tourism policy and its evolution based on the different situations and realities.

Keys words

Tourism Policy, UNWTO, European Union, Spanish Government, Balearic Government, Parliament of the Balearic Islands, debates, political competences, insularity, tourism economy, regulation of the tourist offer, Fiscality, tourism growth, saturation, Environment, defence of the territory, Sustainable tourism, social interlocutors.

Presentació

Aquesta tesi que presentem és el fruit de tot uns conjunts de factors de caràcter personal i professional.

El primer ve condicionat per haver nascut a Mallorca l'any 1964, això me fa doble "boomer", pel que fa a l'explosió de la natalitat dels anys seixanta a la que pertany i perquè també els anys seixanta, a Mallorca, són considerats els anys del "boom del turisme", fet marcat per la inauguració de l'aeroport de Son Sant Joan, justament l'any 1960.

El segon condicionant, segurament els més importants, ve donat per els estudis universitaris en Geografia a la Universitat de les Illes Balears (1983-1987). El fenomen del turisme i els seus impactes territorials, econòmics i socials eren objecte d'explicacions i debats a quasi totes les assignatures.

La meva percepció, d'aleshores, era que no podíem explicar res que fes referència a la geografia física i sobretot humana sense fer esment al que significava el turisme per a les illes. Aquest tema me va començar a plantejar moltes inquietuds i qüestions quasi existencials.

Era recurrent parlar de la Mallorca preturística i la Mallorca turística, com a dues realitats anàlogues quasi a la història i la prehistòria. Un abans i un després, i la meva generació entre les dues, escorats cap a la segona etapa.

També ens ensenyaren, i acabà resultant molt familiar, el concepte "balearització" per fer referència al model turístic sorgit a les Illes, precisament els anys seixanta. Aquest concepte era pejoratiu, no desitjat, precisament indicava el que no havia de ser, el que no era bo, s'havia d'evitar.

A hores d'ara, aquesta Mallorca balearitzada dels anys seixanta, setanta, ens semblaria una Mallorca paradisiàca; sense autopistes: amb un aeroport petit; amb un litoral molt poc urbanitzat; unes platges poc transcorregudes, sobretot les no urbanitzades; un port de Palma amb un horitzó visible, una ciutat que llindava amb un paisatge rural, en definitiva unes illes idíl·liques o idealitzades que ja no existeixen.

El tercer condicionat ve donat per les primeres oportunitats laborals com a becària del Departament de Ciències de la Terra de la Universitat de les Illes Balears.

Durant aquesta etapa vaig tenir l'oportunitat de fer una primera recerca en forma de tesina amb el títol: “El litoral de Palma com a espai d’oci” en el marc del Projecte d’Investigació “PB:87-0582 Turismo y Ordenación del Territori en las Illes Balears”. Dirigit pel Catedràtic de Geografia Humana el Dr. Pere Salvà Tomàs. La transformació d’aquest espai havia estat un dels exemples per explicar els impactes territorials del turisme.

L’interès per l’estudi del turisme s’anava consolidant de la ma dels professors: la Catedràtica Dra. Joana Maria Seguí i el Dr. Climent Picornell, que m’aportaren coneixements, fonaments i també suport.

Aquest interès pogué veure els seus fruits en alguns articles i presentacions a congressos, de comunicacions de temàtiques turístiques.

Paral·lelament a les inquietuds per l’anàlisi del fenomen turístic, sorgí l’interès pels moviments migratoris a les Illes Balears. Aquesta temàtica va canalitzar tot un conjunt també d’articles i comunicacions.

Durant aquets anys se’n va donar l'oportunitat de començar a impartir assignatures de geografia als estudis de turisme. El turisme és moltes coses, però és un fet geogràfic indiscutible que ha de formar part dels estudis universitaris relacionats amb les titulacions de turisme.

També me vaig poder formar en el camp de la formació en turisme com a alumne de “International Course of Training for Trainers” del projecte “New Professions in Tourism Area”, finançat per la DG XXIII de la Comissió Europea, a Caprarola, Viterbo, Itàlia, 2005.

Finalment, després d’uns quants anys vaig començar a treballar al Consorci Escola d’Hoteleria de les Illes Balears. La creació d’aquest consorci, l’any 1995, era fruit d’una voluntat política, ja del Govern Autonòmic que tenia unes competències transferides en matèria turística i en la seva formació. El consorci estava coparticipat per la Conselleria de Turisme del Govern Balear i la Universitat de les Illes Balears.

Vaig tenir la possibilitat, juntament amb la majoria de companyes i companys, de ser professora des del primer curs acadèmic impartit a l’Escola d’Hoteleria de les Illes Balears. Durant aquests anys ens hem hagut d’adaptar als nous plans d’estudis que impliquen assignatures que van canviant i que ha fet que, per una part tinguem una

perspectiva cronològicament àmplia de l'evolució del turisme i a la vegada hem assistit al creixement de les magnituds del turisme, que cada vegada s'han fet més i més grans, com així ho reflecteixen els principals indicadors turístics. A la vegada el turisme s'estén geogràficament a més països, és més mundial.

Paral·lelament a les tasques docents des del 1995 he tingut la sort de participar en tot un conjunt de projectes, dels que m'agradaria destacar, per tot allò que m'han aportat.

La Direcció de l'Atles de la Gran Enciclopèdia de Mallorca (1988-1999), així com la col·laboració a la Gran Enciclopèdia de Mallorca i a l'Atles Històric de la Gran Enciclopèdia de Mallorca.

La coordinació i participació com a autora a l'obra "Turisme i societat", dirigida pels Dr. Climent Picornell, Dr. Francesc Sastre i el Dr. Sebastià Serra. Editada per la Conselleria de Turisme del Govern Balear (2002) i Promomallorca

Membre de l'equip de l'estudi: El turismo de congresos como nueva modalidad de destino en Balears. (2001).

Membre de l'equip del projecte Tempus CD-JEP-33052-2005 : Creation d'un cadre pedagogiques dans les ISET en soutien a l'application du Decret de Bologne"(2006-2009)

Membre de l'equip del projecte Tempus JEP-31155 (2004-2007) Master professional: "Gestion du Patrimoine Culturel et Naturel. Liderat pel Catedràtic de la Universitat Rovira i Virgili el Dr. Enric Olivé Serret

Membre de l'equip d'assessors del segon Llibre Blanc del Turisme de les Illes Balears, dirigit pel Dr. Antoni Riera (2009).

Tornant a les tasques docents, que han estat les tasques que bàsicament han omplert la meva vida professional durant tots aquets anys.

M'agradaria destacar la matèria amb el descriptor "Turisme internacional", que he anat impartint durant molts d'anys. M'ha provocat haver d'estar any rere any pendent de l'evolució del turisme, explicar com s'havia arribat de 25 milions de turistes a 563 milions de turistes internacionals l'any 1995 fins arribar als 1.460 milions de l'any prepanidèmic del 2019, quins eren els factors explicatius del creixement de la demanda i cercar les causes de quan hi havia un retrocés del número de turistes.

Per altra banda, el turisme a les illes Balears, sempre ha estat majoritàriament internacional. Per tant, factors de caràcter econòmic que afectin a Alemanya i Gran Bretanya tenien una incidència directe a la economia de les Illes Balears. Per tant per entendre l'evolució del nostre turisme havíem de mirar que passava fora de casa.

Un altre plantejament neix a partir de la reflexió de que essent el turisme un factor tant potent econòmicament, amb tants d'interessos, tan global, i que a més, podríem dir que té una “debilitat” per a les Illes Balears com a destí, com així o indiquen el posicionament dels principals indicadors macroeconòmics. Quin paper decisorí té la societat balear per dirigir aquest motor econòmic que és el turisme?

A partir d'aquesta reflexió, i segurament d'altres, hem posat les bases de la present tesi, analitzant el paper de la Comunitat Autònoma, com a entitat política competent, encara que limitada per a tots un condicionants, polítics i econòmics , per a gestionar i decidir sobre el turisme a les Illes Balears.

Des del curs 2018-2019 el Grau de Direcció Hotelera es convertí amb títol de grau oficial i me foren assignades les assignatures de Geografia Mundial del Turisme. Tot un repte haver d'explicar tot el món en 120 hores!

Durant aquets anys he conviscut amb un assignatura pendent que m'ha acompanyat dins la meva consciència. És tracta de presentar una tesi doctoral de temàtica turística.

Circumstàncies i vicissituds de la vida m'han portat, després d'un període involuntari d'inactivitat, a redactar la present recerca que presento.

Palma, 30 de setembre de 2022

1. Introducció

L'actual recerca que presentem pretén aportar una anàlisi de la política i valorar-ne la seva importància dins la realitat turística de les Illes Balears. Concretament a partir de l'any 1983, quan es dota a les Illes Balears de les institucions d'autogovern en determinades competències, de les que destaca la del turisme.

L'anàlisi de la política turística debatuda en el Parlament de les Illes Balears, els principals temes i els seus debats és l'eix de l'estudi, a través dels Diaris de Sessions dels plens parlamentaris i la legislació en matèria turística.

El fet de que el turisme és un factor econòmic i sociològic, present a nivell mundial, en el qual les Illes Balears hi tenen el seu paper, hem trobat del tot justificat analitzar en primer lloc l'evolució del fenomen a nivell mundial, europeu i espanyol.

En aquest sentit hem aprofundit sobre el tema globalització i turisme ja que consideram que condiciona les regles del joc de l'evolució del sector, a partir dels anys noranta del segle XX

Per una altra banda si ens demanéssim quina és l'aportació econòmica més important al món global que prové de Balears, probablement hi hauria un consens en respondre que és l'expansió del negoci turístic de mans de les multinacionals originades a les Illes, sobretot a Mallorca i a Eivissa.

La realitat actual del turisme a les Illes Balears, així com les seves conseqüències econòmiques, socials i territorials no és pot explicar sense analitzar la seva evolució des dels inicis del turisme de masses, en clau europea a partir dels anys cinquanta, fins al present. Són molts els factors que han condicionat aquesta evolució. Factors internacionals, estatals i locals.

La qüestió de la que parteix l'origen de l'estudi és esbrinar quin paper ha jugat la política de les illes Balears a partir de l'establiment del règim autònom en l'evolució del model turístic.

Aquesta pregunta ens indueix a formular una segona qüestió: Les característiques turístiques de les Illes Balears, responen a una voluntat social expressada a través dels representants polítics?

Una altra tema que ens plantejam, és quin paper juga o hauria de jugar la política turística a l'hora de gestionar el fenomen del turisme. Aquesta reflexió pensam que és força complexa, ja que no hi ha una unanimitat sobre quins són o haurien de ser els objectius de la política turística, contràriament a altres polítiques no és fàcil trobar consens, ja que són molts els agents que intervenen i a vegades amb interessos oposats.

En aquest sentit podríem polaritzar els interessos entre els que volen atreure el màxim de visitants i els que defensen un creixement zero i els que pregonen un decreixement.

Una tercera qüestió és la capacitat resolutiva de la política autonòmica per a gestionar les problemàtiques que se'n deriven i dissenyar un model turístic de consens.

Una quarta qüestió és la relació de les polítiques turístiques locals respecte a l'evolució dels grans temes de les polítiques turístiques mundials i els seu gran d'influència.

En aquest sentit podem comptar amb moltíssims de documents internacionals que marquen els beneficis del turisme i també els perjudicis. També trobam moltes recomanacions i per a que el turisme esdevingui sostenible i que les societats amfitriones se'n beneficiïn.

El cinquè gran plantejament, consisteix en esbrinar quin poder real tenen les autoritats locals, a través de les institucions democràtiques, per a posar en marxa el que són els diferents desitjos socials envers del turisme.

Pel que fa a les Illes Balears, en primer terme, la principal institució per a vehicular aquestes polítiques consideram que és el Parlament de les Illes Balears.

Aquest conjunt de reflexions ens ha fet presentar la següent estructura dels continguts de la investigació:

a) Un bloc per a conèixer l'evolució internacional del turisme des dels anys cinquanta fins al 2020 (Crisi de la COVID-19). En base als grans temes: La distribució mundial del turisme. El fenomen de la globalització i el turisme i els aspectes de les multinacionals turístiques d'origen balear.

b) Un segon bloc que ens permet aprofundir sobre el concepte de política turística i el paper de les diferents administracions, des de l'àmbit mundial, l'europeu, l'espanyol i fins a l'àmbit autonòmic, que és el principal objecte d'anàlisi de la tesi.

Pel que fa a l'àmbit mundial hem recopilat, consultat i analitzat aquells documents que pensam que tenen una transcendència per a marcar les directrius de la política mundial Hem aportat una perspectiva cronològica, entenem que del tot necessària per a l'evolució del turisme com a fenomen i la resposta de les institucions públiques.

c) El tercer bloc emmarca i introdueix el que consideram un aspecte fonamental de la investigació, que desenvolupem en el següent apartat. Aportem uns punts introductoris sobre la política i la evolució del turisme a les Illes Balears a partir dels anys cinquanta fins al 1983.

d) El quart bloc és el nucli de la investigació. Introduïm l'etapa autonòmica a partir del 1983 i seguidament passem a analitzar les principals fonts de la investigació que són els Diaris de Sessions del Parlament de les Illes Balears i la Legislació autonòmica.

Dels diaris de Sessions hem consultat i analitzat tots els discursos d'investidura dels presidents de les Illes Balears i hem extret totes les referències que tracten del turisme.

Pel que fa a la legislació, hem analitzat totes lleis que es refereixen al fet turístic, fent especial esment a les exposicions de motius, on queda reflectit l'esperit de la llei i els seus objectius.

Hem consultat i analitzat les iniciatives parlamentàries en forma de projecte o proposició de llei de tot el període autonòmic i els debats que s'originaren en seu parlamentària.

Aquest apartat està estructurat cronològicament a partir de cada una de les 10 legislatures que han transcorregut des del 1984.

A la vegada, cada una de les legislatures presenta una estructura de forma sistemàtica, que majoritàriament es va repetint, segons les pròpies característiques de la legislatura a la que ens referim: Els discursos del candidat a president; la legislació corresponent; les iniciatives legislatives i els seus debats; els principals indicadors turístics, per acabar de contextualitzar l'activitat política i parlamentària.

És per això que hem estimat oportú i necessari consultar les principals fonts estadístiques per establir l'evolució dels principals indicadors turístics durant el període autonòmic i per a cada una de les legislatures. Tot això per a contextualitzar les paraules i els debats dels representants polítics i membres del Govern.

e) El cinquè bloc és per mor de la COVID-19. Hem considerat que un fet tan important que afectà al turisme mundial i òbviament a Balears havia de ser tractat en la present investigació. No podíem deixar d'analitzar quines eren les respostes polítiques

davant d'una crisi de dimensions tan grans que suposava un dels majors o el major dels reptes polítics de l'època del turisme de masses.

f)El sisè bloc és el de les conclusions a les que hem arribat amb la investigació i redacció de tots els apartats. Des del punt de vista de les hipòtesis plantejades i de les que han anat sorgint durant el curs de la investigació.

g)Ens volem referir als blocs dels annexos que ens han servit com a referència bàsica i sistematitzar una gran part de la informació que forma part del contingut de la tesi:

-Annex cronològic amb les coordenades temporals des del 1972 fins el 2020. I als àmbits del Món, Europa, Estat Espanyol i Balears.

-Annex del rànquing de l'evolució dels principals destins turístics internacionals des del 1950 fins el 2019.

-Annex de documents com ara Cartes i Declaracions de l'Organització Mundial del Turisme

-Annex que recull els lemes del "Dia Mundial del turisme", que es celebra cada 27 de setembres e

-Annex de les Lleis del Govern de les Illes Balear en matèria turística

-Annex de l'Activitat parlamentària sobre turisme del Parlament de les Illes Balears.

h)Finalment recopilam les fonts, la bibliografia i la webgrafia que ens han aportat els coneixements i la informació per a la present tesi.

2. Hipòtesis i metodologia

2.1. Hipòtesis de la recerca.

A partir de les qüestions que hem plantejat en la introducció presentam el conjunt d'hipòtesis que ens han guiat a l'hora d'anar desenvolupant la present tesi.

a) Fins a quin punt les problemàtiques turístiques que es plantegen durant l'etapa autonòmica són herència del passat?

b) Les problemàtiques turístiques es van sobredimensionant i la seva gestió escapa de les competències autonòmiques del turisme?

c) Per què els temes turístics es tornen recurrents a tots els debats sobre política turística, encara que portin dècades en discussió?

d) La capacitat de la política turística per incidir en la demanda és molt feble i implica que les autoritats dels destins tinguin poca capacitat d'actuació?

e) És el sector emissor i els seus comercialitzadors els que marquen l'evolució i les característiques del mercat turístic?

f) Amb el procés de la globalització, els poders polítics autonòmics han de fer front a les dificultats que suposa gestionar el turisme com a fenomen global, i perden capacitat per controlar els impactes del turisme?

g) El turisme a les Illes Balears està fortament condicionat pels elements de caire internacional des dels inicis del turisme de masses fins a l'actualitat?

h) La crisi de la COVID-19 ha estat la crisi més important des de l'inici del turisme de masses als anys cinquanta?

i) Els instruments d'ordenació i legislatius de l'etapa autonòmica de les Illes Balears han estat insuficients per a definir un model turístic desitjat per la societat?

j) Les competències del Govern de les Illes Balears són suficients per actuar de forma expeditiva a l'hora de definir un model turístic desitjat?

k) Sense la pressió exercida pels moviments socials, hi hagués hagut una política de protecció i gestió dels espais naturals?

l) La problemàtica dels entorns naturals, una vegada delimitats i protegits, és ocasionada per la seva massificació derivada de l'augment dels visitants i a les noves pràctiques turístiques incitades per les xarxes socials?

m) La preservació del paisatge i els recursos naturals és cabdal per a la política turística?

n) La percepció de les problemàtiques territorials han canviat al llarg dels temps?

- o) Els darrers anys han aparegut nous fenòmens de deteriorament ambiental i social derivats de l'evolució del turisme, a partir del seu creixement i diversificació?
- p) Els grups polítics parlamentaris es fan ressò dels mitjans de comunicació quan reflecteixen la problemàtica de la situació turística i a la vegada creen consciència social sobre els efectes del turisme, donant veu als grups reivindicatius?
- q) Han estat suficients i operatives les iniciatives de caràcter proteccionista en línia de la sostenibilitat?
- r) Hi ha una necessitat de legislar i protegir la societat dels impactes econòmics i negatius del turisme?
- s) En el mateix territori i a molt poca distància, hi ha una societat que pertany a l'elit econòmica mundial a la vegada que augmenten les necessitats socials bàsiques?
- t) La política turística internacional ha condicionat la política turística autonòmica?
- u) El paper que correspon a l'administració respecte al turisme, des del punt de vista polític i ideològic, és molt variable?

2.2. Metodologia

A l'hora d'iniciar la recerca era fonamental explicitar les formulacions acceptades per la bibliografia científica i institucional, per aquells conceptes en els que es basa l'estructura del treball que presentam

Aquets conceptes bàsics són:

El turisme, el sistema turístic, el territori turístic, la societat local i la política turística i en el camp de l'anàlisi del coneixement de les conseqüències del turisme, els impactes del turisme.

a) El Turisme

Pel que fa al turisme, la definició la podem trobar expressada de diferents maneres de les que citam algunes d'elles:

Una de les primeres definicions és la que elaboraren els economistes suïssos **Hunziker i Krapf (1942)**¹:

“La suma de fenòmens i de relacions que sorgeixen dels viatges i de les estàncies dels no residents, sempre que no estiguin lligats a una residència permanent ni a una activitat remunerada.”

¹ HUNZIKER, W. & KRAPP, K. (1942): Grundriss der Allgemeinen Fremdenverkehrslehre. Universidad de Berna, Suïza

Ens ha paregut interessant reproduir la contextualització d'aquesta definició per part de l'autora (Gemelli 2020) i destacar que va ésser assumida per la Unió Internacional d'Organismes Oficials de Turisme (UIOOT) a la Haia. Organisme al que hem fet referència com a precursor de l'Organització Mundial del Turisme.

“En 1942 Hunziker y Krapf, publican el libro Gründrisse der Allgemeinen Fremdenverkehrslehre que se traduce al español como Fundamentos de la Teoría General del Turismo, obra en la que indican los elementos esenciales a considerar para la concepción de una teoría del turismo. Comienzan por destacar los aportes realizados a la definición del Turismo hasta fines de los años 30, por Schullern (1911), Schwink y Bormann (1930) que describen al turismo como un hecho económico producido por la afluencia y estadia del hombre para ponerse en contacto con la naturaleza y la de Stradner (1930) y Morgenroth (1930) que consideran al turismo como un hecho psicosocial, del que resaltan su efecto social tanto para el turista como para el anfitrión, a partir de considerar que el viaje responde a una motivación interna de los individuos que los lleva a desplazarse. Hunziker y Krapf elaboran su propia definición del turismo que sintetiza los enfoques anteriores y dice que: "El turismo es un conjunto de relaciones y fenómenos producidos por el desplazamiento y permanencia temporal de personas fuera de su lugar de residencia habitual sin que sean motivadas por el lucro" (1942, p. 5) definición que es adoptada internacionalmente en 1947 en la Primera Asamblea constitutiva de la Unión Internacional de Organismos Oficiales de Turismo (UIOOT) en La Haya, con sede en Ginebra.

Burkart i Medlik, 1981²:

“Els desplaçaments curts i temporals de la gent cap a destins fora del lloc de residència i de treball, i les activitats que es duen a terme durant l'estància en aquests destins”

Mathieson i Wall (1982)³:

El turisme és el moviment temporal de la gent, per períodes inferiors a un any, a destins fora del lloc de residència i de treball, les activitats empreses durant l'estància i les facilitats creades per a satisfer les necessitats dels turistes.

I finalment volem citar la de l'Organització Mundial del Turisme que és la que tendrem com a referència.

OMT (1994)⁴: *“El turisme compren les activitats que realitzen les persones durant els viatges i estàncies en llocs distints al del seu entorn habitual, per un període de temps consecutiu inferior a un any amb finalitats d'oci, per negoci i altres.”*

Es poden extreure de les definicions tot un conjunt de característiques implícites en el fenomen del turisme:

² BURKART, A. J & MEDLINK, S (1981): Tourism: past, present and future , Heinemann, London.

³ MATHIESON, A & WALL. G (1992): Tourism: economic, physical and social impacts ,Longman, London.

⁴ OMT (1994): Recomendaciones sobre estadísticas de turismo, Organización Mundial del Turismo, Madrid

- Introducció als possibles elements motivadors del viatge,
- Acotació temporal de la durada, tant mínim com a màxim.
- Delimitació de l'activitat desenvolupada abans i durant el període de l'estància.
- Localització de l'activitat turística com l'activitat realitzada "fora de l'entorn habitual.
- Existeix un moviment físic dels turistes, la qual cosa implica un desplaçament.
- L'estància en el destí ha de ser durant un període determinat de temps no permanent.
- El turisme compren tant el viatge cap el destí com les activitats realitzades durant l'estància.
- Qualsevol que sigui la motivació per a viatjar, el turisme engloba els serveis i productes creats per a satisfer les necessitats dels turistes.

En aquest context ens pareix oportú incloure la Definició de Roma, 1964 (*"Conferencia de las Naciones Unidas sobre el Turismo y los Viajes Internacionales"*), a iniciativa de la UIOOT i de les Nacions Unides de 1963 respecte a Turista, visitant i Excursionista.

-Turista: visitant temporal que estigui un mínim de 24 hores dins del país visitat i que els motius del viatge poden estar agrupats en

- a) Oci, vacances, salut, estudis, religió, esports
- b) Família, reunions

- Visitant: Tota persona que arriba a un país i hi resideix per qualsevol altra raó que no sigui la d'obtenir un treball remunerat.

- Excursionista: Tot visitant temporal que no està més de 24h a un lloc

La definició d'excursionista ens pareix molt a tenir en compte per l'expansió del turisme de creuers i el seu creixement a les Illes Balears.

A la vegada podem extreure tot un conjunt d'aspectes que se'n deriven de la pròpia definició del turisme:

- La complexitat del concepte del turisme
- És la manifestació d'una tipologia d'oci
- Suposa el desplaçament del lloc de residència habitual a un destí
- Implica una despesa de renda prèviament obtinguda
- Implica un consum de béns i serveis
- Genera riquesa
- El seu desenvolupament exigeix certes inversions prèvies

- Es manifesta com a una inclinació del subjecte
- Proporciona un cert nivell de satisfacció
- Forma part de la sociologia de l'oci

b) El sistema Turístic

A partir de l'anàlisi del concepte del turisme. La forma que ens pareix més adient per al seu estudi, comprensió i anàlisi, és a partir de "la teoria de sistemes" com així ho exposen els autors de la publicació coordinada per Vera Rebollo, el 2013 i amb la participació de López Palomeque, Marchena Gómez i Antón Clavé. Titulada: "*Análisis territorial del turismo y planificación de destinos turísticos*":

"Las ciencias sociales han utilizado la teoría de sistemas para tratar de reconocer procesos complejos donde las sociedades, los territorios o las economías articulan partes que sumadas configuran una totalidad funcional".

Pel que fa als elements bàsics que configuren el sistema turístic:

- Els turistes com a consumidors.
- Els mecanismes públics o privats que promocionen el recursos turístics i els acaben convertint en productes.
- Els sistemes de transport, connectivitat i mobilitat turística, entre el territori d'origen i el de destí
- El destí turístic o territori

La present recerca la situem dins aquest element del sistema turístic. Les Illes Balears com a destí turístic.

c) El territori turístic

Els mateixos autors estructuraven a la vegada, aquest quart element del sistema turístic en base a:

- Els recursos d'atracció turística
- L'oferta de serveis
- Les infraestructures i equipaments d'accessibilitat, hidrològiques i generals que articulen els territoris
- La societat local

d) La societat local

Els mateixos autors citats, és refereixen a la societat local de la següent manera:

"La sociedad local, que participa i decide en major o menor grado sobre los impactos económicos i culturales que origina la dinámica turística en su propio territorio. Parecería que lo procedente -aunque ello resulte difícil y complejo en el mundo real- y ,por consiguiente, maximizara en su provecho los flujos turísticos- los impactos

*que condicionan la sostenibilidad ambiental i la autenticidad cultural de su territorio ,
ahora “justificado”*

Aquesta idea anterior expressada, respecte a la capacitat de participació i decisió de la societat local, per a maximitzar els beneficis del turisme i minimitzar els impactes negatius és la que hem tingut en compte a l'hora de posar en marxa la recerca

El territori i destí turístic presenta una gran complexitat. Per una banda és el lloc on trobam els recursos turístics, que fan atractiu el destí. El territori és l'escenari de les activitats turístiques, i per suposat on trobam l'oferta i de les infraestructures i equipaments i per suposat la societat local.

Aquesta societat local, que conviu amb els turistes i comparteix el territori, recursos naturals, equipaments i infraestructures. Participa dels sistema turístic des de diferents aportacions de les que destaquem els emprenedors i empresaris turístics, els recursos humans i, a la vegada de forma democràtica, elegeix els seus representants a les institucions per a que gestionin, ordenin i planifiquin l'activitat turística en benefici del bé comú. Es a dir els representants polítics són els encarregats de la política turística.

En aquest sentit volem destacar l'obra col·lectiva: Blanco, A. I altres (2021): *“Diccionario de turismo”*, que respecte a la política pública del turisme ” fan la següent valoració:

“Las políticas públicas se caracterizan por ser un proceso continuo, que genera permanentment flujos e intercambios entre los actores. Estos flujos se expresan mediante normativas, leyes, dotacions presupuestaries, campañas, presentacions, reformas o propuestas innovadoras, entre otras muchas posibilidades en el ámbito turístico.”

Consideram que aquesta idea és un argument més per considerar la política turística un element més el sistema turístic.

e) Política turística

Pel que fa al concepte de política turística, tractat al punt 4 de la recerca. Volem citar la definició de Política pública del turisme que ens aporta l'obra col·lectiva: Blanco, A. i altres (2021): Diccionario de turismo:

“Conjunto de actividades, medidas y orientaciones que adoptan las administraciones públicas en materia de regulación y fomento de la actividad turística. Responde a la necesidad moderna de que el Estado, en todas sus dimensiones y escales, participe en la vida social y económica, regulándola. La política pública siempre implica una actuación continua y dirigida a las personas, dado que posee un carácter colectivo. Las administraciones intervienen a través de ella en todos los aspectos de la realidad, que en el caso del turismo implica una mayor ordenación del sector, un estímulo de su capacidad de generar riqueza, un aumento de la actividad sin que esto implique generar

Nuevos impactos ambientales, una mejora continua de carácter placentero de la experiencia del viaje y una promoción más eficiente de la imagen del territorio que se gobierna.”

Ara bé, hem trobat el marc de referència, que pensam que més s’ajusta a la recerca, en les aportacions de (Velasco, M. 2016) que explica els conceptes de Govern del turisme, política turística, planificació turística i gestió pública del turisme.

Respecte al govern del turisme l’autora ens fa el següent anàlisi:

“En principio, cuando usamos el término gobierno parece que nos referimos al poder ejecutivo y a las funciones y capacidades que el ejecutivo, de cualquier nivel territorial, puede desplegar en relación al fenómeno. Este concepto gobierno del turismo se ha llenado de contenido desde la literatura jurídica, precisamente partiendo de la noción de competencias. Desde esta dimensión jurídica, en nuestro sistema político, al poder ejecutivo le corresponde asumir las funciones de tomar la iniciativa política principal en el ámbito de su territorio; ejercer la dirección, coordinación y supervisión de las administraciones públicas que dependen de él; gestionar las crisis; desempeñar el liderazgo social y asumir la representación simbólica (Pérez Royo, 2014).”

Ens pareix molt interessant la introducció del que l’autora anomena una segona dimensió:

“Pero cuando hablamos del gobierno del turismo es imprescindible observar una segunda dimensión que considere qué capacidades políticas despliegan, o no, los gobiernos para intervenir en la materia conforme a sus principios y valores, dentro de un contexto democrático. En este sentido, los gobiernos desarrollan con mayor o menor intensidad cinco capacidades, distintas a las funciones anteriores: escogen entre demandas diversas que recaen sobre ellos y han de ser capaces de mantener las prioridades decididas; deciden cómo y para qué se utilizan recursos escasos y limitados; tienen que coordinar objetivos, que son siempre conflictivos, en un todo coherente; han de ser capaces de imponer límites o, en su caso, pérdidas a los grupos poderosos si de ello deriva un modelo más equilibrado y justo y, por último, han de representar los intereses difusos y no organizados ya que, por lo general, los intereses concentrados y bien organizados tienen bien establecidos los cauces para que su voz esté representada en las decisiones políticas (basado en Weaver y Rockman, 1993:6)”

Les capacitats a les que es refereix (Velasco, M. 2016) són:

- La capacitat política d’elegir, mantenir prioritats en front de demandes diverses i contradictòries. És parteix de la idea que un acord total unànim no existeix i que sempre hi haurà discrepàncies entre els diferents sectors. Podem afirmar que sempre hi hauran visions diferents de valorar el sector turístic i les seves conseqüències. El debat està garantit.

-Una segona capacitat dels governs es decidir com s’utilitzen els recursos, que sempre són limitats. Es posa en evidència quines són les prioritats a partir de les decisions

que es prenen respecte als pressupostos, recursos humans, tecnològics, promoció, diversificació del producte, infraestructures...

- Una tercera capacitat de coordinar objectius enfrontats a partir d'unes prioritats i evitar contradiccions.

- La quarta capacitat és la d'imposar límits o pèrdues als grups poderosos amb l'objectiu d'un model més equilibrat i just:

- La cinquena capacitat és la de representar els interessos difusos i no organitzats, i per tant amb menys possibilitats d'influir en les decisions.

Volem ressaltar que el concepte de política turística és un concepte dinàmic en constant actualització, marcat per l'evolució quantitativa i qualitativa del fenomen sociològic que representa el turisme.

També volem constatar que es produeix una dialèctica entre el territori i el turisme. El turisme es veu transformat pel turisme, a la vegada que el turisme es veu afectat pels condicionants territorials, que no són estàtics. Aquest fet marca que la política turística s'hagi d'adaptar als canvis evolutius de les característiques territorials i a les turístiques.

Amb això hem de tenir en compte el dinamisme del sistema turístic, així com l'evolució dels seus elements i a les relacions que s'estableixen entre ells.

f) Els impactes del turisme

Un altre concepte bàsic per la recerca, que té moltes aportacions acadèmiques, el trobam en el plantejament i l'anàlisi dels impactes del turisme, els seus efectes en els camps econòmic, sociocultural i mediambientals del destí turístic. Aquests coneixements ens permetrem entrar de forma sistematitzada de ple dins el marc conceptual de l'element conseqüencial del turisme.

Aquest camp ha estat estudiat per diversos autors, però volem destacar la tesi del Professor Climent Picornell, C. (Picornell 1989) titulada: "*Turisme i Territori a les Illes Balears*" presentada a la Universitat de les Illes Balears, així com els articles del mateix autor "Turisme i Territori" publicat a la Revista Treballs de Geografia, núm 43 el 1990 i l'article "Els impactes del turisme" publicat a la revista Papers de Turisme el 1993.

A partir de les publicacions de l'autor citat, podem tenir una visió sistemàtica i teòrica dels impactes del turisme:

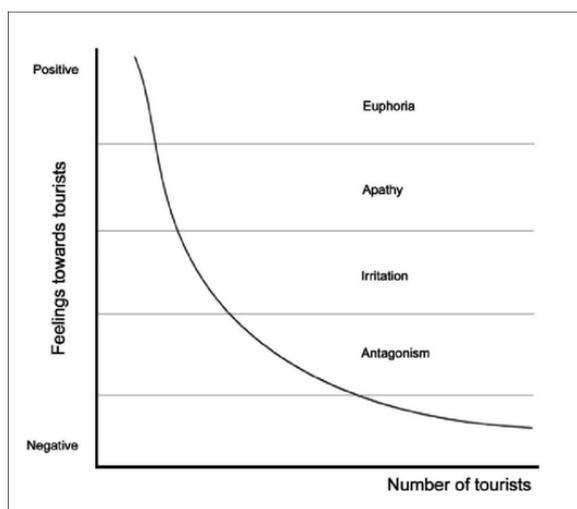
"Els impactes del turisme són el resultat d'una complexa interacció de fenòmens, però que es poden conjugar-los en dos grans subconjunts

a) Els impactes són el resultat d'una complexa interacció entre els turistes i l'àrea de destí i la seva població. Els subsistemes econòmic, social i mediambiental de l'àrea de destí tenen unes determinades capacitats de càrrega. La magnitud i la direcció dels

impactes turístics està determinada pels límits de tolerància de cada un dels subsistemes. Seran positius els impactes que no excedeixin aquests límits i negatius els que traspassin el llindar de tolerància, i per tant desborden la capacitat de càrrega.”

b) El segon marc general és més concret que el primer i es focalitza cap a un component important: els turistes i els seus processos de presa de decisions. Aquests processos ens indiquen que els impactes del turisme són la conseqüència de les decisions del turista. Sabem, també, que els impactes del turisme són dinàmics i canviants a la vegada amb els corresponents canvis en el lloc de destí, les característiques del viatge i els atributs personals i comportamentals dels turistes. Existeix, doncs, una discontinuïtat entre la causa i l'efecte, ja que moltes de les decisions es prenen a les àrees urbanes del món desenvolupat i moltes de les conseqüències es deixen sentir a la perifèria.”

La relació dels turistes i les societats receptores, dins el marc conceptual dels impactes del turisme, Té una clàssica aportació citada per molts d'autors en el conegut model “Irridex de Doxey (Doxey, G.V, 1975). Aquesta aportació s'ha representada gràficament de forma simple però molt explicativa

La vigència del model, tot i haver-se formulat, fa més de quaranta anys, quan el turisme d'aleshores ens semblaria minoritari, ho podem trobar citat i revisat fins a l'actualitat (Rámirez 2020) i aplicats a molts d'indrets (Scholtz 2014).

Des del punt de vista de les ciències socials i ciències humanes tenen especial rellevància diverses disciplines, entre elles destaquem la Geografia, específicament amb la branca de la Geografia del Turisme.

La complexitat del fenomen turístic i la seva evolució econòmica i social planteja aspectes transversals i interdisciplinaris que implica el tractar aspectes territorials, econòmics, polítics, socials, històrics, culturals, psicològics i les darreres dècades tecnològics.

És des d'aquesta perspectiva que la metodologia ha obert portes a noves perspectives a l'hora d'analitzar el turisme.

Una de les aportacions de síntesi ve reflectida en l'obra col·lectiva el “Diccionario de Turismo”, publicat el 2021, a partir de la iniciativa del Grup de Turisme Oci i Recreació de l'Associació Espanyola de Geografia (AGE) al que ens hem referit amb anterioritat.

La metodologia seguida, a l'hora de seleccionar i analitzar les fonts específiques, s'han adaptat al sistema de coneixements plurals, per poder arribar als objectius marcats en la recerca.

Aquest plantejaments són la base d'on emana la recerca. Ens han conduït a poder conèixer com s'han tractat els temes turístics per part dels diferents governs autonòmics de les Illes Balears i quins han estat els principals temes i problemàtiques, en relació amb el turisme, debatuts en el Parlament de les Illes Balears.

3. Bibliografia i Fonts

A l'apartat de la metodologia hem fet referències a la bibliografia que ens aportava la base teòrica de la recerca.

Al present apartat pensam que és interessant comentar una sèrie de publicacions singulars sobre turisme a les Illes Balears en general, d'un ampli conjunt d'investigadors que han estat un marc de referència del coneixement del turisme a les Illes.

Les publicacions esmentades són col·lectives i en moltes ocasions recullen aportacions de seminaris i congressos desenvolupats a les Illes Balears. Hem recollit una petita selecció que hem considerat significativa.

Des dels anys setanta i ja sortint dels estudis realitzats als organismes oficials del franquisme hem de destacar la llarga sèrie d'anàlisi de l'evolució econòmica que es varen publicar cada any de del 1973, per la Banca Catalana i La Caixa d'Estalvis de Balears "Sa Nostra" on participaren tot un conjunt d'autors, fonamentalment economistes, coordinats primer per Miquel Alenyà Fuster i a la darrera etapa per Antoni Riera Font. Cal remarcar la participació del Departament d'Estudis de Banca Catalana i el Departament d'Estudis Socials i Econòmics de "Sa Nostra".

L'anàlisi que es presentà a partir d'importants bases estadístiques era una visió de l'economia internacional, de l'economia espanyola i de l'economia balear. Ressaltaven de cada vegada més la realitat del turisme centrant la informació i l'anàlisi en la demanda, l'oferta, els preus i els ingressos. No deixaven de banda l'anàlisi d'altres sectors econòmics encara que amb molta menys importància i l'anàlisi de la població i ocupació de les Balears i referència específiques de les institucions financeres i de les administracions públiques.

Ja al segle XXI la caixa de Balears Sa Nostra va activar el Centre d'Investigació Econòmica que va elaborar fins el 2012 els Informes de Conjuntura i l'Informe Econòmic i Social de les Illes Balears que implicava en certs aspectes continuïtat de les Evolucions econòmiques. Aquests dos blocs de publicacions varen significar una important base de dades i molts aspectes analitzats i per analitzar de la realitat turística.

A l'etapa pre-autonòmica, la Conselleria d'Economia i Hisenda del Consell General Interinsular amb el patrocini de la Banca March, va publicar el 1981 l'obra El turismo en las Baleares afirmant als objectius que calia donar molta importància a la planificació de

l'activitat turística denunciant que no se l'hi havia donat la importància adequada. S'especificava que s'havia sortit de l'etapa expansiva dels anys seixanta i de la recessió de 1973 a partir de la recuperació el 1977 i que era necessària una planificació a partir d'una estratègia política que evites futures problemàtiques.

L'obra va ser dirigida pel professor de teoria econòmica Eugeni Aguiló Pérez i la col·laboració dels experts en turisme Antoni Sastre Albertí i Esteve Bardolet Jané. També cal esmentar la participació del catedràtic d'economia i hisenda de la Universitat de Barcelona Josep Lluís Sureda i el servei d'estudis de la Banca March.

L'estudi, en certa manera pioner i amb importants quadres estadístics es centra fonamentalment en l'anàlisi de l'oferta hotelera, l'oferta extrahotelera, els intermediaris turístics i els mercats, en la demanda turística en general i en la despesa turística així com en la incidència del turisme, la renda regional i en l'ocupació. Presenta unes conclusions amb un conjunt d'aspectes sobre els problemes del sector turístic, sobre la política turística de l'administració estatal molt detallada i de la política turística en el marc autonòmic també bastant detallada.

Ja a l'etapa autonòmica es va elaborar per la Universitat de les Illes Balears i patrocinat per la Conselleria de Turisme del Govern Balear i publicat el 1987 el titulat Llibre Blanc del Turisme a les Illes Balears. La participació d'investigadors dels departaments de biologia i ciències de la salut, ciències de l'educació, dret privat, economia i empresa, geografia i ciències de la terra i matemàtiques i informàtica amb la coordinació general del professor d'economia i empresa Eugeni Aguiló Pérez. L'estudi va comptar també amb la coordinació per part de la Conselleria de Turisme de l'economista Esteve Bardolet Jané. L'estudi exhaustiu presenta molts aspectes a partir d'una concepció multidisciplinària i de presentar la importància del turisme dins la societat. És novedós respecte a estudis anteriors el tractament del medi ambient, l'urbanisme, l'anàlisi de la delimitació competencial de la comunitat autònoma, la problemàtica jurídica i la formació turística. A la vegada l'estudi continuava amb els ja tradicionals estudis sobre oferta i demanda, promoció i efectes econòmics i socials.

Molts dels aspectes tractats al Llibre Blanc es varen posar de relleu a diversos debats parlamentaris i a diversos fòrums socials de finals dels anys vuitanta.

La revista "Papeles de economía española" va dedicar un número monogràfic l'any 1990 a les Illes Balears on un ampli grup d'investigadors d'economia, geografia i

dret fonamentalment analitzava molts dels aspectes de l'economia de Balears dedicant un ampli capítol al sector turístic arribant a tractar els aspectes de la integració europea. És novedós de l'estudi el tractar àmpliament activitats de serveis i el fet de recollir opinions de periodistes, polítics en actiu, directius, financers i responsables patronals i sindicals. El tractament global era de la realitat socioeconòmica de la Comunitat Autònoma.

Des de la perspectiva de l'església cal destacar el 2001 una aportació del clergue i doctor Bartomeu Bennàssar amb el títol "Procés al Turisme. Turisme de masses, immigració, medi ambient i marginació a Mallorca (1960-2000)". L'any 2002 publicà "Turisme amb rostre humà" editat pel Centre d'Estudis Teològics de Mallorca. Cal esmentar específicament la trajectòria dels anàlisis socials que des dels anys seixanta havia publicat, tals com "Turismo y Pastoral", "Turismo sí, però"...

Els posicionaments i debats al si de l'església catòlica havien estat importants.

L'any 2000 la Fundació La Caixa va organitzar a Palma una important exposició amb el títol Welcome! un segle de turisme a les Illes Balears que anava acompanyada per una publicació que recollia un conjunt d'anàlisis importants des del tractament de la història del turisme, turisme i territori, arquitectura i urbanisme, turisme i economia i perspectives de futur.

Una iniciativa del Centre de Recerca Econòmica entre Sa Nostra i la Universitat de les Illes Balears important va ser l'elaboració i publicació el 2009 del llibre Blanc del Turisme de les illes Balears, Cap a una nova cultura turística. En la direcció dels professors d'economia Eugeni Aguiló Pérez i Antoni Riera Font la participació d'un amplí grup d'investigadors i professors del Centre de Recerca de la Caixa d'Estalvis i de la Universitat de les Illes Balears. En relació al contingut, són importants l'anàlisi de les dinàmiques del turisme, els condicionants tal com el mercat de treball, medi ambient, demografia, infraestructures i innovació i l'èmfasi en la sostenibilitat.

El 2002 es va publicar, primer en fascicles, al Diari de Balears i posteriorment en dos amplis volums editats per la Conselleria de Turisme i el Grup Serra, l'obra Turisme i Societat a les Illes Balears que va significar des de la perspectiva de la transferència del coneixement una fita a través de seixanta capítols es tractaven amplis aspectes del món de l'activitat turística. L'obra va ser dirigida pels professors de la UIB Climent Picornell de geografia, Francesc Sastre d'economia i Sebastià Serra d'història contemporània.

L'any 1990 la revista "Estudis Baleàrics" al número 37-38 va publicar un monogràfic amb el títol 30 anys de turisme a Balears. Recollia moltes aportacions de cada una de les illes i a més dels aspectes econòmics inclou aspectes literaris, aspectes sindicals, aspectes d'anàlisi professional i el binomi turisme i ecologia. A destacar entrevistes a un dirigent de la Federació Hotelera de Mallorca i al conseller de turisme Jaume Cladera i l'hoteler Joan Casals. Un conjunt d'aportacions socioeconòmiques notables.

La Fundació Emili Darder en el número 1 de la col·lecció de llibres Coneixements, realitats i perspectives, el 1994 publicava un volum on els impactes del turisme, els aspectes socials i econòmics i l'evolució històrica són tractats amb síntesi, a destacar el tractament de les relacions laborals en el sector turístic i la seva valoració ètica.

El 1995 es publicaren les actes de les III Jornades de geografia del turisme per part de la Universitat de les Illes Balears i el CODEFOC amb el títol La formació, la rehabilitació i les noves modalitats turístiques dirigit per Climent Picornell i Joana Maria Seguí. A destacar el tractament de la reconversió de zones turístiques saturades i l'ampli tractament dels estudis de turisme a la Universitat de les Illes Balears.

Les XIII Jornades d'estudis històrics locals de l'Institut d'Estudis Baleàrics celebrades el 1994 i coordinades per Pere Salvà, Francesc Sastre i Eugeni Aguiló, varen ser objecte d'un volum editat el 1995 on es tractaren nous models turístics, impactes del turisme i les estratègies competitives així com aspectes del futur.

La col·lecció de guies de recursos documentals de la Universitat de les Illes Balears va publicar l'any 2000 dos volums significatius a partir de la iniciativa del Laboratori de recerca i documentació turística. Un volum, Educació i turisme, i l'altre, Tecnologia i turisme.

L'any 2000 es varen publicar les actes de les II Jornades de turisme i medi ambient a les Illes Balears. Evolució turística de la darrera dècada i disseny de futur. L'organització de les jornades va ser a cura de l'Institut d'Estudis Ecològics - INESE sota la direcció de Mateu Picornell i Àngel Maria Pomar.

El 2006, l'INESE va publicar Per una nova cultura del turisme, volum coordinat per Joana Maria Arrom, Mateu Picornell, Àngel M. Pomar i Catalina Irene Ramis. El

volum ja entra de ple en les noves conjuntures del segle XXI. Destacam alguns anàlisis sociològics.

L'Anuari del turisme de les Illes Balears de la Fundació GADESO en col·laboració amb la Conselleria de Turisme, Universitat de les Illes Balears i la Caixa d'Estalvis Colonya publicat el 2014, publica un conjunt interessant de textos amb el títol La veu de les organitzacions empresarials i sindicals i un conjunt d'articles sobre planificació territorial, ocupació, competitivitat. L'Anuari del 2015 també recull opinions d'organitzacions i estudis sobre promoció turística, màrqueting, taxes i impostos i quatre articles monogràfics sobre turisme i patrimoni. Els anuals tenen una característica d'estudis sociològics amb una important aproximació a la interdisciplinarietat.

La Asociación Balear de Periodistas y Escritores de Turismo va publicar l'any 2006 Cien años de turismo en Baleares (1905-2005) amb la col·laboració de la Conselleria de Turisme i IBATUR. El conjunt de continguts presenta aportacions de guies turístics, periodistes i professionals del turisme.

L'Institut Balear d'Economia dependent de la Conselleria d'Economia i Hisenda del Govern de les Illes Balears, va publicar el 2011 un volum amb el títol La evolución de la industria turística en España e Italia que recollia un conjunt d'aportacions del VI Encuentro de historia econòmica. Pel que fa a les Illes Balears a destacar la ponència Turismo de masas y modelo de crecimiento dels professors d'història econòmica i en aquells moments responsables polítics, Carles Manera Erbina i Ramon Molina de Dios.

Les memòries de Consell Econòmic i Social de les Illes Balears (CES), sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears presenten estudis concrets sobre turisme des de la perspectiva de la demanda i amb àmplia estadística amb les aportacions de Ferran Navinès. El turisme es situa en el conjunt de les memòries com un apartat més del conjunt de l'economia. Introdueixen les memòries en els temps recents, aspectes de fiscalitat, de medi ambient, mercat de treball i seguretat social força interessants.

El conjunt de publicacions del CES permet una certa radiografia del turisme i de les relacions entre turisme i treball.

El CES i la UIB va publicar el 2019 l'estudi sobre la prospectiva econòmica, social i mediambiental de les societats de les Illes Balears a l'Horitzó 2030. Certament, es tracta d'un ambiciós projecte de prospectiva.

Des de perspectives diferenciades esmentarem dues publicacions: els dos volums publicats el 2020 Turisme cultural: anàlisi, diagnòstic i perspectives de futur amb l'àmplia participació de professors de la Universitat i professionals del sector turístic, la publicació partia d'un projecte de recerca realitzat a partir de la Càtedra d'estudis turístics Melià Hotels Internacional i la UIB. L'àmplia publicació la va dur a terme l'Agència d'Estratègia Turística Illes Balears (AETIB) de la Conselleria model econòmic, turisme i treball. El segon estudi publicat l'any 2021 per l'Editorial Afers, que també volem esmentar i que parteix d'un projecte de recerca estatal és el que porta per títol Cultura turística i identitats múltiples a les Illes Balears, passat i present.

Els anuaris de la publicació setmanal El económico inclouen un conjunt important d'anàlisis de la realitat turística. Els anuaris del 2019, 2020 i 2021 inclouen interessants articles dels hotelers Gabriel Escarrer Jaume i Miquel Fluixà a banda dels articles dels autors habituals de la redacció.

Les fonts que hem consultat i analitzat han estat múltiples, diverses i de diferents procedències relacionades amb cada un dels apartats de la investigació, però també en molts de casos interconnectades.

Volem esmentar de forma estructurada les següents fonts:

a) Fonts estadístiques

Les fonts estadístiques ens han servit per a poder quantificar la magnitud i l'evolució del fenomen del turisme. L'origen d'aquestes fonts han estat múltiples. Donat que el període analitza des de 1983 al 2020, és extens, la majoria de vegades no hem trobat sèries en una sola font, que ens oferissin una sola metodologia a l'hora de quantificar les magnituds.

Han esta molt importants per elaborar els diferents apartats de la recerca les estadístiques provinents de

- Organització Mundial del Turisme. <http://www.unwto.org>
- Eurostat. <http://www.ec.europa.eu/eurostat>
- INE. <http://www.ine.es>
- AENA. <http://www.aena.es>
- Statista. <http://www.Statista.com>
- Master Card <https://www.mastercard.es/es-es.html>
- IBESTAT, <http://www.ibestat.caib.es>

- Dades Balears. Anuaris del Govern Balear que es començaren a publicar des del 1983

- Informe sobre l'evolució econòmica de les Illes Balears. Publicada a partir del 1973, per part de la Caixa d'Estalvis de les Balears "Sa Nostra" i inicialment per l'entitat Banca Catalana

- Els anuaris del Turisme publicats per la Conselleria de Turisme del Govern Balear, de del 1984.

b) Organismes internacionals. Declaracions, Cartes, informes i documents de l'àmbit mundial

A partir de la declaració de Manila de l'any 1980, es succeeixen tot un seguit de declaracions per part de l'Organització Mundial del turisme, organisme auspiciat per Les Nacions Unides. El seu anàlisi i classificació ens ha permès documentar l'evolució dels gran temes del turisme mundial, així com les preocupacions que se'n deriven

A partir d'aquesta documentació hem elaborat un annex específic, que ens permet situar cronològicament cada un dels temes i poder contextualitzar amb els temes turístics que afecten a les Illes Balears.

- Organització Mundial del Turisme. <http://www.unwto.org>

- UNESCO. <http://whc.unesco.org>

- Red espanyola de Reservas de la Biosfera <http://rerb.oapn.es/el-programa-mab-de-la-unesco/presentacion>

c) Documentació d'àmbit europeu

Volem constatar que a vegades l'àmbit d'Europa i Unió Europea no és del tot concret geogràficament, ja que durant aquests anys la Unió Europea ha anat variant, incorporant estats, com el cas d'Espanya i Portugal, països de l'est Europeu i volem esmentar la "no entrada" de Noruega i la sortida del Regne Unit.

Hem consultat documents marcs de la Unió Europea, Directives, recomanacions, informes i el "Llibre Verd del Turisme".

<https://www.europarl.europa.eu>

d) Fonts relatives a l'Estat Espanyol

- <https://www.boe.es/>

- www.rtve.es/fimoteca/no-do

- <https://www.segittur.es>

- <https://www.tourspain.es>

- Plan Marco de Competitividad del Turismo Español (Plan Futures I) el 1992.

- Plan Marco de Competitivitat del Turismo Español (Plan Futures II) el 1996.
- Plan del Turismo Español Horizonte 2020. El 2008-2012
- Plan Nacional Integral del Turismo 2012-2015
- Plan Integral de Calidad del Turismo Español (PICTE) el 2012
- Directrices Generales de la Estrategia de Turismo Sostenible de España 2030, 2019

e) Fonts relatives de les Illes Balears

- Diaris de sessions del Parlament de les Illes Balears. <http://www.parlamentib.es/publicacions/diarissessions.aspx> que ens ha permès analitzar els discursos d'investidura de cada un dels presidents del Govern Balears que s'han succeït durant el període de la recerca i de seguir els debats parlamentaris dels plenis, que han tractat temes de política turística, així com les intervencions dels consellers de turisme i dels diputats corresponents.

- La web de l'Institut d'Estudis Autònoms com a plataforma per a la consulta de la legislació i la seva evolució.

[https://www.caib.es/sites/institutestudisautonomics/ca/portada/?mcont=134161-](https://www.caib.es/sites/institutestudisautonomics/ca/portada/?mcont=134161)

- El Bolletí Oficial de les Illes Balears (BOIB, abans BOCAIB) hem trobat publicades les lleis de referència per al turisme de les Illes Balears. <https://intranet.caib.es/eboibfront/CA>

- Estudis, plans, anuals i informes de la Conselleria de Turisme del Govern Balear i els seus organismes (durant aquest anys ha anat canviant la denominació.) A l'actualitat rep el nom de "Conselleria de Model Econòmic, Turisme i Treball". <https://www.caib.es/govern/organigrama/area.do?lang=ca&coduo=2390298> Forma part del seu organigrama les següents institucions que ens són d'interès:

- Consell Econòmic i Social de les Illes Balears

https://www.caib.es/sites/ces/ca/portada_dg/?campa=yes

- L'Agència d'Estratègia Turística Illes Balears (AETIB).

<https://www.caib.es/govern/organigrama/area.do?coduo=475&lang=ca>

- Pla d'Ordenació de l'Oferta Turística de 1995

A partir de la Llei General Turística del 2012, apareix la figura del Pla Integral d'actuació turística (PIAT), que s'elaboraran per a cada una de les Illes

- Pla Integral del Turisme de les Illes Balears 2012-2015

- Pla Integral del Turisme de les Illes Balears 2015-2025

- Discurs d'Investidura com a Dr. Honoris Causa de la UIB de Gabriel Escarrer

Julià, 20/12/1988

e) Mitjans de comunicació.

Hem consultat premsa especialitzada en turisme com

- Hosteltur. <http://www.Hosteltur.com>
- Preferente. <https://www.preferente.com>
- Nexotur. <https://www.nexotur.com>
- Savia. https://www.amadeus.com/documents/aco/spain/es/revista_savia
- National Geographic. www.nationalgeographic.es
- El Econòmic. <https://www.ultimahora.es/noticias/economico.html>

Premsa diària, que ens ha estat de molta utilitat per a temes i notícies concretes que hem valorat que tenien un interès per a la recerca. Hem d'afegir que els temes sobre turisme tenen molt de ressò a la premsa local.

- El País. <https://elpais.com>
- La Vanguardia. <https://www.lavanguardia.com/>
- Diario de Ibiza. <https://www.diariodeibiza.es>
- Diario de Mallorca. <https://www.diariodemallorca.es/mallorca>
- Última Hora. <https://www.ultimahora.es/>
- Ara Balears. <https://www.arabalears.cat/>
- Diari de Balears. <https://www.dbalears.cat/>
- Menorca diario. <https://www.menorca.info/>

f) Les webs corporatives d'empreses

- <https://www.meliahotelsinternational.com>
- <https://www.riu.com/es/about/historia.jsp>
- <https://www.palladiumhotelgroup.com/es>
- <https://www.barcelo.com/>
- <https://www.iberostar.com/>

4. Context turístic internacional des de 1950 fins el 2020

Aquest apartat té l'objectiu d'emmarcar l'evolució del turisme de les Illes Balears dins el context mundial com a fenomen global i veure com les tendències del turisme internacional, a petita escala, són les que també marquen, en certa manera, l'evolució del turisme de les Illes.

També es pretén identificar els principals factors econòmics i polítics explicatius de l'evolució del turisme internacional, per la qual cosa de forma esquemàtica hem elaborat un annex cronològic amb les coordenades d'àmbit mundial, europeu, espanyol i balear.

A escala regional mundial, les tendències del turisme a Europa condicionen en gran mesura les característiques de les Illes Balears com a un dels destins preferits dels països d'on prové la major part de la demanda turística de la Unió Europea, com són Alemanya i Gran Bretanya.

I en certa manera, podríem dir que pel que representen les Illes Balears turísticament, en el context espanyol, marquen les tendències del turisme internacional a Espanya.

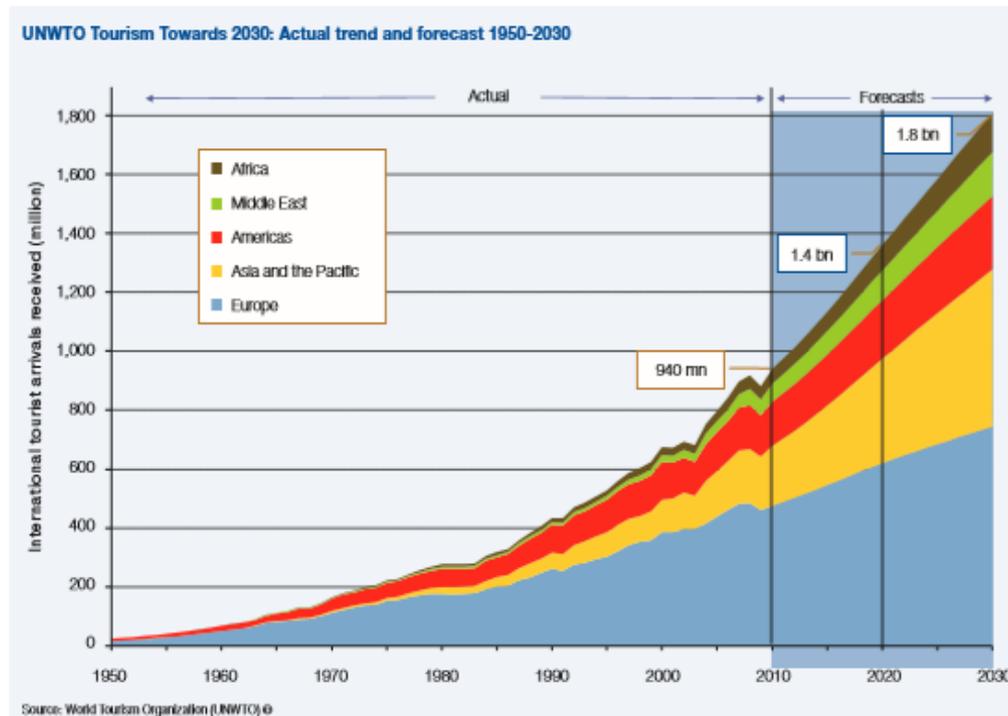
Durant les darreres set dècades, el turisme mundial ha anat experimentant una contínua expansió i diversificació quan a destins turístics.

És un dels sectors econòmics de major envergadura i creixement del món.

El següent gràfic de l'Organització Mundial del turisme⁵ que representa l'evolució de la demanda turística internacional, així com les projeccions fins el 2030. Ens permet observar en primer lloc, un creixement constant de la demanda turística, amb una mitjana d'un creixement d'un 4%, des de 1950.

En segon lloc es pot constatar el pes d'Europa com a destí turístic. Una predominança molt important durant les primeres dècades que representa la gràfica, però a mesura que passen els anys, tot i créixer, perd pes percentual enfront de la regió de les Amèriques i de la gran regió d'Àsia i Pacífic, que compta amb Xina com a principal protagonista d'aquest creixement

⁵ World Tourism Organization, «2017 Edition», *UNWTO Tourism Highlights 2017 Edition*, núm. May 2016 (2017): 16, file://icnas1.cc.ic.ac.uk/mrm113/EnergyRev/Literature/Landscaping review/Crowdsourcing/Health_tech_memo_0601.pdf.

L'any 1950, considerat a efectes generals, l'any de partida del concepte de turisme de masses i l'inici de les estadístiques mundials del turisme internacional.

Els factors que ho desenvoluparen estan sintetitzats en el següent paràgraf:

“En los años cincuenta, el viaje internacional se fue haciendo cada vez más accesible a un porcentaje mayor de la población debido a diferentes factores, como por ejemplo, la aparición del avión de pasaje a reacción al término de la Segunda Guerra Mundial, el bajo precio del petróleo, la mayor renta disponible de las familias, la aparición de vacaciones pagadas y el aumento del tiempo libre del que dispone la población en los países industrializados. El desarrollo de las comunicaciones y de los medios de transporte fue otro factor determinante que amplió enormemente las posibilidades de llegar a nuevas y más lejanas regiones de acogida o destino turístico. Conjuntamente, otro factor que contribuyó al aumento del turismo internacional fue el progresivo crecimiento de las relaciones comerciales entre los distintos mercados mundiales que trajo consigo el correspondiente incremento de los desplazamientos, no ya por motivos de ocio, sino por razones de negocios o estudios profesionales. Todo ello favoreció el desarrollo de una oferta estandarizada, basada en paquetes turísticos que permiten gestionar la demanda de un elevado número de turistas conforme a sus intereses y necesidades”⁶

Cal especificar que les Illes Balears visqueren el fenomen del turisme, bàsicament com a destí turístic, el que suposà la posada en marxa de tot un sistema d'oferta turística i d'infraestructures necessàries per a canalitzar aquesta demanda turística.

⁶ Sancho, A. «Introducción al Turismo», *Turismo: concepto y definiciones*, 2019, 45, https://www.ecotec.edu.ec/material/material_2018F1_TUR162_01_101792.pdf.

Estadísticament, l'any 1950 es comptabilitzaren 25 milions de turistes internacionals, aquesta xifra amb perspectiva actual pot semblar irrisòria si es compara amb la de l'any 2019⁷ que s'arribà a la xifra de 1.460 milions de turistes internacionals.

Durant el mateix període (1950-2019), el turisme passa de generar uns ingressos de 2.000 milions de dòlars a 1.481 bilions de dòlars.

L'arribada de turistes internacionals ha registrat un procés de creixement pràcticament ininterromput fins l'any 2020 amb la crisi de la COVID, la qual cosa suposà una baixada del 72% de la demanda turística mundial.

El creixement és sostingut, com hem dit anteriorment, amb una taxa mitjana entorn del 4% anual. El que fa que si és per sota d'aquesta xifra es consideri un creixement baix, i si és per sobre es consideri un creixement alt.

Per tant es pot afirmar que el turisme ha mantingut unes tasses de creixement importants superiors a altres sectors de l'economia

Durant aquest anys s'han produït alguns episodis de crisi com per exemple: els efectes de la crisi del petroli de 1973, encara que a nivell de dades mundials es produeix un petit increment⁸, per a Balears suposà la primera vegada que el turisme va decreïxer⁹, i començaren uns anys de certa crisi i estancament.

Des dels anys cinquanta fins a la dècada dels vuitanta, el nombre de viatges internacionals es duplicà cada deu anys aproximadament¹⁰. Encara que hi hagi alguns anys que la taxa de creixement sigui més moderada.

Durant els anys vuitanta la demanda creix a un ritme més moderat i es comença a parlar d'un excés d'oferta. També cal ressaltar tot un conjunt de factors de caràcter polític i econòmic que no impulsaren aquest creixement. Ens referim a l'any 1982: La imposició de la llei marcial a Polònia; la Guerra de las Malvines; el conflicte entre Israel i el Líban; les conseqüències de la segona crisi del Petroli, com a efectes conjugats de la revolució iranià i de la Guerra Iran-Iraq. El preu del petroli es multiplicà per 2,7 des de mitjans de 1978 fins 1981.

A finals de la dècada del vuitanta, entre el 1987 i el 1991 el turisme mundial viu una etapa d'expansió, amb una mitjana de creixement entorn del 6.9% anual.

⁷ UNWTO, «International tourism growth continues to outpace the global economy», 20.01.2020, 2020, <https://www.unwto.org/international-tourism-growth-continues-to-outpace-the-economy>.

⁸ Es passa de 199 milions de turistes per al 1973 a 206 milions per al 1974

⁹ Es passa de 3,57 milions de turistes per al 1973 a 3,19 milions de turistes. Fins el 1978 no es va superar la dada de 1973, assolint la xifra de 3,73 milions

¹⁰ Sancho, A. «Introducción al Turismo».

El 1991 es romp aquesta tendència alcista a causa de les conseqüències de la invasió de Kuwait per part de l'exèrcit iraquità. La qual cosa desencadenarà la Primera Guerra del Golf Pèrsic i un ambient bèl·lic que frenarà la demanda turística.

A més a més, el turisme també es veu afectat per les conseqüències de la reunificació d'Alemanya, un dels principals emissors turístics mundials.

Amb tot això, aquest any el turisme només creixerà un 0.7%, pràcticament un estancament.

Entre 1992 i l'any 2000 es viuran un anys de bonança econòmica que dispararan la demanda turística, amb una mitjana de creixement del 5%.

Els períodes entre el 2001 i el 2003 constitueix un mal trienni pel turisme internacional que és desencadenà a partir dels atemptats de l'11S a Nova York, que suposarà fins aleshores, la principal crisi viscuda del sector turístic¹¹.

El 2002¹² transcorrerà amb laressaca de l'11 de setembre, la preparació de la invasió d'Iraq, creant un ambient pre bèl·lic que acabà amb la Segona Guerra del Golf.

A tota aquesta inestabilitat s'han d'afegir tot un conjunts d'atemptats terroristes com foren el de Djerba a Tunísia; el de Bali, a Indonèsia; el de Mombasa, a Kènia. El terrorisme esdevingué global contra interessos occidentals i turístics.

Fou un any de malestar econòmic amb pujades del preu del petroli i la caiguda dels valors de les principals borses, en definitiva d'inestabilitat econòmica.

Aquesta desacceleració econòmica explica l'estancament dels fluxos turístics i una taxa de creixement del 0.4% anual

El 2003¹³ va ser un any molt convuls. Començà la invasió d'Iraq per part de la coalició encapçalada per EUA. El terrorisme es seguia manifestant com el cas dels atemptats de Madrid.

El mateix any es manifestà la Síndrome Respiratòria Aguda Severa (SRAS)¹⁴ i la prohibició per part de l'OMS de viatjar a tot un conjunt de països afectats. El SRAS afectà sobretot als països d'Àsia i Pacífic, particularment a l'Àsia Septentrional i oriental i als sud-est asiàtic que foren les regions que varen tenir més pèrdues. També Amèrica del nord va decreixer

¹¹ Organización Mundial, «Impactos de los atentados en los Estados Unidos sobre el turismo internacional : Un Primer análisis», 2001.

¹² UNWTO (2003): Panorama del turismo Internacional

¹³ UNWTO (2004): Panorama del turismo Internacional

¹⁴ <https://news.un.org/es/story/2004/01/1028571>

Amb totes aquestes circumstàncies conjunturals, els resultats de l'economia mundial no foren i així es reflectí amb la demanda turística.

El 2003 es perderen dotze milions de turistes respecte a l'any anterior i es va decreïxer un -1,7%.

Cal afegir que també és produeix l'eclosió de les companyies aèries de baix cost, que s'adaptaren a les noves circumstàncies econòmiques.

Entre el 2004 i el 2008 es torna a donar un període de creixement turístic tot i que conviu amb inestabilitats polítiques localitzades. Es pot constatar la capacitat de resiliència per part del turisme.

El 2005¹⁵ continua la Inestabilitat d'Iraq, Palestina i altres zones d'Orient mitjà. Les amenaces terroristes continuen i hi ha polítiques de restriccions de visats.

Es produí l'atemptat del 7 de juliol a Londres, però turísticament els efectes foren molt limitats geogràfica i temporalment, però crearen un cert clima d'inquietud

Malgrat aquestes incerteses, l'economia mundial registrà els millors índex de creixement en quasi un quart de segle.

El 2006¹⁶ fou un any d'auge econòmic mundial en base a:

-Les tasses de creixement més altes des de feia més d'un quart de segle.

-El turisme internacional segueix registrant nous nivells de creixement any rere any.

-Les potències industrials d'Àsia i els productors de matèries primeres de l'hemisferi sud presenten resultats positius pels destins emergents.

-L'atenció se centra en las potències industrials d'Àsia i en els productors de matèries primeres de l'hemisferi sud

El 2007¹⁷ les arribades de turistes Internacionales augmentaren més del 6,6 %, aconseguint d'aquesta manera un nou rècord. Destacà per aquest any el creixement d'Orient mitjà que ocupà la primera posició en tassa de creixement (16%)

El 2008¹⁸ les arribades de turistes internacionals arribaren a 922 milions, el que representa un creixement del 2%. Aquesta desacceleració coincideix amb la crisi financera que s'evidencia el segon semestre del mateix any.

Després de quatre anys consecutius de creixement sostingut, es produeix un canvi bruscat de tendència, amb una caiguda significativa de la demanda turística. Aquest descens

¹⁵ UNWTO (2006): Panorama del turismo Internacional

¹⁶ UNWTO (2007): Panorama del turismo Internacional

¹⁷ UNWTO (2008): Panorama del turismo Internacional

¹⁸ UNWTO (2009): Panorama del turismo Internacional

ve associat a factors com: una economia mundial extremadament volàtil ; l'augment dels preus del petroli i de les matèries primeres i a les brusques fluctuacions dels tipus de canvi.

El 2009¹⁹, Després de quatre anys consecutius de creixement sostingut, transcorre sota l'impacte de la crisi financera mundial la qual cosa provoca una forta recessió econòmica i es produeix el decreixement més gran de la demanda turística amb una xifra negativa de -4.9%. Aquest fet crea una situació d'alarma:

*“La economía mundial está sufriendo la recesión más grave del periodo posterior a la Segunda Guerra Mundial, de consecuencias perjudiciales para millones de personas, empresas y puestos de trabajo en el mundo entero. Las economías avanzadas empezaron a luchar contra la recesión, e incluso las economías emergentes, que en un principio parecían resistir mejor, tuvieron que enfrentarse pronto al impacto de la crisis. Las proyecciones económicas más recientes indican que la economía mundial podría haber tocado fondo y estar empezando a resurgir de esta recesión sin precedentes. Pero los expertos advierten de que la recuperación puede ser lenta. Por otra parte, el desempleo, que creció con rapidez, necesitará más tiempo para recuperarse. La Organización Internacional del Trabajo (OIT) estima que el total mundial de desempleados podría incrementarse en 2009 entre 29 millones (escenario mínimo) y 59 millones (escenario máximo) con respecto a 2007. Aunque resiste mejor a la crisis que otros sectores, el turismo no ha permanecido inmune al deterioro de la situación económica. Después de un comienzo muy bueno, con un crecimiento mundial de las llegadas internacionales de casi 6% de media en los seis primeros meses de 2008, la demanda cayó bruscamente: un 1% entre julio y diciembre de 2008. Como se preveía, la tendencia se ha intensificado en 2009, año en que se estima que las llegadas de turistas internacionales descendieron 8/9% en los seis primeros meses (se presentará una estimación actualizada en la Asamblea General)”*²⁰

El 2010²¹ es produeix un repunt del turisme internacional a tot el món. La recuperació més pronunciada és dona a les economies emergents com ara Brasil, Rússia, Xina.

Europa ha mostrat signes clars de recuperació en els fluxos turístics internacionals, que es veren afectats, el maig del mateix any, pels problemes derivats de les cendres del volcà islandès Eyjafjalla, que durant dies no permeté al tràfic aeri. La Desigual i tímida recuperació econòmica de les economies europees, no permeté elevar el creixement de les arribades de turistes que superés el 3%. El que suposà la taxa de variació més baixa del conjunt de les grans zones de destins turístics i molt allunyades de les xifres de creixement d'Àsia- Pacífic i Orient Mitjà.

¹⁹ UNWTO (2010): Panorama del turismo Internacional

²⁰ OMT, «Hoja de ruta para la recuperación» 2009, núm. 3 (2009): 5-8.

²¹ UNWTO (2011): Panorama del turismo Internacional

Durant el 2011²² segueix creixent la demanda del turisme internacional (4.6%). Europa és la regió que experimenta un major creixement.

Des del punt de vista geopolític cal destacar l'esclat del moviment anomenat Primavera Àrab. Això provoca a nivell regional el descens en -8% d'Orient mitjà. Aquest fet afavorirà els destins considerats més segurs de la Mediterrània i Balears se'n sortí beneficiada.

El 2012²³ veu com es supera la xifra dels 1.000 milions de turistes internacionals i l'expansió del turisme a nous destins. Àsia y Pacífic experimenta el principal creixent (7%). Cal destacar el fet que Xina es converteix en el principal mercat en despesa turística mundial.

Durant el 2013²⁴ continua la diversificació i expansió de nous destins. Les arribades dels turistes internacionals creixeren un 5% a escala mundial, assolint la xifra rècord de 1.087 milions d'arribades.

La regió d'Àsia i el Pacífic registra el major creixement, amb un augment del 6% en arribades, seguida d'Europa i Àfrica (ambdues +5%). A les Amèriques les arribades internacionals augmentaren un 3%. Orient Mitjà es mantingué sense canvis.

Per una altra banda, Xina ha consolidat la seva posició como a major mercat turístic emissor del món quan a despesa turística.

Durant el 2014²⁵ segueix l'augment de la demanda turística internacional (1.133 milions). Segueix la diversificació i expansió de nous destins. Les Amèriques registren el major creixement (8%). En segon lloc Àsia Pacífic y Orient Mitjà (5%), Europa (3%) i Àfrica (2%)

El 2015²⁶ el nombre d'arribades turístiques internacionals va augmentar un 4,6% fins arribar a un total de 1186 milions a tot el món, un augment de 52 milions respecte a l'any anterior. Va ser el sisè any consecutiu del creixement superior al pro mig (+4%) del turisme internacional després de la crisi econòmica mundial del 2009.

Els fluxos turístics es van veure influenciats per tres factors principals: Les fluctuacions dels tipus de canvi inusualment fortes. La disminució del preu del petroli i altres productes bàsics. La preocupació global per la seguretat.

²² UNWTO (2012): Panorama del turismo Internacional

²³ UNWTO (2013): Panorama del turismo Internacional

²⁴ UNWTO (2014): Panorama del turismo Internacional

²⁵ UNWTO (2015): Panorama del turismo Internacional

²⁶ UNWTO (2016): Panorama del turismo Internacional

Regionalment cal destacar: Amèrica i Àsia i el Pacífic, van registrar un creixement aproximat del 6% de les arribades de turistes internacionals. Europa, la regió més visitada del món, va registrar un 5%. Les arribades a l'Orient Mitjà van augmentar un 2%. Àfrica va disminuir un 3%, principalment a causa dels resultats febles al nord d'Àfrica explicat per l'Atemptat al museu del Bardo a Tunísia i el clima d'inseguretat

El 2016²⁷ les arribades de turistes internacionals van créixer un 3,9% fins arribar a un total de 1.235 milions a tot el món, un augment de 46 milions respecte a l'any anterior.

Va ser el setè any consecutiu del creixement generalitzat del turisme internacional després de la crisi econòmica mundial de 2009. Des de la dècada de 1960 no es registra una seqüència comparable de creixement sòlid i ininterromput.

La demanda de turisme internacional va seguir la tendència positiva dels anys anteriors, amb moltes destinacions que van informar de resultats sòlids, mentre que algunes van enfrontar-se a incidents de seguretat.

Es va observar una certa redirecció dels fluxos turístics, tot i que la majoria de les destinacions comparteixen el creixement global a causa d'una demanda de viatges més forta, una major connectivitat i un transport aeri més assequible.

El ritme de creixement global va ser lleugerament més moderat que el 2015 (4,5%), però en línia amb la previsió a llarg termini del 3,8% de l'OMT per al període 2010-2020.

Per regió de l'OMT, Àsia i el Pacífic van liderar el creixement el 2016 amb un augment del 9% d'arribades internacionals, seguit d'Àfrica (+ 8%), que es va refer després de dos anys difícils.

Disminució important de les arribades a Turquia després de diversos atemptats terroristes i un cop d'estat fallit.

Els resultats a Europa occidental (0%) es van barrejar més aviat el 2016, ja que algunes destinacions es van veure afectades per problemes de seguretat. Països Baixos i Àustria van registrar un creixement del 5% d'arribades, i Alemanya un 2%. La destinació turística més important del món, França (-2%), va fer front a les incidències de seguretat, com va fer Bèlgica (-10%).

El 2017²⁸ es produí el més gran creixement de les arribades de turistes internacionals, 6.8% en set anys des del 2010, molt per sobre de la previsió a llarg termini del 3,8% de l'OMT per al període 2010-2020.

²⁷ UNWTO (2017): Panorama del turismo Internacional

²⁸ UNWTO (2018): Panorama del turismo Internacional

Es produí la recuperació de les destinacions amb problemes de seguretat en els darrers anys.

La millora dels indicadors macroeconòmics i la seva repercussió, provocaren una forta demanda de sortida dels principals mercats d'origen.

Es van registrar 1.323 milions d'arribades turístiques internacionals a destinacions de tot el món, uns 84 milions més que el 2016.

Els resultats es van impulsar per la demanda de viatges sostinguda per a les destinacions de totes les regions del món, inclosa la recuperació ferma dels països que patiren reptes de seguretat en els darrers anys.

El creixement es va impulsar per l'alça econòmica mundial, i es va traduir en una forta demanda de gairebé tots els mercats d'origen.

La recuperació de la demanda sortida del Brasil i la Federació Russa després d'uns anys de caiguda i l'augment continu de l'Índia, també va contribuir al creixement d'entrada a moltes destinacions

El 2018²⁹ les arribades de turistes internacionals van seguir creixent força, un 5% fins arribar als 1.400 milions. Aquesta xifra es va assolir dos anys abans de la previsió de l'OMT.

Les principals causes es troben en:

- Una economia global relativament forta.
- Una classe mitjana creixent en economies emergents
- Avenços tecnològics
- Nous models de negoci;
- Costos de viatge assequibles
- Facilitació de visats.

Els guanys d'exportació generats pel turisme augmentaren fins a 1,7 bilions de dòlars. Això fa que el sector sigui una veritable força global per al creixement econòmic i el desenvolupament, impulsant la creació de llocs de treball més i millors i que serveix de catalitzador de la innovació i l'emprenedoria.

El creixement de les entrades i rebuts turístics internacionals continua superant l'economia mundial i les economies emergents i avançades es beneficien de l'augment dels ingressos turístics.

²⁹ UNWTO (2019): Panorama del turismo Internacional

Per setè any consecutiu, les exportacions turístiques van créixer més ràpidament que les exportacions de mercaderies, reduint els dèficits comercials en molts països.

Amb aquest creixement, es fa més responsable de garantir una gestió eficaç de les destinacions que minimitzi qualsevol efecte advers del turisme. Això fa plantejar:

- La necessitat de gestionar el turisme de manera sostenible en benefici de tothom.
- Créixer més en valor en lloc de volum.
- Preveure que la digitalització, la innovació, una major accessibilitat i els canvis de societat continuïn configurant el sector.

Les destinacions com les empreses hauran d'adaptar-se per seguir sent competitives i, alhora, adoptar el turisme com a mitjà per assolir els objectius de desenvolupament sostenible i construir un futur millor per a tots

El 2019³⁰, convertit en l'any pre pandèmic el turisme va seguir creixent un 4%, el que suposa una desacceleració respecte als anys anteriors (7%). En nombres absoluts es baté un nou record de demanda turística amb la xifra de 1.460 milions de turistes internacionals.

La demanda fou més feble per a destins d'economies avançades en diferents regions. Fou el cas d'Europa Central i Oriental, per la ralentització de la demanda russa. La demanda britànica es va alentir cap a destins de zona euro i la pèrdua de valor de la lliura afavorí els viatges a destins més assequibles fora de la zona euro

La incertesa al voltant del Brèxit, així com les tensions geopolítiques i comercials, així com la desacceleració econòmica mundial es reflectiren sobre el creixement de la demanda turística.

Foren important les conseqüències del col·lapse del Majorista Thomas Cook³¹, amb importants repercussions a les Illes Balears, deixant molts d'impagats, així com la fallida de varies companyies aèries de baix cost³².

Tot i això, totes les regions mundials experimentaren un augment de les arribades. Orient mitjà va créixer un 8%, Àsia i Pacífic, juntament amb Europa creixeren un 4%.

L'any 2020 suposà l'any de la COVID19 i la caiguda més gran de la demanda turística, entorn a un 70%. Com així ho demostra el següent gràfic³³.

³⁰ UNWTO (2020): Panorama del turismo Internacional

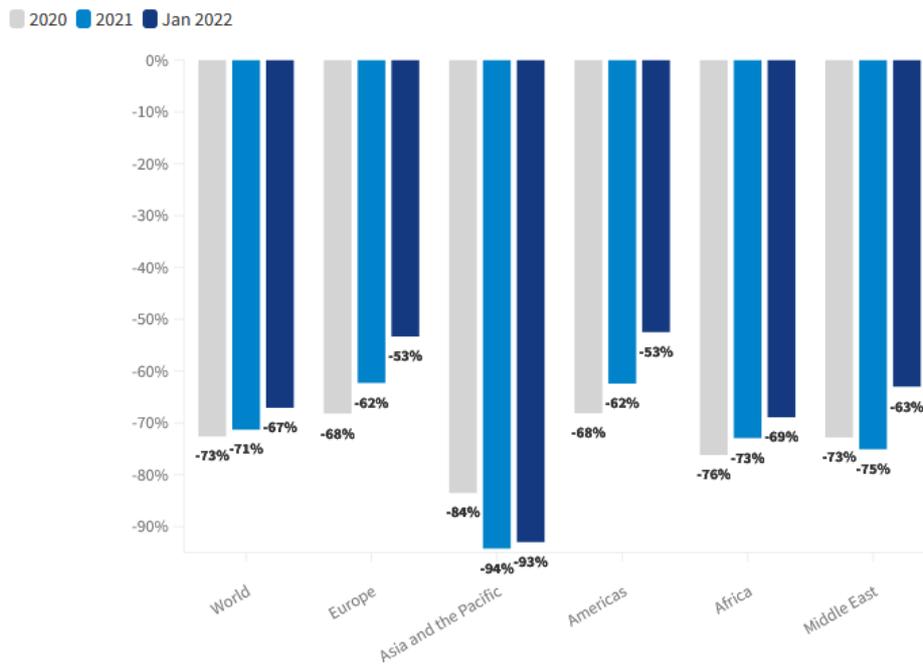
³¹ https://www.hosteltur.com/139411_un-ano-de-la-caida-de-thomas-cook-cuando-parecia-lo-peor.html
Amb importants repercussions a les Illes Balears, deixant molts d'impagats

³² <https://a21.com.mx/aerolineas/2020/01/03/las-aerolineas-que-desaparecieron-en-2019>

³³ <https://www.unwto.org/es/news/el-turismo-crece-un-4-en-2021-muy-por-debajo-aun-de-los-niveles-prepandemicos>

El 2021, només es va créixer un 4% respecte a l'any anterior i s'espera que el 2022 sigui l'any de la recuperació

International tourist arrivals (% change over 2019)

Source: World Tourism Organization (UNWTO) © ** Change over 2019 (provisional data)
Data as collected by UNWTO, March 2022. Published: 25/03/2022

Dedicarem un apartat de la tesi a valorar les repercussions i a les polítiques per pal·liar els efectes socials i econòmics.

4.1. Anàlisi de l'evolució dels principals destins internacionals des de 1950

Trobar la fita exacte i precisa dels inicis de la història del turisme mundial és una tasca força complicada, els antecedents són molts, imprecisos i es troben allunyats del camp semàntic del que es refereix avui la paraula “turisme”, que òbviament fou un neologisme.

Alguns dels precedents es poden cercar durant l'etapa de l'imperi romà, sobretot pel que fa a la xarxa de les calçades romanes i al seu ús, les peregrinacions medievals, els viatges de descobriments, desplaçaments de diplomàtics i intel·lectuals,³⁴ etc.

Però la majoria d'estudiosos situen els inicis del turisme en els viatges que emprenien els joves de bones famílies britàniques a partir del segle XVII i XVIII. Aquest viatges formaven part del seu procés educatiu i originaren el que es nomenaria “*Grand*

³⁴ Podriem fer referència als viatges de Ramon Llull (1232-1315)

Tour”. I aquí trobem si més no, el bessó etimològic del terme, així com els fonaments del que serà el turisme cultural.

S’origina durant aquesta fase el que es coneix com l’etapa aristocràtica del turisme, que vendrà caracteritzada, entre d’altres trets, per l’escassa minoria aristocràtica que empren viatges d’oci, impregnats molts d’ells del romanticisme.

Només una minoria, molt minoritària es podia permetre el luxe de viatjar, amb uns mitjans de transport no mecanitzats, insegurs, privatitzats i sense pràcticament estructura d’allotjament. El principal destí dels viatges eren les ciutats europees on els amfitrions allotjaven els distingits hostes a cases particulars, moltes vegades aquestes relació no era un negoci, era més una relació quasi diplomàtica.

Una segona etapa, des de mitjans del segle XIX fins l’any 1950, amb l’ascens social de la burgesia, aquesta minoria viatgera es va poder ampliar. A la vegada la revolució del ferrocarril, com a transport mecanitzat i col·lectiu va unir destins que fins aleshores havien estat perifèrics i va fer possible el naixement d’una Hoteleria professionalitzada de luxe i l’aparició de la intermediació, amb l’agència de viatges (1845) fundada per Thomas Cook³⁵(1808-1892). Els orígens dels turistes eren bàsicament europeus, i nord americans i els destins sobretot Europa i les ciutats balnearis atlàntiques i mediterrànies.

Aquesta segona etapa visqué els parèntesis de la Primera i Segona Guerra Mundial. Afavorint destins que no hi va haver guerra o el cas de Suïssa a nivell europeu.

Pel cas de l’Estat Espanyol i les Illes Balears, sobretot Mallorca, l’evolució d’aquest turisme és veié interromput per l’esclat del cop d’Estat de 1936. Que de forma localitzada, el negoci del turisme ja hi era present com així ho demostren tot un conjunt d’hotels, i les primeres urbanitzacions.

Ambdues etapes, l’aristocràtica i la burgesa, condicionaren els principals destins, ja als inicis del turisme de masses, ja que hi havia una tradició de viatgers i una certa infraestructura, equipaments, guies turístiques i publicacions, així com a institucions que nasqueren per a promoure, precisament “la indústria dels viatgers”, com és el cas del Foment de Turisme de Mallorca, fundat l’any 1905.

Tot seguit, a partir de l’etapa estadística i de masses del turisme, que comença l’any 1950, es pot analitzar la distribució dels turisme internacional a nivell mundial.

La primera característica és la concentració amb molts pocs països de destí. El 71% del total de la demanda es repartia entre els Estats Units d’Amèrica, Canadà, Itàlia, França

³⁵ <https://www.viajabonito.mx/internacional/europa/thomas-cook-historia-primera-agencia-viajes-mundo-destinos/>

i Suïssa³⁶. El 97%, per al mateix any es repartia entre 15 estats, repartits entre Amèrica i Europa. La resta del món només optava al 3% del total del turisme mundial. La suma de turistes per aquell any fou de 25 milions.

Podem afirmar que el turisme era encara minoritari i molt concentrat, segurament trobar un turista a la major part del món devia ser una anècdota poc probable.

Al final del text de l'apartat, presentem una taula on es pot observar l'evolució de turistes mundials des de l'any 1950 fins l'any prepadèmic del 2019, així com l'evolució del principals països que encapçalen el rànquing

El punt de partida de la distribució turística mundial es pot descriure i explicar de la següent manera:

Els principals destins turístics internacionals, per aquest any de referència, permeten interpretar les conseqüències de la Segona Guerra Mundial que són perceptibles encara a Europa.

Es per això que els principals destins turístics mundials són EUA i Canadà, segurament alimentats per un flux bidireccional entre els dos països frontereres, que no patiren en el seu territori els impactes de la guerra.

Des del tercer posicionat fins a l'onzè, són països europeus: França, la neutral Suïssa, Irlanda, Àustria.

Espanya, donat les circumstàncies polítiques i econòmiques derivades del franquisme, es situa en un vuitè lloc, seguit d'Alemanya, Regne Unit i Noruega.

En dotzè i tretzè lloc es situen la pròspera i atractiva Argentina d'aleshores i Mèxic, que rebia un turisme bàsicament nord-americà.

Del catorzè al dissetè són llocs ocupats per estats europeus: Holanda, Dinamarca, Bèlgica i Suècia.

El divuitè lloc correspon a la Cuba pre castrista que depenia d'un turisme bàsicament dels EUA.

Al dinovè i vintè lloc hi trobem els territoris colonials de Marroc i Trinidad i Tobago, que no seran independents fins l'any 1956 i 1962, respectivament.

Vint anys després, l'any 1970 es poden observar tot un conjunt de canvis dels que destaca l'encapçalament liderat per Itàlia, es manté Canadà en segon lloc, França i Espanya en tercer i quart lloc, el desenvolupament del Mediterrani occidental turísticament parlant està consolidat.

³⁶ Sancho, «Introducción al Turismo».

Els EUA han baixat al cinquè lloc; són seguits per Àustria, Alemanya i Suïssa i Regne Unit.

Entre la posició desena i la vintena hi trobem tot un conjunt de països orientals europeus de l'àmbit de la URSS com són la República Democràtica Alemanya, Iugoslàvia, Txecoslovaca, Bulgària, Romania, la URSS i Polònia. Tot això ens permet constatar l'existència d'un turisme interregional dins els països comunistes que tenia el seu pes a nivell mundial. De totes maneres la major part dels turistes es distribueixen per Europa i Nord-Amèrica.

Quinze anys després, l'any 1985, França passarà a liderar el rànquing d'arribades turístiques fins avui en dia. Espanya ha escalat fins a la segona posició i fins avui en dia es mantindrà dins els cinc principals destins del món.

Els EUA ocupen la tercera posició i Canadà ha retrocedit a la setena posició. Segueixen present els països orientals europeus: Hongria, Iugoslàvia, la URSS i Bulgària. La novetat més destacable és l'aparició de Xina en catorzena posició i Hong Kong en dinovena, protectorat de Gran Bretanya fins el 1997. Assistim a l'enlairament del turisme asiàtic.

Per a l'any 1991, els estats europeus encapçalen les posicions, excepte el segon lloc que està ocupat per EUA. Destaca Hongria que arriba al 5è lloc, segurament pels efectes de la caiguda del mur de Berlín i l'interès per a les ciutats centreeuropees.

Hem de fer especial esment, al fet polític de la Reunificació Alemanya, que tingué lloc a partir del 1990 i a la curiositat que despertà en tot el món, la qual cosa situà aquest destí en el 7 lloc del rànquing. Els cinc següents destins principals són Regne Unit, Mèxic i Canadà, els dos darreres per la importància de la demanda d'EUA.

Pel que fa als deu principals destins pel 1996, destacar l'ascens de Xina en cinquena posició, pel que fa als primers llocs, continuen liderats per França, EUA, Espanya i Itàlia.

Des del 2001 fins el 2019 es poden apreciar tota una sèrie de constants com són:

-El lideratge indiscutible de França com el destí turístic preferit per la demanda mundial. La diversitat de productes turístics, a partir de la gran riquesa de recursos de gran diversitat: París, una de les ciutats amb més tradició turística del món; els recursos culturals, naturals, el turisme de neu, el principal parc temàtic d'Europa. Tot això situat al cor de l'Europa occidental, on hi ha la principal concentració de la demanda turística i les connexions de transport molt desenvolupades.

Tot això feu possible, que malgrat els atemptats islamistes de París el 2015 i el de Niça del 2016, no perdé el seu lideratge.

-La importància del turisme per a Espanya que es trobarà entre els quatre primers llocs durant tot aquest període, alternant una segona posició entre el 2002 i el 2007, que tornarà a recuperar el 2017 fins al 2019. Una tercera posició per a l'any 2009. Una quarta pels anys dels efectes de la crisi econòmica 2010-2012. No hi ha cap dubte que en part aquestes posicions es deuen a la contribució de les Illes Balears com a destí turístic internacional.

-La situació de la importància dels EUA com a destí turístic mundial. Ocupant el tercer lloc entre 2002 i 2007. El 2007 farà un "sorpasso" a Espanya, situant-se entre el 2008 fins el 2016 en segona posició, per a tornar a la tercera posició el 2017.

-La importància del turisme asiàtic de la mà de la Xina, que no deixarà d'estar entre els cinc primers destins turístics durant aquest període. Passarà a una quarta posició el 2003 (és l'any de les conseqüències del SARS que es detecta el 2002, però fou durant el 2003 quan el virus va presentar la major expansió. Els principals països afectats foren Xina, Hong Kong, Vietnam, Singapur, Taiwan i Canadà) que no perdrà fins el 2008, per recuperar-la del 2010 al 2012. Tornar a una quarta el 2013 fins el 2019.

-Itàlia és un destí amb molta tradició des dels inicis del turisme. Durant aquest anys apareix consolidat entre la quarta i la cinquena posició, excepte pel 2001 i 2002 que es situa en quarta.

-El Regne Unit és manté majoritàriament tots els anys en sisena posició, des del 2001 fins el 2011, encara que alternarà, per passar a una setena el 2011, a una vuitena entre el 2012 i el 2014, recuperar la sisena el 2015 i 2016, per anar baixant, una altra vegada a una setena el 2017 i caure a la desena el 2018 i 2019. Segurament a partir dels efectes del Brèxit.

-Canadà desapareix dels deu principals destins mundials a partir del 2002, (El 2003 es va veure afectat pel SARS) que el trobem en setena posició. El ritme de creixement dels altres països emergents el desplacen d'aquesta posició.

-El cas de Mèxic, com a tercer destí turístic de Nord-Amèrica es situa en vuitè lloc entre el 2001 i el 2004, per acabar en desena posició des del 2006 al 2011, Aquest país va patir la crisi de la Grip A (H1N1/09) que aparegué com a pandèmia el 2009, el país més afectat fou precisament Mèxic, seguit d'EUA, Canadà. Les conseqüències foren una baixa de la demanda turística que recuperà el 2014, tornant a pujar a una vuitena el 2016, fins situar-se a una sisena el 2017 i tornar a una vuitena els anys 2018 i 2019.

-Àustria durant aquest període es trobarà en novena posició els anys 2002, 2003 i 2006, passarà a una desena entre el 2004 i el 2005, per desaparèixer dels principals deu destins turístics, el lloc que deixarà serà ocupat per destins emergents.

-Pel que fa a Alemanya, el primer que hem de considerar, després de la reunificació, és que es situarà entre el set i el deu posicionament de demanda turística, durant tot aquest període.

-Durant aquest anys que analitzem, aniran apareixent tot un conjunt de destins emergents entre les primeres deu posicions: És el cas de Turquia que ocuparà la novena posició durant els anys 2006, 2008, la novena el 2007, la setena el 2009 i 2010, la sisena entre el 2012 i el 2014, Passant a la desena el 2015 i 2016, per després arribar a la vuitena el 2017 i situar-se a la sisena el 2018 i 2019. Els esdeveniments polítics d'aquests darrers anys ens ajuden a explicar aquestes variacions.

-Un altra d'aquets destins emergents és Malàisia, que entre el 2009 i 2011, apareixerà a la novena posició del top ten de destins turístics, i a la desena el 2012. Una de les explicacions és el creixement del turisme asiàtic, que majoritàriament és mou pel seu continent d'origen.

-El cas de Tailàndia arriba al la plaça deu dels destins turístics l'any 2013, ocupà la novena al 2015, 2016 i 2018, baixar a la desena el 2017 i situar-se a la 8 el 2019. El creixement d'aquest destí, com l'anterior, també té l'explicació de l'augment de la demanda asiàtica.

-La Federació Russa apareix en novena posició entre l'any 2012 i el 2014, precisament fins l'any de la Guerra de Crimea.

-Podem comentar una aparició el 2007 d'Ucraïna en una vuitena posició. Principal destí de la demanda russa. La inestabilitat política, la Crisis de Crimea de 2014 i les tensions que han desembocat en la Guerra del 2022, han fet que no aparegui en les principals posicions turístiques mundials.

Evolució dels principals destins turístics internacionals 1950-2019

Any	1950	1970	1985	1990	1991	1996
Milions	25	166	330	436	462	595
1	EUA	Itàlia	França	França	França	França
2	Canadà	Canadà	Espanya	EUA	EUA	EUA
3	Itàlia	França	EUA	Espanya	Espanya	Espanya
4	França	Espanya	Itàlia	Itàlia	Itàlia	Itàlia
5	Suïssa	EUA	Àustria	Àustria	Hongria	Xina
6	Irlanda	Àustria	Regne Unit	Mèxic	Àustria	Regne Unit
7	Àustria	RDA	Canadà	Alemanya	Regne Unit	Mèxic
8	Espanya	Suïssa	Alemanya	Regne Unit	Mèxic	Alemanya
9	Alemanya	Iugoslàvia	Mèxic	Canadà	Alemanya	Canadà
10	Regne Unit	Txecoslovàquia	Suïssa	Xina	Canadà	Polònia

Any	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Milions	684,1	703	691	763	808	847
1	França	França	França	França	França	França
2	Espanya	Espanya	Espanya	Espanya	Espanya	Espanya
3	EUA	EUA	EUA	EUA	EUA	EUA
4	Itàlia	Itàlia	Xina	Xina	Xina	Xina
5	Xina	Xina	Itàlia	Itàlia	Itàlia	Itàlia
6	Regne Unit	Regne Unit	Regne Unit	Regne Unit	Regne Unit	Regne Unit
7	F. Russa	Canadà	Hong Kong	Hong Kong	Mèxic	Alemanya
8	Mèxic	Mèxic	Mèxic	Mèxic	Alemanya	Turquia
9	Canadà	Àustria	Àustria	Alemanya	Turquia	Àustria
10	Àustria	Alemanya	Alemanya	Àustria	Àustria	Mèxic

Any	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Milions	907	919	880	940	990	1.035
1	França	França	França	França	França	França
2	Espanya	EUA	EUA	EUA	EUA	EUA
3	EUA	Espanya	Espanya	Xina	Xina	Xina
4	Xina	Xina	Xina	Espanya	Espanya	Espanya
5	Itàlia	Itàlia	Itàlia	Itàlia	Itàlia	Itàlia
6	Regne Unit	Regne Unit	Regne Unit	Regne Unit	Turquia	Turquia

7	Alemanya	Ucraïna	Turquia	Turquia	Regne Unit	Alemanya
8	Ucraïna	Turquia	Alemanya	Alemanya	Alemanya	Regne unit
9	Turquia	Alemanya	Malàisia	Malàisia	Malàisia	F. Russa
10	Mèxic	Mèxic	Mèxic	Mèxic	Mèxic	Malàisia

Any	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Milions	1.087	1.133	1.189	1.235	1.323	1.401
1	França	França	França	França	França	França
2	EUA	EUA	EUA	EUA	Espanya	Espanya
3	Espanya	Espanya	Espanya	Espanya	EUA	EUA
4	Xina	Xina	Xina	Xina	Xina	Xina
5	Itàlia	Itàlia	Itàlia	Itàlia	Itàlia	Itàlia
6	Turquia	Turquia	Regne Unit	Regne Unit	Mèxic	Turquia
7	Alemanya	Alemanya	Alemanya	Alemanya	Regne Unit	Mèxic
8	Regne Unit	Regne Unit	Mèxic	Mèxic	Turquia	Alemanya
9	F. Russa	F. Russa	Tailàndia	Tailàndia	Alemanya	Tailàndia
10	Tailàndia	Mèxic	Turquia	Turquia	Tailàndia	Regne Unit

Any	2019	2020
Milions	1.460	399
1	França	
2	Espanya	
3	EUA	
4	Xina	
5	Itàlia	
6	Turquia	
7	Mèxic	
8	Tailàndia	
9	Alemanya	
10	Regne Unit	

4.2. Globalització i turisme

El fenomen de la globalització és segurament el causant de la transformació de les societats mundials des dels anys noranta del segle XX fins a l'actualitat. Avui no podríem entendre la societat sense el seu anàlisi.

També podríem afegir que el turisme és uns dels sectors econòmics, socials i culturals que més s'han vist afectats per aquestes noves relacions, que han tingut en el desenvolupament de les TICs la seva plataforma d'enlairament que ho han fet possible.

Seguint a l'autor CASTELLS, M.(2000)³⁷ podem destacar tot un conjunt d'idees bàsiques de les transformacions que han suposat la globalització i que han canviat les relacions dels actors de la societat.

L'autor ens descriu quina és la situació actual de la societat en base en que les economies de tot el món s'han fet interdependents a escala global, introduint una nova forma de relació entre economia, estat i societat en un sistema de geometria variable.

Aquest resultat ha estat possible a partir de tot un conjunt de circumstàncies, que moltes d'elles tendran una incidència en el turisme.

Aquestes són:

La desaparició del bloc comunista i final de la guerra freda³⁸

El capitalisme ha sofert un procés de reestructuració profunda, caracteritzat per:

-Una major flexibilitat en la gestió

-La descentralització i interconnexió de les empreses, tan interna com en relació amb les altres.

-Augment de poder considerable del capital front al treball.

-Incorporació massiva de la dona al treball retribuït encara que en molts de casos no es fa amb les mateixes condicions dels homes

-La intervenció de l'Estat desregulant els mercats de forma selectiva.

-Desmantellament de l'Estat del benestar.

-Intensificació de la competència econòmica global en un context de diferenciació geogràfica i cultural dels escenaris per a l'acumulació i gestió del capital.

-L'ascens del Pacífic Asiàtic com el nou centre industrial global dominant.

-La unificació econòmica d'Europa i la seva ampliació³⁹

-El sorgiment d'una economia regional nord-americana

³⁷ CASTELLS, M. (2000): La era de la información. Alianza Editorial. Madrid

³⁸ Amb la conjuntura actual (2022) del conflicte Rússia-Ucraïna s'obren nous anàlisis i noves realitats

³⁹ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/es/sheet/126/el-turismo>

- Desintegració de l'antic concepte de Tercer Món, en base a la discontinuïtat territorial del que pot ser la pobresa i la riquesa

-Transformació gradual de Rússia i de la zona d'influència exsoviètica en economies de mercat.

-Incorporació dels segments valuosos de les economies de tot el món a un sistema interdependent que funciona com a una unitat en temps reals.

-Accentuació del desenvolupament desigual entre Nord i sud, i entre els segments i territoris dinàmics de les societats i els que corren el risc de convertir-se en irrellevants des de la perspectiva lògica del sistema.

Es pot afirmar que pràcticament tots aquests factors, que han propiciat aquest nou capitalisme, tenen incidència sobre el turisme i el model turístic de les Illes Balears en podria ser un botó de mostra.

A la vegada que ens serviria per argumentar una de les hipòtesis del treball, basada en la idea del poc marc de maniobra que té l'administració i els poders públics autonòmics per definir el model turístic que la societat local expressa a través dels moviments socials i culturals i el paper de les institucions.

Un dels més evidents es troba en el paper de l'estat en la desregulació dels mercats de forma selectiva. El més clar es refereix al sector aeri, propiciant la seva desregulació i privatització a la vegada que es perd poder decisorí enfront de les empreses.

L'evolució del sector aeri, després de la Segona Guerra Mundial fou bàsic per al desenvolupament del turisme de masses internacional. Les millores tècniques que propicià la guerra en l'aviació militar foren aplicades a l'aviació comercial.

La necessitat d'estimular la demanda i la "popularització" del tràfic aeri, suposà la creació de noves formes de la gestió de les tarifes, apareixent els descomptes, la classe turista i econòmica.

En aquest sentit, la idea de l'augment del poder del capital front al treball n'és una evidència a partir de la precarització de l'ocupació: llocs de feina poc estables, salaris baixos, jornades laborals que van més enllà del convenis. Tot això crea unes conseqüències socials negatives que conviuen en un entorn d'acumulació de capital molt important.

La incorporació massiva de la dona al treball retribuït és una de les explicacions de l'augment de la demanda turística en nombres absoluts. Cada vegada són més les dones que viatgen i ho poden fer soles, amb altres dones, per diferents motivacions, oci o

negoci, al marge dels viatges que podríem dir familiars. Es tracta d'un nou segment de la demanda⁴⁰.

Pel que fa al tema de la competència global, en un context de diferenciació geogràfica i econòmica, posa de manifest que no tots els territoris parteixen del mateix punt de partida, la qual cosa representa avantatges i desavantatges per uns i altres. Aquest fet catapulta els moviments migratoris que no aturen de créixer. Territoris atractius, com és el cas de les Illes Balears i territoris que expulsen econòmicament a la seva població per haver quedat marginats de les noves dinàmiques econòmiques i no oferir un futur als seus habitants. És el cas del que es nomena l'Espanya buida, el Magrib, Llatinoamèrica, a tall d'exemple.

La integració global dels mercats financers fa que el capital flueixi de forma vertiginosa cercant el màxim de rendibilitat i es posi de manifest amb inversions milionàries, que exclouen a la major part de la població local.

Un dels exemples és el procés de gentrificació⁴¹ que es viu a les illes. Els habitants es veuen desplaçats gradualment, pel fet de l'arribada de població amb major poder adquisitiu que compra immobles de la zona, ja sigui per a ús propi, per revendre o llogar, a uns preus inaccessibles per a la majoria d'habitants originaris. Aquest fenomen de compra d'immobles i finques, cada vegada es va estenent per més territori de les illes Balears. El principal problema que genera són les dificultats de l'accés a l'habitatge per una gran part de la població. Pot ser, amb el temps, només zones marginals, sense inversions, amb problemàtiques socials, quedaran al marge d'aquesta tendència

L'estudi de Master Card (2019)⁴² ens dona una informació molt significativa de com flueix el capital a les illes Balears i concretament a la ciutat de Palma. Destaca en primer lloc, la situació en la posició 19, de ciutats més visitades del món. En segon, que és la principal destinació preferida per la demanda d'Alemanya i la del Regne Unit. Els dos estats es situen en el 3er i 4rt lloc del rànquing d'origen de demanda turística mundial, la qual cosa és força significativa.

Pel que fa al rànquing de ciutats amb més despesa turística, l'any 2019, Palma es situa en novena posició, només superada per Dubai, La Meca, Bangkok, Singapore,

⁴⁰ José Manuel de la Rosa; Carmen Porras; Diana Ramon Vilarasau; Vivi Hinojosa; Ángeles Vargas and Javier Canalis., «Nuevos perfiles de turistas: ¿estamos preparados para satisfacerles?», *Hosteltur.com*, 2014, 10, <http://www.hosteltur.com/>.

⁴¹ A. Cocola-Gant, «Gentrificación Turística», en *Turistificación Global*, Icaria (Barcelona, 2019), 291-308.

⁴² Master Card, «Global Destination Cities Index 2019», núm. March (2019).

Londres, Nova York, París i Tokio. Això suposa que és la tercera ciutat europea i la primera espanyola quant a despesa de Master Card.

Quant a la ràtio de despesa per habitant, la mateixa font, situa Palma en tercera posició⁴³, només superada per Dubai i Phuket.

Pel que fa a l'ascens del Pacífic Asiàtic com a centre industrial global i la generació de capital que això ha suposat, podem dir que ha encetat un canvi de paradigma en el que són les potències mundials. Des del punt vista turístic, destacar el creixement del mercat asiàtic tant com a oferta i destí turístic i la consolidació de Xina com a una potència turística emissora i receptora. També n'és una evidència les inversions orientals⁴⁴ en negocis i empreses turístiques, consolidant-se en grans multinacionals del negoci turístic. Fou emblemàtica la compra d'uns dels hotels més coneguts de Palma per inversors xinesos⁴⁵ l'any 2014.

Les inversions provinents d'Orient mitja, com de Dubai⁴⁶, i de Qatar⁴⁷, en l'hoteleria mallorquina foren un punt d'inflexió.

Els impactes de la dissolució de la Unió Soviètica i del final de la caiguda del teló d'acer, obrí unes perspectives de creixement turístic entre el que és l'Europa occidental i l'Europa oriental. A partir de la dècada dels noranta apareixen com a destins turístics de primer ordre l'Alemanya reunificada, Hongria, Polònia, Federació Russa. Com a demanda turística la Federació Russa creix en importància i es consolida com a un mercat a captar.

La societat també ha sofert tot un conjunt de canvis derivats dels següents factors:

- El creixement exponencial i popularització de les xarxes informàtiques, creant noves formes i canals de comunicació.

- La consciència medi ambiental ha calat en les institucions de la societat i els seus valors han guanyat atractiu polític.

- Els moviments socials tendeixen a ser fragmentats, localistes, orientats a un únic tema i efímers.

⁴³ 10.420 \$ per habitant

⁴⁴<https://www.preferente.com/noticias-de-turismo/inversores-chinos-se-lanzan-a-la-busqueda-de-hoteles-en-mallorca-286716.html>

⁴⁵<https://elcierredigital.com/tu-dinero-a-fondo/718712372/chinos-alemanes-inversores-mallorca-hotel-valparaiso.html>

⁴⁶<https://www.nexotur.com/noticia/4542/nexohotel/el-grupo-hoteler-de-lujo-de-dubai-jumeirah-tiene-previsto-abrir-en-2010-el-hotel-mas-lujoso-de-espana-en-mallorca.html>

⁴⁷<https://www.preferente.com/noticias-de-hoteles/la-construccion-del-hyatt-de-mallorca-comienza-en-septiembre-para-abrir-en-2016-240413.html>

- Davant la confusió es tendeix a l'agrupació entorn a identitats primàries per a reafirmar-se i diferenciar-se de l'estandardització cultural

En serveix com a conclusió i síntesi, pel que fa l'anàlisi de la relació de turisme i globalització

“El turismo, como la política y la economía en general, tendrá que enfrentarse con la tendencia a la globalización, es decir con el poder creciente de las fuerzas económicas y de mercado internacionales y con la disminución consiguiente en la capacidad de cada estado para controlar sus economías y la de las corporaciones privadas para dominar mercados interiores en ámbitos de operación geográficos limitados. El impacto sobre el turismo es que obtendrán más poder un número relativamente menor de redes mundiales de viajes y de turismo que logren su globalización no sólo mediante integración vertical y horizontal, sino mediante integración diagonal, economías tanto de escala como de gama y enormes inversiones en bases de datos electrónicas y en marketing.”⁴⁸

Som conscients que tot aquest procés, que sembla irreversible, ha trobat una gran contestació en els que podríem nomenar moviments antiglobalització⁴⁹, que precisament han tingut unes dimensions globals⁵⁰ i que avaluen els efectes negatius sobre les economies i les societats⁵¹ pensadors han teoritzat sobre com fer front i canviar el rumb d'aquest procés cap a unes condicions més justes⁵².

Per una altra banda és innegable que el turisme ha estat i és un vector de la implantació de la globalització, la qual cosa, també ha generat tot un conjunt de reflexions en contra d'aquesta expansió turística des del punt de vista de considerar-la una forma de neocolonització⁵³ i sobretot a partir de l'expansió de les multinacionals turístiques⁵⁴.

⁴⁸ Organización Mundial de Turismo, *Previsiones mundiales*, 2020.

⁴⁹ Varios Autores, *Por una globalización justa: crear oportunidades para todos, Comisión Mundial sobre la Dimensión Social de la Globalización*, 2004.

⁵⁰ Jaime. Pastor, *Qué son los movimientos antiglobalización: Seattle, Génova, Porto Alegre ...: los diferentes grupos y sus propuestas, el debate después del 11/09 / Jaime Pastor*. (Barcelona: RBA Integral, 2002), https://encore.uib.es/iii/encore/record/C__Rb1629423?lang=cat.

⁵¹ Arcadi Oliveres, *¿En qué mundo vivimos!: infórmate, piensa y actúa* (Barcelona: Icaria, 2009), https://encore.uib.es/iii/encore/record/C__Rb1888285?lang=cat.

⁵² Susan 1934- George, *¿Hacia dónde va el mundo?: 2012-2022: la última oportunidad* (Barcelona: Icaria, 2012), https://encore.uib.es/iii/encore/record/C__Rb1978054?lang=cat.

⁵³ E. Cañada i I. Murray, *Turistificación Global. Perspectivas críticas en turismo*, ed. Icaria (Barcelona, 2019).

⁵⁴ A. Artigues i M Blazquez, «Empresas multinacionales turísticas», en *Turistificación Global*, ed. E. Cañada i I. Murray, Icaria (Barcelona, 2019), 1999-239.

4.2.1. L'economia global i el turisme

Els efectes de tot el que hem explicat, seguint Castells, M. (2000) és el resultat d'una economia informacional que és una economia global, aquesta definida de la següent manera:

“Aquella economia que els seus components nuclears tenen la capacitat institucional, organitzativa i tecnològica de funcionar com a una entitat en temps global, o en un temps establert a escala planetària”

Fins a finals del segle XX l'economia mundial no ha aconseguit convertir-se en una economia autènticament global sobre la base de noves infraestructures proporcionades per les tecnologies de la informació i la comunicació, amb l'ajuda decisiva de les polítiques de des regularització i liberalitzacions aplicades pels govern i les institucions internacionals. La qual cosa ha provocat la pèrdua de poder dels estats.

Cal tenir en compte, la dialèctica global-local. Ja que no tot és global en l'economia, la major part de la producció, l'oferta de treball i les empreses seguiran essent locals o regionals.

Es pot afirmar que existeix una economia global perquè les economies del món complet depenen del rendiment del seu nucli globalitzat. Aquest nucli globalitzat inclou:

- Els mercats financers.
- El comerç internacional
- La producció transaccional
- La ciència, la tecnologia i el treball especialitat

Es pot afirmar amb rotunditat que el fenomen del turisme és un dels sectors globalitzats, tant des del punt de vista econòmic, social i cultural, pel que fa a la seva contribució i cert protagonisme en els següents temes:

- La participació en els mercats financers globals
- El seu protagonisme en els mercat global de serveis
- El seu paper en la internacionalització de la producció, a partir de la importància de les corporacions multinacionals i xarxes internacionals de producció.
- El desenvolupament de la producció i innovació informacional amb finalitats turístiques, amb tots els seus camps
 - La seva contribució al treball global, en el sentit de la mobilitat dels treballadors, ja per cercar feina o els trasllats de ma de les corporacions multinacionals turístiques.
 - La seva participació en l'economia política i les seves conseqüències en la reestructuració capitalista en base a la seva contribució al creixement de la inversió

exterior directa, El paper decisiu de les corporacions multinacionals com a productores en l'economia mundial i la formació de xarxes internacionals de producció.

El turisme s'ha convertit durant les darreres dècades en⁵⁵:

- Una font important de divises per a molt de països.
- Presentar un creixement de manera sostinguda de la demanda i dels ingressos.
- La tercera major categoria d'exportacions del món (després dels productes químics i els combustibles)
- Una de les cinc majors categories d'exportació per al 83% dels països.
- Una de les principals activitats del comerç internacional, tot i la variació de les quotes de mercat entre països i períodes.

Segons la OIT⁵⁶ Els factors de la globalització que condicionen l'economia turística mundial són:

a) La liberalització del transport aeri.

Procés que començà als EUA a mitjans dels anys setanta, quan l'aviació civil, passà d'una economia administrada, a una economia de mercat. L'any 1978 es liberalitzà per complet el mercat d'EUA.

Aquest fet propiciarà l'aparició de noves companyies aèries innovadores, lliures de cargues històriques i la posada en marxa de noves iniciatives de gestió com:

- El "yield management". Els preus ja no seran fixes, sinó en funció de la demanda.
- El naixement dels programes de fidelització
- La política de la baixada dels costos

Pel que fa a la situació existent prèviament a Europa i en el context turístic destacam:

⁵⁷“ Por su parte, en Europa tiene lugar el desarrollo del turismo de masas y la aparición de un nuevo modelo de negocio: el Charter. Junto a él, veremos nacer al “tour-operador”, el paquete turístico” y el “todo incluido (1950). Desde 1952 tendrán en la agencia de Viajes la figura clave para su comercialización (IATA formaliza el protocolo que lo articularà) y la constitución de la CEAC (1956) como marco de desarrollo. España, como destino favorito de los turistas del Norte de Europa y la isla de Mallorca como referente en el Mediterráneo, seran protagonistas de estas innovacions y se convertiran en el mayor exponente del turismo de masas. España contará con importantes compañías chárter que tendrán base en la isla, como Spantax⁵⁸ o Futura”

⁵⁵ UNWTO, «International Tourism Highlights International tourism continues to outpace the global economy», 2019, 1-24, <https://doi.org/https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152?download=true>.

⁵⁶ OIT. *Empleo y la mundialización en el sector de la hotelería, la restauración y el turismo Prefacio*, 2001.

⁵⁷ Bintaned, M. (2013): "Las innovaciones en la Historia de la aviación comercial". Tesi Doctoral UIB

⁵⁸ <https://www.turama.es/spantax-la-aerolinea-espanola-que-pudo-reinar>

Ambdues companyies: Spantax quebrarà el 1988 i Futura el 2008

L'anàlisi de la següent cita⁵⁹

“El futuro de Spantax pasaba entonces por una promesa electoral que se incluía en el programa del PSOE en 1982, por la cual se crearía una única aerolínea dentro del holding de empresas de transportes del INI, formada por Spantax, la vasca TAE, AVIACO, y Transeuropa, que también tenía base en Mallorca. Pero como suele pasar casi siempre en estos casos, tras ganar las elecciones de aquel año Felipe González se encontró con un panorama realmente desolador.

La deuda de Spantax alcanzaba ya los 4.000 millones de pesetas, pero es que la de Iberia se disparaba hasta los 30.000 millones, y la de su subsidiaria AVIACO rondaba los 2.500 millones. Así que desde el Ejecutivo se decidió centrar todos los esfuerzos en reflotar a Iberia, que era la compañía estatal, dejando al resto con una mano delante y otra detrás.”

Ens permet intuir unes regles de joc que canviarien en pocs anys i que ens permet albirar algunes de les conseqüències de la desregularització i privatització del sector aeri que afecten directament a l'aviació comercial que tendran efectes en el sector aeroportuari de les Balears.

Seguidament els anys noranta, la liberalització afectà a l'àmbit europeu implicant la privatització de les aerolínies i aeroports i el final de les ajudes públiques a les companyies de bandera⁶⁰:

“Otro tanto sucedió en Europa en un proceso que duró un decenio tras el Acta Única Europea de 1986 y la realización del mercado interior: varios conjuntos de medidas reglamentarias de la Unión han convertido gradualmente los mercados nacionales de la aviación protegidos en un mercado único competitivo para el transporte aéreo (de facto, la aviación se ha convertido en el primer modo de transporte, y en gran medida el único, que disfruta de un mercado único plenamente integrado). Especialmente los paquetes primero (1987) y segundo (1990) empezaron a flexibilizar las normas relativas a las tarifas y las capacidades. En 1992, el tercer paquete (es decir, los Reglamentos (CEE) n.ºs 2407/92, 2408/92 y 2409/92 del Consejo, sustituidos en la actualidad por el Reglamento (CE) n.º 1008/2008 del Parlamento Europeo y del Consejo) eliminó todas las restricciones comerciales restantes para las líneas aéreas europeas que operaban en la Unión, con lo que se establecía el mercado único europeo de la aviación. Posteriormente, este se amplió a Noruega, Islandia y Suiza. Puede ampliarse a algunos países vecinos a través del Acuerdo sobre el Espacio Aéreo Común Europeo, siempre y cuando estos países apliquen progresivamente todas las normas pertinentes de la Unión, lo que no sucede todavía”

⁵⁹ <https://www.turama.es/spantax-la-aerolinea-espanola-que-pudo-reinar>

⁶⁰ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/es/sheet/131/el-transporte-aereo-normas-del-mercado>

Això significà l'obertura dels mercats a les empreses de transport privades i l'exercici dels drets de cabotatge⁶¹. El cabotatge introdueix la competència entre els operadors nacionals i internacionals, la qual cosa suposa un dels punts més controvertits de tota la problemàtica de la liberalització de transport aeri.

Els atemptats del 11S seran la clau que desencadenarà un nou paradigma en l'aviació. De la ma de Xina el pes econòmic es traslladarà, en gran part, a Àsia. De fet L'any 2012⁶² China Airlines figura com a la major companya turística del món per capitalització bursàtil.

Les companyies del Golf Pèrsic operaran amb aeroports com els de Abu Dhabi i Qatar com a nodus estratègic de connexions

Una altra fita important en la liberalització del transport aeri fou la signatura de l'Àrea Transatlàntica Comuna entre EUA i Europa que implicà, una passa més de la liberalització del transport aeri. Aquesta signatura, coneguda com l'Acord de cels oberts el 2007 és un tractat signat per la Unió Europea i EUA, amb l'objectiu de permetre que les aerolíniees europees i dels Estats Units explotin rutes entre qualsevol ciutats d'ambdós territoris.

Amb tot això i les privatitzacions s'acabà amb el proteccionisme que beneficiava a les companyies aèries estatals.

El ritme del creixement del sector aeri ha estat un dels més importants de l'economia mundial, de la ma del creixement del turisme. Es calcula que el 80% del turisme internacional que arriba als països en desenvolupament ho fa per via aèria.

Una de les conseqüències d'aquesta competència global de les líniees aèries han estat la formulació de nous acords comercials, codis compartits, "*joint venture*", en definitiva constitucions d'aliances estratègiques⁶³, per la necessitat de minimitzar costos, oferir una certa qualitat i ampliar les xarxes de connexió en tot el món. Les més importants són les constituïdes per www.oneworld.com, www.staralliance.com i www.skyteam.com. Òbviament els interessos d'aquestes grans associacions són a escala global, molt allunyades dels interessos socials del transport dels territoris.

La plena liberalització dels serveis aeris europeus a partir de 1997 possibilità tot un conjunt de noves situacions:

⁶¹ Dret d'una companyia aèria a transportar passatgers, correspondència i mercaderia entre dos punts situats en el territori d'un estat estranger, mitjançant el pagament d'honoraris o en virtut d'un contracte d'arrendament.

⁶² https://www.hosteltur.com/160750_15-companias-turisticas-grandes-mundo.html

⁶³ <https://www.sebogo.es/blog/noticias/alianzas-areas-que-son-cuantas-hay-y-para-que-sirven>

L'obertura de noves rutes aèries. La qual cosa estimulà la demanda cap a un creixement

Noves possibilitats de reducció de tarifes, aprofitant la desmaterialització dels equipaments i infraestructures de les companyies, a partir de la popularització d'internet.

L'aparició de les companyies de "baix cost", així com la constitució, en un principi, per part dels principals transportistes aeris, de filials per fer la competència a les companyies de baix cost i finalment la "baixcostització" de les companyies aèries per fer front a la competència dels baixos preus. Destaca com a exemple paradigmàtic el cas de Ryanair⁶⁴ que opera des del 1991, durant uns anys ha estat una de les principals companyies dels aeroports de les Illes Balears.

Les tecnologies de la informació es configuren com el principal instrument de distribució de totes les companyies aèries i la reducció dels costos de producció.

La importància i les conseqüències que té la política aeronàutica europea, pel que fa al turisme de les Illes Balears és determinant per diferents factors: En primer lloc per ser un territori de la Unió Europea, i en segon per la condició geogràfica de la insularitat de les Balears, que tenen en els aeroports les principals portes d'entrada dels visitants.

Cal afegir que les competències de les principals portes d'entrada dels turistes a les illes no són competència del Govern autonòmic, això significa que es un dels principals factors per a condicionar la política turística, està en mans del Govern de l'Estat Espanyol. La qual cosa limita la capacitat per a planificar el model turístic desitjat.

b) La liberalització del comerç de serveis (Acord General del Comerç de Serveis, AGCS).

Fou una de les bases que formen part del nou ordre comercial internacional promoguda per l'Organització Mundial del Comerç (OMC). Ronda d'Uruguai 1994.

Aquest acord suposa la liberalització paulatina del comerç de serveis. Dins aquest context es considera el turisme com a un dels sectors de serveis més liberalitzat

c) La integració econòmica.

A partir de les dues tendències de l'economia mundial que coexisteixen: la mundialització i la regionalització que estimula la competència a nivell regional, intraregional i interregional, el estats per a ser més forts s'han unit en blocs comercials.

Dels blocs comercials mundials destaquen el quatre següents:

⁶⁴ <https://www.aena.es/es/estadisticas/consultas-personalizadas.html>

La Unió Europea, que és el bloc que més camí ha transcorregut en el procés d'unificació, ha adoptat estratègies, en el sector de la hoteleria i el turisme, per a ser més competitiu, fomentant programes de desenvolupament sostenible, difusió d'informació, formació professional i promoció empresarial.

El Tractat de Lliure Comerç d'Amèrica del Nord que ha beneficiat el turisme de la regió, en base a estimular la demanda del transport regular i el xàrter. Un tracte nacional per a les empreses dels tres països. L'ampliació de les telecomunicacions entre els EUA i Mèxic, millorant la qualitat dels serveis turístics.

El MERCOSUR ha afavorit la integració econòmica (no exempta de problemes), impulsada per la pràctica del lliure comerç i la supressió d'aranzels.

L'Associació de Nacions d'Àsia Sudoriental (ASEAN) ha impulsat la promoció del turisme sostenible, la protecció dels recursos culturals i ambientals, el desenvolupament del transport i d'altres infraestructures. Ha simplificat els procediments d'immigració i el desenvolupament de recursos humans en el camp del turisme.

El mercat és global, però els estats cerquen aliances regionals per a ser més competitiu.

d) Les tecnologies de la informació i les comunicacions en els sector de l'Hoteleria, i restauració.

Les activitats turístiques i especialment el transport i la intermediació foren pioneres és l'ús de les noves tecnologies de la Informació i la comunicació. A partir dels anys setanta, en són un exemple els Sistemes de Reserves Informatitzades (SRI)⁶⁵, i els Sistemes Mundials de Distribució (SMD)⁶⁶. Aquestes tecnologies propiciaren la globalització de la distribució dels serveis. Ara bé la seva gestió, podríem dir que era professional, els consumidors no en tenien accés directe.

Comprenen també altres productes com hotels, lloguer de vehicles, creuers o productes de majoristes de viatge. Aporten per tant el vincle electrònic principal entre els grans grups de proveïdors de viatges

Els SRI i els SMD representen tant els sistemes tècnic com a les empreses que els administren.

⁶⁵ Designa als sistemes de reserva electrònics que les companyies aèries utilitzen per a gestionar els vols i els inventaris de seients a afectes de la venda i d'altres operacions d'exploració

⁶⁶ Es designa tota xarxa formada per un o més SRI amb la finalitat d'oferir a distints països del món els productes i les prestacions de les xarxes que hi participen

Aquest fet els ha convertit en un dels principals actors en la cadena de valor del sector turístic.

Les seves principals funcions són:

- El manteniment de sistemes d'horaris i disponibilitat de vols i els mecanismes de consulta corresponents
- Informació sobre els diversos productes de turisme i de viatge, així com de la seva disponibilitat
- Reserves i ventes
- Emissió de bitllets
- Manteniment de dades sobre els usuaris
- Manteniment de sistemes sobre normes i càlcul de tarifes
- Funcions administratives tant per les agències de viatge com per a les companyies aèries

Amb tot això els SRI i SMD s'han convertit en el principal i imprescindible mitjà de distribució i de comercialització del comerç turístic internacional. Utilitzats per tots els proveïdors de serveis turístics.

Cal tenir en compte que els principals gestors d'aquestes xarxes de distribució de productes turístics es troben bàsicament concentrades i dominades per les companyies aèries de EUA i Europa. A tall d'exemples:

Galileo International, creada per United Airlines, British Airways, Alitalia, Swissair, KLM y Olympic Airways

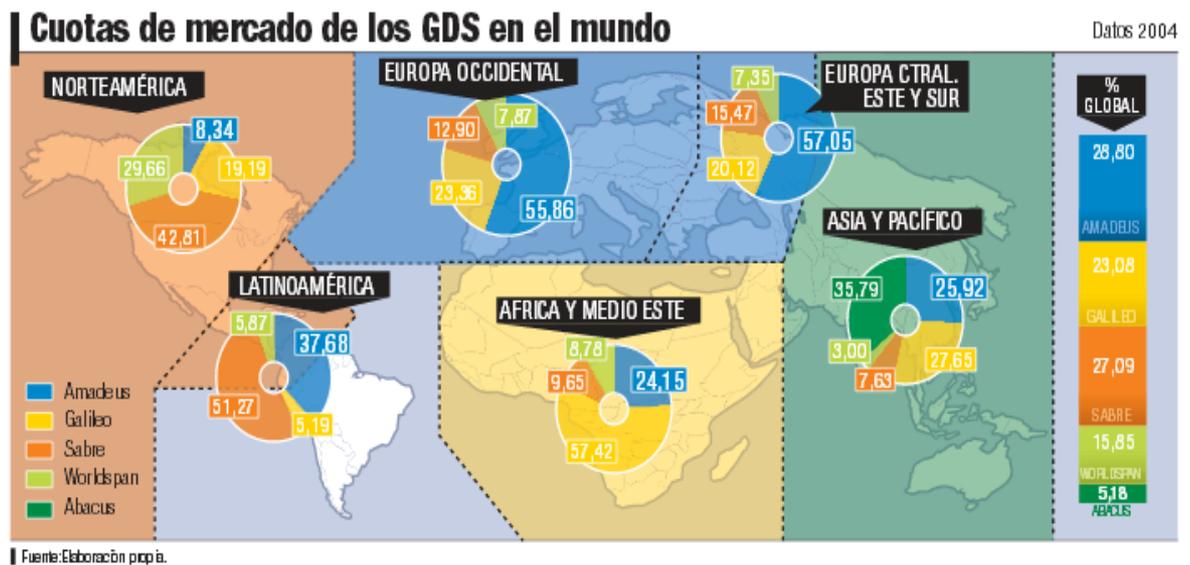
Sabre, creada per American Airlines

Worldspan, creada per Delta, TWA y Northwest i associada amb **Abacus**, SMD dels transportistes asiàtics

Amadeus/System One, creado por las compañías europeas Air France, Lufthansa, Iberia y SAS.

En aquest sentit, és molt explicativa la següent infografia⁶⁷

⁶⁷ www.amadeus.com/documents/aco/spain/es/revista_savia/0504_44INFORME.pdf

Posteriorment, a partir de la popularització dels equips informàtics particulars i l'accés massiu a internet, propicià que els sistemes de reserva en línia funcionin com a agents de viatge virtuals, la majoria d'ells disposen d'enllaços directes amb SRI i SMD⁶⁸.

e) Les innovacions aportades per Internet

La revolució que suposà la popularització d'internet⁶⁹ en la societat es desenvolupà molt ràpidament en el sector del turisme i de l'oci, que de fet va ser una de les primeres activitats que es van informatitzar a nivell professional, com hem vist en l'apartat anterior. De fet, es considera que a l'actualitat és un dels camps d'aplicació més importants en la xarxa de xarxes mundial

En una primera etapa la utilització de la xarxa es basava bàsicament en l'obtenció d'informació, per passar ràpidament a la comercialització dels llocs del destí turístics, reserves i ventes directes. El que suposà l'aparició del mercat del turisme electrònic.

Internet i el desenvolupament de planes web feu possible l'accés directe als viatges potencials de la informació dels proveïdors de serveis turístics, així com la contribució a que els productes de viatges fossin accessibles en tot el món, a la distància d'un "clic".

D'aquesta manera va sorgir un nou entorn comercial i noves formes de fer negocis atractiu per a empresaris i consumidors.

El temps ha demostrat, que les ventes directes i la intermediació adaptada a les noves realitats tecnològiques, són del tot compatibles.

⁶⁸ www.hosteltur.com/112290_infografia-historia-tecnologias-turismo.html

⁶⁹ Internet cumple 30 años: así cambió la historia del turismo Innovación (hosteltur.com)

S'han obert noves formes d'interacció entre proveïdors i consumidors, el que suposa la possibilitat de reaccionar amb molta rapidesa davant noves oportunitats de negoci i comercialitzacions. Això ha provocat nous models d'intermediació generats per a la combinació de diferents tecnologies i la irrupció de nous agents.

Les noves tecnologies d'emmagatzemat de dades i prospecció d'informació, cada vegada són més importants a l'hora de processar el volum, que cada vegada és més gran dels consumidors. És una eina molt important per a la fidelització dels clients.

Amb tot això les empreses turístiques han creat llocs de feina per a la gestió informàtica com a una eina bàsica de gestió.

De fet, l'any 2015, el rànquing de les 15 companyies turístiques més importants del món per capitalització bursàtil⁷⁰ estava encapçalada pel grup Priceline que inclou Booking.com

Company	Stock Symbol	Stock Exchange	Market Cap*	Q3 2014 Revenue	Q3 2013 Rank**	2014 Rank	Market Cap Gain %
1. Priceline Group	PCLN	Nasdaq	\$56.06B	\$2.84B	2	1	32.40%
2. Walt Disney	DIS	NYSE	\$49.76B***	\$12.38B****	3	2	42.20%
3. Las Vegas Sands	LVS	NYSE	\$43.68B	\$943M	1	3	2.24%
4. Delta Air Lines	DAL	NYSE	\$39.39B	\$11.17B	5	4	149.77%
5. American Airlines Group	AAL	Nasdaq	\$38.32B	\$11.13B	NA	5	NA
6. Carnival Corp.	CCL	NYSE	\$35.75	\$4.94B	4	6	32.35%
7. Southwest Airlines	LUV	NYSE	\$27.59B	\$4.8B	13	7	197.30%
8. Hilton Worldwide	HLT	NYSE	\$24.65	\$2.64B	NA	8	NA
9. United Continental	UAL	NYSE	\$24.0B	\$10.56B	11	9	130.10%
10. Galaxy Entertainment	GXYEY	OTCMKTS	\$21.66B	\$2.23B	NA	10	NA
11. Marriott International	MAR	Nasdaq	\$21.21B	\$3.5B	9	11	72.71%
12. Royal Caribbean Cruises	RCL	NYSE	\$18.47B	\$2.38B	NA	12	NA
13. Host Hotels & Resorts	HST	NYSE	\$17.79B	\$1.29B	NA	13	NA
14. Amadeus	AMS	BME	\$17.15	\$1.01B	7	14	20.85%
15. Ryanair	RYAAY	Nasdaq	\$15.36B	\$2.41B	6	15	0% (no change)

Per una altra part no es concep una oferta d'allotjament sense servei d'internet a les habitacions, que a hores d'ara ja es suposa que existeix per defecte.

El desenvolupament de la internet mòbil suposa un avanç i una independència dels equips que provocà una demanda encara més activa, i un servei imprescindible.

⁷⁰ www.hosteltur.com/191810_ranking-15-mayores-empresas-turisticas-mundo.html

La popularització dels telèfons intel·ligents i les seves aplicacions han tingut conseqüències molt importants en les noves formes de viure i retransmetre i compartir les experiències turístiques d'una manera simultània. Tot això amplificat per les xarxes socials.

A la vegada, el desenvolupament de les xarxes socials ha suposat una línia d'interrelació entre empreses, institucions i consumidors, que podríem dir que ha obert una nova dimensió en la promoció i comunicació dels destins turístics i les empreses turístiques.

Cal destacar la importància de les plataformes tecnològiques basades en el “*cloud computing*” que s'han configurat en l'eix informàtic de les empreses. Faciliten la gestió dels negocis estacionals, les organitzacions en seus disperses i les estratègies de creixement i internacionalització.

Internet ha fet possible el que és coneix com a “economia col·laborativa”, generant la creació de noves formes de negoci. La més important es troba en l'oferta d'allotjament de particulars que compten amb plataformes de comercialització mundials. Qualsevol habitació, en principi⁷¹, pot ser comercialitzada a qualsevol part del món.

Pel que fa a l'administració i als territoris i les aplicacions derivades d'Internet són destacables els conceptes de “Destí turístic Intel·ligent”, “*Smart Cities*”. Bàsicament es tracta de propostes que provenen de les administracions públiques que impulsen l'aplicació de les tecnologies avançades amb aplicacions turístiques.

L'organisme SEGITTUR⁷² (2015) ho defineix d'aquesta manera⁷³

“Un espai innovador consolidat sobre la base del territori i d'una infraestructura tecnològica d'avantguarda. Un territori compromès amb els factors mediambientals, culturals i socioeconòmics del seu hàbitat, dotat d'un sistema d'intel·ligència que capti la informació de forma procedimental, que analitzi i compregui els esdeveniments en temps real, amb la finalitat de facilitar la interacció del visitant amb l'entorn i la presa de decisions dels gestors del destí, incrementant la seva eficiència i millorant substancialment la qualitat de les experiències turístiques”

⁷¹ En principi ajustada a la legislació local

⁷² <https://www.segittur.es/> Organisme dedicat al turisme i a la innovació depenent de la Secretaria General de Turisme, del Ministeri d'Indústria i Comerç del govern d'Espanya

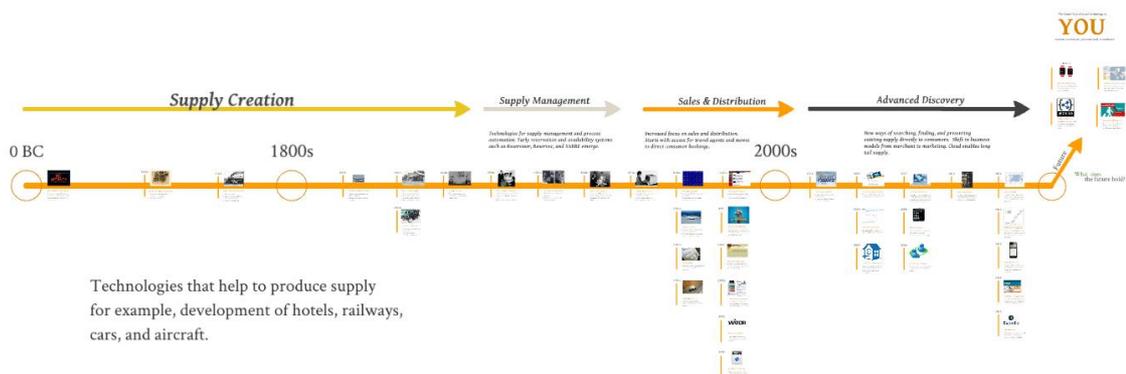
⁷³ Andrés López de Ávila, Antonio; Lancis, Enrique; García, Susana; Alcantud, «Informe destinos turísticos inteligentes: construyendo el futuro», *Segittur*, 2015, 207, <http://www.thinktur.org/media/Libro-Blanco-Destinos-Turísticos-Inteligentes-construyendo-el-futuro.pdf>.

El camp de la Internet de les coses⁷⁴ aplicada al turisme que permet interactuar amb els objectes, com ara el llum, temperatura, televisió, claus electròniques, polseres intel·ligents, etc.

Les aplicacions de geolocalització permeten arribar a qualsevol lloc, a més compartir-les en forma d'experiència. Amb això podem dir que el concepte "inaccessible" per pes.

La gestió del "Big Data"⁷⁵ possibilita la generació i captura de dades que reflecteixen el comportament, preferències, moviments dels turistes. D'aquesta manera es retroalimenta la informació. Aquesta és processada per a crear oferta de productes i serveis turístics. Creant estímuls de consum molt personalitzats i dirigits als consumidors segons les seves preferències.

The Changing Face of Travel Technology

Stephen Joyce
CEO Rezgo

Font: <https://prezi.com/mhyrj0mkwiba/the-changing-face-of-travel-technology>

f) El paper de les corporacions multinacionals turístiques

Per emmarcar aquest tema i fer l'anàlisi corresponent ens pareix oportú prendre com a punt de partida una síntesi de l'anàlisi de CASTELLS, M. (2000)⁷⁶.

⁷⁴ <https://www.appandweb.es/blog/internet-de-las-cosas-turismo-soluciones-beneficios/>

⁷⁵ https://www.hosteltur.com/114133_destinos-emergentes-chollos-2016-analisis-big-data.html

⁷⁶ CASTELLS, M. (2000): La era de la informació. Alianza editorial. Madrid

Durant els anys noranta s'ha produït un procés accelerat d'internacionalització de la producció, la distribució i la gestió de béns i serveis.

El procés engloba tres aspectes interrelacionats:

-El creixement de la Inversió Exterior Directa.

-El paper decisiu de les corporacions multinacionals com a productores en l'economia mundial

-La formació de xarxes internacionals de producció

Pel que fa al creixement de la inversió directe cal destacar que les pautes de la IED en els anys noranta mostraven per una banda, que persistia la concentració de riquesa en les economies desenvolupades, i per una altra banda, la creixent diversificació de la inversió productiva com a conseqüència de la internacionalització de la producció.

Quant al paper decisiu de les corporacions multinacionals com a productores en l'economia mundial es pot ressaltar el següent:

La IED està associada a l'expansió de les corporacions multinacionals com a principals productors de l'economia mundial.

La IED adopta freqüentment la forma de fusions i adquisicions en les economies desenvolupades i cada vegada més també en el món en vies de desenvolupament.

Les corporacions multinacionals són la font principal de IED, però la IED representa únicament el 25% de la inversió en la producció internacional.

Les filials estrangeres de les corporacions multinacionals financen les seves inversions a partir de diverses fonts, que inclouen crèdit en mercats locals i internacionals, subsidis governamentals i el cofinançament de les empreses locals.

Les corporacions multinacionals i les seves xarxes de producció vinculades són el vector d'internacionalització de la producció del que la expansió IED no és més que una manifestació.

La composició sectorial de les corporacions multinacionals ha experimentat una transformació substancial en la segona meitat del segle XX.

En aquest sentit la liberalització del comerç de serveis i amb l'acord sobre la protecció dels drets de la propietat intel·lectual, pareix estar garantit el predomini de les multinacionals en el comerç internacional de serveis i en particular, dels serveis empresarials avançats..

En definitiva les multinacionals constitueixen el nucli de la internacionalització de la producció, i per tant una dimensió fonamental del procés de globalització

Respecte a la formació de xarxes internacionals de producció volem destacar els següents aspectes.

La tendència decisiva en l'evolució de la producció global durant els anys noranta és la transformació organitzativa del procés de producció, el que suposa la transformació de les pròpies corporacions multinacionals.

Cada vegada més la producció global de béns i serveis no es du a terme a les corporacions multinacionals, si no es xarxes de producció transnacionals de les que les multinacionals són un component essencial, però un component que necessita a la resta de la xarxa.

La majoria de corporacions multinacionals, han constituït xarxes cooperatives que els hi permeten ser competitives en el sistema de producció globalitzada. Aquestes xarxes estan connectades amb les corporacions multinacionals, convertint-se en subcontractistes entre ells.

Les corporacions multinacionals són cada vegada en major mesura, xarxes internes descentralitzades, organitzades en unitats semi autònomes, segons països, mercats, processos i productes.

Les xarxes de producció tenen una geografia transnacional en absolut indiferenciada: cada funció productiva troba la seva localització adequada.

Els segments dominants de la majoria dels sectors productius estan organitzats a nivell mundial constituint-se en la "xarxa global".

Aquest procés de producció incorpora components produïts en moltes localitats diferents per distintes empreses i relacionats per a finalitats específiques en una nova forma de producció i comercialització: producció a gran escala flexible i personalitzada.

El nou sistema de producció depèn d'una combinació d'aliances estratègiques i de projectes de cooperació per a cada ocasió entre corporacions, unitats centrals de cada una de les grans corporacions i xarxes de petites i mitjanes empreses que es connecten entre sí i/o amb grans corporacions o xarxes de corporacions.

El que és fonamental d'aquesta estructura industrial reticular es que està territorialment estesa per tot el món i la seva geometria canvia contínuament.

En aquesta estructura el que és important per l'èxit és el situar una empresa en la xarxa, de tal manera que obtingui una avantatge competitiva per la seva posició relativa.

Es requereix una forma molt flexible de gestió, una forma que depèn de la flexibilitat de la pròpia empresa i de l'accés a les tecnologies de la comunicació i produccions adequades a aquesta flexibilitat.

Que faran possible:

- La Disposició d'eines de molta precisió basades en la microelectrònica en el procés de fabricació

- Programar els fluxos de producció, gestió d'inventaris.

En definitiva, les xarxes transnacionals de producció, subjectes a corporacions multinacionals, desigualment distribuïdes pel planeta, configuren el model de producció global i en darrer terme el model de comerç internacional. Les corporacions multinacionals com a productores en l'economia mundial tenen un paper decisiu.

Pensem que l'anterior anàlisi podria tenir com exemples l'evolució de les multinacionals de les activitats turístiques. En aquest sentit des de mitjans dels anys noranta del segle passat⁷⁷ moltes empreses hoteleres han fet front a la competència mitjançant l'expansió cap a mercats estrangers i esdevenint multinacionals. Una de les seves plataformes han estat precisament les oportunitats derivades del desenvolupament de les tecnologies de la informació i la comunicació i d'aquesta manera treure profit de l'economia de les xarxes.

En el context de l'expansió internacional i de cooperació entre els mercats s'han desenvolupat tot un conjunt d'estratègies com ara:

- La multiplicació de les aliances estratègiques, transaccions de fusions i adquisicions, per reforçar les posicions del mercat, adquisició de noves tecnologies. Vincular-se a sistemes de distribució i proveïdors de serveis d'alimentació i begudes. Distribució i promoció creuada de targes de crèdit bancari i de serveis financers entre bancs i hotels. Fusions de serveis de transport i hoteleria. Promoció conjunta d'hotels, pel·lícules i mitjans de comunicació.

- Els Contractes de gestió que consisteix en que empreses ja implantades en els sectors ofereixen les seves competències, llogant equips de gestió per a dirigir empreses a nivell local.

- Els Sistemes de franquícia basat en un acord contractual en base a que una empresa permet que una altra vengui els seus productes a canvi d'una remuneració. El

⁷⁷ OIT. *Empleo y la mundialización en el sector de la hotelería, la restauración y el turismo Prefacio*, 2001

nom internacional de la marca coneguda garanteix l'accés a un mercat. D'aquesta manera la importància de la marca cada vegada és més important

- La integració vertical que consisteix en controlar la cadena de producció dels serveis. Estratègia sobretot contemplada pels majoristes de viatges.

- La integració horitzontal que constitueix en controlar el màxim la quota de mercat d'una activitat, com són els casos de les fusions dels majoristes de viatges.

- La integració diagonal que té per objectiu ampliar al màxim els serveis de mercat relacionats amb el turisme amb la finalitat de reduir costos i aprofitar al màxim les sinèrgies entre els diferents mercats i aconseguir utilitats sistèmiques.

Pensem interessant acabar aquest punt de globalització i turisme amb la següent aportació⁷⁸ :

“Si analizamos el posicionamiento mundial de las multinacionales hoteleras de sol y playa, parece existir a priori un Reparto tácito del mercado donde las cadenas hoteleras españolas se han hecho dueñas del Caribe de habla hispana, República Dominicana, Cuba y México fundamentalmente, mientras que las portuguesas prefieren Brasil, las francesas el Norte de África y las americanas la inversión en las Bahamas, Aruba, Puerto Rico o St. Kitts. No obstant, al tiempo que se consolida la expansión internacional de las cadenas y maduran los destinos, esta pauta de localización geográfica tiende a difuminarse. En relación a los destinos de sol y playa de la zona asiática, cabría destacar la importancia del capital autóctono y de cadenas locales regionales, con sede en Hong-Kong, Japón o Tailandia para el desarrollo turístico de la zona, proviniendo la inversión extranjera, en su caso, principalmente de cadenas hoteleras americanas.”

En definitiva podem concloure que malgrat aquesta globalització d'inversions turístiques generals, aquestes parteixen d'uns vincles geogràfics, que podríem nomenar en certa manera colonials i culturals, per tant ens qüestionem fins on arriba, el paper de poders fàctics d'aquestes corporacions, sobre tot als països emergents que depenen en gran part de la Inversió Exterior directa per a la construcció d'equipaments i infraestructures turístiques.

⁷⁸ *Crecimiento internacional de grupos turísticos españoles : estudios de casos / [de] Begoña Fuster García ... [et al.].* (Alicante : Universidad de Alicante, 2010),
https://encore.uib.es/iii/encore/record/C__Rb1933954?lang=cat&ivts=m5kRVHCLVwMGOJm46bqvlQ%3D%3D&casts=PWGXb1MwGt%2FPFMtXQwVB1A%3D%3D.

4.2.2. Les multinacionals turístiques de les Illes Balears

La principal aportació de les Illes Balears a la globalització econòmica ve donada en el camp del turisme, a partir de les expansions de les principals cadenes hoteleres, des dels anys setanta del segle passat.

Una primera etapa fou en base a la concentració de la propietat de l'oferta turística. Aquesta tingué lloc a partir de compres d'hotels ja existents a les illes des del nomenat "Boom" dels anys seixanta. Les característiques específiques de l'acumulació de capital prèvia a la concentració de la propietat estan directament relacionades amb la història del turisme des del començament del segle XX, però sobretot amb les característiques del desenvolupament del turisme de masses, a partir dels anys cinquanta.

Una segona etapa es produí amb una primera expansió per la Península i Canàries, per posteriorment, durant els anys vuitanta, donar pas a una internacionalització i a un canvi d'escala de les empreses turístiques, que tingué diferents estats del Carib com a primers destins.

A l'actualitat aquesta expansió ha acabat ubicant-se a una gran part del món. Amb el resultat del reconeixement internacional de les marques d'origen mallorquí i eivissenc, en el sector mundial del negoci turístic. Aquest procés continua a hores d'ara.

El que es coneix com el *Know how* del turisme balear i l'exportació del seu model d'èxit, recolzat bàsicament en el producte de sol i platja, que el podríem qualificar de triomfal a partir dels anys seixanta del segle passat en fou la gènesi.

A nivell local es donen totes unes característiques que fomentaran aquesta expansió internacional de les principals cadenes de Balears.

A partir dels anys vuitanta del segle passat les Illes Balears es consideren un destí turístic madur, de masses, saturat. Aquesta situació suposà posar de relleu unes problemàtiques mediambientals que foren respostes en part per lleis proteccionistes d'espais naturals i noves polítiques urbanístiques més restrictives, que les vigents fins aleshores.

Aquests factors es combinen amb:

Una relativa escassetat de sòl, i per tant un encariment d'aquest recurs objecte de l'especulació. Procés que a hores d'ara continua imparable.

Una consideració d'una oferta turística excedentària per la demanda del moment (L'any 1985 es comptabilitzaren 4.994.406 Turistes a Balears i 272.580 places regulades)⁷⁹.

Uns empresaris consolidats del tot i amb un afany de negoci creixent.

Existència de capital financer

Cal tenir en compte que l'any 1983 és constitueix el primer Parlament de les Illes Balears i comença l'etapa autonòmica i la transferència de les competències amb matèria turística i la capacitat legislativa. Per primera vegada, amb les institucions d'autogovern, s'obri una porta per legislar des de les Balears i per tant la possibilitat de que les sensibilitats expressades des de la població local tinguin un ressò a nivell polític i es pugui dissenyar un model territorial i turístic.

Per una altra banda es posicionen un conjunt de països, dels que destaquen República Dominicana, Cuba i Mèxic que reuneixen totes unes característiques atractives per als inversors turístics balears:

- Condicions paisatgístiques i climàtiques per a desenvolupar un producte turístic de sol i platja molt conegut.
- Un preu del sol molt més assequible que a les Balears.
- Uns costos de recursos humans inferiors als espanyols.
- Possibilitats de vendre els serveis hotelers a una demanda d'alt poder adquisitiu i diversificat provinent dels EUA i Canadà.
- Bones comunicacions aèries i factibles. Fou clau el naixement de Globalia, holding que integra la companyia Air Europa.
- Poca estacionalitat climàtica, la qual cosa permet una amortització més breu.
- Flexibilitat amb les noves formes de propietat i d'expansió de les corporacions, com per exemple la gestió, aportant la marca.
- Una demanda nord americana consolidada cap el Carib.

Un protagonista, professional del dret que va tenir una importància rellevant en la projecció turística a l'exterior de Balears, persona rellevant a l'associacionisme empresarial, Damià Barceló Obrador⁸⁰, explica l'expansió, quinze anys després de la Segona Guerra Mundial:

“Las Islas Baleares se pusieron a la cabeza de España aparejando su economía para enrumbarse en el sector de los servicios. Hace unos veinte tanteaba con su ya

⁷⁹ Picornell Bauçà, C. Picornell Cladera, M. (2002): “El turisme a les Illes Balears (1983-2002) a Turisme i Societat. Promomallorca. Palma

⁸⁰ <https://www.testimoniosparalahistoria.com/entrevista/damian-barcelo-obrador/>

poderosa musculatura para saltar las fronteras de España a la busca de la internacionalización de su poderío.

Las compañías turísticas de las Islas Baleares han creado destinos calientes al trasvasar su lozanía a otros hemisferios.

Pienso en Bávaro, un “pleno” de dos varones de Felanitx, hombres de pelo en pecho: Gabriel i Sebastián Barceló. Son pioneros y no se les debe escatimar tal honor. Les siguió Riu, con TUI, la touroperadora alemana. A la par, Gabriel Escarrer fortificado con Melià, creando Sol Melià i Miquel Fluixà con su Iberostar, aliado de Neckermann. Y Matutes con su Cadena Fiesta”

Els empresaris que estaven al front de les companyies hoteleres com Sol Melià, Barceló, Riu Hotels Group, Iberostar Hotels and Resorts, Fiesta, Piñero; el grup Globalia (Transport aeri i intermediació); i empreses que de la ma dels hotelers com l'energètica Sampol i altres empreses auxiliars com la de climatització Friusa, foren considerat visionaris i protagonitzen la publicació del 2008⁸¹, promocionada pel Govern de les Illes Balears, titulada precisament “*los visionarios del Caribe. 25 años del inicio de la expansión internacional hotelera española*”.

Seguint Sastre, A. (2002)⁸² que en explica amb dades, la concentració de l'oferta d'allotjament a Balears:

“A finals del any 2.001 operaven a les Balears 59 cadenes, que gestionaven 165.463 places d'hotels, el 56,7% del total i 34.652 places d'apartaments turístics, el 34,9% de les places. 5 cadenes Sol-Melià, Fiesta, Grupotel, Iberostar i Riu tenen 60.535 places, el 30,3% del total de places explotades per cadenes. Altres 12 cadenes tenen més de 5.000 places, tenint en conjunt 69.312 places, que sumades a les 5 anteriors fan que totes elles exploten el 64,9% de les places de cadenes i el 32,7% del total de l'oferta turística de Balears.”

La majoria de les cadenes esmentades tenen els seu domicili a Mallorca i a Eivissa, així com la majoria del capital i a partir d'aquí han iniciat una forta expansió cap a indrets de l'Estat Espanyol i a l'estranger.

És molt significatiu el discurs del fundador del Grup Melià, amb motiu de la seva investidura com a Doctor Honoris Causa de la Universitat de les Illes Balears, el 20 de desembre de 1988, quan fa referència a l'evolució turística dels deu o quinze anys propers i de l'experiència fins al 1987:

⁸³ “ *Aplicant aquests coneixements a la geografia, a la història econòmica dels països desenvolupats i als països en desenvolupament, no és difícil directament predir que els*

⁸¹ M. Morales y J.L. Ruiz Collado, *Los visionarios del Caribe. 25 años del inicio de la expansión internacioanal hotelera española*, ed. Editorial y Marketing Turístico (Palma, 2008).

⁸² SASTRE, A. (2002): Cadenes hoteleres més importants. Empresaris significatius. A Turisme i Societat. Promomallorca. Palma

⁸³ Discurs d'Investidura com a Dr. Honoris Causa de la UIB de Gabriel Escarrer Julià, 20/12/1988.

propers anys l'exotisme d'Àsia i del Carib, així com els grans espectacles que proporciona la naturalesa, s'han de constituir un focus d'atracció turística, sobretot davant l'harmonització europea del transport aeri, que ja està a la vista.

Hi ha poderosos indicis del naixement de corrents de turisme al conjur de grans pilars en que se sustenta: paisatge, o país desitjat, infraestructura adequada, preu competitiu, accés fàcil....

Ara Espanya és una peça important de la Comunitat Econòmica Europea, amb un paper d'innegable valor a l'abast de la mà, amb tot això ha estat possible gràcies al protagonisme rellevant del turisme, que ha creat riquesa, ha generat ocupació, ha propiciat coneixements, ens ha fet prendre consciència de la respectabilitat exigent dels ecosistemes, en ha adoctrinat en el maneig d'ensenyances, ens ha dotat d'experiència i ha fomentat, en suma, una parcel·la important del futur de la nostra pàtria, un futur en que les multinacionals no són rebutjades si no volgudes, i cosa que encara és més singular, espanyoles, perquè a través seu sigui transcendent la nostra presència en el món”.

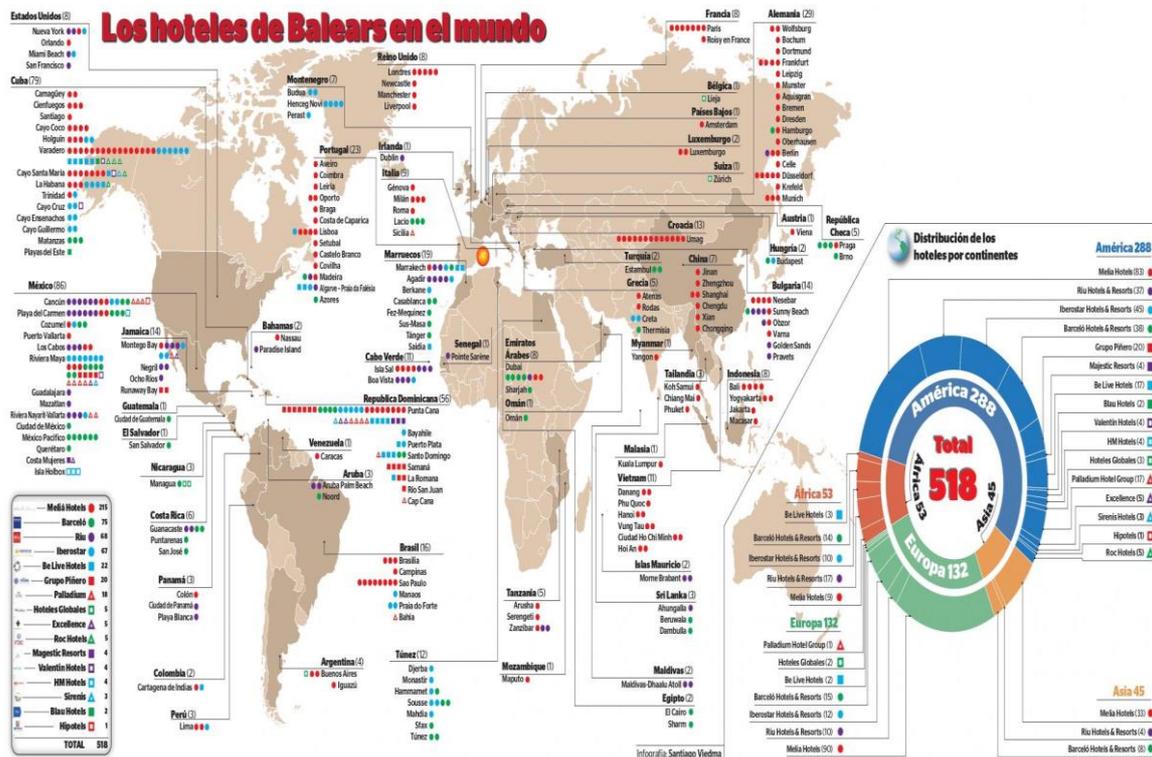
Amb aquestes paraules, ja del desembre de 1988, quedava expressat el paper de les multinacionals del turisme balear cap a la internacionalització, cercant la implicació de molts d'empresaris de l'Estat Espanyol.

La següent infografia⁸⁴ ens permet observar el grau de l'expansió de les cadenes turístiques amb matriu de les Balears i la seva expansió territorial al món. El que comença amb una internacionalització i inversions als Carib, amb els anys s'ha estès a tots els continents.

Tot i les crisis i les conjuntures negatives que han afectat al sector turístic. Aquesta expansió d'origen balear no ha deixat de créixer.

Els que podríem nomenar pioners en la internacionalització i expansió de les cadenes: Melià hotels, Barceló, Riu, Iberostar, Grupo Piñero, Fiesta-Palladium s'han afegit noves empreses com Be live Hotels, Hoteles Globales, Excellence, Roc Hotels, Magestic Resort, Valentin Hotels, HM Hotels, Sirenis, Blau Hotels i Hipotels

⁸⁴ J Verger, «Continúa la expansión de las hoteleras de Baleares», *El Económico. Seminario de la empresa y el turismo de Baleares*, 2021, 2-5.

Una aproximació a la mateixa infografia, ens permet observar quina és l’expansió per continents i les companyies respectives que ho protagonitzen.

La distribució geogràfica del 2021, d’aquesta expansió pot ser sintetitzada de la següent manera:

Amèrica, amb 288 establiments, és el continent amb major inversió. La principal concentració la trobem al Carib i Centre Amèrica. Per països els més importants són Mèxic (86), Cuba (79), República Dominicana (56).

Les cinc principals empreses al mateix continent són: Melià Hotels (83) Iberostar Hotels&Resorts (45), Barceló Hotels&Resorts (38), Riu Hotels&Resorts (37) i Grup Piñero (20). Podem constatar que el principal producte són els complexes hotelers de platja del model “all inclusive”.

Pel que fa a l’expansió per Europa, el principal país amb hotels de les corporacions de Balears és precisament Alemanya (29), que durant els darrers quaranta anys ha estat entre el primer i el segon origen de la demanda turística a Balears. En segon lloc hi trobem Portugal (23), seguit dels destins que podríem qualificar d’emergents els darrers vint anys, tot i que partien d’una tradició turística fins la caiguda del teló d’acer, Bulgària (14) i Croàcia (13). El cinquè lloc és ocupat per Itàlia (9) de gran tradició turística.

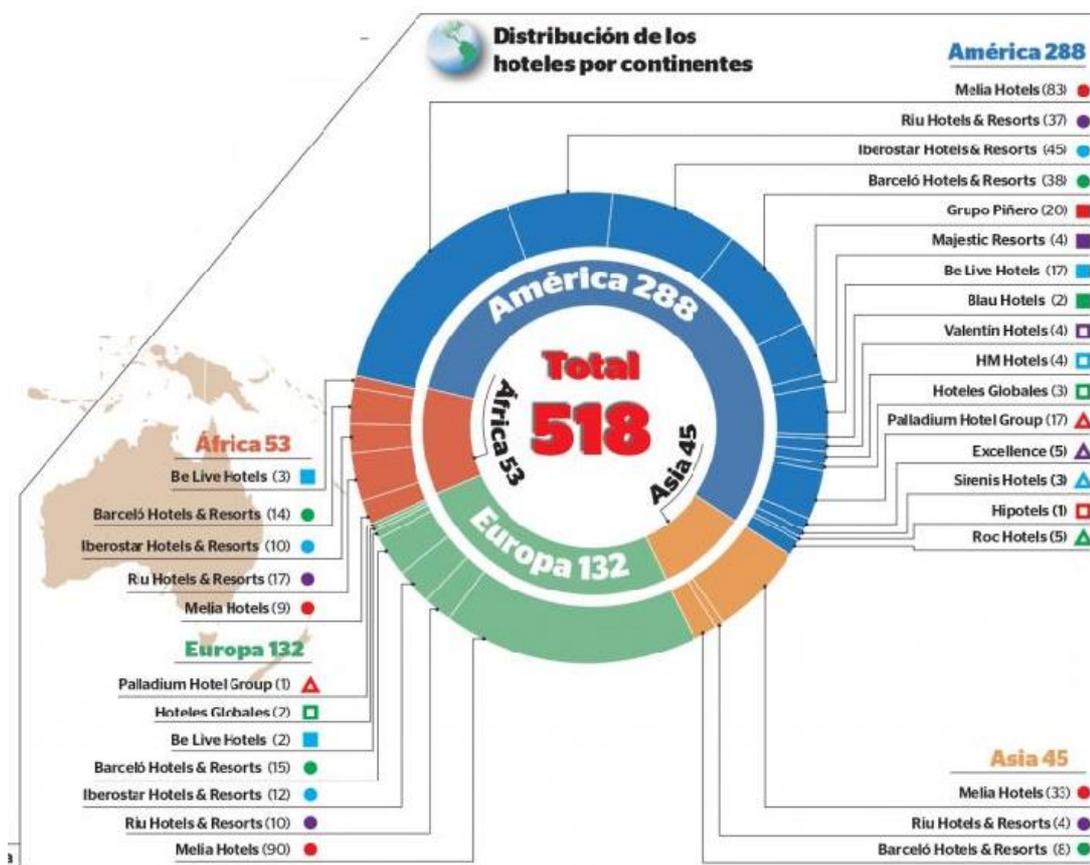
Quant a les principals cadenes inversores a Europa torna a encapçalar el rànquing Sol Melià (90), a molta distància, seguit per Barceló Hotels & Resorts (15), Iberostar Hotels & Resorts (12), Riu Hotels & Resorts (12) i estarien empatats en cinquè lloc

Hoteles Globales i Be Live Hotels (2). Les principals ubicacions a Europa són ciutats, el que constata la diversificació del producte amb els segments de turisme, urbà, cultural i de negocis de les principals cadenes.

Pel que fa a l'Expansió a Àfrica, en total es comptabilitzen 53 hotels. D'aquest es troben en el Marroc la majoria (19), Seguit de Tunísia (12) de Cabo Verde (11), Tanzània (5).

Quant a les principals cadenes inversores per nombre d'establiments, encapçala la llista, aquesta vegada, Riu Hotels & Resorts (17), Barceló Hotels & Resorts (14), Iberostar Hotels & Resorts (10) i Melià Hotels (9). En base a considerar que Àfrica suposa un escàs 5% de la demanda del turisme mundial, es posa de relleu la importància d'aquesta expansió en el context econòmic africà.

Respecte a l'expansió per Àsia 45 establiments, estan ubicats majoritàriament a Vietnam (11), Emirats Àrabs (8), Indonèsia (8), Xina (7), Tailàndia (2) juntament amb un conjunt de destins amb una imatge d'illes exòtiques i paradisíaques com són Sri Lanka, Maldives, Illes Maurici, que simbolitzen en part el turisme de sol i platja, perifèric (respecte del Mediterrani) de gamma alta o luxós.

Amb aquesta expansió i la gran escala de les companyies turístiques de les Balears es pot constatar que cada vegada el volum de negoci a les illes per pes enfront de la resta del món. Per tant tot i tenir la seu a Mallorca o a Eivissa, el seu origen es difumina amb les seves marques globals.

Amb tot això constatem la importància de les cadenes hoteleres de Balears en els rànquings internacionals. Destaca per sobre de totes els Grup Sol Melià.

2019 rank	2018 rank	Company	Location	2019 Rooms	2019 Hotels	2018 Rooms	2018 Hotels
1	1	Marriott International	Bethesda, Maryland USA	1,348,532	7,163	1,317,368	6,906
2	2	Jin Jiang International Holdings Co. Ltd.	Shanghai, China	1,081,230	10,020	941,794	8,715
3	8	Oyo Rooms	Gurugram, India	1,054,000	45,600	515,144	17,344
4	3	Hilton Worldwide Holdings	McLean, Virginia USA	971,780	6,110	912,960	5,685
5	4	IHG (InterContinental Hotels Group)	Atlanta, Georgia USA	883,563	5,903	836,541	5,603
6	5	Wyndham Hotels & Resorts	Parsippany, New Jersey USA	831,025	9,280	809,900	9,200
7	6	Accor	Paris, France	739,537	5,036	703,806	4,780
8	7	Choice Hotels International	Rockville, Maryland USA	590,897	7,153	569,108	7,021
9	9	Huazhu Group Ltd.	Shanghai, China	536,876	5,618	422,747	4,230
10	10	BTG Hotels Group Co.	Beijing, China	414,952	4,450	397,561	4,049
11	11	BWH Hotel Group (Best Western)	Phoenix, Arizona USA	369,306	3,997	295,849	3,618
12	14	Dossen International Group	Guangzhou, China	254,774	3,062	199,042	2,247
13	12	GreenTree Hospitality Group	Shanghai, China	246,216	3,178	221,529	2,757
14	13	Hyatt Hotels Corp.	Chicago, Illinois USA	223,111	913	208,297	852
15	17	Almbridge Hospitality	Plano, Texas USA	179,136	1,266	102,786	834
16	16	Qingdao Sunmel Group Co.	Qingdao, China	150,856	2,988	121,483	2,352
17	15	66 Hospitality	Carrollton, Texas USA	118,205	1,385	123,162	1,422
18	25	New Century Hotels & Resorts	Hangzhou, China	89,531	455	72,642	330
19	20	Meliá Hotels International	Palma de Mallorca, Spain	82,011	325	83,253	329
20	21	Westmont Hospitality Group	Houston, Texas USA	81,411	728	82,617	731

Pel que fa al lideratge de les cadenes hotels de Balears en el marc de les hoteleres espanyoles, el predomini de les Illes Balears és omnipresent. De les 10 principals, excepte NH, H10 Hotels, Hotusa, tenen els seus orígens o la seva seu central a Balears.

El cas de les empreses turístiques d'origen balear, en el context de l'expansió internacional dels grups turístics espanyols, ha estat objecte d'estudi a la publicació de FUSTER i altres autores (2010)⁸⁶ des de fa més d'una dècada.

El primer capítol es dedica a Sol Melià on es destaca com a la primera empresa turística espanyola que cotitza a la borsa.

El segon capítol es dedica al Grup Barceló definit com a societat Holding de propietat familiar

El tercer fa referència al grup Riu com a soci espanyol de TUI

El quart apartat estudia el cas d'Iberostar com el soci espanyol de Thomas Cook

⁸⁵https://www.hosteltur.com/138708_ranking-de-las-300-cadenas-hoteleras-mas-grandes-del-mundo.html

⁸⁶ *Crecimiento internacional de grupos turísticos españoles : estudios de casos / [de] Begoña Fuster García . [et al.]*. (Alicante : Universidad de Alicante, 2010), https://encore.uib.es/iii/encore/record/C__Rb1933954?lang=cat&ivts=m5kRVHCLVwMGOJm46bqv1Q%3D%3D&casts=PWGXb1MwGt%2FFPMtXQwVB1A%3D%3D.

En cinquè lloc s'analitza el cas de Marsans i Globalia com a conglomerats empresarials turístics que entren en el negoci hoteler

Amb tot això es pot concloure que els vents de la globalització propiciats per

-La liberalització dels serveis

-La desregulació del sector aeri, l'aparició de les companyies de *low Cost*, possibilitant noves connexions aèries

-El desenvolupament de les TICs com a instruments bàsics de comercialització i de gestió.

-La necessitat dels països emergents de capital i de la Inversió Exterior directe com a única via per a desenvolupar equipaments i infraestructures ha suposat obrir la porta a inversors turístics per fomentar l'economia, en forma de facilitats de tota mena.

-El desenvolupament de les noves formes d'expansió, com ara: la gestió, les franquícies, la cooperació empresarial, així com les fusions i adquisicions

-La conversió del turisme en un factor clau i de gran valor de l'economia globalitzada, que ha propiciant un creixement de la demanda mundial turística sostinguda, durant aquest darrers quaranta anys, així com l'expansió de nous destins.

Tots ells han estat factors claus i explicatius per poder analitzar i valorar el paper de les multinacionals hoteleres d'origen balear en el procés de la globalització.

El següents rànquing de facturació ens permet valorar i constatar la importància de les companyies turístiques d'origen balear i el seu lideratge de l'Estat Espanyol⁸⁷, tant en facturació com amb l'oferta de places hoteleres i d'establiments

RANKING DE FACTURACIÓN EN MILLONES DE EUROS

Hotelera	Facturación 2019	Facturación 2018	Variación %
1 MELIÁ HOTELS INTERNATIONAL ▶	2.846,00	2.946,50	-3,41 %
2 IBEROSTAR HOTELS & RESORTS ▶	2.353,00	2.659,00	-11,51 %
3 RIU HOTELS & RESORTS ▲1	2.240,00	2.114,00	5,96 %
4 BARCELÓ HOTEL GROUP ▼1	2.218,40	2.559,00	-13,31 %
5 NH HOTEL GROUP ▶	1.718,30	1.623,00	5,87 %
6 BAHIA PRINCIPE HOTELS & RESORTS (GRUPO PIÑERO)* ▶	800,00	918,00	-12,85 %
7 PALLADIUM HOTEL GROUP ▶	752,00	636,00	18,24 %
8 H10 HOTELS ▶	660,00	620,00	6,45 %
9 EUROSTARS HOTEL COMPANY (GRUPO HOTUSA) ▶	620,00	531,00	16,76 %
10 PRINCESS HOTELS ▶	286,80	341,99	-16,14 %

Top 10 por facturación de las cadenas españolas con más de 1.000 habitaciones que nos han facilitado sus datos de ingresos en 2019.

⁸⁷ https://www.hosteltur.com/139934_ranking-hosteltur-de-grandes-cadenas-hoteleras-2020.html

RANKING Nº GLOBAL DE ESTABLECIMIENTOS Y HABITACIONES

Hoteleria		Establecimientos		Habitaciones		
		2020	2019	2020	2019	
1	MELIÀ HOTELS INTERNATIONAL	▶	326	329	83.821	83.018
2	BARCELÓ HOTEL GROUP	▲1	252	251	57.849	55.944
3	NH HOTEL GROUP	▼1	359	369	55.285	57.356
4	RIU HOTELS & RESORTS	▶	99	95	48.036	45.648
5	IBEROSTAR HOTELS & RESORTS	▶	100	102	33.622	32.404
6	EUROSTARS HOTEL COMPANY (GRUPO HOTUSA)	▲1	213	202	21.838	20.732
7	MP HOTELS	▲1	73	75	16.440	17.790
8	H10 HOTELS	▲1	65	66	16.261	17.437
9	BAHIA PRINCIPE HOTELS & RESORTS (GRUPO PIÑERO)	▲1	27	27	14.000	14.153
10	PALLADIUM HOTEL GROUP	▲1	48	50	14.000	14.000

Top 10 de las cadenas españolas con más de 1.000 habitaciones por número de habitaciones en todo el mundo.

Per la seva importància ens pareix interessant repassar breument la trajectòria de Sol Melià i la seva conversió en una de les principals multinacionals hoteleres del món.

Fou fundada per Gabriel Escarrer, 1935 Porreres, Mallorca. Des de molt jove, als 17 anys començà a treballar de missatger en la delegació de Palma de la Agència de Viatges Wagons Lits Cook, 4 anys més tard passà a dirigir la Direcció General de Viatges Iberia. L'any 1.956 llogà l'Hostal Altari que passà a dirigir. Més tard llogà l'Hotel Marbella a Cala Major i l'Hotel El Paso a Son Armadans. Posteriorment construeix el primer hotel, el Riviera a S'Arenal. L'any 1.960 fundà Hotels Mallorquins. L'any 1.976 passà a denominar-se Cadena Sol.

A partir de 1.980 s'inicia una forta expansió cap a la Península i Canàries. Després s'integren els hotels provinents de Sofico i l'any 1.983 després de l'expropiació dels Hotels de Rumasa, denominats Hoteles Agrupados, s'incorporen a la cadena, el que significa entrar a l'hoteleria de ciutat. L'any 1.984 adquireix la Cadena Hotelera Mediterraneo (CHM) de la companyia aèria British Caledonian que tenia a les Balears unes sis mil places hoteleres. Un any més tard compra Hoteles Melià, que tenia una important divisió internacional i que es caracteritzava per hotels de luxe.

En els anys 1.990 inicià una forta expansió cap Mèxic, República Dominicana, Cuba, Veneçuela, Indonèsia i diversos països d'Europa.

L'any 1.996 comença a cotitzar a la Borsa Espanyola, sent la primera cadena hotelera que ho fa. La crisi de la Borsa de l'any 1.997 que afectà a Sud-Amèrica, li provocà problemes en la cotització que més tard ho superà.

L'any 2.000 compra la cadena Tryp, especialitzada en hotels de ciutat i que tenia un important nombre d'hotels al Carib.

L'any 2.001 és la 10 cadena hotelera mundial. La primera en Llatinoamèrica i el Carib i la 2^a d'Europa, té 350 hotels distribuïts per 30 països, té 33.000 empleats facturant l'any 2.000, 892 milions d'euros.

A partir del 2011 es constitueix Meliá Hotels International⁸⁸. I es situa entre les 20 primeres empreses hoteleres a nivell internacional i es consolida com a la primera empresa hotelera espanyola. Ha liderat el turisme vacacional, però els darrers anys ha diversificat el seu producte.

De la seva pàgina corporativa⁸⁸ estriem el següent test:

“Tras la compra de Hotasa en 1984, vinieron las adquisiciones de CHM (1986) y Meliá, en 1987, que representó el salto definitivo por la calidad y alto reconocimiento de esta marca y los 22 hoteles que poseía. Posteriormente, en el año 2000 se produjo la compra de TRYP Hoteles, y de la compañía alemana Innside, operaciones que se complementaron durante los años 90 y 2000’ con la creación de marcas propias como Paradisus Resorts, Meliá Hotels International Vacation Club, y ME by Meliá.

Esta evolución y el foco estratégico de la compañía en la expansión internacional ha permitido a Meliá Hotels International, con sus más de 350 hoteles en 35 países, posicionarse hoy como la primera hotelera española con presencia en mercados clave como China, el Medio Oriente o los Estados Unidos, además de mantener su liderazgo en los mercados tradicionales como Europa, Latinoamérica o el Caribe. Además, posee un portfolio de Marcas renovado y diferenciado, en el que pueden encontrarse productos para todos los segmentos y tipologías de clientes:

Gracias a estas marcas poderosas y diferenciadas, y al alto nivel de diversificación geográfica y de producto, Meliá Hotels International gestionó con solvencia la crisis internacional que sacudió a los mercados entre los años 2008 y 2010, y trabaja en un ambicioso proceso de cambio y renovación organizacional que incluye elementos de estructura, estrategia y Cultura y Valores corporativos.

Nuestros 35.000 empleados provienen de casi 100 nacionalidades, y hablamos más de 25 idiomas con nuestros clientes; somos la primera compañía hotelera certificada como Compañía hotelera de la Biosfera, y la única incluida en el exclusivo índice “responsable” de la bolsa FTSE4Good Ibex. Nos hemos adherido al Global Compact de Naciones Unidas y mantenemos una alianza estratégica con UNICEF para la protección de la infancia y la prevención de la explotación sexual infantil.

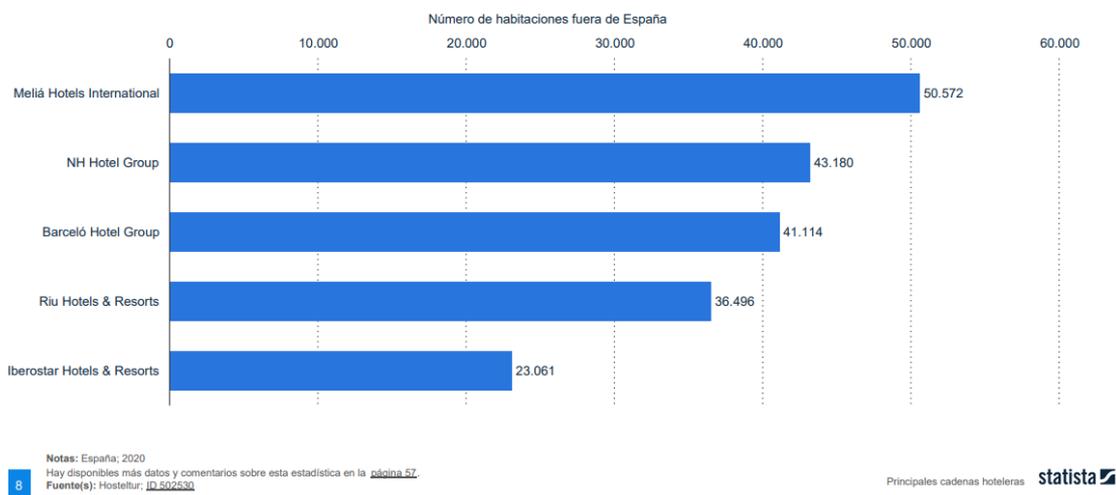
Tras más de sesenta años en la industria hotelera, nuestra familia gestiona actualmente más de 380 hoteles en más de cuarenta países y cuatro continentes. Nuestro departamento de Expansión se encarga de consolidar la presencia de Meliá Hotels International en los mercados clave alrededor del mundo, dando a conocer nuestras marcas a escala internacional. Las siete marcas están posicionadas de manera estratégica para dirigirse a diferentes tipologías de clientes”.

⁸⁸ <https://www.meli-hotels-international.com/es/perfil-compania/sobre-nosotros/historia>. 15/05/2022

Les dades més recents⁸⁹, ens permeten afirmar que Sol Melià encapçala el lideratge de l'oferta de places fora d'Espanya, seguida de la d'origen de Navarra NH i de les tres mallorquines: Barceló, Riu Hotels i Iberostar.

Ranking de las grandes cadenas hoteleras españolas con mayor número de habitaciones fuera de España en 2020

Cadenas hoteleras españolas con mayor número de habitaciones fuera de España 2020

Pel que fa als principals països on té ubicada la seva oferta són Cuba, Alemanya, Croàcia, Brasil, Vietnam, Portugal, República Dominicana, Mèxic, Regne Unit i Indonèsia

Es pot destacar la importància de Melià a Cuba, tenint en compte l'especificitat del règim polític Cubà i la col·laboració amb el govern de l'illa caribenya. A tenir present la importància del tema en el marc de la geopolítica americana dels darrers quaranta anys.

Resaltam dos titulars de la premsa local al respecte. El primer titular significatiu, de la presentació del llibre de les memòries del Sr. Escarrer, del Diario de Ibiza:

“Gabriel Escarrer: “No hay que mezclar política con turismo, por eso me entendí con Fidel Castro”⁹⁰

El Segon del Diario de Mallorca:

“La larga alianza de Fidel Castro con los hoteleros de Mallorca”⁹¹

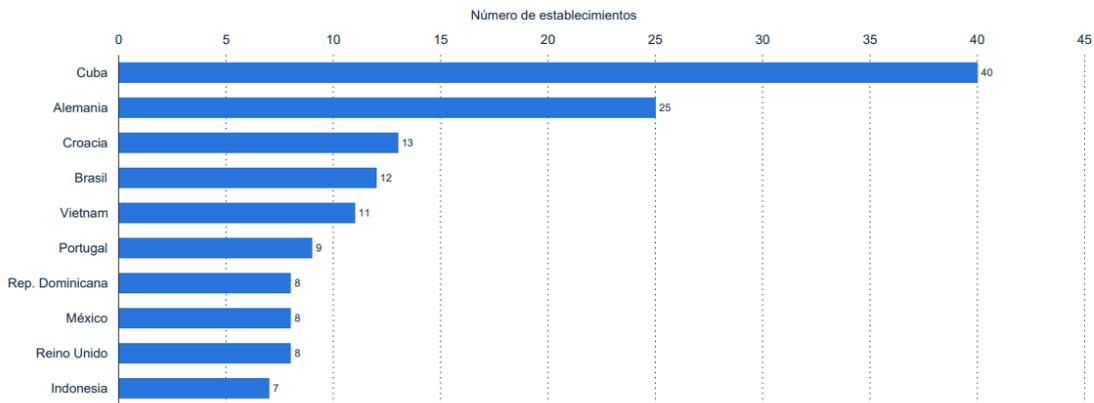
⁸⁹ STATISTA, *Grandes cadenas hoteleras españolas*, 2022

⁹⁰ <https://www.diariodeibiza.es/ibiza/2021/10/27/hay-mezclar-politica-turismo-entendi-58847921.html>. Consultat 26/05/2022

⁹¹ <https://www.diariodemallorca.es/mallorca/2016/11/26/larga-alianza-fidel-castro-hoteleros-3513042.html> Consultat 26/05/2022

Ranking de países con mayor número de establecimientos de la cadena española Meliá Hotels Internacional a mayo de 2022

Meliá Hotels Internacional: países con mayor número de hoteles en el mundo en 2022

Notas: Mundial; 2022; hoteles fuera de España
Hay disponibles más datos y comentarios sobre esta estadística en la [página 60](#)
Fuente(s): Meliá; ID: 502637

12

Meliá Hotels Internacional **statista**

Una de les altres relacions més destacades de la seva expansió internacionals, també en el Carib, és la de República Dominicana. En aquest sentit feim referència a la distinció rebuda recentment, per part del Govern Dominicà, ressenyada per la revista especialitzada en turisme “Hosteltur”⁹²

“En los años 80's Meliá Hotels Internacional abrió su primer hotel en República Dominicana, decisión que marcó “un antes y un después” en la evolución e internacionalización de la empresa. Tres décadas después, su fundador y presidente, Gabriel Escarrer Juliá, ha recibido la Medalla del Mérito Duarte, Sanchez y Mella, uno de los reconocimientos civiles más importantes que, desde el año 1931, otorga el país a personalidades civiles o militares por servicios distinguidos. El compromiso por el destino sigue intacto, por eso junto a Falcon's Beyond Global, la cadena hotelera tienen previsto invertir más de 350 millones de euros y crear 3.500 puestos de trabajo en los próximos dos años”.

Per altra banda, ressalta el número d'establiments a Alemanya, un dels principals orígens de la demanda turística cap a Mallorca, i les inversions a Croàcia, Portugal, i Regne Unit. Segurament respon a les oportunitats de negoci de la concentració de la demanda turística europea.

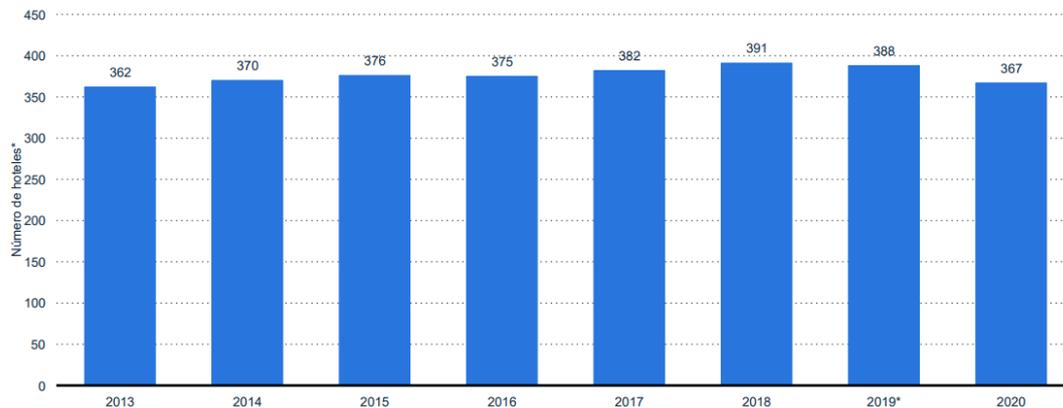
Les inversions a Àsia, ja esmentades per Escarrer en el discurs d'investidura com a Dr. Honoris Causa de les Illes Balears ja apuntava l'interès per a destins asiàtics, amb imatge exòtica, és el cas de Vietnam, i Indonèsia

⁹²https://www.hosteltur.com/151119_melia-y-republica-dominicana-una-relacion-de-desarrollo-acompanado.html 20/05/2022

Pel que fa a l'expansió que anuncia la companyia en els darrers mesos de l'any 2021 i primers mesos del 2022, un increment de 45 noves gestions d'establiments hotelers, denotarien un nou creixement, després d'una estabilització dels darrers anys⁹³

Evolución anual del número de hoteles de la cadena Meliá Hotels International entre 2013 y 2020

Meliá Hotels International: cifra anual de hoteles 2013-2020

10 **Notas:** Mundial; 2013 - 2020
Hay disponibles más datos y comentarios sobre esta estadística en la [página 58](#).
Fuente(s): Meliá; [ID 536718](#)

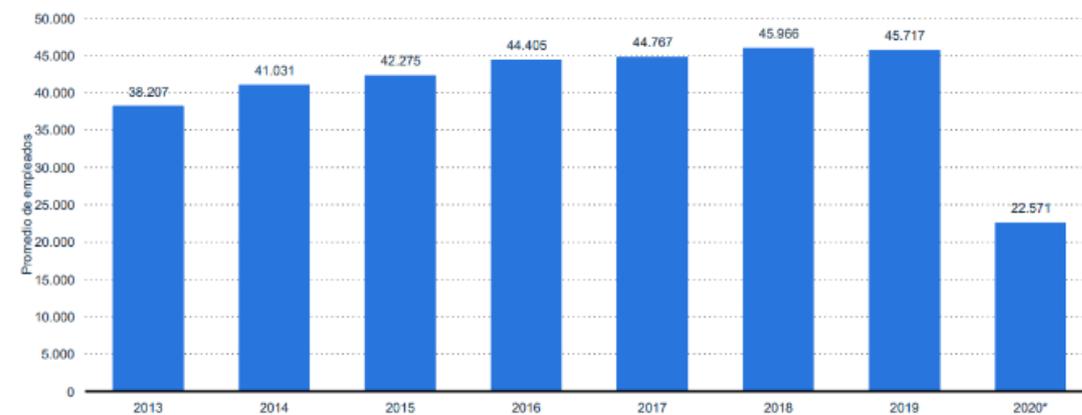
Meliá Hotels International **statista**

L'evolució dels llocs de feina de la cadena, des del 2013 fins el 2019, manté un creixement sostingut, que van de 45.966 empleats, l'any 2018, xifra molt considerable, fins la baixada de la contractació per la crisi de la COVID del 2020. La qual cosa és un indicador del que suposa la pandèmia pel turisme.

⁹³ J Verger, «Continúa la expansión de las hoteleras de Baleares», *El Económico. Seminario de la empresa y el turismo de Baleares*, 8 al 14 de Octubre 2021, 2-5.

Evolución anual de la media de empleados de la cadena Meliá Hotels International entre 2013 y 2020

Meliá Hotels International: plantilla media anual 2013-2020

Notas: Mundial, España, 2013 - 2020
Hay disponibles más datos y comentarios sobre esta estadística en la [página 66](#).
Fuente(s): Meliá, [ID 526726](#)

Meliá Hotels International **statista**

El Grup Hotels Barceló

És la segona gran corporació turística mallorquina. El nucli del grup Barceló sorgeix quan en 1.931 Simó Barceló es fa propietari de l'autocar que realitzava el trajecte de Palma a Felanitx i es constitueix, el que després serà Autocars Barceló. L'any 1.954 s'inaugurà la primera Agència de Viatges Barceló a Palma.

L'any 1.955 els fills del fundador, Gabriel i Sebastià, agafen les rendes de l'empresa. S'anirà configurant un important grup d'empreses en el món del transport, turisme, construcció, i en el món editorial, que inclou mitjans de comunicació, fins a l'actualitat.

L'any 1.963 s'inaugura el primer hotel l'Anfora a Can Pastilla i l'any 1.965 l'Hotel Pueblo a la Platja de Palma que constitueix la base dels Hotels Barceló. L'any 1.968 inicià l'expansió cap a la resta de Balears, inaugurant l'Hotel Pueblo Ibiza i l'Hotel Hamilton a Menorca.

L'any 1.970 inicià l'expansió cap la Península i Canàries. L'any 1.981 compra el tour operator Turavia. L'any 1.987 comença l'expansió internacional, adquirint el primer hotel a la República Dominicana, posteriorment s'expansiona per diferents països d'Amèrica, Europa i Àfrica. L'any 1.995 s'inicià l'activitat en hotels urbans a Espanya. L'any 1.998 compra un 19,4% de Globalia, que es propietari d'Air Europa, Viatges Halcon i Travelplan. Participa en la constitució de Gurbages juntament en Grupesa (Fomento, Construcciones i Contratas) i Gesima(BBVA) per participar en la construcció i explotació de nous hotels. A partir de l'any 2.000 inicià una fort expansió cap l'Extrem Orient

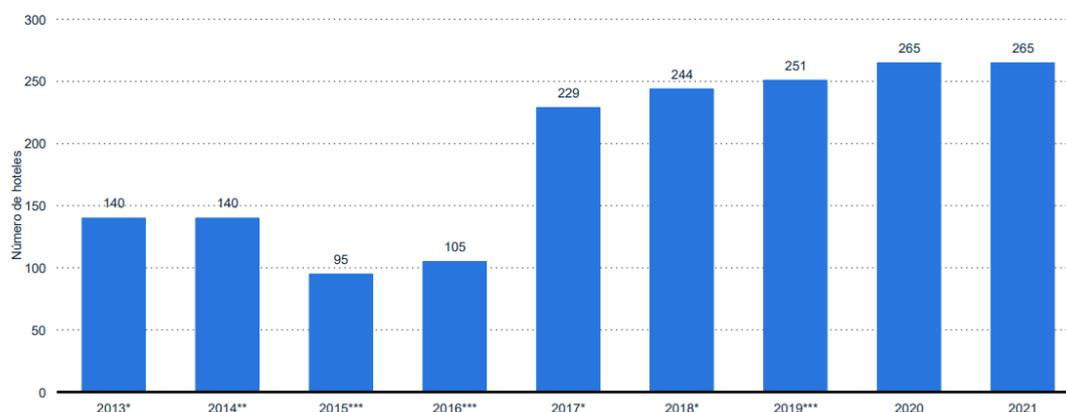
(Filipines), Amèrica (Equador, Uruguai, Estats Units) i Àfrica (I. Cabo Verd) té una forta relació amb el T.O. britànic First Choice, del que té accions compartides.

L'any 2.001 tenia 107 hotels, distribuïts en 18 països. El nombre d'empleats del grup és de 13.500 i la facturació fou de 301 milions d'euros. La inversió realitzada l'any 2.001 fou de 315,6 milions d'euros. Figurava la 36 cadena a nivell internacional.⁹⁴

L'evolució del número d'hotels des de la segona dècada del segle XXI fins l'any 2016 és percebent una contingència i una lleugera davallada els anys 2015 i 2016. A partir del 2017 fins al 2021 s'observa un important increment i una estabilització quant al nombre d'establiments.

Evolución anual del número de hoteles de la cadena Barceló Hotel Group entre 2013 y 2020

Barceló Hotel Group: cifra anual de hoteles 2013-2020

28 Notas: Mundial; 2013 - 2020
Hay disponibles más datos y comentarios sobre esta estadística en la [página 74](#).
Fuente(s): Grupo Barceló; [ID 596887](#)

Barceló Hotel & Resorts **statista**

Pel que fa a la seva expansió geogràfica cal destacar el EUA i Mèxic, al mateix temps la incidència dels establiments a Tunísia, República Dominicana i Marroc és prou important. En algunes ocasions varen ser un grup pioner i marcaren el camí a altres cadenes.

Destaca qualitativament, la seva presència hotelera als Emirats Àrabs Units i a Costa Rica.

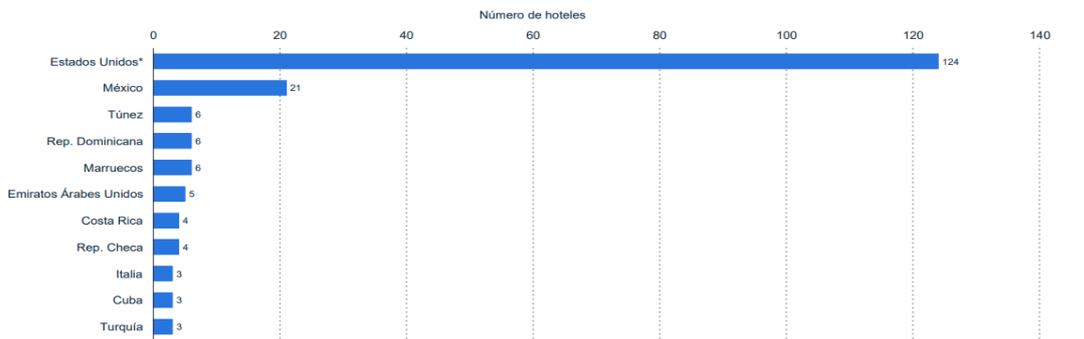
Des de la perspectiva del grup empresarial i a partir de la Fundación Barceló s'han publicat dos estudis sobre el lideratge dels germans Barceló⁹⁵

⁹⁴ Sastre, A. (2002): Empresaris pioners i significatius. Cadenes hoteleres. Fascicle 23. a Turisme i Societat. Ed. Promomallorca. Palma

⁹⁵ Pla, J. (1993) i Grimalt, J. Torrens, J. Alemany, A. (2016)

Ranking de países con mayor número de establecimientos de la cadena española Barceló Hotel Group en 2020

Grupo Barceló: países con mayor número de hoteles en el mundo en 2020

Notas: Mundial; 2020; hoteles fuera de España
Hay disponibles más datos y comentarios sobre esta estadística en la [página 76](#).
Fuente(s): Grupo Barceló; ID: 605096

Barceló Hotel & Resorts **statista**

El Grup Iberostar

Aquest tercer grup empresarial, encapçalat per Miquel Fluxà, de la família propietària de les fabriques de calçat Fluxà, que posseeix les marques Lotusse i Camper, entre d'altres, adquireix Viatges Iberia l'any 1.956. A partir d'aquest any inicià una forta expansió. L'any 1.973 crea Iberojet, majorista espanyol.

L'any 1.979 signa un acord amb Neckerman, que fa que representi a aquest Majorista de Viatges a Espanya. L'any 1.985 es crea Iberostar, cadena hotelera en el qual hi participa Neckerman. L'any 1.992 s'obrí els primers hotels al Carib, fonamentalment a Mèxic, Cuba i República Dominicana; començant una forta expansió cap aquesta zona. A partir de 1.997 inaugura un conjunt d'hotels a Europa, concretament a Bulgària, Turquia i Grècia així com a Tunísia.

L'any 2.001 disposava de 56 hotels, dels quals 17 a les Balears, 14 a Canàries i la Península, 25 a l'estranger, situats a 7 països diferents. Té 8.000 empleats, sent la facturació de l'any 2.000 de 1.657 milions d'euros i inclouen totes les activitats del grup. Es la 51 cadena a nivell internacional.⁹⁶

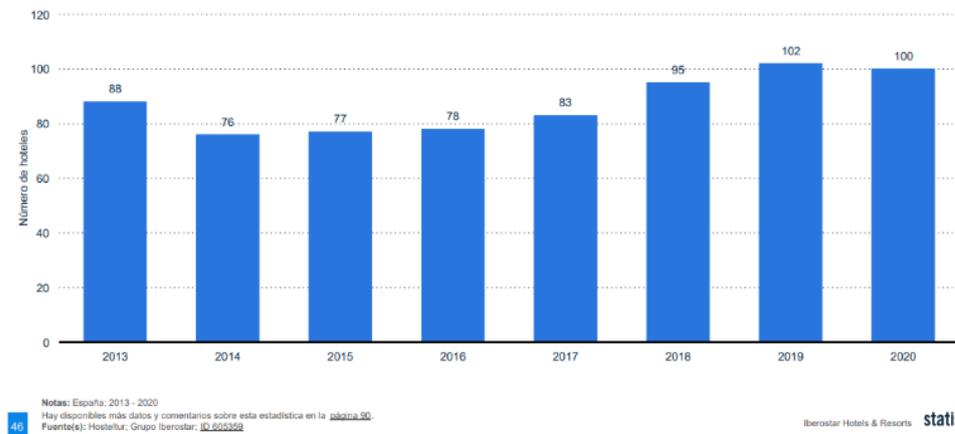
Des d'una perspectiva crítica s'ha publicat l'estudi de BUADES, J. (2009): Do not disturb Barceló: viaje a las entrañas de un imperio turístico.

l'Evolució d'aquesta cadena, quan el número d'establiments 5^{ena} en el rànquing espanyol, des del 2013 fins el 2020 s'observa una tendència al creixement moderat i consolidat.

⁹⁶ Sastre, A.(2002): Empresaris pioners i significatius. Cadenes hoteleres.Fascicle 23. a Turisme i Societat. Ed. Promomallorca. Palma

Evolución anual del número de hoteles de la cadena española Iberostar Hotels & Resorts entre 2013 y 2020

Iberostar Hotels & Resorts: cifra anual de hoteles 2013-2020

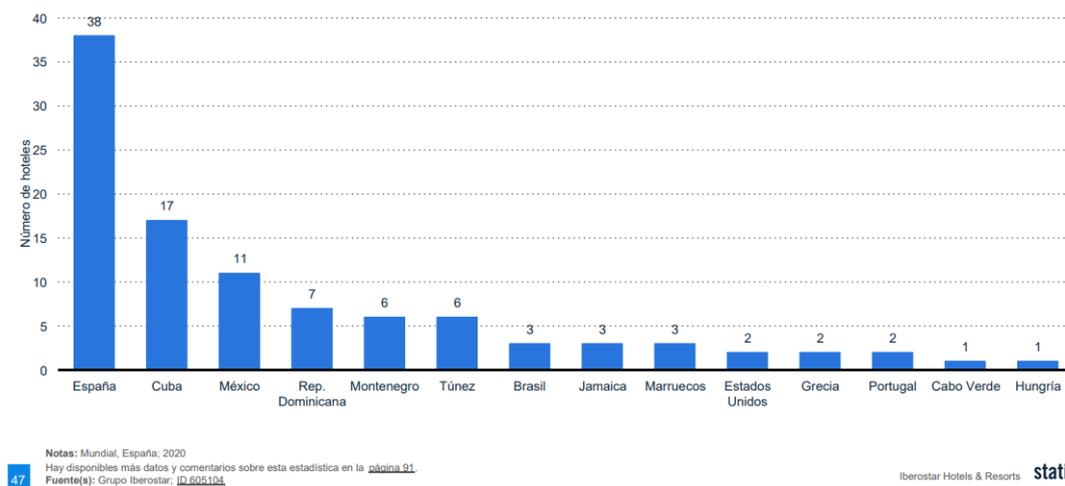

Pel que fa a l'expansió i presència de la cadena a nivell mundial, fins a l'any 2020, denota la seva hegemonia a l'Estat espanyol i la seva presència a tot un conjunt de destins, entre els quals destaquen: Cuba, Mèxic, República Dominicana.

Per l'escala del país, i la seva especificitat, són rellevants els hotels a Montenegro. Per altra banda, des de la perspectiva de la diversitat, esmentaríem la presència a Tunísia, Jamaica, Grècia, Cabo Verde i Hongria.

Número de hoteles de la cadena española Iberostar Hotels & Resorts en 2020, por país

Iberostar Hotels & Resorts: hoteles por país en 2020

L'empresa Riu

El fundador Joan Riu neix a l'any 1.908 a Olot. S'havia iniciat en el món del turisme a Veneçuela i format a l'Estat Espanyol. S'instal·là a Mallorca i invertí a l'Arenal, badia de Palma.

L'any 1.953 compra l'hotel San Francisco, primer hotel de la Platja de Palma, abans denominat Hostal Brisas. En els anys seixanta va construir nous hotels a la Platja de Palma, al voltant del lloc denominat Las Maravillas. En els anys vuitanta inicià una expansió cap a les Canàries i més tard cap a Cuba, República Dominicana, Mèxic, Tunísia, Xipre, Jamaica i Bulgària.

L'any 1.993 es constitueix el grup hotelier RIU, juntament amb el Tour Operator TUI que aporta els hotels que tenia a la Cadena Iberotel. El capital de grup RIU està constituït en un 51% per la família Riu i un 49% del T.O. alemany TUI.

A partir de 1.994 ha iniciat una forta expansió cap les Canàries, Andalusia i el Carib.

L'any 2.001 tenia 57 hotels a Espanya, dels quals 35 a Canàries i 15 a Balears i 37 hotels a l'estranger distribuïts en 10 països.

És la segona cadena espanyola i la 23 a nivell mundial, té 11.500 empleats i una facturació de 525,9 milions d'euros.

A la seva pàgina corporativa⁹⁷ expliquen la seva trajectòria dde la següent manera:

“La cadena internacional RIU se fundó en Mallorca, España, en 1953 como pequeño negocio vacacional de la familia Riu, fundadora y actual propietaria en tercera generación. La compañía se centra en la hotelería vacacional y más del 70% de sus establecimientos ofrecen el reconocido servicio All inclusive by RIU. Con la inauguración de su primer hotel de ciudad en 2010, RIU amplía su gama de productos con su propia línea de hoteles urbanos llamada Riu Plaza. RIU Hotels & Resorts cuenta con 100 hoteles en 20 países que en 2020 recibieron 2,3 millones de clientes y trabajaron un total de 24,425 empleados. Actualmente RIU es la 32ª mayor cadena del mundo, la 3ª en España por ingresos y la cuarta por número de habitaciones. La década de los 90 se inicia en RIU con la apertura de su primer hotel internacional. El hotel Riu Taino se inauguró en noviembre de 1991 en Punta Cana, República Dominicana. Este fue el primer paso del gran crecimiento de RIU Hotels en América donde actualmente cuenta con más de 30 hoteles. La alianza con TUI se estrechó aun más en 1993 con la creación de la sociedad RIUSA II SA, participada al 50% entre TUI y RIU, que explota los hoteles de marca RIU.

Grandes retos: Primer hotel en Nueva York y en Asia

En 2016 se materializa el proyecto más emblemático de la línea Riu Plaza: la apertura del primer hotel de RIU en la ciudad de Nueva York, el hotel Riu Plaza New York Times Square, ubicado en pleno corazón de Manhattan. La internacionalización ha

⁹⁷ <https://www.riu.com/es/about/historia.jsp>. Maig 2022

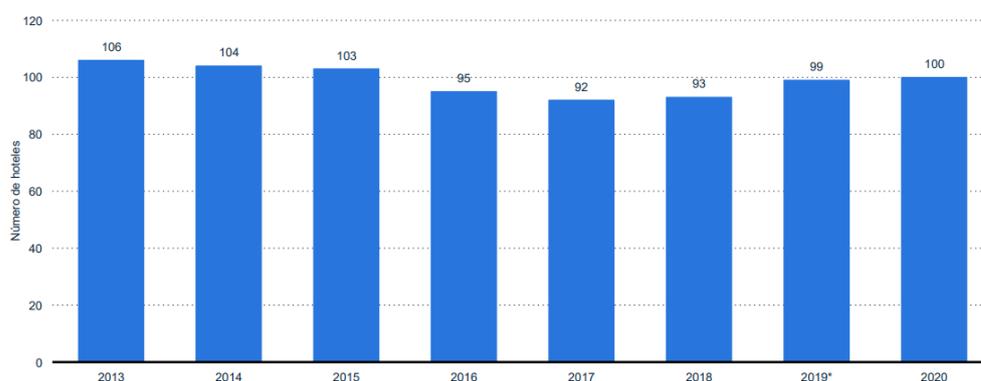
sido clave en el éxito de RIU durante los últimos 25 años, y lo seguirá siendo gracias al nuevo reto de la compañía: Asia. Con la apertura del primer hotel en Sri Lanka, RIU exporta por primera vez a Asia un modelo de negocio de hoteles vacacionales que ya llevó hasta América en los 90 con el primer hotel en República Dominicana. Para los próximos años en el continente asiático también están en marcha otros dos grandes proyectos: Dubai, donde se ubicará, junto al socio Nakheel, el primer resort Todo Incluido 24 Horas de la zona; y por otro lado, la compra de dos islotes en Maldivas, donde RIU construirá un hotel Riu Palace, de 174 habitaciones, y un hotel Riu Classic, de 248. El proyecto se encuentra ahora en fase de diseño con el objetivo de traer el modelo All Inclusive 24 horas by RIU a este exótico destino en 2018.”

A la vegada els mitjans turístics especialitzats⁹⁸ destaquen la seva trajectòria i la seva expansió a l'illa de Jamaica. Si tenim en compte les dimensions de l'illa, la importància econòmica de l'empresa és considerable

L'evolució del número d'hoteles i d'habitacions de la cadena Riu, avançat el segle XXI ens mostra el seu potencial.

Evolución anual del número de hoteles de la cadena española RIU Hotels & Resorts entre 2013 y 2020

RIU Hotels & Resorts: cifra anual de hoteles 2013-2020

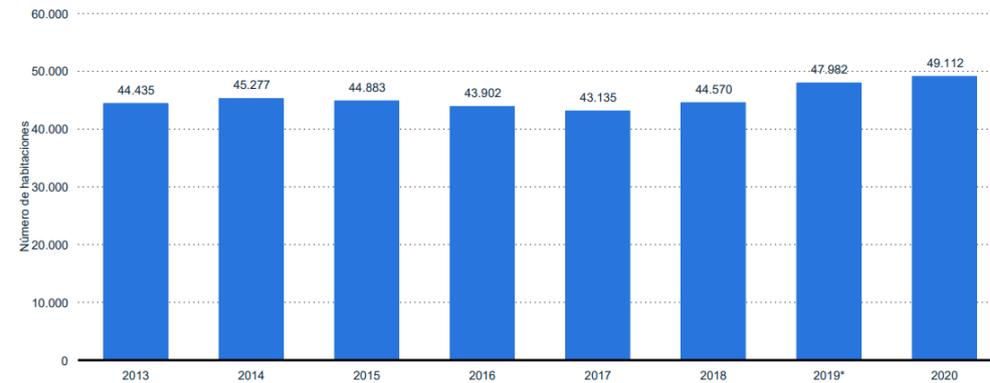
Notas: Mundial: 2013 - 2020
Hay disponibles más datos y comentarios sobre esta estadística en la [página 83](#).
Fuente(s): Riu Hotels & Resorts; ID_605022

RIU Hotels & Resorts

⁹⁸https://www.hosteltur.com/151154_riu-abrira-un-nuevo-hotel-en-jamaica-tras-21-anos-de-presencia-en-el-pais.html maig 2022

Evolución anual del número de habitaciones de hotel de la cadena española RIU Hotels & Resorts entre 2013 y 2020

RIU Hotels & Resorts: cifra anual de habitaciones 2013-2020

39 Notas: Mundial; 2013 - 2020; a 31 de diciembre de cada año
Hay disponibles más datos y comentarios sobre esta estadística en la [página 84](#)
Fuente(s): RIU Hotels & Resorts; [ID_605208](#)

RIU Hotels & Resorts **statista**

La seva expansió és molt important a Mèxic i al Carib, però també en presència a Marroc, Cabo Verde i Bulgària.

Ranking de países con mayor número de establecimientos de la cadena española RIU Hotels & Resorts en 2020

RIU Hotels & Resorts: países con mayor número de hoteles en el mundo 2020

42 Notas: España; 2020; hoteles fuera de España
Hay disponibles más datos y comentarios sobre esta estadística en la [página 87](#)
Fuente(s): RIU Hotels & Resorts; [ID_602654](#)

RIU Hotels & Resorts **statista**

El Grup d'empres Matutes

El Grup d'Empreses Matutes, d'origen eivissenc, té els seus inicis als primers anys seixanta. El 1964 es fundà Suministros Ibiza SA de gran importància en el sector dels serveis, a continuació, començaren els negocis hotelers, de construcció i amb posterioritat de transport marítim.

L'evolució en el terreny turístic, primer coma a "Fiesta Hotel Grup" i posteriorment "Palladium Hotel Group" es presenta en detall a la seva pàgina corporativa⁹⁹

⁹⁹<https://www.palladiumhotelgroup.com/es/sobre-nosotros/presentacion> Maig 2022

“La cadena hotelera Palladium Hotel Group nace a finales de los años 60 en Ibiza de la mano del empresario Abel Matutes Juan, con el sueño de acercar el paraíso a los viajeros y ofrecerles experiencias increíbles. Se propone diseñar los alojamientos más exclusivos donde el lujo, la calidad y el mejor servicio son los pilares principales. Sus primeros pasos fueron en las Islas Baleares y las Islas Canarias, a principios de los 90 continuó su aventura con la apertura de varios resorts en el Caribe. Su trayectoria siguió avanzando con fuerza inaugurando hoteles en los mejores destinos del mundo: España, Italia, República Dominicana, México, Jamaica y Brasil. En el año 2000 este conjunto de hoteles se agrupa bajo el nombre Fiesta Hotel Group. En 2012 el grupo decide renovar su imagen de empresa convirtiéndose en Palladium Hotel Group, que toma el nombre de sus resorts cinco estrellas de Caribe. El objetivo es transmitir una filosofía corporativa basada en la excelencia y en elevados estándares de calidad además de su deseo de progresar e incrementar su proyección internacional. Palladium Hotel Group se crea para definir de forma clara el rumbo de una nueva etapa donde el cliente y el capital humano va a ser la prioridad del grupo.

Y en 2020 se da un paso más con la creación de Palladium Gestión S.L. El grupo reforma su estructura organizativa para adaptarse a los nuevos tiempos en los que la empresa apuesta por la separación entre la gestión del patrimonio inmobiliario y el operador hotelero.”

L'expansió de la cadena s'ha anat diversificant amb hotels de ciutat arribant a la 63 d'establiments diversificant molt els seus segments.

Abel Matutes Juan ha desenvolupat importants responsabilitats a organitzacions empresarials turístiques, fou vicepresident d'Exceltur¹⁰⁰. que a la seva pàgina exposen que tenen un volum de negoci de 30.000 milions d'Euros, Inversions directes en 40 països, 220.000 empleats directes i activitats comercials a 175 països. Ha estat qualificat com a lobby empresarial turístic mundial.

L'Empresari ha estat Eurodiputat, Comissari europeu entre 1985 i 1993 i Ministre d'afers estrangers del Govern de l'Estat Espanyol 1996 al 2000.

Seguint les pautes dels grans grups empresarials s'han sumat a l'expansió internacional tot un conjunt d'empreses de dimensions més reduïdes, però en creixent expansió.

¹⁰⁰ <https://www.exceltur.org/conozca-exceltur/que-es-exceltur/> Maig 2022

5. Política turística i administració

A n'aquest apartat hem volgut fer referència al concepte de política turística i la seva evolució, i esbrinar l'evolució a partir dels àmbits mundial, europeu, espanyol i finalment al de les Illes Balears.

5.1. Concepte de política turística

Aquest apartat té com a objectiu contextualitzar i emmarcar la recerca i l'anàlisi de la política turística autonòmica de les Illes Balears respecte el concepte i significat de la política turística mundial, europea i estatal, des d'una perspectiva conceptual i evolutiva.

Ens pareix oportú començar limitant el concepte de política turística, que arrel de la complexitat del turisme com a activitat que té moltes implicacions resulta força complicat.

En primer lloc volem referenciar l'aportació de (Velasco, M. 2016)¹⁰¹ que explica els conceptes de Govern del turisme, política turística, planificació turística i gestió pública del turisme.

Respecte al govern del turisme l'autora ens fa el següent anàlisi:

“En principio, cuando usamos el término gobierno parece que nos referimos al poder ejecutivo y a las funciones y capacidades que el ejecutivo, de cualquier nivel territorial, puede desplegar en relación al fenómeno. Este concepto gobierno del turismo se ha llenado de contenido desde la literatura jurídica, precisamente partiendo de la noción de competencias. Desde esta dimensión jurídica, en nuestro sistema político, al poder ejecutivo le corresponde asumir las funciones de tomar la iniciativa política principal en el ámbito de su territorio; ejercer la dirección, coordinación y supervisión de las administraciones públicas que dependen de él; gestionar las crisis; desempeñar el liderazgo social y asumir la representación simbólica (Pérez Royo, 2014).”

Ens pareix molt interessant la introducció del que l'autora anomena una segona dimensió:

“Pero cuando hablamos del gobierno del turismo es imprescindible observar una segunda dimensión que considere qué capacidades políticas despliegan, o no, los gobiernos para intervenir en la materia conforme a sus principios y valores, dentro de un contexto democrático. En este sentido, los gobiernos desarrollan con mayor o menor intensidad cinco capacidades, distintas a las funciones anteriores: escogen entre demandas diversas que recaen sobre ellos y han de ser capaces de mantener las prioridades decididas; deciden cómo y para qué se utilizan recursos escasos y limitados; tienen que coordinar objetivos, que son siempre conflictivos, en un todo coherente; han de ser capaces de imponer límites o, en su caso, pérdidas a los grupos poderosos si de

¹⁰¹ Velasco, M. «Entre el poder y la racionalidad: gobierno del turismo, política turística, planificación turística y gestión pública del turismo», *PASOS Revista de turismo y patrimonio cultural* 14 (2016): 577-94.

ello deriva un modelo más equilibrado y justo y, por último, han de representar los intereses difusos y no organizados ya que, por lo general, los intereses concentrados y bien organizados tienen bien establecidos los cauces para que su voz esté representada en las decisiones políticas (basado en Weaver y Rockman, 1993:6)”.

Les capacitats a les que es refereix (Velasco, M. 2016) són:

- La capacitat política d'elegir, mantenir prioritats en front de demandes diverses i contradictòries. És parteix de la idea que un acord total unànime no existeix i que sempre hi haurà discrepàncies entre els diferents sectors. Podem afirmar que sempre hi hauran visions diferents de valorar el sector turístic i les seves conseqüències. El debat està garantit.

- Una segona capacitat dels governs es decidir com s'utilitzen els recursos, que sempre són limitats. Es posa en evidència quines són les prioritats a partir de les decisions que es prenen respecte als pressupostos, recursos humans, tecnològics, promoció, diversificació del producte, infraestructures...

- Una tercera capacitat de coordinar objectius enfrontats a partir d'unes prioritats i evitar contradiccions.

- La quarta capacitat és la d'imposar límits o pèrdues als grups poderosos amb l'objectiu d'un model més equilibrat i just:

“El poder está desigualmente repartido y, aunque las teorías pluralistas insisten en otra imagen, la investigación y la realidad muestran que existen algunos, pocos, agentes que concentran una cuota muy alta de poder, especialmente en los ámbitos sociales relacionados con la economía o el sistema económico (Lindblom, 2001) y el peso en la economía del sector turístico es alto. Esto explica la posición privilegiada que mantiene parte del empresariado turístico en el desarrollo turístico de los destinos. Hay grupos con intereses concretos que pueden imponer modelos turísticos desequilibrados o modelos que genera grandes costes para un grupo concreto de la población. El sistema político democrático sitúa a los gobiernos en una posición social que les permite imponer límites, lo que suele suponer pérdidas o menores ganancias para algunos grupos, también para los grupos poderosos”.

- La cinquena capacitat és la de representar els interessos difusos i no organitzats, i per tant amb menys possibilitats d'influir en les decisions:

“En el caso del turismo es evidente que los intereses concentrados y bien organizados son los de la industria turística, en general, dado que hablamos de un fenómeno situado, los intereses de la industria geográficamente vinculada al territorio concreto, la hotelera. Es el subsector de alojamientos del más fuerte y mejor organizado a la hora de situarse como un actor con voz y criterio en el diseño de acciones públicas para el turismo. También el subsector de la intermediación

está bien estructurado a través de asociaciones articuladas y con representación. El resto de actores tienen intereses más difusos y poca capacidad de organización (Jamal y Getz, 1999).”

Aquestes aportacions anteriors en pareixen molt explicatives i pensem que contextualitzen teòricament els apartats del temes de debat del turisme a les Illes Balears de la present investigació.

Amb el següent quadre de la mateixa publicació

Capacidades de los gobiernos y su reflejo en acciones

Escoger y mantener prioridades frente a demandas diversas y encontradas	- Desarrollar estrategias de conservación del entorno natural y urbano, compatibilizándolos con la actividad turística - Apoyar nuevos modelos de desarrollo turístico basados en la economía social
Decidir cómo se utilizan los recursos	Invertir distintas cantidades en: - Infraestructuras turísticas - Recuperan patrimonio cultural tangible e intangible. - Subvenciones a empresas para que generen nuevo producto turístico o lleven a cabo planes de modernización - Planes de formación para trabajadores del sector privado - Promoción destino - Diseñar un modelo de desarrollo turístico integrando distintos objetivos - Redactar planes estratégicos - Coordinar objetivos de distintos subsectores (alojamiento, intermediación, transportes y receptivo). - Limitación del crecimiento - Eliminar negocios que provocan impactos negativos - Moratoria hotelera - Impulsar nuevas redes de actores - Creación de órganos mixtos de gestión turística - Información a la sociedad - Incorporación a los espacios de destino
Coordinar los objetivos enfrentados en un todo coherente.	- Diseñar un modelo de desarrollo turístico integrando distintos objetivos - Redactar planes estratégicos -Coordinar objetivos de distintos subsectores (alojamiento, intermediación, transportes y receptivo).
Ser capaces de imponer pérdidas (o limitar ganancias) a los grupos poderosos	Limitación del crecimiento - Eliminar negocios que provocan impactos negativos - Moratoria hotelera

Representar intereses difusos y no organizados, además de los concentrados y bien organizados.	- Impulsar nuevas redes de actores- Creación de órganos mixtos de gestión turística- Información a la sociedad- Incorporación a los espacios de discusión y decisión de actores de la comunidad no representados

Pel que fa a la definició de política turística, la mateixa autora (Velasco, M. 1916) ens proporciona la següent:

“El conjunto de actividades, decisiones y procesos que impulsan actores gubernamentales —en ocasiones en colaboración con otros actores— con la intención de alcanzar objetivos diversos relacionados con el turismo (Velasco, 2011). La política turística es por lo tanto un fenómeno político que es posible aislar y estudiar, concentrándose en las acciones y procesos que son efectivamente impulsados por los gobiernos, lo que ha sido objeto de análisis de varios investigadores (Baum, 1994; Deegan y Dineen, 1997; Diaz Pérez, 2006; Dredge y Jenkins, 2007, 2011; Garther, 1996; Hall, 1994; Hall y Jenkins, 1995; Johnson y Thomas, 1993). En ocasiones los investigadores consideran la política turística un capítulo derivado de la política económica (Aguiló y Vich, 1996; Fayos -Solá, 1996; Figuerola, 1990; Monfort, 2000), aunque nuestra opinión, defendida en otros trabajos, es que ceñir la reflexión sobre la acción pública a esta dimensión supone ignorar importantes dimensiones del fenómeno social (Velasco, 2011; argumento también en Burns y Novelli, 2007 o Mounfakkir, 2012)”.

Aquesta concepció de la política turística és la que tenim de referència per a la present investigació, ja que entenen que reflecteix la complexitat del fenomen turístic i la interacció entre els territoris i la societat.

Així mateix també consideram important tenir en compte altres definicions, ja que ens ajuden a contextualitzar la visió de la política turística en diferents moments, a la vegada que ens permeten treure conclusions de determinades postures ideològiques que justifiquen i argumenten determinades decisions.

És el cas de

MONTANER, J. (2002)¹⁰² defineix la política turística:

“Como una parte de la política que establece las directrices de ordenación, planificación, promoción y control de la actividad turística en un país llevados a cabo por los poderes públicos que se convierten en agentes turísticos a través de los órganos de la Administración Pública”

¹⁰² J. Montaner, J. *Política y relaciones turísticas internacionales*, Ariel (Barcelona, 2002).

El mateix autor posa de rellevància que el major repte de la política turística és compatibilitzar el principi de llibertat del mercat i d'empresa amb mantenir un control públic de l'activitat del mercat que sustenti l'activitat turística.

Segons els autors (Flores, D. i Barroso, M. 2009)¹⁰³ exposen el concepte de política turística és:

“La política turística puede ser definida como el conjunto de actuaciones y medidas emprendidas y realizadas por las administraciones públicas relativas a la actividad turística (Bayón, 1999: 331). Estaríamos, pues, ante las diferentes formas que tiene la administración pública de intervenir en la actividad turística para fomentarla, desarrollarla y corregir, en la medida de lo posible, los problemas que el desarrollo de dicha actividad pueda generar. En este sentido, en la medida en que se identifiquen varias alternativas en cuanto al papel a desempeñar por parte de las administraciones públicas respecto a la actividad turística, puede hablarse de política turística. La política turística es considerada como un eslabón más de la política económica, pues debe ayudar a mejorar el bienestar de los ciudadanos de un país mediante la creación de riqueza, generación de puestos de trabajos, mejorando el saldo exterior, etc. De tal forma, que los objetivos últimos de toda política turística (fi nes generales) deben coincidir con los objetivos de la política económica de un país (objetivos económicos, sociales y medioambientales). Así, la comprensión de la realidad socioeconómica de un país y su política económica, son elementos indispensables para comprender la política turística.”

L'autor (Monfort, V.M. 2000)¹⁰⁴ situa la política turística dins la política econòmica de la següent manera:

“La política turística se constituye en un cuerpo teórico que tiene su origen y fundamento en la política económica, de la cual se desgrana. Por lo tanto, resulta imprescindible efectuar, con carácter previo, un breve repaso de los conceptos generales de la política económica, por constituir el marco de referencia de las políticas sectoriales, como es el caso de la turística. En suma, lo que se pretende es sentar las bases y el área que cubre la política económica de un Gobierno, con el objetivo de que sean más fácilmente identificables con posterioridad, los lugares donde le corresponde actuar a la política turística, como segmento específico de aquélla y como acción diferenciada sobre todo un segmento de empresas y actividades de prestación de servicios dentro de una economía

...La política turística se deriva de la política económica general, con la que mantiene elementos comunes, al igual que ocurre con otras políticas sectoriales que, de igual modo, persiguen actuar o incidir en un ámbito concreto de la esfera productiva de una economía.”

Ens introdueix l'important concepte de polítiques instrumentals, en referència a la monetària, fiscal i laboral, com a exemples. La gestió d'aquestes tendrà una innegable

¹⁰³ Flores, D. i Barroso, M. «Una revisión de la política turística española: pasado, presente y retos de futuro», *Papers de turisme*, núm. 46 (2009): 6-21.

¹⁰⁴ Monfort, V.M. «La política turística: Una aproximación», *Cuadernos de Turismo*, núm. 6 (2000): 7-28, <http://revistas.um.es/turismo/article/view/22701>.

influència en la configuració de la política turística i a partir d'uns objectius marcats s'obtenirà uns resultats en la política turística.

“En ese sentido, las políticas instrumentales: monetaria, fiscal o laboral, por citar tres ejemplos, influirán en la configuración final de la política turística y en función de los objetivos de aquellas políticas, se obtendrán unos u otros resultados en la política turística.”

L'autor també expressa la complexitat del turisme com a activitat econòmica i les dificultats de delimitar les activitats estrictament turístiques de les que podríem anomenar auxiliars o complementàries, que d'una manera o d'una altra, des del nostre criteri formen part del sistema turístic.

“Por otra parte, la especial dificultad en delimitar las actividades estrictamente turísticas, al existir multitud de efectos directos e indirectos sobre otros sectores (construcción, alimentación, alquileres, bienes de consumo en general, transportes, etcétera), eleva la complejidad en el momento de afrontar el diseño de una política turística.”

L'autor considera la política turística com una política sectorial econòmica, com pot ser una política industrial o agrària.

I com a política sectorial pot ser interferida i condicionada per les polítiques instrumentals

“...las políticas sectoriales son interferidas y condicionadas por las políticas instrumentales, aunque las características de la actividad económica que regula una política sectorial, hará que esas influencias sean de mayor o menor grado”

Totes aquestes aportacions al concepte de política turística, ens pareixen molt interessants pel que fa a la vessant econòmica del turisme, però al nostre parer ha de ser completada per les definicions que analitzen la política turística des de perspectives més àmplies.

Cal afegir que el sector públic, seguint (F. González, F. i Miralbell, O. 2007) ¹⁰⁵ és l'únic que pot afrontar els costos generats per la recopilació, arxiu, anàlisi de la informació necessària que serveixin de base per a la presa de decisions d'un sector tan heterogeni com és el turisme.

A partir de l'estreta relació entre el turisme i el medi ambient i l'explotació dels recursos naturals que suposen moltes de les activitats turístiques, és del tot necessari la regulació i la recerca d'un equilibri entre les zones i àrees turístiques de l'entorn.

Correspon per tan a l'Administració autonòmica decisions sobre

- Desenvolupament del futur del destí turístic
- Regulació de l'ús del sòl

¹⁰⁵ F. González, F. i Miralbell, O *Guia de gestió pública del turisme*, ed. UOC (Barcelona: UP07/15029/02256, 2007), www.uoc.edu.

- Classificació del sòl urbanitzable
- Concessió o no de llicències d'activitats

A nivell general, s'ha d'entendre la política turística com a un medi per aconseguir el major benestar de la població, amb els instruments d'intervenció econòmica com ara: l'ordenació, fiscalització, foment etc.

S'ha que tenir en compte que el paper del sector públic en matèria de turisme ha anat evolucionant fins a la d'una funció de regulació de l'activitat econòmica, una vegada produïda la liberalització, i privatització de sectors claus del turisme com el transport aeri i ferroviari, impulsant el fenomen de la globalització econòmica. Podríem dir que el paper de l'Estat ha anat reculant respecte a la capacitat d'intervenció seguint els criteris del liberalisme econòmic.

En la nostra opinió s'ha obert una nova dimensió, en el sentit que el paper de la política turística serà en part, alleugerir els impactes negatius per a les societats i els territoris que suposa el que s'anomena el "sobreturisme".

Es justifica la intervenció pública del turisme a partir de les imperfeccions del mercat, pel que fa a l'economia del turisme, aquests tenen a veure amb

- Existències d'estructures de mercat imperfectament competitives
- Existència de béns públic
- Externalitats i efectes multiplicadors

Pel que es refereix a les principals polítiques d'actuació afecten a:

- Ordenació de recursos, oferta i infraestructura
- Planificació turística
- Promoció turística
- Gestió turística
- Fiscalització turística
- Control turístic
- Foment turístic: ajudes, premis, crèdits i subvencions
- Intervenció de l'Estat sobre els turistes: controls sanitaris, monetaris, policials, duaners.

- Intervenció sobre empreses, organismes i institucions privades relacionades amb el turisme: Control administratiu, laboral, fiscal, sanitari i higiene en el treball, registre i partes de policia.

Afegim la següent síntesi de (Velasco, M. 2004)¹⁰⁶ Respecte als principis de la política turística:

1) És necessari que reculli un conjunt de decisions articulades a partir de la idea comuna i coherent de què és el turisme, més enllà de decisions puntuals dirigides a subsectors específics.

2) Cal que les decisions es converteixin en accions que es materialitzin. És a dir, hi ha d'haver voluntat política i consens social per a executar accions sobre les línies mestres de la política turística perquè aquesta sigui efectiva.

3) També cal que aquest conjunt d'accions sigui impulsat per un govern en l'àmbit territorial de la seva competència. Això no impedeix que hi hagi diferents òrgans legítims que estableixin polítiques turístiques en diferents escales territorials; en qualsevol cas, en aquests casos els esforços de coordinació són necessaris.

4) Cal determinar uns objectius concrets que permetin avançar en dues línies:

- a) per a atreure els segments de turistes que convinguin més a la destinació,
- b) per a garantir que la seva estada els resulti satisfactòria.

Amb el següent paràgraf els autors (F. González, F. i Miralbell, O. 2007), citats anteriorment, posen sobre la taula d'una manera molt simple els diferents interessos dels grups socials:

“No solament els governs poden dur a terme política turística, sinó que també el mateix sector privat o les organitzacions no governamentals hi poden estar implicats. De fet, un dels avantatges més grans de la seva participació és que són organismes més flexibles i capaços d'adaptar-se als canvis del mercat d'una manera més ràpida que les estructures molt més burocratitzades de l'administració pública. D'altra banda, els diferents grups d'interès influeixen sobre les directrius de la política turística, o bé prenent partit a favor del turisme o oposant-s'hi, o bé posant condicions. Per exemple, és habitual que les associacions empresarials o les cambres de comerç tinguin actituds en favor del turisme, esperant que la política turística estableixi mesures per dinamitzar-les empreses d'aquest sector. En canvi, de vegades hi ha l'oposició dels grups ambientalistes, preocupats per la incidència del turisme sobre el medi natural de les organitzacions culturals o ètniques que acusen el turisme de corrompre l'autenticitat de les cultures o del patrimoni, o fins i tot dels mateixos residents locals, que rebutgen la proximitat del turisme com si es tractés d'un efecte NIMBY (not in my backyard)¹⁰⁷”

¹⁰⁶ Velasco González, M. «Administración y política turística de 1978 a 2005», *Estudios turísticos* 164, núm. 163 (2005): 99-122.

¹⁰⁷ **Nimby** és un [acrònim anglès](#) que significa *Not in my back yard* (no al meu pati del darrere). Descriu la reacció de ciutadans que s'organitzen per enfrontar-se als canvis i projectes d'instal·lació en el seu entorn immediat d'infraestructures considerades com a perilloses o desagradables, ja sigui per causa de contrarietats personals o de perill real. L'acrònim prové de [Nicholas Ridley](#), el secretari de Medi Ambient britànic sota [Margaret Thatcher](#), en descriure la reacció de la [població](#) contra un projecte de modernització dels [ferrocarrils](#), considerats obsolets per tothom al Regne Unit.^[1]

A l'actualitat, pensam que aquest esquema pot ser vàlid en línies generals, però s'ha anat fent cada vegada més complex. El sector turístic privat és cada vegada més divers i el seu creixement ha suposat que els interessos no sempre siguin compartits de forma homogènia. Per una altra banda, els temes de debat sobre el turisme poden estar molt condicionats per les característiques geogràfiques del territori, en el cas d'aquesta investigació ressaltem els determinants i condicionants de la insularitat, del model turístic i el vertader paper dels poders fàctics.

5.2. Política turística internacional

Des de l'àmbit Internacional hem de fer referències, en primer lloc, al paper de les Nacions Unides (ONU).

Seguint l'autor (Montaner, 2002)¹⁰⁸ ens explica el paper de les Nacions Unides a l'hora de respondre a les necessitats de gestionar els fluxos de viatgers després de la segona Guerra Mundial. En aquest sentit, les Nacions Unides instaren a llevar els obstacles a la mobilitat de les persones. A la Declaració dels Drets Humans de 1948 es reconeix el dret de circular lliurement, d'elegir la seva residència a l'interior de l'Estat i el dret a abandonar qualsevol país, així com de retornar-hi.

Amb l'aprovació de la "*Convención sobre facilidades aduaneras a favor del turismo*"¹⁰⁹ del 1954, es defineix el turista com a:

"Tota persona que, sense distinció de raça, sexe, llengua o religió penetra en el territori d'un Estat distint al que resideix habitualment i hi roman més de vint-i-quatre hores i menys de sis mesos".

Sempre que el seu objectiu no sigui la immigració, és contempen les següents motivacions: Esport, turisme, salut, família, estudis, peregrinacions, negocis.

Una altra fita important fou la "*Conferencia de las Naciones Unidas sobre el Turismo y los Viajes Internacionales*", que tingué lloc a Roma el 1963, a iniciativa de la UIOOT¹¹⁰. Aquesta Conferència adoptà una sèrie de recomanacions sobre la Definició dels conceptes Visitant i Turista amb finalitats de la estadística internacional; la simplificació de las formalitats dels viatges internacionals i una resolució general sobre

¹⁰⁸ Montaner Montejano, *Política y relaciones turísticas internacionales*, Ariel (Barcelona, 2002).

¹⁰⁹<https://www.dipublico.org/10761/convencion-sobre-facilidades-aduaneras-para-el-turismo-nueva-york-4-de-junio-de-1954/>

¹¹⁰ Unió Internacional d'Organismes Oficials de Turisme

el desenvolupament turístic, incluint la cooperació tècnica, la llibertat de desplaçament i l'absència de discriminació¹¹¹.

En el context d'aquests precedents neix posteriorment l'Organització Mundial del Turisme.

5.2.1. L'Organització Mundial del Turisme (OMT)

Aquesta institució intergovernamental, hereva de la transformació de la Unió Internacional d'Organismes Oficials de Turisme i propaganda Turística (UIO-OPT)¹¹² creada l'any 1925 a La Haia, després de la Segona Guerra Mundial, canvià el seu nom per el de Unió Internacional d'Organismes Oficials de Turisme (UIOOT)¹¹³, traslladant la seu a Ginebra. El maig de 1974, adoptà el nom d'Organització Mundial del Turisme, celebrant la Primera Assemblea el maig del 1974. El Govern d'Espanya d'aleshores, la convidà a instal·lar la seva seu a Madrid.

Es considera fundada l'any 1975 quan entraren en vigor els seus primers estatuts.

Analitzant la publicació Organización mundial del turismo (2016), Documentos básicos de la OMT, Volumen I – Estatutos, reglamentos, acuerdos, quinta edición, OMT, Madrid

Reproduïm l'article 3¹¹⁴ dels Estatuts fundacionals de l'OMT que fa referència a les seves funcions:

“1.El objetivo fundamental de la Organización será la promoción y desarrollo del turismo con vistas a contribuir al desarrollo económico, la comprensión internacional, la paz, la prosperidad y el respeto universal, y la observancia de los derechos humanos y las libertades fundamentales para todos, sin distinción de raza, sexo, lengua o religión. La Organización tomará todas las medidas adecuadas para conseguir este objetivo

2.Al perseguir este objetivo, la Organización prestará particular atención a los intereses de los países en vías de desarrollo en el campo del turismo

3.Para definir su papel central en el campo del turismo, la Organización establecerá y mantendrá una colaboración efectiva con los órganos adecuados de las Naciones Unidas y sus organismos especializados. A este respecto, la Organización buscará una relación de cooperación y de participación en las actividades del Programa de las Naciones Unidas para el Desarrollo, como organismo participante y encargado de la ejecución del Programa”.

La institució que s'autodefineix com:

¹¹¹ <https://www.unwto.org/es/omt-historia#1970>. Abril 2022

¹¹² <https://www.preferente.com/enciclopedia-turismo/organismos/omt-42226.html>. 1/06/2022

¹¹³ Unió Internacional d'Organismes Oficials de Turisme

¹¹⁴ Texto adoptado por la Asamblea General Extraordinaria de la UIOOT, celebrada en México D.F. del 17 al 28 de septiembre de 1970. Los Estatutos entraron en vigor el 2 de enero de 1975

“La Organización Mundial del Turismo (OMT) es el organismo de las Naciones Unidas encargado de la promoción de un turismo responsable, sostenible y accesible para todos.”

Podem afegir que la seva declaració de principis és la següent:

*“La OMT, como principal organización internacional en el ámbito turístico, aboga por un turismo que contribuya al **crecimiento económico, a un desarrollo incluyente y a la sostenibilidad ambiental**, y ofrece liderazgo y apoyo al sector para expandir por el mundo sus conocimientos y políticas turísticas”.*

El text aprovat pel l'Assemblea General de les Nacions Unides en la Resolució 58/232 i per l'Assemblea General de L'OMT es reconeix a l'article 1:

1. *Las Naciones Unidas reconocen a la Organización Mundial del Turismo como organismo especializado de las Naciones Unidas encargado de adoptar las medidas que sean procedentes conforme a sus Estatutos para la consecución de los objetivos enunciados en ellos.*

2. *Las Naciones Unidas reconocen el papel decisivo y central que cabe a la Organización Mundial del Turismo, en su calidad de organización intergubernamental y en el ámbito del turismo mundial, tal y como se dispone en sus Estatutos.*

3. *Las Naciones Unidas, convencidas de que el turismo puede aportar una importante contribución a la consecución de los objetivos comunes de lograr el desarrollo sostenible y erradicar la pobreza, señalan que la Organización Mundial del Turismo, de conformidad con sus Estatutos, ha de prestar especial atención a los intereses de los países en desarrollo en el ámbito del turismo.*

De l'article 2 de Coordinació i de Cooperació destacam el següent apartat:

“La Organización Mundial del Turismo en el desempeño de su papel central de coordinación en el ámbito del turismo de conformidad con sus Estatutos y con miras a contribuir al desarrollo económico y social y, en particular, a crear oportunidades para erradicar la pobreza y generar empleo en los países menos adelantados, reconoce la necesidad de mantener una eficaz coordinación y cooperación con las Naciones Unidas y sus órganos y con los organismos del sistema de las Naciones Unidas”.

Quan a la seva estructura, a part dels estats, compta amb un plataforma de “membres afiliats” on hi té cabuda el sector privat del turisme. Institucionalment s'explica de la següent manera¹¹⁵

“La Organización Mundial del Turismo (OMT), el organismo especializado de las Naciones Unidas responsable de la promoción del turismo, considera desde hace tiempo que el sector privado es un socio imprescindible para cumplir su mandato general de promover el desarrollo sostenible del turismo. Además, la OMT es el único organismo de las Naciones Unidas que tiene miembros del sector privado, que participan en la estructura de gobernanza. Creemos que el sector público y el privado comparten muchos

¹¹⁵ <https://www.unwto.org/es/miembros-afiliados> 2/05/22

objetivos en el actual mundo globalizado que pueden abordarse de manera más efectiva a través de la colaboración conjunta y la creación de alianzas.

El Departamento de Miembros Afiliados de la OMT reúne a más de 500 empresas, instituciones de enseñanza e investigación, destinos y ONG, y les ofrece un espacio para entablar un diálogo, compartir información y tomar nuevas medidas. Su principal misión es fomentar las sinergias entre los Miembros Afiliados y los Estados Miembros y promover el intercambio de conocimientos entre agentes clave, con el objetivo de contribuir a la promoción de los Objetivos de Desarrollo Sostenible de las Naciones Unidas”

És tracta per tant, d'un organisme intergovernamental especialitzat de les Nacions Unides que compte amb 160 Estats membres¹¹⁶, 6 membres associats, 2 com a observadors¹¹⁷. Crida l'atenció que no hi pertanyin tot un conjunt de països com ara EUA, Canadà, Gran Bretanya, Irlanda, Noruega, Finlàndia, Suècia i Dinamarca entre d'altres.

De tots aquest “no membres” el més destacat és EUA, ja que en va ser membre fundador, i és un dels principals mercats turístics del món tant com emissor i receptor.

La seva fuita, entorn als finals del anys setanta, es pot explicar per raons polítiques i econòmiques en base al liberalisme dominant i a la consideració de que el turisme s'ha de regular per ell mateix, sense interferències institucionals. En aquest sentit els EUA tampoc pertanyen a la UNESCO (2018) i recentment abandonaren la OMS (2020). També s'especula que no estan d'acord en pagar les quotes per estar-hi afiliats.

De totes maneres encara que al 2019, segons un comunicat de la pròpia OMT¹¹⁸ es varen produir maniobres d'aproximació:

“La delegación de alto nivel del gobierno estadounidense que asiste a la reunión del Consejo Ejecutivo de la OMT anunció que los Estados Unidos están estudiando la posibilidad de volver a unirse al organismo de las Naciones Unidas encargado de la promoción de un turismo responsable, sostenible y accesible.

La 110ª reunión del Consejo Ejecutivo de la OMT, en la que a los Estados Miembros se unen representantes de los sectores público y privado, se celebra esta semana en Bakú (Azerbaiyán). En un gesto que se recibió internacionalmente como muestra del compromiso de los Estados Unidos con el mandato de la OMT, el país aceptó la invitación personal del Secretario General, Zurab Pololikashvili, a participar en las conversaciones. Emma Doyle, jefa general adjunta de gabinete de la Casa Blanca, anunció ante el Consejo que «los Estados Unidos están estudiando la posibilidad de volver a unirse a la Organización Mundial del Turismo», y señaló que su país espera con interés trabajar con la OMT «para fomentar el turismo en todo el mundo».”

Una altra anàlisi d'aquesta declaració d'intencions de la ma de la Revista Preferente del ¹¹⁹

“Para los expertos, esta decisión, tomada tras 45 años de la creación de la OMT, “cambiará el juego no solo para la institución sino también para los Estados Unidos y su participación en la industria mundial de los viajes y el turismo”, publica

¹¹⁶ <https://www.unwto.org/es/estados-miembros/2/05/2022>

¹¹⁷ La Santa Seu (observador Permanent) i Palestina (Observador Especial)

¹¹⁸ <https://www.unwto.org/es/global/press-release/2019-06-17/los-estados-unidos-mas-cerca-de-volver-unirse-la-omt-segun-la-delegacion-de-19/05/2022>

¹¹⁹ <https://www.preferente.com/noticias-de-turismo/hito-en-la-omt-eeuu-decide-sumarse-45-anos-despues-289744.html> 19/05/2022

Eturbonews.com. Asimismo, creen que su adhesión “permitirá un enfoque más justo y equilibrado para contrarrestar la influencia establecida por China y Rusia en esta industria global”.

5.2.1.1. Declaracions de l’Organització Mundial del Turisme

El que pensem que evidencia els objectius de la seva política turística és el conjunt de tot el que han estat les seves declaracions¹²⁰ tot i que no són d’obligat compliment per als seus estats membres, podríem dir que marquen el camí del que és “políticament correcte” en matèria de turisme.

Any	Document
1980	Declaración de Manila sobre el turismo mundial
1982	Documento de Acapulco
1989	Declaración de la Haya sobre turismo
1994	Declaració de Samarkanda sobre el turismo
1994	Declaración de Osaka sobre el turismo
1995	Conclusiones y recomendaciones del Foro Internacional de Cádiz
1995	Declaración de Accra sobre el programa del turismo cultural OMT-UNESCO “La Ruta de los Esclavos”
1995	Declaración de Saint-Vincent para la protección de la infancia contra la explotación sexual en turismo
1995	Carta del turismo sostenible
1995	Declaración de Buenos Aires
1995	Declaración de la OMT sobre la prevención del turismo sexual organizado
1996	Declaración de Madrid sobre el desarrollo de recursos humanos en turismo
1996	Carta de Recife sobre turismo de personas mayores
1996	Declaración de Bali sobre turismo
1996	Declaración de Malta
1996	Declaración de la Habana sobre turismo cultural “la Ruta de los esclavos”
1997	Declaración de Male sobre desarrollo turístico sostenible
1997	Declaración de Manila sobre los efectos sociales del turismo
1998	Declaración de Andorra sobre el turismo de nieve y deportes de invierno
1998	Declaración sobre el turismo Antártico
1999	Declaración de Khiva sobre el turismo y la preservación del patrimonio cultural
1999	Carta de Lisboa sobre el turismo de personas mayores
2000	Declaración de Andorra sobre el desarrollo del debate científico en torno al turismo de nieve
2000	Declaración de Hainan
2001	Declaració de Jeju sobre economías insulares
2001	Declaración de Seul sobre la Paz y el turismo
2001	Declaración de Osaka para el milenio
2001	Declaración conjunta de la Asociación del Transporte aéreo Internacional (IATA) y de la Organización Mundial Turismo (OMT) sobre la protección de los niños contra la explotación sexual en los viajes y el turismo
2002	Declaración de Túnez

¹²⁰ UNWTO (2019): Compilation of UNWTO Declarations

- 2002 Declaración de Quebec sobre el ecoturismo
- 2002 The Bukhara Declaration on Silk Road Tourism
- 2003 Declaración de Djerba sobre cambio climático
- 2004 Hue Declaration on Cultural Tourism and Poverty Alleviation
- 2005 Muscat Declaration on Built Environments for Sustainable Tourism
- 2005 Declaración de Nueva York “El turismo al servicio de los objetivos del desarrollo del Milenio
- 2006 Tehran Declaration on handicrafts, tourism and Poverty Alleviation
- 2007 Mensaje de Madeira (sobre el Código Ético Mundial para el Turismo)
- 2007 Declaración de Davos “Cambio climático y turismo: responder a los retos mundiales
- 2008 Declaración de Eivissa
- 2009 Declaración de Bali sobre Estadísticas de Turismo y Empleo
- 2009 Declaración sobre la facilitación de los desplazamientos turísticos
- 2009 Declaración de Astana
- 2011 Declaración de Zagreb sobre el posicionamiento del turismo en los medios de comunicación
- 2011 Aswan Recommendation on Maximizing Tourism’s Role in Linking Cultures
- 2011 Sihanoukville Declaration on Multilateral Cooperation for Ecotourism Development
- 2012 Declaration de Djerba
- 2012 Vilnius Declaration on the Historical Amber Road
- 2012 Declaración de Arusha
- 2012 The Yerevan Declaration
- 2012 Istanbul Declaration on City Tourism
- 2013 Réunion Island Declaration on Sustainable Tourism in Islands
- 2013 Siam Reap Declaration on Tourism Development in Cultural and Natural Hewritages Sites
- 2013 The Ninh Binh Declaration on Spiritual Tourism for Sustainable Development
- 2014 Declaración de Santo Domingo: Reunión de Ministros y Autoridades de Turismo de América sobre Conectividad Aérea y facilitación de viajes
- 2014 Nassau Declaration on Tourism as a Key Sector for Development in Island Stats
- 2014 Luanda Declaration on Tourism and Air Transport Connectivity
- 2014 Legazpi City, Albay Declaration on Tourism’s Response to Climate Change
- 2014 UNWTO IRENA Jointy Statement on Renewable Energy and Tourism in Islands
- 2014 Declaración de Santiago de Compostela sobre Turismo y Peregrinaciones
- 2014 Declaración de San Marino sobre Turismo Accesible
- 2015 Declaración de Siem Reap sobre turismo y cultura: por un nuevo modelo de asociación
- 2015 Declaración de Rabat
- 2015 Declaración de Puerto Príncipe
- 2015 Bethlehem Declaration on Religious Tourism as a Means of Fostering Socio-Economic Development of Host Communities
- 2015 Declaración de Medellín sobre turismo y transporte aéreo al servicio del desarrollo
- 2016 Beijing Declaration on Sustainable Tourism as a driver of Development and Peace
- 2016 Georgia Declaration on Wine Tourism.

	Fostering sustainable tourism development through intangible cultural heritage
2016	Petra Declaration on Investing in Tourism for an Inclusive Future
2016	Sofia Declaration World Civilizations and Creative Tourism
2017	Manila Call for Action on Measuring Sustainable Tourism
2017	Declaración de Chengdu sobre «El turismo y los Objetivos de Desarrollo Sostenible»
2017	Lusaka Declaration on Promoting Sustainable Tourism, a Tool for Inclusive Growth and Community Engagement in Africa
2017	Montego Bay Declaration on ‘Jobs and Inclusive Growth: Partnerships for Sustainable Tourism’
2017	Declaración de Mascate sobre Turismo y Cultura: «Fomentar el desarrollo sostenible»
2018	Abuja Call for Action for the Development of Tourism Statistics in Africa

Des del l’any 1980 fins el 2018 es comptabilitzen 78 declaracions. Tot seguit, de les que consideram més importants en podem fer tot un conjunt de valoracions i extreure les conclusions de quines són les principals temàtiques, que durant aquests anys, han estat protagonistes de les polítiques turístiques internacionals, així com la seva evolució.

Proposam una classificació genèrica de les declaracions en diferents categories de les que destacarem en conjunt les següents:

a) Declaracions Generals més destacades

De entre els documents més importants i de més referències trobem els següents: “*Declaración de Manila*”, 1980; la “*Carta del Turismo y Código del Turista*”, 1985 i la “*Declaración de La Haya*”, 1989.

Per la seva importància comentarem la Declaració de Manila i la Declaració de la Haia:

La Declaración de Manila, 1980

Aquesta declaració fou la primera de l’OMT, l’Estat amfitrió fou Filipines sota el Govern de Ferdinand Marcos.

La declaració consta de 25 articles que reproduïm i comentam

1. El turismo se entiende como una actividad esencial de la vida de las naciones, por sus consecuencias directas para los sectores sociales, culturales, educativos y económicos de las sociedades nacionales y para sus relaciones internacionales en todo el mundo. Su auge está vinculado al desarrollo socioeconómico de las naciones y estriba en el acceso del hombre al descanso creativo y a las vacaciones y a su libertad de viaje, en el marco del tiempo libre y del ocio, cuya naturaleza profundamente humana subraya.

Su existencia misma y su desarrollo están íntegramente vinculados a un estado de paz duradera, al cual el turismo, por su parte, está llamado a contribuir.

Aquest article reconeix el turisme com a una activitat essencial i els seus impactes socials, culturals, educatius i econòmics i que sense desenvolupament socioeconòmic no és viable, podem afegir, sobretot que això és així per a desenvolupar la demanda turística. Ens pareix molt important, l'imprescindible que resulta el temps lliure, l'oci i les vacances, sense que s'hagués assolit aquest dret, el turisme de masses no hagues estat possible.

2. En el umbral del siglo XXI y ante los problemas que se plantean a la humanidad parece oportuno y necesario analizar el hecho turístico, teniendo en cuenta fundamentalmente la amplitud que ha llegado a tener desde que la concesión a los trabajadores del derecho a las vacaciones anuales pagadas hizo que pasara del ámbito limitado de un placer de minorías al ámbito general de la vida social y económica.

Al dret a l'oci, aquest article afegeix la importància del dret laboral de les vacances pagades, un dels ingredients bàsics del turisme de masses, que permet disposar de temps i diners, condicions bàsiques per a poder fer turisme a les classes treballadores.

3. Las aspiraciones turísticas de los pueblos interesados, la iniciativa legislativa e institucional de los Estados, la acción permanente de los organismos de carácter asociativo que representan a las diversas capas de la población y la aportación de los sectores técnicos operacionales especializados han dado al turismo moderno un lugar importante en el conjunto de las actividades humanas. Los Estados han reconocido este hecho y la gran mayoría de ellos han confiado a la Organización Mundial del Turismo la misión de velar por el desarrollo armonioso y continuado del turismo, en cooperación, en los casos adecuados, con los organismos especializados de las Naciones Unidas y con las demás organizaciones internacionales interesadas.

A n'aquest article es reconeix la importància dels estats i les iniciatives legislatives, així com el paper dels organismes socials i empresarials de caràcter privat i el rol de l'OMT.

4. El derecho al uso del tiempo libre y especialmente el derecho de acceso a las vacaciones y a la libertad de viaje y de turismo, consecuencia natural del derecho al trabajo, están reconocidos, por pertenecer al desarrollo de la misma personalidad humana, en la Declaración Universal de Derechos Humanos así como acogidos en la legislación de muchos Estados. Implica para la sociedad el deber de crear para el conjunto de los ciudadanos las mejores condiciones prácticas de acceso efectivo y sin discriminación a este tipo de actividad. Tal esfuerzo debe concebirse en armonía con las prioridades, las instituciones y las tradiciones de cada país.

El que cal destacar d'aquest article és l'establiment de la relació del turisme amb la Declaració Universal dels Drets Humans de 1948 de Nacions Unides

5. Son muchas las limitaciones al desarrollo del turismo. Las naciones y los grupos de naciones deberían definir y estudiar estas limitaciones con el fin de adoptar medidas para atenuar su influencia negativa.

Es reconeixen les traves al desenvolupament turístic, com puguin ser la falta d'inversió, infraestructures, transport, equipaments, guerres, falta de pau social, inseguretat, malalties endèmiques.

6. La parte del turismo en la economía nacional y en el comercio internacional hacen de él un valioso indicador del desarrollo mundial. Su función constante en la actividad económica nacional, en los intercambios internacionales y en el equilibrio de la balanza de pagos lo sitúan entre las principales ramas de la actividad económica mundial.

Aquest article introdueix la importància econòmica del turisme.

7. Dentro de cada país, el turismo que practican los nacionales contribuye a reequilibrar la economía nacional mediante la redistribución de los ingresos nacionales, a infundir una conciencia más clara de la comunidad de intereses y a desarrollar actividades favorables para la economía general del país. Así, el desarrollo del turismo procedente de otros países debe ir acompañado de un esfuerzo similar para desarrollar el turismo nacional.

L'article 7 ressalta el paper del turisme domèstic, en moltes ocasions l'existència d'aquest turisme interior, posa les bases per al desenvolupament del turisme internacional, encara que aquest fet no sigui el cas de les Balears.

8. La rentabilidad económica del turismo, en la medida en que sea real y significativa, no puede constituir el único criterio para determinar el grado de estímulo que los Estados deben asignar a esta actividad. El derecho a las vacaciones, la posibilidad de que cada uno conozca su propio medio, la reafirmación de su conciencia nacional y de la solidaridad que le une a sus compatriotas así como el reconocimiento de su pertenencia a una cultura y a un pueblo son otras tantas razones imperiosas para facilitarle, por medio de su acceso a las vacaciones y a los viajes, su participación en el turismo nacional e internacional.

Entenen que a l'anterior article té en compte el tema nacional i identitari a més de la rendibilitat econòmica

9. La importancia que millones de nuestros contemporáneos conceden al turismo, tanto en su empleo del tiempo libre como en su concepción de la calidad de la vida, hace del turismo una exigencia que los gobiernos deben tener en cuenta y deben satisfacer.

Es posa de relleu el paper de l'Estat per a garantir el temps lliure dels ciutadans.

10. El turismo social es un objetivo que la sociedad debe alcanzar para los ciudadanos menos favorecidos en el ejercicio de su derecho al descanso.

Consideram molt important la introducció del concepte de turisme social, com a segment, on la intervenció de l'Estat amb les seves polítiques és determinant. Entenem

que és un segment que no vendrà condicionat, prioritàriament, pels valors del mercat capitalista.

11. Por sus efectos sobre la salud física y psíquica de quienes lo practican, el turismo es un factor de equilibrio social, de aumento de la capacidad de trabajo de las colectividades humanas y de bienestar individual y colectivo.

Aquest article reconeix els efectes positius del turisme sobre la salut, en aquest sentit és pot afirmar que cada vegada més als països desenvolupats el turisme, quasi s'ha convertit en una necessitat prioritària per a la majoria de ciutadans.

12. Por la amplitud de los servicios que exige para su realización, el turismo es un factor creador de un número considerable de nuevas actividades, fuente de creación de empleos. En tal sentido, constituye un positivo elemento de progreso social en todos los países donde se practica, cualquiera que sea, por otra parte, el grado de desarrollo de esos países

A l'article 12 es relaciona la important relació entre turisme i ocupació i les seves conseqüències per a les societats

13. En el marco de las relaciones internacionales y en relación con la búsqueda de una paz basada en la justicia y el respeto de las aspiraciones individuales y nacionales, el turismo aparece como un factor positivo y permanente de conocimiento y de comprensión mutua, base de respeto y confianza entre todos los pueblos del mundo.

A l'article anterior es lloa les virtuts del turisme per a les relacions internacionals, encara que els impactes i els estudis de casos ens permet opinar que també es produeixen efectes negatius, pel que fa a la justícia i les aspiracions individuals, sobretot pel que fa a la inflació dels preus generalitzada que suposa el creixement de la demanda turística, per a la població local.

14. El turismo moderno nace de la aplicación de esa política social que condujo a la obtención por los trabajadores de vacaciones anuales pagadas, lo cual equivale a la vez al reconocimiento de un derecho fundamental del ser humano al descanso y al ocio. Ha llegado a ser un factor de equilibrio social, de conocimiento mutuo entre los hombres y los pueblos, y de perfeccionamiento individual. El turismo ha adquirido además de sus conocidas dimensiones cuantitativas, una dimensión cultural y moral que es necesario favorecer y proteger contra los desajustes negativos debidos a factores económicos. Por consiguiente, los poderes públicos y los operadores técnicos deberían participar en el desarrollo del turismo con la formulación de líneas directrices que tiendan a estimular las inversiones apropiadas.

Amb aquest text una vegada més es posa de relleu el paper dels poders públics per estimular el desenvolupament de les activitats turístiques

15. El turismo de la juventud requiere la atención más activa, en la medida en que esta categoría de la población dispone, por su naturaleza, de ingresos menos favorables al disfrute de viajes y vacaciones. Una política positiva en esta esfera debería consistir

en la concesión de los máximos estímulos y facilidades posibles. Se debería conceder la misma atención a las personas de la tercera edad y a los minusválidos.

A n'aquest article s'identifica clarament quins són principalment els destinataris del turisme social: Joves, persones majors i discapacitats.

16. En el ámbito de los intentos emprendidos en todo el mundo con vistas al establecimiento de un nuevo orden económico internacional, el turismo, en condiciones apropiadas, puede desempeñar un positivo papel de equilibrio, de cooperación, de comprensión mutua y de solidaridad entre todos los países.

Podem destacar l'otorgament d'un protagonisme al turisme, com a factor desencadenant d'un nou ordre econòmic. Des de una perspectiva actual, podem entendre la contribució del turisme com a un factor més de la globalització dins un context d'economia capitalista global.

17. Las naciones deberían fomentar mejores condiciones de empleo para los trabajadores de la actividad turística y confirmar y proteger su derecho a la constitución de sindicatos profesionales y a la negociación colectiva.

Pensem que el tema de la qualitat de l'ocupació turística és un tema molt important i d'una actualitat permanent, en el cas de Balears és present i rellevant la problemàtica que suscità des dels inicis del turisme de masses fins avui.

18. Los recursos turísticos de que disponen los países están constituidos a la vez por espacio, bienes y valores. Se trata de recursos cuyo empleo no puede dejarse a una utilización incontrolada sin correr el riesgo de su degradación, incluso de su destrucción.

La satisfacción de las necesidades turísticas no debe constituir una amenaza para los intereses sociales y económicos de las poblaciones de las regiones turísticas, para el medio ambiente, especialmente para los recursos naturales, atracción esencial del turismo, ni para los lugares históricos y culturales. Todos los recursos turísticos pertenecen al patrimonio de la humanidad. Las comunidades nacionales y la comunidad internacional entera deben desplegar los esfuerzos necesarios para su preservación. La conservación de los lugares históricos, culturales y religiosos, en toda circunstancia y especialmente en tiempos de conflicto, constituye una de las responsabilidades fundamentales de los Estados.

Consideram que aquest article és molt important ja que tracta del concepte de recursos turístics. A la vegada planteja el binomi entre el turisme i el patrimoni, que en molt de casos, en mou entre una relació que podriem qualificar "d'amor-odi" entre les dues. El paper de les administracions per a regular el seu ús turístic, ho consideram primordial. A més a més, pensem que és un dels grans temes de la política turística autonòmica a les Illes Balears, que possiblement més debat ha suscitat i suscita a l'actualitat.

Pel que fa a la destrucció del patrimoni durant conflictes bèl·lics, malauradament és tracta d'una constant que s'ha posat en evidència amb alguns exemples molt mediàtics. En són els casos de la destrucció el 2001, després de sobreviure més de 1.500 anys, els Budas de Bāmiyānel, foren derribats per l'estat Talibà d'Afganistan. Tot i el seu reconeixement com Patrimoni Mundial de la UNESCO. Un segon exemple fou el saqueig del Museu de Bagdad, el 2003, en el context de la Segona Guerra del Golf. Podem afegir el cas de la destrucció de la ciutat romana de Palmira a Síria, per part d'ISIS¹²¹ el 2015, desgraciadament no és l'únic exemple.

19. La cooperación internacional en materia de turismo es una actividad en la cual deben respetarse la personalidad de los pueblos y los intereses fundamentales de los Estados. A este respecto, se confirma de manera evidente el papel central y decisivo de la Organización Mundial del Turismo como elemento de concepción y de armonización.

Aquest article reivindica el paper de la pròpia OMT

20. La cooperación técnica y financiera, bilateral y multilateral, no puede interpretarse como una actividad de ayuda, ya que en realidad constituye el acto por medio del cual se ponen en común los medios necesarios para la utilización de un bien en beneficio de todas las partes.

21. En la práctica del turismo, sobre los elementos técnicos y materiales deben prevalecer los elementos espirituales. Estos elementos son fundamentalmente los siguientes :

- a) la realización plena del ser humano,*
- b) una contribución cada vez mayor a la educación,*
- c) la igualdad de destino de los pueblos,*
- d) la liberación del hombre respetando su identidad y su dignidad,*
- e) la afirmación de la originalidad de las culturas y el respeto al patrimonio moral de los pueblos.*

22. La preparación para el turismo debería formar parte de la preparación a la responsabilidad cívica de los ciudadanos. En tal sentido, es deseable que los gobiernos apliquen por sí mismos los medios de educación y de información de que disponen y que faciliten la acción de los individuos y de las entidades que se dedican a esta tarea. Sería conveniente que la preparación para la práctica del turismo, de las vacaciones y de los viajes formara parte del proceso de formación de la juventud. En tal sentido, la integración del turismo en los métodos de formación de la juventud constituye un elemento fundamental de una educación que favorezca la consolidación permanente de la paz.

23. Toda concepción prospectiva del desarrollo social, cultural y económico de la humanidad debería tener debidamente en cuenta la actividad turística y recreacional, tanto nacional como internacional, que hoy forma parte integrante de la vida de las sociedades nacionales e internacionales modernas. Al concebir así los valores reconocidos del turismo, que constituyen sus elementos inseparables, las autoridades se

¹²¹ <https://www.nationalgeographic.es/fotografia/estos-son-los-lugares-que-el-isis-ha-destruido>. Juny 2022

verán cada vez más obligadas a prestar una atención constante al desarrollo de la actividad turística y recreacional nacional e internacional, que tiene su origen en la participación cada vez más amplia de la población en las vacaciones y en los viajes, así como en las otras muchas causas que motivan el desplazamiento de los individuos, con el fin de garantizar la expansión ordenada del turismo en armonía con las demás necesidades fundamentales de las sociedades.

Els articles 201, 21, 22 i 23 els entenem com una declaració de principis i valors de caire ètics, polítics i humanístics, respecte al turisme. Es toquen diferents aspectes com la cooperació, l'educació, formació, la cultura de la pau.

24. Se invita encarecidamente a los Estados y a los demás participantes en la Conferencia, así como a la Organización Mundial del Turismo, a que tengan en cuenta las orientaciones, reflexiones y recomendaciones que resultan de los trabajos de la Conferencia, con el objeto de que, sobre la base de su experiencia, contribuyan en el marco de sus tareas diarias, a convertir en realidades los objetivos que se han fijado con vistas a ampliar el proceso de desarrollo del turismo mundial y para comunicarle un nuevo impulso.

25. La Conferencia ruega a la Organización Mundial del Turismo que tome todas las medidas necesarias, por medio de sus mecanismos internos y en los casos apropiados en cooperación con otras entidades internacionales intergubernamentales y no gubernamentales, para permitir la aplicación global de los principios, conceptos y líneas directrices contenidos en el presente documento definitivo.

Els articles 24 i 25 són una crida a l'aplicació de la declaració per part dels Estats i als altres participants.

“La Declaración de la Haia” de 1989

Aquesta declaració ens pareix de capital importància per a la línia de treball de la present investigació per tota una sèrie de motius.

El primer, és pel fet que a més d'estar organitzada conjuntament per l'OMT i per la Unió Interparlamentària (UIP)¹²², organització mundial de parlaments, creada l'any 1889, obri la porta a la importància de les activitats parlamentàries en referència al turisme.

El segon lloc, la declaració insta explícitament

“Insta a los parlamentos, a los gobiernos, a las demás autoridades públicas, a las organizaciones, asociaciones e instituciones públicas y privadas con actividades turísticas, y también a los profesionales del turismo y a los turistas mismos a que tengan muy presentes los principios enunciados a continuación y se inspiren constantemente en ellos”.

¹²² <https://www.ipu.org/es/about-ipu/historia-de-la-uip>

D'aquests principis destacam el desè i últim:

Principio X

1. Las autoridades públicas, en consulta con el sector privado. Deberían llevar a cabo una planificación integrada y coherente del turismo, donde se tuvieran en cuenta todos los componentes de ese complejo fenómeno.

2. Como el turismo tiene una importancia industrial cuando menos igual a la de las demás actividades económicas y sociales en la vida de las naciones, y dado que su función será cada vez más decisiva a medida que los progresos científicos y técnicos permitan aumentar la proporción del tiempo libre, parece necesario que se amplíen en todos los países la competencia, los poderes y las atribuciones de las administraciones nacionales de turismo para conferirles el mismo rango jerárquico que a las administraciones encargadas de los demás grandes sectores económicos.

3. La necesidad de abordar con un criterio global los problemas creados por el turismo exige que se formule una verdadera política turística nacional, en cuya elaboración los parlamentos tienen una función especial que desempeñar al dotarse de los medios necesarios para adoptar una legislación específica de turismo y, en su caso, un verdadero código turístico.

4. Dadas las dimensiones internacionales del turismo, la cooperación internacional en escala mundial y regional es condición imprescindible de su desarrollo armonioso. Esa cooperación debe establecerse entre los países interesados directamente, y por conducto de organizaciones internacionales como la OMT, y también entre los distintos componentes del sector turístico privado por intermedio de organizaciones no gubernamentales y profesionales

Marca en certa manera de forma genèrica els objectius teòrics del que hauria de ser la política turística.

d) Declaracions relacionades amb Turisme i desenvolupament.

La relació del turisme i el desenvolupament és un dels temes prioritaris de la política turística i fins i tot un dels principis que justifiquen l'existència de L'OMT.

En aquest sentit cal posar de relleu l'Acord entre el programa de les Nacions Unides per el Desenvolupament (PNUD) i l'OMT, l'any 1976, pràcticament quan la Institució tenia pràcticament un any.

A part de la reivindicació del turisme com a un instrument de desenvolupament a tots els països, amb especial importància als països en desenvolupament, en totes les declaracions generals del turisme, cal esmentar concretament:

La Declaración de Osaka para el Milenio del 2001; la Declaración de Nueva York: "El Turismo al Servicio de los Objetivos del Desarrollo del Milenio" de 2005; la Petra Declaration on Investing in Tourism for an Inclusive Tourism i finalment la Declaración

de Chengdu sobre: “El Turismo y los objetivos de Desarrollo Sostenible”¹²³ del 2017, que suposa el compromís i la importància del turisme en vers el document de les Nacions Unides del 2015, que no contempla un desenvolupament al marge dels criteris de la sostenibilitat i la importància de la participació dels sectors públics i privats. per assolir aquests objectius amb horitzó de l’any 2030.

c) Declaracions relacionades amb el Turisme Sostenible

Pel que fa al concepte de Turisme Sostenible que podríem dir que és una branca del terme de Desenvolupament Sostenible, que s’omplí de contingut amb el conegut informe Brutland¹²⁴ l’any 1987. Podríem dir que des de aleshores el “l’inatge” Sostenible forma part de la majoria de discursos de caire polític, que es consideren correctes. En certa manera el podríem considerar “Holístic” ja que és pot aplicar a tots els aspectes econòmics, socials i culturals.

També cal afirmar que en el camp del turisme el concepte sostenibilitat ha protagonitzat un gran recorregut i una etiqueta amb un valor afegit als productes.

Si repasam les declaracions de l’OMT, la primera referència que trobam és la Carta del Turisme Sostenible de 1995, aprovada a Lanzarote.

Al seu preàmbul és reconeix explícitament les problemàtiques mediambientals i la pèrdua d’identitat local com a a efectes del turisme del que extreiem els següents paràgrafs:

“Reconociendo que el turismo es una actividad ambivalente, dado que puede aportar grandes ventajas en el ámbito socioeconómico y cultural, mientras que al mismo tiempo contribuye a la degradación medioambiental y a la pérdida de la identidad local, por lo que debe ser abordado desde una perspectiva global”

“Reconociendo que el turismo es una actividad ambivalente, dado que puede aportar grandes ventajas en el ámbito socioeconómico y cultural, mientras que al mismo tiempo contribuye a la degradación medioambiental y a la pérdida de la identidad local, por lo que debe ser abordado desde una perspectiva global. Conscientes de que los recursos en los que se basa el turismo son frágiles, así como de la creciente demanda de una mayor calidad medioambiental.”

“La Carta del Turisme Sostenible” segueix els principis proposats per la Declaració de Río sobre Medi Ambient de 1992 i de l’Agenda 21. Fa especial esment a les exigències

¹²³ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/> Abril 2022

¹²⁴ Informe de la Comisión Mundial sobre el Medio Ambiente y el Desarrollo titulado “Nuestro Futuro Común”

ambientals i al respecte de les estructures socioeconòmiques dels destins turístics, així com de les poblacions receptores locals. Parla de dignitat de les poblacions locals i dels turistes

La Carta s'estructura en 18 articles que tot seguit reproduïm i comentem

Articulat

1. El desarrollo turístico deberá fundamentarse sobre criterios de sostenibilidad, es decir, ha de ser soportable ecológicamente a largo plazo, viable económicamente y equitativo desde una perspectiva ética y social para las comunidades locales. El desarrollo sostenible es un proceso orientado que contempla una gestión global de los recursos con el fin de asegurar su durabilidad, permitiendo conservar nuestro capital natural y cultural, incluyendo las áreas protegidas. Siendo el turismo un potente instrumento de desarrollo, puede y debe participar activamente en la estrategia del desarrollo sostenible. Una buena gestión del turismo exige garantizar la sostenibilidad de los recursos de los que depende.

2. El turismo tendría que contribuir al desarrollo sostenible, integrándose en el entorno natural, cultural y humano, debiendo respetar los frágiles equilibrios que caracterizan a muchos destinos turísticos, en particular las pequeñas islas y áreas ambientalmente sensibles. La actividad turística deberá prever una evolución aceptable respecto a su incidencia sobre los recursos naturales, la biodiversidad y la capacidad de asimilación de los impactos y residuos producidos.

Els articles 1 i 2 són la síntesi de l'esperit de la carta, on s'especifica el concepte de sostenibilitat respecte al turisme. Apareix el tema de la biodiversitat i la consciència dels impactes negatius de les activitats turístiques.

3. La actividad turística ha de considerar los efectos inducidos sobre el patrimonio cultural y los elementos, actividades y dinámicas tradicionales de las comunidades locales. El reconocimiento de estos factores locales y el apoyo a su identidad, cultural e intereses, deben ser referentes obligados en la formulación de las estrategias turísticas, especialmente en los países en vías de desarrollo.

Aquest tercer article parla dels efectes sobre el patrimoni i les comunitats locals, fent esment a la particular vulnerabilitat pel països en desenvolupament.

4. La contribución activa del turismo al desarrollo sostenible presupone necesariamente la solidaridad, el respeto mutuo y la participación de todos los actores implicados en el proceso, tanto públicos como privados. Esta concertación ha de basarse en mecanismos eficaces de cooperación a todos los niveles: local, nacional, regional e internacional.

L'anterior article fa referència a l'enteniment dels actors públics i privats a totes les escales, destacam des del nostre punt de vista la importància del nivell local i regional, ja que és on es mou la investigació objecte de la tesi.

5. La conservación, la protección y la puesta en valor del patrimonio natural y cultural, representa un ámbito privilegiado para la cooperación. Por parte de todos los responsables, esta actitud implica un auténtico reto de innovación cultural, tecnológica y profesional, que además exige realizar un gran esfuerzo por crear y desarrollar instrumentos de planificación y de gestión integrados.

Aquest article introdueix la necessitat dels instruments de gestió de patrimoni i la necessitat de la cooperació per la seva posada en valor.

6. Los criterios de calidad orientados a la preservación del destino turístico y a la capacidad de satisfacción del turista, determinados conjuntamente con las comunidades locales y basados en los principios del desarrollo sostenible, deberían ser objetivos prioritarios en la formulación de las estrategias y proyectos turísticos.

L'article 6 introdueix la relació del concepte Qualitat i sostenibilitat.

7. Para participar en el desarrollo sostenible, el turismo debe asentarse sobre la diversidad de oportunidades ofrecidas por la economía local, garantizando su plena integración y contribuyendo positivamente al desarrollo económico local.

Resaltam el paper que es vol atribuir a l'economia local

8. Toda opción de desarrollo turístico debe repercutir de forma efectiva en la mejora de la calidad de vida de la población e incidir en el enriquecimiento sociocultural de cada destino.

Es planteja el repte de millorar mitjançant el turisme la qualitat de vida de la població local. Pensam que és un dels resultats més controvertits dels impactes del turisme en tot un conjunt d'aspectes

9. Los gobiernos y autoridades competentes, con la participación de las ONGs y las comunidades locales, deberán acometer acciones orientadas a la planificación integrada del turismo como contribución al desarrollo sostenible.

Incita als governs a fomentar la participació per a la planificació turística

10. Reconociendo que la cohesión social y económica entre los pueblos del mundo es un principio fundamental del desarrollo sostenible, urge impulsar medidas que permitan un reparto más equitativo de los beneficios y cargas producidos por el turismo. Ello implica un cambio en los modelos de consumo y la introducción de métodos de fijación de precios que permitan la internalización de los costes medioambientales. Los gobiernos y las organizaciones multilaterales deberían priorizar y reforzar las ayudas directas o indirectas a los proyectos turísticos que contribuyan a la mejora de la calidad medioambiental. En este marco, es necesario investigar en profundidad sobre la aplicación de instrumentos económicos, jurídicos y fiscales internacionalmente armónicos que aseguren el uso sostenible de los recursos en materia turística.

Aquest article 10 consideram que és un dels més important des del punt vista del desenvolupament de polítiques que permetin el repartiment dels beneficis turístics i obre la porta a polítiques fiscals sectorials i finalistes.

11. Las zonas vulnerables desde el punto de vista ambiental y cultural, tanto las actuales como las futuras, deberán recibir prioridad especial en materia de ayuda financiera y cooperación técnica al desarrollo turístico sostenible. También han de recibir tratamiento especial las zonas degradadas por los modelos turísticos obsoletos y de alto impacto.

A l'article anterior es reconeix implícitament l'existència de zones vulnerables, zones degradades i obsoletes, per tant és una manera clara de reconèixer aquests impactes negatius del turisme.

12. La promoción de formas alternativas de turismo coherentes con los principios del desarrollo sostenible, así como el fomento de la diversificación de los productos turísticos, constituyen una garantía de estabilidad a medio y largo plazo. Para perseguir este fin, es necesario asegurar y reforzar de forma activa la cooperación regional, particularmente en el caso de la pequeñas islas y áreas de mayor fragilidad ecológica.

Destacam la idea del concepte "alternatiu" en turisme, a vegades usat coma sinònim de sostenible, la qual cosa no està en absolut clara. També volem fer notar el reconeixement de relacionar fragilitat amb petites illes, molt important pel cas de Balears, amb un territori fragmentat en illes i el cas més emblemàtic de l'illa de Formentera.

13. Los gobiernos, la industria turística, las autoridades y las ONGs responsables del turismo deberán impulsar y participar en la creación de redes abiertas de investigación, difusión, información y transferencia de conocimientos en materia de turismo y tecnologías turísticas ambientalmente sostenibles.

Aquest article obre la porta al foment de la investigació i coneixements en el camp del turisme, molt més enllà del que han estat les professions turístiques.

14. La definición de una política turística de carácter sostenible requiere necesariamente el apoyo y promoción de sistemas de gestión turística ambientalmente compatibles, de estudios de viabilidad que permitan la transformación del sector, así como la puesta en marcha de proyectos de demostración y el desarrollo de programas en el ámbito de la cooperación internacional.

Podriem dir a tall de resum que la política turística ha de ser sostenible com a única forma de fer política possible.

15. La industria turística, en colaboración con los organismos y ONGs con actividades relacionadas con el turismo, deberá diseñar los marcos específicos de acciones positivas y preventivas que garanticen un desarrollo turístico sostenible, estableciendo programas que apoyen la ejecución de dichas prácticas. Realizarán el seguimiento de los logros alcanzados, informarán de los resultados e intercambiarán sus experiencias.

El sector empresarial turístic ha de ser proactiu per a aconseguir l'objectiu de la sostenibilitat.

16. Habrá de prestarse una atención especial al papel del transporte y sus efectos sobre el medio ambiente en la actividad turística, así como al desarrollo de instrumentos y medidas orientadas a reducir el uso de energías y recursos no renovables, fomentando además el reciclaje y la minimización de residuos en las instalaciones turísticas.

Aquest darrer article, pot ser sigui un dels més incomplits, el sector aeri cada vegada està més col·lapsat i les congestions del tràfic terrestre són una constant dels impactes del turisme. La privatització del sector ha incidit en el creixement de l'oferta de la connectivitat als destins que podríem anomenar d'èxit.

17. Con el fin de que el turismo pueda ser una actividad sostenible, es fundamental que se adopten y pongan en práctica códigos de conducta que favorezcan la sostenibilidad por parte de los principales actores que intervienen en la actividad, en particular por los miembros de la industria turística. Dichos códigos pueden constituir instrumentos eficaces para el desarrollo de actividades turísticas responsables.

El concepte de codi de conducta turística, que aquí es planteja, tindrà un major desenvolupament en la posterior aprovació del Codi Ètic Mundial del Turisme l'any 1999. Un altre tema serà el seu compliment generalitzat.

18. Deberán ponerse en práctica todas las medidas necesarias con el fin de sensibilizar e informar al conjunto de las partes implicadas en la industria del turismo, ya sea a nivel local, nacional, regional o internacional, sobre el contenido y los objetivos de la Conferencia de Lanzarote.

L'article 18, el qualificam com epíleg que incita al compliment de la Carta del Turisme Sostenible.

El tema del turisme sostenible és, possiblement per la seva transversalitat, el que més recorregut tindrà en la història de les declaracions de l'OMT.

En aquest sentit ens referim a la "*Declaración de Male sobre desarrollo turístico Sostenible*", de 1997 i a altres declaracions molt relacionades com ara en les relacions turisme i Medi Ambient, un dels pilars del concepte sostenibilitat.

En són exemples: la "*Declaración de Quebec sobre el ecoturismo*", l'any 2002; "*Muscat Declaration on Built Environments for Sustainable Tourism*", 2005; "*Sihanoukville Declaration on Multilateral Cooperation for Ecotourism Development*", 2011.

Dins el concepte de la sostenibilitat trobam declaracions de segments turístics com ara "*The Ninh Binh Declaration on Spiritual Tourism for Sustainable Development*", 2013 i la "*Georgia Declaration on Wine Tourism. Fostering sustainable tourism development*", 2016.

Declaracions que relacionen Turisme sostenible i pau: *“Beijing Declaration on Sustainable Tourism as a Driver of Development and Peace”*, 2016. El tema pau també fou protagonista de la *“Declaración de Seul sobre Paz y turismo”* del 2001.

Declaracions que enllacen la problemàtica insular i la sostenibilitat com *“Reunion Island Declaration on Sustainable Tourism in Islands”*, 2013, i la *“Nassau Declaration on Tourism as a Key Sector for Development in Islands Stats”*, del 2014. En aquest sentit pensam que es procedent incloure, pel que fa a la problemàtica de la generació d’energia a les illes amb *“UNWTO IRENA Jointly Statement on Renewable Energy and Tourism in Islands”*, del 2014. En general els territoris insulars, per una banda molt atractius pel turisme, generen tot un conjunt de problemàtica ambiental, derivada del seu espai limitat, l’escassetesa de recursos naturals, com l’aigua, el tractament dels residus, la falta de fonts d’energia i és innegable el fet que el turisme demanda i usa tots aquests recursos limitats, creant totes unes problemàtiques ambientals amb difícils solucions. En aquest sentit les Illes Balears, com molts territoris turístics insulars en són un bon exemple.

L’interès per mesurar la sostenibilitat donà lloc a *“Manila Call for Action on Measuring Sustainable Tourism”*.

La territorialització concretament a Àfrica amb *“Lusaka Declaration on Promoting Sustainable Tourism, a Tool for Inclusive Growth and Community Engagement in Africa”*. Pel que fa al continent Africà ens pareix interessant esmentar *“Abuja Call for Action for the Development of Tourism Statistics in Africa”*, de 2018. Entenem l’estadística com a un factor instrumental, però bàsic per poder analitzar l’estat de la qüestió del turisme i generar estratègies de planificació i de gestió.

El tema de l’ocupació i la sostenibilitat a *“Montego Bay Declaration on ‘Jobs and Inclusive Growth: Partnerships for Sustainable Tourism”*.

La relació sostenibilitat i cultura *Declaración de Mascate sobre Turismo y Cultura: “Fomentar el desarrollo sostenible”*.

d) Turisme i canvi climàtic

Relacionat amb els temes mediambientals més globals ens apareix l’alarma del canvi climàtic que també ha tingut ressò en les declaracions de l’OMT en són exemple: *“Declaración de Djerba sobre cambio climático”* del 2003 i la *“Declaración de Davos”*,

“*Cambio climático y turismo: responder a los retos mundiales*”, 2007. Volem destacar la publicació¹²⁵ i la declaració més recent “*Legazpi City, Albay Declaration on Tourism’s Respons to Climate Change*” del 2014.

En aquest sentit cal reconèixer que les activitats turístiques són un factor que incideix precisament en el canvi climàtic, sobretot pels efectes contaminants dels transports, però a la vegada patirà les conseqüències que se’n derivin, com ara la pujada del nivell de la mar, la desaparició de les platges, entre d’altres.

e) Turisme i Cultura

La relació del turisme i el patrimoni cultural, així com amb el concepte ampli de les cultures, també és un dels temes que ens apareixen a pràcticament a totes les declaracions genèriques del turisme, però té protagonisme a declaracions específiques en les que es vol posar en valor determinats recursos culturals en el producte turístic territorial. En són exemples:

Destacam per una banda, la idea de dotar de contingut turístic una de les lacres de la Humanitat com fou l’esclavitud: *Declaración de Accra sobre el programa del turismo cultural OMT-UNESCO “La Ruta de los Esclavos*, de 1995; *Declaración de la Habana sobre Turismo cultural “La Ruta de los Esclavos”*, de 1996.

I per l’altra recuperar turísticament una de les rutes més mítiques entre orient i occident com fou la Ruta de la Seda, que començà amb la “*Declaración de Samarkanda*”, l’any 1984 i després amb la “*The Bukhara Declaration on Silk Road Tourism*”, 2002; i la Ruta de l’Àmbar amb la “*Vilnius Declaration on the Historical Amber Road*”, del 2012.

En el paper de considerar el turisme com a un factor per a la protecció del patrimoni trobam la “*Declaración de Khiva sobre el turismo y la preservación del patrimonio cultural*”, 1999 i la “*Hue Declaration on Cultural Tourism and Poverty alleviations*”, 2004, per alleugerir la pobresa i “*La Siam Reap Declaration on Tourism Development in Cultural and Natural Heritages Sites*” de 2013.

¹²⁵ OMM OMT, PNUMA, *Cambio climático y turismo, Cambio Climático y turismo. Responder a los retos mundiales*, 2008, <http://dialnet.unirioja.es/servlet/extart?codigo=973688%5Cnhttp://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0160738303001099>.

No podem deixar de citar “la Declaración d’Eivissa” del 2008 que tancà el Congreso Internacional ”Patrimonio de la Humanidad, Turismo y Cambio Climático”

En la valoració del turisme per potenciar els intercanvis les relacions culturals, podem citar la ”*Aswan Recommendation on Maximizing Tourism’s Role in Linking Cultures*”, 2011. També podria formar part d’aquesta classificació en el sentit ampli d’identificar les civilitzacions i la cultura “*Sofia Declaration on World and Creative Tourism*” del 2016.

També volem citar la “*Declaración de Mascate sobre Turismo y Cultura: Fomentar el turismo sostenible*”, del 2017.

Consideram el turisme espiritual i religiós com a una vessant del turisme cultural, en aquest sentit volem citar les següents declaracions: “*The Ninh Binh Declaration on Spiritual Tourism for Sustainable Sevelopment*”, 2013; la “*Declaración de Santiago de Compostela sobre Turismo y Peregrinaciones*”, 2014 i la “*Bethlehem Declaration on Religious Tourism as a Means of Fostering Socio-Economic Development of Host Communities*” 2015.

Amb la “*Georgia Declaration on Wine Tourism. Fostering Sustainable development through intangible cultural heritage*” del 2016, entenem que és el reconeixement mundial de l’enoturisme, producte que dins el concepte del turisme gastronòmic ha tengut un gran recorregut els darrers anys.

f) Ètica i turisme

El que podríem dir declaracions de caire ètic de l’Organització del Turisme, vendria encapçalada per l’aprovació del Codi ètic Mundial del turisme¹²⁶, aprovat l’any 1999 a Santiago de Xile.

Entenem la necessitat de l’aprovació d’aquest codi, precisament, perquè el turisme no sempre ve acompanyat del que podríem dir bones pràctiques. L’any 2007 és promulgà el Mensaje de Madeira, precisament sobre el Codi Ètic Mundial per al Turisme

Del que podríem dir lacres del turisme destaca el tema de l’explotació sexual infantil, en el context turístic. En aquest sentit destaquen les següents declaracions:

¹²⁶ OMT, *Código Ético Mundial para el Turismo* (Madrid, 1999).

“*Declaración de Saint-Vincent para la protección de la infancia contra la explotación sexual en turismo*” i la “*Declaració de la OMT sobre la prevenció del turisme sexual organizado*”, ambdues del 1995. D’una manera o d’una altra posen sobre la taula la seva existència. Posteriorment la “*Declaración conjunta de la Asociación del Transporte aéreo Internacional (IATA) y la Organización Mundial del Turismo (OMT) sobre la protección de los niños contra la explotación infantil en los Viajes i el Turismo*”, l’any 2001

g) Turisme social

Entenem aquesta classificació per recopilar les declaracions que tenen un caire de caràcter social. En primer lloc citam la “*Declaració de Manila sobre los efectos sociales del turismo de l’any 1997*” .

Per una altra banda trobam un conjunt de declaracions, que fan referència al camp social del turisme, en el sentit de facilitar el turisme entre els grups social menys afavorits. En aquest sentit consideram la “*Tehran Declaration on handicrafts, tourism and Poverty alleviation*”, del 2006; La “*Declaración de San Marino sobre Turisme Accesible*”, del 2014, dins el context de reivindicar un turisme sense barreres arquitectòniques. Pel que fa al segment del turisme de la tercera edat citam dues declaracions: la primera “*Declaración de Recife sobre turismo de personas mayores*”, del 1996 i la “*Carta de Lisboa sobre el turismo de personas mayores*” de l’any 1999.

h) Mobilitat i transport

El viatge, de més o menys recorregut, forma part de la naturalesa del concepte del turisme, és per això que sense llibertat de moviments per a la població i o connexions que ho facilitin les activitats turístiques no es poden desenvolupar.. En aquest camp trobam, per tant un conjunt de declaracions a destacar: “*Decalaración sobre facilitacions de los desplazamientos turísticos del 2009*”; la “*Declaración de Santo Domingo: Reunión de Ministros i Autoridades de Turismo de América sobre Conectividad Aérea y facilitación de Viajes*” del 2014; i també la del mateix any “*Luanda Declaration on Tourism and Air Transport Connectivity*” i l’any següent el 2015 trobam la “*Declaración de Medellín sobre turismo y transporte aéreo al Servicio del desarrollo*”

i) Recursos humans i ocupació

La relació del factor treball dins el sistema turístic és molt important, de fet es considera el turisme com a una de les activitats que més llocs de feina crea a nivell mundial. La primera declaració que trobam en aquest sentit és la “*Declaración de Madrid sobre el desarrollo de recursos humanos en turismo*”, de l’any 1996

j) Turisme de neu

Sobre el turisme de neu trobam la “*Declaración de Andorra sobre el turismo de nieve y deporte de invierno*”, de l’any 1998” i dos anys després, el 2000 la “*Declaración de Andorra sobre el desarrollo del debate científico en torno al turismo de Nieve*”. Ambdues tenen com a país amfitrió el Principat d’Andorra, que té com a un dels principals productes turístics de masses el turisme blanc.

Podríem considerar, també turisme de neu, però amb una especificitat i fragilitat ecològica molt rellevant, i per tant la situem a n’aquest apartat la “*Declaración sobre el turismo Antártico*” de l’any 1998.

k) Turisme i poders locals

Per la importància d’aquesta temàtica i el valor del seu anàlisi que ens aporta a la present investigació, en el sentit que ens marca, quina és la línia que insta l’OMT del que ha de ser la política turística i el que consideren que està en mans del poder local.

Exposam la informació que hem obtingut al respecte.

Ens consta que es varen desenvolupar fins a cinc foros¹²⁷ amb el Títol: “Foro Internacional sobre el turismo para Parlamentarios y Autoridades locales. Entre 1995 i 2007.

El primer, que és l’únic que es troba reflectit a la publicació de recopilació de declaracions de l’OMT¹²⁸ és el que el 1995 es va celebrar a Cádiz.

Dels II, III, IV n’hem trobat les conclusions i del V només hem trobat el programa

Tot seguit extreurem les idees que ens pareixen més importants per a la investigació en curs.

El Primer foro amb el següent títol: “*Foro Internacional sobre Turismo para Parlamentarios y Autoridades Locales*”, i organitzat per l’OMT i la Unión Interparlamentària. Hi participaren l’Ajuntament de la ciutat, 300 parlamentaris i autoritats locals de 52 països.

Per tant reproduïrem el que ens sembla de més rellevància del document: “*Conclusiones i recomendaciones del Foro Internacional de Cádiz*”, 1995.

Aquest document va adreçat als responsables polítics

“*...han decidido señalar a la atención de las instancias decisorias públicas (gobiernos, parlamentos y poderes locales) la importancia de este sector económico que*

¹²⁷ Servicio de Investigación y Análisis, Mtra Elma, i Trejo García, «Subdirección de Política Exterior Foro Internacional sobre Turismo para Parlamentarios y Autoridades Locales», 2007.

¹²⁸ OMT, *Compilation of UNWTO Declarations, 1980 – 2018 | Recueil de déclarations de l’OMT, 1980 – 2018 | Compilación de declaraciones de la OMT, 1980 – 2018, Compilation of UNWTO Declarations, 1980 – 2018 | Recueil de déclarations de l’OMT, 1980 – 2018 | Compilación de declaraciones de la OMT, 1980 – 2018*, 2019, <https://doi.org/10.18111/9789284419326>.

es el turismo y las repercusiones que razonablemente cabe esperar de esta actividad en los próximos veinte años.”

Es posa de manifest la importància del sector turístic:

“La industria turística contribuirá más que nunca y de manera decisiva a la creación de empleos, a la ordenación del territorio, al desarrollo de regiones desfavorecidas y al equilibrio de la balanza de pagos”.

“El Foro ha examinado los grandes retos que el día de mañana marcarán la diferencia en la competencia del turismo mundial: movilización de recursos humanos, mejora constante de los servicios prestados a la clientela, capacidad de integrar las innovaciones tecnológicas, sobre todo en comunicaciones y reservas electrónicas, y respeto por el medio ambiente como condición de un desarrollo sostenible”.

Destacam el reconeixement taxatiu als interessos de les empreses privades, com a la millor forma de ser competitiu. L'article 5 ho sentència de la següent manera:

5. En este sentido, las autoridades públicas no deberán nunca tratar de invadir el terreno esencial reservado al sector operacional, y en especial al sector privado. En los próximos 20 años, el motor principal del desarrollo turístico será la libertad de gestión de las empresas turísticas, sobre todo de las medianas y pequeñas empresas, su capacidad de desarrollarse con un mínimo de limitaciones y la posibilidad de los nuevos operadores para introducirse e intervenir en el mercado.

Amb aquesta recomanació es fa molt difícil que els poders locals puguin establir un model turístic diferent al neoliberalisme que es promulga. El capitalisme amb els seus objectius serà el màxim responsable de l'evolució del turisme, amb petits aportacions de la política local.

L'article 6, matisa de forma molt relativa l'anterior

“Este importante criterio no pone en tela de juicio, sino muy al contrario, la función de las instancias decisorias públicas a las que incumbe facilitar a los operadores públicos y privados que generan la actividad turística, un entorno y unas condiciones bien adaptados que favorezcan su desarrollo”.

7. El campo de intervención de las autoridades públicas variará en función de la naturaleza de los sistemas económicos y del grado de desarrollo. Sin embargo, les corresponderá garantizar la libertad y la seguridad de los desplazamientos y establecer procedimientos aduaneros, sanitarios y de policía en las fronteras que no dificulten los movimientos internacionales. También les incumbirá realizar las infraestructuras públicas, sobre todo de transportes y comunicaciones, favorecer la formación profesional de dirigentes y demás personal de establecimientos, velar por el respeto del medio ambiente en los sitios turísticos, informar y proteger a los consumidores locales y extranjeros, crear un sistema fiscal y reglamentario favorable, y, por último, tener un mecanismo de seguimiento económico y estadístico apto para captar la evolución del sector.

Podríem dir que el sector públic té un paper de'agarantir les necessitats de les activitats turístiques i d'invertir en infraestructures i quasi bé en un "vigilant" per mantenir un ordre desitjat.

8. Las administraciones nacionales de turismo se encargan ya, y a menudo con eficacia, de asumir muchas de esas tareas, sin olvidar sus actividades de promoción en los mercados extranjeros. No obstante, la función y los medios que se les dan son por lo general muy insuficientes. Los parlamentarios y autoridades reunidos en Cádiz instan pues a los parlamentos y a los gobiernos a que concedan a las administraciones nacionales de turismo unos medios de acción que estén a la altura de las responsabilidades que se les han confiado y de la importancia económica del sector del que se ocupan.

A l'article 8 s'introdueix l'important tema de la promoció exterior dels territoris com a destí turístic, dins d'un context de competència. Per tant, correspon a les administracions invertir i crear una imatge turística d'un territori sobre el qual tenen competències administratives.

9. Los participantes del Foro de Cádiz instan también a los parlamentos y gobiernos a que tengan más en cuenta la complejidad del fenómeno turístico, en sus dimensiones económicas, sociales y culturales. El carácter multidisciplinario del turismo y su vulnerabilidad ante las coacciones exteriores (seguridad de los turistas, daños al medio ambiente, bruscas fluctuaciones de divisas, etc.), exigen el establecimiento de unas políticas globales de carácter necesariamente interministerial. Este planteamiento milita a favor de la creación de procedimientos de coordinación entre ministerios en torno a la administración nacional encargada del turismo o en unión con esta última.

Es posa de relleu la complexitat del turisme i per tant les seves polítiques no poden ser només sectorials, afecten a altres temàtiques. A la vegada la importància que tenen els factors externs poden neutralitzar les polítiques turístiques.

10. Asimismo, los participantes en el Foro señalan – como recordaba la Declaración adoptada por la Conferencia Interparlamentaria de Turismo (La Haya, 1989) la necesidad de que los parlamentos nacionales asuman cada vez más responsabilidades en relación con el desarrollo turístico. Los participantes observan con satisfacción la tendencia creciente a la constitución en sus parlamentos nacionales, al igual que en el Parlamento Europeo, de grupos especializados en turismo, e instan a los países Miembros de la OMT a crear esos grupos si no cuentan con ellos todavía. A este respecto, se felicitan de la recién anunciada decisión de crear una comisión permanente de turismo en el Parlamento Latinoamericano. Por tanto, expresan su deseo de que los parlamentos asuman progresivamente la función de debatir la estrategia general del desarrollo turístico nacional, de seguir su aplicación y de establecer leyes y normas capaces de favorecerlo.

“11. Los participantes extienden el mismo deseo a las asambleas y parlamentos regionales y locales de los países donde existan esas instituciones. Es importante que, siempre que sea posible, se establezcan procedimientos de cooperación entre esas

estructuras locales y el parlamento nacional para el seguimiento de las cuestiones turísticas.”

Volem posar de relleu aquests articles 10 i 11, pel fet que inciten explícitament els debats parlamentaris sobre el turisme, la qual cosa enmarca l'essència de la present investigació.

El fet de que les competències en matèria turística, en gran part corresponguin als parlaments autonòmics, pel cas de l'Estat espanyol, pensam que omple de sentit la línia d'investigació.

12. Durante sus deliberaciones, los participantes en el Foro han tenido conocimiento de varios casos en que las realizaciones turísticas – desarrollo de centros, ordenación de zonas costeras, o aprovechamiento turístico de regiones rurales – han tenido éxito gracias al creciente compromiso de las autoridades locales a favor del turismo. Por lo tanto, destacan la importancia de estas iniciativas y los beneficios que suele reportar una descentralización fuerte, que permita decidir las ordenaciones y las inversiones lo más cerca posible del terreno e integrarlas mejor en la realidad local. Así, no sólo se refuerzan sus efectos económicos, sino que, además, se permite a los responsables locales – que suelen estar en condiciones óptimas para determinarlas – evaluar las limitaciones que permitan reducir al mínimo las eventuales consecuencias nocivas de la ordenación para el medio ambiente.

Aquest article parla de l'evidència de la importància i necessitat del sector públic, perquè els sectors privat i turístic tinguin èxit.

13. Pero estos representantes deben poder contar con unos instrumentos adecuados de observación económica para evitar que se realicen inversiones en segmentos de mercado improductivos o que se registren graves excesos de capacidad por la multiplicación de proyectos locales mal coordinados. Asimismo, una legislación y reglamentación nacional estricta de protección del entorno en los sitios turísticos, especialmente en los espacios más atractivos, así como de protección del turista en su calidad de consumidor, representan para los responsables locales unos instrumentos indispensables en los que apoyarse para ejercer sus funciones.

Volem ressaltar la importància dels instruments legislatius i de la reglamentació per a gestionar el turisme. Aquests han generat debats polítics en seus parlamentàries i extraparlamentàries. Precisament, aquests debats polítics i el seu anàlisi són una de les aportacions de la present investigació.

14. En general, la ordenación de estaciones y sitios turísticos se vincula con procedimientos y normas que resultan delicados de establecer, porque exigen la intervención de toda una serie de entidades públicas y privadas. Por lo tanto, unas estrategias nacionales de desarrollo turístico en las que puedan insertarse las iniciativas locales, y la instauración de procedimientos para el diálogo y la cooperación entre los distintos planos políticos y administrativos son esenciales con el fin de crear instalaciones y alojamientos turísticos en buenas condiciones.

15. Por otra parte, los participantes en el Foro han estudiado las condiciones de una promoción turística eficaz de los destinos locales y de unas actividades complementarias y de recepción adecuadas en las aglomeraciones y estaciones receptoras.

16. A ese respecto, los participantes señalan la complejidad de una política de promoción adecuada que tenga en cuenta la imagen global de los destinos – que supera los límites de la imagen puramente turística – y la necesidad de conciliar el legítimo deseo de los representantes locales de promover su propio destino turístico con las limitaciones que impone la comunicación con mercados emisores lejanos donde la percepción se distorsiona por la distancia y la profusión de mensajes. Por este motivo, cabe señalar el interés que suele presentar la integración de las actividades de promoción locales en campañas de comunicación más amplias de escala regional o nacional, o su coordinación con estas campañas. También es importante que las acciones realizadas bajo la égida de las autoridades públicas se armonicen con las campañas de publicidad del sector privado al que luego corresponde comercializar los productos. Con frecuencia, la condición de una comunicación verdaderamente eficaz en los mercados extranjeros es la colaboración equilibrada entre Estado, regiones, municipios y sector privado en la promoción turística.

Aquest articles anteriors giren al voltant del concepte de la promoció turística local i en certa manera, s'explica que no poden anar per “lliure”, sinó que han de respondre als interessos dels comercialitzadors dels mercats emissors i diríem tutoritzats per l'Estat.

17. Asimismo, cabe destacar la importancia de las actividades de recepción a escala local que, en su caso, pueden armonizarse con campañas a escala nacional. La política de las actividades de recepción incide decisivamente en la calidad de la “cadena” turística dentro y fuera de los establecimientos, desde el momento en que el visitante llega al destino donde va a permanecer hasta el momento de su marcha. esta política cumple también una función pedagógica, al asociar a la población local en el desarrollo turístico y darle a conocer directamente su importancia.

Aquest article 17 el volem valorar en el sentit que inclou recomanacions de les activitats turístiques en el destí. Moltes d'elles seran compartides o viscudes per la població local. Entenem que quan es sobrepassa una determinada capacitat de càrrega, que implica saturació, la percepció de la població local se'n pot veure fortament afectada.

18. Por otra parte, la creación de instalaciones para actividades complementarias en estaciones y lugares turísticos (centros de congresos, casinos, parques recreativos, instalaciones culturales y deportivas, etc.) y la organización de acontecimientos diversos permite alargar el período de frecuentación y tender a una verdadera multiestacionalidad de la actividad turística. Esta diversificación debe fomentarse decididamente, aunque sin arriesgarse a inversiones excesivas en instalaciones costosas que no se ajusten a las posibilidades reales que ofrece el mercado.

Amb aquest darrer article que reproduïm s'incita al paper dels poders públics en dos dels temes més repetits dels objectius de la política turística com són: la diversificació del producte i la desestacionalització. Ara bé, també s'adverteix de les mesures d'aquestes

inversions, que pot ser poden resultar massa cares per el destí i molt difícilment amortitzables. En alguns casos és “socialitza” la despesa i és “privatizen” els beneficis.

Pensam que amb aquest document, de caràcter internacional, es posaren les bases del que ha de ser el paper dels poders estatals i locals respecte a la política turística local.

L’any 1996 es va celebrar a Bali, Indonèsia el “*Segundo Foro Internacional para Parlamentarios y Administraciones Locales: Protagonistas de la Política Turística*”. Exposarem sintèticament les seves conclusions¹²⁹ que més en línia estan de la present investigació:

- El turisme s’ha d’encaminar al benestar de les comunitats locals, al foment de l’enteniment mutu per instaurar la pau, conservar la natura i el medi ambient, i protegir les tradicions, així com els distints valors socials, culturals i religiosos.

- El desenvolupament del turisme ha de respectar l’equilibri entre els interessos de les comunitats locals i els interessos dels turistes. S’ha de prohibir qualsevol forma de turisme sexual, especialment l’exploració dels infants.

- La planificació turística ha de comptar amb la participació extensa i activa de les comunitats locals.

- El turisme a més d’augmentar les rentes a escala estatal i local, ha de millorar la qualitat de vida de la comunitat. En aquest sentit és indispensable la participació equilibrada entre governs centrals i locals, sector privat, de la comunitat i mitjans de comunicació

- Els parlaments i les institucions representatives del poble, han de tenir un paper significatiu en la formulació de la política turística i en la supervisió de la posada en pràctica, tan en el pla local i nacional, com a internacional.

L’any 2000 es va celebrar a Río de Janeiro el “*Tercer Foro Internacional para Parlamentarios y Administraciones Locales: Protagonistas de la Política Turística*”. Exposarem sintèticament les seves conclusions¹³⁰ que més en línia estan de la present investigació:

- Es reflecteix la importància de les TICs i Internet en el turisme. En aquest sentit s’insta a permetre als proveïdors dels serveis turístics promocionar-se directament entre els consumidors finals.

¹²⁹ Análisis, Elma, y García, «Subdirección de Política Exterior Foro Internacional sobre Turismo para Parlamentarios y Autoridades Locales».

¹³⁰ Análisis, Elma, y García. «Subdirección de Política Exterior Foro Internacional sobre Turismo para Parlamentarios y Autoridades Locales»

- Es considera el comerç electrònic com a una oportunitat per millorar l'eficàcia
- La necessitat d'un enfocament estructural i planificat del turisme dels parlaments.
- L'increment de l'intercanvi de coneixements, la circulació de la informació i la gestió dels coneixements.
- Investigar formes de protegir als consumidors turístics dels frauds derivats de les tecnologies de la informació.
- Proposar mesures legals que recolzin la sostenibilitat i elaborar un sistema nacional d'estadístiques de turisme.
- Establir una informació estadística rigorosa per a avaluar l'activitat turística. Colaborant els sistemes públics, privats i associatiu (ONG).
- Valorar l'eficàcia de les inversions relacionades amb la promoció turística.
- Instar als països a recórrer als òrgans parlamentaris nacionals per a debatre l'estratègia general de desenvolupament turístic en el marc de les prioritats governamentals.
- La importància de la protecció dels destins nacionals enfront dels problemes que poden ocasionar les activitats turístiques, sobretot pel que fa a temes ambientals i a identitat cultural.
- Fixar-se objectius de millorar les condicions de vida econòmica, social i cultural de la població local. L'ús adequat dels recursos turístics, millorar la qualitat dels serveis turístics, millorar el patrimoni històric i cultural i incentivar la inversió nacional i estrangera en el sector turístic.
- Cumplir el Codi Ètic Mundial del Turisme de 1999.
- La protecció dels grups de persones més vulnerables com ara els nins, les dones víctimes d'explotació sexual, les poblacions indígenes i els turistes exposats a actes delictius, criminals o terroristes.
- Examinar les possibilitats que ofereix el turisme per a protegir i recuperar el patrimoni cultural i evitar els efectes negatius d'un desenvolupament turístic descontrolat en el medi ambient.
- Millorar el medi rural la seva identitat i els ecosistemes.
- Legislar quant a la planificació de l'ordenació del territori del turisme per a resoldre problemes de sòl. Elaborar indicadors de turisme sostenible, fomentar la participació i la coresponsabilitat de la societat civil.

L'any 2002 es va celebrar a Panamà el "*Quarto Foro Internacional para Parlamentarios y Administraciones Locales: Protagonistas de la Política Turística*". Exposarem sintèticament les seves conclusions¹³¹:

- Es fa una crida a l'OMT per a que reforci la xarxa d'activitats parlamentàries i les autoritats locals per a ampliar els canals de comunicació i el moviments d'informació.

- Reconèixer que les associacions són la forma de construir un sector turístic sostenible, però es necessita un pla sincronitzat amb els plans econòmics nacional que compti amb la participació de tots els agents del turisme, sector empresarial i govern.

- El potencial del turisme per a alleugerir la pobresa, però per això hi ha d'haver la participació de les comunitats locals i indígenes, així com les ONG a les activitats turístiques.

- La necessitat de la capacitat, la formació i el desenvolupament de competències empresarials entre la població local per a ajudar a que puguin crear i dirigir empreses turístiques sostenibles.

- Coordinació entre diverses administracions públiques que tenen responsabilitats en el sector turístic.

- Revisar i establir una legislació i unes normatives de turisme sostenible a escala nacional concordant als acords internacionals.

5.2.1.2. Els Dies Mundials del Turisme i els seus lemes

Pel que fa a la celebració del Dia Mundial del turisme¹³², aquesta declaració es va establir a la tercera reunió de l'Assemblea General de l'Organització Mundial del Turisme es va elegir la data del 27 de setembre per la coincidència amb l'aniversari de l'aprovació dels Estatuts¹³³ de l'OMT l'any 1970 considerat una fita mundial per a la història del turisme¹³⁴. Turísticament es considerarà la proposta adequada pel fet que coincideix amb una data del final de temporada per a l'hemisferi nord i el començament de la temporada turística per a l'hemisferi sud.

¹³¹ Análisis, Elma, i García, «Subdirección de Política Exterior Foro Internacional sobre Turismo para Parlamentarios y Autoridades Locales».

¹³² <https://www.unwto.org/es/world-tourism-day>. Març 2022

¹³³ Estatuto <https://www.unwto.org/es/omt-historia#1970> s de la OMT

¹³⁴ <https://www.unwto.org/es/omt-historia#1970>

A partir de l'any 1980 cada 27 de setembre es declarat com el Dia Mundial del turisme. El lema per aquet any fou *“La contribución del turismo a la conservación del patrimonio cultural, la paz y el entendimiento mutuo”*

Amb una perspectiva de quatre dècades, ens pareix interessant classificar i comentar per temàtiques aquests lemes, ja que pensem que és un indicador dels temes que tenen una transcendència i ens donen informació de les sensibilitats que els envolten, així com a una estratègia de comunicació i propaganda cap a l'opinió pública i el turisme.

En aquest sentit, un primer tema és el que fa referència al concepte de la Pau Mundial, la tolerància i les relacions pacífiques entre les persones. Els anys en que els lemes en fan referència explícita i implícitament són 1980, 1984, 1985, 1992, 1996, 2001, 2004, 2011.

Un segon tema molt important, és el compromís mediambiental i amb el canvi climàtic, encara que fins al 1993, després de la Cimera de la terra de Rio del 1992, no tindrà un protagonisme rellevant. Els anys en que es fan referència són: 1993, 1997, 1999, 2000, 2002, 2008, 2010, 2012, 2013, 2017, 2020.

Pel que fa a temes relacionats amb sensibilitats socials, dret al turisme, lliure circulació i amb protagonisme pels Recursos humans trobem els lemes dels següents anys: 1981, 1982, 1983, 1985, 1988, 1989, 1991, 1992, 1994, 1997, 2003, 2004, 2009, 2014, 2019.

Els lemes relacionats amb el turisme com a una activitat econòmica i desenvolupament, tingueren protagonisme els següents anys 1987, 1990, 1992, 1997, 1998, 2006, 2014.

El anys relacionats amb turisme i patrimoni cultural, tingueren el seu rol els anys 1980, 1999

Els lemes del 2000, 2005 i 2018 fa referència al turisme, i la relació amb el transport i les noves tecnologies.

No volem deixar passar per alt l'any el lema de 1995 que podem qualificar d'institucional, ja que celebra els 20 anys de l'OMT: *“OMT: al Servicio del turismo mundial durante veinte años”*

El tema referit al gènere, en tots aquest anys, només en podem trobar un, que fou el de 2007. *“Turismo abre puertas a las mujeres”*.

També volem destacar el lema de l'any 2017 *“Turismo para todos: promover l'accessibilidad universal”*.

No ens és fàcil classificar el del 2015: Mil millones de turistas, mil millones de oportunidades.

Any	Lema
1980	“La contribución del turismo a la conservación del patrimonio cultural, la paz y el entendimiento mutuo”
1981	“El turismo y la calidad de vida”.
1982	“Orgullo de viaje: buenos huéspedes y buenos anfitriones”
1983	Los viajes y las vacaciones son un derecho y una responsabilidad para todos”.
1984	“Turismo para la comprensión internacional, la paz y la cooperación”
1985	“Turismo Juvenil: patrimonio cultural e histórico para la paz y la amistad”
1986	“Turismo: una fuerza vital para la paz mundial”
1987	“Turismo para el desarrollo”
1988	“Turismo: la educación para todos”
1989	“La libre circulación de turistas crea un mismo mundo”
1990	“Turismo: una industria no reconocida, un servicio que necesita liberarse
1991	“Comunicación, información y educación: líneas del desarrollo turístico”
1992	“Turismo: un factor de creciente solidaridad social y económico y de encuentro entre las personas”
1993	“El desarrollo del turismo y la protección del medio ambiente: hacia una armonía duradera”
1994	“Personal de calidad, un turismo de calidad”
1995	“OMT: al servicio de turismo mundial durante veinte años”
1996	“Turismo: un factor de tolerancia y paz”
1997	“El turismo como actividad principal del siglo XXI para la creación de empleo y la protección del medio ambiente”
1998	“Asociación de sectores públicos y privados: la clave para el desarrollo del turismo y la promoción”
1999	“Turismo: la preservación del patrimonio mundial para el nuevo milenio”
2000	“Tecnología y Naturaleza: dos retos para el turismo en los albores del siglo XXI”
2001	“Turismo: una herramienta para la paz y el diálogo entre civilizaciones”
2002	“Ecoturismo, la clave para el desarrollo sostenible”
2003	“El turismo un motor para combatir la pobreza, la creación de empleo y la armonía social
2004	“Deporte y turismo: dos fuerzas vivas para la comprensión mutua, la cultura y el desarrollo de las sociedades”
2005	“Viajes y transporte: del mundo imaginario de Julio Verne a la realidad del siglo XXI”
2006	“El turismo es riqueza”
2007	“Turismo abre puertas a las mujeres”
2008	“Turismo: respuesta al reto del cambio climático”
2009	“Turismo: celebrando la diversidad”
2010	“Turismo y biodiversidad”
2011	“Acercamiento de las culturas”
2012	“Turismo y sostenibilidad energética: propulsores del desarrollo sostenible”
2013	“Turismo y agua: protegiendo nuestro futuro común”
2014	“Desarrollo comunitario y turismo”
2015	“Mil millones de turistas, mil millones de oportunidades”
2016	“Turismo para todos: promover la accesibilidad universal”

2017	“Turismo Sostenible para el Desarrollo”
2018	“El Turismo y la Transformación Digital”
2019	“Turismo y empleo: un futuro mejor para todos”
2020	“ Turismo y desarrollo rural”

5.3. La política Turística a la Unió Europea

L’evolució de la política europea durant aquests anys ha anat evolucionant és per això que hem trobat oportú dividir-la en diverses etapes.

5.3.1. Des del Tractat de Roma fins a 1999

La política turística de la Unió Europea ha anat evolucionant des de la seva fundació, amb el Tractat de Roma de l’any 1957, on podríem dir que no es contemplava pràcticament el turisme, fins a l’actualitat. Durant aquests anys, més de sis dècades de la Institució, s’han anat desenvolupant tot un conjunt d’instruments “comunitaris” que afecten directament o indirectament amb més o menys mesura, la política turística dels Estats membres.

Segons (Valdes, L. 2010)¹³⁵ la Unió Europea fins els anys vuitanta no començarà a desenvolupar una política comunitària en matèria turística. Els factors que propiciaren aquest inici de política turística foren els següents:

-La crisi industrial

-Un deteriorament de les magnituds macroeconòmiques que el turisme pot ajudar a remuntar

-L’entrada de Grècia, Espanya i Portugal,

La incorporació de l’estat Espanyol a la Comunitat Econòmica Europea, amb la signatura del tractat d’adhesió, el 12 de juny de 1985 i l’entrada en vigor l’1 de gener de 1986, suposà l’aportació d’una economia turística de primer ordre dins l’àmbit de la institució.

Segons l’anterior autor, els orígens de la política turística comunitària es troben a tot un conjunt de documents que ens ho explica de la següent manera:

“La Comisión en el año 1982 presenta al Consejo una Comunicación sobre turismo, titulada “Para una política Comunitaria de Turismo. Primeras orientaciones”, acompañada de otro documento “La Comunidad Europea y el Turismo” (1) que son las primeras disposiciones que de forma global y coherente, respecto al turismo, se generan dentro de la Comunidad. Unos documentos que plantean la necesidad de poner en marcha una política común en materia de turismo.

¹³⁵ Valdes, L. y. Del Valle, E. A. «Políticas de la Unión Europea en materia de turismo», *Estudios Turísticos* 1984 (2010): 71-98.

También el Parlamento Europeo adopta en 1983 una “Resolución sobre la política comunitaria de turismo” (2) en la que manifiesta el interés y necesidad de contar con una política turística dentro de la Comunidad Europea.

En 1984, el Consejo hace suya esa iniciativa de la Comisión y publica “Resolución Del del Consejo del 10 de Abril de 1984 concerniente a una política comunitaria del Turismo (84/C115/01)” y “Para una política comunitaria de Turismo, primeras orientaciones (84/C115/02)” (3). Dos documentos que refuerzan la idea de la necesidad de desarrollar una política común en turismo y que establece unas orientaciones y líneas de trabajo sobre materias a desarrollar, encaminadas a conseguir este objetivo.”

Cal apuntar per tant, que fins el 1986, els efectes de la política europea no tenien competències en la política turística espanyola. Volem valorar que després de França, Espanya és la segona potència mundial, quant a demanda turística, i a les estadístiques internacionals la despesa turística a l'Estat espanyol és la més important de la Unió Europea. Per altra banda és l'estat que l'economia està més “turistitzada”.

A diversos estudis significatius apareguts els anys noranta, com (PUYOL, R. i VINUESA, J. 1995) es posa de relleu la importància del turisme a la Unió Europea, com a principal generadora i consumidora de corrents turístiques.

A l'anàlisi de la societat i territori en el procés d'integració de la Unió Europea de (Villanueva, M. 1999) explica entorn a les activitats terciàries el paper d'Europa com a primera potència comercial del món i situa el turisme com a una activitat de l'estat de benestar i el Mediterrani com a fita del turisme de masses.

A estudis sobre la Convergència Regional Europea uns dels temes centrals és el capital humà, la indústria i el turisme i l'impacte sobre la producció i l'ocupació (Guisan, M. i Aguayo, E. 2006)

(Valdes, L. 2010) ens continua explicant el paper dels organismes de la Unió Europea i el context que els mou a prendre decisions de política turística:

“Otras Instituciones europeas también se posicionan y toman medidas para implantar una política común en turismo. El Parlamento Europeo, adopta resoluciones y realiza informes en materia de turismo sobre distintos aspectos que provocan discusiones y mantiene una posición clara a favor de que las Comunidades Europeas y sus políticas integren el turismo en las mismas.

En la reunión del Consejo del 29 de Noviembre de 1990, en Bruselas, se solicitó a la Comisión que presentara un programa de medidas comunitarias a favor del Turismo que sirviera de base a la aprobación posterior de una decisión del Consejo sobre un Plan de actuación. Coincide que en estas fechas Europa está en un proceso de cara a la consecución del Mercado Interior y de los inicios de la Unión Económica y Monetaria, y en este sentido el turismo es una actividad en fuerte crecimiento, y que

genera efectos en dicha UEM por el incremento de la circulación de personas al verse facilitados los mecanismos de tránsito: transporte terrestre, aéreo, marítimo...”

Un dels primers documents sobre política turística europea que trobem és “*El papel de la Unión en materia de turismo. Libro Verde de la Comisión*”¹³⁶ de l’any 1995.

Aquest document a la seva introducció deixa clar que fins el Tractat de Maastricht de 1992, la política turística dins la Unió Europea, podríem dir que era una política tangencial a altres temes.

*“El Tratado de la Unión Europea, firmado el 7 de febrero de 1992 en Maastricht, reconoce por primera vez que para realizar los cometidos que se le han asignado, en la actuación de la Comunidad Europea deben incluirse, en las condiciones y ritmos previstos en el Tratado, medidas en el ámbito del turismo (apartado t del artículo 3). Además, en la Declaración n° 11 se prevé que la cuestión de la inclusión en el Tratado constitutivo de las Comunidades Europeas de un título sobre el turismo, en tanto que ámbito contemplado en el apartado t del artículo 3, se examinará en la conferencia de representantes de los Estados miembros que se convocará en 1996, tomando como base un informe que la Comisión presentará al Consejo”*¹³⁷

En aquest sentit (Jiménez, M. 2009)¹³⁸ ressalta el següent fet:

“El crecimiento del turismo en los años setenta y la incorporación a las Comunidades Europeas de países del sur de Europa con una importante industria turística, hacen que se empiece a reflexionar y debatir sobre la conveniencia de llevar a cabo actuaciones en este campo y se producen intentos de poner en marcha una política común del turismo que no estaba contemplada en el Tratado de Roma. Después de varios años de discusiones, esas iniciativas han fracasado y la participación de la Unión Europea en el turismo se ha quedado en normas que se adoptan en el marco de otras políticas comunes y algunas actuaciones específicas con líneas de actuación basadas en la inversión, el crecimiento, el empleo y el desarrollo turístico sostenible. En este sentido, pueden tener especial interés para el sector los instrumentos financieros que existen en la Unión Europea y a los que tienen acceso las empresas y resto de agentes que intervienen en esta actividad. Palabras clave: Política común del turismo, desarrollo turístico sostenible, instrumentos financieros de apoyo al turismo.”

Seguint la font del “Libro Verde de la Comisión” tot i posar de relleu la importància econòmica de les activitats turístiques per al creixement i el desenvolupament a la Unió s’expressa en els següents termes:

“No obstante, a causa de la complejidad del ámbito de actividad englobado por el concepto de turismo, la diversidad de los enfoques nacionales en la materia y la

¹³⁶ Comisión de las Comunidades Europeas, «Libro Verde de la Comisión. El papel de la Unión en materia de turismo», núm. 95 (1995).

¹³⁷ Comisión de las Comunidades Europeas, «Libro Verde de la Comisión. El papel de la Unión en materia de turismo», 1995.

¹³⁸ Mercedes Jiménez García, «“ Turismo y Union Europea : Una Propuesta de Política Comunitaria y de Innovacion Comercial En El Mediterraneo Europeo», 2009, 713.

interacción entre el turismo y otras muchas políticas comunitarias, el Tratado no enuncia explícitamente ni los objetivos específicos ni las modalidades de ejecución de medidas en el ámbito del turismo que dependen de la acción comunitaria, como lo hace en otros ámbitos a raíz de la misma revisión, por ejemplo, la cultura (artículo 128) y la protección de los consumidores (artículo 129A)¹³⁹

Amb tot això l'objectiu del "Libro Verde del turismo" és facilitar i estimular una reflexió general sobre el paper de la Unió en favor del turisme, en el sentit d'obrir una consulta àmplia a tots el participants tant públics com privats, als nivells regionals, nacional, europeu i internacional adreçada a l'informe que la comissió ha de presentar al Consell abans de 1996. Per tant podem afirmar que és un document consultiu, que s'autojustifica de la següent manera: "Esta consulta se justifica por" el carácter pluridisciplinario y transversal del turismo y por su complementariedad con los diferentes sectores de actividad, lo que explica que muchas medidas tengan incidencia sobre el turismo".

Es justifica el desenvolupament d'una política turística de la Unió per a:

"...podría contribuir a la mayor operatividad y visibilidad de la complementariedad real de los medios puestos a disposición de los turistas y las empresas en los diferentes escalones; comunitario, nacional, regional y local, favoreciendo la articulación de hecho de los diferentes niveles de su apoyo público."

Recolzant-se amb les Resolucions del Parlament Europeu¹⁴⁰, del 1994 sobre el turisme a l'horitzó 2000, s'argumenta el paper estratègic del turisme per al desenvolupament econòmic, i que hauria de tenir un tracte específic com ho té la indústria.

També es valora

"...a la vez que es un sector esencial para el desarrollo económico de nuestra Comunidad presenta a la vez un componente social innegable al facilitar el reconocimiento de la diversidad (de las culturas, los lugares y las formas de vida) y la disminución de las diferencias entre regiones..."

La conclusió de que la política turística, a l'àmbit de la Unió Europea, arriba tard, podríem dir incomprensiblement tard, tenint en compte el valor quantitatiu i qualitatiu de les activitats turístiques a Europa, així com el seu pes al mercat mundial

¹³⁹ DO C 183/78, y en particular su artículo 6 que "invita de nuevo a la Conferencia intergubernamental sobre la unión política a contemplar inmediatamente la inclusión expresa del turismo en los Tratados de Roma, en tanto que política de acompañamiento de importancia esencial para la creación de la Unión económica y monetaria, incluso aunque la libre circulación de las personas, los bienes, los servicios y los capitales, en el seno del mercado común englobe igualmente el turismo

¹⁴⁰ PE 178.920/def. de 18.01.94 y PE 185.379/def de 15.12.94

del turisme, tant des del sector de l'oferta, com de la demanda i a la vegada pel seu patrimoni natural i cultural, base dels recursos turístics més explotats del món.

Ve expressada a l'anterior resolució amb aquest termes:

"...el Parlamento Europeo, éste manifiesta su extrañeza, en el segundo considerando, porque "el turismo, que toca a todos los ciudadanos europeos, no haya sido estudiado hasta la fecha, con algunas excepciones, más que bajo su vertiente económica" y se declara convencido de que "el turismo puede representar un papel creciente en lo referente al concepto fundamental de la ciudadanía europea". En el apartado 1 de esta propuesta se "afirma que el turismo no solamente es uno de los principales sectores de actividad de la Unión Europea sino que también y sobre todo afecta a todos los ciudadanos europeos, a cuyos ojos constituye una conquista social inalienable en la que cada vez son más exigentes en materia de calidad" y menciona la "lógica de colocar el turismo en el centro de una política turística comunitaria".

Tot seguit sintetitzem els principals factors d'anàlisi del turisme a la Unió, a partir del Llibre Verd de 1995. De fet es plantegen els temes de debat sobre les polítiques turístiques segons la Comissió Europea. Les temàtiques fonamentals foren:

- El desenvolupament del turisme
- Europa és la principal força impulsora del turisme internacional, pel que fa a arribades, ingressos i fluxos generats cap a tercers països
- Els darrers anys ha perdut quota de mercat en benefici de països asiàtics, que respon a diferents maneres de fer front a la competència global.
- No es pot fer un anàlisi només basat en quotes de mercat. S'han de tenir en compte el valor absolut del turisme i el repartiment de les guanyes globals entre els diferents països.
- El creixement a Europa seguirà a curt i mig termini i s'ha d'avaluar el nivell de saturació real o potencial de l'oferta.
- L'evolució de la competitivitat de l'oferta: la dicotomia entre quantitat (turisme de masses) i rendibilitat (principalment el benefici esperat per turista) és una qüestió fonamental per a l futur del turisme europeu.
- Existeixen tot un conjunt de condicions favorables per al creixement del turisme europeu com ara: L'envelliment de la població, l'increment del nivell educatiu, l'augment de les vacances pagades.
- La reducció del número d'hores treballades, (que por afavorir les vacances curtes i de cap de setmana, i les sortides múltiples), major accés al turisme dels joves i jubilats.

- Desenvolupament d'un turisme local, creador d'ocupació i sements de mercat al marge de la competència internacional.

- Millores per als turistes: millores en transport, reducció de preus del transport aeri, millora dels sistema de reserves, pel desenvolupament de les tecnologies.

1. Les mutacions a les que s'ha d'adaptar l'empresa

La principal idea és que l'oferta turística s'ha d'adaptar a la mundialització del mercat, a la creixent competitivitat dels nous destins i a l'evolució de la demanda turística, especialment l'europea.

Les estratègies passen per la especialització per segments i operacions de concentració per a aconseguir una dimensió internacional .

La capacitat d'adaptació de les empreses vendrà determinat per un conjunt de factors.

- Adaptació a un entorn legislatiu i administratiu, amb perspectiva de protecció del turisme i el respecte al medi ambient.

- Capacitat de reacció a factors externs (clima, esdeveniments internacionals, catàstrofes)

- Pas d'una dimensió de valoració quantitativa (disponibilitat d'oferta i preus) a una qualitativa medi ambient, serveis, acolliment. Exigència de qualitat.

- Capacitat de resposta de les petites empreses del sector per fer front a les grans concentracions empresarials i a la competència internacionals

2. L'ocupació i el turisme

Es pot resumir en la valoració de la capacitat que té el turisme per a contribuir a la reducció de l'atur i a la creació de nous llocs de feina com a conseqüència de l'increment dels fluxos turístics.

També es constata un dels temes que afecten a les característiques de l'ocupació turística que és el fet de l'estacionalitat. La qual cosa suposa unes condicions de treball:

- Precarietat
- Inestabilitat dels ingressos
- Poca qualificació

També es planteja l'oportunitat de l'estacionalitat que possibilita períodes de formació. En aquest tema s'apel·la a la participació dels representants dels interlocutors socials.

Els organismes principals de la UE¹⁴¹ en matèria turística són:

- Comissió de Transports i de Turisme del Parlament Europeu, i el Grup de Treball sobre Turisme

- Consell de la Unió Europea (els temes relatius al turisme solen ser tractats pel Consell de Competitivitat

- Comitè consultiu de turisme, presidit per la Comissió (DG Mercat Interior, Indústria, Empreniment i Pymes), que és un fòrum per la consulta y la coordinació en que representants dels Estats membres i la Comissió intercanvien informació i debaten sobre qüestions relacionades amb la política de turisme i la prestació de serveis als turistes

Els instruments de la Comunitat per a la política turística

a) De caràcter legislatiu d'obligat compliment:

- Reglaments

- Directives

- Decisions

b) De caràcter legislatiu no d'obligat compliment

- Recomanacions

- Comunicacions

- Dictàmens

c) De caràcter operatiu

- Plans d'acció

- Plans de treball

- Propostes d'orientacions

- Cooperació internacional

Les primeres mesures directes que consten, per part de la Unió Europea en benefici del turisme, són al citat Llibre Verd de 1995 les següents:

Pla d'accions comunitàries en favor del turisme (Decisió 92/421/CEE de 13.7.92 adoptada en virtut del article 235 del Tractado¹⁴) amb una duració de tres anys a partir del 1.1.1993.

Les prioritats tingueren efecte en el camp de:

- l'impuls dels productes turístics a potenciar: turisme rural, cultural i social.

- En temes dels recursos humans, en el camp de la formació professional.

¹⁴¹ Tribunal de Cuentas Europeo, *Apoyo de la UE al turismo: es necesaria una nueva orientación estratégica y un mejor enfoque en la financiación*, 2021.

- A l'àmbit territorial i de medi ambient.

Des de 1990 es produïren accions del programa bianual de desenvolupament de las estadístiques turístiques. Que es reflectiran a l'Eurostat ¹⁴².

Ens pareix molt interessant l'anàlisi de Jiménez, M. (2009) a la seva Tesi Doctoral titulada: *“Turismo y Unión Europea: Una propuesta de política Comunitaria y de innovación comercial en el Mediterráneo Europeo”*¹⁴³.

“Los organismos comunitarios representantes y defensores de los intereses de este sector se limitan a (siguiendo a E. Valdés del Fresno, 2002): en el seno del Consejo, un grupo de Turismo; en el seno de la Comisión, la Dirección de Servicios, Comercio, Turismo, E-business e IDA (integrante de la Dirección General de Empresa, a la que pertenece la Unidad de Turismo y que, a su vez, dependiente de esta Unidad se encuentra el Comité Consultivo de Turismo, al que se hará referencia posteriormente); finalmente, en el seno del Parlamento, el turismo se trata a través de la Comisión de Política Regional, Transportes y Turismo. Según esta misma autora (2002), ni el peso ni la importancia económica del turismo en Europa se reflejan en la estructura administrativa y política del turismo en las Instituciones comunitarias.”

A la publicació de (González, F. i Miralbell, O. 2007)¹⁴⁴ podem veure una síntesi dels àmbits d'actuació de la Comissió Europea, que és l'òrgan que fa funcions de Govern a la UE, es descriuen en la taula que apareix a continuació

Intervé en la regulació	No intervé en la regulació	Aportació de fons
1) Agricultura	1) Cultura	1) Audiovisual i mitjans de comunicació
2) Competència	2) Desenvolupament	2) Pressupost
3) Consumidors	3) Educació, formació i joventut	3) Energia
4) Duanes	4) Treball i política social	4) Ampliació
5) Assumptes econòmics i monetaris	5) Empresa	5) Relacions exteriors
6) Medi ambient	6) Societat de la informació	6) Política exterior i seguretat
7) Comerç exterior	7) Política de les regions	7) Frau
8) Pesca	8) Investigació i innovació	8) Drets humans
9) Protecció alimentària		9) Ajuda humanitària
10) Transport		10) Assumptes institucionals
		11) Mercat intern
		12) Justícia, llibertat i seguretat
		13) Salut pública

¹⁴² <https://ec.europa.eu/eurostat/web/european-statistical-system/overview>

¹⁴³ (pp 95-119)

¹⁴⁴ González, F i MIRALBELL, O. *Guia de gestió pública del turisme*, ed. UOC (Barcelona: UP07/15029/02256, 2007), www.uoc.edu.

Com es pot veure, el turisme no apareix en un àmbit independent. De fet, malgrat que existeix una Direcció General de Turisme europea, la Comissió Europea no intervé en la regulació específica d'aquest sector. Només ho fa en allò que afecta la protecció dels drets del consumidor. De fet, com es pot observar en la taula anterior, hi ha onze àmbits en els quals la Comissió marca les directrius clares als governs dels estats membres i als de les regions sobre com han de desenvolupar la normativa per mitjà de normes internes de regulació d'aquests àmbits. En la segona columna, es poden veure les competències de la UE en les quals la influència de la Unió Europea és gran, ja que aporten gran quantitat de diners dels fons d'ajuda, fins i tot sense intervenir en la seva regulació.

De les deu competències que podríem considerar principals, totes d'una manera o d'una altra, amb més o menys mesura estan relacionades amb el turisme.

Cal posa de rellevància el tema transports, inherent en els viatges i turisme, és un sector estratègic, que a partir dels anys vuitanta es detecta un progrés en la política comuna dels transports. Es marquen importants reptes i la mobilitats sostenible n'és un d'ells (Weidenfeld, W. i Wessels, W. 1998).

La qüestió específica del transport aeri va ser abordada, a partir d'estudis, propostes i negociacions. La Comissió Europea preconitza la col·laboració amb els estats membres i proposa vincular la Comunitat Europea amb el resta del món, mitjançant acords aeris amb una doble lògica: L'apertura dels mercats i la cooperació en la regulació en els àmbits fonamentals de la seguretat, protecció i competència (COMISIÓN EUROPEA. 2006).

Una panoràmica d'aquest procés ha estat analitzat per (Bintaned, M. 2013¹⁴⁵).

En els altres vuit àmbits, als quals la UE aporta gran quantitat de fons per al desenvolupament (cultura, desenvolupament, educació, treball i política social, empresa, societat de la informació, política de les regions i innovació), aquestes aportacions i altres accions de foment han influït de manera important en:

-la millora de la qualitat turística (empresa, educació, treball, societat de la informació, innovació)

-la creació de producte nou (cultura, desenvolupament, educació, política de les regions, innovació)

-la millora de la informació i de la comercialització (educació, empresa, societat de la informació, innovació)

¹⁴⁵ Bintaned, M. (2013): "Las innovaciones en la Historia de la aviación comercial". Tesis Doctoral UIB

5.3.2. La política turística de la Unió Europea a partir del 1999

És en el tractat de Maastricht del 1992 on se formula el tema de la política turística de la Unió Europea i a partir de segle XX es comença a desenvolupar.

En aquest sentit hem establert la data de desembre del 1999 basant-nos en la font “*Fichas técnicas sobre la Unión Europea*”¹⁴⁶ per establir aquesta etapa a partir del següent text:

“Desde la reunión del Consejo Europeo de 21 de junio de 1999 sobre turismo y empleo, la Unión se ha interesado cada vez más por la contribución del turismo al empleo en Europa. En la Comunicación titulada «[Un marco de cooperación para el futuro del turismo europeo](#)» [COM(2001)0665], la Comisión proponía un marco de actuación y medidas para estimular el sector europeo del turismo. La Resolución del Consejo, de 21 de mayo de 2002, sobre el futuro del turismo, confirmó el enfoque de la Comisión y se tradujo rápidamente en una cooperación más estrecha entre agentes públicos y privados del sector turístico de la Unión para hacer de Europa uno de los principales destinos turísticos.”

Com a conseqüència d’aquesta estratègia de les que es destaquen:

-Els comptes Satèl·lit del Turisme¹⁴⁷ per Estat membre, o l’objectiu de presentar-ne una de conjunta per a la Unió Europea.

-El llançament d’un portal¹⁴⁸ de promoció d’Europa com a destí turístic.

- La celebració anual, des de 2002 d’un Fòrum Europeu del Turisme¹⁴⁹.

Organitzat per l’Estat que n’ocupa la presidència.

El primer és va celebrar a Espanya¹⁵⁰ i n’extrèiem aquesta petita ressenya:

“El I Foro Europeo de Turismo que se clausura hoy en Madrid estudiará, entre otras cosas, la manera de verificar cómo pueden consolidarse las acciones destinadas a promover un Sector Turístico competitivo en la Unión Europea (UE), así como el crecimiento sostenible del mismo. Durante su inauguración, Mesquida ha mostrado su "satisfacción" por la celebración de este foro, dado que es la primera vez que los principales responsables de la industria turística de la UE, tanto públicos como privados, se reúnen para debatir sobre el futuro del Sector.”

Des del govern d’Espanya se’n fa la següent valoració a la iniciativa del Fòrum del Turisme de la Unió Europea:

“La Comisión Europea, en colaboración con la Presidencia semestral del Consejo, organiza una vez al año el llamado Foro Europeo de Turismo. Actualmente

¹⁴⁶ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/es/sheet/126/el-turismo-05/2022>

¹⁴⁷ www.ine.es/metodologia/t35/metosateln.pdf

¹⁴⁸ <https://visiteurope.com/es/05/2022>

¹⁴⁹ <https://turismo.gob.es/cooperacion/UE/Paginas/foro-europeo-turismo.aspx>

¹⁵⁰ <https://www.nexotur.com/noticia/29279/nexotur/madrid-acoge-el-i-foro-europeo-de-turismo-que-analizara-nuevos-medios-para-reforzar-la-visibility-del-turismo-a-nivel-europeo.html> juny 2022

tras doce ediciones, el ETF, según sus siglas en inglés, actúa como foro-plataforma para el intercambio de experiencias y el aprendizaje mutuo de cara a promover destinos turísticos alternativos que refuercen la dimensión competitiva y sostenible del turismo en Europa. Es una de las más importantes iniciativas promovidas por la Comisión Europea por cuanto acoge e implica a la mayor parte de los actores del sector”

Des del 2001 la Comissió ha publicat quatre Comunicacions on s'estableixen les directrius polítiques per al desenvolupament del sector turístic. Aquestes són:

- Comunicación COM(2007)0621, de 19 de octubre de 2007 —Agenda por un turismo europeo sostenible y competitivo—, en la que se expone cómo el desarrollo sostenible puede garantizar la competitividad a largo plazo del turismo y se anuncian acciones preparatorias trienales;
- Comunicación COM(2010)0352, de 30 de junio de 2010 —Europa, primer destino turístico del mundo: un nuevo marco político para el turismo europeo—, en la que se analizan los factores que determinan la competitividad del sector turístico europeo y los obstáculos en relación con su desarrollo sostenible;
- Comunicación COM(2012)0649, de 7 de noviembre de 2012 —Aplicación y desarrollo de la política común de visados como estímulo del crecimiento en la UE—, que tiene por objeto incrementar los flujos de turistas procedentes de terceros países mediante la política común de visados;
- Comunicación COM(2014)0086, de 20 de febrero de 2014 —Una estrategia europea para un mayor crecimiento y empleo en el turismo costero y marítimo—, que tiene por objeto fomentar el crecimiento sostenible y la competitividad en el turismo costero y marítimo.

A un balanç publicat el 2007¹⁵¹ amb el títol: “50 passos endavant . El grans èxits d’Europa” amb motiu del 50 aniversari de la signatura del Tractat de Roma. Es fan tot un conjunt de referències que tenen molt en compte el turisme, com “l’euro viatger”, “Una tria més segura: llista negra de companyies aèries”....

Quant a les mesures especials es poden citar:

- A favor dels turistes

Amb la finalitat de facilitar el pas de fronteres, protegir la salut, la seguretat i els interessos materials dels turistes:

- Recomendación del Consejo 86/666/CEE relativa a la seguridad de los hoteles existentes contra los riesgos de incendio,

- Directiva 2008/122/CE relativa al aprovechamiento por turno de bienes de uso turístico,

¹⁵¹ Comissió Europea, 2007

- Directiva (UE) 2015/2302 relativa a los viajes combinados y a los servicios de viaje vinculados.

- Adopció de reglamentos en materia de derechos de los pasajeros en todos los ámbitos de los transportes

- La Directiva 2006/7/CE, de 15 de febrero de 2006, relativa a la gestión de la calidad de las aguas de baño, ilustra la relación existente entre el turismo y otros ámbitos de competencia de la Unión.

També cal destacar un conjunt d'iniciatives.

- EDEN centrada en la promoció de destins turístics europeus d'excel·lència, emergents i poc coneguts

- CALYPSO referida al turisme social, concretament de persones majors, joves amb precarietat, famílies desfavorides i persones amb mobilitat reduïda

- Turismo sostenible que inclou el "Cinturó verd" basada en 6.800 km de senders des de la mar de Barents fins la mar negra

- Discover EU adreçada als joves de 18 anys per a viatjar per a la Unió Europea

En el marc del Programa para la competitivitat de les Empreses i per a les petites i Mitjanes empreses es potencia el recolzament de productes temàtics transnacionals a partir del principi del cofinançament, que es concreta amb els següents objectius

- Maximitzar la cooperació entre el turisme i les indústries d'alta gama i creatives, 2014.

- Facilitar els Fluxos turístics transnacionals dins de la unió per a joves i persones de la tercera edat durant les temporades mitjanes i baixes, 2014.

- Promoure i desenvolupar productes i serveis en els sectors de l'esport i el benestar, així com recolzar el patrimoni industrial europeu, 2015.

- Recolzar un creixement competitiu i sostenible en el sector del turisme, 2017.

En favor del sector turístic, les regions i el turisme responsable destaquem les següents accions:

- Creació de xarxes entre les principals regions turístiques europees

- NECStouR¹⁵², 2009, que es presenta de la següent manera a la seva pàgina Web:

"What is NECSTouR?"

¹⁵² <https://necstour.eu/>

NECSTouR is the voice of European regions committed to economic, social and environmental sustainability through tourism – an increasingly important driver of destination competitiveness.

To help members deliver the tourism of tomorrow, NECSTouR provides an interregional cooperation strategy focused on the five key strategic approaches, known as the “Five S of sustainable tourism of Tomorrow”: Smart destinations, Sociocultural balance, Skills and talent, Safety and resilience, Statistics and measurability. These are complement two cross-cutting initiatives: The Barcelona Declaration “Better Places to Live, Better Places to Visit”¹⁵³ and the Smart Specialisation Platform “Digitalisation and Safety for Tourism”.”

Constatam que el Govern de les Illes Balears¹⁵⁴ hi forma part, juntament amb altres comunitats i institucions de l'estat espanyol i europees universitàries i polítiques.

Les fonts de finançament de la unió per a contribuir al desenvolupament regional i a l'ocupació vinculats al turisme es poden trobar en:

- Fons Europeu de Desenvolupament Regional per a projectes sostenibles vinculats al turisme.
- El programa Interreg
- Fons de cohesió per el finançament d'infraestructures als àmbits de medi ambient i transports
- Fons Social Europeu per a l'ocupació
- El programa Leonardo da Vinci per a la formació professional
- El Fons Europeu Agrícola de Desenvolupament Rural per la diversificació de l'economia rural
- Programa Marc per a la innovació i la competitivitat
- Setè Programa Marc d'Investigació i desenvolupament.

En el camp de l'estadística del turisme de la Unió europea, el precedent el trobem el 1996 quan es començaren a recopilar dades estadístiques harmonitzades, però s'haurà d'esperar al 2011 amb el Reglament (UE) n. 692/2011 que s'establí un marc comú per al desenvolupament, la producció i la difusió de caràcter sistemàtica de la informació estadística sobre el turisme recopilada en els estats membres.

L'any 2013, la comissió va crear un Observatori Virtual del turisme per a coordinar la recollida i emmagatzemat de dades bàsiques per a adoptar les decisions en política turística..

¹⁵³ European Travel Commission, «Barcelona Declaration Tourism and Cultural Heritage», *European Travel Commission*, 2019, <https://etc-corporate.org/news/recap-of-the-european-year-of-cultural-heritage-2018/>.

¹⁵⁴ <https://necstour.eu/index.php/members>

En la línia d'evitar les lacres negatives del turisme hi trobem dues comunicacions, COM, (1996) 0547 i COM (1999) contra el turisme sexual que afecta als nins.

En el camp de la promoció turística de la Unió cal esmentar la designació de l'any 2018 coma a Any del Turisme UE-Xina

La Comissió organitzà l'any 2019 la Conferencia sobre el Turismo

5.3.2.1.El paper del Parlament Europeu

Ens hem referit anteriorment al Parlament Europeu com a una de les institucions bàsiques de la política turística comunitària i hem fet referència concretament a la Comissió de Transports i de Turisme del Parlament Europeu, i el Grup de Treball sobre Turisme, pel seu protagonisme parlamentari explícit en turisme.

En aquest apartat farem una síntesi de les actuacions més importants seguint la fitxa tècnica oficial sobre turisme de la Unió Europea.¹⁵⁵

-Recolzaments del programa plurianual “Philoxenia” (1997-2000) retirat per falta d'unanimitat en el Consell

-Resolució de 30 de març de 2000. Contra el turisme sexual infantil. Amb l'exigència als Estats membre l'adopció de disposicions extraterritorials universalment vinculants que permetin investigar, perseguir i sancionar els individus que hagin comés infraccions en matèria d'exploració sexual de nins a l'estranger

-Resolució legislativa P7_TA (2011) 0468 Contra el turisme sexual infantil que consisteix en declarar el turisme sexual infantil delictes penals en tota la Unió

-Resolució 8 de setembre de 2005, sobre les noves perspectives i els nous reptes per al turisme sostenible.

-Resolució 29 de novembre de 2007 sobre una nova política turística a la Unió Europea i cap a una major col·laboració en l'àmbit turístic

-Resolució del 16 de desembre del 2008, sobre l'impacte del turisme a les regions costeres.

-Suggeriments de: Creació d'un Segell de Patrimoni Europeu i la posada en marxa d'una ruta per a bicicletes al llarg de l'antic Taló d'acer

-Resolució del 27 de setembre del 2011 “Europa, primer destí turístic del món: un nou marc polític per al turisme europeu”

¹⁵⁵ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/es/sheet/126/el-turismo>

-Recolzament de la política turística de la Comissió en base a “reactivar un turisme competitiu, modern, d’alta qualitat, sostenible i accessible per a tots, basat en la dimensió cultural d’Europa”, 2011.

-El Consell rebutjà la petició del Parlament per a crear un programa específic per al turisme en el marc financer plurianual 2014-2020

-Fou retirada, el 2014 una Recomanació sobre un conjunt de principis europeus no vinculants relatius a la qualitat dels serveis turístics, tot i comptar amb el recolzament del parlament per a “una marca europea del turisme de qualitat”.

-Aprovació de Directiva per a reforçar la protecció dels turistes en els viatges combinats i els serveis assistits de viatge del 27 octubre del 2015

-Aprovació de la Resolució del 29 d’octubre del 2015 sobre nous desafiaments i estratègies per a promoure el turisme a Europa.

-Publicació de l’Estudi: ”El turismo europeo: evolución reciente y retos futuros”¹⁵⁶

Dins l’apartat dels estudis publicats pel Parlament Europeu volem ressaltar l’estudi¹⁵⁷ titulat; Sobreturismo: repercusiones y posibles medidas de respuesta”. Pensam que les seves conclusions defineixen la major part de la problemàtica que es viu a les Illes Balears, així com els principals temes de debat:

“Los efectos del sobreturismo son potencialmente graves y tanto el patrimonio natural como el cultural corren el riesgo de perder su atractivo como destinos turísticos deseables debido a este.

La naturaleza de las repercusiones- ambientales, económicas y sociales del sobreturismo depende del tipo de destino. Los destinos más vulnerables no son necesariamente las ciudades, sino más bien las zonas costeras, las islas y el patrimonio rural.

La mayoría de los destinos se gestionan sobre la base de un paradigma de crecimiento que valora, principalmente, el incremento del número de visitantes, sin tener en cuenta la capacidad de acogida y otros objetivos políticos.

Las medidas adoptadas con más frecuencia para mitigar los efectos negativos del sobreturismo por organizaciones de gestión de destinos y administraciones locales están relacionadas con el reparto de los visitantes en el tiempo y el espacio.

Destacam el concepte de “sobreturisme” i el paper de les administracions locals per a gestionar-ho.

¹⁵⁶ Richard Weston et al., «European tourism: recent developments and future challenges», *Research for TRAN Committee*, núm. October (2019): 104, <http://bit.ly/32ETV14>.

¹⁵⁷ P. PEETERS i Et Al., «Estudio para TRAN – Sobreturismo: repercusiones y posibles medidas de respuesta», 2018, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/629184/IPOL_STU\(2018\)629184\(SU M01\)_ES.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/629184/IPOL_STU(2018)629184(SU M01)_ES.pdf).

No podem deixar de reproduir les principals recomanacions per a aquesta problemàtica:

“• *Recomendar que se investigue de forma más sistemática la cuestión del sobreturismo, también en los destinos de tipo rural, las zonas costeras, las islas y los destinos del patrimonio natural y cultural*

• *Abogar por empezar la recogida de datos, a nivel NUTS 3, sobre el número de turistas y visitantes de un día, sobre Airbnb y otras formas de alojamiento nuevas y sobre las cuotas de los medios de transporte.*

• *Iniciar debates sobre el crecimiento del turismo en los propios destinos, con objeto de que estos hagan mayor énfasis en los elementos cualitativos del desarrollo turístico (rentabilidad, empleo local, tasas de remuneración justas) en vez de seguir persiguiendo el aumento de las llegadas.*

• *Establecer un debate sobre gobernanza de las plataformas de economía colaborativa, como Airbnb, como entidades que, en gran parte, escapan del control de las políticas y los destinos, pero que canalizan unos flujos significativos de recursos de estos últimos.*

• *Implicar periódicamente a las partes interesadas, especialmente a los residentes, en la planificación del turismo y los procesos de desarrollo de este en todos los destinos.*

• *Apoyar el seguimiento de los «sentimientos» tanto de los turistas como de sus anfitriones y de los (demás) residentes, con objeto de disponer de un mecanismo de alarma temprana sobre los efectos psicológicos y sociales de la evolución del sobreturismo.*

• *Fomentar la creación de un «grupo especial de trabajo en materia de sobreturismo» que cubra todo el territorio de la Unión. El grupo especial de trabajo debe informar a la Comisión Europea (CE), facilitar recomendaciones de gestión derivadas de un diálogo constructivo entre todas las partes implicadas y desarrollar un sistema de seguimiento para detectar las causas y los efectos del sobreturismo. Este grupo de trabajo especial que cubra todo el territorio de la Unión sería un modelo útil de referencia que podría introducirse a nivel de destino”*

Per una altra banda, citant l'estudi titulat: “*Apoyo de la UE al turismo: es necesaria una nueva orientación estratégica y un mejor enfoque en la financiación*”

¹⁵⁸, del 2021. A l'apartat que descriu el Marc jurídic i institucional es refereix en els següents termes:

“*La política en materia de turismo es principalmente una prerrogativa de los Estados miembros, y la UE se limita a complementar y apoyar las acciones emprendidas por este. En términos generales, la intervención de la UE consiste en promover la competitividad y el desarrollo de las empresas del sector, así como la cooperación entre los Estados miembros. El Tratado de la UE permite además establecer medidas legislativas dirigidas a complementar las acciones de los Estados miembros.*

La política de la UE en el ámbito del turismo tiene por objeto mantener la posición de liderazgo de Europa como destino principal, maximizando al mismo tiempo la contribución del sector al crecimiento y al empleo y promoviendo la cooperación entre

¹⁵⁸ Tribunal de Cuentas Europeo, *Apoyo de la UE al turismo: es necesaria una nueva orientación estratégica y un mejor enfoque en la financiación*.

los países de la UE, en particular mediante la puesta en común de buenas prácticas⁷. En 2020, la Comisión definió el turismo como uno de los 14 ecosistemas industriales de su política industrial”

Per acabar aquest apartat consideram que és important tenir en compte les següents dades que contextualitzen la política turística de la Unió Europea:

- La Unión Europea és la regió més visitada del món
- A l'any 2019, els 27 països de la UE reberen unes 539 milions d'arribades de turisme internacional; quasi el 37 % del total mundial.
- Al mateix any, els ingressos per turisme internacional als 27 països de la UE arribaren a 383 000 milions d'euros; el 28,9 % de los ingressos mundials.
- Quatre Estats membres de la UE (França, Espanya, Itàlia i Alemanya) es troben, cada un, entre els deu primers països del món quant a arribades de turisme internacional i ingressos per turisme.

5.4. La política turística a l'Estat Espanyol a partir de 1975

5.4.1. Antecedents previs

L'antecedent més evident de l'instrument de política turística de l'Estat espanyol, a l'època del desenvolupament del turisme de masses, el trobem l'any 1951 amb la creació del Ministerio de Información y Turismo (en ple franquisme) que fou vigent fins l'any 1977.

Aquest ministeri estava integrat per les direccions generals de: Premsa, Informació, Radiodifusió, Cinematografia, Teatre i Turisme.

Aquesta etapa estigué marcada pel final relatiu de l'aïllament polític i econòmic del règim, la sortida lenta de l'autarquia i el Pla d'Estabilització de 1959.

Des del punt de vista turístic (Pellejero, C. 2012) el turisme experimentà un considerable creixement. El 1951 el número de visitants fou de 1,26 milions i el d'ingressos per turisme de 29,51 milions de dòlars. Una dècada més tard, el número de visitants fou de 7,45 milions i els ingressos de 384, 63 milions de dòlars. A la vegada el nombre d'establiments hotelers s'anaven incrementat fins a 117,8%.

El mateix autor valora quan a la política turística d'aquest període de la següent manera:

“Por lo que respecta a la política turística aplicada a lo largo de esta etapa, creo que se podría calificar, en líneas generales, de continuista respecto a la de los años cuarenta. Por un lado, la Administración siguió siendo poco generosa con el turismo, tanto por lo que respecta a las dotaciones presupuestarias como al crédito hotelero. Y por otro, las autoridades continuaron regulando e interviniendo en el sector, especialmente sobre la oferta turística. Buena prueba de ello es la siguiente legislación: 1) Se establece el monopolio del Estado en el uso de los nombres «parador o albergue», sin el adjetivo «de turismo», en los nuevos establecimientos que se abrieran, así como en los antiguos que lo estuvieran utilizando, hecha la salvedad de quiénes lo tuvieran inscritos en el Registro de la Propiedad Industrial, a quiénes se les podría aplicar el derecho de expropiación forzosa cuando el interés general así lo exigiese 2) Se obliga a los hoteles a exhibir las listas de precios 3) Se aprueba el Reglamento para el ejercicio de las profesiones libres de Guías, Guías-Intérpretes y Correos de Turismo; 4) Se regula el alojamiento de turistas en casas particulares 5) Se amplía y modifica el reglamento sobre transporte de viajeros por carretera realizado por agencias de viajes, que había sido regulado el 14 de julio de 1951; 6) Se prohíbe que cuando en el interior de una población exista un Albergue o Parador de Turismo, se instale a menos de 10 kilómetros del mismo, en las carreteras o caminos que a ella afluyan, un establecimiento hotelero de iniciativa privada; 7) Se reglamentan los campamentos de turismo y se determinan las condiciones técnicas de los mismos; 8) Se regulan las actividades de la Hostelería y de las Agencias de Viajes; 9) Se regula el procedimiento para otorgar la declaración de excepcional utilidad pública en las peticiones de crédito hotelero”

Amb una visió actual la valoram de molt intervencionista pel que fa al paper de l'Estat com a controlador de la iniciativa privada i dels preus des serveis.

Pel que fa a l'hoteleria i a la seva regulació (Pellejero, C. 2012) destaca:

*“a) Una nueva clasificación de los establecimientos;
b) La regulación de los precios, con la que se pretendía armonizar el interés privado de los empresarios con el público de evitar subidas de precios, encarecimiento de la vida y abuso.”*

Durant els anys seixanta, l'època de l'anomenat “Boom” del turisme, fins l'any 1974 s'assistí a un creixement molt important, any rere any.

El turisme era una font d'entrada de les imprescindibles divises, per tant com més creixement, més divises entraven i això era possible si no es posava fre al creixement desbocat. Aquesta falta de planificació territorial del turisme, serà una de les problemàtiques recurrents en els discursos i els debats polítics, quasi fins a l'actualitat.

Els autors (Esteve, R. i Fuentes, R. 2000) assenyalen tres etapes diferenciades des de la perspectiva econòmica i institucional durant el franquisme.

La primera etapa, la Autarquia des del 1939 fins al 1956, amb un mercat intervencionista controlador, sancionador i repressor, amb un marc administratiu del que es pot destacar el Ministerio de Información y Turismo i el seu antecedent la Dirección General de Turismo y el Plan Nacional de Turismo de 1952.

El Ministerio va ser creat pel Decreto Ley de la Presidencia del Gobierno de 19 de juliol de 1951 i la seva organització va ser decretada el 15 de febrer de 1952.

El Plan Nacional de Turismo de 1952 constata la importància des de l'Administració que es dóna al turisme i la intervenció directa d'organismes de la Presidència del Govern d'aleshores.

Amb tot es pot concloure que aquesta etapa al marc conceptual es mou entre el recel i la presa de consciència de la importància econòmica del turisme.

La segona etapa es pot definir com la de l'apertura a l'exterior o la transició econòmica situada entre 1957 i 1963. L'origen i les causes de l'apertura a l'exterior de l'economia espanyola s'interrelaciona amb l'apertura en el sector turístic i a la instrumentació política del turisme al servei del règim franquista.

La creació de la Subsecretaria de Turismo y del Instituto de Estudios Turísticos intensificarà estudis i actuacions encaminades a la legislació bàsica, a la regulació, a la liberalització de preus i a la gestió de la dependència del turisme espanyol.

La tercera etapa, que poden anomenar de desenvolupament entre 1964 i 1974 que finalitza amb les repercussions de la crisi econòmica, es mou amb aspectes conceptuals entre problemàtiques territorials, urbanístiques, amb l'apertura de les inversions, amb el desenvolupament de la legislació, i en definitiva en un marc referencial d "entre tot val" i una certa ordenació turística.

Es donen reorganitzacions del Ministerio de Información y Turismo, reorientacions de la política turística, mesures de recolzament financer en el sector turístic i atenció específica a les inversions estrangeres.

Una fita important fou la ratificació dels Estatuts de l'OMT l'any 1974 pel Govern de Franco:

La seu de l'organisme internacional fou Madrid, i cal destacar que Espanya, ratificà els estatuts de l'OMT, el 21 de juny de 1974 de la següent manera, publicat al BOE

*“FRANCISCO FRANCO BAHAMONDE
JEFE DEL ESTADO ESPAÑOL,
GENERALÍSIMO DE LOS EJÉRCITOS NACIONALES*

Por cuanto el Delegado español en la Asamblea General Extraordinaria de la Unión Internacional de Organismos de Turismo, celebrada en Méjico durante el mes de septiembre de 1970, aceptó los Estatutos de la Nueva Organización Mundial de Turismo (O. M. T.);

Vistos y examinados los cuarenta y cinco artículos que integran dichos Estatutos y el anexo a los mismos;

Oída la Comisión de Asuntos Exteriores de las Cortes Españolas, en cumplimiento de lo prevenido en el artículo 14 de su Ley Constitutiva,

Vengo en aprobar y ratificar cuanto en ello se dispone, con la siguiente declaración interpretativa: «Espanña, al aprobar los Estatutos de la Organización Mundial de Turismo, hace constar que la aplicación de los artículos 6 y 43 a territorios no autónomos, cuya soberanía sea discutida por dos o más Estados, no puede ser interpretada en ningún caso como reconocimiento de nuevas situaciones jurídicas ni modificación de las existentes»: como en virtud del presente lo apruebo y ratifico, prometiendo cumplirlo, observarlo y hacer que se cumpla y observe puntualmente en todas sus partes, a cuyo fin, para su mayor validación y firmeza, Mando expedir este Instrumento de Ratificación, firmado por Mí, debidamente sellado y refrendado por el infrascrito Ministro de Asuntos Exteriores.

Dado en Madrid a 21 de junio de 1974.

FRANCISCO FRANCO

El Ministro de Asuntos Exteriores,
PEDRO CORTINA MAURI

Per tant Espanya fou un dels membres fundadors de l'OMT, en canvi haurien de passar onze anys fins que Espanya entrés a la Comunitat Econòmica Europea.

5.4.2. Evolució de la política turística espanyola entre 1975 i 1983

El final de la dictadura de Franco; el període de “transició política” fins a la democràcia; les primeres eleccions de 1977; l'aprovació de la Constitució de 1978; la Legislatura del 1979; Les primeres eleccions autonòmiques i les transferències de competències en matèria turística a les comunitats autònomes són les fites que marquen l'origen del que avui expliquen l'actual l'organització turística de l'Estat espanyol.

En definitiva es pot sintetitzar com el pas d'una política turística en mans únicament de l'Administració central a una política turística en mans dels Governos autonòmics i alguns aspectes en mans del Govern central. El marc legislatiu és doble: els Parlaments autonòmics i el Parlament de l'Estat

Montaner, J.(2002), classifica la política turística de l'Estat espanyol com “Nivel de intervencionismo parcial” descrit com que l'Estat intervé a través d'organismes públics, en l'ordenació, promoció i control de l'activitat turística. Es deixa al sector privat la llibertat de creació d'empreses i activitats basades en el lliure mercat.

La constitució espanyola de 1978 recull la importància que té el turisme per a l'economia i societat espanyola. A la vegada que preveu a l'article 148, apartat 18, el traspàs de competències en matèria de Promoció i ordenació del turisme al seu àmbit territorial.

Això afecta a decisions com les del desenvolupament del destí turístic, regulació de l'ús del sòl, classificació del sòl urbanitzable, autoritzacions o no de llicències d'activats.

L'organització política a l'Estat espanyol ve organitzada en tres nivells

- Administració central
- Administració autonòmica
- Administració municipal

El punt d'inflexió que suposa la mort de Franco i els inicis de la transició democràtica ve en part condicionat i contextualitzada per la crisi mundial de 1973, originada per la pujada del preu del petroli provocada pels països de l'OPEP.

El turisme fou un sector especialment sensible i afectà d'una manera directa a les empreses de transport aeri i als majoristes de viatges.

El poder adquisitiu de la demanda va baixar i el número de turistes va decreïxer, això també provocà una crisi d'excessiva oferta. Aquest excés d'oferta obligà a la baixada dels costos productius que suposaren la reducció de prestacions i el deteriorament dels immobles i de l'entorn.

D'aquesta manera es va a començar a posar en evidència els impactes negatius en forma de congestió, escassetat d'aigua, equipaments, etc. Tot això afectà sobretot al turisme de sol i platja mediterrani, el producte turístic més madur.

Algunes empreses feren fallida i abocaren a l'atur a molts dels seus empleats. Suposant un punt d'inflexió dins el món laboral turístic que fins aleshores no havia conegut l'atur.

L'any 1974 suposà l'evidència de la crisi amb la caiguda de la demanda a Espanya d'un 17,8% .

Estriem la cita de Vallejo, R. (2015): "El Gran viaje 1955-2015" que ens resumeix *"A la crisis turística inicial le siguieron años de bonanza, aunque con notables fluctuaciones, asociadas a las condiciones internas del país, a las variaciones del precio del Petróleo, los costes de los transportes y las alteraciones del tipo de cambio de las divisas. El número de turistas cayó con respecto al año anterior en 1974 (un 13,4%), se estancó en 1975-1976 y volvió a retroceder en 1979, 1980, y 1983. El resto de los años, la afluencia de turistas creció a tasas muy dinámicas, superiores al 6,0, con máximos en 1977 y 1978. Por tanto se observaron seis años de retrocesos"*

Foren un anys d'incertesa econòmica i política. On econòmicament es donaren devaluacions de la pesseta respecte al dòlar i alts índex d'inflació. El terrorisme era present i l'any 1981 es produí l'intent de cop d'Estat amb l'assalt al Congrés de Diputats del Tinent Coronel Tejero de la Guardia Civil.

Malgrat tot, el sector econòmic rebia importants aportacions del turisme, consolidant-se com a una de les principals aportacions al PIB i una important font d'ocupació. Les reivindicacions laborals donaren lloc a alguns nous convenis col·lectius.

Espanya durant aquests anys es consolida com a líder turístic, situant-se entre els quatre primers llocs del rànquing mundial, que es mantindrà fins a l'actualitat.

Foren uns anys d'apertura i tolerància cap a les llibertats que a nivells de costums es pot simbolitzar amb la permissivitat del nudisme i el top les a algunes platges. Es posava en evidència un canvi social.

A nivell internacional s'anava gestant la concentració i l'associacionisme de les empreses.

L'arribada de la democràcia provocà canvis laborals, el més evident fou la supressió dels sindicats verticals.

Pel que fa a l'empresariat, la cúpula del turisme espanyol s'incorporà a la Confederación espanyola de Organizaciones Empresariales (CEOE), fundada l'any 1977, a la Comissió de Turisme¹⁵⁹.

Les empreses turístiques lideraran el sector, sobretot pel que fa a l'hoteleria i als transports.

Vallejo, R. 2015: El Gran viaje 1955-2015:

“La crisis de los años setenta y primeros ochenta modificó las estrategias de las empresas, que ajustaron precios y plantillas, y se inclinaron en algunos casos hacia la economía sumergida y la contratación temporal”.

El paper de l'Administració és clau a l'hora de crear les figures laborals d'eventuals i fixos discontinus per afrontar la crisi i l'estacionalitat de molts de destins. És de vital importància aquest fet, ja que condicionarà fins ara, juntament amb les reformes laborals la situació d'un gran nombre de treballadors de les Illes Balears i d'altres destins estacionals.

Es produeixen les primeres privatitzacions com el cas d'ATESA¹⁶⁰, HOTASA, que havien estat expropiats a RUMASA i foren comprats pel Grupo Sol de Gabriel Escarrer, empresari turístic mallorquí, que acabarà sent propietari d'una de les primeres grans concentracions empresarials, que acabarà liderant a l'actualitat l'hoteleria multinacional d'origen espanyol

(Vallejo, R. 2015):

“En 1974 nació “una nueva política turística” que buscó pasar de una administración, que ordenaba y reglamentaba, a otra que otorgaba a las empresas turísticas un papel más protagonista, tanto en los negocios como en la política. Como criterios rectores se impuso la promoción, la colaboración y la expansión de las empresas. Esta línea se profundizó en los años siguientes con la liberalización de los precios hoteleros en 1977”

El ministre que més directament va haver de gestionar la crisi turística del 1973 fou Pío Cabanillas¹⁶¹, titular del Ministeri d'Informació i Turisme els anys 1974 i 1975.

¹⁵⁹https://contenidos.ceoe.es/CEOE/var/pool/pdf/publications_docs-file-748-turismo-cultura-deporte-2020.pdf

¹⁶⁰ Constituida en diciembre de 1949 a través del INI, fue una empresa mixta hasta 1980, creada para ser la empresa *bandera* del transporte terrestre en España. Formaba parte del conglomerado de empresas del INI, dedicadas al potente sector turístico de los años 50, 60 y 70 en España.

¹⁶¹ https://es.wikipedia.org/wiki/P%C3%ADo_Cabanillas

Aquesta gestió es basà en:

- L'ordenació de l'oferta turística, amb la finalitat d'ajustar l'oferta a la demanda
- Finançament d'inversions a l'exterior
- La potenciació del Centres d'interès turístic nacional
- Noves fórmules del màrqueting turístic.
- Sistemes per a condicionar les instal·lacions turístiques, amb l'objectiu de minimitzar els efectes negatius mediambientals, com ara: saturació, renous, contaminació de les aigües, ocupació de platges i espais naturals. Millora de la qualitat, augmentar el nivell econòmic del turisme receptiu.

En definitiva es plantegen els temes que ens acompanyaran fins a l'actualitat, encara que l'escala de les seves magnituds aniran augmentant.

En aquest sentit es va aprovar:

- El Tercer Plan de Modernización Hotelera¹⁶²
- El reglament de la Ley de Espacios Naturales
- Una nova ordenació de l'oferta d'allotjaments turístics (Campaments. Establiments hotelers, apartaments i habitatges turístics vacacionals

Recolzament a les zones d'influència socioeconòmica dels parcs naturals i les reserves nacionals de caça.

A finals del franquisme i durant els governs d'UCD, les activitats turístiques es contempen com el motor de l'economia espanyola en crisi.

El 1982 amb l'arribada del PSOE al poder, les competències turístiques centrals quedaren integrades en el Ministerio de Transportes, Turismo y comunicaciones amb el Ministre Alfredo Barón.

Els principals trets de la seva política foren:

Les transferències de les competències a les autonomies

L'elaboració d'un Pla turístic en base a la diversificació i el turisme alternatiu: rural, verd, cultural, gastronòmic, de balneari, de tercera edat.

Podríem dir que es l'inici del turisme "alternatiu", encara que el protagonisme continuarà sent per el de "sol i platja".

Els objectius estratègics, a partir d'aleshores, els marcaran els següents conceptes: Respecte al medi ambient, diversificació, desestacionalització i qualitat. A partir

¹⁶² <https://www.boe.es/eli/es/rd/1979/12/07/2821>

d'aquests moments, paraules imprescindibles per a qualsevol discurs sobre política turística que s'aniran repetint en tots els àmbits i escales.

L'etapa de la transició política de la dictadura a la democràcia ve emmarcada per la crisi del petroli de 1973, la problemàtica laboral i les incerteses polítiques a partir de la mort del General Franco. L'Administració és va transformant, ens trobam amb alguns aspectes legislatius innovadors, que denoten preocupació pels problemes econòmics i territorials en un context econòmic que impulsa decididament les inversions estrangeres i el recolzament financer a les empreses turístiques.

L'economia a partir de la crisi i dels "Pactos de la Moncloa¹⁶³" enfortiran la consideració del turisme com a un fenomen econòmic de primer ordre.

A la vegada es donaran un conjunt d'adaptacions legals, noves regulacions específiques i dues qüestions fonamentals: la relació entre turisme i medi ambient i la recuperació del domini públic a la legislació del litoral.

Cal recalcar que a partir de l'aprovació de la Constitució de 1978, les competències en matèria turística queden englobades en el conjunt que poden assumir les Comunitats Autònomes, fonamentalment a partir de l'article 148.1 pel que fa a la promoció i ordenació del turisme en el seu àmbit territorial.

En el moment de redactar-se els Estatuts d'Autonomia i donar-se la seva aprovació des de finals de 1979, el febrer de 1983, totes les comunitats autònomes assumien les competències turístiques que s'anirien concretant amb els decrets de transferències. Existeixen competències pròpies del Govern de l'Estat i l'establiment dels mecanismes de coordinació de competències legislatives a partir de les lleis estatals.

És peculiar el tractament específic que es dona a partir del Programa General de Promoción Exterior del turismo on es donen, entre d'altres, orientacions respecte a la utilització del logotip d'identificació del turisme espanyol que s'havia creat per Ordre de la Secretaría General de Turismo del 19 de novembre de 1984, a partir de dissenys de Joan Miró, que prèviament havia cedit al Foment de Turisme de Mallorca.

Es perseguia una unitat d'imatge de l'oferta turística espanyola per raons polítiques i econòmiques, encara que cada comunitat autònoma tenia els seus programes de promoció del turisme.

¹⁶³<https://www.cervantesvirtual.com/obra/los-pactos-de-la-moncloa-texto-completo-del-acuerdo-economico-y-del-acuerdo-politico-madrid-8-27-octubre-1977-1047826/>

5.4.3. Evolució de la política turística espanyola entre 1983-1995

A partir de la consolidació de la democràcia i el nou impuls modernitzador es donen canvis en el marc administratiu amb un enfocament, marcadament economicista i amb la col·laboració intensa entre les administracions públiques i els sector privat.

Des del punt de vista del marc legal es va culminant la reorganització normativa de les activitats turístiques.

En general es donen característiques singulars a un conjunt de comunitats autònomes, però existeixen tot un conjunt d'estructures de coordinació i cooperació.

Des de la perspectiva econòmica van augmentant les polítiques de recolzament del sector turístic amb noves línies creditícies amb la promoció de la inversió estrangeres i amb noves mesures fiscals.

En alguns aspectes ens trobam davant unes noves mesures polítiques per a un nou model turístic canviant.

A partir de la Constitució de 1978 la descentralització autonòmica marca un abans i un després en la història de la política turística de l'estat espanyol. El traspàs de competències turístiques es produí en primer lloc a País Basc i Catalunya.

A les Illes Balears es produïren el 1983, després de l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia que engegà el mecanisme autonòmic amb les primeres eleccions i la formació del primer Govern de les Illes Balears.

Ens pareix interessant incloure la següent cita (Vallejo, R. 2015):

“En ese escenario la Secretaría de Estado de Turismo, creada en 1977, procedió a inventariar los recursos turísticos disponibles. Para evitar la dispersión de imágenes turísticas del país que cada autonomía trasladaría, marcando sus signos y recursos distintivos, se ideó crear una imagen turística identificadora del país en el exterior. Surgió así en 1983 el logotipo de los colores, el sol y las letras de “España” diseñadas_ y donadas_ por Joan Miró. . La primera campaña en que se usó el logotipo de Miró fue “Everything Under the sun” 1983-1984)”

On es deixa constància de l'interès de preservar el que podríem dir la “marca Espanya” que englobi el conjunt de les autonomies, encara que turísticament siguin realitats molts diverses.

Dins aquesta línia es pot esmentar la Creació a Madrid de la Feria Internacional de Turismo (FITUR) l'any 1981 es convertí fins a l'actualitat en el mostrador turístic d'Espanya i de les comunitats autònomes

Un fet polític que condicionarà en part les polítiques turístiques fou la firma d'adhesió a la Comunitat Europea el juny de 1985. La incorporació es va fer afectiva el gener de 1986. El marc europeu condicionarà els instruments legislatius.

El mateix any, el Comitè Olímpic proclama Barcelona com a seu dels jocs de 1992, la qual cosa suposà una gran inversió en infraestructures i equipaments.

Els eixos del fenomen de la globalització comencen a ser imparables a partir de tota una sèrie de factors coma ara els que explica la publicació de l'Organització Mundial del Treball (OIT 2001):

- La política de cels oberts i liberalització del sector aeri

“...La liberalización del transporte aéreo significa básicamente la apertura de los mercados a las empresas de transporte privadas y el ejercicio de los derechos de cabotaje ...

...Este proceso de liberalización, que tradicionalmente se había negociado en ámbitos bilaterales, se desarrolla en la actualidad en el nivel de los acuerdos comerciales multilaterales. La tendencia reciente hacia una mayor liberalización del transporte aéreo (en particular mediante la proliferación de los acuerdos de tipo «cielos abiertos») ha justificado la inclusión de esta materia en el marco del debate relativo al Acuerdo General sobre el Comercio de Servicios (AGCS)

La privatización y reestructuración total o parcial de las compañías aéreas estatales; venta parcial de compañías aéreas a propietarios extranjeros; toma de posiciones en el capital de operadores extranjeros; modernización de las alianzas entre compañías aéreas, que implica la anulación de acuerdos que han perdido vigencia o han dejado de aplicarse; fusión de compañías aéreas a nivel nacional; constitución de empresas mixtas entre compañías aéreas o entre éstas y empresas independientes del sector el equipo o del mantenimiento, y subcontratación de operaciones sin incluir los servicios de mantenimiento

D'aquest important fet se'n deriven unes conseqüències que fins aleshores no tenien precedents en el sector del transport turístic com són:

- La privatització de les companyies aèries estatals.

- La fi del proteccionisme de les companyies estatals provoca e el risc i realitat de que alguna companyia privada acabi ostentant el monopoli de determinades línies o el predomini d'algunes companyies estrangeres. Així com fallides de companyies que no poden ser ajudades amb diners públics. Les polítiques de liberalització de la competència impliquen la prohibició dels subsidis estatals.

- La plena liberalització del transport aeri, juntament amb la popularització de les notes tecnologies possibilità l'aparició dels serveis de "baix cost" expendint-se ràpidament per tota Europa. Fins i tot arrossegant a les altres companyies a les pràctiques de "lowcosterització" fruit de la competència dels preus i les dificultats per combatre l'estandardització dels serveis aeris.

- La liberalització suposà noves rutes aèries, estimulants la demanda i obrint noves possibilitats de baixada de preus.

Algunes companyies tradicionals crearen filials de baix cost per poder fer front a la competència (com les empreses Go, de British Airways, y Buzz, de KLM, clik air d'Iberia).

A manera de conclusió (OIT 2001):

“Otras de las tendencias que caracterizan las transformaciones impulsadas por la liberalización del transporte aéreo son las siguientes: privatización y reestructuración total o parcial de las compañías aéreas estatales; venta parcial de compañías aéreas a propietarios extranjeros; toma de posiciones en el capital de operadores extranjeros; modernización de las alianzas entre compañías aéreas, que implica la anulación de acuerdos que han perdido vigencia o han dejado de aplicarse; fusión de compañías aéreas a nivel nacional; constitución de empresas mixtas entre compañías aéreas o entre éstas y empresas independientes del sector el equipo o del mantenimiento, y subcontratación de operaciones sin incluir los servicios de mantenimiento”

En definitiva és pot concloure la pèrdua de poder de l'administració pel que fa en la regulació del sector aeri en favor de les empreses privades que justificaran els seus serveis amb l'objectiu de la rendibilitat i per tant interessos privats.

En aquest sentit estriem la següent cita (Vallejo, R. 2015):

“En 1995 los llegados en avión casi igualaron los traslados en coches; cuatro años después, en 1999, tres de cada cuatro turistas extranjeros arribaron en vuelo. Las comunidades de destino eran fundamentalmente Balears, Canarias, Comunidad Valenciana y Andalucía; por consiguiente el turismo extranjero manifestaba una orientación mediterránea-isleña.”

- El creixement de la mobilitat internacional és una constant durant aquests anys. Consolidant-se el turisme d'origen estranger i assolint xifres rècords any rere any. Així ho expressa de nou (Vallejo, R. 2015):

"El turismo receptivo español vivió en esta etapa una época de bonanza, en un escenario internacional de grandes cambios e incertidumbres. Bonanza turística que continuó hasta el 2001, marcando una fase de boom y reafirmación de la solidez como potencia turística. En 1988 se alcanzó un primer techo con 49,8 millones de turistas. Se afianzó la hegemonía de Alemania como principal país emisor, seguido muy de cerca por Inglaterra. También eran ellos los que generaban más pernoctaciones hoteleras".

- Les noves Tecnologies de la informació i la comunicació (TICs). A la següent taula extreta de (OIT 2001) es pot veure un interessant esquema de la relació de les notes tecnologies amb els diferents sectors del turisme amb una perspectiva de finals del segle XX.

El que es posa de manifest es que a partir dels anys 90 no és pot concebre el turisme sense les noves tecnologies en tot el seu procés. Això implicarà que una part de la política turística estarà lligada al sector de les noves tecnologies, ja sigui pel seu ús, per la seva regulació o bé per a les conseqüències que genera i la possibilitat de crear noves formes de productes i de comercialització. Tot això afectarà a les polítiques turístiques que a vegades es veuran superada per la seva ràpida evolució i implicació social dels avenços tecnològics.

- Assistim a una revaloració del patrimoni cultural, en part herència de la Convenció sobre la Protecció del Patrimoni Mundial i Cultural de la UNESCO i les seves directrius i a l'Any Europeu del Patrimoni Arquitectònic del Consell d'Europa.

La posada en valor i respecte dels recursos culturals i naturals seran la base de creació de nous productes turístics com el turisme urbà cultural, rutes i itineraris en base històrica o literària

En el cas d'Espanya el gran nombre de reconeixements com a patrimoni cultural que ha fet la UNESCO¹⁶⁴ és un gran impuls al turisme cultural

- Alhambra, Generalife and Albayzín, Granada (1984,1994)
- Antequera Dolmens Site (2016)
- Aranjuez Cultural Landscape (2001)
- Archaeological Ensemble of Mérida (1993)
- Archaeological Ensemble of Tàrraco (2000)
- Archaeological Site of Atapuerca (2000)
- Burgos Cathedral (1984)
- Caliphate City of Medina Azahara (2018)
- Catalan Romanesque Churches of the Vall de Boí (2000)

¹⁶⁴ <http://whc.unesco.org/en/statesparties/es>. juny 2021

- Cathedral, Alcázar and Archivo de Indias in Seville (1987)
- Cave of Altamira and Paleolithic Cave Art of Northern Spain (1985, 2008)
- Cultural Landscape of the Serra de Tramuntana (2011)
- Heritage of Mercury. Almadén and Idrija (2012)
- Historic Centre of Cordoba (1984,1994)
- Historic City of Toledo (1986)
- Historic Walled Town of Cuenca (1996)
- La Lonja de la Seda de Valencia (1996)
- Las Médulas (1997)
- Monastery and Site of the Escorial, Madrid (1984)
- Monuments of Oviedo and the Kingdom of the Asturias (1985,1998)
- Mudéjar Architecture of Aragon (1986,2001)
- Old City of Salamanca (1988)
- Old Town of Ávila with its Extra-Muros Churches (1985)
- Old Town of Cáceres (1986)
- Old Town of Segovia and its Aqueduct (1985)
- Palau de la Música Catalana and Hospital de Sant Pau, Barcelona (1997)
- Palmeral of Elche (2000)
- Poblet Monastery (1991)
- Prehistoric Rock Art Sites in the Côa Valley and Siega Verde (1998,2010)
- Renaissance Monumental Ensembles of Úbeda and Baeza (2003)
- Risco Caído and the Sacred Mountains of Gran Canaria Cultural Landscape (2019)
- Rock Art of the Mediterranean Basin on the Iberian Peninsula (1998)
- Roman Walls of Lugo (2000)
- Routes of Santiago de Compostela: *Camino Francés* and Routes of Northern Spain (1993,2015)
- Royal Monastery of Santa María de Guadalupe (1993)
- San Cristóbal de La Laguna (1999)
- Ibiza, Biodiversity and Culture (1999)
- Pyrénées - Mont Perdu (1997, 1999)
- San Millán Yuso and Suso Monasteries (1997)
- Santiago de Compostela (Old Town) (1985)
- Tower of Hercules (2009)
- University and Historic Precinct of Alcalá de Henares (1998)
- Vizcaya Bridge (2006)
- Works of Antoni Gaudí (1984,2005)

Una altra figura a destacar són les Declaracions de Reserva de

Biosfera¹⁶⁵, també per a la UNESCO. La figura es prou complexa, però es basa en la relació “Home-Natura”, per tant és una marca que contextualitza el turisme sostenible a tots els indrets que gaudeixen de la distinció.

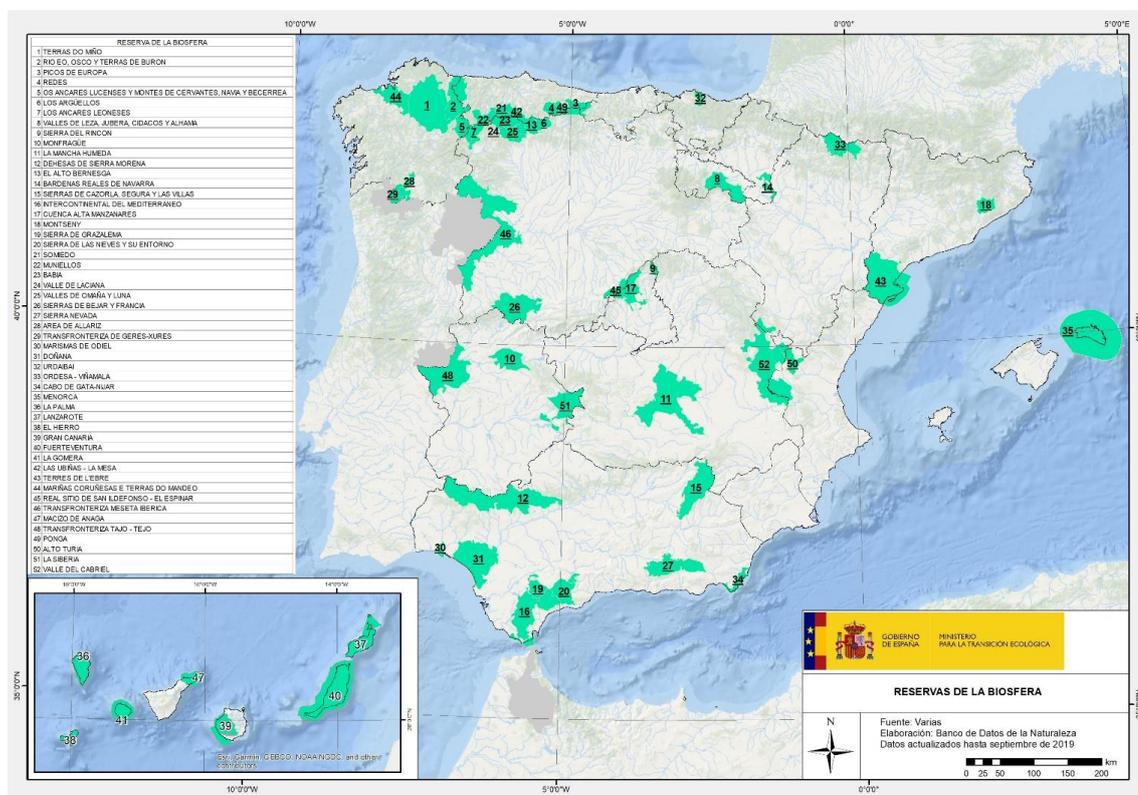
Nom	Superfície	Província	Any de Declaració
Sierra de Grazalema	51.695,0	Càdis	1977
Ordesa -Viñamala	117.364,0	Hosca	(1977) 2013
Montseny	50.166,6	Barcelona i Girona	(1978) 2014
Doñana	263.514,8 (T) 4.779,0	Huelva i Sevilla	1980'
Mancha Húmeda	418.087,0	Ciudad Real, Cuenca i Toledo	(1980) 2014
La Palma	70.832,0 (T) 9.870,0 (M)	Santa Cruz de Tenerife	(1983) 2002
Sierra de Cazorla, Segura i las Villas	190.000,0	Jaén	1983
Marismas de Odiel	18.875 (T) 6.429 (M)	Huelva	1983 (2018)
Urdaibai	22.041,0	Biscaia	1984

¹⁶⁵ <http://rerb.oapn.es/el-programa-mab-de-la-unesco/presentacion>

Sierra Nevada	173.10,8	Granada	(1986) 2012
Cuenta Alta del Río Manzanares	47.500,0	Madrid	1992
Lanzarote	84.610,0 (T) 38.000,0 (M)	Las Palmas	1993
Menorca	69.444,1 (T) 1.745,2 (M)	Balears	(1993) 2003
Sierra de la Nieves	93.930,0	Málaga	1995
Cabo de Gata Níjar	38.000,0 (T) 12.000,0 (M)	Almería	1997
El Hierro	28.700,4	Santa Cruz de Tenerife	2000
Somiedo	29.121,0	Asturias	2000
Muniellos	55.657,0	Asturias	2000
Bardenas Reales de Navarra	39.273,0	Navarra	2000
Redes	37.804,0	Asturias	(2000) 2003
Terras Do Miño	363.668,9	Lugo	2002
Dehesas de Sierra Morena	424.400,0	Huelva, Sevilla y Córdoba	2002
Valle de Laciana	21.700,0	León	2003
Picos de Europa	64.315,0	León, Asturias y Cantabria	2003
Monfragüe	116.160,0	Cáceres	2003
Valles de Leza, Jubeza, Cidacos y Alhama	119.669,0	La Rioja	2003
Babia	38.018,0	León	2004
Gran Canaria	65.594,8 (T) 34.863,8 (M)	Las Palmas	2005
Área de Allariz	21.482,0	Orense	2005
Sierra del Rincón	15.230,8	Madrid	2005

El Alto Bernesga	33.442,0	León	2005
Los Argüellos	33.260,0	León	2005
Los Valles de Omaña y Luna	81.159,0	León	2005
Os Ancares Lucenses y Montes de Cervantes, Navia y Becerreá	53.664,0	Galicia	2006
Los Ancares leoneses	56.786,0	León	2006
Las Sierras de Béjar y Francia	199.140,3	Salamanca	2006
Intercon. del Mediterráneo	470.600,0 423.535,0 13.050,0 (M)	Marruecos España Aguas intermedias	2006
Río Eo, Ocos y Terras de Burón	159.378,6 (T) 571,0 (M)	Lugo y Asturias	2007
Fuerteventura	166.425,0 (T) 187.836,0 (M)	Las Palmas	2009
Transfronteriza Gêres-Xurés	62.916,0 267.958,0	Orense Portugal	2009
Las Ubiñas-La Mesa	45.163,0	Asturias	2012
La Gomera	37.178,3 (T) 47.343,9 (M)	Santa Cruz de Tenerife	2012
Mariñas Coruñesas e terras de Mandeo	113.969,6 (T) 2.754,7 (M)	A Coruña	2013
Terres de l'Ebre	287.443,7 (T) 80.285,9 (M)	Tarragona	2013
Real Sitio de San Ildefonso-El Espinar	48.727,61	Segovia	2013
Macizo de Anaga	15.489,01 (T)	Santa Cruz de Tenerife	2015

	33.238,06 (M)		
Transfronteriza Meseta Ibérica	475.241,0 657.365,0	Zamora Salamanca Portugal	y 2015
Tajo-Tejo Internacional	259.643,0 168.533,0	Cáceres Portugal	2016
Ponga	20.506	Asturias	2018
La Siberia	155.717,49	Badajoz	2019

- La consciència i la preocupació mediambiental es “popularitzarà” i marcarà si més no, qualsevol discurs “políticament correcte” a partir d’aquests anys. El concepte sostenibilitat, aplicat a molts de camps, es desenvoluparà i s’esmentarà en molts de casos teòricament o com a estratègia de propaganda de destins i empreses especialment al turisme. En moltes circumstàncies seguint esdeveniments internacionals, com ara la Cimera de la Terra a Rio de Janeiro el 1992.

- La Declaració de parcs Nacionals pel Govern de l'Estat Espanyol¹⁶⁶, així com la seva gestió i el pla d'usos de cada un d'ells, és la base d'un turisme “verd” “eco” “sostenible” que implicarà un augment de visitants.

Parc Nacional	Any declaració/ampliació
Picos de Europa	1918/2015
Ordesa y Monte Perdido	1918/1982
Aigüestortes i Estany de Sant Maurici	1955/1990
Doñana	1969/2004
Sierra Nevada	1999
Teide	1954/1999
Timanfaya	1974
Garajonay	1981/2003

¹⁶⁶ Font: <https://www.miteco.gob.es/es/red-parques-nacionales>. Març 2021

Calderas de Taburiente	1954
Tablas de Daimiel	1973/2014
Archipiélago de Cabrera	1991
Islas Atlánticas de Galicia	2002
Cabañeros	1995
Monfragüe	2007

Observant la cronologia de la declaració, podem catalogar alguns del parcs nacionals d'històrics: Picos d'Europa i Ordesa Monte Perdido, que a partir dels anys 80 del segle XX foren repensats i ampliat.

Altres parcs que foren declarats durant el franquisme: Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, Doñana, Teide, Timanfaya, Calderas de Taburiente, i Tablas de Daimiel, que també posteriorment foren modificats i ampliat.

La resta de parcs Nacionals són declarats en època democràtica i autonòmica, podríem dir post constitucionals: Sierra Nevada, Garajonay, Arxipèleg de Cabrera, Cabañeros, Monfragüe, Islas Atlánticas de Galicia.

Les polítiques conservacionistes que suposa la figura de Parc nacional, no és pot separar de l'impuls que suposa i l'efecte cridada per a una demanda turística cada vegada més interessada per la natura. Les figures conservacionistes són un revulsiu per a fomentar els anomenats turismes alternatius com ara "ecoturisme", "divulgació científica", "ornitoturisme" "naturalístic", "etnoturisme", "enoturisme", "senderisme" "arqueoturisme", "turisme verd" i "turisme rural", "turisme d'interior".

En aquest sentit (Vallejo, R. 2015):

"Las comunidades autónomas se prodigan en fomentar este tipo de rutas, con tradicionales o nuevos contenidos. Las del Quijote, del Cid, de la arquitectura industrial, de la ruta de la plata, de los molinos, de las juderías, del origen del castellano, de los vinos con denominación o de Al-Andalus. A su lado, las grandes rutas consolidadas o referentes nacionales e Internacionales, con la revitalización del Camino desde el Xacobeo 93 como apuesta de la Xunta de Galicia".

La creació d'aquests productes turístics amb valors culturals i naturals, seran quantitativament poc importants a les principals zones turístiques mediterrànies on el

turisme de masses de sol i platja és un producte que ha assolit la maduresa i es troba en una altre fase.

- Durant els anys vuitanta també es comença a plantejar la necessitat de la reconversió dels destins madurs de sol i platja. Els conceptes: saturació, obsolència, deteriorament ambiental afecta als espais turístics més madurs. Les respostes passen per reconversió, esponjaments, diversificació, desestacionalització, modernització, formació, qualificació professional, incorporació de noves tecnologies, qualitat...

- De la ma de les polítiques socials (1985), durant aquest període es posa en marxa l'impuls del turisme social. La modalitat del "Turisme de Tercera Edat" assolirà un protagonisme molt important consolidant un segment turístic molt definit. Les claus foren: Augment de l'esperança de vida i millora de la salut, disposició de temps lliure i una renda garantida per les pensions.

Els objectius eres dos: per un banda la millora de la qualitat de vida de les persones majors i per l'altra la creació d'ocupació durant la temporada baixa i mitjana, mantenint d'aquesta manera una part de l'activitat econòmica empresarial, subvencionada per projectes públics.

De la ma d'aquest turisme de persones majors es reinventarà el turisme de Balneari i salut, en part amb diners públics.

Aquest període de la política turística conjuga bàsicament tres agents polítics: les corporacions locals, les comunitats autònomes i el ministeri responsable.

Per part de l'administració central, cal destacar la importància del turisme per a l'economia. L'impuls de la liberalització del transport terrestre i aeri. Inversions en infraestructures, amb ajudes de fons estructurals europeus. Regulacions del sector (allotjaments, agències de viatges, món laboral i educatiu.

Pel que fa a la política mediambiental cal ressaltar la (BOE 1988) Llei de Costes (BOE 1989) i (BOE 1989) Ley de Conservación de los Espacios Naturales y de la Flora y Fauna Silvestre.

Amb l'aprovació i Gestió del Plan Marco de Competitividad del Turismo Español (Plan Futures), que és considerat com a un pla estratègic amb els reptes bàsics: renovació, diversificació qualitat i competitivitat. El Ministre responsable Aranzadi Martínez, en el discurs de presentació, el 1992, posava de relleu amb les següents paraules les noves regles de joc de la Unió Europea:

"De hecho, la construcción del mercado único europeo, con lo que ello conlleva, en campos de tanta repercusión para el turismo, como el de la liberalización del

transporte aéreo, la armonización fiscal, la libertad de establecimiento, la libre prestación de servicios, la protección al consumidor o la salvaguarda del medio ambiente, suponen también un reto para la industria turística española.”

Les relacions amb les institucions de l'Estat ...

“El Plan supone el fortalecimiento de un nuevo esquema de cooperación entre la Administración Turística del Gobierno y las Administraciones Autonómicas, que permita reforzar las políticas desarrolladas por las Administraciones y concentrar los esfuerzos de todos los que actúan en el sector.

Por ello este Plan no puede concebirse sinó como el resultado de una estrecha colaboración entre las Administraciones implicadas, que han participado activamente en su elaboración y seguirán haciéndolo para hacer posible su puesta en práctica”

La internacionalització de la política turística:

“... Uno de los beneficios inmediatos de esta coordinación y cooperación institucional será la potenciación de la presencia e influencia de nuestra política turística en los organismos y foros internacionales, y muy especialmente en la Comunidad Económica Europea, donde los intereses de la industria turística española y nuestra oferta tienen que ser, y serán, salvaguardados, y en donde nuestra experiencia y capacidad deben constituir un estímulo permanente para el desarrollo de una política turística de ámbito comunitario”.

En el següent paràgraf reproduït volem destacar la menció als interlocutors socials i a les administracions locals

... Desearía también transmitirles nuestro interés por mantener una permanente colaboración con los interlocutores sociales, así como con las Administraciones Locales, lo que nos permitirá una mayor proximidad a los problemas y un conocimiento real del sector y de los cambios de tendencia en los mercados, de modo que podamos ir adaptando el Plan Marco a las necesidades del turismo español y establecer cauces específicos para el tratamiento de los asuntos relacionados con el desarrollo del mismo.

5.4.4. Evolució de la política turística espanyola entre 1995 i 2007

Aquest període polític comença amb la primera victòria electoral del Partit Popular, encara que no amb majoria absoluta.

Es posarà en marxa la Unitat monetària i l'entrada en circulació de l'euro, la qual cosa impossibilitaria les devaluacions de la pesseta com un estratègia per augmentar la competitivitat i les exportacions per part del Banc d'Espanya. Aquesta competència residirà en el Banc Central Europeu.

La competitivitat, sobretot pel producte de sol i platja, amb altres destins, ja no podria ser en preus.

El paper de les TICs i la seva popularització inicien un nou paradigma es podrà parlar “e-turisme”

Es produeix l'expansió i augment dels turistes que provenen dels destins emergents. Destaquen els russos, xinesos, brasilers, indonesis, saudites, tailandesos. Taiwanesos i japonesos.

Tot i que l'oci i les vacances és la primera motivació del turisme a Espanya. És Consolidada com a segona motivació el turisme MICE.

El turisme urbà i cultural es consolidà com el segon producte. Destaca el cas de Bilbao amb l'aposta pel Guggenheim al que seguiran altres ciutats que invertiran en infraestructures i equipaments culturals. A més a més els rèdits de les ciutats declarades Patrimoni Mundial de la UNESCO seran presents. Aquest producte tindrà molta importància sobretot pels turistes procedents dels països emergents.

Aquest nous productes ajuden a la desitjada desestacionalització de la demanda, molt identificada amb el producte de sol i platja, el producte amb més recorregut de tots.

Citant (Vallejo, R. 2015):

“En este ambiente, surgieron algunas novedades, como el despunte de la cocina como referencia internacional, así como el prestigio de bodegas y vinos. Con estos Nuevos segmentos el desarrollo del turismo gastronómico de alta cocina y enológico se reforzaba lo urbano, junto con la expansión del turismo de deportes, gracias a los puertos deportivos y campos de golf. Los Nuevos turismos podían agruparse en cinco segmentos principales: sol y playa; cultural y urbano; negocios y congresos; rural y activo; Deportivo (montaña, golf y náutico), que tuvo un desarrollo extraordinario en muchos casos asociado a complejos residenciales”.

Plan Marco de Competitividad (Futuros II)¹⁶⁷. 1996-1999

Plan Integral de Calidad del Turismo Español (PICTE)¹⁶⁸ (Ministerio de Industria Energía y Turismo 2012).

5.4.5. Evolució de la política turística espanyola entre 2007 i 2015

Aquest període vendrà mercat per les conseqüències de la crisi financera originada a EUA al 2007 que arrossegà a l'economia Europea i sobretot als països del sud de la Unió Europea.

La crisi serà del tot perceptible i visible a Espanya el 2008 (l'any 2007, fou un any record que no ho tornaria a ser fins el 2013).

¹⁶⁷ https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-1996-9717

¹⁶⁸ https://www.dataestur.es/wp-content/uploads/Plan-Integral-de-Calidad-del-Turismo-Espanol-2000_2006-PICTE.pdf

La crisi posa de relleu la importància del turisme com a sector estratègic. Sobretot pel que fa al turisme exterior. (Vallejo, R. 2015)

“El gobierno del Partido Popular identifico la energía, las telecomunicaciones y el turismo como “sectores estratégicos para combatir la crisis”. El ministro del ramo José Manuel Soria, afirmó a principios del 2012 que el turismo estaba llamado a ser uno de los principales de la recuperación económica de España. Las cifras positivas del turismo receptivo de 2013 y 2014 confirmaban que esto era así. Visto con una perspectiva temporal algo más amplia se constata que, entre 1996 y 2014, el turismo continuo desempeñando un papel en el modelo de desarrollo español”

En certa manera es pot afirmar que el turisme fou un dels “salvavides” de l’economia espanyola. Continua el seu lideratge entre els primer llocs del rànquing d’arribades de turistes i el segon lloc en quan a ingressos turístics mundials després del EUA.

El turisme exterior creix per sobre del PIB, col·laborant a moderar la recessió, a reduir el dèficit per compte corrent de la balança de pagaments

Malgrat tot les oscil·lacions anuals i sobretot els anys de decreixement reactiven tot un conjunt de problemàtiques que es venen arrossegant com ara:

La concentració emissora, estacionalitat, descontrol, desconexió entre emissors turístics, etc.

Aquests anys, a partir del 2010, s’assisteix a un creixement del turisme rus i asiàtic i d’altres països emergents que no patien les mateixes dimensions de la crisi. La captació del turisme asiàtic es convertirà en prioritari, encapçalat per la Xina pel seu potencial demogràfic.

Els nous mercats emissors (xinesos, russos, estatunidencs, indonesis, saudites , tailandesos, taiwanesos, kuwaitians, i japonesos) seran els protagonistes del turisme de compres a les tendes més selectes de Barcelona i Madrid. Convertint així el turisme de compres com un segment de producte protagonista de campanyes publicitàries de Turespaña.

(Vallejo, R. 2015):

“Las políticas de promoción turística y de entrada en el país, para agilizar los trámites y acortar las esperas. Los Nuevos turistas asiáticos buscan tradición, arte, tiendas; viajan también para comprar moda, complementos o productos gastronómicos”

Les polítiques de promoció s’adaptaran a les noves demandes d’aquest nous turistes.

Es posa de manifest la dependència del sector aeri i el turisme. Els aeroports són la porta d'entrada de més del 80% dels turistes internacionals. Aquest fet ve condicionat per la importància del mercat britànic més del 25%, els dos grans *hubs* (Ramon Vilarasau 2015) europeus que són els aeroports de Barcelona i Madrid i la importància dels destins insulars: Balears i Canàries. La política aeroportuària és competència de l'estat central. Els aeroports són la principal porta d'entrada del turisme, per tant el seu control és estratègic per a la política turística.

Aquests anys la competitivitat augmenta, s'incrementen els productes alternatius, es produeixen modificacions en la forma de viatjar i consum dels productes turístics. L'accessibilitat als destins augmenta. La tecnologia és clau a l'hora d'informar-se i organitzar els viatges, reserves, allotjament, transport pagaments, constar el nivell de satisfacció i compartir en xarxes socials. El món cada vegada és més àgil, més competitiu i més tecnificat

La posada en marxa del concepte destí intel·ligent i el paper de l'administració al respecte

Un altre factor a tenir en compte és l'alt grau de fidelitat dels turistes als destins espanyols.

La importància del turista resident jubilat configura espais turístics residencials convertint espais en "*metròpolis turística contemporània*" (Vallejo, R. 2015)

Hi ha sobre la taula els debats del model turístics que s'ha actualitzat. El boom immobiliari els excessos de l'oferta, la saturació del turisme nàutic i de golf

La revitalització dels centres urbans, juntament amb l'apertura d'hotels "boutique" i el lloguer turístic han desencadenat tota una problemàtica de "gentrificació" que ha importat l'anomenada "síndrome de Venècia" i provocant brots de turismofòbia.

Protecció d'àrees naturals i el seu ús públic i Directius europees per augmentar les àrees protegides. La popularització d'alguns espais naturals i rutes i la conseqüent massificació ha suposat posteriorment a prendre mesures de control dels accessos.

El turisme de Creuers sobretot a Barcelona, Palma, Santa Cruz de Tenerife i Las Palmas ha canviat la fisonomia dels llocs més turístics de les ciutats amb més èxit.

El concepte d'experiència" és una clau del nou màrqueting institucional

Durant aquest període s'elabora i, o entren en vigència els següents plans:

Plan del Turismo Español Horizonte 2020. 2008-2012¹⁶⁹ (Ministerio de Industria Turismo y Comercio 2007)

Plan Nacional Integral del Turismo 2012-2015¹⁷⁰ (Ministerio de Industria Energía y Turismo 2012).

5.4.6. Evolució de la política turística espanyola a partir del 2015

La paraula resiliència és un adjectiu aplicat al turisme que s'utilitza a l'entorn internacional i també pel que fa a Espanya.

Es dona una major flexibilitat causada per l'abaratiment relatiu del transport, l'augment de freqüències de les línies de baix cost.

L'any 2019 la Secretaría del Estado del Turismo va publicar el document: "Directrices Generales de la Estrategia de Turismo Sostenible de España 2030"¹⁷¹ (Ministerio de Industria Comercio y Turismo 2019).

La seva presentació del document és la següent:

"El Gobierno de España, a través de la Secretaría de Estado de Turismo está elaborando la Estrategia de Turismo Sostenible de España 2030, una agenda nacional de turismo para afrontar los retos del sector en el medio y largo plazo, impulsando los tres pilares de la sostenibilidad: socioeconómica, medioambiental y territorial. Para ello, se ha impulsado un proceso participativo en el que se está implicado al sector y las comunidades autónomas, y que constituye una prioridad absoluta para el Gobierno de la Nación"

Exposam sintèticament el que s'analitzen com les tendències globals cap el 2030:

- El turisme suposa el 10% del PIB mundial
- Àsia es convertirà en el primer destí i emissor turístic
- La població continuarà creixent i el 85% ho farà en economies emergents
- El poder econòmic i geopolític es traslladarà a Orient
- Les ciutats creixeran i competiran en rellevància amb els estats
- La població europea envellirà, condicionant el mercat turístic espanyol
- La revolució digital s'accelerará
- A l'àmbit polític europea hi ha la possibilitat d'un increment de la quota de poder a partits més radicals, que tal vegada qüestionin el projecte europeu
- L'amenaça del Brèxit que pot condicionar els fluxos turístics

¹⁶⁹ <https://www.tourspain.es/es>

es/Conozcanos/Documents/HistoricoPoliticaTuristica/PlanTurismoEspanolHorizonte2020.pdf

¹⁷⁰ <https://turismo.gob.es/es-es/servicios/Documents/Plan-Nacional-Integral-Turismo-2012-2015.pdf>

¹⁷¹ <https://turismo.gob.es/es-es/estrategia-turismo-sostenible/Documents/directrices-estrategia-turismo-sostenible.pdf>

- Tensions comercials entre Xina i EUA
- La competitivitat vendrà definida per la connectivitat, la velocitat, la innovació i la qualitat.
- El client exigirà més valor afegit, flexibilitat i personalització
- Els efectes del canvi climàtic poden tenir conseqüències en els destins turístics, modificant algunes de les seves característiques

Es conclouen aquestes tendències de la següent manera:

“El turismo, una industria que forma parte del estilo de vida de la clase media, no es ajeno a estas tendencias que están reconfigurando el escenario internacional. España, como país turístico, debe actuar hoy para contribuir a la adaptación de su sistema turístico a parámetros diferentes. No sólo los mercados serán más diversos – en edad, en procedencia, en preferencias-, sino que las reglas del juego habrán evolucionado, y más que nunca, serán necesarias nuevas maneras de actuar. Maneras más ágiles y transparentes, así como procesos más colaborativos entre el sector privado, el sector público y la sociedad.

Pel que fa la situació concreta d’Espanya, reproduïm l’anàlisi DAFO

DEBILIDADES	AMENAZAS
1.La dependencia del producto sol y playa. Un producto que funciona extraordinariamente bien y que debe potenciarse para hacerlo más eficiente ante la posibilidad de perder márgenes de rentabilidad.	El Brexit, que implicará un cambio en la situación jurídica de los residentes en nuestro principal mercado turístico
2.La gran dependencia de determinados mercados. El Reino Unido, Francia, y Alemania suponen más del 50% de los visitantes internacionales. En la actualidad, se desarrollan planes para la captación en otros mercados, con resultados positivos, pero proporcionalmente pequeños.	La recuperación turística de los destinos competidores del Mediterráneo
3.La alta estacionalidad en el consumo de la oferta turística española, derivada, en gran medida, de las dependencias anteriores	La previsible presión de la demanda sobre infraestructuras, recursos naturales y destinos, resultado de su crecimiento

4.La saturación del espacio ciudadano de algunos destinos urbanos. Según el INE, del total de 1.800.000 plazas hoteleras en todo el territorio, 330.000 se encuentran en ciudades, un número que se ha mantenido estable en los últimos años frente al crecimiento del 50% anual experimentado por la oferta de viviendas turísticas. En las principales ciudades del país, el número de plazas en viviendas de uso turístico puede superar al de plazas hoteleras desde 2016.	La competencia en la asignación de recursos, fundamentalmente económicos, para atender la necesaria modernización del sistema
5.La obsolescencia de algunos destinos vacacionales pioneros que afecta a su competitividad.	El cambio climático, y su impacto sobre los recursos hídricos, los destinos de costa y la climatología
6.El desaprovechamiento del potencial turístico del medio rural pues, a pesar de que las empresas de alojamiento rural se han triplicado en los últimos 15 años, hasta las 17.000 actuales, el turismo continúa sin consolidarse como una alternativa económica viable para muchos territorios del interior	
7.La brecha digital, que excluye a muchas pymes de la actividad turística, sea porque no son visibles en el espacio digital, sea porque son incapaces de satisfacer las demandas del nuevo cliente conectado	La despoblación progresiva del medio rural, y la formación y capacitación de las personas que han de atender el sector turístico
8.Las nuevas plataformas, que han pulverizado los modelos turísticos de nuestras ciudades y destinos.	
9.finalmente, la progresiva precarización de las condiciones laborales en el sector, que afectan, especialmente, a las mujeres	
FORTALEZAS	OPORTUNIDADES

1.Extraordinarios recursos turísticos, naturales y de patrimonio histórico y cultural. España es líder en el número de playas con bandera azul, segundo país del mundo en patrimonio histórico cultural declarado protegido por la UNESCO (Patrimonio de la humanidad). Es también, líder europeo en espacios naturales protegidos adheridos a la Carta Europea de Turismo Sostenible; y líder en Reservas de la Biosfera.	El aumento de la demanda internacional y nacional
2.Un producto de sol y playa excelente, en el que España goza de un magnífico posicionamiento en sus mercados naturales de Europa. Líder mundial en turismo vacaciona	La mejora de la conectividad
3.Excelente climatología, proximidad geográfica y elevada conectividad (especialmente aérea) con los principales mercados emisores.	La aparición de nuevos segmentos de demanda altamente experienciales
4.Un estilo de vida muy apropiado para la experiencia turística. Amplia oferta de entretenimiento y ocio	El desarrollo de nuevos productos turísticos y el desarrollado entorno digital para su promoción y consumo. Se ha desarrollado una potente oferta turística en ciudades y en el medio rural, con altos niveles de calidad, pero su peso en la balanza turística es aún pequeño
5.Elevada fidelidad de los turistas internacionales con un porcentaje de repetición en sus vacaciones a España superiores al 80%	La diversificación de mercados con la incorporación de mercados emergentes como los asiáticos, que prefieren productos alternativos al sol y playa, y para los que España es una propuesta atractiva, con una capacidad de mejora en su posicionamiento.

6. Altos niveles de calidad y servicio de la oferta turística. Buena relación calidad precio.	La importancia del sector turístico como vector de desarrollo de los ODS 2030 y el llamamiento de la comunidad internacional a sumarse a ellos como estrategia
7. Infraestructuras críticas como aeropuertos, carreteras, trenes y puertos adaptadas al uso turístico reconocidas por su calidad.	
8. Altos niveles de seguridad en todo el territorio y servicios públicos de calidad. Muy especialmente la atención sanitaria	
9. Ecosistemas público-privados muy experimentados en el ejercicio de sus responsabilidades.	
10. Gran profesionalidad de los trabajadores del sector.	
11. Ciudades grandes y medianas consolidándose como destinos de short break, con buena conexión interna y con Europa	

“El objetivo de la nueva Estrategia de Turismo Sostenible de España 2030 es sentar las bases de la transformación del turismo español hacia un modelo de crecimiento sostenido y sostenible, que nos permita mantener su posición de liderazgo mundial. El nuevo modelo, estará apoyado en la mejora de la capacidad competitiva y rentabilidad de la industria, en los valores naturales y culturales diferenciales de los destinos, y en la distribución equitativa de los beneficios y las cargas del turismo”

Els eixos estratègics del document són:

1. Governança col·laborativa amb les següents línies d’actuació

- Impulsar les eines de la governança
- Desenvolupar la política territorial¹⁷²
- Augmentar des del turisme la influència internacional d’Espanya

¹⁷² “La nueva Estrategia deberá articular la ejecución de las políticas públicas que generen el impacto deseado en la base del sistema turístico, que es el territorio. Para ello, la Administración General del Estado buscará los acuerdos correspondientes con las Comunidades Autónomas, y recuperará los foros de encuentro entre los tres niveles de la administración pública. “

2. Creixement Sostenible. Amb les següents línies d'actuació
 - Impulsar el desenvolupament equilibrat del turisme en el territori
 - Impulsar la sostenibilitat com a valor de marca del turisme espanyol
 - Sostenibilitat de la demanda
 - Reduir les externalitats negatives de l'activitat turística
3. Transformació competitiva (concretat amb l'adaptació a les regles del mercat de cada moment)
 - Enfortir l'ecosistema públic-privat d'impuls a la transformació competitiva
 - Desplegar una estratègia digital per sector turístic
 - Desenvolupar les normes públiques per a la transformació digital
 - Impulsar l'adaptació de la regulació existent al nou entorn turístic
4. Espai turístic, empreses i persones
 - Dotar el territori de noves capacitats, infraestructures i recursos de gestió
 - Impulsar la qualitat del turisme espanyol
 - Promoure una major qualitat de l'ocupació turística
5. Producte, Màrqueting Intel·ligència Turística
 - Potenciar estratègies de promoció turística diferenciada segon tipologia de mercats emissors
 - Desenvolupar una proposta de valor singular, dinàmica i competitiva
 - Desenvolupar un model d'intel·ligència turística basada en les dades
 - Reforç de l'estratègia de màrqueting digital

Per acabar aquest apartat hem consultat la pàgina de la Secretaria de turismo del Govern d'Espanya¹⁷³, el que ens permet conèixer la seva estructura i els seus organismes.

Com a organisme autònom figura Turespaña¹⁷⁴ i com a Entitat pública SEGITTUR i Paradores de Turismo

Pel que fa a Turespaña reproduïm el que són les seves paraules de representació.

“Con la meta de crear valor para el sector turístico e impulsar la sostenibilidad económica, social y medio ambiental de los destinos nacionales, Turespaña tiene como:

¹⁷³ <https://turismo.gob.es/es-es/SecretariaDeEstado/Paginas/Organismos.aspx>. Juny 2022

¹⁷⁴ <https://www.tourspain.es/es-es> Juny 2022

- **MISION:** *Conseguir que España sea el destino más deseado del Mundo, convirtiéndolo en referente de sostenibilidad medioambiental, responsabilidad social y rentabilidad.*
- **VISIÓN:** *Consolidar el liderazgo de la marca turística España a través del conocimiento de la demanda internacional para ofrecer a cada viajero productos y destinos personalizados.*

La creación y difusión del conocimiento; el apoyo a la comercialización de productos y destinos españoles en colaboración con el sector público y privado; y el Marketing en el exterior y gestión de la marca España en su dimensión turística son los pilares en los que Turespaña basa su actuación.”

Volem destacar la importancia de la promoció exterior a partir de la Red de Turismo en el Exterior¹⁷⁵ que a la seva plana web es descriu de la següent manera:

“Turespaña despliega su actividad en el exterior a través de una red de 33 Consejerías de Turismo, que suponen un activo estratégico del sector turístico español, por su función de interfaz con el sector profesional emisor, los prescriptores de opinión y el viajero en origen.

Organizadas funcionalmente en 8 áreas geográficas, coincidentes, en buena medida, con distintas tipologías de mercados, estas Consejerías de Turismo operan en 47 mercados turísticos emisores, de acuerdo con su respectivo Plan Operativo Anual, en el que se incluyen las actividades a realizar en colaboración con las Comunidades Autónomas y otras entidades públicas de promoción.

Las Consejerías de Turismo prestan apoyo al sector turístico español, elaborando informes y estudios de mercado y desplegando una amplia actividad de marketing, tanto como B2B (presentaciones, workshops, formación de agentes, viajes de familiarización, ferias...), como B2C (campañas publicitarias, gestión de redes sociales, street marketing...).

Desarrollan igualmente una destacada labor de comunicación y relaciones públicas, que refuerza el posicionamiento de nuestra marca turística y genera un importante retorno, en forma de valor publicitario equivalente, en favor de los destinos turísticos.”

Respecte a SEGITTUR¹⁷⁶

“La Sociedad Mercantil Estatal para la Gestión de la Innovación y las Tecnologías Turísticas, S.A.M.P (SEGITTUR), dependiente del Ministerio de Industria, Comercio y Turismo, y adscrita a la Secretaría de Estado de Turismo, es la responsable de impulsar la innovación (I+D+i) en el sector turístico español, tanto en el sector público (nuevos modelos y canales de promoción, gestión y creación de destinos inteligentes, etc.) como en el sector privado (apoyo a emprendedores, nuevos modelos de gestión sostenible y más competitivo, exportación de tecnología española).”

¹⁷⁵ <https://www.tourspain.es/es-es/red-de-turismo-en-el-exterior>

¹⁷⁶ <https://www.segittur.es/>

Pel que fa a Paradores, que comercialitza estades turístiques, tot i la seva transformació la podem qualificar com a una cadena hotelera pública turística que ha sobreviscut des del 1928.

Volem acabar aquest apartat, amb la valoració quantitativa, aportant les dades que Espanya el 1983 va rebre 41.263 milions de turistes i el 2019, havia duplicat aquesta xifra amb 82.808 internacionals.

Per tant l'evolució de la demanda i el creixement del sector turístic a Espanya es pot qualificar d'èxit.

L'aparició de la pandèmia mundial del Covid-19 del 2020, suposà una aturada de les activitats turístiques amb un gran impacte a tots els àmbits.

Cal destacar que res feia preveure, el que fou, la imminent crisi de la COVID19, que suposa la paràlització del sector turístic a tot el món i la major de les crisis turístiques. I òbviament la crisi fou molt devastadora en una proporció directe en el grau de dependència de l'economia dels sector turístic, com és el cas d'Espanya i encara més important en proporció per a les Illes Balears.

Les conseqüències d'aquesta gran crisi ja es comencen a notar. Un dels exemples més evidents, és la falta de personal operatiu per als serveis turístics. Molts d'ells s'han el que se diu "reinventat" i han canviat de sector. Això al 2022 està generant una manca de treballadors que no hi havia tingut precedents.

6. La política turística a les Illes Balears (1983-2020)

Aquest apartat té l'objectiu de contextualitzar i explicar el marc general en el que transcorre la política turística al Parlament de les Illes Balears, des de la seva constitució fins el 2020.

6.1. Precedents a partir dels anys quaranta fins el 1983

6.1.1. Les dècades dels quaranta i dels cinquanta

Per analitzar aquets anys, entre d'altres fonts i bibliografia, volem destacar i citar l'obra col·lectiva impresa i l'exposició promoguda per la Fundació la Caixa, a l'edifici històric del Gran Hotel de Palma, l'any 2000: VVAA (2000): *Welcome! Un segle de Turisme a les Illes Balears* (en el qual vaig tenir l'oportunitat de col·laborar) que ens ha aportat una informació molt valuosa per a la redacció del present apartat.

També ens ha estat una gran referència a l'Atlas històric de la Gran Enciclopèdia de Mallorca” i la mateixa Enciclopèdia de Mallorca, l'obra col·lectiva “Turisme i societat” publicada el 2002; L'Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera , molt concretament la veu turisme de l'any 2015. Pel que fa a Menorca l'obra de Méndez Vidal, A. (2017) “A la recerca del paradís. Història del turisme de Menorca”.

Els anys de la Segona Guerra Mundial i la immediata postguerra a Europa foren uns anys convulsos, una època d'aïllament polític i econòmic que significaren una sequera turística internacional per falta de demanda, que durà fins els anys cinquanta a nivell de l'Estat espanyol i que afectà per suposat a les Illes Balears.

Hem de tenir en compte que en el marc de l'autarquia, existien les cartilles de racionament, que duraren fins el 1952. Aquest condicionant suposava tot un conjunt d'inconvenients per abastir els hotels. Una de les vies per resoldre aquestes mancances es trobaren en el contraban i en el mercat negre.

Malgrat això, es posaren les bases d'algunes infraestructures determinants per al futur desenvolupament turístic. Així com a altres fites turístiques a tenir en compte, com ara que el 1941 és restaurà l'oficina d'informació del Foment de Turisme de Mallorca¹⁷⁷, institució que s'havia fundat l'any 1905.

¹⁷⁷ Vives, A. (2005): Història del Foment del Turisme de Mallorca i VVAA (2000)

Pel que fa al Foment del Turisme de Menorca¹⁷⁸, fou fundat el 1932, aturant la seva activitat durant la Guerra Civil i Segona Guerra Mundial, per a reprendre de bell nou la seva activitat el 1946.

El Foment del Turisme d'Eivissa i Formentera¹⁷⁹ fou fundat el 1933, i re fundat el 1947. A partir del 1967, durant el gran creixement del turisme de masses d'Eivissa, rebé un nou impuls i es convertí és una institució cabdal en la promoció i en la influència de les decisions turístiques.

El paper dels tres foment de turisme foren molt importants durant aquests anys. Hem de tenir en compte que no s'havien fundat organismes públics per a promocionar els destins. Des del moviment associatiu es plantejaren les bases del desenvolupament turístic influent en les administracions públiques.

Amb això hem estructurat aquest apartat d'aquestes dècades en unes quantes temàtiques:

a) Polítiques turístiques i institucions

En primer lloc volem esmentar la tasca de la Junta d'Ordenació Econòmica Social, que, l'any 1947, redactà un Avantprojecte d'ordenació econòmic-social¹⁸⁰ en el que es considerava que una de les prioritats havia de ser la incentivació del turisme estranger pels beneficis que se'n podrien treure, pel que fa a l'entrada de divises, la recaptació d'impostos i l'increment de la renda.

El 1949 es pot destacar el nomenament institucionals del secretari del Foment de Turisme Matias Mut Oliver (Mut Oliver, M. Breve historia del Fomento del turismo en Mallorca 1980) que fou destinat a l'Oficina Espanyola de turisme de París. Amb això és pot veure el pes i la importància del foment de Turisme de Mallorca pel que fa a l'incipient política turística, que no comptava amb institucions públiques de propaganda dels destins turístics.

¹⁷⁸ Méndez Vidal, A. (2017): A la recerca del paradís. Història del Turisme de Menorca.

¹⁷⁹ Fajarnes, E. (2000): Història del turismo a Eivissa i Formentera

¹⁸⁰ <https://arxiu-historic.uib.cat/index.php/anteproyecto-de-ordenacion-economico-social-de-baleares-1947-1951>

S'encetava una nova realitat, una nova perspectiva que desembocà amb la celebració de la I Assemblea Turística de Mallorca el gener de 1951¹⁸¹ i amb la segona edició de la II el 1953.

Cítem la valoració de (Serra, S. i Vives, A.: Les assemblees turístiques de Mallorca 1951 i 1953), sobre les referides assemblees:

“El lent i llarg procés que interrelaciona turisme i modernització en certa manera es pot entreveure a partir de propostes concretes per articular una política turística. Així, el gener de 1951 tindrà lloc la I Assemblea Turística de Mallorca. Aquest esdeveniment, organitzat pel Foment del Turisme de Mallorca, representa la primera reunió entre tots els sectors implicats en el tema turístic. En aquestes jornades es presentaren tot un conjunt de ponències i propostes que tractaren afers turístics molt diversos. El 1953 tindria lloc una segona edició de l'Assemblea en la qual es plantejaren els projectes pendents de l'anterior i alhora també es presentaren noves iniciatives”.

“L'esdeveniment representà la primera vegada que es reuniren tots els sectors implicats en el tema turístic, ja que un dels objectius era crear un fòrum de debat per analitzar el creixement turístic. A més es pretenia estudiar els diferents problemes d'interès turístic amb el propòsit de prendre els acords corresponents i traslladar les conclusions als poders públics.”

A nivell estatal es creà l'any 1951, el Ministerio de Información y turismo, i es nomenà Francisco Soriano Frade¹⁸² Delegat Provincial del Ministeri d'Informació i Turisme de Balears, càrrec en el que hi romandrà fins el 1966. Es tractava de la màxima autoritat turística de les illes que depenia del Govern Espanyol. Publicà el llibre “Pequeña historia del turismo en las Baleares”, el 1996

El 1953 tingué lloc el Congrés Internacional del SKAL Club¹⁸³ a Mallorca, associació de professionals turístics, fundada a París l'any 1934, vigent a l'actualitat i implantada a 84 països. Fou una plataforma molt important per a divulgar el destí de Balears.

El 1955 hi hagué l' Organització de la XX Assemblea de la Federación Española de Sindicatos de Iniciativa Turística (F.E.C.I.T.) a Palma. Aquest tema ha estat objecte de la tesi doctoral (Luque Aranda 2015).

¹⁸¹ Serra Busquets, S. i Vives Reus, A (2010)

¹⁸² <https://www.ultimahora.es/noticias/local/2000/01/23/930315/en-la-muerte-de-soriano-frade-recordamos-una-etapa-de-nuestra-historia.html>

¹⁸³ https://skal.org/es_ES/home

El 1957 es poden destacar el Congrés de la Federació Internacional d'Agències de Viatges. La importància d'aquest sector pel que fa a la comercialització de les places d'allotjaments serà decisiu.

El 1958 Antoni Mulet Gomila¹⁸⁴, membre destacat del Foment del Turisme de Mallorca, publicà “*Justificación Turística. Remuneración y Orientación*”.

Al mateix any tingué lloc el I Congrés Sindical Provincial d'Hosteleria i Turisme. En destacam la importància, ja que encara que els sindicats fossin “verticals” era una institució on es realitzaven estudis per tècnics de la que formaven part patrons, treballadors i la burocràcia sindical.

b) Infraestructures, equipaments i serveis

El turisme per al seu desenvolupament necessita d'infraestructures, equipaments i recursos turístics que siguin accessibles. El desenvolupament turístic d'un territori passa per la seva connectivitat. S'ha de poder arribar amb una certa facilitat al destí. Aquestes necessitats són competència del sector públic.

Durant el període analitzat trobam les següents fites, que posaren les bases per al creixement turístic de les dècades posteriors.

El 1944 s'estrenà la nova Estació Marítima de Palma, suposant una millora en les connexions marítimes. Hem de tenir en compte que l'aviació és molt incipient durant aquests anys.

El 1945 fou la inauguració de la línia Marítima Port Vendres-Palma, Connectant directament el sud de França amb Mallorca.

El 1946 és torna obrir l'antic i emblemàtic Gran Hotel d'Eivissa (obert l'any 1933), amb el nom Hotel de Ibiza, avui Hotel “Montesol”.

El 1947 es restableixen les línies marítimes entre Eivissa-Barcelona.

El 1948 foren inaugurades les coves de Campanet, sumant-se a la comercialització de les altres coves de Mallorca més conegudes com són les del Drac, dels Hams i d'Artà, presents en totes les guies turístiques històriques de Mallorca.

Pel que fa als aeroports. A Mallorca està operatiu durant aquests anys l'aeroport de Son Bonet (estarà en funcionament fins el 1960).

¹⁸⁴ https://ca.wikipedia.org/wiki/Antoni_Mulet_Gomila

És molt important la inauguració, el 1949 de l'aeroport des Codolar d'Eivissa, però no serà fins el 1958 que s'obrirà al tràfic comercial (Fajarnes, R. 2000), i posteriorment serà decisiu amb els vols xàrters, com el de la companyia Spantax, en el desenvolupament del turisme internacional de les Pitiüses.

Quant a l'aeroport de Menorca, haurà d'esperar 20 anys a la seva inauguració a l'any 1969.

El 1957 El Projecte de línia d'autocars entre la ciutat de Palma i el nucli de s'Arenal es consolidarà. La platja de Palma esdevindrà amb els anys, en una de les principals concentracions turístiques de la Mediterrània. I en un paradigma de la transformació d'un ecosistema dunar litoral en una zona turística urbanitzada. Segons (Lozato-Giotart 1990) es tractaria d'un "Espai postís" amb els mateixos paràmetres que les urbanitzacions turístiques de masses de la costa del la Mediterrània occidental europea.

c) Propaganda i esdeveniments turístics

Durant aquestes dècades es produeixen tot un conjunt d'accions que aniran popularitzant les Illes com a destí turístic.

Un dels instruments oficials de l'època per a donar a conèixer les Illes Balears fou el NO-DO¹⁸⁵. El Noticiario Documental era un noticiari setmanal del règim dictatorial franquista que precedia obligatòriament les pel·lícules projectades als cinemes espanyols entre 1942 i 1976, i de forma voluntària fins al 1981. Per tant tothom que anava al cinema l'havia de veure i tothom veia el mateix.

A partir de 1943 es van realitzar reportatges referits al paisatge de cada una de les Illes Balears, molts d'aquets documentals foren finançats pels Foment del Turisme de les Illes. Com exemples podem citar, el de l'any 1943, l'estreno de les pel·lícules del NO-DO "*Visperas nupciales en Mallorca*" i "*Elogio a Mallorca*"¹⁸⁶

El 1947 s'inicia una campanya de captació del turisme nord-americà, en certa manera, basant-se en la figura del Pare franciscà Juníper Serra¹⁸⁷, amb l'eslògan "Apóstol y colonizador". Molt en línia amb el nacional catolicisme imperant. És posà en valor

¹⁸⁵ <https://www.rtve.es/filmoteca/no-do/>

¹⁸⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=dPEjQpK5KF0>

¹⁸⁷ <https://www.encyclopedia.cat/gran-encyclopedia-catalana/juniper-serra>

turístic el poble de Petra, al Pla de Mallorca, on era nat i passa la primera infància el Pare Serra.

També es pot destacar l'edició d'un fulletó de la Cartoixa de Valldemossa¹⁸⁸, popularitzada pels hostes més il·lustres i més usats per a la propaganda turística com són el músic polonès Frederic Chopin i la escriptora George Sand, que passaren tres mesos d'hivern del 1838 a Valldemossa. L'escriptoria publicà en francès el llibre "Un hivern a Majorca", traduïda a múltiples llengües i amb edicions fins a l'actualitat, convertint-te amb una mena de souvenir turístic en forma de "best seller"

El 1950 el Foment de Turisme de Mallorca llançà la icònica campanya "*Luna de miel en Mallorca*" que tingué un gran èxit i clau per als molts de viatges de noces que es passaren a Mallorca i que ajudà a mantenir l'incipient negoci turístic.

El 1954 tingué lloc l' Homenatge a Adan Diehl¹⁸⁹, personatge d'origen argentí, clau en la història del turisme de Mallorca, per la construcció del mític Hotel Formentor, l'any 1930.

El 1955 es produí la visita amb motiu del viatge de noces dels Prínceps de Mònaco¹⁹⁰, Rainiero i Grace Kelly. Aquest fet suposà una gran propaganda internacional per a Mallorca i per l'Hotel Formentor on s'allotjaren.

A Eivissa i Formentera es produí una situació, que en un principi podria parèixer anecdòtica, que consistí amb l'arribada dels "beatniks"¹⁹¹, moviment juvenil aparegut a

¹⁸⁸ <https://cartoixadevalldemossa.com/ca/inici/>

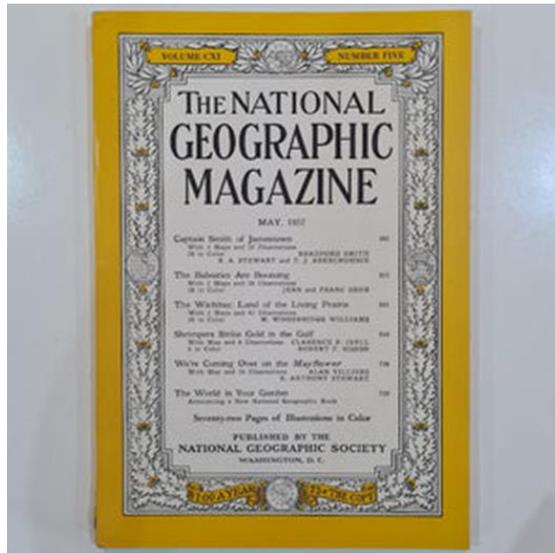
¹⁸⁹ https://ca.wikipedia.org/wiki/Hotel_Formentor

¹⁹⁰ <https://www.ultimahora.es/noticias/sociedad/2016/04/21/188622/ano-luna-miel-mallorca.html>

¹⁹¹ <https://es.wikipedia.org/wiki/Beatnik>

Califòrnia. La hipòtesi és que coneixerem les Pitiüses per articles sobre les Illes publicats als EUA. Se'ls ha considerat els predecessors dels hippies.

La publicació de Mr i Mrs Shor d'un article "*the Balearics are booming*" (Shor, 1957) la revista *National Geographic* ¹⁹², contribuí a la divulgació internacional de les Illes Balears.

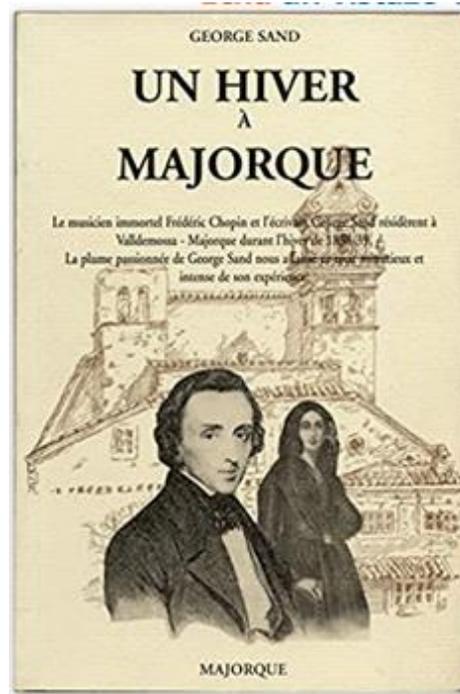
El cinema de l'època utilitzà les Balears i sobretot Mallorca com a escenari per a tot un conjunt de pel·lícules. Destacam l'estrena de la pel·lícula documental "*Viaje a Mallorca*" realitzada per Luís Suárez de Lezo¹⁹³, l'any 1959 i la pel·lícula italiana dirigida per Giorgio Bianchi amb el títol original "*Brevi amoria Palma di Majorca*, traduïda al castellà amb el títol més turístic: "*Vacaciones en Mallorca*", També del mateix any.

D'aquesta època se'n pot citar: "*Jack el Negro*", 1949; "*Simbad y la Princesa*", 1957. I ja als anys seixanta: "*La mujer de paja*", 1963; "*El Verdugo*", 1963; "*Un invierno en Mallorca*", que recrea l'estada de Chopin i George Sand el 1839, a partir de l'obra de l'escriptora "*Un hiver a Majorque*" 1969 i "*El Mago*", 1968, entre d'altres.

L'any 1959 es crea el Concurs Internacional de Piano Frédéric Chopin a Valldemossa. És tracta d'una més de les iniciatives que han perdurat en els anys, de fet el 2022 arribà a la 40^{ena} edició.

¹⁹² <http://fites-geografiques.blogspot.com/2015/08/the-balearics-are-booming.html> Apareix una ressenya del num. 111 de la Revista National Geographic, pàgs. 621-660

¹⁹³ <https://www.youtube.com/watch?v=EMzq1UBQjjw&t=28s>

Els anys de la dècada del cinquanta foren molt productius turísticament parlant, per a les Balears. Hem d'esmentar que des del punt de vista internacional fou l'any que s'aixecà l'embargament de L'ONU a Espanya.

La retirada de les cartilles de racionament, pel que feia a les dificultats quotidianes de la població, ajudà a acabar amb un període emocional social de postguerra.

L'optimisme turístic, econòmic i social arribà durant aquesta dècada juntament amb els primers indicis del turisme de masses. Durant aquests anys es produeixen un conjunt de canvis econòmics i socials que transformaran el sector turístic.

Els més significatius són: la pujada del nivell de vida a les societats europees occidentals. La generalització de les vacances pagades. La creació de les primeres companyies xàrters. El Pla d'estabilització de 1959 i la "liberalització" de la política espanyola cap Europa. Tot això tingué repercussions per engegar el boom del turisme de masses a les Balears

A Mallorca i a Eivissa es produeix l'acceleració del moviment immigratori, d'origen peninsular, compost sobretot per importants contingents de mà d'obra destinada al sector turístic i a la construcció de les infraestructures i equipaments. A la vegada que

continua una emigració d'origen Balear minoritària, cap a Amèrica i cap a Europa occidental.

L'increment accelerat de la concentració demogràfica a Palma i el despoblament progressiu del camp, amb el conseqüent transvasament de la població activa agrària cap el sector terciari.

A Eivissa el fenomen, a una altra escala, és el mateix, el camp es va despoblant i augmenten els habitats a Vila.

Aquestes tendències continuen vigents a hores d'ara, a una escala i dimensions cada vegada més significatives. Caldria afegir amb una visió actual, la turistificació del espai agrari i natural i una immigració internacional que s'accelera durant els anys noranta i que segueix creixent.

En aquest context els hotels es modernitzen i s'amplien. L'arribada de turisme estranger s'anà incrementant durant la dècada dels cinquanta. La procedència era bàsicament anglesa, francesa i alemanya. Es tractava ara ja d'un turisme estival, concentrat en els mesos de juliol i agost, allotjats bàsicament a hotels de costa per a gaudir de la platja i el sol i d'una oferta complementària.

L'increment de visitants durant la dècada són molt importants, encara que es viu una acceleració a partir del 1955. La gran aflluència de turistes exigia unes majors necessitats d'infraestructures. L'evidència més clara és l'aeroport de Son Bonet que era insuficient per donar cabuda als viatgers. La necessitat de construir infraestructures cada vegada més grosses serà una constant que es mantindrà fins a l'actualitat.

Les bases del turisme de masses estaven ja ben establertes: L'hoteleria mallorquina es desenvoluparà fortament, però la major part de les iniciatives es prendran en els centres de poder localitzats a l'estranger, als indrets procedents de la demanda turística. Els majorites de viatges en seran els protagonistes i els que "tallaran el bacallà".

Des de les empreses turístiques i institucions polítiques de les Illes Balears es donen tot un conjunt d'iniciatives, moltes d'elles amb el recolzament de les institucions estatals per tal de conjugar les propostes d'inversió i desenvolupament.

Ideològicament el nacionalcatolicisme de l'època pretenia tutelar i marcar les pautes de les iniciatives turístiques, que encara que incipients, s'evidenciaven en expansió, amb algunes tensions amb actituds i pràctiques més liberals.

6.1.2. La dècada dels seixanta fins el 1973

El període entre 1960 i 1973 és conegut com l'època del primer "boom". L'any 1960 s'identifica com l'inici definitiu del desenvolupament del turisme modern de masses. (coincideix amb la inauguració de l'aeroport de Son Sant Joan, a Mallorca i el 1961 amb l'ampliació de l'aeroport d'Eivissa).

Durant aquesta etapa el turisme es metaforitza amb "la gallina dels ous d'or". El sector turístic apareix com una activitat econòmica de primer ordre, com una font de riquesa fàcil, ràpida i estable.

D'aquesta dècada cal destacar tot un conjunt de fets que posen de relleu la importància que anava guanyant el turisme en diferents àmbits.

a) Polítiques turístiques i institucions

D'entre els factors que propiciaren el desenvolupament del turisme de masses a les Illes Balears, cal destacar les mesures alliberadores a nivell monetari, fiscal i comercial, adoptades en el marc del Pla d'Estabilització de 1959¹⁹⁴.

L'any 1963 és promulgada la Llei de Centres i Zones d'Interès Turístic Nacional, essent Ministre de Información y Turismo el Sr. Fraga Iribarne. Aquesta Llei tingué un important desenvolupament a les Illes Balears i no fou derogada fins els anys 90.¹⁹⁵

b) Infraestructures, equipaments i serveis

L'any 1960 entra en funcionament l'aeroport de Son Sant Joan de Palma, relegant l'antic aeroport de Son Bonet a aeròdrom.

El mateix any conclouen les obres del Passeig Marítim de Palma, que canviaren per sempre la façana marítima de Palma i connectaren per via ràpida l'aeroport amb la ciutat.

El 1961 es posà en marxa el Projecte Centre de reserves d'hotels, per a poder gestionar l'oferta de places i la problemàtica que podia suposar la pràctica de l'overbooking.

El mateix any, s'amplia l'aeroport d'Eivissa, possibilitant moltes més operacions i tràfic internacional xàrter, però que no serà inaugurat fins el 1966.

El mateix any es consoliden les connexions marítimes entre Eivissa i Barcelona, Valencia, Palma i Alacant.

¹⁹⁴ <https://www.boe.es/datos/pdfs/BOE/1959/174/A10005-10007.pdf>

¹⁹⁵ (Ripoll, A 1991).

El 1969 s'inaugura l'Auditori de Palma, Edifici de caràcter privat que posa Mallorca en la 1ra divisió dels equipaments d'espectacles europeus. Aquest fet, difícilment hagués estat una realitat fora del context del creixement turístic i contribuí a popularitzar Mallorca com a destí.

El 1964, el Ministre Manuel Fraga inaugurà l'emblemàtic Hotel de Mar¹⁹⁶, considerat el número mil de les Balears.

El 1964, en el camp de l'educació, és posa una fita important de la formació del sector que és la creació de l'Escola de Turisme de Palma. L'any següent començarà a funcionar l'Escola de Turisme d'Eivissa. Ambdues neixen a partir de la iniciativa privada.

El 1972 té lloc la inauguració del projecte d'autopista Palma-Palma Nova. Es tracta d'una via molt important que unirà de forma ràpida l'aeroport de Palma amb les zones turístiques del municipi de Calvià, de la Badia de Palma, amb un gran creixement que transformarà el municipi.

El 1973 suposa l'ampliació de l'aeroport de son Sant Joan, entrà en funcionament la terminal B per als vols xàrters, que permetrà incrementar les operacions. Aquets vols traslladaven la gran part dels turistes internacionals que venien a través dels majoristes de viatges i tenien un període molt estacionalitzat de l'estiu. De fet quan deixaven d'operar, el tràfic aeri minvava espectacularment.

c) Propaganda i esdeveniments turístics

El 1960 tingué lloc l'Assemblea Pro-Atracció Turística Hivernal. La qual cosa evidencia que el turisme era estacional i per tant una tendència que s'havia de corregir o minimitzar. La imatge més coneguda representativa és la dels ametllers en flor.

¹⁹⁶ <https://www.elmundo.es/elmundo/2008/07/27/baleares/1217153013.html>

L'any 1961, editor Pere A. Serra Bauzá¹⁹⁷ funda el diari “*Majorca Daily Bulletin*”¹⁹⁸. Íntegrament en anglès i amb el vist i plau del Ministerio de Información y Turismo encapçalat pel Sr. Fraga Iribarne. El 2022 es continua publicant-se, després de més de seixanta anys.

L'any 1962 fou un any actiu en iniciatives que tindrien pes en el turisme. S'organitzà el I Festival de Música de Pollença¹⁹⁹. Ben aviat tingué un reconeixement internacional. L'any 2022 ha arribat a la seva 61^{ena} edició.

Es creà el guardó de la Medalla del Foment del Turisme per homenajar a les persones o entitats que destaquen en el món del turisme i amb ampli recorregut.

Aquest mateix any s'inicià l'emblemàtica i quantitativa campanya “Turista 1 milió”²⁰⁰, que és rebut de manera honorífica i folklòrica a peu d'avió.

El 1964 en el camp dels esdeveniments propagandístics, cal fer referència a “El II Festival de “Elegancia y Belleza” i elecció de Miss Nacions Unides. Això dona peu a l'enregistrament de la pel·lícula documental “*Las Bellas de Mallorca*”.

El mateix any, en un altra vessant més cultural, s'organitzà amb el pintor Coll i Bardolet²⁰¹, com a principal promotor, el I Concert del Torrent de Pareis, que té lloc el primer diumenge de juliol fins a l'actualitat. El mateix pintor posà en marxa la fundació que porta el seu nom al poble de Valldemossa a Mallorca.

També el 1964 s'organitza el I Festival Internacional de la Cançó de Mallorca²⁰², que durà fins l'any 1970. A les bases s'afavoria la presentació de cançons que promocionessin Mallorca.

D'aquesta manera es crea una mena de banda sonora d'aquests anys. Foren grans èxits: “*Me lo dijo Pérez*”, “*Vuelo 502*”, “*El turista 1.999.999*” o “*El Puente*. El mateix 1964, el grup de moda de la música de l'època el Duo Dinàmico grava “*En una isla Maravillosa*”.

El 1967. la IV Festival Internacional de la Cançó de Mallorca, s'organitza un homenatge a l'Arxiduc Lluís Salvador²⁰³, considerat el primer “turista” i el gran divulgador de les Illes Balears”.

¹⁹⁷ <https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/pere-antoni-serra-i-bauza>

¹⁹⁸ <https://www.majorcadailybulletin.com/>

¹⁹⁹ <https://festivalpollenca.com/>

²⁰⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=zq1jdjjDDSk>

²⁰¹ <http://fccollbardolet.org/>

²⁰² https://es.wikipedia.org/wiki/Festival_Internacional_de_la_Canci%C3%B3n_de_Mallorca

²⁰³ <https://www.illesbalears.travel/article/ca/mallorca/arxiduc-lluís-salvador-daustria-lexplorador-que-estimava-el-mare-nostrum>

Es lliura el Premi Centres d'Iniciativa i Turisme al Foment del Turisme de Mallorca, en el marc de la campanya propagandística del règim “25 años de Paz”.

El 1966 es produeix el fenomen “hippie”²⁰⁴ a Eivissa i Formentera, coneguts localment com a “peluts”, el seu apogeu màxim serà entre el 1973 i 1974. Passaran de visitants, a ser recursos d'atracció turística amb la posada en marxa de mercadets d'artesanía.

L'origen d'aquests visitants està relacionat amb famílies benestants dels EUA que escapaven de la Guerra del Vietnam, a la vegada que cercaven la filosofia oriental de la Índia, però alguns es quedaren a Eivissa i Formentera

Avui en dia la petjada d'aquest moviment és present a l'actualitat i forma part de la imatge turística de les Pitiüses. Tot i no comptar amb el vist i plau de les autoritats d'aleshores, sobretot pels seus costums, foren acceptats per la població local amb una mescla d'indiferència i curiositat. La seva indumentària inspirarà la moda “adlib”.

El 1970 Es començà a parlar de “saturació hotelera” arrel de l'increment de construcció d'edificis i d'urbanitzacions. Es començaren a sentir les primeres preocupacions territorials. L'edició del programa *Majorca observed* de la BBC²⁰⁵ ho reflectí.

El 1971 es posà en marxa la I Fira d'Artesania i Turisme de Palma, de la que ens consta que se'n feren dues edicions més consecutives.

El mateix any, per part de l'editor Pere Serra, que ja havia estat pioner en premsa en anglès publicada a Mallorca, llança el setmanari *Mallorca Magazin*²⁰⁶, redactat en alemany, que es publica a l'actualitat. Ambdues publicacions són un èxit i continuen vigents i és una prova de la demanda de premsa estrangera per part dels turistes. A la posterioritat s'establirà una relació entre premsa escrita, ràdio i televisió en llengües estrangeres.

També el 1971, Smilja Mihailovitch ²⁰⁷ creà la moda adlib (Ad libitum) amb el lema “vesteix com vulguis però amb gust”. Aquest estil també es conegut com a “moda eivissenca”. Avui en dia es continua celebrant la presentació de les seves col·leccions, i es considera un dels esdeveniments anuals importants, pel que fa al turisme a Eivissa.

²⁰⁴ https://www.eldiario.es/illes-balears/sociedad/historia-cultura-hippie-ibiza-habia-represion-franco-isladaba-libertad_1_9081243.html

²⁰⁵ Dirigit per Robin Crane i emés el primer cop per la BBC el 1970

²⁰⁶ <https://www.mallorcamagazin.com/>

²⁰⁷ <https://www.adlibibiza.es/la-figura-smilja-la-princesa-adlib/>

Al mateix any, el pintor Joan Miró, resident a Mallorca, regalà el quadre “sol de Mallorca” al Foment de Turisme. Aquesta imatge serà utilitzada posteriorment per a promocionar el destí Espanya, ja durant la democràcia.

Pel que fa als esdeveniments tingué lloc el II Festival Internacional del Reportatge Turístic.

El mateix any es celebrà el congrés de les Agències Britàniques ABTA73, a Mallorca. L'esdeveniment fou de gran transcendència pel sector, ja que està directament relacionat amb un dels mercats turístics del món i l'origen, aleshores de la principal concentració de la demanda turística cap a Balears.

Durant aquesta dècades són determinants l'aparició i la gestió dels Majoristes de viatge com a organitzadors internacionals del turisme de masses. La intermediació turística serà en gran part responsable de les característiques del model turístic que es consolidava.

El nombre de turistes arribats a les illes augmenta any rere any i increments de l'ordre del 25% al 30% són habituals. En aquesta especial conjuntura, entre 1960 i 1967 es creen a les illes prop de 100.000 llocs de treball, un 90% dels quals corresponen al sector serveis i al de la construcció. S'assisteix a un creixement de turistes, sense precedents, que es viurà fins a la crisi econòmica mundial de 1973.

No podem deixar d'esmentar la singularitat del cas de Menorca, que durant aquesta etapa el sector turístic menorquí estava representat per petites urbanitzacions d'estiueig de menorquins, a les que s'hi afegiren nous projectes localitzats a s'Algar, Cala en Porter i Cala Galdana, incrementant el nombre de places hoteleres. La urbanització de Binibèquer, construït a finals dels seixanta i principis dels setanta per a recrear un poblat de pescadors, amb clara finalitat turística. Aquest tipus d'urbanització contribuï a crear una imatge de Menorca, que es diferenciava del model intensiu de Mallorca i Eivissa. Podríem classificar l'entorn de Binibèquer Vell, seguint les tipologies de (Lozato-Giotart 1990) d'espai “envoltori”.

Malgrat aquestes iniciatives urbanístiques turístiques, es valora que Menorca s'incorporà a l'economia turística amb una dècada de retard, respecte a Eivissa i Mallorca.

6.1.3. Des de 1973 fins el 1983

Aquests anys seran el que cronològicament emmarcaran les conseqüències de la crisi del petroli, la mort de Franco; les primeres eleccions democràtiques; l'aprovació de la Constitució de 1978 i les primeres eleccions autonòmiques de 1983.

El turisme transcorrerà per aquest camí amb tota una sèrie de dificultats, però que superarà amb nota, amb una perspectiva actual, com així queda palesa en la seva evolució

El 1973 fou l'any en que esclatà la crisi del petroli i es visqueren situacions sense precedents en l'economia. Les repercussions es notaren sobretot el 1974.

L'any 1973 marca l'inici d'una etapa de crisi del sector hotelier illenc, d'incertesa econòmica als països occidentals, que implica una disminució de la demanda turística, un fre en l'activitat econòmica. Conceptes relacionats amb aquets anys són atur, la inflació, les fallides, el pessimisme econòmic i la desconfiança.

L'autor Fajarnes, E. 2000 ens fa la següent descripció, en el cas d'Eivissa:

“El 1974 començà a produir-se una cadena de fallides de grans touoperadors britànics que arribà a causar una vertadera alarma a la indústria hotelera local. Els efectes d'aqueixa situació foren molt variats (els perjudicis varen ser més aparents que real) però el cert és que hi hagué hotels que varen haver de tancar portes a mitjan agost.

La crisi del petroli de 1973 va ser el desencadenant de les grans pèrdues que patiren els touoperadors britànics. Una de les fallides més espectaculars va der la d'Horizon Holidays, cosa que despertà l'alarma en el sector. La fallida no feia més que començar: el maig Spear Tours presentava suspensió de pagaments. A Eivissa, aquesta companyia finlandesa treballava amb cinc hotels de la ciutat. Més de dos-cents turistes hagueren de deixar l'illa abans de temps.”

La crisi i la nova conjuntura econòmica que feu posar en qüestió la solidesa del turisme donà peu a nous plantejaments envers a l'economia del turisme.

Aquets fets afectaren encara més el retard de la incorporació de Menorca a l'economia turística. Quan ho fe aportà un model un tant diferenciat pel que fa a la forma de l'oferta turística que serà en base a una oferta extrahotelera en base a apartaments turístics, amb un pes molt important fins l'actualitat.

L'any 1974 s'organitzà la II Assemblea Provincial de Turisme i es posà en marxa la Comissió especial d'Estudi de l'Economia i l'Ordenació Turística de Mallorca i la Comissió de Belles Arts i Defensa del Paisatge.

Podríem dir que és l'inici de la sensibilitat per a considerar la necessitat de controlar i tenir en compte els efectes del turisme sobre el territori i sobre l'economia local.

El fet que molts de treballadors perdessin la feina o es convertissin en fixos discontinues foren emparats per la Llei 62/1962, que fou la primera llei estatal d'assegurança contra la desocupació, que suposava una cobertura del 75% del salari durant 6 mesos. El problema el tenien aquells treballadors que havien treballat de forma irregular i per tant no tenien aquest dret.

El 1975 destaca el fet històric, per sobre de tot, de la mort de Franco i la Crisi política que es desencadena a la que s'hagué d'afegir a la crisi econòmica. Políticament, la mort del General Franco i el canvi de règim polític contribuí a augmentar el clima d'incertesa que es respirava durant aquets anys.

Durant aquests anys, la demanda turística està composta majoritàriament per treballadors occidentals que a la recerca del sol i la platja, aprofiten la diferència entre el nivell de vida del seu país d'origen i el de Mallorca.

En definitiva, l'economia de Mallorca i d'Eivissa comença a desembocar cap el "monoconreu del turisme". Els impactes d'aquesta activitat s'aniran estenent i es feren evidents en la majoria de camps econòmics, demogràfics, socials i culturals.

Els aspectes més negatius, també començaran a ser visibles: els efectes de l'especulació del sòl, la manca de planificació, infraestructures i equipaments insuficients, la destrucció del paisatge i la degradació del medi natural. A això s'han d'afegir les precàries condicions laborals dels treballadors del sector de l'Hosteleria i la construcció.

Els efectes generalitzats de la crisi econòmica iniciada el 1973 representaran un parèntesi dintre l'evolució del creixement de la demanda turística de Balears, que no es recuperarà fins l'any 1978.

A més a més, cal afegir l'eclosió dels moviments socials, crítics amb el règim, en diferents camps com els polítics, els sindicals, els estudiantils, ecologistes, etc. Tot això possibilita una visió que començà a qüestionar el model turístic que s'havia anat construint. Pot ser "la gallina dels ous d'or", estava en perill i no era tan bona. El qüestionament del model turístic, anirà evolucionant, però no deixarà d'estar present fins avui.

La primera etapa d'aquest anys formen part de la primera recessió. La crisi del petroli tingué efectes directes sobre la baixada de la demanda turística, encetant uns anys de regressió econòmica en tots els sentits, que es materialitzaren en el tancament de 257 establiments, fallida de majoristes, desaparició de petits establiments hotelers, creixement dels apartaments i naixement de cadenes hoteleres i una treva en l'arribada d'immigrants.

Amb tot això, entre els anys 1975 i 1977 es fa palès la fragilitat del monoconreu turístic que fa de motor dels altres sectors econòmics, principalment de la construcció i els seus auxiliars.

L'any 1978 es recupera el nivell d'entrades de turistes de 1973, mantenint-se el 1979, però els efectes de la segona crisi del petroli es notaran l'any 1980, que tornarà a suposar una davallada d'arribada de turistes.

Durant aquests darrers trenta anys el fenomen del turisme a escala local i mundial s'ha anat consolidant. Les activitats turístiques es convertiren en la base econòmica de Balears i un dels sectors econòmics que generen més riquesa i ocupació a l'economia global.

El creixement absolut de les magnituds turístiques relacionades amb la darrera dècada han fet minvar de manera relativa les dades que serviren per parlar del "Boom" turístic dels anys seixanta (El "turista un milió" de l'any 1966 front al turista setze milions i mig del 2019).

6.2. L'etapa autonòmica a partir de 1983

L'origen embrionari del que podem anomenar la política turística autonòmica de les Illes Balears, des del punt de vista legislatiu, emana de l'article 148.1.18^a de la Constitució espanyola de 1978. En el qual s'estableix la possibilitat que les comunitats autònomes puguin assumir la competència en matèria de promoció i ordenació del turisme, en els seus àmbits territorials.

A partir de l'entrada en vigor de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears (1 de març de 1983), comença l'etapa Autonòmica de les Illes Balears i el possible desenvolupament de la política turística en competència autonòmica. A l'article 10.10 de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears s'estableix com a competència exclusiva el turisme.

Posteriorment per Reial decret 3401/1983, de 23 de novembre, s'aprova el traspàs de competències de l'Estat a les Illes Balears, que exerciran aquesta competència sense altres limitacions que les facultats reservades a l'Estat en la Constitució.

El període que analitzem compren més d'un quart de segle, 37 anys concretament, que transcorren a cavall entre el segle XX i el XXI, des del 1983 fins el 2020. Durant aquestes dècades són molts els factors que han transformat la societat mundial, i per suposat, la societat balear s'ha vist influenciada per aquests canvis, així com les variables i característiques del turisme.

És per això que hem volgut contextualitzar aquesta part de la tesi amb el punt 4 i elaborar un annex cronològic on hi figuren els principals esdeveniments que hem considerat que han influenciat al turisme en major o menor grau a nivell mundial, europeu, espanyol i balear.

Durant aquests anys, són molts els esdeveniments i fets que han afectat i han fet canviar el món i els paradigmes coneguts. Volem destacar els següents:

- El concepte de Sostenibilitat
- La dissolució de la URSS
- La caiguda del Mur de Berlin
- Les Guerres del Golf
- El naixement i la popularització de la World Wide Web
- La Globalització
- La liberalització del transport aeri
- L'atac a les Torres Bessones i els atemptats terroristes a interessos turístics
- La conscienciació mundial del canvi climàtic
- La crisi mundial, simbolitzada amb la caiguda de Lehman Brothers
- L'aparició de l'economia col·laborativa
- L'aparició de les Plataformes P2P a la intermediació
- El terme d'economia circular
- L'aparició dels dispositius mòbils intel·ligents i la seva popularització
- La pandèmia de la COVID-19

La transformació de la societat i l'evolució del turisme en el món i a les Illes Balears s'ha donat en base a multituds de factors, alguns a escala global i altres a escala local, però sense cap dubte s'ha produït una relació dialèctica entre els dos que han anat configurant l'evolució i la realitat del turisme des d'una perspectiva social i política.

Es dona l'expansió i la internacionalització de les grans cadenes d'origen balear a partir de l'acumulació de capital. Aquesta expansió serà impulsada pel creixent fenomen de la globalització econòmica.

A la vegada capitals procedents de diversos països invertiran en moltes de les modalitats turístiques de les Illes Balears, ja que ho consideraran una oportunitat de negoci. Les illes es convertiran en un territori propici per rendibilitzar les seves inversions.

Pel que fa al turisme de les Illes Balears durant aquest període ho podem analitzar de la següent manera.

Els primers anys vuitanta representen una segona fase expansiva, nomenada també el “segon boom”. Pràcticament es duplica el nombre de turistes.

És durant aquesta etapa que l’Illa de Menorca aposta pel turisme i per a un procés urbanitzador que incrementarà les places turístiques del mercat i les residències secundàries. Paral·lelament el sector industrial i el sector agrícola aniran perdent pes a l’estructura econòmica.

Es produeixen tot un seguit de canvis importants com la concentració de l’oferta hotelera en mans de cadenes, creixement de les places d’allotjament, sobretot en la modalitat dels apartaments turístics.

Algunes de les conseqüències d’aquesta situació fou un gran nombre d’oferta obsoleta comercialitzada a baix. Dirigida a clients majoritàriament britànics de poc poder adquisitiu. Aquest fet serví com a arguments per a les mesures legislatives d’ordenació i modernització de l’oferta turística d’un Govern Balear, quasi acabat de néixer.

Durant aquests anys es construeix un discurs consensuat sobre política turística, avui encara vigent, que gira entorn a tot un conjunt de conceptes com són: creixement respectuós amb el territori, revalorització del paisatge i del patrimoni, diversificació del producte i de la demanda, desestacionalització, modernització, competència en base a la qualitat, al que se li afegiran neologismes com sostenibilitat.

Tots aquest conceptes es van divulgant socialment, bàsicament a través dels mitjans de comunicació i de campanyes publicitàries institucionals, paradoxalment i paral·lelament es produeix un increment del consum de territori i dels recursos naturals.

Es manifesten uns canvis en la demanda que es noten en base a una major sensibilitat respecte al medi ambient, a la qual cosa s’hi sumaran exigències dels majoristes de viatge. N’és un exemple La publicació per part de la Federació Internacional de Tour Operadors (Hughes, P. 1994): La planificación del turismo Sostenible. El Proyecto ECOMOST.

A partir del 1993 fins al 2000 es produeix un fort increment de la demanda. Entre 1992 i 1999 es creix quasi bé un milió per any. Es parla d’un “tercer desenvolupament” i d’un “segon rejuveniment”, referit a l’espai turístic. És una característica d’aquesta etapa el creixement espectacular de l’oferta d’allotjament no reglada, o al·legal, és a dir, que no es comercialitzava mitjançant les canalitzacions turístiques convencionals.

És per tant a n'aquesta dècada quan es comença a legislar en el camp de l'allotjament turístic a l'espai rural. És traca d'una nova oferta turística que, encara que suposi un ínfim percentatge sobre l'oferta tradicional, ha crescut considerablement i ha expandit el negoci turístic a espais que fins aleshores no hi havia arribat. Juga un paper dintre els objectius de diversificació del producte i de mantenir un patrimoni arquitectònic rural.

Durant aquest anys el mercat turístic balear treu profit de les situacions desfavorables dels destins competidors mediterranis: Els conflictes als Balcans i a la seva àrea d'influència, la inestabilitat política religiosa als països àrabs mediterranis, l'efecte difús d'atemptats reivindicats per grups islamistes sobretot al Marroc, Tunícia, Turquia i Egipte. A la qual cosa hi podem afegir la sortida del mercat turístic dels països com Algèria i Líbia.

La política turística pretén donar resposta i estar a l'alçada de les noves tendències i motivacions de la demanda. L'estratègia i la planificació comencen a donar els seus fruits en base a tot un conjunt d'instruments que tenen com objectius: la limitació del creixement de noves places, com la Llei General Turística de 1999. La reestructuració d'àrees degradades, l'impuls de nous productes desestacionalitzadors i diversificadors. La recuperació i protecció de l'entorn natural i urbà.

Pel que fa als plans turístics que s'han aprovat durant l'etapa autonòmica hem de citar:

- Pla d'Ordenació de l'Oferta Turística de 1995
- A partir de la Llei General Turística del 2012, apareix la figura del PIAT Pla Integral d'actuació turística, que s'elaboraran per a cada una de les Illes
- Pla Integral del Turisme de les Illes Balears 2012-2015
- Pla Integral del Turisme de les Illes Balears 2015-2025

Malgrat tot, els instruments de planificació, es produirà el creixement de l'oferta complementària: camps de golf, ports esportius, creació de nous complexos turístics a zones ambientalment valorades, promocions immobiliàries extensives, etc. I posteriorment la construcció de les infraestructures viàries per comunicar els nuclis en creixement.

Amb tot això l'any 1998 es comptabilitzen més de 10 milions de turistes fins arribar al rècord de l'any 2019 de superar els 16 milions.

Durant les primeres quatre legislatures, els governs foren de caire conservadors, encapçalats pel Partit Popular. La cinquena legislatura donà pas a un Govern

autoanomenat de Progrés, liderat pel PSOE i partits que es situen a la seva esquerra i amb sensibilitats nacionalistes i ecologistes.

La VI i la VIII legislatura tornà a estar en mans del Partit Popular, amb majories absolutes i la ideologia neocapitalista marcà els eixos de la política.

La VII, la IX i X legislatura, és repetí la fórmula del pacte de progrés al que s'afegí a més a més de coalicions eco-nacionalistes el nou partit de Podemos, que entrà al Parlament el 2015.

Durant aquest període de 36 anys (1983-2019) s'han succeït 10 Legislatures i 7 presidents de govern.

Presentam la següent tabla dels presidents del Govern Balear (1983-2022)

President	Dades	Partit	Legislatura
Gabriel Cañellas Fons	1983-1995	AP/PP	I, II, III i IV
Cristòfor Soler Cladera	1995-1996	PP	IV
Jaume Matas Palou	1996-1999	PP	IV
Francesc Antich Oliver	1999-2003	PSOE	V
Jaume Matas Palou	2003-2007	PP	VI
Francesc Antich Oliver	2007-2011	PSOE	VII
José Ramón Bauzá Díaz	2011-2015	PP	VIII
Francesca Lluç Armengol Socias	2015- 2022	PSOE	IX i X

Conseller de Turisme	desde	fins	Partit	Legislatura
Jaume Cladera Cladera	juliol de 1983	18 de juny de 1993	PP	I, II, III
Joan Flaquer Riutort	18 de juny de 1993	18 de juny de 1996	PP	III i IV
José María González Ortea	18 de juny de 1996	28 de juliol de 1999	PP	IV
Celestí Alomar Mateu	28 de juliol de 1999	1 de juliol de 2003	PSIB-PSOE	V
Joan Flaquer Riutort	1 de juliol de 2003	9 de juliol de 2007	PP	VI
Francesc Buils Huguet	9 de juliol de 2007	1 d'octubre de 2008	UM	VII

Miquel Nadal Buades	1 d'octubre de 2008	10 de desembre de 2009	UM	VII
Miquel Ferrer Viver	10 de desembre de 2009	8 de febrer de 2010	UM	VII
Joana Barceló Martí	8 de febrer de 2010	18 de juny de 2011	PSIB-PSOE	VII
Carlos Delgado Truyols	18 de juny de 2011	27 de desembre de 2013	PP	VIII
Jaime Martínez Llabrés	27 de desembre de 2013	3 de juliol de 2015	PP	VIII
Gabriel Barceló Milta	3 de juliol de 2015	16 de desembre de 2017	MÉS	IX
Isabel Busquets Hidalgo	18 de desembre de 2017	2 de juliol de 2019	MÉS	IX
Iago Negueruela Vázquez	2 de juliol de 2019	en el càrrec	PSIB-PSOE	X

Els Consellers de turisme del Govern Balear han estat 13 durant el període autonòmic.

És per això que contextualitzarem aquest apartat en base a tot un conjunt de dades i esdeveniments que s'han produït a cada una de les legislatures.

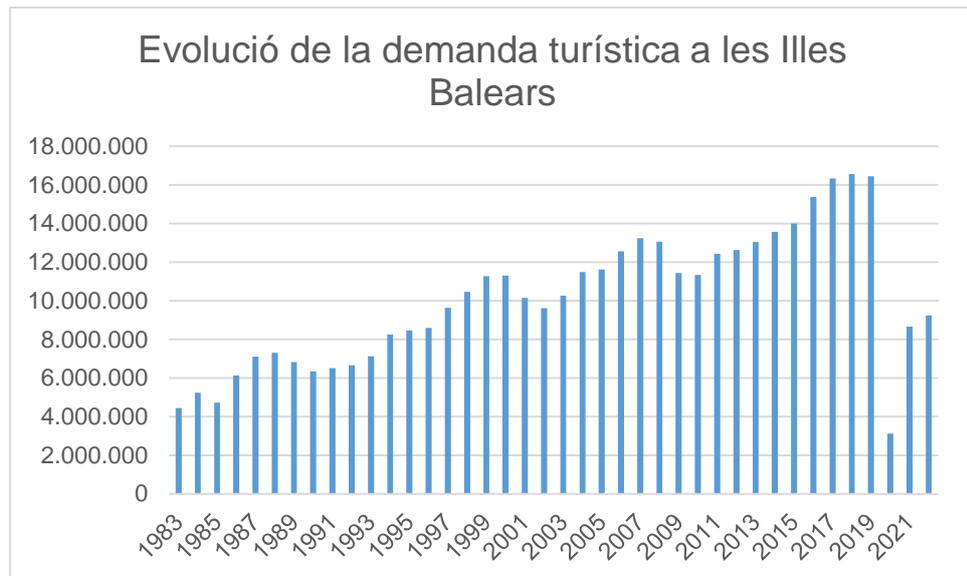
Dins aquest marc analitzem els discursos d'investidura dels diferents candidats a presidir el Govern Balear en les successives legislatures, pel que fa a les referències en matèria turística.

Així com les iniciatives legislatives, ja siguin governamentals o de l'oposició que han suscitat un debat parlamentari, que és el reflex, en certa manera, de les diferents postures en front dels temes turístics. En aquest sentit hem elaborat un annex cronològic on venen recopilades.

Per emmarcar genèricament el context turístic destaquem i analitzam el que consideram algunes de les variables més significatives.

a) L'evolució de la demanda turística.

Durant aquest període la demanda del turisme a les Illes Balears ha anat evolucionant de la següent manera.

Font: IBESTAT i altres

L'any 1983, es comptabilitzaren 4.446.220 turistes, el 1998 es sobrepassà la xifra dels 10 milions i l'any 2015, es superaren els 15 milions l'any 2016. Els anys pre-pandèmics del 2016 al 2019 es superaren els 16 milions.

La caiguda del 2020 suposà només l'arribada de 3.115.071 milions de turistes, xifra molt semblant i inclús un poc inferior a l'any 1974, quan es vivien les conseqüències de la primera crisi mundial del petroli de l'any 1973 (3.189.005 turistes). Els indicadors demogràfics i econòmics estan molt allunyats del actuals.

Com exemple significatiu podem esmentar que la població de Balears d'aleshores era de 571.297 habitants, en canvi la població de Balears del 2020 era de 1.171.543 habitants.

Podem extreure la conclusió que les crisis de la demanda turística d'aquest període, majoritàriament són atribuïbles a factors exògens de Balears. En són exemples:

La davallada de l'increment anual de l'any 1985 associada als fets conjunturals de la vaga de la mineria britànica i a la revalorització de la pesseta.

Es pot parlar d'un estancament entre els anys 1989 i 1993 que suposen la segona crisi. Les causes són vàries i atribuïbles a: Inestabilitat política derivada de la invasió de Kuwait el 1990 i la Primera Guerra del golf, oscil·lacions econòmiques internacionals i estatals, revaloració de la pesseta, excessiva oferta de places.

El 2001 fins el 2003 és ve caracteritzat per les conseqüències de l'11S de Nova York, l'ambient pre bèl·lic fins a la invasió d'Iraq que suposà la Segona Guerra del Golf.

Tot això suposà una por a volar relativa i una inestabilitat econòmica d'incertesa pels esdeveniments.

El 2009 marca l'any més virulent de les conseqüències de la crisi financera mundial pel que fa a les repercussions turístiques, que afectaren a les Illes Balears.

A la vegada naixia a San Francisco la plataforma AirBnB²⁰⁸ que s'entendria per tot al món i incrementaria la capacitat d'allotjament de tots els destins turístics. Ben aviat apareixeran plataformes rèpliques dels seu sistema de gestió (P2P)²⁰⁹. Aquesta nova fórmula de comercialització turística que se'n derivà va protagonitzar un èxit rotund mundial, convertint-se en pocs anys en ser l'empresa que més places i a més països gestionava.

A les Illes Balears, el seu model es popularitzà i triomfà amb rapidesa. L'explicació sembla senzilla en base a: Un destí posicionat a nivell mundial i un parc immobiliari de segones residències molt important.

L'existència d'aquestes modalitats de comercialització turística en base a Internet han condicionat les iniciatives fiscals, i d'ordenació de l'oferta turística, a la vegada que conviuen amb les modalitats tradicionals de l'oferta turística reglades des de fa anys.

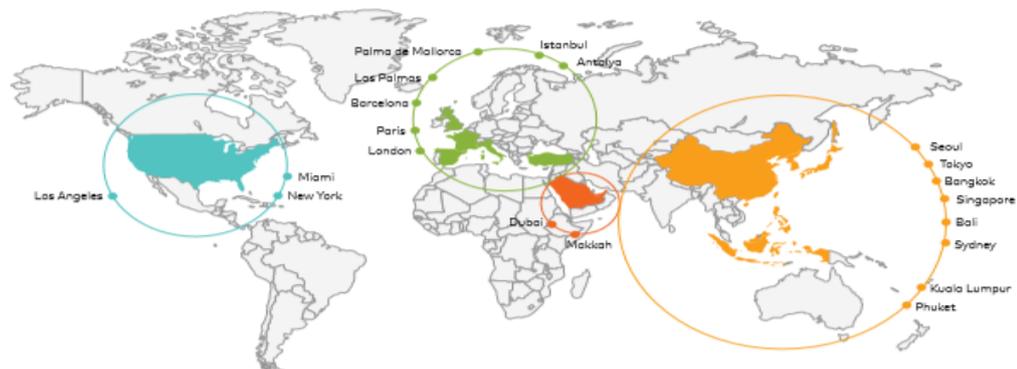
Des de la recuperació de la crisi, el sector turístic i la demanda a les Illes Balears es caracteritza per un creixement en pràcticament tots els segments, del que destaquen el turisme de ciutat, el de creuers i el residencial.

Volem acabar aquest apartat amb dues infografies que ens aporten la importància econòmica del turisme a les Illes Balears a nivell mundial, amb referència al 2019. El fet que una ciutat com Palma sigui la 8^{ena} ciutat mundial en despesa turística, ens permet valorar la importància i el poder del capital que es genera a les Illes Balear, així com la mundialització de la seva economia, que per força ha de conviure amb una economia local, que queda amb gran mesura marginada.

²⁰⁸ <https://news.airbnb.com/es/about-us/>

²⁰⁹ Sistemes d'intermediació especialitzada que es recolzen en la tecnologia web per permetre un intercanvi entre iguals.

Dubai Leads in Overnight International Visitor Spending Globally

Rank	City	Total Spend (US\$)	Rank	City	Total Spend (US\$)
01	Dubai	\$30.82B	11	Kuala Lumpur	\$11.13B
02	Makkah	\$20.09B	12	Seoul	\$9.31B
03	Bangkok	\$20.03B	13	Los Palmas	\$9.02B
04	Singapore	\$16.56B	14	Bali	\$8.86B
05	London	\$16.47B	15	Istanbul	\$8.26B
06	New York	\$16.43B	16	Los Angeles	\$8.24B
07	Paris	\$14.06B	17	Sydney	\$8.03B
08	Tokyo	\$13.77B	18	Barcelona	\$7.86B
09	Palma de Mallorca	\$12.69B	19	Miami	\$7.70B
10	Phuket	\$12.01B	20	Antalya	\$7.65B

Mastercard Global Destination Cities Index 2019

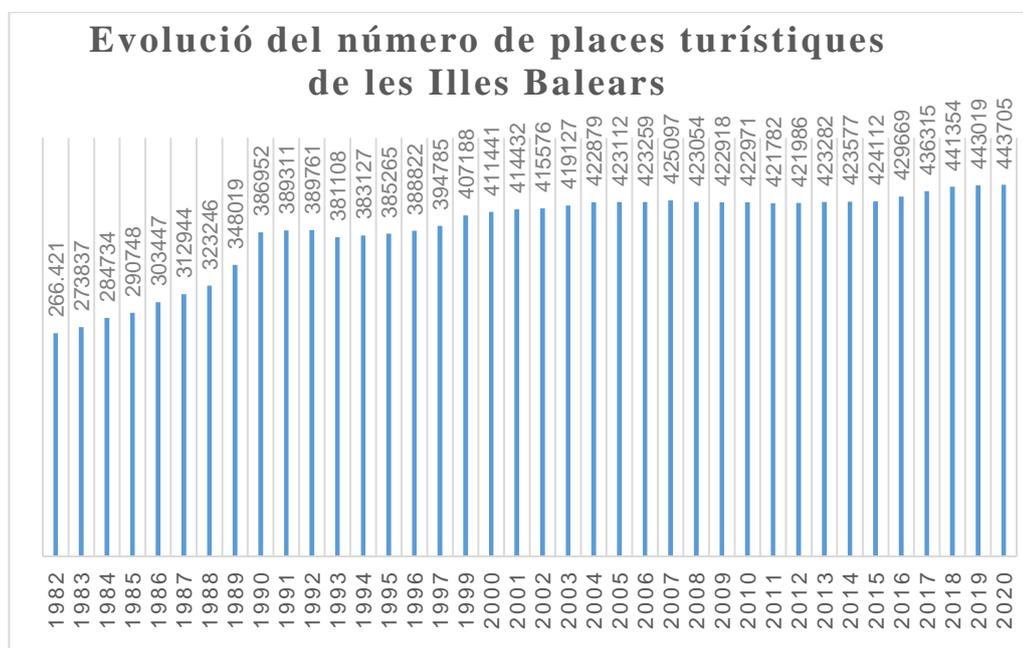
L'ensopçada i la caiguda de la demanda l'any 2020 per mor de la COVID, marca un abans i un després que hem tractat en un apartat específic al final de la tesi

b) L'evolució de l'oferta d'allotjament

Pel que fa a les places d'allotjament regularitzades, durant el mateix període tenim la present evolució. L'any 1983 hi havia 273.287 places i el 2020, 443.705 , per tant durant aquests anys s'han incrementat, pel que fa a l'oferta regulada i comptabilitzada en 169.868 places d'allotjament. Una flagrant paradoxa amb tots els discursos i amb la declaració d'intencions de contenir l'oferta turística

Es posa de manifest que les mesures de contenció de l'oferta turística no han estat eficaços tot i la legislació aprovada pels diferents governs de limitar les places turístiques en base a la necessitat de contenir el creixement i els impactes del turisme sobre el territori i sobre els recursos naturals. La qual cosa és una espècie de mantra sense contingut que es pot trobar en boca de la majoria dels responsables de la política turística d'a De totes

maneres cal no oblidar que l'oferta para legal d'allotjament turístic, es del tot conegut i que el nombre d'inspectors de la Conselleria de Turisme, 15 per controlar tota l'oferta d'allotjament, de restauració, d'oci i altres activitats turístiques de les Illes.

Font: IBESTAT

c) L'evolució de la població de les Illes Balears.

A més a més de les variables turístiques, cal esmentar l'evolució de la població del període analitzat. La seva importància és indiscutible en el sentit que configura la societat balear i que a la vegada comparteix o competeix pel territori i els recursos naturals amb els turistes. A la vegada que és un element que configura el territori en la concepció del sistema turístic.

La pressió demogràfica incideix directament sobre el territori, ja sigui per l'augment de demanda d'habitatges, d'equipaments i d'infraestructures. Totes aquestes necessitats no han parat de créixer durant aquests anys.

Pel que fa a la població de les Illes Balears podem citar el resum de (Salvà Tomas 2018):

“La població suposada a l'inici de la primavera de 1978 era d'uns 627.000 habitants. Segons les dades provisionals del padró de població del 1 de gener de 2018, la població de les Balears arribava a 1.128.139 habitants, distribuïts aproximadament

en un 77,84 per cent a l'illa de Mallorca, un 12,89 per cent a Eivissa, un 8,17 per cent a Menorca i el restant 1,10 per cent a l'illa de Formentera”.

Pel que fa a la relació població i turisme es concreta entre d'altres aspectes, amb el fenomen de la immigració, el mateix autor ho explica de la següent manera:

d) L'Índex de Pressió Humana (IPH)

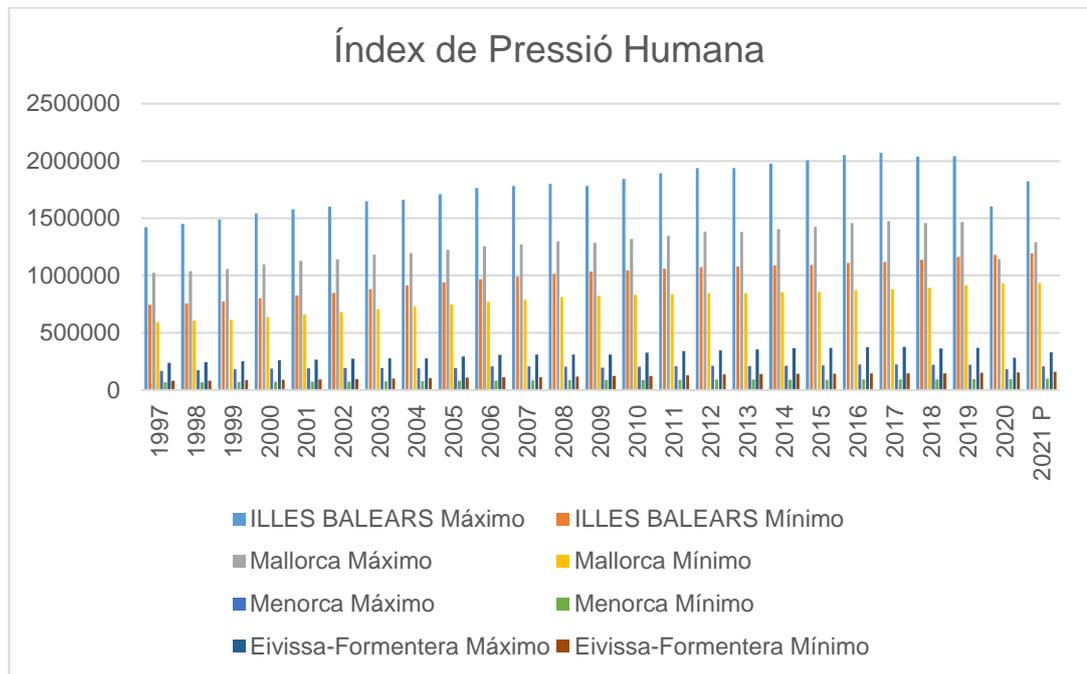
Un altra indicador a considerar és l'evolució de l'Índex de Pressió Humana del qual tenim dades des del 1997, a partir de IBESTAT. Durant aquests aproximadament vint anys, no ha deixat de créixer. IPH es construeix mitjançant la suma de les estimacions diàries de població resident i de població estacional. Aquestes estimacions diàries provenen de la suma de les estimacions de les xifres de població publicades per INE i per altra banda dels fluxos de passatgers que entren i surten dels diferents ports i aeroports de les Illes Balears²¹⁰.

Pel que fa a l'IPH màxim pel mateix període el 1997 fou de 1.423.380 i arribà a l'any 2012.074.004 habitants, suposant una xifra record. Els valors màxims d'IPH s'assoleixen durant el mes d'agost dels anys comptabilitzats.

Pel que fa al valor màxim del Mínim IPM de les Illes Balears es situa l'any 2021 amb 1.192.666 persones, contrastant amb el valor Mínim de la sèrie del 1997 que es trobava en la xifra de 743.835, amb 14 anys s'ha produït un increment de 448.831 persones. Per tant el moment que hi ha menys persones a les Illes Balears hi ha 448.831

²¹⁰https://ibestat.caib.es/ibfiles/content/files/noticias/2019/nota_IPH2019M08_cast.pdf

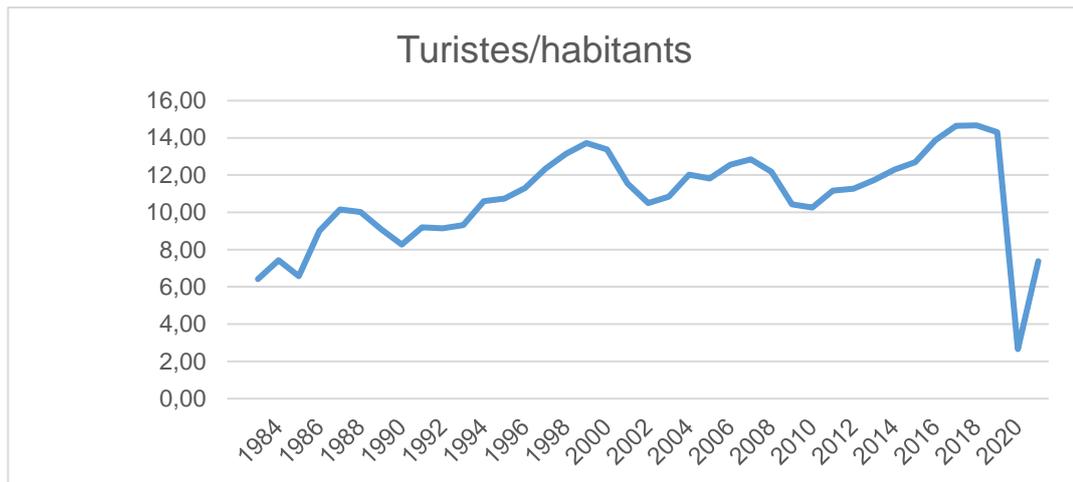
més que fa 14 anys. Tenint en compte les limitacions del territori ens pareix una dada alarmant.

Font IBESTAT

e) Ràtio turistes habitants

Aquest indicador tot i ser molt simple, essent el resultat de la divisió del número de turistes per habitants censats a les Illes Balears en permet veure i constatar que tot i l'espectacular creixement de la població durant aquest període. La tendència del número de turistes per habitant és de créixer. En aquest sentit el 1984 tocaven 6,43 turistes per habitant, els anys 2017, 2018, 2019 en toquen més de 14, el que suposa més del doble que l'any 1984. A la qual cosa hem de tenir en compte que hem passat de 689.940 habitants l'any 1983 a arribar al 2022 amb la xifra de 1.173.008 habitants, molt a prop de doblar la xifra d'inici. Podem constatar que les illes és l'altra cara de la moneda del que es ve anomenat els darrers anys "la España vaciada", més aviat les Illes s'han convertit en "La España sobreocupada"

Font IBESTAT

f) Tràfic aeroportuari

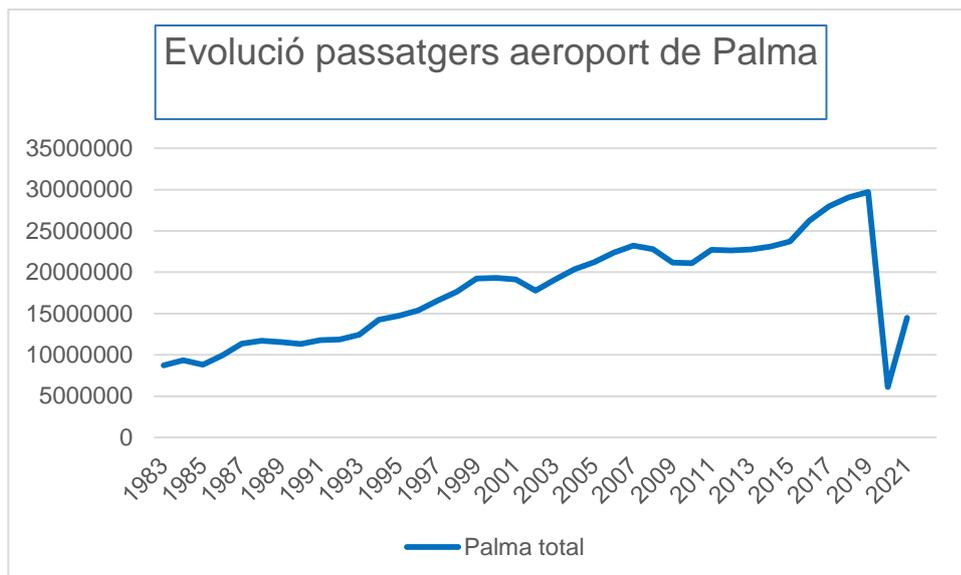
Els passatgers que passen pels aeroports de les Illes Balears són un indicador molt important de tràfic del turisme, tot i que també es comptabilitzen com no pot ser d'altra manera, els habitants locals que viatgen.

L'activitat aeroportuària genera tot un conjunt de conseqüències i impactes territorials per a mantenir aquest volum de tràfic aeri amb tendències a créixer, que condicionen tot un conjunt d'equipaments i sectors auxiliars als aeroportuaris.

Els Aeroports és un pol d'atracció per a cada una de les Illes.

El de Palma per la seva importància i tràfic aeri que suporta, òbviament és el més dimensionat i el que té major impacte territorial i la major àrea d'influència de serveis. Tot i així són recurrents els projectes per a la seva ampliació per part d'AENA, que troben oposició per grups polítics i social.

En aquest sentit l'aeroport de Palma, ha passat de l'entorn deu milions de passatgers l'any 1983 a arribar els trenta milions al 2019.

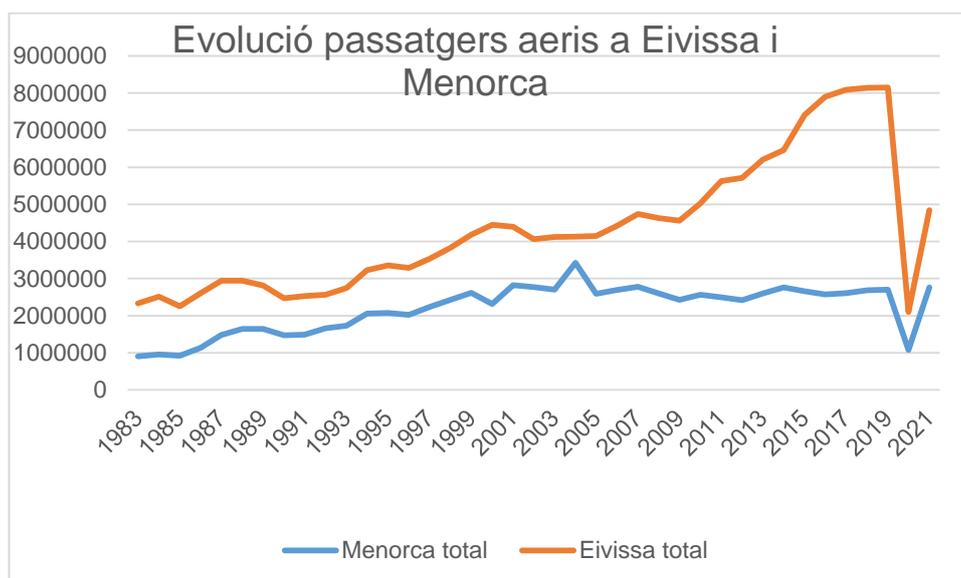

Diverses fonts: AENA, IBESTAT, Dades Balears, Evolució Turística (Diversos anys)

Pel que fa als aeroports de les Illes menors, destaca clarament el tràfic de passatgers d'Eivissa, que passa el 1983 de 2.334.453 i arriba el 2019 a duplicar amb la xifra 4.835.057. A això s'ha d'afegir els passatgers que arriben via marítima.

El de Menorca l'any 1983 presenta 903.614 passatgers i el 2019, quasi duplicarà amb la xifra de 2.759.533 passatgers.

A més a més hem de tenir en compte el tràfic marítim, ja que Menorca té el Port de Maó i el de Ciutadella amb tot un conjunt de connexions que s'incrementen durant l'estiu

Font: Diverses fonts: AENA, IBESTAT, Dades Balears, Evolució Turística, de diversos anys

Comparant les dues illes, amb una extensió de territori semblant, es veu clarament la intensitat del fenomen turístic a la illa d'Eivissa que duplica a la de Menorca. Per tant, tot i que Menorca a partir dels anys vuitanta apostes clarament pel turisme, amb un retard respecte a Mallorca i a Eivissa, presenta una pauta diferenciada del conjunt de Balears. La qual cosa, però no l'eximeix, sobretot el darrer any de patir els impactes socials i econòmics de la turistificació i massificació del seu territori en temporada alta.

7. La política turística i l'activitat parlamentària

Aquest apartat consisteix en una anàlisi exhaustiva de l'activitat parlamentària referenciada al tema turístic que s'ha portat a terme durant les deu legislatures que s'han succeït a l'etapa autonòmica de les Illes Balears.

A cada una de les legislatures hem sistematitzat els següents continguts:

-La composició del Parlament a partir dels resultats electorals.

-Els discursos d'investidura dels candidats i concretament les referències al turisme

-L'activitat parlamentària envoltant als discursos dels consellers de turisme i les iniciatives legislatives referents al turisme, en forma de lleis, decrets lleis, propostes de llei i proposicions de llei (annexos b) i c)

-Indicadors gràfics de l'evolució del turisme.

Hem de posar de manifest que cada una de les legislatures ha tingut la seva pròpia dinàmica i característiques, per tant ens hem adaptat a la realitat de cada una d'elles a l'hora de fer la recerca i sintetitzar-la en el document que presentem.

7.1.I Legislatura 1983-1987

7.1.1. Resultats Electorals

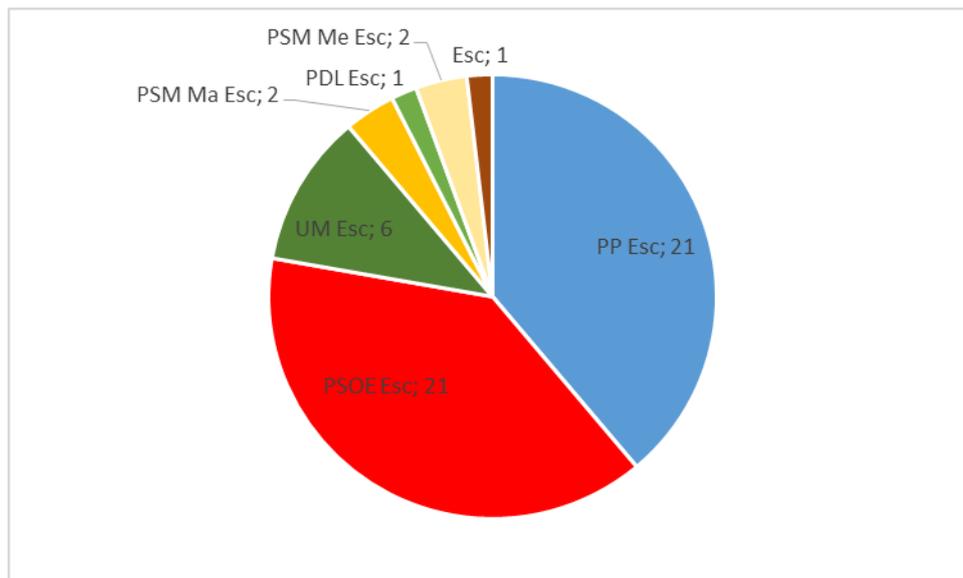
Les primeres eleccions al Parlament de les Illes Balears, a partir dels resultats electorals obtinguts, suposaren la configuració de la Cambra de la següent manera.

Repartiment d'escons al Parlament de les Illes Balears a partir dels resultats electorals del 1983

Partits	PP	PSOE	UM	PSM Ma	PSM Me	PDL	CIM
Escons	21	21	6	2	2	1	1

Un empat tècnic entre el PSOE i el PP, la qual cosa suposa que el partit d'UM es convertí en la clau per decidir el color del govern.

La decisió d'Unió Mallorquina decantà la balança en favor d'Alianza Popular. Per tant, el cap de llista dels populars es convertí en el primer president del Govern de les Illes Balears, inaugurant el que podríem dir l'Autonomia.

7.1.2. El turisme en els discurs d'investidura

El Candidat **Gabriel Cañellas Fons**²¹¹, fruit del pacte entre Alianza Popular i Unió Mallorquina, fou investit el primer President del Govern de l'estrenada Autonomia Balear. La transferència de competències haurien d'esperar fins al novembre del mateix any.

En el debat d'Investidura del 7 de juny de 1983 el Candidat a President del Govern de la Comunitat Autònoma per Alianza Popular exposava breument a la seva primera intervenció²¹²

“Entrem, amb això dins la política turística. Pensa el meu grup, senyories, que aquesta política haurà d'apuntar a aconseguir el major grau possible d'autonomia. A nivell de gestió i a nivell de decisió, amb una professionalització creixent dels “equipos” “decisoris” i amb una participació activa, directa i essencial de les entitats i organismes que per la seva trajectòria històrica i per la competència provada han mostrat i han demostrat que a les Balears, és impensable una política turística sense el seu concurs. Competència, promoció organitzada, estacionalitat, control i qualitat, simplificació administrativa i prudent política fiscal, són els pilars bàsics que provoquen les següents mesures: màxima descentralització en el cas de la Comunitat Autònoma, perquè pugui aconseguir el màxim grau de competències en matèries turístiques, inclosa la promoció. Potenciació de la tasca d'organismes i organitzacions de caràcter privat -i ens referim concretament al Foment del Turisme entre altres-, que tinguin una tradició creadora i gabinet d'experts en la defensa i l'orientació del sector i en la promoció individualitzada i general de les zones geoturístiques. Contrastació de les competències creixents d'altres països i de l'estacionalitat massa acusada del sector en campanyes i programes de

²¹¹ <https://www.encyclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/gabriel-canellas-i-fons>

²¹² Diari de sessions del Parlament de les Illes Balears, núm. 2, I Legislatura. 1983. Biblioteca Digital

promoció adequadament dimensionats des del punt de vista pressupostari. Aplicació extremada al control de qualitat dels serveis, tant dels hotelers com dels extra hotelers. Perfeccionament del marc administratiu, simplificant tràmits i agilitzant procediments, però sense abdicar en absolut del rigorós control de la normativa legal. Foment de la creació de puestos de treball, mitjançant les adequades actuacions fiscals, presentació d'un projecte de llei reguladora de l'oferta turística extra hotelera, de manera que es pugui arribar a conèixer amb exactitud la nostra capacitat real d'oferta i, en darrer terme aconseguir una millora i coordinació adequada dels transports, tant dels interiors com dels exteriors, donat que la nostre múltiple insularitat és un factor determinant a l'ordenació i a l'adequació dels enllaços”

Podem posar de relleu que es tracta d'un discurs molt superficial, però que apunta tot un conjunt de temes com són:

- Reivindicar el màxim d'autonomia en matèria turística
- Professionalització dels gestors
- Participació activa d'entitats i organismes privats
- Promoció turística de les Illes Balears, tenint en compte la competència d'altres destins.
- Estacionalitat. Entès com a un problema que cal combatre
- Control i qualitat de l'oferta turística
- Simplificació administrativa
- Prudent política fiscal
- Reivindicació del “Foment de Turisme” (Es tracta d'una organització privada fundada el 1905)
- Foment de la creació de llocs de feina
- Projecte de Llei reguladora de l'oferta turística extra hotelera.
- Transports interiors i exteriors, fent esment a la condició geogràfica de la multinsularitat.

Durant els quatre anys aproximats de la legislatura la demanda turística evolucionà de la següent manera. Es passa de 4.446.220 a 6.130.000 milions de turistes, el que suposà un increment de

7.1.3. El turisme a l'activitat parlamentària

En aquest apartat, que es repetirà en l'anàlisi de cada legislatura, inclourem el que consideram que fou de més rellevància parlamentària, en el camp del turisme i en els temes que tenen una relació més directe, com és el cas del temes de medi ambient que tingueren una especial importància en la I i II Legislatura.

En primer lloc farem referència a les iniciatives del Govern i als debats que susciten en seu parlamentària. Principalment en forma de Propostes de Llei.

En segon lloc farem referència i anàlisi a les iniciatives per part de l'oposició o per part dels Consells Insulars en forma de Proposicions de Llei.

Començarem analitzant la tasca del primer Govern Autonòmic:

El primer Conseller de Turisme fou el Sr. Jaume Cladera Cladera²¹³. Les seves iniciatives es concretaren entre altres coses, per impulsar una legislació reguladora de l'oferta turística.

En aquest sentit cal nomenar la Llei 2/1984, de 12 d'abril, sobre allotjaments extrahotelers²¹⁴ de la qual sintetitzam la seva exposició de motius:

- Els allotjaments extrahotelers cada vegada tenen més importància en el conjunt de l'oferta turística de Balears, a la vegada que ha augmentat la seva demanda.

- La Comunitat autònoma ha de vetllar per la qualitat dels serveis turístics i pels drets del consumidor.

- Es constata un alt nombre de places al marge de la legalitat turística, la qual cosa suposa una manca de control, distorsió dels mecanismes de mercat, intrusisme.

- A l'etapa preautonòmica es posaren en marxa un procés per a legalitzar aquets allotjaments que complien amb la normativa i sortir de la "clandestinitat" operativa. Aquest procés no fou culminat.

- Es seguiren construint "habitatges de segona residència", eludint els tràmits legals per dedicar-se a la comercialització turística.

- L'objectiu de la Llei és:

"Únicament els establiments extrahotelers, que hagin obtingut, previ l'acompliment dels requisits legals, la qualificació d'allotjament turístic puguin accedir a conformar l'oferta turística a les Balears."

La segona iniciativa legislativa turística fou el Decret 30/1984, de 10 de maig, (conegut com Decret Cladera I) sobre mesures d'orientació d'establiments hotelers i allotjaments turístics²¹⁵. De la seva exposició de motius en destacam els següents aspectes:

a) *Acomodar l'expansió de l'oferta turística en els aspectes qualitatiu, quantitatiu i territorial, a les condicions de la demanda actual i de la potencial previsible.*

b) *Equilibrar el ritme de noves construccions o d'instal·lacions turístiques al desenvolupament de la Infraestructura del territori.*

²¹³ https://ca.wikipedia.org/wiki/Jaume_Cladera_Cladera

²¹⁴ BOCAIB núm. 8 de 1984

²¹⁵ BOCAIB núm. 8 de 1984

c) Condicionar les construccions o les instal·lacions perquè no produeixin deteriorament del medi ambient ni defraudin la utilització adequada dels al·licients motivadors del turisme.

Posa de relleu les següents mancances:

Són diversos els problemes que hi ha plantejats actualment a la nostra oferta d'allotjament:

a) Un alt grau de concentració a les nostres platges, a temporada alta, la qual cosa dificultat als nostres visitants i a la població autòctona el fruïment adequat d'aquestes.

b) Un manca notable de zones verdes a les àrees de concentracions turístiques, deguda al desenvolupament accelerat i realitzat sense planejaments previs.

e) Una uniformitat excessiva de les construccions dels establiments d'allotjament que no sempre satisfà la totalitat de la demanda actual.

Com a manera de resoldre els problemes que s'han plantejat, s'estableixen tot un conjunt de requisits per a les noves construccions d'obligat compliment.

Els paràmetres fan referència als espais verds, de nous recursos turístics d'equipament esportiu i d'esplai per a complementar els recursos turístics

Reproduïm l'article 1, on s'especifiquen les condicions per als hotels i allotjaments:

Article 1.-

Tots els establiments hotelers i allotjaments turístics la construcció de nova planta o l'ampliació dels quals es projectin i l'autorització prèvia dels quals se sol·liciti amb data posterior a l'entrada en vigor d'aquest Decret, han de complir les condicions següents:

a) Per a la construcció d'un establiment hoteler o d'un allotjament turístic de nova planta o per a fer-ne l'ampliació, es necessita una superfície en metres quadrats de sòl edificable no inferior al resultat de multiplicar per trenta el nombre màxim de places que l'establiment pugui albergar. Aquesta superfície podrà ésser constituïda per un o per més solars. sempre quan la distància mínima entre aquests no superi els 200 metres de recorregut a peu per vial públic i no afectada a uns altres usos que els que es preveuen al projecte autoritzat. Si amb posterioritat el solar o els solars es destinaven, totalment o parcialment, a un l'as diferent al que es contempla al projecte autoritzat, això donarà lloc, amb la instrucció prèvia de l'expedient corresponent, a la revocació de l'autorització concedida. En el cas que s'utilitzi més d'un solar, les unitats d'allotjament, amb les instal·lacions preceptives de funcionament s'han d'edificar en un únic solar.

b) El terreny no ocupat per la construcció s'ha de destinar a zona verda enjardinada i a instal·lacions esportives o recreatives d'ús comú per als clients, que representin una autèntica oferta complementària dels serveis d'allotjament, a les modalitats que es jutgin més adequades per a la zona i a elecció del promotor.

c) Es igualment necessària la construcció d'una o més piscines, les condicions mínimes totals de les quals han de ser de 0'751 m² de mirall d'aigua per placa, per a establiments amb capacitat màxima de fins a 400 places. Per als de més capacitat, el mínim de superfície ha de ser de 300 m²

Per primera vegada s'estableix una rati entre plaça turística i superfície que limitava el creixement d'una determinada oferta d'allotjament turístic.

Aquest Decret no fou ben rebut per un sector de la patronal turística que considerava que es limitaven els seus drets.

Una altra iniciativa legislativa del Govern fou el Decret 13/1986, de 13 de febrer, d'aprovació de la nova ordenació dels Campaments de Turisme a les Illes Balears²¹⁶.

Al citat decret es considera els càmpings com a una modalitat d'allotjaments amb característiques molt específiques en els quals cal regular les Instal·lacions dels serveis, diversificació de l'equipament esportiu i recreatiu i dels sistemes de seguretat.

Es considera que aquesta oferta ha de contribuir a la diversificació de l'oferta i només es poden autoritzar les instal·lacions de les màximes categories.

Hem de dir que aquesta modalitat turística és molt minoritària a les Illes Balears i podem dir que aquest decret no encetà debat.

El que posteriorment fou un tema de reivindicació fou el projecte d'un càmping a Formentera que trobà una forta oposició per part dels ciutadans de l'illa, que finalment al 1987 s'aturà el projecte²¹⁷.

Una altra càmping, situat a la Colònia de Sant Pere a Mallorca, fou clausurat per no ajustar-se a la normativa, encara a l'actualitat hi ha un ordre de demolició des del 2006²¹⁸.

Durant aquesta legislatura tingueren un protagonisme molt important les iniciatives per a protegir el territori, per part de l'oposició parlamentària, totes elles amb una gran relació amb el turisme amb dues vessants contradictòries: Una primera perquè aquets espais naturals eren objecte de projectes urbanístics turístics, podríem dir amenaçadors, i una segona per esser considerants recursos turístics naturals bàsics, sobre els quals pivota l'oferta turística. Tot seguit passaren a comentar i a valorar-les.

a) Proposició de Llei 7/83, de protecció de Ses Salines d'Eivissa i Formentera²¹⁹.

Valoram de gran importància aquesta iniciativa parlamentària per tot un conjunt de motius:

- Fou la primera proposta de protecció que es debaté al primer Parlament Autonòmic.

²¹⁶ BOCAIB núm. 8 de 1986

²¹⁷ <https://mas.diariodeibiza.es/125-aniversario/paralizadas-obras-del-camping-ca-mari/>

²¹⁸ <https://www.ultimahora.es/noticias/part-forana/2020/01/23/1136395/sentencia-ratifica-derribo-del-polemico-camping-colonia-sanr-pere.html>

²¹⁹ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/1/ple/PL-01-006.pdf>

- La importància ecològica, històrica, cultural i etnològica del lloc i amb tot això pel valor simbòlic i la identitat que suposa per a les Illes Pitiüses.

- Constituï l'objecte de protecció dels primers moviments ecologistes de les Illes.

- La importància del turisme a Eivissa i Formentera, principal factor d'un urbanisme depredador, i la seva relació amb els espais naturals de les illes.

- La Comunitat autònoma, no tenia prou competències ni un marc legislatiu per fer efectiva la protecció. La darrera paraula la tenia el Congrés de diputats del Parlament Espanyol.

- Finalment acabà declarant-se Parc natural el 2001²²⁰, 18 anys despès del primer debat parlamentari autonòmic.

Tot seguit farem una síntesi del debat:

El primer torn de paraula fou per la Diputada Sra **Catalina Enseñat**²²¹, en representació del Govern. Que declarà la negativa de la tramitació de la Proposta de Llei en base a arguments financers per no haver-hi pressupost per fer front a possibles expropiacions.

El segon torn de paraula fou pel Grup proponent de la Llei, el Grup Parlamentari Socialista i el seu Portaveu fou el Diputat Sr. **Francesc Triay Llopis**²²².

L'objectiu de la proposta fou:

“...aquesta proposició, que té per objecte exactament, enviar al Parlament de Madrid, de l'Estat, al Congrés dels Diputats, una proposició de llei per declarar Ses Salines d'Eivissa i Formentera paratge natural d'interès nacional d'acord amb la Llei d'Espais Naturals protegits”.

Els seus principals arguments foren:

- La història urbanística al respecte en els diferents planejaments urbanístics.

- L'important moviment social a favor de la seva protecció, sobretot l'any 1977, quan planejava un pla parcial (IBIFOR), que finalment fou denegat.

- Des de l'ajuntament d'Eivissa es sol·licita al Govern la declaració de Parc Natural

- La Comissió Provincial d'Urbanisme denega definitivament el Pla General de Sant Josep, que permetia la urbanització de Ses Salines.

“En el mes d'octubre la Comissió Provincial d'Urbanisme denega el Pla General a Sant Josep que, permetia ja, d'una manera definitiva, la urbanització de les salines i, a la vista de la mobilització popular, de la intensa mobilització popular, acorda iniciar un

²²⁰ https://ca.balearsnatura.com/parque_natural/parc-natural-de-ses-salines-deivissa-i-formentera/#historia

²²¹ https://es.wikipedia.org/wiki/Catalina_Enseñat_Enseñat

²²² https://ca.wikipedia.org/wiki/Joan_Francesc_Triay_Llopis

pla especial de protecció de Ses Salines, i 'encarrega' a LC.O.N.A. que li faci un estudi del medi físic, perquè aquest estudi del medi físic servesqui com a base per a les decisions que aquest pla parcial pugui pendre.”

- Compromís preelectoral de les forces polítiques per a la protecció de ses Salines. Tot i així es produeixen tot un conjunt de vicissituds que impedeixen aquest compromís

- A l'any 1981 hi ha una sentència favorable al domini públic de les platges de Ses Salines.

- Al 1983 per primer cop els ajuntaments de Sant Josep i el de Formentera es declaren favorables i ratifiquen l'actual proposició de Llei.

- Des del punt de vista internacional es considera que Ses Salines d'Eivissa i Formentera mereixen protecció en base al programa de les Nacions Unides pel medi Ambient a partir de la Estrategia Mundial para la Conservación de los Espacios Naturales, que fou ratificada pel Govern Espanyol, l'any 1980.

- S'expliquen els valors ecològics, migratoris per a les aus, la necessitat de preservar la diversitat genètica a partir de la protecció dels espais.

-El valor de l'espai a protegir com a zona humida, a nivell espanyol, europeu i mundial.

- Es destaca l'interès històric de l'explotació salinera i la vida socio-econòmica de les Pitiüses, així com l'interès etnològic i pedagògic.

El següent torn de paraules fou per Diputat **Sr. Cosme Vidal Juan**²²³, del Grup Popular resumim el contingut de la seva intervenció.

- Qualifica d'encomiable la intervenció del Sr. Triay

- Recolza al Govern i rebutja la proposta.

El tercer torn de paraula fou pel Portaveu **Sr. Sebastià Serra Busquets**²²⁴ del Grup Esquerra nacionalista que participà del debat amb les següents arguments per a votar a favor de la proposta:

- Motius històrics per reivindicar la propietat comunal de Ses Salines d'Eivissa i Formentera:

“...vaig poder publicar un article on divulgava l'estudi històric que s'havia fet els anys 30 de Ses Salines d'Eivissa i Formentera per un home tan poc dubtós d'idees esquerranes com D. Isidor Macabich, al que hem de retre homenatge com

²²³ <http://www.eeif.cat/veus/Vidal-Juan-Cosme/>

²²⁴ <https://www.encyclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/sebastia-serra-i-busquets>

a ciutadans d'aquestes Illes, i on històricament pens que demostrava amb clarividència que Ses Salines d'Eivissa i Formentera eren propietat comunal, eren propietat de tot el poble de les Illes Pitiüses i que, de qualque manera, aquestes Illes havien estat agafades com a botí de guerra pel Decret de Nova Planta de 1715, venudes a una propietat privada en el segle XIX i que, de qualque manera, hi havia drets històrics més que considerables per esser reivindicades pel comú dels pobles de les Pitiüses.”

- S'ha d'aprofitar la legislació estatal amb matèria proteccionista.
- Exposa la compatibilitat amb la defensa del territori i les activitats turístiques.
- Valora les mobilitzacions populars a favor de la protecció de Ses Salines
- Defensa la figura de Parc Natural per a la seva protecció
- Considera que l'aprovació d'aquesta proposta és la forma per protegir aquest espai natural del projecte d'IBIFOR, SA que preveu 20.000 places turístiques.

El darrer torn de paraula fou per Diputat **Josep Maria Lafuente López**²²⁵, pel Grup Regionalista.

Es declara en contra de la Proposició de llei, ja que s'ha de vehicular cap a Madrid, de la qual cosa no n'és partidari, reafirma la seva postura amb un eslògan electoral “*lo nostro per a noltros*”.

Finalment la proposició de llei, fou rebutjada.

b) Llei d'ordenació i protecció d'àrees naturals d'interès especial²²⁶

Es tracta de l'aprovació d'una llei marc per poder protegir els espais naturals. La seva importància fou molt important de del punt de vista proteccionista

Destacam el següent paràgraf de l'Exposició de Motius d'aquesta Llei

“A les Illes Balears, hi existeixen àrees amb unes característiques naturals que fan necessari arbitrar mesures, que en permetin la protecció respecte dels processos de degradació per desenvolupament urbanístic que les amenacen. Els nivells de protecció prevists en el Pla Provincial d'Ordenació de les Balears i en els Plans i en les normes municipals, no són prou concrets per a poder assegurar l'ordenació efectiva d'aquestes àrees, amb l'objectiu de la defensa dels valors naturals d'interès especial que contenen. Per una altra banda, competeix a la Comunitat Autònoma la regulació urbanística d'aquests espais, ja que el seu interès supera l'àmbit municipal i el de cada illa, havent d'esser considerats patrimoni col·lectiu de tota la Comunitat. En conseqüència, és necessari desenrotllar una legislació específica d'ordenació i protecció, que asseguri

²²⁵ https://ca.wikipedia.org/wiki/José_Mar%C3%ADA_Lafuente_López

²²⁶ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/1/ple/PL-01-010.pdf>

prou espais d'interès especial per a la Comunitat Autònoma que s'hi emparin, un règim urbanístic absolutament respectuós amb els valors naturals que es defensen.”

L'article 27 de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears, atribueix al Parlament l'exercici de la Potestat Legislativa en aquelles matèries de la seva competència, i resulta atribuïda a la Comunitat Autònoma la competència exclusiva en matèria d'Urbanisme i Ordenació del Territori, en virtut de l'article 10, apartat tercer.

Igualment, l'apartat vint del mateix article de l'Estatut, atribueix a la Comunitat Autònoma la competència exclusiva en matèria del Patrimoni paisatgístic d'interès per a la Comunitat Autònoma, i per tant, constatada la necessitat de procedir a la protecció de determinades àrees d'interès especial, el Parlament, usant de les facultats que té atribuïdes, procedeix a l'aprovació de la present **Llei d'Ordenació i Protecció d'Àrees Naturals d'Especial Interès**, amb la finalitat d'establir el marc jurídic per aconseguir els objectius d'ordenació, protecció i conservació de les àrees naturals que el Parlament estimi que requereixen del règim indicat.

Reproduïm els tres primers articles de la llei per la importància conceptual de la figura a la que es refereix

Llei d'Ordenació i Protecció d'Àrees Naturals d'Especial Interès.

“Article primer.

És finalitat de la present Llei l'ordenació, conservació i protecció de les àrees naturals d'especial interès per a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

Article segon. Són àrees Naturals d'Especial Interès aquells espais que pels seus singulars valors naturals, tant sigui sol, flora, fauna o paisatge, siguin declarats com a tals per Llei del Parlament de les Illes Balears.

Article tercer.

La declaració d'un espai com a Àrea Natural d'Especial Interès, produirà en el seu àmbit territorial els següents efectes:

a) Els terrenys quedaran classificats com a sol no urbanitzable d'especial protecció.”

Aquesta llei va ser aprovada per possibilitar la declaració d'Es Trenc –Salobrar de Campos com a Àrea Natural d'Especial Interès, però després fou el marc de tot un conjunt de declaracions d'Àrees Naturals d'Especial Interès que comentarem.

c) Llei de declaració des Trenc-Salobrar de Campos com a Àrea Natural d'Especial Interès (ANEI)²²⁷.

Volem ressaltar a grans trets el que suposà la protecció d'aquest espai natural i el seu context:

- La Proposició de Llei fou presentada pels Grups Parlamentaris Socialista, Regionalista de les Illes i Esquerra Nacionalista. Això suposa deixar al Govern en minoria.

- Aquest consens possibilità l'aprovació de la Llei i per tant la protecció d'un dels espais naturals més emblemàtics i a la vegada més turístics.

- Fou el primer espai natural protegit pel Parlament de les Illes Balears, la qual cosa marcà un abans i un després en la història de la protecció del territori i una victòria per a la societat que recolzava els moviments proteccionistes.

- Els moviments ecologistes populars posaren en marxa tota una campanya davant la possibilitat i existència de projectes d'urbanitzacions per a la zona.

- S'organitzà una manifestació amb assistència massiva per pressionar al Parlament perquè votés a favor de la protecció des Trenc-Salobrar de Campos.

- Hem de dir que tota la polèmica, al voltant d'aquest espai natural, el va popularitzar, i des d'aleshores és una de les platges més freqüentades per la població resident i pels visitants.

- Des de la seva protecció, l'any 1984 fins el 2017 que es declarà Parc Natural Marítimoterrestre es Trenc-Salobrar de Campos²²⁸, és a dir 33 anys després, l'espai natural en qüestió no comptà amb documents de gestió. Això, juntament amb una altíssima afluència de persones, vehicles, les activitats dels xibius de platja, la presència d'embarcacions a motors, la temporada turística contribuï a un cert deteriorament de l'espai.

-A partir de la declaració de Parc Natural s'han pres tot un conjunt de mesures per minimitzar els impactes negatius sobre l'ecosistema.

-Pensam que no es pot concebre la imatge turística de Mallorca sense que s'utilitzi la platja des Trenc com a reclam turístic tant per la promoció pública com per la privada de l'illa.

²²⁷ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/1/ple/PL-01-017.pdf>. Pp 523-532

²²⁸ https://www.caib.es/sites/espaisnaturalsprotegits/ca/parc_natural_maritimoterrestre_es_trenc-salobrar_de_campos/

Tot seguit extreim alguns paràgrafs de la Llei

De l'exposició de Motius:

“La Llei d'ordenació i protecció d'Àrees Naturals d'Interès Especial estableix la via jurídica per a la preservació de tots aquells espais que continguin valors geològics, ecològics o paisatgístics singulars. Tal vegada sigui l'espai natural conegut per Es Trenc, Salobrar de Campos, un dels que reuneix més mèrits perquè hom el declari àrea natural d'interès especial. D'una banda, el sistema de dunes d'Es Trenc, que separa Es Salobrar de la mar, és un dels més extensos i millor conservats que hi ha a les Balears, amb dunes de fins a vint-i-tres metres d'altària i d'una profunditat de fins a un quilòmetre a comptar des de la línia de la costa. És notòria la fragilitat i escassetat d'aquest tipus de formacions dunars, la qual cosa, juntament amb els notables valors paisatgístics que inclou, tant a les zones cobertes de vegetació arbòria com a les àrees descobertes, en fan molt necessària la protecció.

D'altra banda, Es Salobrar és una zona humida d'interès singular malgrat les transformacions que suposa, en part de l'àmbit d'aquest, l'establiment de l'explotació Salinera. Per la configuració plana amb aigües molt superficials i amb vegetació escassa, és l'habitat més adequat per a les aus nidícoles que existeixen a les Balears. També és notori l'interès que hi ha als mitjans científics de tot el món per la preservació de totes les zones humides.

La conveniència de la protecció de l'espai natural d'Es Trenc i Es Salobrar de Campos ha estat remarcada a diversos informes de l'Institut per a la Conservació de la Natura, fonamentalment en "El estudio de los Arenales de Campos, Laguna del Salobrar y su comarca», elaborat el 1979, i a l'«Informe sobre el impacto ecológico del proyecto de urbanización Ses Covetes en el espacio Natural d'Es Trenc», redactat l'octubre de 1983, a instàncies del Parlament de les Illes Balears.

El criteri d'ICONA és coincident amb les opinions emeses per nombroses Entitats Científiques Espanyoles i Europees, i pel pes de l'opinió pública, clarament manifestat a favor de la conservació d'Es Trenc-Salobrar.

La protecció integral d'Es Trenc-Salobrar, la necessitat de la qual ha estat majoritàriament expressada en Proposició no de Llei del Parlament de les Illes Balears, és especialment urgent.

Per tot això, i a l'empara d'allò que disposa la Llei d'Ordenació i Protecció d'Àrees d'Interès Especial, dispós:

Article primer

Es declara Àrea Natural d'Especial Interès l'espai situat dins el municipi de Campos, Mallorca, anomenat Es Trenc-Salobrar de Campos, a tots els efectes prevists a la Llei d'Ordenació i Protecció d'Àrees Naturals d'Especial Interès.

Article segon.- L'àrea natural d'especial interès d'Es Trenc-Salobrar de Campos estarà delimitada per: límit entre els municipis de Campos i Ses Salines des del mar fins a la carretera local de Campos a la Colònia de Sant Jordi. Carretera local de Campos a la Colònia de Sant Jordi des del punt anterior fins a la carretera del Consell Insular de Mallorca número 6014, de S'Arenal a Ses Salines, coneguda també com a circuit estratègic. Carretera del Consell Insular de Mallorca número 6014 des del punt anterior fins a arribar a la carretera del Consell Insular de Mallorca número 6031, de Campos al circuit estratègic. Camí de Sa Barrala Vella des del punt anterior fins a l'inici de la seva prolongació a Sa Barrala Nova. Prolongació del camí anterior fins a arribar al camí vell de Ses Covetes; camí vell de Ses Covetes des del punt anterior fins que topa amb el camí de Ses Covetes; camí de Ses Covetes des del punt anterior fins la carretera local de Campos a

La Ràpita. Carretera local de Campos a La Ràpita des del punt anterior fins al Club Nàutic de La Ràpita; línia que uneix el punt anterior amb la costa vorejant el Club Nàutic de La Ràpita. Línia costera des del punt anterior fins a topiar amb la línia que delimita el clos urbà de Ses Covetes en el Pla general de Campos, aprovat definitivament el 27 de gener de 1974. Vorera del clos urbà de Ses Covetes segons delimitació del Pla General de Campos, aprovat definitivament el 27 de gener de 1974 fins que topia amb la costa. Línia costera des del punt anterior fins que topia amb els límits dels termes municipals de Campos i Ses Salines”

Pel que fa al debat parlamentari del tràmit de la llei²²⁹

La primera paraula fou pel Diputat del Grup Socialista **Sr. Francesc Triay**. De la seva intervenció destacam:

-La felicitació per l'esperit d'acord que fa possible aquesta protecció.

-L'afirmació que l'aprovació de la Llei s'anul·len tots les possibilitats d'urbanitzar i reproduïm les seves paraules:

“...ja que suposarà la primera realitat tangible d'una política pròpia d'ordenació racional del territori i de preservació del medi natural, una política de la Comunitat Autònoma, que perquè vostès, Srs. del Govern, ho han volgut així, no és una política del Govern, sinó una política del Parlament al marge del Govern i en contra, desgraciadament, del Grup Parlamentari del seu partit.”

El següent torn de paraula fou per Diputat **Sr. Jeroni Albertí Picornell**²³⁰ del Grup Parlamentari Regionalista.

Hem de fer notar, que aquest grup possibilita la investidura del President d'Aliança Popular Gabriel Cañellas, però aquesta vegada es desmarcà del Govern i feu possible l'aprovació de la present llei.

De la intervenció del Sr. Albertí destacam:

- Feu una cronologia de la gestió urbanística de la zona en qüestió, per concloure que la possibilitat d'una urbanització és viable, si no es protegeix amb la llei aquest territori.

- Argumenta que el municipi de Campos no té perquè veurer-se perjudicat amb les següents paraules i nega les acusacions que el municipi no tengui sòl urbanitzable

“...que no es pot al·legar, referit al terme de Campos, que el terme municipal de Campos no tengui urbanitzables, perquè segons un estudi dut a terme per la Conselleria d'Ordenació del Territori del Consell General Interinsular, de fa dos anys, hi ha Plans parcials aprovats o en tràmit d'aprovació que podríem qualificar de turístics amb capacitat de més de deu mil persones, a la zona de La Rapita que es poden considerar

²²⁹ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/1/ple/PL-01-017.pdf>

²³⁰ <https://www.encyclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/jeroni-alberti-i-picornell>

turístics, com dic, sobretot situats voltant La Ràpita, de mode que no és ver que si no urbanitzam Es Trenc, Campos no tengui sol urbanitzable turístic.”

- Seguidament fa una referència entre interessos privats i públics:

...que els interessos privats estiguin supeditats als públics, però defensant la propietat privada per damunt de tot i no afegint cap grau d’habilitació a aquell que diu, sense tenir raó, m’estan prenent el que és meu”

El tercer torn de paraula fou pel Diputat Sr. Sebastià Serra que defensà els següents arguments:

- Segueix reivindicant la figura de Parc Natural per a la protecció de l’espai en qüestió

- La protecció del Trenc no perjudica al sector primari i que el parc natural pot beneficiar Campos.

- Valora que la dilatació en els temps dels tràmits per a la protecció, van en contra dels interessos públics i a favor d’augmentar els drets adquirits per les empreses urbanitzadores

La rèplica del Govern la protagonitzà el Conseller d’obres Públiques i Terriori Sr. Jeroni Sáinz, ho feu amb els següents termes:

- Defensa la vigència dels plans vigents d’aleshores, que permetien el desenvolupament urbanístic de la zona

“De estos dos planes parciales, uno de ellos estaba ubicado directamente sobre las dunas de “Es Trenc», y digo dunas con la clasificación, con la denominación que utiliza ICONA en su clasificación; y el otro estaba posteriormente situado, parte en el pinar detrás de las dunas y en un 80 % sobre una zona llamada de eriales, ni dunas, ni pinar, sino eriales.”

- Es veu que el concepte “erial” pel Conseller no té massa interès

“Entendíamos que, con las normas, a pesar de permitir una de las dos urbanizaciones aprobadas, la otra quedaba automáticamente anulada, permitiendo la de la parte posterior a 500 metros de la playa, quedaba sobradamente protegido el espacio virgen de «Es Salobrar», la playa, los sistemas frágiles, dunares, etc., etc.”

“También se podían encontrar dos grupos bastante claramente diferenciados, entre los que querían simplemente no urbanizar y los que querían proteger, entre los que querían proteger y los que querían conservar la playa virgen, únicamente a efectos turísticos, para que se pudiera, ofrecer a nuestro turismo una playa virgen que pudiera ser utilizada, visitada y disfrutada por nuestros turistas, lo cual, evidentemente, estaba en contradicción con la necesidad de proteger la playa contra el uso, contra los usuarios.

- El Conseller no veu la incompatibilitat en urbanitzar i protegir i s’expressa de la següent manera:

“¿cuál es la diferencia de esta ley con la propuesta inicial del Gobierno? Simplemente que no se urbaniza; entonces, como ya habíamos intuido y no se había dicho claramente hasta ahora, de lo que se trataba no es de proteger «El Trenc», sino de impedir que se desarrolle una urbanización concreta, de esto se trata, de una concreta que, repito, no es la que estaba directamente sobre las dunas, porque ésta ya la había anulado el Gobierno en sus normas subsidiarias, eso se olvida, sino la que estaba situada a 500 metros detrás; y yo me permito recordar, para que todos los Sres. Diputados tengan presente ¿qué representaría en Baleares 500, una franja de 500 metros de protección alrededor de todas nuestras playas? Si se hubiera respetado esta franja en todas las playas de Baleares, indudablemente ni existiría el término balearización ni ahora estaríamos discutiendo y planteándonos la necesidad de proteger lo que se viene en llamar el último espacio virgen, que como se demostró en su día, tampoco es el último espacio virgen.”

Finalment, amb tot això, anuncià l'oposició a la llei.

La proposició de la Llei fou aprovada amb tot el suport dels grups parlamentaris, excepte el Grup Popular que hi votà en contra.

D'aquesta manera es consolidava la primera, diguem-ne victòria en Parlamentària ecologista de les Illes.

A aquesta victòria ecologista la seguiren tot un conjunt de derrotes parlamentàries que afectaren a la defensa d'espais naturals. Encara que la majoria d'elles foren protegits en legislatures posteriors.

Ens referim a:

- La Proposició de Llei presentada pel Consell Insular de Menorca, relativa a la declaració de la zona de Macarella-Cala'n Turqueta com a Àrea Natural d'Espècial Interès.²³¹

- La Proposició de Llei de declaració de la zona de Macarella- Cala'n Turqueta com a ANEI²³².

- La Proposició de de declaració de Ses Salines d'Eivissa i Formentera com a ANEI²³³.

- La Proposició de Llei de declaració de Cala Agulla, Cala Moltó, Cala Mesquida i Cap des Freu, com a ANEI²³⁴.

- La Proposició de Llei de declaració de Cala Mondragó com a ANEI²³⁵.

²³¹ Diari de Sessions núm. 23, 1984, pp-714-728 (24 i 25 d'octubre)

²³² <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/1/ple/PL-01-023.pdf>

²³³ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/1/ple/PL-01-024.pdf>

²³⁴ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/1/ple/PL-01-037.pdf>

²³⁵ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/1/ple/PL-01-037.pdf>

- La Proposició de Llei de declaració de Ses Salines d'Eivissa i Formentera i els illots intermedis com a ANEI.

- La Proposició de Llei relativa a l'Albufereta de Pollença com a ANEI²³⁶.

Totes les anteriors propostes de Llei, amb finalitats proteccionistes, foren rebutjades per la majoria parlamentària.

Podem dir que es va produir un punt d'inflexió, en el sentit que des de l'aprovació de l'espai natural d'Es Trenc i Salobrar de Campos, no s'havia protegit cap altre espai. Aquet canvi de tendència fou amb l'aprovació de:

d) La Proposició de Llei Declaració de Sa Punta de N' Amer de Sant Llorenç des Cardassar com a ANEI.

És la primera vegada que s'aprova la protecció d'un territori per unanimitat parlamentària²³⁷.

Podem valorar la campanya pública en favor de la defensa d'aquest espai al llevant de Mallorca. L'amenaça urbanitzadora datava del 1967 amb l'aprovació d'un pla parcial a la zona.

De l'Exposició de motius que reproduïm, destacam els interessos turístics:

“Exposició de Motius.-La Punta de N'Amer està situada entre unes zones de gran saturació urbanística que, a l'estiu, tenen una gran concentració d'habitants cada una d'elles i ha esdevingut l'únic espai verjo per a l'esplaiament de la població, de tal manera que es pot considerar el pulmó d'aquestes concentracions turístiques. Es fa necessària la conservació de La Punta de N'Amer per poder compaginar l'economia turística de la zona i la conservació de l'espai natural que resta. Respecte als valors naturals de Sa Punta de N'Amer, que són prou importants, la vegetació es característic de la Mallorca del Sud-Est, el savinar que hi trobam és dels pocs que queden a Mallorca, és també important el garballó, també hem d'assenyalar l'existència del pinar, d'uns 70 quarterades amb grau de conservació adequat. Si als valors ecològics i a la problemàtica de l'ordenació del territori de la zona hi afegim els valors paisatgístics, la protecció d'aquesta zona es fa encara més necessària”

Durant aquest anys el llevant mallorquí dels municipis de Sant Llorenç, Son Servera i Manacor visqué un creixement d'urbanitzacions que canviaren la seva fisonomia litoral. La protecció de sa Punta de n'Amer donà un valor afegit a totes aquestes urbanitzacions.

²³⁶ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/1/ple/PL-01-036.pdf>

²³⁷ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/1/ple/PL-01-039.pdf>

e) Una altra Proposició de Llei a la que li dedicarem una especial atenció és la **Declaració de S'Albufera des Grau com a ANEI.**²³⁸

La importància d'aquest espai la consideram en base a que:

-Fou el primer espai protegit a la illa de Menorca al Parlament de les Illes Balears

-Es tracta d'un dels ecosistemes més valuosos de les Illes Balears.

-Havia patit moltes agressions ambientals en forma de construccions, vials, i fins i tot podríem dir toponímiques en el sentit que se li canvià el nom per "Shangrila".

-Fou aprovada per unanimitat

-Posteriorment fou ampliada territorialment la seva protecció i a l'actualitat és el cor del Parc Natural el 1995²³⁹

En primer lloc reproduïm els dos primers articles de la Proposició de Llei

"Article 1.

Es declara S'Albufera des Grau Àrea natural d'Especial Interès, a tots els efectes prevists a la Llei 1/1984, de 14 de març, d'Ordenació i Protecció d'Àrees Naturals d'Especial Interès.

Article 2.

L'àrea natural d'especial interès de S'Albufera des Grau es la situada al municipi de Maó, illa de Menorca, i compren l'illa den Colom i la zona delimitada per la mar, línia recta n clirecció est-oest, a 200 metres al nord d les cases de la Torre Blanca fins a la carretera local del Cap de Favàritx, carretera local del Cap de Favàritx, fins a la carretera comarcal 723, de Maó a Fornells, carretera comarca l 723 de Maó a Fornells fins a l'inici del Camí de Bouals, línia recta des del punt anterior fins a les cotes altes del Milà Nou, passant pel canvi d'alineació de la carretera local de Maó a Es Grau, línia recta pels careners del Milà Nou i Sa Cudia Vella fins al mar, línia de costa des del punt anterior fins al nucli urbà des Grau, línia perimetral del nucli urbà des Grau, línia de costa fins al punt inicial situat al nord de la Cala de Sa Torreta."

La primera paraula fou pel Diputat del Grup Socialista Sr. Francesc Triay que argumentà la proposició en base a les següents raons:

- Els valors naturals, ecològics, paisatgístics, culturals que sobrepassen els límits municipals.

- Protegir al màxim nivell amb la declaració d'ANEI

- Inversions per aconseguir el màxim de territori que sigui propietat pública i obres per a la restauració natural i ecològica de l'espai

- Es planteja hipotèticament la possibilitat d'indemnitzacions

²³⁸ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/1/ple/PL-01-054.pdf>

²³⁹ https://ca.balearsnatura.com/parque_natural/parque-natural-de-salbufera-des-grau/

- La importància ecològica de l'espai i la necessitat de la seva protecció ve avalada científicament.

- Existeix un informe per part d'ICONA que parla d'una possible declaració de parc natural.

- Citam textualment:

“L'informe de la Comunitat Autònoma, l'Inventari al Govern de la Comunitat Autònoma, realitzat per INESE, també és explícit a n'aquest sentit, sentit, parla que es tracta d'un espai del major Interès ambiental, de característiques úniques a les nostres illes, que el fa absolutament diferenciat de les Albuferes de Mallorca, dels endemismes que es produeixen a J l'illa den Colom, fa una valoració de la seva aptitud per al turisme selecte, afirmant a continuació que els valors ambientals de l'àrea són de tal magnitud que indubtablement prohibeixen la realització d'urbanitzacions de qualsevol tipus, fins i tot de baixa densitat, etc .”

Seguidament en descriu el projecte d'urbanització amb els següents termes:

“Des de 1971, que inicien una sèrie d'actuacions sense un suport de tipus urbanístic, de tipus de planejament, a base d'una actuació que es va denominar "Shangrila», per a turisme selecte, que havia de tenir tant de vols, que havia de convertir la llacuna natural amb una àrea per a l'esport nàutic, amb sortida a la mar, des d'aquell moment, els batles, els ajuntaments previs a la democràcia, van donar un impuls, una carta blanca, una carta blanca a les actuacions dins S'Albufera, les actuacions de la urbanització, de la construcció del camp el golf. posteriorment llicències e l'obres, es van permetre l'apertura de camins i la iniciació d'obres d'urbanització que van donar lloc a una sèrie de paralitzacions d'obres, per part de la Comissió Provincial d'Urbanisme, de tramitacions iniciades de Plans Parcial, alguns d'ells amb més de cinc projectes d'anada i de tornada entre l'Ajuntament i la Comissió Provincial d'Urbanisme, cap deis quals va arribar a una definitiva aprovació, afortunadament, dins la perspectiva actual. perquè qualsevol aprovació que s'hagués aconseguit faria molt més costosa, ben segur, avui. la protecció necessària d'aquest espai.”

Amb aquestes paraules s'explica un futur que hagués pogut ser, però no ho va ser per aquest parc natural, avui acceptada la seva protecció per a tots els menorquins.

A partir del 1983 el Consell de Menorca fa una suspensió del planejament que suposa la protecció definitiva d'una part denominada zona ecològica i paisatgística

Es contempla que els límits del parc siguin prou permeables per permetre que les activitats agrícoles ramaderes tradicionals siguin possibles. Entenem que la protecció de l'espai rural menorquí fou molt important per la futura declaració de Reserva de la Biosfera l'any 1993 per la UNESCO, ja que el paisatge agrari de Menorca en fou un dels seus arguments.

El Diputat Sr. Triay acaba la seva intervenció reivindicant la necessitat de la titularitat pública de s'Albufera des Grau, per:

“Una imprescindible restauració de les ferides que les urbanitzacions iniciades, els camins oberts, les obres d’infraestructura incipient han produït damunt aquest espai.”

El següent torn de paraula fou pel Diputat **Sr. Joan Francesc López Casanovas**²⁴⁰, del Grup Parlamentari Esquerra Nacionalista. Comença les seves paraules retrocedint a una cita de 1974:

“...me permetin començar aquesta intervenció fent referència a un escrit que es publicava l’any 1974, a la premsa de l’Estat Espanyol, i deia: «A un dels paratges més bonics i tranquils que hi ha avui en dia a Menorca li esta arribant la fi. Una poderosa companyia ha presentat el Pla d’Urbanització, ja les màquines han començat a destruir el que la naturalesa ha creat al llarg deis segles perquè fos un racó de pau i d’equilibri per a tot un poble. La força de tots els menorquins és impotent davant de la força del capital exterior que ve a destruir l’única riquesa natural, de summa importància, que encara ens queda a Menorca.”

Es refereix al nom de la urbanització, el neotopònim turístic “Shangrila”, substituint el topònim tradicional, que projectava seixanta-vuit edificacions i quilòmetres de vial, un camp de golf i un centre turístic.

Començà una batalla entre el moviment ecologista “Salvem s’Albufera” i els promotors, fins el 1983, any en que la Comissió Provincial d’Urbanisme va aturar el procés urbanístic, que va durar nou anys.

El diputat critica la gestió de l’Ajuntament de Maó per la seva tolerància i col·laboració donant llicències urbanístiques il·legals i autoritzant altres equipaments.

Finalment fa una defensa de la necessitat de protegir l’espai i dels seus topònims.

El tercer torn de paraula fou pel Diputat **Sr. Triay Humbert**²⁴¹, pel Grup Regionalista de les Illes.

La seva intervenció fou per adherir-se, en línies generals a la voluntat proteccionista dels dos portaveus anteriors.

No deixà de banda la crítica a la gestió de l’Ajuntament de Maó i al seu Pla General d’Ordenació Urbana.

El quart torn de paraula fou pel Diputat **Sr. Saura y Manuel de Villena**²⁴², per part del Grup Popular.

En primer lloc ratifica la importància del valor ambiental de s’Albufera des Grau i profita per criticar la gestió de l’Ajuntament de Maó

²⁴⁰ ca.wikipedia.org/wiki/Joan_Francesc_López_Casanovas

²⁴¹ https://ca.wikipedia.org/wiki/Crist%C3%B2fol_Triay_Humbert

²⁴² https://ca.wikipedia.org/wiki/Fernando_Saura_y_Manuel_de_Villena

Finalment la proposició fou aprovada per unanimitat.

f) Proposició de Llei relativa a la Declaració de Sa Canova d'Artà com a Àrea Natural de Especial Interès

Aquesta proposició de Llei presentada pel Grup Socialista i Esquerra nacionalista, fou una reacció a un revifament d'una possible urbanització que feia uns anys que estava aturada.

Aquesta urbanització es troba a la Badia d'Alcúdia, on ja aleshores hi havia hagut un creixement urbanístic turístic, sobretot a Alcúdia i Santa Margalida i amb posterioritat començava al municipi de Muro.

El que ens pareix interessant comentar és que es tractava d'un planejament urbanístic sota la figura, a la que ens hem referit amb anterioritat com a relíquia franquista, es tracta de la Ley de zonas y centros de interès turístico nacional de 1963. És tractava de la posada en marxa d'un Pla Parcial de 1972 que preveia uns 29.000 habitants i dos ports esportius amb obres iniciades, però paralizades.

Podem resumir que el debat parlamentari fou plàcid i és votà la proposició per unanimitat.

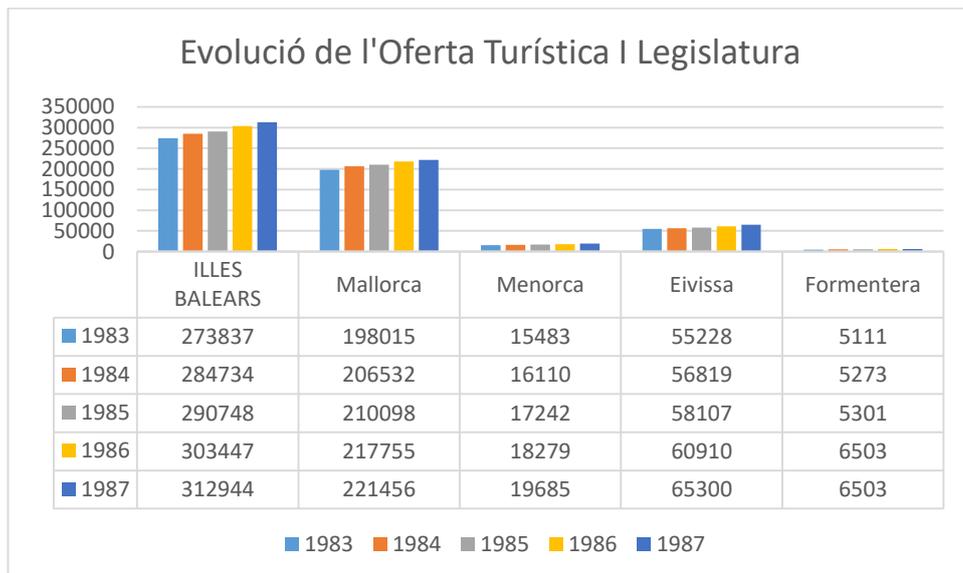
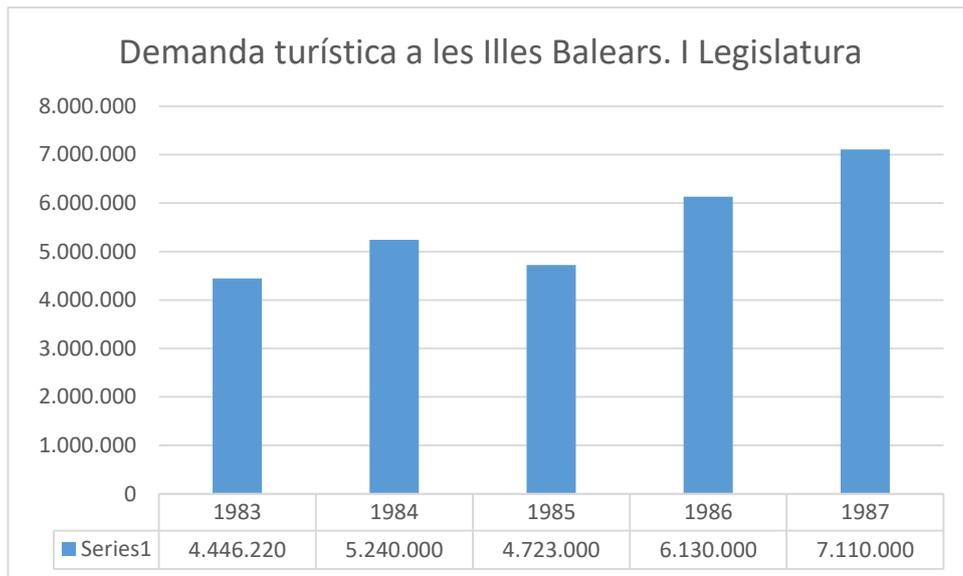
De totes maneres la protecció definitiva no fou efectiva fins la següent legislatura, en trobà amb dificultats i entrebancs que no es solvataren abans de la dissolució de la Càmera.

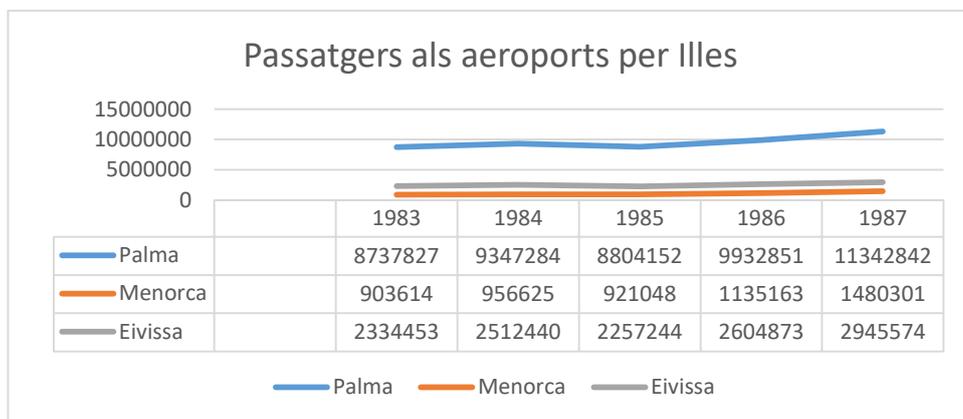
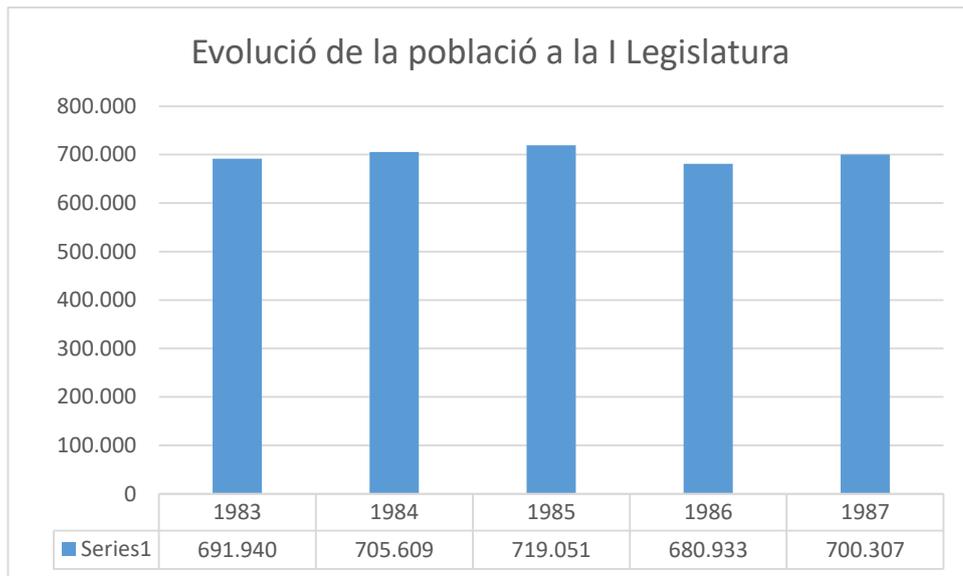
Es tracta d'una legislatura molt condicionada pels temes territorials, iniciatives totes en mans de l'oposició.

7.1.4. Indicadors evolutius de la I Legislatura

Aquest apartat té com a objectiu indicar els principals indicadors quantitatius de l'evolució turística de cada legislatura.

Pensem que els més importants són l'evolució de la demanda, de l'oferta, de la població, i dels passatgers dels aeroports de les illes.

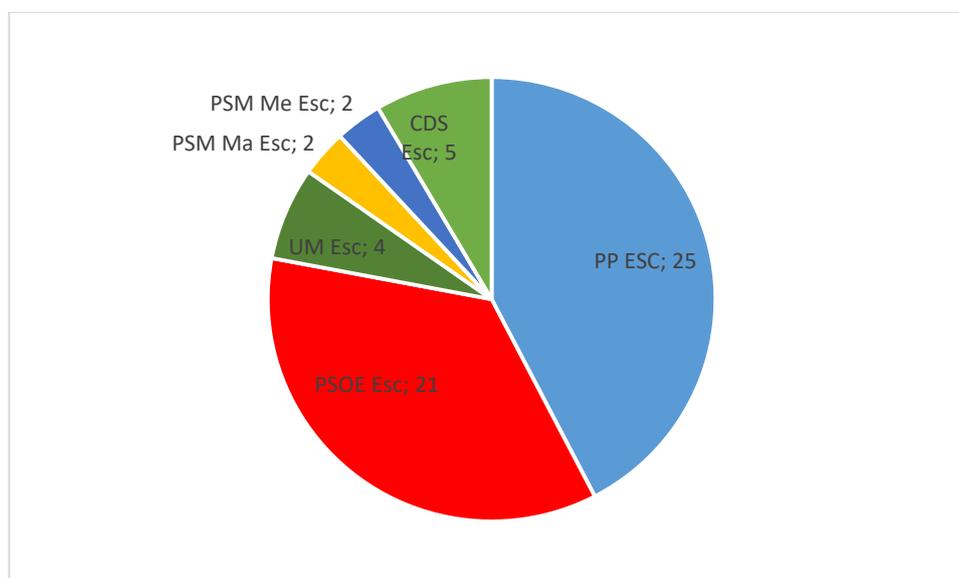
7.2. II Legislatura 1987-1991

7.2.1. Resultats Electorals

Per segona vegada el mateix candidat, el Diputat Gabriel Cañellas, compta amb la majoria parlamentària suficient per presentar la seva candidatura i obtenir el recolzament de la Cambra Autonòmica. Encara que el Govern no tindrà un suport parlamentari majoritari en molts de casos

El Repartiment d'escons al Parlament de les Illes Balears a partir dels resultats electorals del 1987 fou el següent

Partits	PP	PSOE	UM	PSM Ma	PSM Me	CDS
Escons	25	21	4	2	2	5

Com a diferència de la primera legislatura podem constatar, la pèrdua de la majoria parlamentària per a la suma del Partit Popular i Unió Mallorquina i l'entrada del CDS amb 5 diputats, la qual cosa li conferí un protagonisme per la seva posició de frontissa, tot i que possibilità la investidura per segona vegada del Sr. Gabriel Cañellas Fons

7.2.2. Discurs d'investidura i turisme

Les propostes en matèria de turisme foren molt més elaborades que les primeres de la I Legislatura. Clarament es constata el pes de l'experiència dels anteriors quatre anys de govern.

A la Sessió d'Investidura de la II Legislatura Autonòmica, el candidat Gabriel Cañellas Fons Exposava pel que fa als temes de matèria turística:

²⁴³ "Política turística. Som conscients que el sector turístic és el principal, l'autèntic motor de la nostra economia. Per aquest motiu, el govern que aspira a formar, si obtenim el suport d'aquesta Cambra, es plantejarà una política turística amb visió de futur que condueixi el sector cap a una consolidació ordenada i que al mateix temps aportï factors d'innovació i factors de diversificació de l'oferta.

Tota política turística seriosa i coherent s'ha de "plasmear a priori" en una declaració de principis que indiqui clarament quin turisme s'ha de fer, a les Balears, tema d'interès prioritari de l'acció del Govern. Aquesta mateixa prioritat s'haurà d'imposar, sense dubte, la recerca del consens de totes les forces polítiques, en aquest tema per mirar d'aconseguir el bé de l'interès turístic general. Tractaré de resumir tant com pugui els àmbits d'actuació de la política turística del Govern que aspiro a presidir.

Pens que la competència més important en matèria turística és aquella que ens permet l'ordenament de l'activitat. I en aquest sentit, dic per endavant que no essent partidari de l'anomenat «creixement zero», si que ho som d'un creixement condicionat pels límits, més enllà dels quals es podria posar en perill el futur de la nostra principal activitat. A la legislatura passada, el govern marcà línies d'actuació en aquest sentit amb iniciatives innovadores inèdites a d'altres comunitats: metres per solar necessaris per plaça i nous paràmetres en la construcció de zones verdes i equipaments esportius i recreatius.

Pens que ara, hem de ser capaços de superar una demanda vacacional massificada i despersonalitzada, i que hem de juxtaposar-li una oferta nova, amb una sèrie de trets diferencials, que hem de restringir el creixement indiscriminat de l'oferta, hem d'aportar nous conceptes de modernitat i, al mateix temps, hem de garantir uns mínims infraestructurals i sobretot el degut respecte a l'entorn natural i paisatgístic.

Aquesta ordenació integrada que proposa el Govern que pretenc presidir es durà a terme bàsicament a través del Pla d'ordenació de l'oferta Turística, eina marcat com a un pla director sectorial dins el Projecte de Llei d'Ordenació Territorial.

La infraestructura i l'entorn que donen suport al nostre turisme afecten de manera especial la cotització d'aquest. És per això que ens proposam millorar-los tots dos substancialment a través d'una acció coordinada, que es durà a terme des d'una Comissió Mixta Inter conselleries per al Turisme, una Conselleria que estructurarà i cohesionarà funcions relacionades amb

el Turisme i totes les lleis des de les Conselleries d'Ordenació del Territori, Turisme, Agricultura, Indústria i sense cap dubte la mateixa Presidència. Així mateix, seria de desitjar, en la majoria de casos, una concertació, paraula aquesta que està molt de moda, amb els principals municipis turístics, per això seria convenient organitzar amb aquests CONGRESSOS DE MUNICIPIS TURÍSTICS, que definissin un equilibri competencial, una divisió, de les competències i una adscripció de responsabilitats, sobretot, per a la qual cosa serà imprescindible una participació també, en aquesta concertació del sector privat.

En fi, que seria un objectiu del Govern ajuntar els esforços de les diferents esferes competencials de l'Administració amb els de tots els organismes turístics per elaborar polítiques conjuntes i poder dissenyar un Pla integrat que definesqui l'anomenada Zona Turística Ideal.

Quan aquesta infraestructura i l'entorn no siguin respectats al màxim, s'aplicarà rigorosament la declaració de Zona d'infraestructura Millorable, prevista ja per altra banda a la legislació vigent,

²⁴³ Diari de Sessions del Parlament de les Illes Balears, num. 2na Legislatura. 1987.

Aquesta declaració és, a parer meu, el límit bàsic per preservar les nostres zones verdes, cales i platges, i ha de tenir, en tot cas, sempre, un caràcter temporal.

Però un altre objectiu encara: el Govern que surti d'aquesta Cambra, haurà de culminar de manera decidida l'ordenació en matèria d'empreses i activitats turístiques, publicant la nova Reglamentació Hotelera de les Illes Balears i una nova ordenació d'Apartaments, Xalets, Viles i «Bungalows». Aquestes dues àrees es fixaran espacials condicionaments estructurals que contemplin una major qualitat de les construccions de nova planta al mateix temps que una flexibilitat suficient per consolidar les que ja hi ha.

Però per estimular la modernització i la reinversió en l'equipament d'hotels, apartaments i restaurants, s'establiran els dispositius legals que regulin la tramitació del crèdit turístic subvencionat, perquè és necessària una molt àmplia reconversió que doni suport a la transformació de les unitats productives obsoletes.

Referent a les Agències de viatges, proposam també que s'apliqui estrictament la nova reglamentació. Al mateix temps, potenciarem les excursions per l'interior de l'Illa, cercant nous circuits que complementin els tradicionals, amb una imatge nova que és encara inèdita.

Simultàniament a la millora de l'oferta, el grup que represent té el propòsit de fer arribar una nova imatge del nostre turisme als països emissors a través d'una política adequada de promoció, basada en un esforç comú de coordinació d'accions de tots els estaments implicats. Les línies mestres de la nostra política de promoció es basaran en uns principis de participació que garanteixin la diferenciació de cada illa i, fins i tot, de cada zona.

I per molt que la promoció exterior s'hagi d'entendre com a una competència coordinada, el nostre Govern aplicaria aquest principi fins les darreres conseqüències, exigint de Madrid una participació activa en la presa d'aquelles decisions que ens afectin en aquesta matèria.

Així mateix, no ens hem d'oblidar de la promoció del turisme nacional. A les Illes ni de la introducció de mesures de promoció desestacionalitzadora que contribueixin a allargar i consolidar la pre i post temporades.

Serà oportú considerar la necessitat de crear un Institut de Promoció com a un Organisme Autònom, que dugui a terme, dirigeixi i orienti tota la promoció sense que això afecti ni mínimament les tres funcions que els Fomentos han de fer en l'orientació del sector, per una banda en la realització de tasques informatives i educacionals i per una altra en la promoció directa a través de l'assistència a fires, i en totes aquelles altres funcions que els siguin assignades per la mateixa Conselleria.

Però entenc que si la clau del nostre futur turístic passa per la millora constant de la qualitat i per la innovació del nostre producte, la prestació dels béns i serveis que el configuren com a tal ha de passar per una professionalització de les persones que fan feina en el sector. En el mandat anterior, vàrem dissenyar la creació de l'Escola Internacional d'Hostaleria de Balears, la construcció des d'ara de la possibilitat d'ocupació del sol programat en el «campus universitari. Aquesta Escola aportarà les tècniques més avançades per a la formació dels nostres professionals, i l'homologació internacional convertirà aquesta institució en un centre que irradiarà prestigi per al turisme de Balears.

Però no acaben aquí els propòsits del Govern que formaré. En matèria de formació turística professional, tenim el projecte de construir l'Escola Oficial de Turisme, com a expressió pràctica d'una decidida política d'acostar el turisme a la Universitat, on s'estudiaran cursos específics per a post-graduats que vulguin especialitzar-se en totes aquelles disciplines turístiques monogràfiques,

Jo tampoc no voldria oblidar-me en aquest camp, de la investigació, perquè plantejaré una sèrie d'accions encaminades a la investigació i l'aplicació de noves tecnologies, que ens han de permetre tenir un coneixement rigorós en cada moment i en cada mercat de com se comercialitzen les nostres destinacions. Prestarem especial atenció a aquells temes puntuals que puguin afectar el turisme, fes oscil·lacions del preu del combustible, les noves reglamentacions aèries, la situació econòmica dels països emissors, i tants d'altres. I crec que també serà convenient potenciar la presència de les Illes en videotextos, que ja no són utopies de ciència-ficció.

Per aquesta raó, em proposo crear l'Institut Balear del Turisme, que s'haurà d'estructurar degudament ben dotat econòmicament, perquè pugui dur a bon terme aquesta tasca d'investigació però també de vigilància.

Les Illes Balears tenen moltes coses a dir en la futura estructuració europea de la demanda turística. Avui per avui, ostentem ja el més alt protagonisme que una regió pot arribar a tenir en aquest camp a nivell d'Europa: ser seu de la Delegació Permanent per al Turisme del Consell de Regions d'Europa, ser la Delegació Executiva de Turisme de la Conferència de les Regions Perifèriques i Marítimes de la Comunitat Econòmica Europea. Per això, el Govern que em proposo formar, amb el suport d'aquesta Cambra, projecta integrar la nostra Comunitat en els circuits comunitaris en matèria de turisme, perquè sigui escoltada i tenguda en compte a l'hora d'elaborar la política europea del sector, i també, perquè pugui accedir de ple dret als Fons Estructurals comunitaris, font important de finançament de les nostres infraestructures."

D'aquest discurs se n'extreuen els següents punts.

- La constatació del sector turístic com el motor de l'economia de les Illes Balears.
- La cerca del consens de les forces polítiques.
- Posar en marxa l'eina el Pla d'Ordenació de l'Oferta Turística contextualitzat dins el projecte de Llei d'Ordenació Territorial.
- La necessitat de l'ordenació del sector
- Rebuig del "creixement zero", però l'acceptació de límits com a estratègia per a garantir la viabilitat del futur del sector.
- Control del creixement de l'oferta. Establiment de ratis de m2 de solar per places turístiques i paràmetres en la construcció de zones verdes i equipaments esportius i recreatius.
- Es constata una demanda vacacional massificada i despersonalitzada.
- Impulsar una oferta nova diferenciada, més moderna.
- Garantir les infraestructures.
- Respecte al entorn natural i paisatgístic.
- Valor de les infraestructures i l'entorn com a elements del producte turístic
- Coordinació amb els municipis turístics pel que fa a la coordinació de les competències en matèria turística.
- Concertació amb el sector privat.

- Disseny del “Pla integrat” per definir la “Zona Turística Ideal”
- Publicació de la nova Reglamentació Hotelera de les Illes Balears, fent esment a l’oferta d’allotjament extra hoteler com ara: Apartaments, Xalets, Viles i Bungalows. Destacant la qualitat de les construccions.
- Modernització i reinversió del sector hoteler i de restauració
- Crèdit turístic subvencionat per facilitar la reconversió i transformació dels equipaments obsolets.
- Creació d’una nova imatge turística a través de la promoció, diferencial per a cada illa i fins i tot per zones. Implicació també del Govern Central
- Promoció del turisme nacional
- Mesures de promoció desestacionalitzadora, allargant la temporada
- Creació d’un institut de promoció com organisme autònom
- Dins el camp de la formació en matèria turística: Creació de l’Escola Internacional d’Hosteleria de Balears i l’Escola Oficial de Turisme
- Creació de l’Institut Balear del Turisme per fer investigació i aplicació de noves tecnologies, per conèixer els mercats i el sector turístic i els condicionants que l’afecten.
- Relació amb l’espai europeu, proposa a Balears ser la seu de la Delegació Permanent per al Turisme del Consell de Regions d’Europa i la Delegació Executiva de Turisme de la Conferència de les Regions Perifèriques i Marítimes de la Comunitat Econòmica Europea
- Aspiració de les Illes Balears a influir en la política turística europea
- Tenir accés als Fons Estructurals Comunitaris per finançar infraestructures.

7.2.3. Activitat parlamentària

Durant aquesta II legislatura es produí un debat general sobre política turística, del qual se’n poden fer moltes valoracions i posteriors conclusions, per tant l’hem analitzat en profunditat.

7.2.3.1. Debat General sobre política turística

El novembre del 1987, el mateix any de la investidura, es celebrà un Debat General sobre política turística²⁴⁴. Ens pareix molt interessant el seu anàlisi per emmarcar els

²⁴⁴ Diari de Sessions del Ple del Parlament de les Illes Balears. II Legislatura, any 1987. Número 13

temes més destacats i les diferents postures d'aquesta II Legislatura. Que en alguns casos justificaran iniciatives del Govern en forma de Projectes de Llei sobre l'ordenació de l'oferta turística, la potenciació dels camps de Golf i la Llei sobre la funció inspectora i sancionadora en matèria de turisme.

Tot seguit passam a analitzar el debat:

La primera paraula fou pel President del Govern **Sr. Gabriel Cañellas**.

En el seu ús de la paraula es refereix a la presentació del Pla d'Actuació en matèria turística, que justificarà amb tot un conjunt d'arguments del que en destacarem els que ens semblen més importants:

- La necessitat d'un canvi respecte al model turístic d'aleshores, per assegurar el futur del sector. Podem valorar que és una de les primeres autocrítiques a nivell polític governamental amb la convicció de que s'han de prendre tot un conjunt de mesures per a reedireccionar el rumb del turisme a les Illes. Cal destacar de la seva intervenció:

“Partim, idò, d'un axioma que crec que tots els partits, el sector turístic i la nostra societat han d'assumir i que es podria enunciar de la manera següent: «En turisme, la simple prolongació d'allò que ja hi ha, no ofereix necessàriament cap futur"». I a partir d'aquí, aquest debat pot ser un excel·lent punt de reflexió per marcar, amb l'honestedat i el rigor necessaris, on som, on anam i quina és la projecció de futur del nostre model turístic actual.”

La descripció d'una conjuntura en aquests termes:

-La preocupació per a un creixement quantitatiu

“La realitat d'un any turístic 1987 flamant, amb un previsible increment del 14 % d'arribades sobre el 1986, que, a la vegada, registra un increment del 17 % sobre l'any anterior del 1985. Enguany, a Balears hem rebut o rebrem milions de turistes que deuen haver generat prop de 80 milions d'estades a les nostres Illes: 5.200.000 turistes a Mallorca; 1.300.000 de turistes a Eivissa i Formentera i quasi 600.000 a Menorca Aquesta anàlisi quantitativa seria molt més reveladora zona per zona, però basta que la facem global, sense amagar la satisfacció que sentim per l'increment quantitatiu, però posant un bon punt d'interrogació sobre l'aspecte qualitatiu.”

- Un èxit motivat per uns preus a la baixa dins el marc de la competència mediterrània:

“... ha de quedar ben clar que aquesta no és en absolut la filosofia del Govern i que el nostre deure és el de trobar el millor camí perquè s'ingressin a les nostres illes el màxim nombre de divises per turisme, no el màxim nombre de persones.

En rigor i en termes de mercat, tampoc no hauria de ser possible l'accés a Balears d'aquells turistes marginals que he esmentat, que no aporten ni tan sols el benefici necessari per a compensar el desgast d'infraestructura pública que causen i que no fan gens de bé al prestigi i a la bona imatge turística de les nostres Illes.”

- Una pressió inversora que prové dels excedents de les rentes turístiques que pot provocar el perill d'un nou creixement indiscriminat que s'ha de controlar i orientar.

“...representaria la destrucció irreversible dels nostres recursos naturals i paisatgístics i de la qualitat de medi ambient que encara tenim i que constitueix sense cap dubte el nostre millor patrimoni i el primer al·licient d'atracció del nostre turisme vacacional.”

- Es declara en contra del creixement zero, tot i que es declara a favor de dir “prou” a un creixement quantitatiu i propiciar-ne un de qualitatiu.
- Reivindica els instruments legislatius per contenir el creixement de la demanda com a elements cautelars i les autoritzacions per a oferta d'allotjament superior
- Rebutja l'acusació d'intervencionista però pronuncia les següents paraules.

“I una bona prova que el mecanisme de lliure mercat no sempre funciona en el creixement de l'oferta turística és aquest munt d'autoritzacions prèvies que, just abans d'aparèixer el nou Decret, hem rebut en els serveis de la Conselleria de Turisme, l'estudi detallat de les quals deixa entreveure la perillositat, ja que aporta solament una oferta massificada i despersonalitzada i en la major part dels casos no ofereix cap altra diferencial alternativa.

De tot el que hem dit abans podem deduir, idò, més enllà de tota apreciació subjectiva, que ens donam compte que hem romput aquest equilibri necessari entre l'oferta i la demanda i que s'ha romput i que si no ens sabem aturar a temps, les conseqüències, a la curta, poden ser molt greus.

- El President es declara del tot favorable a frenar l'oferta en els següents termes

“Hem arribat a la conclusió que hem de frenar el creixement pel sol fet de créixer i de propiciar simultàniament un creixement qualitatiu. Ha arribat el moment de crear entre tots una nova oferta, una nova oferta que generi per ella mateixa noves demandes.”

- Aquestes noves demandes s'han de basar amb la qualitat del medi ambient de les zones turístiques, la imatge de marca dels establiments d'allotjaments, l'oferta complementària i de l'entorn.
- L'instrument que ajudarà a aconseguir els objectius esmentats serà el Pla D'Ordenació de la Oferta Turística (POOT) com a norma bàsica que ordeni la utilització turística del nostre litoral²⁴⁵ d'una manera integrada i coherent.
- El turisme, com a principal motor de l'economia s'ha de considerar en qualsevol planejament urbanístic, d'infraestructures, d'equipaments i de serveis.

²⁴⁵ Hem de tenir en compte que durant aquests anys, l'activitat turística pràcticament només estava ubicada als espais costaners.

Ens pareix molt interessant, amb una perspectiva actual la línia del POOT, que planteja la problemàtica de la despoblació i la desactivació dels nuclis.

“Recordaré també que el Pla contempla el problema de despoblació i la desactivació dels nuclis i de les zones interiors i que adoptarà mesures per a la revitalització d'aquestes zones, fomentant altres formes de turisme alternatiu, altres formes de turisme desestacionalitzador, que potenciïn l'ocupació de la població rural amb fórmules atractives per a turistes que cerquen el contacte amb una naturalesa poc alterada amb les manifestacions culturals del nostre poble: pot ser el turisme verd o naturalista, el cultural, el gastronòmic, el rural i, per que no?, fins i tot, el cinegètic”.

Davant l'escassetat de sòl públic, es proposen partides pressupostàries que en possibilitin l'adquisició.

Podem dir que els Sr. Cañellas, en certa manera profetitza referint-se al POOT:

“Estam segurs que la progressiva realització del Pla d'Ordenació de l'Oferta Turística imposarà unes conclusions d'ecologisme, d'un ecologisme oficial, que són simplement la conseqüència del fet que la supervivència del turisme a les nostres Illes que depèn directament i immediatament de la supervivència i la qualitat de l'espai físic. Serà necessari de qualque manera preservar-lo i protegir-lo en el seu estat actual”.

Es refereix, també a les desigualtats econòmiques d'aquells municipis que han conservat el paisatge i els recursos territorials i no han desenvolupat activitats turístiques i els que han explotat les seves costes amb oferta turística. En aquest sentit es parla de principis de solidaritat.

- Proposa crear una nova oferta de qualitat
- Les determinacions del POOT seran vinculants per a totes les edificacions turístiques i per els plans regulats per la Llei del Sòl²⁴⁶ i afectaran al planejament general coster: Plans generals d'ordenació normes subsidiàries.
- Divisió del territori en zones i subzones
- Creació d'uns estàndards de qualitat per les zones i subzones, dividits en quatre nivells en funció de la població turística que tenguin
- Les platges, com a recurs bàsic de l'oferta, marcarà un cert límit al creixement de l'oferta turística
- Les dotacions d'infraestructura en concretaran en cinc mínims: aigua potable, clavegueram, enllumenat, accessos rodats i per a vianants i voravies

²⁴⁶ Ley 19/1975, de 2 de mayo, de reforma de la Ley sobre Régimen del Suelo y Ordenación Urbana

- El criteri per els equipaments mínims (docent, sanitari, assistencial, esportiu, comercial, cultural i recreatiu) estarà en funció de la població resident com de la no resident

- Introdueix el tema de les pautes per a la construcció de camps e golf i ports esportius

- Afavorir el nivell de qualitat facilitant els establiments de categories superiors i la reconversió dels de categoria inferior.

- Millorar i construir les infraestructures necessàries que limitaran el creixement

- Millores financeres per a dur a terme les inversions. En aquest sentit reproduïm les següents paraules:

“I és que són els mateixos turistes els qui desgasten les infraestructures de les nostres zones i de les nostres illes, i de qualque manera, són ells qui haurien d'aportar la seva contribució per a mantenir-les i millorar-les. Gran repte, exposat en la intervenció que vàrem tenir en el Consell de les Regions d'Europa fa tan sols uns dies, al que avui és l'Assemblea de les Regions d'Europa cara a la influència de l'Acta Única cap al 1992. Per això s'estudiarà la implantació d'algun tipus de mesura que d'una manera quasi imperceptible, farà: possible aconseguir els objectius esmentats abans”.

Volem comentar, que encara que “sigui imperceptible” deixa anar la idea de la creació d'un impost turístic²⁴⁷ amb el vist i plau d'Europa.

- Fa referència al residu de la Llei de “Zonas y Centros Turísticos Nacionales”²⁴⁸ de caràcter estatal i encara no derogada aleshores, com a un problema a resoldre ja que afecta a tot un conjunt de territoris i a la seva ordenació.

- Tramitació a la Llei de Camps de Golf²⁴⁹, amb l'objectiu de crear nous productes i diversificar el mercat.

- La necessitat de coordinació amb l'Administració Central i altres comunitats.

- Subratlla que el sector turístic és molt més que el sector hotelier i que aquest necessita reglamentació

- Anuncia nova reglamentació per a les agències de viatges i la seva dificultat. En aquest sentit trobam interessant ressaltar el següent text:

“En la seva activitat, les agències hauran de potenciar, perquè així és necessari per al nostre turisme les excursions per l'interior de les Illes i per això s'hauran de cercar i divulgar circuits nous, que complementin els tradicionals, que estan massa freqüentats

²⁴⁷ El 2001 s'aprovarà l'Impost d'Estades en Empreses Turístiques d'Allotjament, anomenat “ecotaxa”. amb el primer Govern del Pacte de Progrés (1999-2003)

²⁴⁸ (Ley 197/1963, de 28 de diciembre sobre Centros y zonas de Interés Turístico Nacional 1963)

²⁴⁹ Llei 12/1988, de 17 de novembre, de camps de golf

per molts de visitants que ja han repetit les estades i que voldrien conèixer noves rutes que obrin perspectives inèdites al coneixement de la nostra història, de les nostres costums i de la nostra gastronomia i de tants altres conceptes.”

- Promoció de la cuina regional i jornades de qualitat de Restauració
- Propiciar que les empreses turístiques demandin producte agrícola local, el que s'anomena “pacte intersectorial” tot i que el qualifica d'utopia:

“Es en aquest nivell de les empreses turístiques de les Illes des d'on propiciarem, tal i com vaig exposar en el debat anterior, l'aprofitament de tota una planta productiva, ben nostra perquè aquestes empreses demandin al sector primari i secundari productes de les Illes que, fins a hores d'ara, amb freqüència s'han d'importar de l'exterior. Fomentarem els contactes entre Cooperatives de consum, associacions de productors i els sectors agrícoles i industrials, de manera que siguem més capaços de produir nosaltres mateixos, no la majoria, sinó, mantinguem la utopia, la totalitat de productes que demanda el consum turístic, i donarem suport a tota iniciativa que es plantegi en aquest sentit.”

- Anuncia el projecte de Llei de la Funció Inspectora i Sancionadora en matèria de Turisme²⁵⁰ i desenvolupament de normativa.

- Sobre el tema de formació es fan tot un conjunt de propostes: La creació de l'Escola Internacional d'Hostaleria de Balears²⁵¹, L'Escola Oficial de Turisme, Titulacions superiors en turisme i fomentar la investigació i les noves tecnologies.

- La necessitat d'investigar sobre les variables alienes a la comunitat com són: oscil·lacions de preus del combustible, noves reglamentacions de “cel obert”, tarifes aèries desregulades, situació econòmica dels països emissors, inflació, desequilibris monetaris...

- La creació de l'Institut Balear²⁵² de turisme i de l'institut Balear d'Estadística
- La referència a Europa que fa el President Cañellas, vista en l'actualitat és un poc pretensiosa i propagandística:

“Balears té molt a dir en la futura estructuració de la política turística de la Comunitat Econòmica Europea i encara que, avui per avui, ostentem el més alt protagonisme que una regió pot tenir a nivell europeu, i ha quedat demostrat la setmana passada com és el de ser a més de ser la seu de la Delegació Permanent per al Turisme del Consell de les Regions d'Europa i de la delegació Executiva de Turisme de la Conferència de les Regions Perifèriques, el fet de ser una vega da i una altra assessors dels Consells d'Europa i encarregats de tota una sèrie de tasques coordinadores a nivell europeu en matèria turística, la nostra Comunitat ha de cercar esser present d'altra

²⁵⁰ Llei 6/1989, de 3 de maig, sobre la funció inspectora i sancionadora en matèria de turisme

²⁵¹ Serà inaugurada el 1995

²⁵² Serà creat el 1989

manera en els circuits comunitaris en matèria de turisme i perquè sigui perfectament escoltada i tenguda en compte, en cada decisió que es prengui així com perquè també pugui accedir de ple dret a tots els fons estructural s comunitaris, que poden ser font important de finançament de les nostres infraestructures i dels nostres projectes.

- Pel que fa a la promoció del turisme considera bàsic fer arribar la nova imatge als països emissors a partir de la creació de L'Institut Balear de Promoció del Turisme.

- Pel que fa a la desestacionalització es basarà en els segments de turisme de la tercera edat, cultural, esportiu, de golf de negocis i de congressos

- Creació d'un Palau de Congressos i Convencions²⁵³

- Creació d'un parc d'atraccions de prestigi i dimensions internacionals

- Organització d'actes culturals, esportius i socials amb ressò internacional.

- La referència al paper i poder dels tour operadors ens resulta molt clarivident:

“Perquè el cert és que en els països on el tour operadors tenen bona implantació, dediquen elevadíssimes sumes a la publicitat: dels seus productes, la majoria de vegades desgraciadament dedicades a ofertes especials amb preus molt massa competitius, de manera que la nostra eventual promoció qualitativa queda diluïda i pràcticament sense efecte, perquè els nostres pressuposts en matèria de publicitat són de vegades, quasi sempre, inferiors als d'un sol tour operador en aquests països.”

Finalment es conclou el discurs apel·lant a un debat aclaridor.

El primer torn de paraula fou per el portaveu **Sr. Joan López i Casasnovas**²⁵⁴ del grup Parlamentari PSM-Entesa de l'Esquerra de Menorca. De la seva intervenció n'extraiem les següents idees:

-Que el turisme és el principal impulsor de l'economia de les Illes no es qüestiona.

- Les Illes pateixen la lògica capitalista des de Madrid i Brussel·les, que no distingeix entre illes i aquestes són vistes com a terres d'oci i d'esbarjo d'Europa.

- La Secretaria General de Turismo, del Govern central, potenciarà els ports esportius i els camps de golf, com a base d'una oferta que aspira a ser de qualitat, concedint crèdits per a tal efectes. Darrera aquest fet trobam la realitat de que el turisme és el factor més important del reequilibrament de la balança de pagaments, i les illes Balears en són les més avantatjades.

²⁵³ El Palau de Congressos de Palma es començà a construir el 2008 i finalment fou inaugurat el 2017, 30 anys després de la proposta.

²⁵⁴ https://es.wikipedia.org/wiki/Joan_F._López_Casasnovas

-Respecte a l'impost turístic que es considera necessari, no veu la voluntat ferma del Govern de posar-lo en marxa²⁵⁵.

-Considera que els municipis turístics necessiten millorar la seva infraestructura a la vegada que els residents habituals pateixen tot un conjunt d'impactes negatius com ara: l'encariment del cost de la vida, mancances d'aigua potable, costos de manteniment de les zones urbanitzades, algunes il·legals mal dotades i posteriorment recepcionades. Saturació de carreteres.

-També fent referència als municipis turístics, els relaciona amb crisi de valors²⁵⁶ i de forma de vida.

-Desviació de capital des sector industrial i primari cal el sector turístic.

-Reivindica cobertures d'atur estacional pels treballadors dels sector agrari i industrial, com les que gaudeixen empleats de l'hoteleria.

-Considera que l'anunciat "pacte intersectorial" està buit de contingut.

-Comparteix la idea de "ser víctimes del propi èxit" amb les següents paraules, que a la vegada descriuen el model turístic:

"En qualsevol cas, hi ha coses prou novedoses, reconèixer-ho, quan diu que som víctimes del nostre propi èxit. Malgrat el discurs d'auto-complaença, el Govern accepta que hi ha hagut un sacrifici, som víctimes, s'han sacrificat bocins irrecuperables del nostre territori, s'ha malmès un patrimoni públic immens, s'ha balearitzat i s'ha anat perdent, cada cop més l'oferta pròpia per acabar en un sol i platja impersonal, tòpic, com a oferta, que té ja competidors d'avantatge, com saben perfectament els mateixos empresaris grossos que van desviant capitals turístics generats a Mallorca cap a zones més agradables²⁵⁷ o més rendibles als seus negocis, siguin a la mar Carib, Canàries, Andalusia, el Marroc, Tunis, Turquia, Turquia, on coincideixen, per cert a veure-hi un gran futur per al sector, ates el clima, la ma d'obra barata condicionada dins un Règim polític dictatorial, que recorda una Espanya dels anys 60, i on s'arriba, diuen, a regalar terrenys a les empreses que volen construir-hi hotels. Ja se sap que el negoci no té cor, el negoci no té pàtria, Mallorca perduda i Eivissa retuda, Menorca i Formentera sota un pressing, permeti'm que ho digui així, inaguantable que ve d'on ve, ara que els marges de rendibilitat són cada cop més escassos, ara que els tour operadors imposen la seva lògica de rebenta-preus per als mateixos serveis, els líders hotelers inverteixen a altres bandes."

- Es posa de relleu la baixada de la despesa per turista i en canvi l'augment del nombre de visitants

²⁵⁵ De fet no serà una realitat fins el 2001, amb el primer Govern del Pacte de Progrés (1999-2003)

²⁵⁶ En un futur es parlarà de "turisme d'excessos"

²⁵⁷ Aquesta idea és tractada al punt 3.2.1. de la present tesi amb el títol: les multinacionals turístiques de les Illes Balears

-La problemàtica laboral i la realitat socioeconòmica que se'n deriva del model ve expressada així:

“És ver que augmenta el nombre de contractacions al servei terciari, és ver, pràcticament ja la meitat dels treballadors de l'Arxipèlag estan ocupats en aquest sector, però fixin-s'hi bé, a la Comunitat Autònoma de més elevada renda per càpita de l'Estat, el creixement del producte interior brut no s'acompanya d'un creixement paral·lel en creació de riquesa, via explotació turística, no arriba a permeabilitzar dins el teixit social, o sigui, en paraules de l'economista Miquel Aleñar, consumim més, hi ha més riquesa, però tots els indicadors apunten que aquesta es troba en mans d'uns pocs d'estrats molt determinats de la societat.”

- De les anteriors repercussions expressades, juntament a les fortíssimes dependències exteriors del sector dona arguments per parlar d'un país pràcticament territorialment colonitzat.

- La manca de capacitat i voluntat per a diversificar l'economia de les Illes que aboca a una economia del tot estacional i amb més contractes de fixos discontinus al món laboral, el que suposa una altes taxes d'atur durant la temporada baixa.

- Proposa la creació d'un sector públic turístic en forma de “companyia xàrter”, empresa hotelera o tour operador, descartat per un govern que qualifica de liberal.

- Considera que la proposta d'augmentar el sòl públic sense partides pressupostàries al respecte no serveix de res.

- Es manifesta en contra del turisme cinegètic.

- S'expressa a favor del turisme gastronòmic i cultural, però que hi hagi pressupost per les iniciatives ja existents i una atenció preferent

- Fa una al·lusió als Centres d'Interès Turístic Nacional que tenen plans parcials vigents.

- Proposa canalitzar els excedents empresarials cap a inversions amb la línia de la reordenació, re-equipament, la reconversió d'edificis obsolets

- La preservació definitiva de l'entorn natural.

- Mecanismes de compensació municipal per aquells municipis que han protegit el seu medi ambient. Es posa l'exemple d'un dels més emblemàtics que fou el Trenc

- Posa de relleu l'augment de l'oferta turística. És el cas de l'Efecte contrari del segon Decret Cladera que provocà unes 70.000 llicències i el creixement de l'oferta il·legal. En aquest sentit denuncia que en tot Balears només hi ha 7 inspectors.

- Demana una actuació ferma contra el treball submergit.

- Proposa que el Govern estigui en contacte amb les centrals sindicals

- La relació entre la renda per càpita més alta no vol dir que s'hagin assolit cotes de benestar social més elevat, tot i que reconeix millores.

- Manifesta acord amb impulsar els estudis de formació professional en el sector turístic, amb la creació de l'Institut Balear de Turisme i amb el projecte de Palau de Congressos

- Acaba acceptant el repte d'anar avançant cap a un turisme de major qualitat, frenant l'augment quantitatiu del turisme.

La rèplica a l'anterior intervenció del Diputat Sr. López Casasnovas, per part del govern, fou amb la paraula del Conseller de Turisme Sr. Jaume Cladera.

De la intervenció del Sr. Cladera destacam:

- La valoració de les paraules del President Sr. Cañellas com el discurs més crític que s'ha fet mai amb el model turístic de les Illes Balears

- La cautela sobre l'impost turístic, tot i que necessari. En fa referència com a un instrument per reequilibrar els municipis amb menys activitat turística.

- Argumenta que les places autoritzades, prèvies al Segon Decret Cladera, no són 70.000, sinó 10.500.

- Pel que fa al planejament de les Zones i Centres d'Interès Turístic Nacional els estan gestionant a la baixa.

- Que el Govern és independent i no actua per pressió.

- El govern no pot obligar als empresaris a invertir en determinats sectors, en tot cas incentivar. En la mateixa línia no pot aturar les inversions dels empresaris de les illes a altres indrets, com això ho fan els tour operadors de fora que inverteixen a les illes.

- Quant al poder dels tour operadors vaticina el següent:

“Només hi ha un punt d'optimisme per sortir-ne, i és quan vengui l'Acta Única i les regularitzi l'aviació, quan es des regularitzi l'aviació, la força dels tours operadors minvarà d'una forma sensible, i per una raó, perquè avui el consumidor necessita passar pel tour operador, perquè el tour operador és el que té el transport barat, i això fa que pugui oferir un paquet barat globalment, però el dia que des de Düsseldorf hi hagi quatre línies aèries que a la mateixa hora venguin cap a Menorca o cap a Mallorca o cap a Eivissa, la força del tour operador quedarà molt disminuïda, i llavors serà un bon moment per poder tenir una independència molt més grossa i per poder comercialitzar més directament el producte.”

- Pel que fa a la possibilitat de crear un tour operador públic ho descarta totalment

- Defensa la capacitat del govern per intermediar entre patronal i sindicats

- Respecte al tema de la protecció del espais naturals i els municipis fa la següent reflexió:

“Quant al tema de les àrees a protegir dels municipis turístics. Als municipis turístics que han arribat tard al desenvolupament, és ben cert que paguen les conseqüències de les equivocacions urbanístiques que ham comes a altres municipis. Quan ens plantejam per què és que es protegeix Es Trenc, moltes de vegades no és pel valor just ecològic que pugui tenir Es Trenc, sinó que és segurament perquè tenim altres zones turístiques tan degradades que ens fan haver de prendre determinacions d'aquest estil, independentment que hi hagi àrees que tinguin un valor ecològic que no tenen res a veure amb el que en aquests moments dic”.

Aquesta afirmació, sembla d'allò més sincera, però denota molt poca sensibilitat ambiental, es veu que per protegir un espai natural, el valor ecològic del territori no hi compta molt, segons el primer Conseller de Turisme.

El següent torn de paraula fou pel Portaveu, Sr. **Miquel Pasqual** en representació del Grup Parlamentari Unió Mallorquina.

Per contextualitzar les seves paraules hem de dir que es un grup que aleshores donava suport al Govern.

Del seu discurs sintetitzam:

- El recolzament a las línies de les polítiques turístiques del Govern.
- Analitza els efectes del Decret Cladera II²⁵⁸ que substituï al Decret Cladera I²⁵⁹.

Pel que fa al Decret Cladera I ressaltam les seves paraules:

“Decret Cladera I, que va introduir el paràmetre de 30 m2 de solar per llit turístic per a les noves construccions, que va ser aprovat després de no massa consultes amb els sectors socials implicats i que va tenir dues conseqüències. Una, un poc negativa, i una més negativa. La primera va ser que sí hi va haver una sobre entrada de projectes de darrera hora, bastant més pronunciada que la que s'ha produït ara. I la negativa, la segona, va consistir en un contenciós administratiu que la més important patronal de Balears va posar contra l'esmentat Decret que va ser desistit just abans de ser dictada sentència.”

Amb això queda constància d'un primer conflicte que sorgí entre el Govern i la patronal.

Respecte al Decret Cladera II, el qual s'intentà consensuar el Projecte de nou. El Portaveu considera aspectes positius pel que fa a la reconversió d'establiments obsolets, millorant el paràmetre de 60m2 de solar per plaça. Ara bé, aquesta tramitació provocà un allau de sol·licituds d'autoritacions prèvies, superiors al que seria normal. La qual cosa

²⁵⁸ Decret 103/1987, de 22 d'octubre, sobre mesures transitòries d'ordenació d'establiments hotelers i d'allotjaments turístics

²⁵⁹ Decret 30/1984, de 10 de maig, sobre mesures d'orientació d'establiments hotelers i allotjaments turístics

pot provocar peticions d'indemnitzacions si els projecte s'ajusten a la normativa vigent. En aquest sentit exposa les dificultats de diferenciar entre especuladors i inversors.

- Es manifesta a favor de lluitar contra els allotjaments il·legals, quantificats entorn a 60.000 (VVAA 1987)²⁶⁰.

- Es preocupa pel tema de la seguretat ciutadana i la seva incidència en el turisme.
- Considera la necessitat d'augmentar el número d'inspectors de turisme.

La resposta del **Conseller Sr. Jaume Cladera** al Sr. Miquel Pasqual

Fou en els següents termes:

- Acord bàsic amb les paraules del diputat.
- Esmenta la negociació amb la CAEB²⁶¹, referint-se al Decret Cladera II, considerant que aquesta associació de la patronal inclou tots els sectors afectats
- Anuncia la creació futura del Consell Assessor del Turisme, per mandat del Parlament, per donar participació als interlocutors social.

El tercer grup a intervenir al debat fou el Diputat **Sr. Francesc Quetglas Rosanes**²⁶², per part del Grup Parlamentari CDS

Aquest portaveu en el seu ús de paraula feu tot un conjunt de referències com ara:

- Afirmar la importància del sector turístic per a les Illes Balears
- El Turisme arrossega deficiències estructurals des dels anys seixanta, una dependència excessiva i unes condicions asimètriques del mercat
- Sofreix una guerra de preus a la baixa per les característiques de l'elasticitat de l'oferta turística, enfront d'una demanda extremadament flexible
- S'ha produït una degradació urbanística com a conseqüència d'un creixement incontrolat i no planejat
- Manca d'un urbanisme turístic que atengui les demandes complementàries.
- Una competència intersectorial pel que fa a la ma d'obra, en conseqüències negatives pel sector primari i el secundari.
- Manca de perspectiva, d'investigació i innovació
- Es refereix a la crisi dels anys setanta, com a una oportunitat per a reflexionar sobre una economia vulnerable, desequilibrada i excessivament dependent del "monocultiu" turístic i que per tant apareixen eren els primers pensaments sobre posar fre

²⁶⁰ Citant el Llibre Blanc del turisme a les Illes Balears, 1987

²⁶¹ La Confederació d'Associacions Empresariales de Balears (CAEB) és l'organització més representativa de les Balears i defensa els interessos generals dels empresaris de les Illes Balears davant de tots els centres de decisió i poder. <https://www.caeb.es/>

²⁶² https://es.wikipedia.org/wiki/Francesc_Quetglas_Rosanes

als abusos, al creixement incontrolat i a la destrucció. Afegeix que la crisi es va superar amb relativa facilitat, i el turisme ha estat més resistent del que es pensava i això ha provocat el que anomena “segon Boom” de l’oferta a partir d’una demanda consolidada.

- S’ha imposat a l’opinió pública estar en contra d’un creixement desequilibrat.

- Una autoresponsabilitat del model, en el moment que hi ha un poder descentralitzat i responsable del futur.

- Aspectes positius del desenvolupament del turisme, s’argumenten en el fet que Balears és la primera regió amb renda per càpita i la regió espanyola que millor s’ha integrat en la Comunitat Econòmica Europea

- Aspectes negatius de caràcter econòmic són: la distribució interna d’aquesta renda, els problemes socials, l’atur, creixement de la misèria, la mendicitat. Molts d’ells derivats de l’estacionalitat.

- Hi ha una distància considerable entre el creixement econòmic i la potencialitat cultural.

- Fa una referència al llibre de Racionero, “*La Mediterrània i els bàrbars del nord*”.

- Afirma que la cultura i la nostra potencialitat cultural haurien de ser els motors de l’economia.

- Defensa que el turisme massiu és compatible amb el turisme de qualitat, en el sentit que el turisme de masses ha de ser de qualitat.

- Proposa fomentar els turisme alternatius, incrementar el patrimoni del sòl públic, augmentar la preservació paisatgística i del es zones naturals, la formació professional, millorar les infraestructures i els serveis.

- Adjudica al turisme el rol d’instrument reequilibrador del conjunt del sistema econòmic.

- Fa una al·lusió a les Directrius d’Ordenació del Territori, que haurien de ser la peça bàsica de l’articulació de la política territorial, però encara no en són una realitat. Aquest document hauria de posar ordre als temes territorials i als productes turístics com els camps de golf i els ports esportius.

- Recorda la característica geogràfica de la pluriterritorialitat de les quatre illes, a les seves estructures econòmiques i les característiques turístiques de cada una d’elles.

- Es pronuncia a favor de l’impost turístic.

- Acaba la intervenció fent referència a la complexitat del sector turístic i a la seva gestió democràtica amb les següents paraules:

“Acabaré ja. El turisme, Sr. President, no és només hostaleria i allotjaments, ni, per suposat, dins l'hostaleria, ni són només els empresaris hotelers, també ho són els professionals i els treballadors, i si parlem de turisme, hem de parlar de transportistes i de guies, ni una sola paraula d'aquests dos sectors es va sentir al discurs d'ahir, i de les agències de viatges, a les quals només s'hi va referir per anunciar que tenia la intenció d'augmentar els mínims de capital social, de turisme, a més de restaurants, bars discoteques, hi viuen molts de comerciants i artesans, professionals dels serveis sanitaris, taxistes i molts i molts d'altres. I qualsevol mesura que toqui el sector turístic, els afecta, que tenen una debilitat molt més grossa que els grans empresaris, els afecta d'una manera molt més intensa. Una debilitat molt més grossa que els grans empresaris i també que les associacions, que els sindicats, per exemple, de treballadors, per suposat, i és per això que sempre demanarem una instrumentació democràtica i participativa dels plans del Govern, i que la seva veu sigui escoltada a través d'aquest. Parlament i a través del Consell Econòmic i Social, del qual, una vegada més, es demostra la urgència de la seva creació.”

El **Conseller Sr. Jaume Cladera**, respon a les paraules del Sr. Francesc Quetglas de la següent manera:

- Qualifica la seva intervenció d'un tant filosòfica.
- Defensa que el sector turístic no està en crisi, però aquesta es pot donar si no es canvia la forma de creixement.
- Pel que fa al tema de “qualitat de vida”, respon que moltes de les competències no són autonòmiques.
- Amb les següents paraules, explica tota una problemàtica:

“Miri, el problema que nosaltres tenim és que hem passat d'una societat, als anys 50, d'una societat agrícola, amb una mica d'indústria, amb un índex d'analfabetisme grossíssim i subordinada a una sèrie de dotzenes de famílies per l'estructura quasi feudal que hi havia. Arrel de la implantació del món turístic, hi va haver una transformació total en aquest tipus de societat, s'ha passat d'una societat eminentment agrícola i una mica industrial a una societat de serveis. I s'han aconseguit una sèrie de coses, s'ha aconseguit que amb els aspectes no profunds sigui una societat certament liberal, certament tolerable, certament progressista, però que, en general, amb els temes econòmics, és una societat eminentment conservadora. I tot això, d'on prové? Això prové d'una raó molt senzilla perquè aquí no s'ha vertebrat la burgesia, i· mentre no es vertebrï la burgesia, no podem dur enclavant aquests projectes de tenir una societat allà on la defensa de la cultura sigui una de les bases primordials...”

Pel que fa a l'empresariat que posa en marxa el turisme en fa les següents referències:

“Que unes persones que no tenien cap preparació anterior, que quasi no tenien cap tipus d'estudis, que quasi no tenien coneixements econòmics, varen ser els que varen haver de posar en marxa aquesta indústria turística, amb unes dependències dels tours operadors gravíssimes. I aquesta gent, jo crec que massa han fet, ha arribat al seu sòtil, no els podem demanar, a més, que ajudin a vertebrar la societat.”

La següent intervenció parlamentària fou per al **Sr. Francesc Triay** del Grup Parlamentari socialista.

Comença per qualificar la intervenció del President Sr. Cañellas de curta, genèrica i en alguns temes de superficial.

Seguidament es refereix a tot un conjunt de temes que sintetitzam de la següent manera.

- Valora negativament la estandardització del producte turístic, en base al creixement dels hotels de tres estrelles.

- El creixement que qualifica d'espectaculars dels apartaments turístics, afirma que més del 50% no estan legalitzats.

- La forta dependència de dos únics mercats: alemany i britànic i aquests en mans d'uns pocs tour operadors, ho qualifica d'oligopoli de demanda.

- La problemàtica derivada dels preus a la baixa.

- La mala imatge de les zones saturades i la insatisfacció del visitant.

- Ens trobam davant un creixement de la construcció turística, comparable a la dels anys seixanta

- Cita al polític i intel·lectual Josep Melià²⁶³:

“Per tant, tornam a ser, continuam estant, crec jo, a la situació que tan bé exposava el 1977 Josep Melià, quan deia que el cas de les Balears, en algun dels seus aspectes, guarda similitud amb el de Puerto Rico o al de la Cuba del període de Fulgencio Batista, i deia, «el fenomen del turisme s'ha anat produint a les costes mediterrànies amb la mateixa tècnica de cultiu intensiu i d'esgotament de terres que practica la United Fruit a les zones bananeres». Això ho deia naturalment el 1977, però crec que aquesta anàlisi del 1987, davant aquells nous anys 60 que ens vénen damunt, crec que és de plena actualitat o almanco pot ser la imatge negra de la segona part, de la segona repetició d'aquest renaixement turístic que ens ve damunt”.

- Es refereix a normatives obsoletes, però que encara estan vigents.

- Critica la poca aplicació de la legislació i normativa autonòmica i la divergència entre el creixement de la planta hotelera i la extrahotelera.

- Exposava que la legislació autonòmica beneficia els empresaris actuals.

- Afirma que el sector turístic és un sector intervencionista.

- Defensa la no tramitada Proposta de Llei de Suspensió cautelar de llicències, com a instrument que hagués servit per parar l'allau de peticions de noves autoritzacions prèvies a l'aprovació del Decret Cladera II de 1987.

²⁶³ https://ca.wikipedia.org/wiki/Josep_Melià_i_Pericàs

- Pel que fa al Pla d'Ordenació de l'Oferta Turística, ho considera més un instrument territorial que sectorial i clarament intervencionista, com a tots els plans.

- Ressalta la importància de la formació professional en el sector turístic, on es donen alts graus d'analfabetisme. Es pot actuar durant la temporada baixa i finançar amb fons socials europeus per posar-hi remei.

- Pel que fa a les infraestructures i al seu desgast i al seu manteniment i construcció mitjançant d'un impost turístic, demana concreció.

- Respecte a la creació de l'Institut Balears de Turisme, a la construcció de l'Escola de Turisme i a l'adquisició de sòl públic, no l'hi consta cap partida pressupostària al respecte.

La resposta del **Conseller Sr. Jaume Cladera** al Diputat Sr. Triay fou en base a les següents rèpliques.

- Respon amb una enumeració d'accions fetes per part de la Conselleria de Turisme com: Jornades de qualitat, setmana de cuina, cursos de manipulació d'aliments, de formació professional. Organització d'esdeveniments esportius, material publicitari, oficines d'informació i turisme, El Llibre Blanc de Turisme, l'Escola de Turisme, el projecte de l'Escola d'Hoteleria....

- Explica l'augment de l'oferta extrahotelera d'apartaments per la següent raó:

“Per una raó molt senzilla, perquè a tots els baixos dels apartaments es fan locals comercials que es venen i fan que la inversió dels apartaments sigui molt més petita i que, per tant, el preu d'explotació sigui molt més barat. I això, al fons, és un tema que en el Decret també és recull, per veure si acabam amb aquesta certa competència deslleial que, de qualque manera, contempla aquesta via.”

- Entén la modalitat del “seets-only” com a una oportunitat per no dependre tant dels tour operadors i ho explica així:

“Que vostè ha sentit parlar dels «seets-only», els «seets-ony», fa bastant de temps que se'n parla, no és un tema nou d'ara, és un tema que tindrà una gran implantació al futur, ja ho he dit abans, a l'any 92, quan es liberalitzi el mercat, si es que s'arriba a liberalitzar totalment, perquè totes les companyies de bandera hi posen dificultats, arribarà un moment que el nombre de turistes que arribaran fora del canal dels Tour operadors, segurament serà infinitament superior que el del canal de tour operador, a no ser que els tour operadors muntin les seves companyies aèries.”

- Explica que a part dels apartaments il·legals, existeix l'oferta de les segones residències que es lloguen a terceres persones.

- Parla de diversificar les campanyes publicitàries, al marge d'Alemanya i Gran Bretanya.

- Rebat el missatge de “república bananera”, no hi està gens d’acord.
- Defensa el compliment del Decret Cladera II.
- Confia amb l’augment del sòl urbà en el futur per a poder construir nous establiments amb la normativa vigent i modernitzar l’oferta.
- Aposta per als estudis de turisme, des de la formació professional fins als universitaris.
- Defensa l’Institut Balear de Turisme format per un equip de tècnics que vagin fent els estudis necessaris.

Finalment fou el torn de paraula per al Grup Parlamentari AP-PL que dona suport al Govern. El seu Portaveu fou el **Sr. José María González Ortea**²⁶⁴.

- Comença amb una certa divagació entre liberalisme i socialisme, decantant-se sense dubtes per el liberalisme.
- Elogia la iniciativa privada turística, com a creadora de riquesa i la possibilitat de treball i escola per als immigrants i els seus fills.
- Culpabilitza a l’administració de tot un conjunt de mals de la planificació.
- Demana flexibilitat al Govern per a l’ordenació del sector
- Acaba defensant les línies d’actuació exposades pel President del Govern Sr. Gabriel Cañellas.

7.2.3.2. Projectes de Llei

a) Projecte de Llei de mesures transitòries d’ordenació d’establiments hotelers i allotjaments turístics.

Aquest decret, conegut com el “Decret Cladera II”, que acabà convertint-se en Llei 7/1988, d’1 de juny, de mesures transitòries d’ordenació d’establiments hotelers i d’allotjaments turístics²⁶⁵ tingué una gran repercussió i obtingué un consens per part de totes les forces parlamentàries.

Assolí un protagonisme durant el debat General sobre política turística de l’any 1987, fou de gran importància per regular l’oferta hotelera i en certa manera limitar-ne el creixement, una vegada aprovat, però també provocà l’efecte contrari abans de la seva entrada en vigor, ja que provocà un allau de peticions d’autoritzacions prèvies. 70.000 per part de l’oposició i 10.500 reconegudes pel mateix Conseller.

²⁶⁴ https://ca.wikipedia.org/wiki/José_Mar%C3%ADA_González_Ortea

²⁶⁵ <http://boib.caib.es/pdf/1988/19880625-76.pdf>

De l'exposició de motius destacam:

“a) Acomodar l'expansió de l'oferta turística, en els aspectes qualitatiu, quantitatiu i territorial, a les condicions de la demanda actual i de la potencial previsible.

b) Equilibrar el ritme de noves construccions, ampliacions o instal·lacions turístiques al desenvolupament de la infraestructura de la zona en que s'ubiquin,

e) Condicionar les construccions o instal·lacions perquè en cap cas no produeixin deteriorament del medi ambient ni defraudin l'adequada utilització dels al·licients motivadors del turisme.

L'instrument adequat per a dur a la pràctica una equilibrada i rigorosa ordenació del nostre espai turístic, ho serà en el seu dia el Pla d'Ordenació de l'Oferta Turística, que es troba actualment en avançada fase d'elaboració, disposat a reflectir-se en normes jurídiques que marquin els condicionants del nostre creixement, capaç; de configurar una oferta de futur que s'adapti també a les motivacions de noves generacions de visitants. Mentre aquest pla s'elabora per tramitar-lo i debatre'l posteriorment, segons que pertoqui, i fins que no es se elabora para tramitar-lo i debatre-lo posteriorment, segon converteixi en una norma jurídica vinculant, és indispensable fixar ara una sèrie de normes transitòries d'acompliment obligat en les construccions, les ampliacions, les instal·lacions I l'equipament que es projectin a les nostres zones turístiques, a fi que l'actual pressió Inversora, que es reflecteix en noves sol·licituds de construcció amb criteris freqüentment massius, desenrotllistes o agressius amb el medi ambient no frustrin l'eficàcia final del Pla esmentat mentre es tramita.

Però no basta fixar ara els paràmetres de superfície de solar o les instal·lacions indispensables, sinó que s'ha d'abordar l'aspecte qualitatiu en el creixement de la nostra oferta turística, en quil hi ha un acusat dèficit d'establiments de major categoria en funció de l'oferta global existent, com es dedueix del Libro Blanco del Turismo, recentment elaborat, o de l'estudi previ al Pla d'Ordenació de l'Oferta Turística.

Finalment, en aquesta Llei es contempla un primer mecanisme per Incentivar la reconversió d'establiments hotelers obsolets, la desaparició dels quals permeti construir-ne altres de nous, més d'acord amb les expectatives de la demanda actual i futura.

De l'articulat destacam:

Article 1.-

És objecte d'aquesta Llei regular les noves condicions que, transitòriament i fins a l'entrada en vigor del Pla Sectorial de l'Oferta Turística han de reunir les construccions de nova planta i les ampliacions d'establiments hotelers o d'allotjaments turístics, així com els canvis d'ús d'edificacions amb finalitat d'utilització turística.

Article 2.-

Per a construccions de nova planta, i les ampliacions d'establiments hotelers o d'allotjaments turístics, així com els canvis d'ús d'edificacions amb finalitat d'utilització turística, serà necessària l'autorització prèvia de la Conselleria de Turisme.

Article 3.-

Per a construir de nova planta un establiment hotelier o d'allotjaments turístics o per a la seva ampliació o Per a un canvi d'ús d'edificacions amb finalitat d'utilització turística, serà necessària una superfície en m². de sòl edificable, no inferior al resultat de multiplicar per 60 el màxim nombre de places que pugui albergar aquest establiment.

Aquest sòl edificable quedarà exclusivament afectat per l'ús turístic que es pretén i no podrà albergar altres instal·lacions o construccions que no estiguin estrictament lligades a l'explotació turística que se sol·licita, segons les normes que les ordenen “

Al Parlament s'aprovà per unanimitat i sense debat parlamentari.

b) Llei 12/1988, de 17 de novembre, de camps de golf²⁶⁶.

El Govern del Sr. Cañellas presentà el projecte de Llei de Camp de Golf²⁶⁷ i ²⁶⁸ que dos anys després fou modificada per la Llei 6/1990, de 31 de maig, de modificació de la Llei 12/1988. Consideram que els projectes de camps de Golf han estat un dels temes més polèmics dels temes territorials i turístics, sobretot pel que fa al consum de territori de terrenys no urbanitzables i per la demanda de recursos hídrics.

De l'exposició d motius n'extrèiem les següents idees:

- Potenciar el golf en el marc de la importància de l'economia turística de les Illes
- Millorar l'ofert de qualitat a partir del golf
- Una forma d'incentivar el turisme d'hivern, ja que la majoria de practicants són anglosaxons i nòrdics, i precisament a l'hivern als seus països no es viable la seva pràctica
- La ubicació dels camps ha de ser en sòl no urbanitzable o urbanitzable programat, prèvia declaració d'interès social per part de la Comissió Provincial d'Urbanisme.
- Per fer més atractiva la construcció del camp de golf, aquesta pot anar acompanyada d'una “oferta complementària, possibilitant la creació de places hoteleres annexes
- Es dona preferència de la utilització d'aigües reciclades sobre aigües naturals.

Els temes més destacats dels debats parlamentaris foren d'entrada, la demanda de la retirada de la llei per part de tres grups parlamentaries: PSM-Entesa de l'Esquerra de Menorca, CDS i el Socialista.

El primer torn de paraula for pel Diputat **Sr. Joan Mayol Serra²⁶⁹** del grup PSM-Entesa de l'Esquerra de Menorca. Els seus arguments per a rebutjar la llei foren els següents

- Es mescla un esport amb intents de promocions immobiliàries sobre sòl rústic.
- Malbaratament dels recursos hídrics

²⁶⁶ <http://boib.caib.es/pdf/1988/19881203-145.pdf>

²⁶⁷ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/2/ple/PL-02-012.pdf>

²⁶⁸ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/2/ple/PL-02-042.pdf>

²⁶⁹ https://ca.wikipedia.org/wiki/Joan_Mayol_Serra

- Retalla fortament el poder municipal

- No és considera adient la utilització de la declaració d'interès social per a construir camps de golf i la seva oferta complementària.

- Considera que l'oferta existent de camps de golf: 4 a Mallorca, 2 a Menorca i un a Eivissa i que en els darrers tres anys se n'han aprovat 7 i n'hi ha més a planejaments urbanístics, per tal conclou que no cal una llei per promocionar d'una manera tan especial.

- Es planteja si convé fer camps de golf per millorar el negoci hotelier, si és així el capital hauria de venir del capital hotelier i no hauria de ser la societat que subvencionés o fer més rendibles els camps de golf.

- Afirmar que el Govern amb aquesta llei fomenta l'especulació.

- Que s'incompleix la normativa urbanística

- Qualifica de monstruositat la possibilitat que es cedeixin espais públics.

El segon torn de paraula fou pel Diputat del CDS Sr. Francesc Quetglas que desqualificà la llei amb els següents arguments:

- Manca de rigor en l'exposició de motius pel fet de relacionar el turisme de qualitat només amb el golf.

- La proliferació previsible de camps de golf a Balears, que podrien saturar l'oferta, molts d'ells nascuts amb l'excusa de poder urbanitzar.

- Impacte negatiu sobre els escassos recursos hídrics.

- Retalla les competències municipals.

- Una extensió no desitjada d'urbanitzacions.

- Troba a faltar la nul·la quantificació dels beneficis amb relació amb els estudis de mercat potencials, l'horitzó desitjable i possible dels nombres de visitants atrets per a aquesta oferta. Els ingressos econòmics, l'estimació que podrien representar, els límits de creixement de l'oferta per evitar la saturació del mercat.

- En definitiva considera que, per fer rendible un camp de golf, que per si mateix no ho és, dona la possibilitat d'edificació complementària.

El tercer torn de paraula fou pel Diputat **Sr. Francesc Triay** del Grup Socialista, que rebutja la proposició de Llei amb els següents termes:

- Tot i compartir els objectius de desestacionalització i augment de la qualitat de la demanda turística amb el Govern, es declara en contra de la llei.

- El balanç hídric de les Illes fa que l'aigua sigui un recurs escàs i per tant l'aigua del reg dels camps de golf anirà en detriment d'altres usos com l'agrícola i l'urbà.

- Considera que la proposta és per poder construir hotels i apartaments a sòl rústic, a sòl no urbanitzable amb la fórmula de l'interès social.

- Sobre la utilització de l'interès social per fer camps de golf, considera que és una perversió de la Llei del Sòl.

- És una intromissió al planejament urbanístic dels Ajuntaments, a partir de decisions puntuals, sense limitacions.

- Ressalta que un cosa és autoritzar un camp de golf, i una altra és autoritzar un hotel de quatre-centes o cinc-centes places, però en el ca de la llei hi ve afegida, coma un premi.

- Segons el redactat de la llei es poden fer camps de golf a tot el sòl no urbanitzable, ja que no limita les zones de paisatges protegits que no es poden fer o incompatibles.

- Afirma que a pràcticament a totes les illes es poden fer hotels amb camps de golf, sense cap altra limitació més que presentar els papers, una vegada aprovada la Llei.

- Considera que aquesta llei és una “punyalada” al sector agrari, ja que està estenent a totes les terres agràries l'especulació, ja que dona la possibilitat de construir hotels i camps de golfs en terrenys rústics:

“La primera batalla que havia d'afrontar l'agricultura en defensa del preu de la terra agrària, si aquesta llei s'aprova, esta realment perduda”

- Reclama la Llei d'Ordenació Territorial per poder gestionar de forma integral els usos del sòl.

- Conclou amb les següents paraules:

“...és per fomentar el turisme, no és per fomentar l'esport, que l'únic que pretén és eludir les traves dels articles que regulen el sol no urbanitzable i l'urbanitzable no programat de la Llei del Sol, i que no es tracta de facilitar en aquesta llei la construcció de camps de golf, perquè camps de golf, com ha quedat prou clar a les intervencions anteriors, se'n poden fer, se n'han fet i se'n fan, sinó que realment es tracta de fer hotels i apartaments per interès social en sol no urbanitzable, una cosa que consideram clarament negativa i que significa, realment, ampliar els poders discrecionals del Govern, en contra de les decisions reglades, que sempre són les conseqüències d'una planificació i d'un planejament.”

El Quart torn de paraula fou pel Conseller de turisme Sr. Jaume Cladera que replicà als tres grups i òbviament argumentà la defensa de la llei, amb les següents termes:

- Es felicita per l'acceptació, per part dels portaveus anteriors, que el turisme de golf pot tenir unes conseqüències desestacionalitzadores i augmentar la qualitat de la demanda turística.

- Cita a un estudi de la Secretaria d'Estat de Turisme que considera oportú que els camps de golf vagin acompanyats d'urbanitzacions per fer-los rendibles i posa exemples d'Andalusia. Aquest fet és utilitzat com a argument per defensar les urbanitzacions annexes als camps de golf.

Ens pareix molt interessant aquest argument que utilitza el Conseller, ja que posa en evidència els diferents objectius que hi pot haver entre la política turística espanyola i la política turística a les illes Balears. El marc territorial espanyol i les seves característiques, no són extrapolables a les illes. N'és una evidència la qüestió escala, la insularitat, la limitació del territori, l'escassetat de recursos naturals, sobre tot l'aigua, la dependència energètica, el diferent nivell de desenvolupament turístic d'aleshores, la densitat de població, etc.

- Exposa i quantifica que un turista de golf gasta tres vegades més que un turista de masses d'estiu.

- Pel que fa a l'ús de l'aigua pel reguiu del golf ha de provenir de depuradores d'aigües no potables o bé de pous o fonts que no siguin indispensables per al consum humà.

- Defensa que no es poden promoure construccions de golf a zones declarades d'element paisatgístic singular o preservar.

- Considera que el sòl adequat per a la construcció de golfs és el sòl rústic, la qual cosa li sembla una obvietat, ja que és del tot descartable la construcció a sòl urbà

- Conclou amb les següents paraules:

"...l'únic que volem és que proliferin els camps de golf per atreure un tipus de clientela de més capacitat adquisitiva per combatre l'estacionalitat."

Finalment la llei fou admesa a tràmit, amb un empat de 29 vots a favor i 29 en contra.

c) Projecte de Llei de Funció Inspectoral i Sancionadora en matèria de Turisme²⁷⁰. Aquesta llei, fou aprovada per unanimitat i sense debat²⁷¹.

²⁷⁰ <http://boib.caib.es/pdf/1989/19890610-71.pdf>

²⁷¹ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/2/ple/PL-02-059.pdf>

d) Projecte de Llei de Taxes en matèria de Turisme i Carreteres²⁷². Aquesta llei, fou aprovada per unanimitat i sense debat²⁷³

e) Projecte de Llei de modernització d'allotjaments turístics existents a les Illes Balears²⁷⁴ que fou aprovada per Parlament, significà un instrument, inicialment important, també de control i reglamentació del sector de l'oferta d'allotjament a través d'inspeccions tècniques als hotels per a complir una determinada normativa. Això tenia com a objectiu la desaparició de l'oferta obsoleta en cas de no tenir possibilitats d'adaptació a la normativa. A la vegada que suposava inversions per a assolir els objectius marcats per dita normativa. Amb tot això per fer rendible les inversions els preus haurien de pujar per poder amortitzar les inversions.

Exposició de motius

“La millora qualitativa de la nostra oferta turística d'allotjaments constitueix una línia prioritària d'actuació política del Govern Balear que ha de realitzar-se amb decidit Impuls Institucional, però també amb el concurs del sector turístic privat.

Tot respectant sempre el principi de seguretat jurídica que consagra la Constitució, el cert és que una aplicació correcta i integrada de la normativa exigible als allotjaments hotelers i extra hotelers, objectiu principal d'aquesta Llei, permet aconseguir bàsicament els objectius de modernització i actualització d'aquest

Per aconseguir-ho es fa patent el propòsit de les Institucions autonòmiques d'aplicar tota la normativa vigent a l'oferta d'allotjaments a la llum del que, fent-ne una Interpretació socialment progressiva, estableix el Títol Preliminar del Codi Civil, en la darrera redacció. En efecte, les normes d'aplicació a hostaleria i allotjaments turístics, s'han d'interpretar no tan sols en el sentit estricte de les paraules, sinó que aquest sentit s'ha d'entendre en relació amb el context, els antecedents històrics i legislatius i la realitat social del temps en què han de ser aplicades.

Seria, a més, totalment mancat de coherència que en l'actualitat, a través de les noves mesures d'ordenació d'exigents a la planta d'allotjaments de nova construcció una alta dotació de superfícies i equipaments, així com un major respecte a la naturalesa i a l'entorn i, per un altre cantó, no es demanàs a l'oferta preexistent l'estricta compliment i la posada al dia de la normativa en base a la qual s'erigí i s'autoritzà, la qual encara que menys rigorosa en els aspectes esmentats, és suficientment reglada en molts d'altres, de manera que complir-la i actualitzaria permanentment suposarà, de fet, una millora substancial del conjunt dels establiments de les illes Balears i, amb això, de la qualitat global de la nostra oferta turística”.

Tot hi haver esmenes dels grups de l'oposició, no hi va haver un debat destacable, la necessitat de la modernització de les places obsoletes turístiques era una idea força compartida.

²⁷² <http://boib.caib.es/pdf/1989/19890615-73.pdf>

²⁷³ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/2/ple/PL-02-062.pdf>

²⁷⁴ <http://boib.caib.es/pdf/1990/19900619-74.pdf>

f) Llei 6/1990, de 31 de maig, de modificació de la Llei 12/1988, de 17 de novembre, de camps de golf²⁷⁵

Aquesta proposició de Llei, que modificà l'anterior que hem comentat, inclou més restriccions als projectes de construcció de camps de golf amb els següents articles:

“1. No es podrà promoure la construcció de camps de golf en aquelles zones on les fórmules legals de protecció o el planejament territorial o urbanístic de qualsevol classe no ho permetin.

2. A les àrees classificades a paratges preservats o amb grau de protecció similar, únicament es permetrà la construcció del camp, i en cap cas, de l'oferta complementària

3. En el cas de tala, incendi o destrucció de la zona forestal, d titular o titulars de l'explotació vendran obligat a la seva recuperació i reforestació”.

Aquestes modificacions foren aprovades, sense debat parlamentari²⁷⁶, però amb els vots en contra dels partits d'esquerra. És pot fer una valoració relativament positiva en quan és un avanç en la conservació del territori.

7.2.3.3. Proposicions de Llei

Del conjunt de les proposicions de Llei presentades durant aquesta II Legislatura respecte al turisme, continua el protagonisme del que podríem dir la defensa del territori d'espais naturals amenaçats de ser urbanitzats amb finalitats turístiques.

De totes elles en comentarem les que segons el nostre criteri foren les que més debat suscitaran. Algunes d'elles ja havien protagonitzat sessions parlamentàries a l'anterior legislatura.

a) Proposició de llei de declaració de s'Estany d'Es Peix de Formentera com a Àrea Natural d'Espacial interès²⁷⁷.

Farem esment al debat parlamentari²⁷⁸ pel fet que:

- Es la primera protecció territorial que afecta a un espai íntegrament a la Illa de Formentera

-És tracta d'una zona inundada, de mar, però que és de propietat privada

-La importància que tenen els espais naturals per la fragilitat ecològica de la petita de les Pitiüses, així també per la petita extensió de l'illa.

²⁷⁵ <http://boib.caib.es/pdf/1990/19900628-78.pdf>

²⁷⁶ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/2/ple/PL-02-089.pdf>

²⁷⁷ <http://boib.caib.es/pdf/1988/19880602-66.pdf>

²⁷⁸ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/2/ple/PL-02-005.pdf>

La proposició fou presentada pel Grup Parlamentari Socialista. La primera paraula fou pel **Sr. Isidor Torres Cardona**²⁷⁹, representant de Formentera, integrat com a independent al Grup dels Socialistes Argumentar la proposició en base a:

- Els singulars valors naturals, faunístics, ornitològics, florístics
- Les característiques específiques de la zona humida
- La unitat paisatgística singular
- Reconeixement científic del seus valors ecològics
- Interessos econòmics, des del punt de vista turístic
- Interessos pedagògics i educatius
- Refugi dels formenterers com a refugi i port de pesca
- Interès arqueològic i històric, per restes arqueològiques

El següent torn de paraula fou pel Sr. Mayol . pel Grup PSM-Entesa de l'Esquerra de Menorca. Al seu torn de paraula s'expressà en les següents sentits:

- Reafirmà la importància de l'ecosistema
- Es partidari de eixamplar els límits a protegir
- El consens per a la protecció de 14 entitats de Formentera, que va des de associacions ecologistes a empresaris hotelers.

-L'amputació que suposà la no inclusió de s'Estany des Peix a la protecció de ses Salines D'Eivissa i Formentera:

“Quan aquest Parlament va protegir Ses Salines D'Eivissa i Formentera , les va amputar, va amputar la seva unitat ambiental, deixant fora S'Estany des peix, avui tenim la possibilitat de restaurar aquesta errada...”

- Formentera és camp d'Estudi i de treball per part del programa Home i Biosfera de la UNESCO

El tercer torn de paraula fou pel Grup Parlamentari d'Unió Mallorquina el Diputat Sr. Miquel Pasqual argumenta el seu suport a la proposició en base a al valor ecològic i si està amenaçat.

Concreta en l'amenaça pel fet que és propietat privada i que amb el temps hauria de revertir a la Comunitat.

Demanà un acord en els límits per part de l'Ajuntament de Formentera.

El quarto torn de paraula fou pel Diputat per Eivissa Sr. **Andreu Tuells**²⁸⁰, portaveu del Grup del CDS.

²⁷⁹ https://ca.wikipedia.org/wiki/Isidor_Torres_Cardona

²⁸⁰ https://ca.wikipedia.org/wiki/Andreu_Tuells_Juan

El primer que fa és anunciar el vot afirmatiu a la proposició i subscriu els arguments del Sr. Torres i defensà la titularitat pública de l'espai.

El cinquè torn de paraula fou pel Sr. Planells del Grup AP-PL. El primer que fou va ser anunciar el vot afirmatiu a la proposició, per ser un sentiment majoritari del poble de Formentera i el seu domini públic, encara que sigui una propietat privada des de 1855.

Qüestionà el tema de la delimitació i se'n declara contrari, pel fet de que s'inclouen un conjunt de cases de petits propietaris a petites parcel·les, la qual cosa impedeix que s'urbanitzi més.

La proposició fou aprovada per unanimitat

b) Proposició de Llei de declaració de Sa Canova d'Artà com a Àrea Natural d'Espacial Interès²⁸¹. És la segona vegada que es proposa aquesta declaració referida al mateix territori, per causes de tramitació i la dissolució de la Cambra, 1987, la protecció no arribà a Llei fins l'any 1988.

Tornà a haver-hi un debat parlamentari²⁸². El suport fou per unanimitat, com l'anterior vegada i aquest cop aquest territori quedà jurídicament protegit.

c) Proposició de declaració de Cabrera Parc Nacional i Reserva Integral.

L'arxipèlag de Cabrera constitueix un dels espais naturals més valorats de la Mediterrània. Fou el primer parc nacional²⁸³ de les Illes Balears i el primer marítim terrestre de l'Estat Espanyol²⁸⁴. També protagonitzà una de les campanyes ecologistes amb més ressò i més suport popular.

El context de la proposició de declaració pel que fa a la propietat, l'arxipèlag és titularitat de l'exèrcit. Fou expropiat per motius militars durant la Primera Guerra Mundial (1916), durant molt d'anys des de 1972, s'hi feren maniobres militars amb foc real.

El primer debat parlamentari²⁸⁵ per a la seva protecció fou la proposició de Llei a la que ens referim.

La proposició sorgí del Grup Parlamentari PSM-EEM i el primer torn de paraula fou pel Diputat del mateix grup Sr. Joan Mayol.

²⁸¹ <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1988-24480>

²⁸² <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/2/ple/PL-02-005.pdf>

²⁸³ https://www.caib.es/sites/espaisnaturalsprotegits/ca/parc_nacional_maritim-terrestre_de_larxipelag_de_cabrera-21479/

²⁸⁴ <https://www.caib.es/sites/espaisnaturalsprotegits/f/79396>

²⁸⁵ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/2/ple/PL-02-012.pdf>

Comença la intervenció fent una al·lusió històrica a la Declaració del primer parc nacional el 1872 de Yellowstone per part del Congrés dels Estats Units d'Amèrica i al concepte Internacional de la figura de Parc Nacional a partir de l'UICN, la Unió Internacional de Conservació de la Naturalesa.

Seguí amb una alta referència històrica, respecte a la declaració del primer Parc Nacional a Espanya, l'any 1816 a Covadonga. Tot seguit analitzar els parcs nacionals declarats fins aleshores per destacar la manca absoluta de la representació dels ecosistemes de litoral mediterrani.

Enumerar els arguments per la declaració de l'arxipèlag de Cabrera com a parc natural en bases a:

- Els seus valors naturals
- Valors ornitològics
- La biodiversitat amb els endemismes
- Valors paisatgístics
- Els ecosistemes marins, es considera l'únic ecosistema marí no degradat de la

Mediterrània occidental

- Els avals científics internacionals, europeus, espanyols i balears, a tots aquests valors.

- Cita una font de l'exèrcit que considera Cabrera una comunitat natural molt poc degradada per l'home.

- La percepció mallorquina patrimonial de que Cabrera és una extensió de Mallorca.

- Situa a l'any 1972 com a una data de la gènesi de gestació del futur parc nacional, encara que es va fer esperar molts d'anys.

- El mateix any del debat, Cabrera fou bombardejada per maniobres militars

- El Diputat Sr. Mayol valora positivament el paper de l'exèrcit des de 1916 fins a l'any 1972, ja que va conservar Cabrera d'una manera exemplar, precisament l'any 1972 l'exèrcit salvà el subarxipèlag de l'especulació, a partir d'una urbanització impulsada pel Ministerio de Información y Turismo, quan el titular el Sr. Fraga Iribarne.

- Es proposa que les decisions polítiques sobre aquesta àrea "siguin el més balears possible". (Hem de recordar que aleshores les competències són estatals).

- Finalment proposa la tramitació de la proposició de Llei per ésser votada al Parlament de Madrid.

El següent torn de paraula fou pel Diputat del Grup d'Unió Mallorquina Sr. Miquel Pasqual, Que manifestà el seu acord amb la proposició per declarar Cabrera parc nacional i felicitar per la seva intervenció al Diputat Sr. Joan Mayol.

Feu una referència al divulgador naturalista Félix Rodríguez de la Fuente per la contribució amb els seus programes televisius a posar en valor els ecosistemes del subarxipèlag l'any 1980.

Argumenta la importància de protegir també els espais marítics.

Explica la falta de competències de la Comunitat Autònoma per la declaració de parcs nacionals i en canvi si que pot declarar parcs naturals, encara que es té plena competència per a l'actuació a les zones d'influència socio-econòmiques del Pla Nacional. En aquest sentit es declara partidari que el futur parc nacional de Cabrera quedàs sota la jurisdicció de la Comunitat Autònoma, però en aquest cas només podria ser parc natural.

Ressalta els valors ecològics dels ecosistemes en base a la poca acció humana. La importància dels illots com a llocs de nidificació d'ocells molt especials i poc abundants.

Explica la sobrepesca que hi ha a les seves aigües i la necessitat de vigilància que serà possible en la declaració de la figura de parc nacional.

Amb tot l'anterior dona suport a la proposició de Llei.

El tercer portaveu en intervenir fou el Sr. Francesc Quetglas del Grup parlamentari del CDS.

Les seves primeres paraules foren per donar suport a la proposició.

En segon lloc es referí a la declaració de 1987 com a l'any europeu del Medi Ambient, valorant precisament les sensibilitats mediambientals en les societats modernes.

Feu referència a les manifestacions ciutadanes en defensa de Cabrera com a parc nacional marítimo-terrestre.

Es referí a la presència de l'exèrcit a l'illa amb els següents termes:

“Hem de reconèixer que la presència de l'Exèrcit a l'illa, l'ha preservada del procés de balearització, però avui aquesta protecció és evidentment insuficient, perquè no supos un control del danys que ocasionen els visitants i, per suposar, no pot oferir una gestió de l'activitat conservacionista que en principi no correspon a l'Exèrcit, i, a més, tenint en compte que les maniobres que realitza, amenacen la supervivència dels seus valors ecològics i patrimonials.”

Es referí a la història de Cabrera com a niu de pirates durant el segle XV i com a camp de presoners de soldats napoleònics l'any 1809.

Acaba anunciant la conformitat amb la proposició.

En quart lloc intervingué el portaveu del Grup Socialista Sr. Francesc Triay. Començà fent referència a la història de Cabrera lligada a soldats, presos, pirates, contrabandistes i també algun pagès.

Explicà el valor estratègic de l'illa i el seu paper en diversos episodis històrics. Fa una al·lusió a la construcció del castell durant el segle XIV i finalment a la compra per part de l'Estat amb finalitats militars el 1916, des d'aleshores l'exèrcit ha estar pràcticament l'únic usuari de l'illa. En aquest sentit valora positivament canviar els soldats per científics i guàrdies forestals.

Relata els projectes urbanístics i turístics dels anys seixanta i que finalment no es dugueres a terme, ja que del contrari, l'illa estaria privatitzada i urbanitzada.

Fa una certa disquisició sobre l'àmbit competencial, però que en qualsevol cas, a n'aquell moment era de l'Estat.

Fa un reconeixement al Dr. Félix Rodríguez de la Fuente per la seva tasca d'opinió científic, popular i ciutadana en la línia de la declaració de Cabrera parc nacional.

Manifesta el seu recolzament a la proposició

Seguidament intervingué el portaveu del Grup Parlamentari Aliança Popular-Partit Liberal el Sr. González Ortea. Anuncia el seu recolzament a la proposició durant les seves primeres paraules.

Felicita als anteriors portaveus i especialment al Sr. Mayol. Aconsella la lectura de l'informe del Consejo Superior de Investigaciones Científicas, sobre Cabrera.

Manifesta algunes cauteles sobre la gestió i creu que és positiu que el finançament del parc sigui per part del Govern central.

d) Proposició Llei de declaració de l'àrea que compren la zona d' Atalis, Barranc de la Vall, Es Bec i platges de Son Bou als termes municipals d'Es Mercadal i Alaior, com a ANEI²⁸⁶. DS núm. 27 (5 de maig), pàgs.1011-1016. DS núm. 38 (26 d'octubre), pàgs. 1370-1373.

Es tracta d'una Proposició de llei feta des del Consell de Menorca, que prèviament havia estada aprovada per unanimitat per part dels consellers de Menorca. El debat parlamentari²⁸⁷ sobre aquests espais de Menorca acabà també amb una aprovació unànime pels diputats del Parlament Balear.

²⁸⁶ <http://boib.caib.es/pdf/1988/19881222-153.pdf>

²⁸⁷ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/2/ple/PL-02-027.pdf>

e) Proposició de Llei de declaració de la zona litoral i "boscosa de la Costa Sud del terme municipal de Ciutadella, compresa entre s'Arenal de Son Xoriguer i Cala Galdana, com a àrea natural d'especial interès²⁸⁸

Aquesta proposició de llei referent a Menorca, també fou presentada per part del Consell de Menorca. Però no tingué la unanimitat de l'anterior. Després del debat parlamentari²⁸⁹ fou aprovada per 29 vots a favor i 24 en contra

f) Proposició de Llei de declaració del Barranc d' Algendar com a àrea natural d'especial interès²⁹⁰ .

Aquesta proposició fou presentada pel Grup Parlamentari Socialista, també fou aprovada amb 30 vots a favor, 24 en contra i 4 abstencions com així ho reflexa el Diari de Sessions del Debat²⁹¹.

g) Proposició de Llei de declaració de la zona Costera entre Cala Mitjana i platges de Binigaus, així com els barrancs de Cala Mitjana, Trebelúger, la Canova, Son Fideu, Cala Fustam, Sant Miquel, Sa Torre Vella i Binigaus àrea natural d'especial interès²⁹².

L'aprovació de la Llei suposà un cert debat entre les forces polítiques del Parlament, que es concretà en presentacions d'esmenes i en correccions toponímiques. El resultat de la votació després del Debat²⁹³ fou de 30 vots a favor, 19 en contra i 7 abstencions.

Podem parlar, després d'aquestes quatre anteriors proposicions, del protagonisme que tingué l'illa de Menorca en el camp de la protecció del seu territori. Destacam que totes les proposicions presentades, foren aprovades i valoram que aquestes actituds polítiques serviren per alimentar la idea de la vocació conservacionista de l'illa. La qual cosa serà valorada turísticament per a crear la imatge de la illa més verge, juntament amb la de Formentera, tot i que l'oferta turística i les urbanitzacions s'anaven fent realitat durant la dècada dels vuitanta i noranta, així com el desenvolupament urbanístic de les principals ciutats: Ciutadella i Maó i les infraestructures com el nou port de Ciutadella, carreteres i consolidació de polígons industrials i terciaris.

²⁸⁸ <http://boib.caib.es/pdf/1988/19880505-54.pdf>

²⁸⁹ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/2/ple/PL-02-017.pdf>

²⁹⁰ <http://boib.caib.es/pdf/1988/19880514-58.pdf>

²⁹¹ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/2/ple/PL-02-017.pdf>

²⁹² <http://boib.caib.es/pdf/1989/19890506-56.pdf>

²⁹³ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/2/ple/PL-02-051.pdf>

h) Proposició de Llei de declaració de Cala Varques com a àrea natural d'especial interès.

Aquesta proposició presentada pel Grup PSM- EEM i defensada pel Sr. Joan Mayol fou rebutjada en el Debat²⁹⁴ amb el següent resultat de la votació a favor 22, en contra 29 i 3 abstencions.

i) Proposició de Llei relativa a la declaració de Mondragó com àrea natural d'especial interès²⁹⁵.

El territori conegut com a Mondragó, situat al municipi litoral del sud de Mallorca, de Santanyí, fou un altra dels espais naturals amb una mobilització ecologista per a la seva protecció. Els seus tràmits per a la seva protecció varen patir tot un conjunt de vicissituds que s'explicaren en el debat parlamentari²⁹⁶.

La proposició de Llei fou presentada pel grup PSM-EEM i el seu portaveu fou el Diputat Sr. Joan Mayol.

Al seu torn de paraula expressà que la protecció de Mondragó era una mena d'assignatura pendent i ho feu amb les següents paraules:

“La majoria de Srs. Diputats recordaran que a l'època tardo-franquista vàrem començar a parlar de Mondragó, en vàrem començar a parlar al mateix temps que parlàvem de l'Autonomia, al mateix temps que parlàvem de l'Estatut, al mateix temps que parlàvem del Trenc, de la Dragonera, del Grau, de les Salines d'Eivissa i el Trenc, la Dragonera, el Grau, les Salines d'Eivissa, l'Autonomia, l'Estatut, tot ha anat arribant, però Mondragó encara ens quedava com una assignatura pendent d'aquella època fosca i mancada de llibertats. Mondragó va tenir més mala sort que la democràcia, Mondragó va tenir i ha tengut molt més mala sort que qualsevol dels altres que he anomenat fins ara”

També recorda que fou declarada zona d'interès turístic nacional en el darrer Consell de Ministres de l'UCD i derogada la declaració pel primer Govern Socialista.

Pel que fa als inicis de l'etapa autonòmica l'espai natural no comptà amb la intenció majoritària de la seva protecció:

“En aquesta Cambra, l'any 1984 es va negar l'admissió a tràmit d'una llei per a la protecció de Mondragó, amb la qual negociació aquesta Cambra va deixar el tema en suspens i pendent.”

²⁹⁴ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/2/ple/PL-02-052.pdf>

²⁹⁵ <http://boib.caib.es/pdf/1990/19900315-33.pdf>

²⁹⁶ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/2/ple/PL-02-071.pdf>

La dilació en la protecció d'aquest espai, feu possible urbanitzacions limítrofes com Cala Barca Trencada i aprovacions de plans parcials que incrementaven el valor del sòl, per als drets adquirits que suposaven en cas de protecció.

Argumenta la necessitat de protecció, a més pels valors naturals, per ser una relíquia, d'aquesta manera:

“...aquesta zona és una relíquia en l'entorn on es troba, on els exemples de Llombards, Cala Figuera, Cala Santanyi, Cala d'Or i tantes altres ja no són ombra del que avui és Mondragó”

Seguidament el torn de paraula fou pel Diputat Sr. Francesc Triay que recordà amb aquestes paraules:

“Per quarta vegada duim al Parlament aquesta proposta de protecció, s'ha recordat que la primera vegada- l'any 1984- va ser derrotada pels partits que en aquell moment donaven suport al Govern, que eren Unió Menorquina amb la denominació de Grup Regionalista i Aliança Popular.

I ara, el 1989, la tornam a presentar perquè ens trobam davant un procés rapidíssim d'aprovació de documents urbanístics, d'execució i d'edificació dels diferents espais que componen el que anomenam Mondragó”

La pressió urbanitzadora fou present fins a la imminent declaració i així ho expressava el Sr. Triay:

“No fa encara tres setmanes sentíem a dir de veus autoritzades que els que estaven contra la urbanització no pasaven de mitja dotzena. Quina capacitat de pressió de mitja dotzena!. Ara, després de la resolució unànime del Parlament relativa a la voluntat de protecció integral de Cala Mondragó, hem de convenir que com a mínim som mitja dotzena més cinquanta-nou Diputats”.

El tercer torn de paraula fou pel Diputat Sr. Miquel Pasqual, del Grup Parlamentari d'Unió Mallorquina, del qual extrèiem les següents paraules, per destacar la urgència de declarar la protecció, encara que ja es tenia en compte que suposaria un cost per a les finances de la Comunitat

“Hi ha quatre plans parcials, tots ho sabem, més ben dit, hi ha quatre taques de sol urbanitzable: dues, que són el Cap del Moro i Cala Mondragó, amb pla parcial aprovat definitivament i també amb projecte d'urbanització aprovat definitivament fa escassament quinze dies. Això vol dir que en aquests dos projectes d'urbanització, si no hi hagués un acord, si la propietat volgués, avui podria començar les obres i hi podria haver un mal irreversible o difícilment reversible. N'hi ha altres dos, que són els plans parcials de la Font de n'Alis i l'Amarador, que no tenen aprovació definitiva i que són inclosos en l'acord de suspensió de plans que el Govern Balear fa en aquests moments com a conseqüència d'una resolució d'aquest Parlament del passat mes de maig”

La urgència de la protecció del espai era imminent tot i els drets urbanístics dels promotors i en aquest sentit ja es preveia la compra amb diners públics de les finques acceptades:

“...el futur pressupost de la Comunitat Autònoma contemplarà les partides necessàries per atendre degudament qualsevol despesa relacionada amb la protecció i gestió de l'àrea de Cala Mondragó i també és sabut que el Govern de la Comunitat Autònoma ha presentat en aquest Parlament un Projecte de Llei d'un decret extraordinari per actuar a Cala Mondragó, per comprar determinades finques.”

El Diputat Sr. Pasqual esmentà el Centre d'Interès Turístic de Cala Mondragó, que havia de tenir 897.050 hectàrees ordenades amb una població de 7.391 habitants.

Es manifestà a favor d'aprovar la proposició.

El quart torn de paraula fou pel Grup Parlamentari del CDS que tingué com a portaveu al Sr. Francesc Quetglas. Durant al seu torn destacà els següents aspectes.

- El símbol en que s'havia convertit Mondragó per aturar la Balearització.
- La defensa popular de la societat per a la defensa de Mondragó.
- El debat de la necessitat de la compra dels espais a protegir

Finalment anuncia el vot favorable del seu Grup Parlamentari a la Proposició de llei.

Finalment intervingué el portaveu del Grup Parlamentari Popular el Sr. González Ortea.

El Diputat popular anuncià el recolzament a la Proposició de Llei, tot i expressar que presentarien esmenes, la més importat fou la d'un Projecte de Llei de Crèdit Extraordinari per a la compra dels terrenys necessaris per a assegurar la plena protecció de l'àrea de Cala Mondragó:

“...y el respeto a los legítimos derechos de sus propietarios. resulta para nosotros imprescindible ligar ambas leyes de forma que no constituyan dos piezas discordantes.”

Finalment s'aprovà per unanimitat la proposició de Llei i posteriorment fou declarat Parc natural el 1992²⁹⁷

j) Proposició de Llei de declaració d' una Àrea natural d'especial interès a la Marina de Lluçmajor²⁹⁸.

²⁹⁷ Decret 85/1992, de 18 de novembre, de creació del Parc natural de Mondragó (BOCAIB núm. 146, de 3 de desembre de 1992)

²⁹⁸http://contingutswb.parlamentib.es/Biblioteca/legislacio/balears_leg/textos/bocaib_1983_1996/1990/I_B_llei_4_1990_bocaib.pdf

Es tractava de protegir un territori de la badia de Palma, que pertany al municipi de Lluçmajor. Es tracta d'un espai dels escassíssims que no ha estat urbanitzat

Aquesta proposició fou presentada pels Grups Parlamentaris PSM-EEM i CDS. Finalment fou aprovada però amb un resultat de la votació²⁹⁹ curiosos, que foren els següents: 27 a favor i 20 abstencions. Crida l'atenció

k) Proposició Llei de derogació a l'àmbit de les Illes Balears de la Llei 197/63, de centres i zones d'interès turístic nacional.

Aquesta proposició de Llei fou presentada pel Grup Parlamentari PSM-EEM. Posà sobre la taula un conflicte de competències no del tot resolt, es tractava d'una llei estatal, però amb una herència sobre el territori i l'ordenació turística de les Balears.

Es declararen vuit centres d'interès turístic a l'empara d'aquesta llei. Foren executats, encara que parcialment: *Calas de Mallorca* a Manacor; *Las Gaviotas* a Muro; *Cala Tirant*, *Playas de Fornells* i *Son Parc* a Mercadal. D'altres foren declarats centres d'interès turístic, però no s'executaren com a tals: *Son Xigala* a Palma, *Bahía Nova* a Artà, *Cala en Turqueta* a Ciutadella.

La proposició fou desestimada per 7 vots a favor i 44 en contra

l) Proposició de Llei de conservació dels espais naturals i d'interès paisatgístic de les Illes Balears.

L'aprovació d'aquesta Llei³⁰⁰, l'any 1991, coneguda com a LEN, suposà una abans i un després en la política de protecció dels espais naturals.

Com hem vist fins ara, es va haver de fer una llei per donar aixopluc a les lleis específiques per declarar Àrees Naturals d'Especial Interès, any 1984, el que suposà presentacions d'una llei per a cada un de l'espai natural que es proposava protegir.

Amb la present proposició es protegia a nivell de Balears tot un conjunt d'espais naturals, que foren considerats per ser protegits.

Destacar que la necessitat de fer una llei global del territori fou consensuat per a tots els grups parlamentaris d'aquesta II Legislatura. La tramitació fou complicada i dilatada amb discrepàncies per decidir quins territoris hi formaven part, quins al marge i les seves delimitacions. Es discutí espai per espai, però finalment fou aprovada.

Reproduïm l'article 1 de la Llei

²⁹⁹ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/2/ple/PL-02-073.pdf>

³⁰⁰ <http://boib.caib.es/pdf/1991/19910309-31.pdf>

“1.- Definir les Àrees d'Espacial Protecció d'Interès per a la Comunitat Autònoma, en raó als seus excepcionals valors ecològics, geològics i paisatgístics, i establir les mesures i condicions d'ordenació territorial i urbanística precises per a la seva conservació i protecció.”

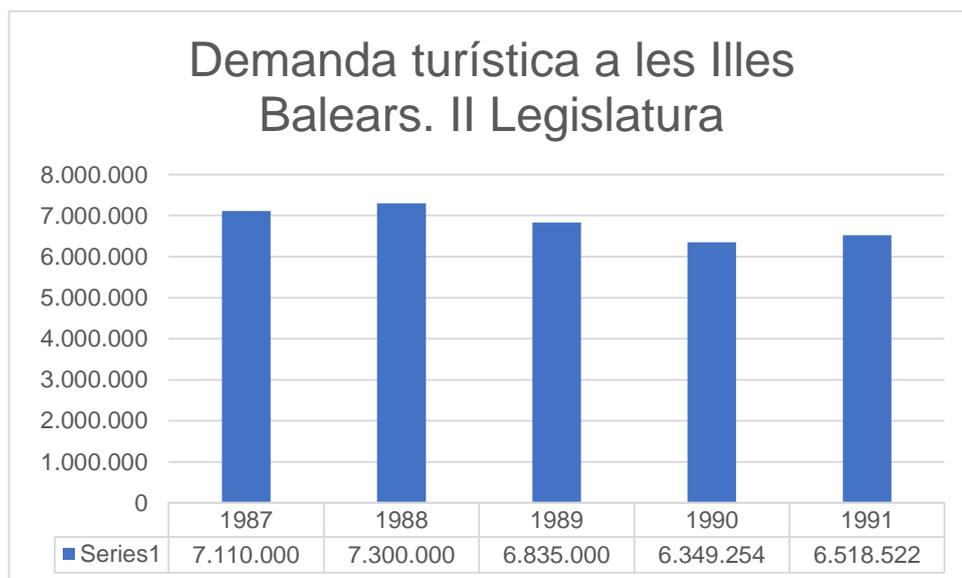
Es tracta d'una de les fites més valorades d'aquesta legislatura i referents de les següents.

La Llei d'espais naturals, de 1991, suposa la figura de protecció de les àrees naturals, que inclou una major superfície de les Balears. Aquesta Llei implicà per a Mallorca la protecció de la serra de Tramuntana i 46 indrets més dispersos..

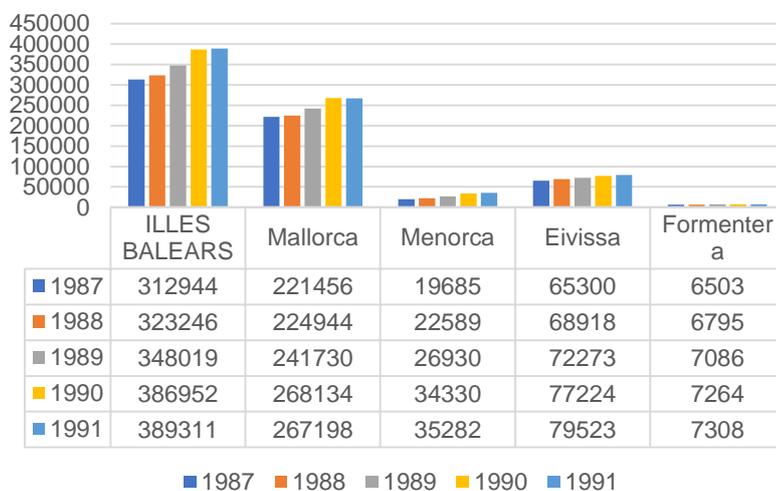
A Menorca, la LEN protegeix la costa nord de Ciutadella i 18 espais naturals més.

A Eivissa suposa la protecció de les àrees naturals des Amunts, el massís de Sant Carles de Peralta, els illots de Ponent i Migjorn, juntament amb 9 àrees naturals i 8 de Formentera i la reserva natural de ses Salines d'Eivissa i Formentera. També els alzinars estan protegits per la Llei.

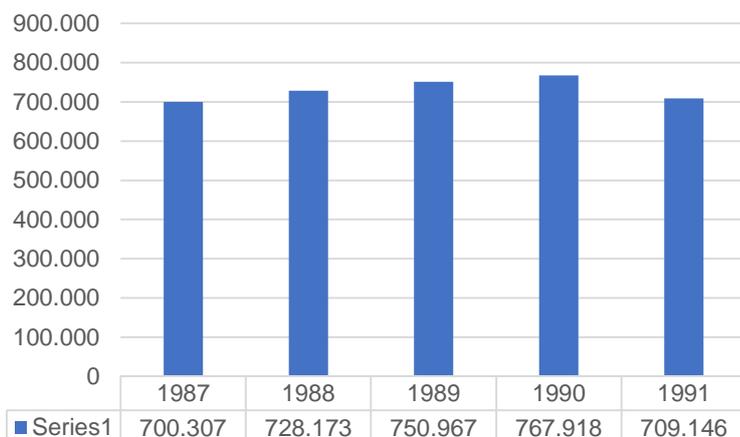
7.2.4. Indicadors Evolutius de la II Legislatura

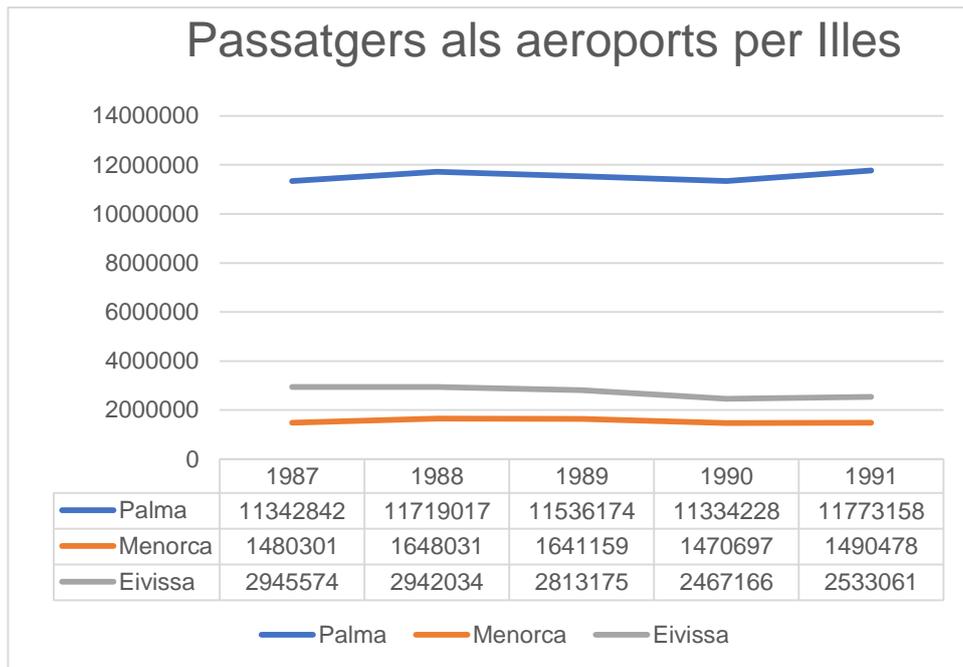

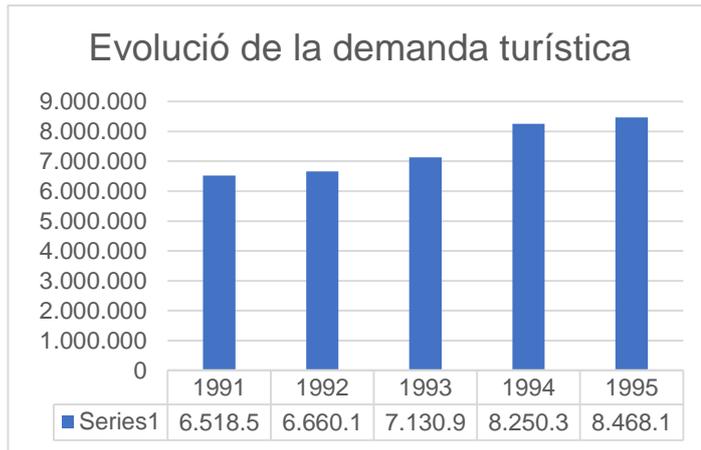
Evolució de l'oferta Turística II Legislatura

Evolució de la població a la II Legislatura

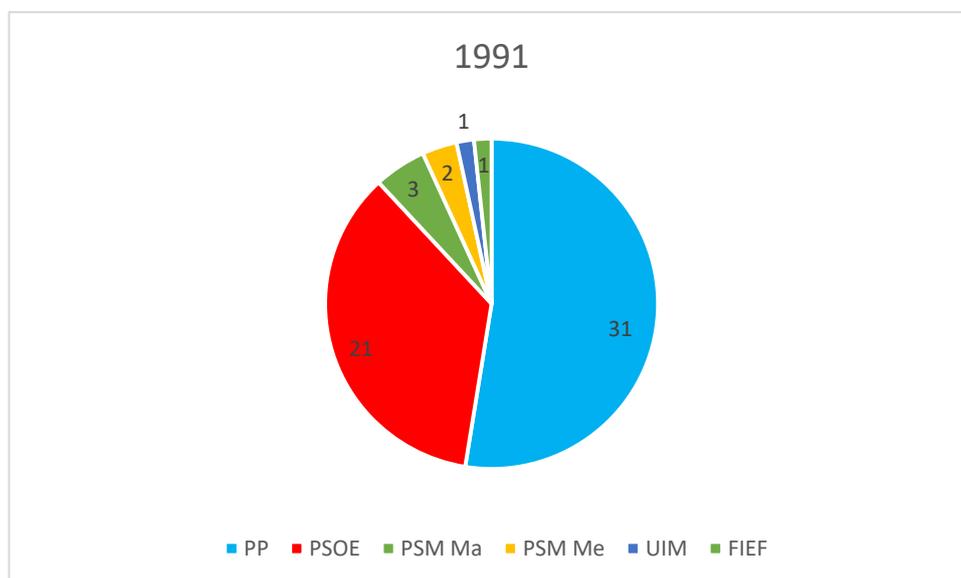
7.3. III Legislatura 1991-1995

7.3.1. Resultats electorals

Les eleccions autonòmiques de 1999 foren un èxit pel partit popular, la seva representació seguia una línia ascendent de 21 escons l'any 1983, 25 el 1987 i finalment 31 escons l'any 1991, Cal dir que es presentà en coalició amb el Partit Regionalista d'Unió Mallorquina. Els partits minoritaris quedaren molt lluny de les dues principals forces parlamentàries. El PSM de Mallorca augmentà amb un diputat, el de Menorca mantingué els dos escons i UIM tingué un representant i la FIEF de Formentera obtingué el diputat que correspon a Formentera.

Partits	PP	PSOE	PSM Ma	PSM Me	UIM	FIEF
Escons	31	21	3	2	1	1

En conjunt, el Partit Popular i Unió Mallorquina començaven una legislatura en la qual comptaven amb una majoria parlamentària absoluta per donar suport al Govern.

7.3.2. El turisme en el discurs d'Investidura

Per tant, per tercera vegada consecutiva i amb majoria absoluta, amb el suport del diputat per Formentera, el Partit Popular presentava el seu candidat a presidir el Govern. Després de vuit anys de Govern a la Sessió d'Investidura de la III Legislatura

Autonòmica, el Candidat Gabriel Cañellas Fons Exposava, pel que fa a política turística, les següents paraules:

³⁰¹*Durant el 1990, les Balears han accentuat tots aquells trets que han caracteritzat la seva economia des del començament de la dècada dels seixanta, és a dir: la polarització creixent de les activitats econòmiques; i causa del desenvolupament turístic; la pèrdua permanent de la importància de les activitats agropecuàries; la consolidació de l'especialització productiva de la indústria balear entorn d'uns sectors tradicionals com el calçat, la fusta i els mobles, els transformats l'actuació o l'aparició, relativament molt posterior, de la bijuteria; poca integració de les activitats industrials entre si i amb aquell altre sector molt més dinàmic, que és el turisme; una vertebració encara insuficient de l'espai econòmic regional, manifestat per la baixa intensitat de les relacions econòmiques entre les illes.*

A partir d'aquestes característiques, el funcionament de l'economia de les illes és absolutament dependent de l'evolució dels països emissors de turistes. Expressat de manera sintètica i lineal, l'esquema de circulació econòmica de Balears és el següent:

- La fortalesa del sector turístic impulsa el creixement dels sectors auxiliars com Hostaleria, la restauració, les agències de viatges, etc.

- Els visitants estrangers incrementen la demanda de béns de consum i provoquen una molt important dependència dels subministraments externs a les illes, i això, desgraciadament, també facilita la desvertebració econòmica de l'arxipèlag, ja que hi un excés de competitivitat dels subministraments provinents del territori peninsular.

- El sector turístic exerceix una forta pressió sobre el sector de la construcció i el fa dependent seu; aquesta situació provoca problemes en el mercat de treball, que al llarg d'aquests anys s'han anal resolent amb la immigració.

-Els rendiments del sector turístic apareixen lligats a les orientacions dels tour-operadors; no obstant això, la rendibilitat del sector ha estat superior (no tant en termes de balanç com de seguretat) a la generada en altres sectors econòmics i ha produït un efecte moltes vegades negatiu quant a la direcció de les inversions, perquè ha accentuat encara més especialització. Aquesta situació també ha permès la reconversió dels sectors industrials tradicionals sense elevats costos socials, tot s'ha de dir.

-L'atracció turística ha propiciat l'arribada d e capitals estrangers invertits en el sector immobiliari.

-Els sectors tradicionals han pogut beneficiar-se de l'efecte enlluernador que ha tengut l'arribada de visitants estrangers i ha servit també com a primer element d'una estratègia orientada cap a l'exterior i que, per a alguns sectors com el calçat, ja ha produït resultats altament positius.

-La força, insuficient encara, dels preus industrials i d'oferta de serveis alternatius o, simplement, la consolidació de la diversificació de l'oferta turística, submergeix l'economia en els problemes d'estacionalitat que són tan característics del turisme de sol i platja.

-La conclusió obvia davant aquesta situació és la necessitat de fomentar els processos de canvi de l'actual configuració econòmica - i d'iniciar-ne també de nous - per diversificar i sofisticar de cada vegada més l'oferta productiva que limiti el grau actual de dependència respecte del turisme de sol i platja. Aquesta és una necessitat que adquireix un grau d'urgència considerable, vist que a l'àmbit mediterrani es produeix una desviació de fluxos turístics cap a altres regions,

³⁰¹ Diari de Sessions, num 2. 3era Legislatura, 1991

enmig de tot un procés generalitzat d'augment de les exigències dels consumidors i d'una major competència entre tots els agents que treballen en aquest sector.”....

“Quant al turisme, encara que ha estat inevitable que en féssim referència en aquest plantejament general, pel fet d'haver-ho fet al principi no volem que quedi poc concret el nostre projecte en aquest sector, que és vital per al nostre avui i per al nostre demà. La nova estratègia turística que hem anunciat ve propiciada per les premisses següents:

Des d'un punt de vista econòmic, afrontem una nova etapa en el mateix entorn europeu. El nostre país és, sens dubte, molt més ric, desenvolupat i comunitari, amb cotes baixes inflació, i això fa que comenci a ser considerat com un país turísticament car, sobretot en l'oferta complementaria, en comparació amb altres llocs de la competència. A això també hi contribueix la posició forta de la nostra pesseta i la inevitable evolució a l'alça dels casos de les nostres explotacions turístiques. Fer això, si volem continuar liderant el mercat turístic només tenim la solució que apuntarem a l'estratègia de convertir-nos en destinació natural dels europeus per a les seves vacances.

Això comporta una altra responsabilitat concertada entre la nostra societat i el Govern Balear, que ha de continuar traduint-se en millores immediates en tot allò que fa referència a la qualitat dels serveis turístics i la modernitat de la nostra oferta d'allotjaments; la creativitat de l'oferta complementaria i d'entreteniment, i també de l'oferta cultural i esportiva; i eficàcia dels serveis públics de transports i comunicacions i la millora de les infraestructures i l'entorn de les zones turístiques, i, especialment, la protecció de l'equilibri ecològic i la defensa del medi ambient, preservant els recursos naturals que continuen essent la principal motivació per als turistes que ens visiten.

Sovint hem definit el nostre àmbit turístic com a una gran empresa mixta utopia, en la qual participen les Administracions Públiques i el sector privat, tots dos amb drets i obligacions. Ho repetesc: cadascú amb drets i obligacions. Si exigim a l'empresa privada que sigui coherent amb la seva raó de ser i maximitzi els beneficis econòmics i socials de l'activitat turística que du a terme, de la mateixa manera les Administracions Públiques de tota indole han d'assumir la responsabilitat de resoldre els problemes infraestructurals i algunes mancances històriques de les nostres zones turístiques fins a aconseguir un autèntic lideratge en aquesta matèria, superior en tots els sentits a les destinacions de la competència.

Aquest és l'únic camí que tenim, i perquè ho entenem així al llarg de la darrera legislatura hem fet possible aquest Pla Extraordinari d'Inversions i Millores d'Infraestructures de les Zones Turístiques, actualment en execució, alguns resultats benèfics dels quals aviat seran patents i constituïran la millor resposta que podríem donar a l'actual recessió turística.

No obstant això, el sector privat també ha d'assumir solidàriament la seva responsabilitat i millorar la situació actual de l'oferta d'allotjaments existents, abordar-ne la posada al dia i la modernització amb el fi d'evitar obsolescències i continuar donant resposta adequada als nostres visitants; d'això se n'ocupa el Pla de Modernització vigent. Però no tan sols els allotjaments, sinó també els establiments de l'oferta complementaria de restauració hauran d'assumir la part que els correspon en aquesta radical posada al dia de les nostres empreses, cosa que estructurarem a través d'una nova ordenació de restaurants, cafeteries i bars, a més d'una nova ordenació d'apartaments que obligarà a fer que aquests siguin modèlics per disseny, distribució i categoria, molt més enllà de tot quant s'ha projectat fins ara a les àrees mediterrànies de la competència.

Amb tot això que acabam de dir i amb l'aplicació del Pla d'Ordenació de l'Oferta Turística preconitzam que només una oferta altament qualitativa podrà materialitzar-se de cara al futur, de manera que deixarem definitivament de costat qualsevol creixement indiscriminat que no aporti res de nou a les coses que ja tenim i que generi simplement més oferta de turisme quantitatiu, aquest turisme que les nostres illes ja no només tendrà de créixer en absolut. També volem diversifica-la nova oferta possible i fer-la encara més creativa i innovadora, i tot s'ha de completar amb la creació d'una nova i moderna oferta complementaria de gran nivell qualitatiu, que serà el que tendran els nous camps de golf, els ports esportius, els palaus de congressos o els recintes firals i tot allò que en realitat es una estructuració d'una oferta cultural susceptible de generar motivacions i de tenir un ressò cada vegada més internacional per a lots els esdeveniments que convoqui.

Si la clau del nostre futur turístic passa per la qualitat i la innovació del nostre producte, la prestació dels serveis estarà marcada per la professionalitat de les persones que, treballant en aquest sector, li donen pensament i acció, i per això acabarem l'Escola Internacional d'Hostaleria. A més, amb l'oficialització de l'Escola de Turisme, s'obri un nou camí per al disseny i la importació de noves disciplines cada vegada més necessàries.

En un altre ordre de coses, hem d'avançar nous plantejaments urbanístics, tan qualitatius i restrictius com sigui necessari, d'acord amb les determinacions del Pla d'Ordenació de l'oferta, perquè cada vegada vengui més turisme de segona residència a establir-se a les nostres illes - que sabem que aquesta fórmula proliferarà amb la futura liberalització del transport aeri del 93, el qual trobarà gratificant ser propietari d'un allotjament en unes illes a les quals podrà accedir amb mòdiques tarifes desregulades.

Culminades la professionalització i l'estructura de l'Institut Balear de Promoció del Turisme, es duran a terme des d'aquest organisme les dues accions que consideram fonamentals i complementàries: la promoció i la comercialització dels nostres productes turístics, sense negligir la sanitat i seguretat ciutadana dels nostres turistes. Dins aquest punt s'ha d'incloure d'una manera molt especial tot quan fa referència al Pla de Màrqueting Turístic i com esforç necessari per a una major comercialització directa.

També proposam continuar propiciant la realització d'aquells actes culturals i esportius que, per entitat i importància pròpia, tenguin una rellevància internacional i convoquin la publicitat que a nivell d'oferta de base realitzen molts de tour-operadors per atreure un turisme simplement qualitatiu. En aquest camp, només ens falta dir que per fer possible la necessària reestructuració del sector, que també serà absolutament imprescindible, promourem tota classe de mesures - algunes pròpies i algunes que hauran de partir d'altres institucions administratives - que permetin reconduir en pau la situació actual cap a un model més d'equilibri entre l'oferta i la demanda.

Per poder completar totes aquestes actuacions, necessitam, sens dubte, modernitzar algunes infraestructures - a més de les viàries, de les quals ja hem parlat - i per això hem d'aconseguir dotar tots els nostres nuclis urbans d'una xarxa de distribució d'aigua potable, amb una qualitat homologada per les directrius europees. Aixà suposa dos tipus actuacions: unes d'exigibles davant el Govern Central, mentre no ens sigui transferida la competència en matèria de recursos hidràulics, i d'altres, les tendents a la construcció de xarxes domiciliàries de distribució - que es duran a terme entre els Consells Insulars i els Ajuntaments amb el suport autonòmic de la Comunitat Autònoma. Tenim pràcticament enllestit el sanejament dels nuclis urbans en els municipis de la costa i hem començat el sanejament d'Aigües dels nuclis de l'interior. Com a complement d'aquest programa de sanejament, es construiran les infraestructures necessàries per reutilitzar aquestes aigües, bé amb fins agrícoles, bé amb fins esportius o si més no com a barrera a la salinització de l'aigua de la mar.

Respecte a infraestructures portuàries i deixant de banda els ports que són competència de l'Administració Central, ens proposam completar les instal·lacions dels que siguin competència nostra, amb dos objectius bàsics: dotar de la infraestructura de suport a la flota pesquera professional i oferir instal·lacions adequades a la flota esportiva que no pugui accedir a les instal·lacions privades. Per tot això, volem dur endavant el Pla Director de Ports Esportius,

Dins la nostra estratègia ja definida respecte de la nostra ubicació dins Europa, tenen un paper fonamental a jugar les infraestructures de transports. Es un terna especialment difícil per a nosaltres, ja que no tenim competències suficients en aquest camp, el qual, a més, dels monopolis aeris, marítims i de ferrocarril. Tenim el propòsit d'anar reclamant aquestes competències, sobretot les que fan referència al transport de ferrocarril, per arribar a una conclusió definitiva en aquest tema, i al marítim entre illes, exigint que, davant les tristes experiències de tantes vagades, s'acompleixin els serveis mínims i s'estableixi un model basat en unes regles de lliure mercat”.

Aquest tercer discurs del candidat Gabriel Cañellas posa de relleu tot un conjunt d'aspectes d'experiència de Govern, així com a temes que s'introdueixen per primer cop, fruit de l'evolució i de transformació de la societat, que afecten al turisme mundial.

Destacam els següents aspectes:

- La dependència cada vegada més accentuada de l'economia de les Illes Balears del turisme.

- La falta de vertebració turística entre els sectors econòmics que no es veuen estimulats per el turisme.

-La dependència del sector turístic de l'evolució econòmica dels països emissors.

-Exposició dels impactes econòmics del turisme a les Illes Balears:

-Creixement dels sectors auxiliars del turisme (hosteleria, restauració, Agències de viatge, etc.

-Increment de la demanda de béns de consum per part de la demanda turística, això implica l'augment de la dependència dels subministraments externs, que fan la competència als productes locals que hi surten perdent.

-Un sector de la construcció que depèn del turisme, això implica una escassetat de ma d'obra, resolta amb la immigració.

-Orientacions turístiques marcades pels Majoristes de viatges que ha implicat l'especialització turística de sol i platja.

-Inversions de capitals estrangers al sector immobiliari.

-Estacionalitat derivada de l'especialització del producte de sol i platja

Les propostes per combatre aquestes conseqüències negatives passen per:

-Canvi de la configuració econòmica

-Diversificar i sofisticar l'oferta turística. Limitar la dependència del turisme de sol i platja.

-Per primer cop es constata la competència d'altres regions com a resposta a les noves exigències dels consumidors.

Els preus a Balears han pujat, sobretot pel que fa a l'oferta complementària, així com la posició de la fortaleza de la pesseta

Així com una nova etapa dins l'entorn europeu

-S'anuncia una nova estratègia turística que passa per:

-Augmentar la qualitat dels serveis i la modernització de l'oferta bàsica i complementària

-Crear i diversificar oferta d'entreteniment, cultural i esportiva

-Millorar els transports i els serveis públics, infraestructures i entorn de les zones turístiques

-Protecció de l'equilibri ecològic i medi ambient. Preservació dels recursos naturals i la seva valoració com a les principals motivacions dels turistes..

-Definició del rol entre sector públic i agents privats en matèria turística

-Pla extraordinari d'Inversions i Millores d'Infraestructures de les Zones Turístiques, pel que fa al sector públic, posat en marxa la Segona Legislatura.

-Modernització de l'oferta d'allotjaments i complement, per part del sector privat. Pla de Modernització

-Pla d'Ordenació de l'Oferta turística amb els següents objectius: aturar el creixement indiscriminat, diversificar la nova oferta. Creació d'oferta complementària: golfs, ports esportius, palaus de congressos, recintes firals

-Fomentar la professionalitat a partir de L'Escola Internacional d'Hosteleria i l'oficialització de l'Escola de Turisme

-Nous plantejaments urbanístics que fomentin el turisme de segona residència, lligat a la futura liberalització del transport aeri (1993)

-Consolidació d'organismes : Institut Balear de Promoció del Turisme amb tasques de promoció i comercialització dels productes turístics. Elaborar el Pla de Màrqueting Turístic i fomentar la comercialització directa. Fomentar actes culturals i esportius de ressò internacional

-Recerca de l'equilibri entre oferta i demanda.

-Modernització d'infraestructures bàsiques: viàries, hídriques, sanejaments

-Pla Directiu de Ports Esportius

-Falta de competències dels ports, aeroports i ferrocarrils. On es reivindica el lliure comerç.

7.3.3. El turisme a l'activitat parlamentària

7.3.3.1.Lleis

Durant aquesta III Legislatura, destacam la Llei 9/1993³⁰² de l'1 de desembre, d'atribucions de competències als consells insulars en matèria d'informació turística.

En pareix interessant comentar-la pel fet que l'atribució de competències entre el Govern Balear i els Consells insular ha creat molts de debats amb molts de temes. Els representants de les illes petites manifesten tot sovint la insuficiència competencial dels Consells Insulars i acusen el centralisme de Mallorca.

Destacam el primer article de la llei:

“ARTICLE 1.- Objecte de la llei en atenció a allò que estableixen els articles 39.12 de la Llei Orgànica 2/1983, de 25 de febrer, de l'Estatut d'Autonomia i 12.3 de la Llei 5/1989, de 13 d'abril, de Consells Insulars, per aquesta llei, s'atribueixen als Consells Insulars de Mallorca, de Menorca i d'Eivissa i Formentera i amb caràcter de pròpies, totes les competències executives i de gestió assumides per la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, en relació amb les matèries següents:

1.- La gestió de les oficines d'informació turística situades a Palma-Aeroport, Palma-Avinguda de Jaume fi, núm. 10, Maó i Eivissa, respectivament. Les anteriors oficines, a més d'informar sobre els recursos turístics de les Illes Balears, realitzaran les funcions d'informació i de distribució de material turístic que la Comunitat Autònoma els subministri.

2.- L'autorització, el control i la tutela de les entitats de foment del turisme, establertes a les respectives illes, així com la seva activitat promocional d'acord amb la legislació vigent.”

La Llei fou acceptada sense polèmica.

Pel que fa als Decrets, durant aquesta III Legislatura, podríem dir que se'n aprovaren dos que tenen un component força tècnic:

Aquets foren:

Decret 2/1992³⁰³, de 16 de gener, pel qual s'ordena i regula l'oferta turística complementària en la Comunitat Autònoma de les Illes Balears

Decret 106/1993³⁰⁴, de 30 de setembre, sobre suspensió i caducitat d'autoritzacions prèvies per a construccions, obres i instal·lacions de les empreses i activitats turístiques

7.3.3.2. Proposicions de lleis

³⁰²<http://boib.caib.es/pdf/1993/19931223-155.pdf>

³⁰³<http://boib.caib.es/pdf/1992/19920130-13.pdf>

³⁰⁴<http://boib.caib.es/pdf/1993/19931001-EXT119.pdf>

Durant aquesta legislatura es presentaren tot un conjunt de Proposicions de lleis, de les quals algunes, incidiren en temes ja legislats. I amb relació amb els espais naturals i l'ordenació del territori, des del nostre punt de vista, d'una manera o una altra té una relació amb el turisme.

Les proposicions de llei foren les següents:

- a) Proposició de modificació de la Llei 12/1988, de 17 de novembre, de camps de golf. La proposició no fou acceptada³⁰⁵.
- b) Proposició relativa a moratòria en la classificació de nous sols urbans, urbanitzables o aptes per a la urbanització a les zones costaneres de les Illes Balears.

La proposició, que podríem qualificar de proteccionista, fou rebutjada³⁰⁶ per 27 vots a favor i 30 en contra. Pot ser si s'hagués aprovat avui hi hauria més espais litorals en estat natural.

- c) Proposició de llei relativa a modificació de determinats articles de la Llei 1/91³⁰⁷, de 30 de gener, d'espais naturals i de regim urbanístic de les àrees d'especial protecció de les Illes Balears.

Aquesta proposició fou presentada pel Grup parlamentari PP-UM³⁰⁸, sobre modificacions a la llei de la que vàrem analitzar la seva importància i transcendència per als espais naturals de les Illes. És important recordà que aleshores el Govern estava en minoria i durant aquesta legislatura el Govern del Partit popular compta amb una majoria absoluta parlamentària

El Diputat González Ortea, que qualifica l'anterior Llei de defectuosa, passa a defensar alguns aspectes de la modificació proposada en base a:

- La recuperació de sols urbanitzables que la llei protegia
- La defensa i més permissibilitat per la construcció de camps de golf i ho considera absolutament compatible amb l'espai agrícola.
- Permetre més edificabilitat a Eivissa i Formentera, pel fet de les característiques de petita propietat de les Pitiüses.
- Errors de cartografia i de delimitacions poc precises
- Supressió de dos espais protegits a Menorca: De Cala Alcaufar a Punta Prima.

³⁰⁵ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/3/ple/PL-03-004.pdf>

³⁰⁶ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/3/ple/PL-03-022.pdf>

³⁰⁷ <http://boib.caib.es/pdf/1993/19930119-8.pdf>

³⁰⁸ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/3/ple/PL-03-046.pdf>

- Supressió de dos espais protegits a Eivissa: Cova Santa i el Puig den Palleu
- Supressió a Mallorca: Cala Falcó i Portals Vells, i Son Vida, ja urbanitzats en part.
- Altres espais que es veuen modificats a Mallorca són: Son Real, Sant Salvador, Gaieta Gran.
- Permet el desenvolupament de parcel·lacions a Mallorca, com el cas de Son Oliver, s'Aranjassa i Son Gual a Mallorca
- Reconvertir un espai protegit en no urbanitzable a la finca de Sant Miquel.
- Retoc de "línies" d'àrees protegides a Eivissa, llandars amb ses Salines, Cap Llentrisca, Cala d'or. Alguns afecten a camps de golf.

Els portaveus de l'oposició és manifestaren con contra de la modificació de la Llei i el resultat de la votació fou de 31 vots a favor i 27 en contra.

d) Proposició de Llei d'avaluació de l'impacte ambiental.

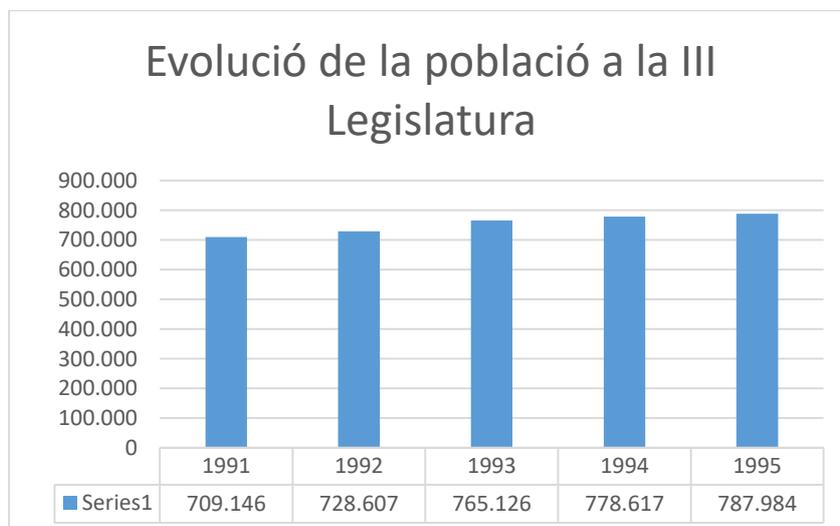
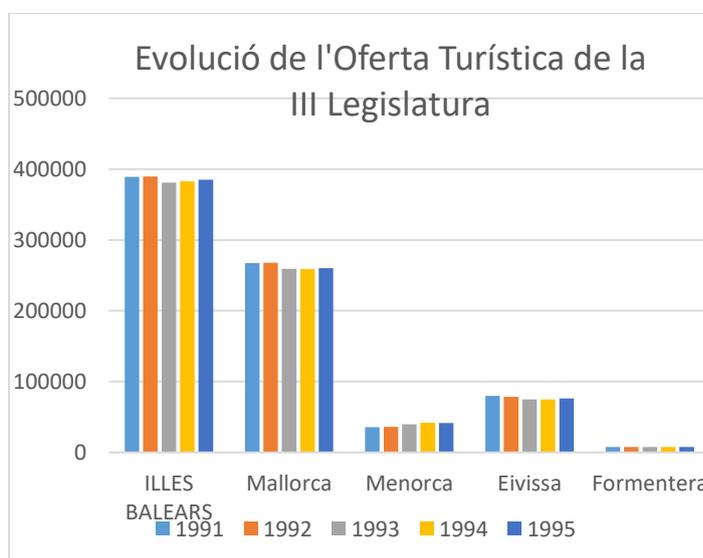
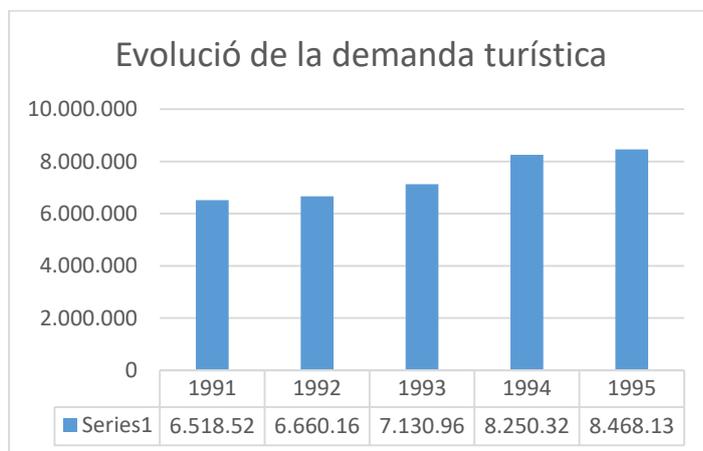
Aquesta proposició fou presentada pel Grup Parlamentari Socialista³⁰⁹, però fou rebutjada per 24 vots a favor, 30 en contra, 2 abstencions.

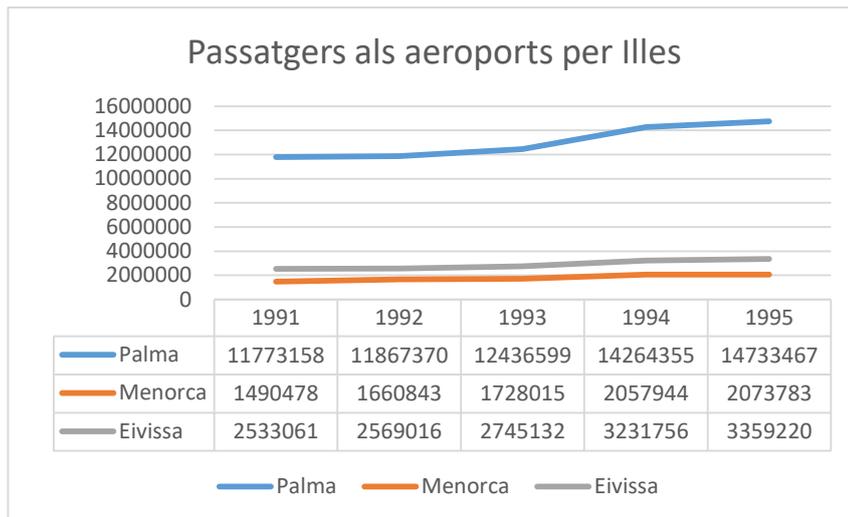
e) Proposició de Llei de creació de la figura de paratge natural concertat com a nova categoria d'espai natural protegit.

Fou presentada pel Grup mixt i la defensà el Sr. Miquel Pasqual, però fou rebutjada per 25 vots a favor i 29 en contra.

³⁰⁹ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/3/ple/PL-03-072.pdf>

7.3.4. Indicadors evolutius de la legislatura

7.4. IV Legislatura 1995-1999

7.4.1. Resultats electorals

La IV Legislatura va ser una legislatura, podríem dir accidentada. Tot i obtenir el Partit Popular una majoria absoluta parlamentària. Es varen succeir tres presidents del mateix partit, el que provocà tres discursos d'investidura.

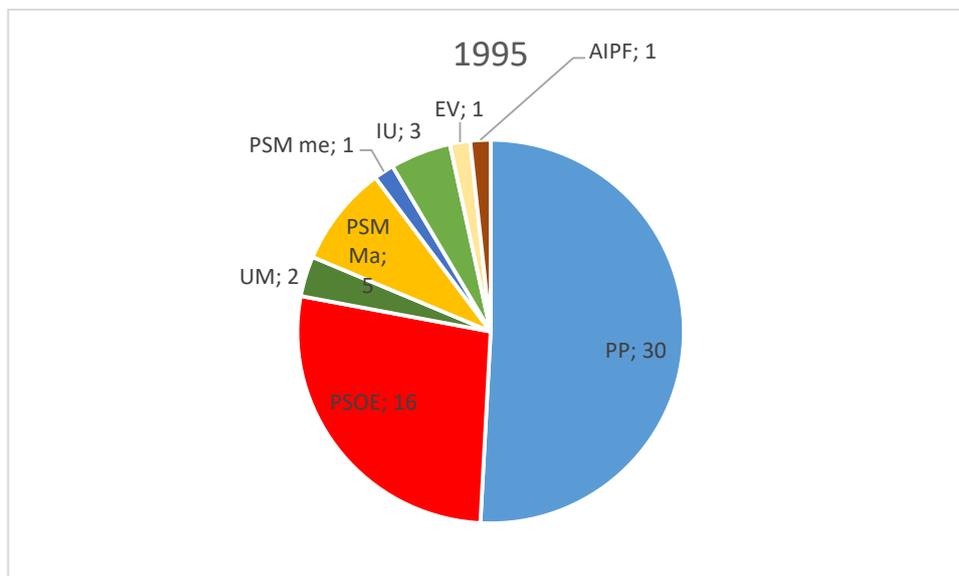
Casos de corrupció flagrants, el cas "Túnel de Sóller", varen afectar directament al quatre vegades investit president Gabriel Cañellas, forçant la seva dimissió des de Madrid, quan tot just feia quasi un mes de la seva investidura.

Aquest fet provocà un segon discurs d'investidura pronunciat pel successor de Gabriel Cañellas, El Sr. Cristòfol Soler Cladera³¹⁰.

El segon president de la IV Legislatura no va ser acceptat al cap d'un temps pels seus correligionaris del seu partit i el forçaren a dimitir. La qual cosa provocà una tercera investidura que recaigué en el Sr. Jaume Matas Palou³¹¹.

Repartiment d'escons al Parlament de les Illes Balears a partir dels resultats electorals del 1995

Partits	PP	PSOE	UM	PSM Ma	PSM Me	IU	EV	AIPF
Escons	30	16	2	5	1	3	1	1

³¹⁰ https://ca.wikipedia.org/wiki/Crist%C3%B2fol_Soler_i_Cladera

³¹¹ https://es.wikipedia.org/wiki/Jaume_Matas

7.4.2. Discurs d'investidura

a) Discurs d'Investidura del Sr. Gabriel Cañellas

A la primera Sessió d'Investidura de la IV Legislatura Autònoma, el Candidat Gabriel Cañellas Fons exposava en referència a la política turística les següents paraules:

...³¹²...I dins aquest medi ambient que ens envolta, medi ambient en sentit prou ampli, hem de posar un especial esment en la defensa de l'ambient, del medi ambient territorial, perquè aquest sigui una simbiosi d'espai físic, de territori, de paisatge, de recursos ambientals i recursos naturals. Es aquest model que encaixa perfectament amb la ideologia del Partit Popular quan s'identifica amb el que s'anomena desenvolupament sostenible; suposa dir-li sí al progrés, però no a qualsevol preu; dir sí al progrés, però tenint respecte per l'entorn; suposa també aconseguir processos productius basats precisament en fórmules que permetin la conservació, i a mes a mes amb una premissa: que el progrés no ha de ser només temporal i molt limitat, ha de ser durador.

Es tracta d'un concepte nou, d'una nova definició que fa la Comissió de la Comunitat Europea, dins el seu Llibre verd sobre el turisme, i que tracta de garantir aquest equilibri perfecte entre ecologia i economia; i l'aparició d'aquesta política significarà activitats productives, substancialment turístiques, n'hi pot haver d'altres, que estan a l'entorn de la conservació del medi ambient, però cercar fórmules adequades perquè les activitats que tenen incidència dins el medi tinguin també una contrapartida, i com a contrapartida un sistema compensador, que pugui drenar doblers per restituir al medi natural l'equilibri necessari. I estic pensant també a complementar aquelles accions decidides dins el medi ambient en tot allò que són els programes educacional, i la lluita cada vegada més necessària contra l'erosió i els incendis o els resultats dels incendis, la regulació de les activitats de l'oci dins aquest medi natural, l'ordenació de l'activitat cinegètica, protecció de les espècies de fauna i flora, culminació de la xarxa de parcs natural, protecció dels recursos vius de la mar i també els cultius marins, recuperació i regeneració de platges i del litoral; i com a mesures concretes puc anunciar que acabarem la depuració de les aigües, que iniciarem amb intensitat el tractament terciari, la recuperació del paisatge, tot i sabent que entram dins la fase aqueixa, la més difícil de totes, que és passar de protegir a conservar, que protegir és més difícil i conservar és més difícil, per costos, però que s'hi ha de fer especial actuació; la recuperació del paisatge danyat al passat per l'activitat econòmica o pels incendis, la identitat cultural dels nuclis urbans, el tractament dels residus sòlids, la millora del medi urbà, les auditories ambientals, i l'ecoetiqueta turística.

El patrimoni cultural també ha de tenir la consideració de part integrant de les estratègies de desenvolupament territorial. El ric patrimoni històric i cultural de totes i cadascuna de les illes s'ha d'integrar dins la varietat i riquesa de les cultura que conformen l'actual marc europeu, i hem fet ja alguns esforços en aquest sentit de promoció i de donar a conèixer a totes bandes: per això hem de tenir molt present la necessitat d'ordenar el paisatge urbà, de protegir el patrimoni rural i natural, i de potenciar així la qualitat de vida dels visitants però també de residents; constituir el patrimoni cultural comú element de singular importància dins la planificació turística, influència que fins ara ha estat relativament escassa; dinamitzar i conservar el patrimoni

³¹² Diari de Sessions, 2, fascicle 1. 1995

cultural per una gestió creativa i eficaç; d'aquesta manera el patrimoni cultural s'ha de convertir en un element dinamitzador, primer poc a poc, i després cada vegada més, de creació de riquesa, integració dins les estratègies d'un procés sostenible i durador. Es feina que costarà, però que pot tenir els seus resultats.

Però anam cap a un desenvolupament sostenible, hem dit, un desenvolupament sostenible que a més sigui durador, i el medi ambient o el paisatge serà una activitat preferent, i per això demanarem que hi hagi un consens entre les institucions de la vida política i social en torn d'aquests grans temes associats a aqueixa definició del model territorial de cadascuna de les illes. Una vegada més li proposam i llançam així una oferta a tot el poble balear per unificar criteris, per dialogar i participar en la definició del nostre model territorial i, aquesta vegada si, els en donarem les directrius de manera immediata, i només posam, si és que es pot dir que posam condicions- una condició prèvia: que qualsevol definició futura passi per aquest model de progrés sostenible i durador, i crec que aquesta ha de ser senya identificació, la més notable del nostre model territorial, i dic nostre, no nostre sinó, nostre, respecte de la recta de països competidors.

Però estam esment que en economia no ens podem aturar mai. Aturar-se és perdre competitivitat; perdre competitivitat significa quedar endarrerits; per això el nou model hauria de fer compatible creixement econòmic, benestar social i conservació del medi natural és a dir, es tracta de cercar un punt d'equilibri just aquí on ni el medi ambient no hagi de patir greument, perquè això minvaria l'atractiu, ni hagi de patir tampoc la qualitat de vida, ni molt manco ens haguem de conformar amb un empobriment progressiu. Així entenen que aquest és un equilibri tens, però es un equilibri necessari. Per això parl de progrés sostenible, però al mateix temps durador.

Un altre objectiu del nostre programa és fer de les nostres Illes Balears un país modern, un espai on afrontem els problemes estructurals que presenta la nostra economia, per donar-los una solució i crear una dinàmica de renovació, una renovació que passa necessàriament per continuar millorant les infraestructures i els equipaments perquè aquestes estiguin totes dins els estàndards de qualitat propis del segle XXI. En matèria d'obres públiques les carreteres són de moment un punt preferent d'actuació durant el proper mandat a través de sistema que permetin la participació de Balears dins el pla milionari d'infraestructures; i ens alegra veure que aquí altres grups polítics coincideixen tant corn nosaltres, i encara més que nosaltres. La millora dels grans eixos del transit, carrils lents, la supressió de travessies com un dels elements mes importants del pròxims quatre anys, o la construcció de rondes, i l'ampliació d'algunes carreteres avui saturades al màxim, són els objectius immediats, sense

descuidar en cap moment el manteniment de la nostra xarxa.

Un altre compromís és el subministrament definitiu d'aigua de qualitat mitjançant aprofitament dels recursos existents, de les potabilitzadores d'aigua de la mar, de la reutilització d'aigües residuals aquí on ens permeti actuar, de la recuperació de recursos propis fins ara de difícil utilització, com es el cas de sa Costera, el tractament terciari i la finalització de les plantes durant l'any 96 són els objectius prioritaris.

Dins el món dels transports la millora dels ports, ampliant els llocs d'ancoratge als ports de la CAIB, la millora d'alguns d'aquests ports, com el de Ciutadella, la millora dels transports terrestres mitjançant les ajudes per a la renovació, i obtenir un ferrocarril modern, que ha començat a ser, i que estigui a méa a un preu raonable.

També durement a terme una política de suport a la rehabilitació dels habitatges i sobretot del barris degradats, una política que ja ha començat. Ampliar també el patrimoni públic del per reduir l'impacte que aquest té dins el preu final d'encariment dels habitatges socials, aquests són objectius claus del nostre mandat.

La lluita contra la precarietat del mercat laboral ha de ser un esforç de tots. Hem d'incentivar en la mesura que puguem -i sabem que no tenim totes les competències ni tantes possibilitats, però qualche cosa podrem fer- tant del que siguin els sistemes laborals més estables. hem de cercar totes les fórmula possibles de lluitar contra l'excessiva estacionalitat de la nostra economia. S'han de cercar formes especialitzades de turisme, que cada dia en vénen més turismes alternatius, especialitzats, que vénen a unes èpoques que ens són molt favorables; és a dir, cercar tot allò que ens permeti allargar les temporades; tot i amb això, acudir també a una especialització a través de la formació professional més profunda dins aquest sector terciari, especialment durant aquelles temporada en que hi ha més baixa de feina i més baixa d'activitat.

....Creiem que s'ha d'incidir fortament en la necessitat de la reforma qualitativa i en el creixement quantitatiu de tot el que sigui la nostra economia productiva, que no és només per a un sector, que ho es per a tots els sectors; fa que no hi ha d'haver, pel contrari, cap temptació de creixement desbocat quantitatiu, que, podria posar en perill el consum territorial i de paisatge. Es a dir que hem d'aprofitar tot l'esforç tecnològic per cercar, per atreure, per dur cap aquí nous sectors de futur.

Jo crec que no dic cap novetat si afirm que actualment les Balears viuen majoritàriament del turisme, així ho veu qualsevol, i que amb el qual serà el principal protagonista dins l'economia balear durant els pròxims anys; però lo desitjable que aquesta dependència quasi total es pugui anar atenuant, se li pugui anar posant al costat d'una manera creixent la presència d'altres sectors que a través de la tecnologia poden ser una vegada, per que també han ser de millora d'aquest sector primari i secundari.

Que a causa dels resultats econòmics derivats del turisme no es veu amb claredat la incidència greu que patim amb el desavantatge econòmic a l'hora de fer la competència a les altres comunitats. Tenim un dels pressuposts per càpita més baixos d'Espanya; això suposa que és una estrangulació per fer front a les necessitats més urgents i per garantir el futur i per dur a terme els canvis estructurals, i jo no crec que la solució hagi de venir per incrementar aquest pressupost a través de la via impositiva, jo no ho crec en absolut, perquè això agreujaria molt la situació del ciutadà de Balears. Els majors ingressos els hem de cercar a fora.

Però com que continuam estant en els primers llocs en renda, la manca de disponibilitats econòmiques suposa un greu risc per abordar la reforma estructural del mitjans de producció de béns i de serveis, i a tot això hem d'afegir els majors costs per a les economies familiars a causa, per exemple dels desplaçaments per raons mèdiques, o la incidència dels transports en els preus dels productes de consum. I aquesta és una situació, molt greu, en la qual aquets pròxims quatre anys haurem de dir a pesar de la incomprensió, fins ara, de l'Administració central, perquè l'única sortida, l'únic remei perquè hi hagi justícia es establir un regim especial, un regim econòmic especial i fiscal que a curt termini redundi en benefici de la resta de zona espanyoles, perquè si aquí hi ha una major activitat, hi haurà també una major capacitat de solidaritat i de transvasament de rendes. Que ningú pensi que això es per posar en millors condicions als d'aquí, i posar-los en millors condicions vulgui dir afavorir-los en front dels altres, sinó crear situacions de justícia.

D'aquest discurs se'n poden extreure tot un conjunt d'aspectes que posen de relleu temes que són cada vegada més globalitzats influenciats per directius de caràcter internacional:

-El concepte de desenvolupament sostenible³¹³ s'adopta com a objectiu per on ha de transitar el turisme, que també ha de ser sostenible, pel que fa a una defensa del medi ambient compatible amb un progrés durador.

- S'assumeixen les recomanacions i en fan seves les definicions de la Comissió Europea mitjançant el "Llibre verd sobre el turisme"³¹⁴.

- Pel que fa a exemples més concrets de caràcter medi ambiental respecte a la millora de la gestió de l'entorn es destaquen el següents temes:

- Incendis
- Erosió
- Regulació d'activitats d'oci en el medi natural
- Protecció de recursos vius
- Recuperació i regeneració de platges i del litoral
- Depuració d'aigua, tractament terciari
- Recuperació del paisatge
- Identitat cultural dels nuclis urbans(primera referència a aquest tema)
- Tractament de residus sòlids
- Millora del medi urbà
- Auditories ambientals
- Ecoetiqueta turística
- Revalorització del patrimoni cultural, dins el marc europeu, com un element dinamitzador
- Millorar la qualitat de vida dels visitants i residents (curiosament amb aquest ordre
- Protecció del patrimoni
- Un model territorial singularitzat per a cada una de les illes
- S'anuncia l'elaboració de les Directrius del model Territorial
- Cercar solució als problemes estructurals: millora d'infraestructures i equipaments:
- Carreteres

³¹³ Naciones Unidas (1987): Informe de la Comisión Mundial sobre el Medio Ambiente y el Desarrollo Nota del Secretario General

³¹⁴ Comisión Europea (1995): Libro Verde de la Comisión sobre el papel de la Unión en materia de turismo. COM(95)

- Aigua de qualitat: potabilitzadores, utilització de recursos propis (sa Costera), tractament terciari, reutilització d'aigües residuals
- Millora dels ports
- Modernització del ferrocarril
- Rehabilitació d'habitatges i barris degradats
- Ampliació del patrimoni públic
- Combatre l'encariment del habitatges socials.
- Combatre l'estacionalitat laboral, combatent l'estacionalitat turística amb la diversificació del producte més especialitzat i alternatiu. Amb la finalitat d'allargar les temporades.
- Es veu amb la tecnologia una oportunitat per atreure nous sectors de futur, que a la vegada actuï com a un factor atenuant de la dependència econòmica del turisme.
- Es denuncia la falta de finançament per part de l'Estat, eclipsada pels bons resultats del sector turístic i algunes dades macroeconòmiques, com la Renta per Càpita alta.
- És rebutja taxativament l'augment de la fiscalitat i es reivindica un règim econòmic especial i fiscal per a Balears.

**b) Discurs d'Investidura del candidat Cristòfol Soler Cladera IV Legislatura.
Juliol 1995³¹⁵**

El 30 de juny de 1995 el fins ara President Cañellas fou forçat a dimitir, la qual cosa provoca una crisi política que propicià la presentació d'un nou candidat a la presidència del Govern de les Illes Balears. L'elegit per aquesta tasca caigué en la persona del que fins aleshores havia estat Conseller del gabinet del mateix Govern Cañellas i President del Parlament el Sr. Cristòfol Soler.

El seu discurs d'investidura pel que fa a la matèria turística fou el següent:

“Quins són, aleshores, el futur i el camí cap a aquest futur? No ens hem d'enganyar: el futur serà fonamentalment turístic. Ha de ser, però, un turisme de més qualitat, acompanyat d'un conjunt d'activitats emergents, les quaternàries que ens donin possibilitats de competir. Els nostres punts forts són coneguts: els mateixos que fan que els turistes vinguin any rere any. Necessitaran que ara, en lloc de només cercar sol, aprofitem els avantatges del teletreball, perquè a fes Illes es pugui generar riquesa amb aquesta possibilitat de desplaçar el treball.”

³¹⁵ Diari de Sessions del Ple del Parlament de les Illes Balears num.5. fascicle 1. 1995

Dins aquest camp, el meu objectiu és estimular la iniciativa privada. Es a dir: fer mes clara la viabilitat d'aquestes activitats per tal que els empresaris privats i tota la societat donin una passa cap a aquest futur.

Sense cap dubte, ningú no vol ni pot voler que la nostra societat tengui, en 20 anys, una emigració de titulats universitaris. I tothom sap des condicionaments per incrementar l'assimilació de tècnics qualificats que té el primer sector econòmic balear.

Amb altres paraules: tenim bones condicions per avançar cap a la captació i generació d'un sector quaternari, però hem de donar la passa.

Supòs que faig una afirmació acceptada per tothom si identifica el nostre aparell econòmic amb el concepte d'economia productiva, en front de les economies subvencionades i les d'especulacions de capitals. Ara bé, en la meva proposta vull fer una passa més, i defensar una economia productiva amb llinatges propis: una economia productiva que vengui definida a partir dels grans principis medi ambientalistes que avui per avui dominen el pensament mundial.

Aquest referent haurà de presidir la tasca de govern que afecti qualsevol activitat productiva.

Si les estadístiques informen que el pes específic del sector serveis ha anat evolucionant a les Balears del 76'8% l'any 89, fins al 81'2% l'any 94, constatarem l'evidència de la forta dependència econòmica del sector turístic i de serveis.

Si, a la vegada, recordam que el sector turístic és potser el que comporta major ús i ocupació de territori; i avui ja ningú no posa en dubte la necessitat de ser respectuosos amb el patrimoni natural, hem de deduir clarament que l'aposta per una economia productiva medi ambientalista és una carta que hem de jugar. Amb aquesta a la mà podrem garantir un trànsit raonable cap al segle XXI.

Les Balears han treballat de valent en la modernització de les estructures turístiques plans d'embelliment, plans d'ordenació de l'oferta, etc. És un procés, però, encara no acabat. Per tant, ens convé aprofitar l'ocasió per fer realitat la modificació del tipus de l'economia turística -tot això encaminat a aconseguir un patrimoni natural sanejat, que promogui activitats rendibles i amb prou qualitat de vida per a tots els ciutadans.

L'eco-desenvolupament serà la clau de volta que aguantí tota nova estructura de creixement que no vulgui empènyer la societat envers empobriment col·lectiu i la degradació dels recursos.

Ja no sols es tracta de defensar principis proteccionistes per se, o per actituds radicals. També es tracta de convèncer-nos que el medi natural és un bé econòmic amb valors de mercat, com ja han teoritzat autoritats científiques i experts en dret ambiental.

El turisme, com a fet antròpic i més enllà del sentit econòmic, comporta una ocupació d'espai, un consum de recursos naturals i un flux de deixalles. Per tant, el turisme es una activitat que impacta el medi natural. Es per això que una vegada que aquesta activitat supera el límit d'absorció d'impactes que té un medi, es produeix un segon procés: la degradació ambiental. La conseqüència més immediata de tot això és la pèrdua dels valors dels espais, tant en sentit biològic, com en termes d'oferta econòmica.

Això vol dir que avui no podem concebre un desenvolupament turístic si, prèviament, no el tenim garantit. Es a dir, si no és sostenible.

Sobre aquesta premissa i sobre aquest plantejament propos inspirar les línies rectores del meu programa de govern.

Tanmateix, el turisme no només és un fet antròpic, com abans he dit. També és un sector econòmic, viu i dinàmic, amb problemes estructurals.

Des d'aquest darrer punt de vista resulta palès que hem de continuar amb la tasca d'enfortiment dels aspectes estructurals, cosa que ens permetrà disminuir la dependència

d'eventualitats conjunturals, alienes a la nostra voluntat, com són les fluctuacions de la pesseta, la situació conflictiva dels països Competidors, etc. En aquest sentit, i partint de la base que continuarem la sèrie de polítiques turístiques ja iniciades -modernització, embelliment, etc.-. és fonamental centrar els nostres esforços en els projectes que, d'una manera o altra, cobreixen els aspectes més deficitaris de la nostra indústria turística.

Un eix d'actuació caldrà que s'orienti a la sempre difícil lluita contra l'estacionalitat. Aquest ha de ser un objectiu prioritari per a l'Administració pública, tenint en compte les repercussions laborals que això provoca en una economia tan especialitzada com la nostra.

Això no obstant, no vull defugir una reflexió sobre el mateix. L'estacionalitat és pràcticament inherent al mateix sector, ben igual que altres indústries també són estacionals cícliques. Potser, ens caigui pensar en una mena de polivalència laboral que assegurí la permanència del treball. L'estacionalitat laboral, idò, podria venir condicionada per la polivalència, en lloc de venir per una sempre difícil ampliació del cicle laboral dins el turisme.

Per això, l'acció de govern s'ha de centrar en dos horitzons importants: En primer lloc, en una nova orientació de política de promoció turística, que ha d'incidir en la creació de les ofertes turístiques alternatives i en la promoció d'aquells mercats emissors capaços de respondre a l'estratègia de lluita contra l'estacionalitat, tot i saber que difícilment podem anar més enllà de ampliació de les puntes.

En segon lloc, s'ha d'augmentar la competitivitat de les mes turístiques, mitjançant la creació d'actius turístics imprescindibles per a la captació de turisme en temporades mitjana i baixa: instal·lacions esportives, equipaments complementaris per a congressos i convencions, etc.

Un segon aspecte central del nou desenvolupament turístics el de la formació dels professionals i treballadors. No basta tenir bons hotels i gaudir de zones acurades i protegides. És necessari que el factor humà, clau per definició en el sector serveis, estigui a l'alçada de la segona reconversió turística, la de la qualitat, que proclamam administradors i administrats.

Hem de posar tot el nostre esforç en el fet que un projecte cabdal com el de l'Escola d'Hostaleria i Turisme aconseguixi els seus objectius, mitjançant la implicació d'empreses, treballadors i Administració autonòmica. I tot això, conduït sempre en la idea marc de la qualitat dels serveis.

Per últim, senyores i senyors diputats, hem de prendre Europa com el referent principal de la nostra actuació. Es una tendència generalitzada que cada regió europea intenta assumir. dins l'àmbit comunitari, el protagonisme dels seus respectius sectors econòmics i productius.

En aquest sentit, a les Balears ens correspon, per dret propi, ocupar un lloc de lideratge en matèria turística. Però és clar que ningú no ens ho regalarà: ho hem de treballar. Les avantatges que d'això es deriven en el futur, compensen bastament els esforços de posicionament estratègic que haurem d'adoptar durant la legislatura, i que passen necessàriament per la nostra contribució a allò que prest serà la política turística comunitària.

Per això mateix, no hi ha cap dubte que hem d'apostar per una política turística que consideri el sector una indústria, en lloc de posar l'accent del turisme com a bé de consum.

En concret, les meves propostes per al turisme són entre d'altres: Continuar amb l'execució i aplicació del Pla de Modernització de la planta hotelera; establir els plans d'ordenació de l'oferta, particularment els de Menorca, Eivissa i Formentera, que estan pendents d'aprovació. Aquests plans d'ordenació de l'oferta, Òbviament, han de ser

participats pels seus respectius agents socials i institucionals. Fomentar les actuacions en matèria d'infraestructures públiques que afecten les zones turístiques. Posar en servei el Programa Europeu per a la tercera edat. Propiciar projectes de regeneració i esponjament dels nuclis turístics, i continuar fent esforços per tal d'obtenir per a la nostra comunitat la seu de l'Agència Europea de Turisme.

Ara bé, senyores i senyors diputats, els desitjos de lideratge turístic europeu han de venir de la ma d'una intensa política d'adequació i millora de les infraestructures públiques, començant per fer obres civils generals i acabant especialment en el tema de l'aigua i l'abastiment."

El President Soler es convertí en el per ara, el president més breu del Govern de les Illes Balears. Un any després de la presa de possessió fou obligat a dimitir pel seu mateix grup parlamentari.

Tot i això del seu discurs sobre la política turística es poden destacar el següents aspectes.

- Un futur que defineix com a turístic
- Relació per primer cop del turisme i els sector quaternari, com a una oportunitat competitiva, lligada al teletreball (Cada vegada més viable pel desenvolupaments de les TICs).
- Estímul de la iniciativa privada
- Es fa referència a l'augment del pes del sector serveis a l'economia de les Illes Balears, que posa en evidència la forta i creixent dependència de l'economia del sector turístic i de serveis
- Respecte pel patrimoni natural com a un valor econòmic
- La necessitat de continuar amb les polítiques de:
 - Modernització d'estructures
 - Embelliment
 - Plans d'ordenació de l'oferta
 - El concepte "Eco-desenvolupament" com a clau de futur econòmic
 - El medi natural com a un bé econòmic amb valors de mercat
 - Reconeixement dels impactes medi ambientals del turisme:
 - Ocupació de l'espai
 - Consum de recursos naturals
 - Deixalles
 - Degradació ambiental
 - Pèrdua dels valors dels espais naturals
- Per tot això, la necessitat de la sostenibilitat
- Els problemes estructurals del turisme
- Dependència d'eventualitats conjunturals

- Fluctuacions de la pesseta
- Situacions conflictives dels països competidors
- L'estacionalitat i les repercussions sobre l'ocupació, però que es pot actuar per minvar els seus efectes en base amb
- Polítiques de promoció adequades
- Creació d'ofertes turístiques alternatives
- Promoció a nous mercats emissors
- Instal·lacions esportives, equipaments complementaris per a congressos
- Formació dels professionals per a garantir la reconversió turística cap a la qualitat
- Consolidació de l'Escola d'Hosteleria i Turisme
- Voluntat d'aconseguir protagonisme europeu en el marc de la política turística.

Aconseguir un lideratge turístic en el marc comunitari.

- Les propostes finals:
- Executar i aplicar el Pla de Modernització de la planta hotelera
- Establir plans d'ordenació de l'oferta
- Fomentar les actuacions en matèria d'infraestructures públiques de les zones turístiques.
- Desenvolupar un programa Europeu per a la tercera edat
- Projectes d'esponjament dels nuclis turístics
- Aconseguir ser seu de l'Agència Europea del Turisme (A hores d'ara no s'ha creat
- Resoldre el tema de l'aigua i l'abastiment.

c)³¹⁶IV Legislatura. Discurs d'Investidura del Candidat Jaume Matas Palou (Juliol 1996)

El Diputat del Parlament Balear Jaume Mates, fins aleshores Conseller d'Economia va protagonitzar una “revolta parlamentaria” dins el grup del Partit Popular” que suposa la pèrdua de confiança al President Soler. La crisi acaba amb la Candidatura de Jaume Matas a la presidència del Govern de les Illes Balears. Fou el President que més durà d'aquesta Legislatura

El seu discurs d'investidura es referí a la política turística amb els següents termes:

³¹⁶ DIARI DE SESSIONS I Núm. 42 fascicle I/ i 1 i 12 de juny del 1996

“El meu Govern considera del seu interès la Universiada de Palma de 1999. Sigui per les infraestructures que aquest esdeveniment pugui aportar. sigui perquè implica una dotació d'equipaments millor per a la Universiada per a Palma i per a les illes Balears. sigui perquè en ell mateix es un esdeveniment positiu. Tot i que pugui ser breu. nosaltres donarem el nostre suport a aquest esdeveniment. amb la vocació de no tenir més protagonisme que el que la gestió actual ha donat al Govern, deixant a l'Ajuntament de Palma el paper de motor, juntament amb el Consell insular. la Universitat, altres consells insulars i el Govern central.

.... Dins l'economia. en primer lloc. el protagonisme central de la nostra activitat és el turisme. que mou més de la meitat del sector serveis. El turisme es el sector amb més pes i continuarà així. I dins el turisme, el sol i platja encara té molts d'anys de lideratge. Ara bé: per raons mediambientals. hem d'introduir elements dins el turisme que el reconduixin segons aquests quatre punts: Primer, creixement fonamentalment qualitatiu dins ..ci marc. una tendència. a no incrementar l'oferta. especialment la de baixa i mitjana qualitat: una reducció de l'estacionalitat, qüestió que. si m'ho permeten. tractaré després de forma especial: atracció de visitants de més poder adquisitiu, i per acabar, increment de la participació de les Illes Balears dins la cadena de valor afegit del producte turístic.

Aquesta visió ja s'aplica, ja es desenvolupa i s'anomena Pla Q. Pla de qualitat. Aquest pla passa per l'embelliment de les zones turístiques, per la protecció del medi ambient -Pla d'ordenació de l'oferta turística i altres mesures-. per la millora comercial. Per la creació d'un tele mercat turístic. Per l'especialització. per la promoció adequada a aquesta especialització. per la diversificació del producte, etcètera, etcètera. Però mirin. que els quedi clar- que cap ni una d'aquestes actuacions no es farà només, per part del Govern. Totes han de comptar amb el sector. i sabem que comptem amb la major part del sector perquè emprenc que el futur és qualitat

...Una segona gran activitat amb molt de pes. lògicament dins l'economia. és la construcció. Es un sector amb una enorme capacitat generadora de llocs de feina. I és un sector que ha estat tractat gairebé com el culpable de tots els nostres mals i, en la meua opinió, va ser un fidel reflex del que demanava la societat segons quin moment.

Mirau, l'any 61, cada dos dies, quatre hores i 48 minuts s'inaugurava un hotel a les Illes. Enguany em sobren els dits d'una mà per comptar els nous hotels inaugurats i tots amb una reducció equivalent de places.

Aquest sector té futur, s'ha de dir, però, un futur que passarà per la reconversió (de la major part dels edificis que es feren en el boom econòmic dels anys seixanta i que avui necessiten la incorporació de criteris actuals per poder ser habitables: passarà per la recuperació de l'estil i dels elements que configuren l'atractiu de les Illes. per la creació d'un entorn realment humà i acollidor; aquest sector s'haurà d'ajustar progressivament als nous temps. Aquest és un problema de tots, no només d'un govern. Que, a la fi neix de la mateixa societat. Ara bé, el Govern serà un impulsor d'aquest canvi i em consta. el mateix sector ja està en aquesta línia. cercant un nou camí.

...Igualment, el Pla de modernització de l'oferta complementària. fonamentalment per adequar aquest subsector als temps. s'aprovarà quan la cambra ho consideri i lògicament dins aquesta legislatura. es durà a terme. Aquest pla, pensat per canviar i modernitzar l'oferta complementària del turisme. s'aplicarà amb especial cura a Mallorca i Menorca, però. a Eivissa i a Formentera, on aquest subsector té un pes econòmic importantíssim, l'atenció serà més directa. comptarà amb, el Consell Insular, tradicionalment preocupat per aquestes qüestions.

...Hem de preparar el territori per dues raons vitals: per acollir el turisme del segle XXI i perquè tots hi puguem viure millor i gaudir

de la més alta qualitat de vida. Les properes directrius d'ordenació del territori han de fer de les Illes Balears un producte unitari, associat a una imatge de prestigi i qualitat.

Per bé o per mal, aquí a les Illes Balears no ens podem permetre la mediocritat. Som observats cada any per milions de visitants que cerquen la bellesa d'unes illes mediterrànies, capdavanteres en experiències turístiques.

La preparació del nostre territori amb vista al segle XXI ha de compaginar. Igualment, el desenvolupament i la identitat de les nostres Illes. Apareixen noves formes de turisme i residència i, en aquest sentit, la insularitat és una oportunitat econòmica, un atractiu per el tele-treball, per a la residència i el treball. En un món de tecnologia, la qualitat ambiental i la singularitat paisatgística són uns béns molt recercats. D'aquesta manera, els pobles de l'interior -punt clau de la idiosincràsia il·lenca tenen també un paper protagonista. Una vegada que fixem les normes del nostre futur, una vegada que arribem a un acord per dir quin nivell de desenvolupament urbanístic aplicam a cada lloc, tothom tendrà clar el marc i tothom l'haurà de respectar-. D'això, se'n diu seguretat jurídica, una exigència que ens demanen de fa molt de temps.

...Dic més: una part del nostre turisme, possiblement la part més interessada en qualche cosa més que sol i platja, valora el nostre estil de vida. Valora el nostre medi, la nostra facilitat per viure en comunitat. Amb això vull dir que fins i tot pot ser rendible aprofundir en aquesta potenciació de la qualitat dels nostres pobles. No és la meua primera intenció...

.... M'explic: aquestes illes, els ciutadans de les Balears, han viscut una vida típica de regió insular fins els anys quaranta. Com Xipre, com Malta, com Sardenya, les nostres illes eren pobres, generadores d'emigració i amb una economia que no arribava a ser de subsistència. Això s'ha de recordar perquè era una època idíl·lica per als infants, però eren temps de privacions i emigració. A començaments dels anys cinquanta, sense el suport de ningú, qui generacionalment son els nostres pares, es varen llançar a un canvi que també a ells els provocava una gran incertesa: entrar dins el món del turisme. Ho feren amb la seva capacitat, amb els seus pocs coneixements, amb les seves forces, amb tota la seva il·lusió. Amb el suport i el protagonisme de milers de persones vingudes de fora que han volgut afegir-se a aquesta gran tasca de poble i amb el suport d'alguns europeus que cregueren en les Illes. Avui, 40 anys després la major part dels qui ens reunim aquí tenim una carrera universitària, gràcies als nostres pares: tenim una renda que fa enveja a Espanya, gràcies als nostres pares, i ens atrevim a analitzar el preu d'aquest canvi radical, i qualcú diu: ho han fet malament, han perjudicat les nostres costes i han edificat sense gust. Eren uns especuladors”.

Des d'aquest discurs és dona suport a la Universíada de Palma 1999, (A tres anys vista) pel que pot suposar per a la dotació d'equipaments i infraestructures. No es fa esment al cost que suposa.

És reitera el protagonisme del sector del turisme, remarcant el lideratge del turisme de sol i platja.

És planteja la necessitat de reconduir el sector del turisme en base als següents aspectes:

- Creixement qualitatiu, en tendència a no incrementar l'oferta (de baixa i mitjana qualitat)

- Atracció de visitants de més poder adquisitiu.
- Augmentar la participació de les Illes Balears en el valor afegit del producte turístic.
- Es reivindica el desenvolupament de “Pla Q” (Pla de Qualitat) amb aspectes com:
 - Embelliment de les zones turístiques
 - Protecció medi ambiental
 - Pla d’Ordenació de l’Oferta turística i altres mesures
 - Creació d’un tele mercat turístic
 - Especialització i promoció d’aquesta especialització.
 - Diversificació del producte turístic.

Totes aquestes mesures han de comptar amb l complicitat del sector privat

Un altre aspecte rellevant del discurs és la relació entre la construcció i el turisme, que davant la política de contenció de l’oferta turística s’hauria d’encaminar cap a la reconversió i a millorar l’entorn.

Una altra proposta per a la legislatura és el “Pla de Modernització de l’oferta complementària.

És llancen les idees de preparar-se pel turisme del segle XXI enfocant a la millora de la qualitat de vida, també dels residents, amb la proposta de de les “Directius d’Ordenació del Territori” associades a una imatge de prestigi i qualitat valorada pel turisme. A la vegada que aportarà una seguretat jurídica.

El tele treball és planteja com una oportunitat de negoci amb especial importància pels municipis de l’interior que fins aleshores no han participat directament de la localització de les activitats turístiques, i per altra banda responen a la idea de la Mallorca “autèntica”, “idiosincràsia illenca”.

Les referències al turisme del candidat, acaben amb una valoració dels impactes del turisme, referint-se a la pobresa i privacions dels anys cinquanta en contraposició a la renta assolida en aquells moments, malgrat els efectes mediambientals del turisme.

7.4.3. Activitat parlamentària

7.4.3.1. Lleis i decrets

7.4.3.1.1. Llei General Turística de les Illes Balears 1999

Pel que fa a l'acció de govern d'aquesta IV Legislatura, el protagonisme recau en la primera Llei Turística de Balears de l'any 1999³¹⁷, a les acaballes de la IV Legislatura.

Volem contextualitzar la figura de les lleis generals turístiques, el seu anàlisi i debat en base a l'aportació de diversos autors.

Les lleis generals turístiques, (González, F. i Miralbell, O. 2007)³¹⁸ a l'estat espanyol, han esdevingut un instrument molt important per a regular d'una manera global un sector tan heterogeni com és el turisme.

En el marc d'aquestes lleis es tenen en compte els principals elements que intervenen en les activitats turístiques, així com els principals actors que configuren el sistema turístic, les seves funcions, relacions i competències.

Els principals aspectes que presenten a l'àmbit territorial de competències és el següent

- Els drets i els deures, tant dels turistes com dels proveïdors dels serveis turístics.
- L'allotjament i les diferents modalitats d'allotjament.
- La restauració i tots aquells establiments que es dediquen a servir menjars i begudes.
- La intermediació, que inclou les agències de viatges, les centrals de reserves i qualsevol empresa que es dediqui a la intermediació dels serveis turístics
- Els serveis i activitats de la informació turística.
- Les professions turístiques.

El mateixos autors (González, F. i Miralbell, O. 2007) analitzen el paper de les lleis generals del turisme de la següent manera:

“Les lleis de turisme estableixen, a més, el marc per al foment, la planificació o la promoció turística i fixen els instruments necessaris per a portar a terme aquestes accions. Així mateix, últimament les lleis de turisme han incorporat també instruccions per a la racionalització dels recursos per aconseguir el respecte del medi ambient i un desenvolupament sostenible de l'activitat turística

Respecte a les administracions turístiques del territori, autonòmiques i locals, les lleis de turisme enumeren i descriuen les competències de cada una de les seves obligacions.

Tot i així, és més habitual que la llei, que és una norma que ha de ser aprovada pel parlament³¹⁹, estableixi les característiques de cada un dels actors que hem esmentat, fixant-ne els trets principals, i deixi l'ordenació detallada de la seva activitat al govern perquè ho faci amb normes de rang inferior, ja que l'activitat de les empreses pot variar

³¹⁷ <http://boib.caib.es/pdf/1999041/mp4251.pdf>

³¹⁸ González, F. i Miralbell, O. (2007): Gestió pública del turisme

³¹⁹ Aquest fet ens permet analitzar els debats parlamentaris entorn a la llei i la presa de postures dels diferents grups respecte als principals temes relacionats amb el turisme

amb el temps; i és que l'adequació normativa a aquests canvis és més fàcil si es fa amb normes que no han de seguir un tràmit parlamentari tan llarg com una llei”

El paràgraf anterior explica exactament les lleis generals turístiques de les Illes Balears.

Ambdues lleis: la primera de 1999 i la segona de 2012 es contextualitzen en el marc de la Constitució espanyola de 1978³²⁰ que permet que les comunitats autònomes puguin establir competències en matèria de turisme de promoció i ordenació en els seu àmbit territorial.

També el marc de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears de 1983³²¹, al punt 9 de l'article 10 es reconeix les competències en foment i promoció del turisme, ordenació al seu àmbit territorial

Així com en el Real Decret 3401/1983 de traspàs de funcions i els serveis en matèria de turisme per part de l'Estat a les Illes Balears.

Entre les dues lleis és produït una reforma de l'Estatut d'autonomia on s'amplia un poc més el contingut de les competències en turisme

A la reforma de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears del 2007³²² al punt 11 de l'article 30 s'especifiquen les competències exclusives en matèria de turisme:

“11. Turisme. Ordenació i planificació del sector turístic. Promoció turística. Informació turística. Oficines de promoció turística a l'exterior. Regulació i classificació de les empreses i dels establiments turístics. Regulació de les línies públiques pròpies de suport i promoció del turisme”

I a l'article 24 sobre activitat turística i sector primari, reproduïm el seu contingut:

“1. Els poders públics de la comunitat autònoma han de reconèixer l'activitat turística com a element econòmic estratègic de les Illes Balears. El foment i l'ordenació de l'activitat turística s'han de dur a terme amb l'objectiu de fer-la compatible amb el respecte al medi ambient, al patrimoni cultural i al territori, així com amb l'impuls de polítiques generals i sectorials de foment i ordenació econòmica que tinguin com a finalitat afavorir el creixement econòmic a mitjà i a llarg termini.”

a) La Llei General Turística de 1999

La primera Llei General Turística de les Illes Balears³²³ suposa un dels instruments legislatius més importants per a gestionar la qualitat i a la quantitat de l'oferta turística

³²⁰ Article 148.1.18ª

³²¹ Llei orgànica 2/1983, de 25 de febrer, d'Estatut d'Autonomia per a les Illes Balears BOE núm. 051 de 1983

³²² LLEI ORGÀNICA 1/2007, de 28 de febrer, de reforma de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears. BOIB núm. 032 de 2007

³²³ BOCAIB núm. 41 del 1/04/1999

El context d'aquesta llei fou les acaballes de la IV Legislatura (1995-1999) amb el Sr. González Ortea³²⁴ de Conseller de Turisme i la presidència del Sr. Jaume Matas.

Com s'ha explicat a la introducció del punt 6.1.4, el Partit Popular, tot i tenir majoria absoluta, va patir tot un conjunt de convulsions que suposaren tres presidents de govern durant la legislatura.

Del text de la Llei i de la seva estructura se'n poden destacar tot un conjunt d'aspectes d'interès.

Pel que fa a l'apartat de l'exposició de motius destaquem:

- La necessitat d'una llei general que regularitzi d'una manera unitària i sistemàtica el creixement equilibrat de l'oferta turística i el desenvolupament adequat de les activitats de les empreses i que promogui la modernització, la millora de la qualitat i la competitivitat de les empreses.

- La necessitat de sintetitzar i racionalitzar el marc normatiu dispers.

- Els paràmetres d'incrementar la qualitat de l'oferta, la desestacionalització i la preservació del medi ambient

- Garantir la transparència i igualtat d'oportunitats per a les empreses. Diversitat i flexibilitat per als productes turístics.

- L'aposta de la qualitat envers la quantitat, que és concretà, per primera vegada de forma força pràctica, amb el Decret 9/1998 de 23 de gener (anterior a la llei) que condiona el lliurament de noves llicències turístiques a l'eliminació de places obsoletes que es donen de baixa definitiva.

- La conservació dels espais naturals i de la qualitat de serveis es plantegen com a base d'un producte turístic competitiu i una eina per a la desestacionalització.

- L'actualització i la regularització de la modernització dels serveis que també suposi la desaparició de l'oferta no actualitzada.

El darrer paràgraf de l'exposició de motius conclou:

“Es pot afirmar que, en el futur, aquesta llei, perfectible, com totes, es constituirà com a una pedra angular de la política turística en una comunitat en que aquesta activitat presenta una transcendència econòmica i social que no té cap comparació amb cap altra. L'amplitud i flexibilitat d'aquesta llei, així com les innovacions introduïdes, la configuren com un instrument durador d'una ordenació turística sostenible a mitjà i llarg termini en l'àmbit territorial de les Illes Balears.”

Els objectius de la llei venen expressats de la següent manera:

³²⁴ https://ca.wikipedia.org/wiki/Jos%C3%A9_Mar%C3%ADA_Gonz%C3%A1lez_Ortea

- 1. L'objecte d'aquesta llei comprèn l'ordenació i la promoció del turisme a les Illes Balears, així com la modernització de les infraestructures territorials i urbanístiques com a instruments essencials d'aquest.*
- 2. Les activitats turístiques en matèria d'ordenació i promoció del turisme comprenen la regulació de les potestats, funcions i serveis següents:*
 - a) El règim jurídic de les activitats i empreses turístiques.*
 - b) El règim jurídic dels establiments turístics.*
 - c) L'estatut jurídic de l'usuari dels serveis turístics.*
 - d) La professió dels guies de turisme i la formació professional.*
 - e) El foment de la qualitat en l'activitat turística.*
 - f) Els plans de modernització i de qualitat de l'oferta turística.*
 - g) L'acció administrativa en matèria d'inspecció i règim sancionador.*
 - h) L'impuls i el desenvolupament de programes i d'activitats de promoció i de comercialització de productes turístics.*
- 3. L'actuació de l'administració turística competent es basarà en els principis i criteris reflectits en els plans estratègics de qualitat i desestacionalització, els quals, amb caràcter general, són els següents:*
 - a) La coordinació i cooperació amb els consells insulars de Mallorca, de Menorca i d'Eivissa i Formentera i amb la resta d'administracions públiques actuant a les Illes Balears, per aconseguir la millora de l'acció pública.*
 - b) El desenvolupament de les mesures necessàries per intensificar tant la formació professional bàsica com la continuada en el sector turístic.*
 - c) El suport a totes aquelles estratègies i estudis que contribueixin a la recerca i al desenvolupament (R+D).*
 - d) L'impuls a la millora de les infraestructures i plans d'embelliment a les Illes Balears.*
 - e) El foment de l'aprofitament correcte dels recursos turístics a partir del respecte a la conservació del medi ambient i a la minimització de consums.*
 - f) La potenciació de nous productes i modalitats turístiques tendents a impulsar plans de desestacionalització i especialització de l'oferta turística.*

Tot seguit reproduïm els articles de la llei que tingueren més protagonisme durant els debats parlamentaris³²⁵.

En primer lloc, els texts que fan referència als instruments d'ordenació del territori, del que destaca el Pla d'Ordenació de l'Oferta Turística (POOT) aprovat l'any 1995, al principi de la IV Legislatura i la seva relació amb la llei General de Turisme, com a llei sectorial que és obrien moltes discrepàncies entre el Govern i els partits de l'oposició parlamentària.

En segon lloc l'article en el qual es detalla els aspectes importants de l'Ordenació, seguint el paràmetres del Decret 103/1987, de 22 d'octubre, sobre mesures transitòries d'ordenació d'establiments hotelers i d'allotjaments turístics³²⁶, que més tard, adoptarà

³²⁵ Diari de sessions/ Num. 140/16 de febrer del 1999

³²⁶ BOCAIB núm. 133 de 1987 i BOCAIB núm. 144 de 1987

forma de llei, Llei 7/1988, d'1 de juny, de mesures transitòries d'ordenació d'establiments hotelers i d'allotjaments turístics ³²⁷

“Article 5. De l'ordenació general de l'oferta turística.

1. Els plans d'ordenació de l'oferta turística (POOT) i, si n'és el cas, els plans territorials parcials (PTP), poden establir la densitat global màxima de població, delimitar zones turístiques i de protecció i fixar-ne les dimensions i característiques, i establir paràmetres mínims de superfície, de volumetria, d'edificabilitat i d'equipaments, i poden assenyalar excepcions que per la seva ubicació o característiques especials així ho aconsellen. També poden determinar aquests paràmetres respecte de les zones residencials confrontants amb les turístiques. Aquests instruments han de fixar la ratio turística amb un mínim de 60 m2 de solar per plaça, que serà exigible a les autoritzacions de nous establiments d'allotjaments turístics, a les ampliacions dels ja existents i als canvis d'ús, excepte en les operacions de reconversió.

2. Els instruments de planejament general delimitaran zones aptes per als usos turístics i se subjectaran al disposat a l'article 15 d'aquesta llei”

El següent article de la llei que classifica les empreses turístiques d'allotjament. Destaquem, que de tots ells la introducció del concepte, “habitatge turístic de vacances” serà el que donarà més poc peu al consens, per considerar una porta al creixement de les places turístiques.

Article 15. Classificació. 1. Les empreses turístiques d'allotjament desenvoluparan l'activitat en algun dels grups següents: a) Establiments hotelers. b) Apartaments turístics. c) Habitatges turístics de vacances. d) Càmpings o campaments de turisme. e) Establiments d'hotel rural, de turisme interior i d'agroturisme

El tema de les baixes definitives de places, com a requisit per poder-ne donar d'alta de noves, és un tema cabdal de la llei. Això fa que el capítol III de la llei és el més innovador i polèmic, tant en els debats parlamentaris com en la societat. Es discutirà, pràcticament tot el seu contingut.

Capítol III. De la baixa definitiva com a requisit per a l'atorgament d'una autorització turística prèvia d'establiments d'allotjament turístic ´

Article 51. Disposició general.

1. L'atorgament d'autoritzacions prèvies d'establiments d'allotjament turístic a les Illes Balears està condicionat d'ara endavant a la baixa definitiva d'una autorització d'obertura turística d'establiment d'allotjament turístic, que no es trobin en situació de baixa temporal a l'entrada en vigor de la llei present, de conformitat amb el disposat en aquest capítol. Serà requisit necessari per a l'atorgament de noves autoritzacions prèvies que la baixa definitiva esmentada s'hagi produït dins de la mateixa illa.

2. L'interessat a sol·licitar una nova autorització turística prèvia que necessiti baixa definitiva d'una autorització turística d'obertura, en el cas de no disposar d'una autorització turística pròpia que pugui donar de baixa, podrà obtenir l'autorització donada de baixa de particulars, de l'administració turística competent o dels organismes

³²⁷ BOCAIB núm. 076 de 1988

que es creen a l'article 54 de la llei present. Les baixes hauran de constar inscrites en el registre insular que es crea a l'article 11 d'aquesta llei.

3. L'administració turística competent podrà utilitzar les autoritzacions turístiques de baixa definitiva causades d'ofici per autoritzar nous establiments hotelers de quatre i cinc estrelles o ampliar els ja existents d'aquestes categories. Aquestes administracions determinaran reglamentàriament les condicions en què es poden atorgar les autoritzacions esmentades. A aquest efecte, podran tenir en compte índexs de congestió de la zona en què es vulgui ubicar el nou establiment, derivats de paràmetres tals com la densitat de població en relació amb els metres quadrats de platges, espais lliures públics i equipaments esportius públics i privats. Periòdicament, publicaran en el Butlletí Oficial de les Illes Balears una llista actualitzada amb el nombre de places existents en el seu àmbit insular. En tot cas, les sol·licituds d'autorització prèvia que s'acullin a aquest supòsit tendran un ordre de preferència, d'acord amb els criteris següents:

- a) Superior categoria de l'establiment*
- b) Ofertes que presentin un major nombre de metres quadrats per plaça.*
- c) Major proporció de treballadors fixos.*
- d) Contribució a la desestacionalització, per a la qual cosa es tindrà en compte la dotació de climatització o calefacció, piscina climatitzada i totes les instal·lacions i els elements que permetin i possibilitin l'obertura de l'establiment durant tot l'any.*
- e) Instal·lacions i espais esportius.*
- f) No comercialització amb la modalitat coneguda com a "tot inclòs".*
- g) Ubicació de l'establiment en municipis o zones de creixement negatiu o en declivi, de manera que es contribueixi a desenvolupar-los econòmicament.*
- h) Els factors ambientals i la qualitat dels espais turístics.*

4. El nombre màxim de noves places a autoritzar per l'administració turística competent en qualsevol de les formes previstes en els punts 2 i 3 d'aquest article, es determinarà amb l'aplicació al nombre de places donades de baixa definitiva de l'operació aritmètica següent:

$N = \text{Sumatori } (K_i X)$. En aquesta operació:

- a) N és el nombre de places que s'han d'autoritzar.*
- b) X és el nombre de places que es donen de baixa definitiva.*
- c) K_i és:*
 - c.1) Per a les 100 primeres places donades de baixa definitiva, igual a 2.*
 - c.2) Per a les compreses entre la 101 i la 200, igual a 1,75.*
 - c.3) Per a les compreses entre la 201 i la 300, igual a 1,5.*
 - c.4) Per a les que excedeixin de 301, igual a 1.*

5. En els supòsits de demolició de l'immoble i quan la parcel·la passi gratuïtament a formar part del sistema d'espais lliures públics o resulti qualificada amb qualsevol altra qualificació urbanística que suposi la seva inedificabilitat, la propietat podrà optar:

- a) Per beneficiar-se de la reducció de la ratio turística prevista en el sistema de reconversió dels plans d'ordenació de l'oferta turística (POOT) de Mallorca i d'Eivissa i Formentera i, si n'és el cas, del Pla Territorial Parcial de Menorca, els quals s'aplicaran a cada àmbit insular i a tots els establiments d'allotjaments turístics.*
- b) Per l'increment en un 50% dels valors dels coeficients K_i .*

Les excepcions a l'anterior article, expressades a l'article 52 de la llei, on s'enumeren les excepcions, també constitueix una font del debat parlamentari més intens. Aquestes excepcions fan referència a les següents modalitats d'allotjament turístic:

- a) *Hotels rurals, turisme d'interior i agroturisme.*
- b) *Habitatges turístics de vacances, sempre que no n'hi hagi més de tres contigus o agrupats en un mateix nucli de població, i el que es determini reglamentàriament.*
- c) *Establiments hotelers de quatre o cinc estrelles que s'hagin d'ubicar en les zones qualificades i ordenades com a nucli antic pels instruments de planejament general o en edificis emparats per la legislació reguladora del patrimoni històric, i que, en tot cas, estiguin oberts, com a mínim, onze mesos a l'any.*
- d) *Els hotels de cinc estrelles que, a més de complir amb la normativa que els regula, disposin, o bé de 70 m² d'edificació total per plaça amb un mínim de 20 m² dedicats a instal·lacions complementàries al servei dels clients, o bé de 100 m² de parcel·la per plaça destinats a instal·lacions esportives. Hauran d'estar oberts, com a mínim, onze mesos a l'any i disposar d'un 70% de treballadors fixos en plantilla.*

De entre totes les modalitats, la més discutida fou la que fa referència a habitatges turístics de vacances, que tot i no ser moltes places per establiments, amb posterioritat es pot valorar que ha suposat escampar l'oferta turística per a tot el territori.

El Capítol IV de la llei, sobre el pla de modernització permanent, és un dels instruments de la llei per a complir els seus objectius dels que destacam, la desaparició de les places obsoletes de baixa qualitat. Si no es superen els requisits de la modernització establert, aquestes empreses seran donades de baixa i aquestes places que estan en el mercat a preus baixos, ja que fa molts d'anys que han estat amortitzades, hauran de desaparèixer. Això implicaria una reducció de la quantitat de l'oferta i per tant una possible pujada dels preus

b) Els debats parlamentaris entorn de la llei General Turística de 1999

Els debats de la llei s'estructuraren de la següent manera:

- a) Debat de les esmenes a la totalitat presentades al Projecte de llei RGE 6120/98
- b) Debat del dictamen de la Comissió de Turisme del Projecte de llei RGE núm. 6120/98
 - a) Debat de les esmenes a la totalitat presentades al Projecte de llei RGE núm. 6120/98, general turística de la CAIB ³²⁸

Es presentaren quatre esmenes a la totalitat per part de tres grups parlamentaris: Esquerra Unida de les Illes Balears, PSM-Entesa Nacionalista, el grup Socialista i Mixt.

A l'esmena a la totalitat per part del Grup Parlamentari d'Esquerra Unida, exercint de portaveu la Sra. Thomas i Andreu³²⁹ es plantegen els següents aspectes

³²⁸ Diari de sessions/ Num. 140/16 de febrer del 1999
(<http://web.parlamentib.es/repositor/PUBLICACIONES/8/PLE/pl-08-042.pdf>)

³²⁹ <http://www.marratxipedia.com/thomas-andreu-maria-margalida-f/>

Els principals arguments per el rebuig de la Llei són en primer lloc, la valoració de que no respon a les necessitats ni als reptes del sector, sinó que consolida la situació actual. La qualifica de retòrica, plena eufemismes i frases fetes.

Es posa de manifest la problemàtica que gira a l'entorn de l'oferta il·legal a la qual la llei no en fa esment.

Es posa de manifest que la llei no és un instrument efectiu, entre d'altres coses perquè només han format part de la negociació el sector de l'hoteleria, la qual cosa la fa parcial, ja que ha deixat de banda els sectors sindicals.

Segons la parlamentària els objectius de la llei: contenció del creixement; foment del turisme de qualitat; protecció i respecte al medi ambient; i estabilitat laboral són teòrics. En aquest sentit el mecanisme de substitució de places obsoletes per places noves, no evita en realitat una nova fase i intensa de creixement de l'oferta. Afirmar que la fórmula aplicada permet l'autorització de més places que les que es donen de baixa.

A aquest argument, cal afegir que les excepcions de la norma, en relació al turisme interior, agroturisme, turisme rural i habitatges vacacionals, permeten el creixement de places.

Es rebutja la desestacionalització proposada, pel fet de que no és sostenible mantenir l'activitat turística de l'estiu durant tot l'any (Es calcula 500.000 persones a les illes durant el pic de la temporada turística), el que suposa que el potencial de creixement estaria al voltant d'un 75%. I l'augment del consum d'aigua i d'energia es dispararia.

Es denuncia la manca de criteris mediambientals pel que fa a la modernització d'estructures, consum d'aigua, consum energètic, sistemes de reducció de residus.

Es troba a faltar la compatibilitat de polítiques de modernització amb polítiques socials.

Una altra mancança és la falta de lligams entre la llei esmenada i les Directius d'Ordenació Territorial que pot suposar el creixement en sòl rústic.

Pel que fa a la desaparició de places turístiques, es considera, que es tracta d'una situació o fet administratiu, ja que les edificacions, immobles obsolets es poden reconvertir a usos comercials i residencials. La qual cosa pot conduir a més places turístiques, més densitat, més ocupació de territori i més negoci per a uns fins a un resultat d'un nou impuls especulatiu.

La llei no fa esment a l'estabilitat laboral.

Des del punt de vista territorial no es contempla el tema insular que presenten realitats diferents i la unitat territorial d'Eivissa i Formentera és planteja com un gran

error, així com el fet de que places donades de baixa en el còmput de Balears, puguin donar-se d'alta a Menorca, entrant en contradicció amb els principis proteccionistes de l'esperit de la declaració de Menorca com a Reserva de la Biosfera.

La segona esmena a la totalitat la va presentar el Grup Parlamentari PSM-Entesa Nacionalista i el portaveu fou el Diputat Sr. Antoni Sansó.

Aquest diputat qualifica la llei que el debat és de parcial, ja que quasi exclusivament regula les empreses turístiques d'allotjament i la falta de globalitat del fenomen del turisme. La regulació tan sols fa referència a l'oferta d'allotjament turístic.

Desacredita la llei considerant-la buida de continguts, pel fet que sense el desenvolupament dels reglaments no es coneixen les actuacions.

Es critica la llei per a la manca d'una avaluació global de l'impacte del creixement potencial absolut, ni en funció de la capacitat de càrrega turística, ni en funció dels factors limitants, ni de saturació.

El diputat fa referència al Pla d'Ordenació de l'Oferta Turística (POOT) de 1996, qualificant-lo de fracàs i la constatació de la llei com a prova.

Pel que fa a l'intercanvi de places proposa que, aquest, només sigui vàlid dins les zones POOT de Mallorca i d'Eivissa i Formentera

La propaganda d'esbucar hotels per a convertir les parcel·les en espais lliures públics i d'aquesta manera propiciar un esponjament de les zones turístiques ho considera fals, segons el seu parer donarà lloc a una nova especulació immobiliària.

Posa de manifest la problemàtica de l'augment de cotxes de lloguer que crearan una saturació a les carreteres de Mallorca. Aquest fet, justificarà la construcció de més infraestructures i més agressió al territori.

La tercera esmena a la totalitat és la defensada pel Grup Parlamentari Socialista. En fou el portaveu el Diputat Sr. Francesc Antich³³⁰. Aquest diputat, el mateix any fou investit President del Govern, com a resultat d'un pacte, que sorgí el resultat de les eleccions de juny del 1999, que suposà la unió de tot l'espectre parlamentari llevat el del partit popular. Tot i fer una crítica molt dura de la llei, quan fou president durant dues legislatures no la modificà.

La crítica del portaveu socialista és molt dura. La considera una autèntica farsa, inoportuna, per situar-se a les acaballes de la legislatura i no la considera a l'alçada per la importància que té el sector turístic a l'economia de les Illes Balears, en base a l'aportació

³³⁰ https://ca.wikipedia.org/wiki/Francesc_Antich_Oliver

del PIB, per l'ocupació laboral que genera i per la importància de les empreses hoteleres mallorquines al món.

El Diputat Antich considera que la llei no està a l'altura de les circumstàncies, a la vegada que no té la categoria de "General", ja que només tracta el tema de la hoteleria, i molt poc els altres sectors.

Denuncia que no té en compte el transport públic ni els municipis turístics, ni simplifica l'embolic normatiu en matèria de turisme.

També defensà el paper dels hotelers per ser la pedra angular de la indústria turística, els que creen més llocs de feina, a la vegada que valora el creixement de les places hoteleres envoltant de l'1% per any i al mateix temps, el sector immobiliari ho fa entre el 7 i el 8 %. Afegeix que les perspectives de creixement, a partir de la planificació urbanística és molt poca. Considera que aleshores el problema recau en les segones residències i els habitatges de vacances.

Amb tot això, conclou que aquesta llei no limita el creixement i que fins i tot afavoreix els habitatges de vacances.

Apunta la idea de que els límits de creixement no han de venir de les lleis sectorials, sinó a través de Directius d'Ordenació Territorials i plans territorials de cada illa i dels planejaments urbanístics municipals.

Acusa a la llei de poc liberal pel que fa a l'entrada de nous empresaris hotelers, ja que per donar d'alta noves places hoteleres se n'han de donar de baixa d'altres places obsoletes, privilegi que afecta als empresaris que ja estan en el mercat.

Acusa també a la llei de poc intervencionista pel que fa a la protecció laboral.

Considera que els possibles intercanvis han d'anar dirigits a empreses, a l'activitat, no a simples llicències administratives.

El diputat planteja que a finals del segle XX, la societat és oberta, competitiva i d'economia globalitzada, en un procés europeu cada dia més consolidat, on el moviment de capitals és constant. La qual cosa provoca el perill d'acabar en mans de sectors especulatiu i en front d'aquest fet cal cercar l'equilibri entre el respecte mediambiental, l'economia i els aspectes culturals i socials.

Defensa que els sòl rústic no és posí a disposició de l'activitat turística, que conservi la seva naturalesa i equilibri el territori.

La quarta esmena a la totalitat de la llei és la del Grup Mixt, el Portaveu que la defensà fou el Diputat Josep Balanzat³³¹ del partit Verd.

El Diputat Antich ataca la llei amb l'argument en que s'obri la porta a traficar amb places turístiques, aquestes en mans dels empresaris que no han modernitzat els seus hotels.

Valoració de que els instruments territorials de planejament urbanístic han d'estar per sobre de la llei sectorial del turisme, per tant les lleis turístiques han d'estar supeditades als instruments de planejament.

El Sr. Balanzat incideix en la problemàtica de les places il·legals que es sumen a les legals (entorn a 400.000). Això genera una saturació i sobre oferta turística en la que tots els grups polítics hi estan d'acord. El fet és que la llei no atura el creixement, sinó que només el regula.

Les excepcions, a la idea que cada plaça nova ha d'anar acompanyada a una de baixa, obre la porta a un creixement que es concreta en els hotels de 4 i 5 estrelles als centres antics; als establiments: d'agroturismes, de turisme rural i turisme d'interior; als habitatges vacacionals i als hotels de 5 estrelles.

El diputat posa de relleu la manca de lluita contra l'oferta il·legal.

També està en contra de que es consideri Eivissa i Formentera coma a una unitat territorial, ja que les característiques i problemàtiques turístiques d'ambdues illes són molt diferents.

Durant la IV legislatura, també formà part del Grup Mixt, el partit Unió Mallorquina i la seva portaveu, la Diputada Sra. Maria Antònia MunarRiutort³³² participà en el debat, tot i no presentar cap esmena a la totalitat.

La seva intervenció és pot sintetitzar en les següents qualificacions de la llei: Precipitada, improvisada, inoportuna, no general, intervencionista, no liberal, poc municipalista.

Les respostes del titular de la Conselleria de turisme Sr. González Ortea a les esmenes de totalitat de la llei es basen en rebatre algunes de les acusacions com són:

Defensar el procediment d'urgència de la llei, perquè pugui ser aprovada durant la IV Legislatura.

- Defensar les lleis i decrets en matèria de turisme anteriors
- Que la llei no deroga el POOT, que es manté

³³¹ https://ca.wikipedia.org/wiki/Josep_Ramon_Balanzat_Torres

³³² https://ca.wikipedia.org/wiki/Maria_Ant%C3%B2nia_Munar_i_Riutort

- Defensa l'intercanvi i modernització de places com a efectiu.

- Argumenta que el creixement de l'afluència turística ha d'anar acompanyada de creixement de productes turístics, tot i ser partidari de restriccions al creixement de l'oferta. Però és declara contrari al "creixement 0"

Vol rebatre el que s'ha dit que és una llei improvisada, a partir de que fa un any que els principis de la llei eren públics.

Pel que fa a les Directrius d'Ordenació del Territori i la Llei, defensa la compartimentació de les competències de cada una, excepte pel que fa a la zonificació de zones saturades i no saturades..

Respecte a la creació de la borsa de places turístiques, retreu la falta de resposta de l'oposició a la participació aportant idees i criteris.

Pel que fa a les acusacions d'una llei poc participativa, El Conseller de turisme respon que hi ha aportacions de moltes associacions i cita entre d'altres: CAEB, ASHOME, Federacions Hoteleres, Associació d'Aprofitament per torns (Time sharing), Foment de Turisme de Mallorca, Menorca, Cambres de Comerç, sales de festa, promotors i constructors, Associació d'Agències de viatge, Comissions Obreres.

Estén la ma per recollir aportacions dels grups polítics.

Quant a la fórmula de creixement explica que és la que preveu el POOT i que la llei s'ajusta a les Directrius d'Ordenació del Territori. Només es contemplen noves edificacions, sense baixa de places, per a hotels de 5 estrelles plus.

Descarta aplicar el control de l'oferta a altres sectors turístics que no siguin els hotelers.

Afirma que la llei és tremendament municipalista, ja que respecte les competències municipals, pel que fa a l'esbucament d'edificis.

Admet l'esmena de contemplar Eivissa i Formentera com a realitats territorials diferents.

El creixement de Menorca explica que es fa a partir de places existents i a més el Consell de Menorca té potestat reglamentària.

Respecte a la crítica de que la llei deixa sectors al marge. El conseller respon que els transports, cotxes de lloguer, carreteres, tenen la seva pròpia jurisdicció, alguna fins i tot és competència de l'Estat.

Nega l'existència de negociacions "fosques" amb el sector hotelier i en tot cas, fa un envit a demostrar-les.

El Conseller de turisme argumenta la bona gestió del Govern a partir dels indicadors turístics favorables, a partir dels 10 milions de turistes, que aquests anys arribaven a les Illes Balears.

L'aspecte dels habitatges vacacionals troba que el tractament a la llei és l'adequat, ja que són un bon producte turístic adreçat a famílies d'un nivell mitjà alt i argumenta que no ha de ser un requisit la baixa de places per a autoritzar-ne de noves.

Pel que fa als aspectes laborals, el Sr. González-Ortea argumenta que és una llei que crea llocs de feina, en el sentit que com més categories tenen els hotels més empleats necessites. A més a més exposa que la rendibilitat d'un hotel de 5 estrelles només és viable si està obert tot l'any, per tant necessita recursos humans fixos.

Davant la crítica de que és una llei intervencionista, ho considera delirant i argumenta que tots les lleis són intervencionistes, en aquest cas s'intervé per a aconseguir el benestar general.

Manifesta la voluntat de consens i l'acceptació d'esmenes.

A una de les contrarèpliques, el Conseller de Turisme explica la problemàtica de l'oferta il·legal de places turístiques comercialitzades per Majoristes de viatges i que han respost, exigint un número de registre per a poder comercialitzar-les, com a una primera passa al control.

El resultat de la votació propicià l'admissió a tràmit del projecte de llei.

b) Debat del dictamen de la Comissió de Turisme del Projecte de Llei RGE núm. 6120/98, general turística de les Illes Balears³³³

A aquest debat es presentaren una totalitat de 131 esmenes de les que 45 corresponien al Grup Parlamentari Mixt; 29 al Grup Parlamentari d'Esquerra Unida; 34 al Grup Parlamentari PSM-Entesa Nacionalista, 23 esmenes i vot particular del Grup Parlamentari Socialista.

El Diputat Sr. Balanzat, representant dels verds, defensà les esmenes del Grup Mixt, el contingut de les quals, de forma sintetitzada fan referència a:

El Consell Assessor de Turisme, del qual es demana que hi formin part el Foment de Turisme, associacions ecologistes, associacions de guies i intèrprets, etc. Amb l'objectiu que sigui un òrgan més participatiu i plural.

³³³ Diari de Sessions/ Núm. 148/fascicle2/ 16 de març del 1999

La qualificació per estrelles dels establiments turístics no hauria de ser la única. S'haurien d'introduir altres criteris de caràcter mediambiental, com ara la integració paisatgística, estètica, ús sostenible dels recursos.

Respecte als allotjaments de Turisme rural, agroturisme i turisme d'interior, es demana que la llei reculli el que diu el Decret sobre turisme rural i agroturisme, pel que fa a la data de construcció de les edificacions, el nombre màxim de places i que la naturalesa de considerar-se agroturisme impliqui que el 50% de la renda com a mínim correspongui a activitats del sector primari. I la darrera condició que la superfície mínima de la parcel·la sigui de 50.000m² i que el número de places no superi les 10 places.

Es valora que els condicionants anteriors limitaran el creixement turístic a l'àmbit rural.

La Diputada Sra. Thomàs en representació del Grup Parlamentari d'Esquerra Unida defensa les esmenes sobre els següents temes:

El Consell Assessor de Turisme de les Illes Balears hauria de comptar amb membres dels agents socials del sector, representats empresarials, representants sindicals i dels consells insulars.

Apart de l'esmena de la representativitat d'aquest organisme proposa que sigui el responsable d'emetre informes previs per a l'autorització de noves places en els supòsit de permuta (Un dels punts bàsics de la llei)

El tema de l'aprofitament per torns s'ha de limitar i posar condicions.

Pel que fa al turisme a l'àmbit rural és dona suport a les propostes del Diputat Balanzat, explicades anteriorment.

El Diputat Sr. Sansó en representació del grup Parlamentari PSM- Entesa Nacionalista proposi que el títol de la llei hauria de ser "Llei de reglament turístic de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears", per la falta de concreció i preveure multituds de reglaments per gestionar mols dels seus aspectes.

Una altra proposta és introduir que a cada d'hotel hi hauria d'haver un director titular, per a facilitar una sortida professional digne als estudiants d'hoteleria.

Una altra esmena és la de perseguir la venda ambulat amb totes les seves variants.

Pel que fa a l'oferta il·legal, constat per el fet que els nombre de turistes que venen, no es corresponen amb les xifres d'allotjaments legalitzats que hi ha. Proposa que no pugui ser comercialitzada de cap manera per un operador turístic i, o per un intermediari. En canvi si un allotjament és legal, pot ser comercialitzat, no necessàriament per un operador turístic.

Pel que fa al turisme a l'àmbit rural s'esmena que la llei reculli els condicionants del decret sobre turisme rural.

Finalment es demana que la figura del guia turístic titulat estigui del tot definida.

El Diputat Sr. Joan Marí Serra³³⁴ defensà les esmenes del Grup Parlamentari Socialista. De les que pel seu contingut destacam la proposta de substituir el concepte d'empreses de no allotjament, per empreses d'oferta complementària.

El Diputat proposa fer un llistat d'especialitats hoteleres i els requisits exigibles a cada un d'ells.

Sobre el concepte d'habitatge turístic de vacances, el grup Socialista n'està en contra per considerar que es tractarà d'un creixement encobert, una ocupació i un consum de recursos de les zones rurals de les illes molt important.

Cap de les esmenes fou aprovada.

Segon debat, títol 2 i títol 3. 17 esmenes del Grup Parlamentari Mixt. El Diputat Balanzat, qualifica la llei d'estafa ja que al seu parer, no servirà per aturar el creixement quantitatiu de l'oferta turística, Ho argumenta, en primer lloc, en base a que per fer un hotel nou de 500, només se n'han de donar de baixa 283. La seva proposta és que per cada nova plaça se n'hagin de donar de baixa dues.

En segon lloc recrimina les excepcions de la llei pel que fa a Agroturisme, turisme d'interior i turisme rural, habitatges turístics de vacances, establiments hotelers de 4 i 5 estrelles ubicats a zones de nuclis antics.

El Diputat del partit verd, del grup mixt, considera que l'ordre de preferència de les autoritzacions turístiques hauria d'estar relacionat amb l'ús sostenible dels recursos i l'ús d'energies i tècniques ambientalment sostenibles.

La Diputada Sra. Thomàs i Andreu, del Grup Parlamentari d'Esquerra Unida, en el seu ús de la paraula, es refereix a la necessitat de baixes definitives com a requisit per a l'otorgament d'un allotjament turístic. Proposa preferències a les empreses que oferissin el major nombre i la major proporció de treballadors fixos dins la sol·licitud.

També per controlar el creixement, proposen una ratio decreixent per a l'autorització de places. És a dir a un major nombre de places li correspon una major proporció de places que s'han de donar de baixa.

³³⁴ https://ca.wikipedia.org/wiki/Joan_Mar%C3%AD_Serra

Es pronuncia en contra de les excepcions per a autoritzar noves places. Critica que hi hagi la possibilitat d'un traspàs de places de zones turísticament saturades a altres no saturades, amb alts valors ambientals.

El Diputat Sr. Sansó del Grup Parlamentari PSM-Entesa Nacionalista defensa les seves esmenes presentades referides als temes del creixement. Proposa per a Eivissa i Formentera i moltes zones de Mallorca, que per cada plaça nova se'n donin de baixa dues i que no hi hagi excepcions.

Pel que fa als edificis, que es donin de baixa, s'oposa al canvi d'ús de turístic a residencial. Es tracta de donar de baixa edificis i no només places.

La Diputada Sra. Barceló, al seu torn de paraula, per defensar les esmenes del Grup Parlamentari Socialista, es refereix a un conjunt d'eixos:

La defensa del POOT (Pla d'Ordenació de l'Oferta Turística) pel que fa a la supressió dels intercanvis establerts en el POOT de Mallorca i d'Eivissa, la supressió d'intercanvis, el que suposa la rebaixa dels objectius del POOT, segons la diputada, és el que justifica la Llei general turística. En aquest sentit el POOT contemplava la baixa definitiva, per tan s'exclou d'aquesta manera un possible intercanvi.

L'actual llei amb el concepte d'intercanvi, suposa l'especulació amb places turístiques i amb unes llicències que es donaren gratuïtament i a hores d'ara tendran un valor, es podran vendre per retirar-se, necessitat per poder-ne obrir de noves.

Les conseqüències sobre les zones turístiques serà, segons la Diputada, la presència d'edificis obsolets, caducats que contribuiran a degradar la zona i a la vegada permetran la construcció de noves places a altres zones de més rendibilitat econòmica.

Les empreses hauran de comprar baixes, llicències administratives inexistents, la qual cosa es considera en contra de la competitivitat, pel sobre cost de les noves inversions que això implica.

Pel que fa a la modalitat de l'oferta dels habitatges vacacionals, estan exclosos de la necessitat de donar de baixa places d'allotjament, aquest fet implica el creixement de l'oferta. Una esmena del mateix govern que suposa que a partir de tres habitatges en nucli de població, aquestes places comptaran.

Durant el torn de paraula del Grup Parlamentari Popular, que dona suport al Govern. La Diputada Sra. Maria Salom Coll³³⁵ contra algunes qüestions plantejades:

³³⁵ https://ca.wikipedia.org/wiki/Maria_Salom_Coll

Que la llei preveu que l'intercanvi de places, siguin places amb llicència vigent, encara que siguin de menor qualitat i valor, és a dir que són en el mercat.

Pel que fa al pla de modernització, és molt taxativa. Si no és compleix amb els paràmetres de la modernització l'establiment ha de tancar. D'aquesta manera perd el seu valor com a places intercanviables per noves.

Defensa que sí es compleixen els objectius del POOT pel que fa a l'esponjament a la vegada que aquest document està plenament amb vigor.

Finalment durant aquesta intervenció, s'accepta la proposta d'Esquerra Unida, sobre les autoritzacions prioritàries a aquells projectes que proposin una oferta laboral fixa.³³⁶

Tercer debat del Títol IV, disposicions addicionals, disposicions transitòries i exposicions de motius.

El primer torn de paraula fou per el Diputat Sr. Balanzat del Grup Mixt. Abordà el tema de les infraccions i sancions. Manifest el seu desacord en que l'oferta il·legal es consideri una infracció lleu, així com les sancions econòmiques que les considera massa petites.

Sobre el tema de les places a compte³³⁷, de les que els consells insulars en podran disposar de 10.000 per a autoritzar. Considera que és una estafa.

El segon torn de paraula fou per la Diputada Sra. Thomas del Grup d'Esquerra Unida. Recolzà els arguments anteriors del Sr. Balanzat pel que fa a la consideració d'oferta il·legal com a falta greu i considerà també baixes les sancions.

Considera que a l'apartat de disposicions de la llei, s'obri la porta al creixement, posant l'exemple que només a Menorca se'n podrien autoritzar 5.000 places hoteleres més

El Diputat Sr. Antoni Sansó Servera, del Grup Parlamentari PSM- Entesa Nacionalista, intervé per proposar que els contractes amb els Majoristes de viatges s'han de sotmetre als tribunals de les Illes Balears.

Durant el torn de paraula de la Diputada Sra. Barceló, del Grup Parlamentari Socialista s'oposa també al tema de la gestió de les places a compte pels organismes gestors.

³³⁶ Ens plentejam la dificultat de complir aquesta esmena, en base a les legislacions laborals existents en cada moment

³³⁷ Places que suposadament en algún moment es donaran de baixa i que es poden construir de noves a compte d'aquestes

Introdueix el tema de la independència dels inspectors, que al seu parer perdren independència amb la llei.

També és partidària de l'enduriment de les sancions pe les infraccions.

Aquesta llei fou vigent fins l'any 2012, per tant estigué en vigència aproximadament 13 anys. Crida l'atenció que els governs de majoria d'esquerra de la VI i VII legislatura la mantinguessin, després d'haver-la esmenada a la totalitat i amb moltes esmenes parcials. No fou fins a la VIII legislatura que se'n presenta una de nova, una altra vegada de ma del govern del Partit Popular.

c) Llei 3/1996, de 29 de novembre, d'atribució de competències als consells insulars de Menorca, Eivissa i Formentera en matèria d'ordenació turística³³⁸.

Podem valorar aquest decret com la continuació de l'anterior de decret de la III Legislatura que es va produir la primera transferència en matèria d'informació turística. Aquest va més enllà i entenem que l'ordenació turística en mans dels consells augmenta la seva capacitat d'autogovern substancialment.

Volem fer notar que Mallorca. La illa gran, no és destinatària d'aquestes competències, per tant l'ordenació turística queda en mans del Govern i de la Conselleria de Turisme amb seu a Palma.

El sentiment insularista reivindicatiu front, al Govern Balear, pel que fa a Mallorca, podríem dir que no existeix.

d) Llei 6/1996, de 18 de desembre, per la qual es crea i es regula el Pla de modernització de l'oferta turística complementària de les Illes Balears³³⁹

e) Llei 4/1998, de 19 de maig, per la qual s'aproven mesures transitòries relatives a l'atorgament d'autoritacions prèvies de construccions, obres i instal·lacions d'empreses i activitats turístiques³⁴⁰

Podem qualificar aquests dos darrers instruments jurídics de "transitoris" en el sentit que l'aprovació amb una immediata posteritat de la Llei General Turística de 1999, comentada i analitzada amb profunditat, els deixarà sense vigència en poc temps.

7.1.4.3.1. Projectes de Llei

7.1.4.3.2. Proposicions de Llei

³³⁸ <http://boib.caib.es/pdf/2000134/mp16811.pdf>

³³⁹ https://intranet.caib.es/sites/institutestudisautonomics/ca/n/lei_61996_de_18_de_desembre_de_1996_per_la_qual_es_crea_i_regula_el_pla_de_modernitzacio_de_loferta_turistica_complementaria_de_les_illes_balears-63173/

³⁴⁰ <http://boib.caib.es/pdf/1998070/mp7091.pdf>

Amb aquestes proposicions de llei podem observar que els temes territorials i la seva defensa continuen tenint molt de protagonisme.

a) Proposició de Llei relativa a declaració de reserva natural Ses Salines d'Eivissa, les illes des Freus i ses Salines de Formentera³⁴¹.

Aquesta proposició la va presentar el Grup Parlamentari Nacionalista-PSM. La defensà el Sr. Pere Sampol i Mas³⁴², de la que exteiem aquestes paraules:

“...proposa avui que el Parlament prengui en consideració la proposició de llei per tal de declarar reserva natural ses Salines d'Eivissa, els illots d'els Freus i ses Salines de Formentera, i amb això es remarca la competència de la nostra comunitat autònoma per la declaració i la gestió d'aquest espai natural que és una de les zones més riques i interessants de l'arxipèlag, quant a fauna vertebrada i invertebrada, terrestre i marina, la seva flora és la de major interès botànic de les illes Pitiüses, i a més té un sistema de zones humides de gran importància internacional, amb un alt valor ecològic. És una proposició de llei, ho advertim, calcada de la llei estatal, únicament l'hem traduïda i hem canviat els òrgans gestors que dependran, en lloc de l'Administració de l'Estat, de la Comunitat Autònoma de les Illes Balear “.

La proposició fou rebutjada per 26 vots a favor i 30 abstencions.

b) Proposició de Llei relativa a modificació de la Llei 1/1991, de 30 de gener, d'espais naturals i de les àrees naturals i règim urbanístic de les àrees d'especial protecció de les Illes Balears, per a l'ampliació de l'àmbit de protecció de la costa sud de Ciutadella (ANEI 14).

Aquesta proposició fou presentada pel Grup Parlamentari Socialista . La defensa de la proposició fou per part de la Sra. Joana Barceló. De les seves paraules en destacam les següents:

“Val la pena iniciar aquesta exposició, aquesta defensa per augmentar la protecció d'un espai natural a Menorca, conegut popularment com la zona del Perico explicant que el Perico és un tros de terra, una possessió que dia i matí, a un lloc, a Menorca, a la costa sud de Ciutadella, salvat, entre cometes, molta part de la seva extensió de la protecció de la Llei d'espais naturals, gràcies o malauradament al pacte del Partit Popular, AP-PL i el trànsfuga de torn en aquell moment, el Sr. Ricci. El pacte assenyalat, mai no justificat per motius científics, es va fer ja en contra de la voluntat del Consell Insular de Menorca, de la voluntat del poble de Menorca, amb un govern socialista en aquell moment, i també en contra del propi esperit de la Llei d'espais naturals que explica a la seva exposició de motius que la definició dels espais naturals que requereixin una protecció efectiva es basi amb fets objectius trets de documentació informativa extensa.”

³⁴¹ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/4/ple/PL-04-022.pdf>

³⁴² https://es.wikipedia.org/wiki/Pere_Sampol

La proposició no fou admesa per 27 vots a favor i 29 en contra.

c) Proposició de Llei RGE núm. 195/96, relativa a regulació del Camí de Cavalls.

Farem un seguiment acurat d'aquesta proposició, tot i que a n'aquesta ocasió no fou admesa a tràmit, per tot un conjunt de motius:

- El Camí de Cavalls a Menorca és tot un símbol, podríem dir de Menorquinitat, en el sentit que representa un bé públic immemorial consuetudinari que forma part de l'illa i de la memòria dels menorquins.

- El seu ús públic i dret a pas ha estat objecte de moltes reivindicacions populars.

- A l'actualitat, és un dels recursos turístics més populars i més valorats de Menorca.

- La seva protecció i el seu traçat fitat ha permès una certa desestacionalització i diversificació del turisme a Menorca.

- És el recurs suport del turisme esportiu³⁴³ en base a cicloturisme, curses, senderisme, nordik walking, etc.

- Forma part de totes les guies turístiques de Menorca i de la seva imatge.

- És un producte turístic comercialitzat³⁴⁴

Pel que fa al Debat Parlamentari³⁴⁵ sobre la proposta, ens pareix molt interessant destacar alguns aspectes de les diferents intervencions, ja que ens expliquen el tema en qüestió.

La Proposició fou presentada pel Grup Socialista i la portaveu que defensà la Proposició fou la Sra. Joana Barceló. De les seves paraules en destacam les següents:

“El Camí de Cavalls, d'origen confús perquè no es troba escrit a cap decret ni de reis ni de generals, però el que és cert és que ja en el segle XVIII trobam a Menorca un camí que voreja l'illa i que era emprat, fonamentalment, per a ús militar de cara a la vigilància de la costa. I del que ja avui no hi ha dubte que, juntament amb aquest ús militar, s'hi va crear un ús civil. El lliure pas de tots els ciutadans sense cap tipus d'exclusió pot constatar-se pels múltiples documents i manifestacions escrites que s'aporten en els diferents treballs realitzats damunt el Camí de Cavalls, alguns finançats pel propi Govern de la Comunitat Autònoma com el del Sr. Joan de Nicolás i altres pel Consell Insular de Menorca, com el realitzat pel Sr. Josep Maria Quintana i Carles Seguí Puntes.

Explica que:

³⁴³ <http://www.camidecavalls.com>. Juliol 2022

³⁴⁴ <http://https://www.menorcadiferente.com/vuelta-menorca-a-pie-cami-de-cavalls-7-dias/> Juliol 2022

³⁴⁵ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/4/ple/PL-04-032.pdf>

“... el Camí de Cavalls no és un camí definit per parets i barreres, sinó que és el que en Dret es denomina una servitud. I una servitud vol dir un gravamen que pesa damunt la propietat, un gravamen que consisteix a deixar el lliure pas per una determinada zona que anomenam Camí de Cavalls”.

Argumenta que:

“...és fa a favor de tothom, de tots els ciutadans, perquè en cap lloc es diu que la servitud es fa a favor de l'exèrcit sinó que sempre es parla d'una servitud pública de pas”

Fa un poc d'història i és refereix a:

“... una data important, amb l'acord del Consell Insular de Menorca del 19 de setembre del 1988 de promoure la declaració de bé d'interès cultural el Camí de Cavalls, als efectes que es poguessin arbitrar les mesures adients per a la seva recuperació i protecció i que s'evitassin així el perill de la seva pèrdua i degradació, de manera integral i sempre amb tota la seva continuïtat.

També ratifica que la declaració de bé d'interès cultural, no implica el seu ús públic

Fa referència a un Dictamen que aporta les següents conclusions, les quals ens pareixen molt il·lustratives per tenir coneixement de la problemàtica.

“...primer que el camí s'ha de considerar històricament com una servitud pública de pas imposada damunt determinades finques privades per causes d'utilitat pública, militar, civil o mixta, adquirida per prescripció immemorial; en segon lloc, assenyala que el trànsit pel camí era i ha estat sempre lliure, com a conseqüència de ser una servitud pública, en els termes que resulten dels documents aportats i dels testimonis que aporta la memòria popular. El punt tres, assenyala que la no utilització per part de l'exèrcit que se'n deriva de l'escrit de 1961 no implica l'extinció de la servitud. En tot cas, tan just és un acte que demostra la no utilització del camí per l'exèrcit d'ençà en aquesta època, però que per si mateix no ha impedit de manera general el trànsit lliure dels ciutadans ni pressuposa la prescripció de la servitud. I quart, a partir d'aquestes consideracions cal reconèixer la servitud pública del camí sobre les finques costaneres de Menorca, la qual cosa empara el lliure dret de pas per les finques afectades.

A partir d'aquestes conclusions, el plenari del Consell Insular de Menorca, el mes de febrer de l'any 94, aprovà per unanimitat acceptar la vigència de la servitud de trànsit públic i defensar-la davant els tribunals, a més de treballar per l'ordenació dels seus usos, la seva delimitació, la seva protecció, l'ús i el seu manteniment.

Encara que la Sra. Barceló afirma que cada estiu es tanquen més trams d'aquest Camí de Cavalls.

Els Grups d'Esquerra Unida amb la persona del Sr. Portella donà suport a la proposició a la vegada que denunciava situacions com:

“La particular situació en què es troben molts de paratges costaners de la nostra illa, tal com l'establiment de peatges per accedir a platges i de vedats, està generant conflictes entre els drets de la propietat privada i els drets constitucionals dels ciutadans pel que fa fruit de la natural i del medi ambient”

Cita un Band de l'Ajuntament de Ciutadella de 1961

"El Camí de Cavalls ha dejado de tener interés militar, según oficio remitido por el Excmo. Sr. Gobernador militar de Menorca. No obstante ello esta Alcaldía hace público que la servidumbre creada por dicho camino subsiste, toda vez que el Camí de Cavalls, desde hace 200 años, es una vía de tránsito libre, prestando un servicio tanto a las zonas rurales como turísticas".

Conclou de la següent manera:

“Les diferents urbanitzacions construïdes a la nostra illa han incidit sobre el Camí de Cavalls, tallant-lo; però és possible encara resseguir-lo en bona part. Recuperar aquesta via de camí és una qüestió de menorquinisme, propicia el coneixement directe viu de l'illa de Menorca, la geologia, orografia, vegetació, fauna, cultura, cultura prehistòrica, etnografia i els valors i utilitats socials que presenta són molts, i van des dels històrico- culturals ja referits als paisatgístics i turístics, com el senderisme ecològic, l'excursionisme, l'accés a platges i indrets costaners, el circuit de torres i de talar. Tots aquests valors varen ser considerats per les autoritats insulars, que varen instar el Consell Insular de Menorca l'any 88, mes de setembre, i per les autoritats autonòmiques que varen aprovar l'abril del 1989 la incoació de l'expedient de bé d'interès cultural a favor de l'immoble Camí de Cavalls a Menorca, amb categoria de monument, segons la declaració expressada a l'annex I de la resolució de la Conselleria de Cultura”

El tercer torn de paraula fou per Grup Nacionalista-PSM amb la persona del Sr. Ramon Orfila Pons³⁴⁶.

Aquest grup es suma a recolzar la proposició i a defensar l'ús públic del camí, a definir la naturalesa jurídica del Camí, regular-ne l'ús i garantir la servitud de pas de forma lliure i gratuïta

El Quart torn de paraula fou pel Diputat, representant del Grup Parlamentari Popular. Sr. Gornés.

A la seva intervenció reconegué la importància del Camí de Cavalls com a Bé d'Interès Cultural i la seva complexitat. Explica la votació en contra, a partir dels següents arguments:

“...abans de fer qualsevol actuació sobre el Camí de Cavalls s'han de tenir clares algunes qüestions, aquestes, en els quals ja hi treballam des de finals de l'any passat són: a) Coneixement de la identitat de tots els propietaris afectats o recorregut del Camí de Cavalls. b) Cartografia del recorregut real del camí i les seves possibles alternatives

³⁴⁶ https://ca.wikipedia.org/wiki/Ramon_Orfila_Pons

sobre un plànol a una escala adient. c) Inventari reportatge fotogràfic de totes les singularitats i les restes arqueològiques, sistemes naturals, espècies significatives, restes etnològiques i històriques associades al camí. d) Disseny d'un sistema de senyalització fixa de tot el recorregut que ajudi a l'orientació i informació dels possibles usuaris. e) Avaluació de l'estat de conservació del Camí de Cavalls en el seus diferents trams, informant de totes les actuacions necessàries per a la seva conservació i gaudiment públic. f) Contactar amb tots els propietaris afectats pel Camí de Cavalls per tal d'arribar a una solució per aconseguir el lliure pas a les zones on hi ha problemes d'accés. “.

Finalment la Proposició fou desestimada per 28 vots a favor i 31 en contra.

L'any 2000, a la següent legislatura que suposà un canvi amb el primer Govern de l'anomenat “ Pacte de progrés”, s'aprova la Llei 7/2000 de 21 de desembre del Camí de Cavalls de Menorca.

d) Proposició de Llei relativa a l'establiment d'un cànon sobre arribades turístiques.

Aquesta Proposició fou presentada pel Portaveu del Grup Mixt³⁴⁷, del Partit Verd Sr. Balanzat. En pareix interessant fer el comentari, que el govern ja havia parlat en diverses ocasions de fiscalitat turística, encara que no és concretés.

A n'aquest cas s'introdueix el tema o concepte d'ecotaxa turística. Aquesta iniciativa fou rebutjada amb 9 vots a favor i 44 en contra. S'haurà d'esperar a la següent legislatura per veure el primer, encara que efímer, impost turístic.

e) Proposició de Llei relativa a creació d'una ecotaxa sobre els vehicles de turisme arribats en transit a les Illes.

Aquesta iniciativa com a l'anterior també fou presentada pel Portaveu del Grup Mixt³⁴⁸ del Partit Verd Sr. Balanzat. Les principals motivacions que argumenta foren:

- Reduir l'impacte que aquests vehicles tenen sobre el clima i per la pressió sobre el territori d'aquests vehicles.

- Evitar que els seus costos (...) recaiguin sobre la població resident

Malgrat els arguments la iniciativa no es va prendre en consideració per 10 vots a favor i 44 en contra.

f) Proposició de Llei RGE núm. 1682/97, relativa a protecció del litoral de les Illes Balears.

³⁴⁷ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/4/ple/PL-04-063.pdf>

³⁴⁸ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/4/ple/PL-04-073.pdf>

Aquesta nova Proposició proteccionista del territori, fou presentada pel Grup Parlamentari Nacionalista-PSM³⁴⁹. El seu portaveu fou el Sr. Antoni Alorda Villarubias³⁵⁰.

Volem ressaltar que el litoral, és el territori que suporta la major part de les activitats, equipaments i urbanitzacions turístiques. Per tant podem dir que és un espai altament, o quasi completament turístitzat.

La proposició concreta la protecció del litoral de 500 metres a partir del límit interior de la ribera de la mar

Descriu l'actualitat d'aleshores del litoral de la següent manera:

“Pens que la defensa a les nostres illes del litoral de les tres illes no requerirà que m'hi esforci gaire. El consum de territori a vorera de mar en les darreres dècades ha estat forassenyat i abusiu i, en moltes ocasions, d'un mal gust no només indiscutible sinó, desgraciadament, també indissimulable amb la construcció d'unes pantalles arquitectòniques aberrants en la mateixa primera línia, sense espais verds ni zones de lleure, i tot un seguit de despropòsits. De fet, aquesta és una de les característiques més preeminentes del model tristament conegut per balearització. Pensava que tots coincidiem amb aquestes conseqüències i que, en tot cas, s'haurien de pal·liar, però avui, amb la defensa de l'orgull del model dels anys seixanta, fins i tot d'això dubtam

Manifesta respecte al futur, que tot i valorar positivament la Llei d'espais Naturals, el següent:

“El que és cert és que aquesta ocupació exagerada encara amenaça d'incrementar-se, en primer lloc per les previsions del planejaments vigents, hereus del desenvolupisme a ultrança del boom turístic, que ha desplegat els seus efectes amb una inèrcia poderosíssima en els planejaments que han aprovat PP i PSOE en els últims anys, amb la qual cosa s'ha consolidat un model altament depredador”.

La Proposició tingué el suport de l'oposició de la Cambra, però fou rebutjada per 26 vots a favor i 30 en contra.

g) Proposició relativa a centres recreatius turístics.

Aquesta proposició fou presentada pel grup Mixt³⁵¹ i defensada per la Portaveu d'Unió Mallorquina la Sra. Munar.

Els arguments es basaren en:

- Fomentar el turisme i la seva diversificació

³⁴⁹ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/4/ple/PL-04-071.pdf>

³⁵⁰ https://ca.wikipedia.org/wiki/Antoni_Alorda_Villarubias

³⁵¹ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/4/ple/PL-04-093.pdf>

- Crear un lloc d'oci i diversió pels ciutadans i pels turistes
- Possibilitar que els ciutadans de les Illes no hagin de viatjar per a gaudir d'ofertes similars com als parcs temàtics.

La proposta fou admesa per 42 vots a favor i 10 abstencions

h) Proposició de Llei RGE núm. 998/98, relativa a modificació de la Llei 1/1991, de 30 de gener, d'espais naturals i de règim urbanístic de les àrees d'especial protecció de les Illes Balears.

Aquesta iniciativa fou impulsada pel grup Parlamentari Nacionalista-PSM.

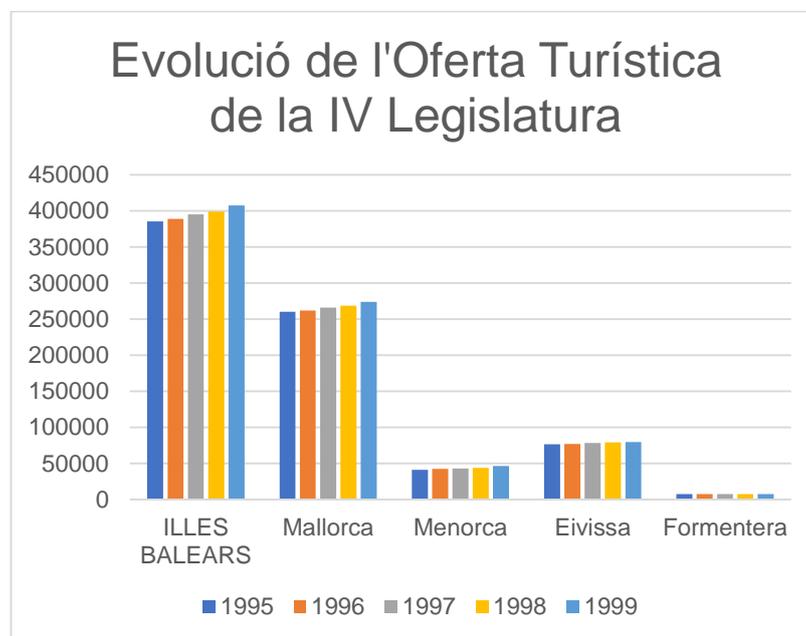
L'objectiu fou la perseveració d'un espai natural, Es Canons d'Artà, amb una amenaça d'urbanització, per tant es proposa la desclassificació, la qual cosa suposa una indemnització amb fons públics.

La Proposició no fou aprovada per 23 vots a favor i 29 abstencions.

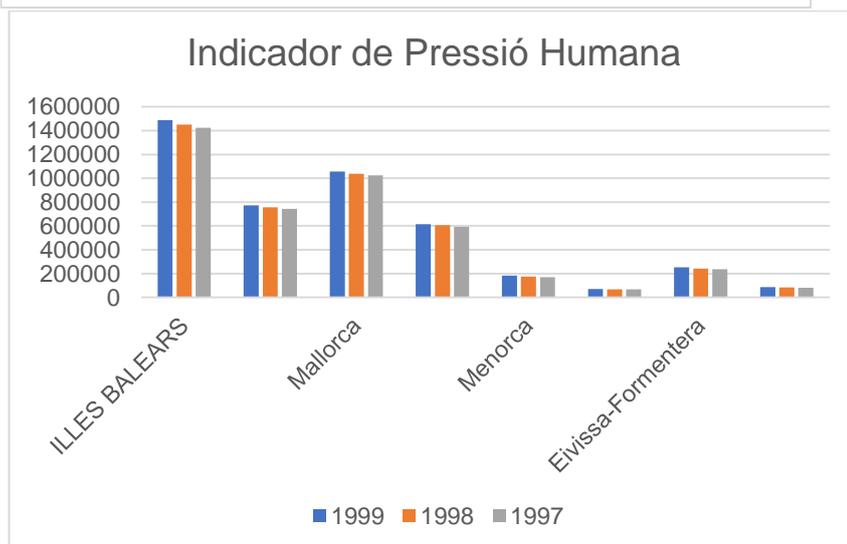
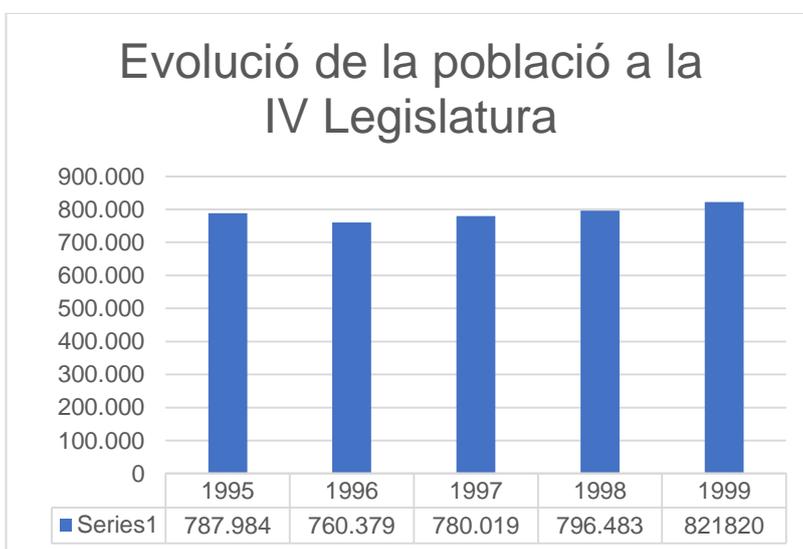
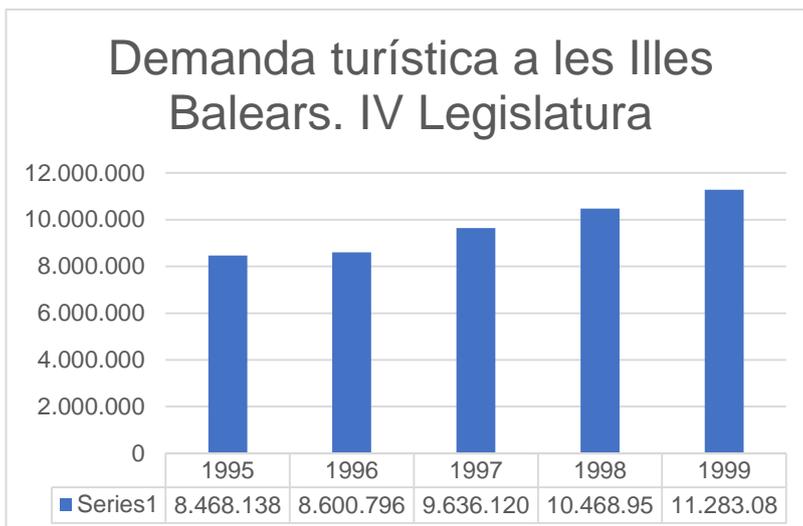
Finalment l'any 2018³⁵² l'espai acabà essent comprat pel Govern Balear.

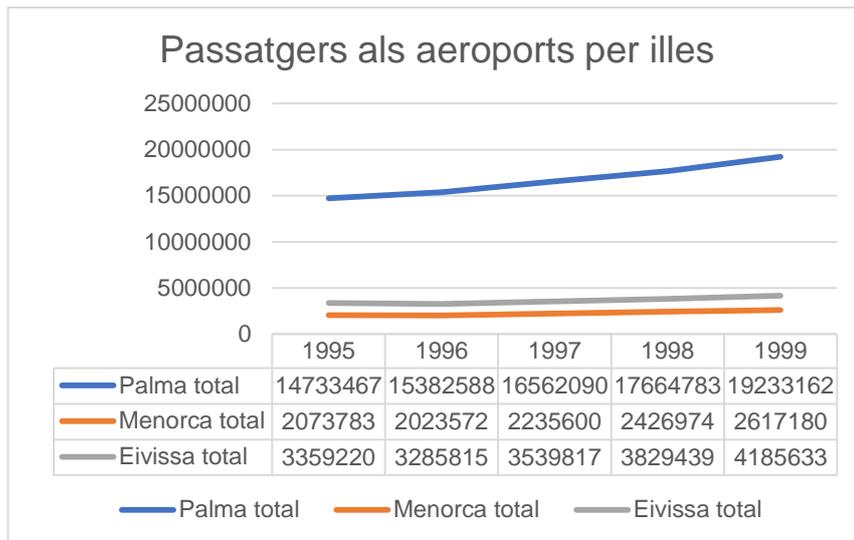
7.4.4. Indicadors evolutius de la Legislatura

A partir del 1997 es tenen dades de l'indicador de Pressió Humana a les Illes Balears, i per tant ho incorporam a aquest apartat.

³⁵²<https://www.caib.es/pidip2front/jsp/ca/fitxa-noticia/strongla-finca-drsquo-es-canons-drsquo-artagrove-ja-forma-part-del-patrimoni-natural-puacutublic-de-les-illes-balearsstrong1>

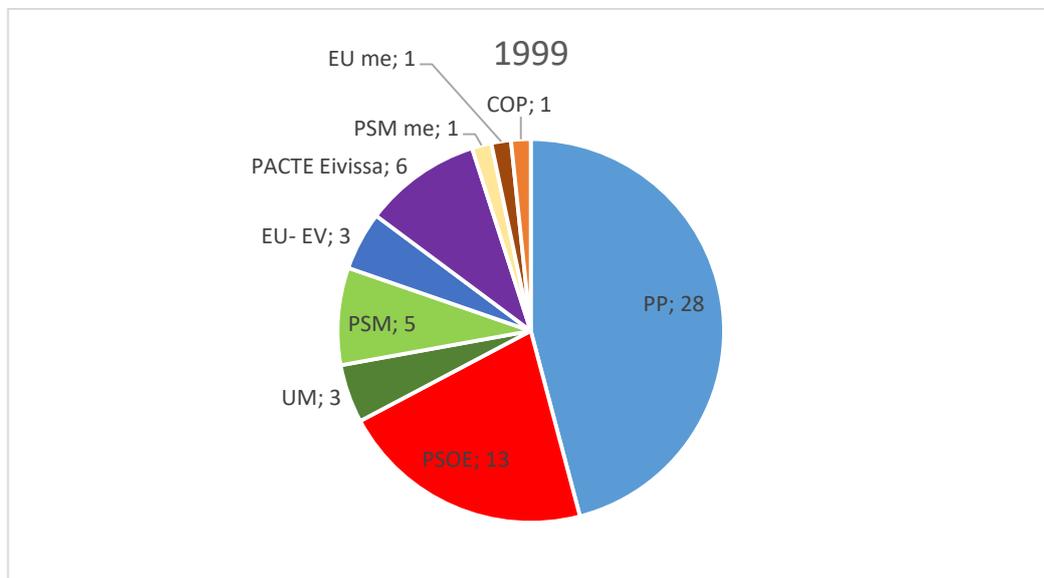
7.5. V Legislatura 1999-2003

7.5.1. Resultats electorals

La V Legislatura suposà per primera vegada en la història de l'Autonomia, la possibilitat d'un president que no fos del Partit Popular, els 28 escons dels que disposava no eren suficients per governar i el partit frontissa Unió Mallorquina, no l'hi donà suport. Per tant, a partir del resultats de les eleccions i els pactes que es possibilitaren es constituí el primer Govern d'esquerra de les Illes Balears.

Partits	PP	PSOE	UM	PSM	EU-EV	Pacte Eivissa	PSM me	EU me	COP
Escons	28	13	3	5	2	6	1	1	1

També cal afegir que el diputat per Formentera fou decisiu, pel canvi de la majoria, i possibilità el que s'anomenà el primer Pacte de Progrés que va recolzar al candidat del PSOE Francesc Antic, que compta amb el suport del seu partit, juntament amb els vots del PSM, Esquerra Unida, Els Verds i UM i la COP de Formentera.

7.5.2. Discurs d'Investidura i turisme

El candidat del Partit Socialista el Sr. Francesc Antich fou el candidat a la presidència del Govern, amb el suport de tots els partits, excepte el Partit Popular.

Del discurs d'Investidura del Candidat Francesc Antic³⁵³, del juliol de 1999,
extraiem els paràgrafs que més relació tenen amb el sector turístic

... Un altre fonament de la iniciativa del Govern serà el redisseny definitiu del model territorial i l'assumpció d'un compromís ambiental de la més alta qualitat. Ja existeix a les mostres illes un consens social generalitzat per a acceptar que, en una economia turística com la nostra, el paisatge i el medi ambient són la base econòmica i de desenvolupament futur. Però la seva conservació no ha d'obeir Únicament a criteris economicistes. Ha d'ésser, és. una aspiració compartida de tota la ciutadania. Tenim un país, un paisatge i una cultura dels quals estam orgullosos, i els nostres fills. les generacions futures, ho han d'estar encara més.

*...
El catàleg d'iniciatives de Govern en aquest àmbit és ampli. és ampli, decidit i ambiciós. començant per les Directius d'Ordenació Territorial, que seran revisades per tal d'eliminar les excepcions establertes i atura l'execució d'urbanitzables no iniciats. Igualment, els principis d'aquestes directrius han de ser- extensius als sòls urbans i s'habilitaran fórmules per racionalitzar el ritme de creixement en aquest àmbit. La nova orientació territorial inclou una nova llei de sòl, que respondrà als criteris de contenció del creixement. redimensionament del sòl urbà, protecció del sol rústic, dotació d'equipaments i espais lliures i cessions obligatòries d'aprofitament urbanístic. Per altra banda, revisarem la Llei de sòl rústic, per tal de garantir la seva vocació d'usos agrícoles, rurals i naturals.*

Vull fer menció especial del capítol d'espais naturals: es declararà un parc natural a la Serra de Tramuntana. a S'Albufereta de Pollença, a es Trenc-Salobrar de Campos, tots ells a Mallorca. A Menorca, la Vall d'Algaiarens i el Barranc d'Algendar-. A Eivissa, ses Salines i la Costa dels Amunts. hi haurà una llei de protecció de ses Salines d'Eivissa i Formentera que garantir-à nivells de protecció equivalent als de la reserva natural declarada per l'Estat.

.....Hi haurà un pla de transports que contemplarà les distintes modalitats de transport públic i privat en relació amb els assentaments de població i amb les grans terminals d'entrada i sortida de cada illa, és a dir els ports i els aeroports. El transport públic ferroviari i per carretera serà objecte de la més important promoció. En relació amb els aeroports, necessitam uns aeroports còmodes i eficaços i, perquè ho siguin, n'hem de participar, des de les Illes Balears. en la responsabilitat de la gestió. El nostre país necessita un transport aeri de la més alta qualitat, que en garanteixi la intensitat de freqüències i també l'adequació dels preus

...Però, parlar d'economia a les Illes Balears és, sobretot. parlar de turisme. Permetin-me unes paraules a aquest respecte.

Els ciutadans de les Illes Balears hem sofert en els darrers anys una sensació d'ofec originada per la massificació urbanística i el creixement turístic sense límits. Hem de créixer econòmicament, però sense consumir ni un pam més de territori. Ben al contrari, s'imposa una gran operació de rehabilitació de les nostres zones turístiques i la implantació d'uns nous sotils de població.

En els anys seixanta, vàrem ser capdavanters d'allò que s'anomenaria turisme de masses. No vull entrar amb la valoració de la nostra història turística recent. però el que sí que és cert es que aquell model ja està esgotat des de fa molts d'anys. Hi ha un aparent consens social per arribar a una nova frontera, per dissenyar un nou horitzó. Un escenari

³⁵³ DIARI DE SESSIONS i Núm. 2 / fascicle 1 / 22 i 23 de juliol del 1999

de substitució de la quantitat per la qualitat, menys turistes però amb més poder adquisitiu, de canvi de la massificació per un paisatge de més gran interès. i encara que assumim el nostre paper capdavanter en el mercat del turisme de vacances, tots volem passar del turisme de les tres eses al turisme cultural i interessat pel medi ambient. Desgraciadament, la gran retòrica de les grans declaracions no ha estat sempre acompanyada de fets reals. El nou Govern de progrés, en la mesura que li pertoca, aportarà aquests fets reals i ho farà amb un esperit de diàleg i de participació, amb la utilització dels mecanismes que té al seu abast.

D'entrada, Únicament les normes urbanístiques seran les que determinaran les condicions per a la construcció de nous allotjaments per a turistes i visitants. I quan el conjunt normatiu permeti el control estricte del creixement de l'oferta, serà derogada la normativa turística que, sectorialment, ha controlat aquest creixement. Hi haurà una mesura immediata: la derogació de determinats articles de la Llei general turística. amb l'objectiu d'evitar les excepcions que suposen grans zones de penombra pel que fa als habitatges de vacances, al turisme rural i a d'altres. Igualment, seran clausurats els intercanvis de places hoteleres fora de la mateixa zona turística.

Es posarà en marxa un ambiciós projecte de rehabilitació de les zones turístiques que garanteixi millores en el teixit urbà, l'esponjament i la demolició d'edificis obsolets de gran impacte.

Ajudarem les empreses del sector a ampliar i diversificar la seva oferta de productes creant un entorn atractiu i ecològicament adequat a les noves demandes turístiques, i ho farem amb la protecció activa dels espais naturals. De fet, crearem una xarxa d'espais naturals mitjançant convenis amb els propietaris o la compra de terrenys, recuperarem els nuclis tradicionals i el patrimoni històric, desenvoluparem infraestructures per- a l'activitat esportiva; el catàleg de mesures és, en aquest camp, ben exhaustiu.

El turisme, senyores diputades i senyors diputats, tindrà la seva representació institucional al més alt nivell, que es traduirà en la creació d'una comissió delegada del Govern de les Illes Balears pels assumptes relacionats amb el turisme, que, sota la presidència del cap de l'executiu, estarà integrada pels consellers amb competències que influeixen en l'activitat turística

Consideram a destacar els següents aspectes:

- La supeditació del turisme a l'ordenació del territori. Les normes urbanístiques per sobre de les turístiques.

- Derogació dels articles de la Llei General Turística pel que fa a les excepcions pel que fa als habitatges de vacances i al turisme rural. Aturar l'intercanvi de places turístiques, fora de la seva pròpia zona

- Projecte de rehabilitació de zones turístiques amb els objectius de millores en el teixit urbà, esponjaments i demolició d'edificis obsolets

- Una economia turística, indiscutible, però supeditada al medi ambient que s'ha de conservar per a les generacions futures (Clarament inspirat al concepte de desenvolupament sostenible).

- Revisar les Directius d'Ordenació Territorial (aprovades l'anterior legislatura) pel que fa a la supressió de les "excepcions" i extensives als sols urbans.

- Una nova Llei del Sòl amb criteris de contenir el creixement i ser més proteccionista.

- Preservar la vocació del sòl rústic per a usos agrícoles, rurals i naturals.

- Declaració de parcs naturals a totes les Illes

- Mallorca: Serra de Tramuntana, s'Albufereta de Pollença, Trenc-Salobrar de

Campos

- Menorca: la Vall d'Algaiarens i Barranc d'Algendar

- Eivissa i Formentera: Ses Salines i la Costa dels Amunts.

- Pla de transports, pel que fa a ports i aeroports.

- És reivindica la participació en la gestió dels aeroports.

- Garantir la intensitat de freqüències i adequació de preus

- Es posa de relleu la percepció per part dels ciutadans de la sensació d'ofec derivada de la massificació urbanística i el creixement turístic sense límits.

- Aturar el consum del territori

- Rehabilitació de les zones turístiques i nous sòtils de població

- Qualificació del turisme de masses com a un model esgotat des de fa molts d'anys

- Substituir la quantitat per a la qualitat, menys turistes, però amb més poder adquisitiu.

- Passar del turisme de les "tres esses" al turisme cultural i de medi ambient

- Ajuda a les empreses turístics a ampliar, i diversificar l'oferta de productes.

- Crear un entorn atractiu i adequat ecològicament per a les noves demandes turístiques.

- Creació d'una xarxa d'espais naturals mitjançant convenis amb propietaris o compres.

- Recuperació dels nuclis tradicionals i patrimoni històric.

- Creació d'una comissió delegada del Govern de les Illes Balears pels assumptes turístics.

Tot i que el candidat no en fa menció al discurs d'investidura un dels temes amb més protagonisme va ser la implantació de l'impost turístic conegut com "ecotaxa" que tingué una oposició ferotge per part del sector turístic i de l'oposició.

7.5.3. Activitat parlamentària sobre turisme

7.5.3.1. Lleis i Decrets

Durant aquesta legislatura el Govern va presentar tot un conjunt de lleis que tingueren a veure amb el turisme, de totes elles en parlarem de les següents:

a) Llei 4/2000, de 22 de març, de moratòria de construcció i ampliació de camps de golf a les Illes Pitiüses³⁵⁴.

Aquesta Llei, tot i afectar al tema dels camps de golf, i a un àmbit d'aplicació territorial parcial referit a les Pitiüses ens pareix que té un valor simbòlic de les noves sensibilitats proteccionistes. De fet es tracta d'una Llei que només presenta 3 articles i que genera un debat prou interessant sobre el model turístic de les Pitiüses, i que va molt més enllà.

Aquestes venen expressades a l'exposició de motius:

“Les Directrius d'Ordenació Territorial (DOT), emanades de la Llei 6/1999, tenen com a objectiu «una utilització sostenible en termes ambientals del sòl i dels recursos naturals» i «una protecció de la qualitat ambiental, el paisatge, la biodiversitat i el patrimoni històric», d'acord amb el seu article 1.

Les Pitiüses estan mancades, avui per avui, d'aquesta protecció. Amb un volum d'uns dos milions de turistes anuals per a una població de no més de 85.000 habitants de dret i amb més d'una plaça turística per habitant, qualsevol nova actuació urbanística que s'hi vulgui practicar afectarà decisivament la seva fragilitat ecològica

La urbanització de noves àrees de les Pitiüses a través del reclam de la construcció de nous camps de golf ha estat motiu de polèmica ciutadana des de fa una dècada. Fruit d'aquesta preocupació ciutadana va ser la gran manifestació de dia 22 de gener del 1999 que, convocada pel GEN-GOB Eivissa, va aplegar més d'11.000 persones a Eivissa en defensa de la protecció integral de Cala d'Hort davant els intents reiterats d'urbanitzar-hi amb l'excusa d'un camp de golf.

Amb l'objectiu, doncs, d'atendre les legítimes aspiracions de defensa d'un medi ambient digne per part de la majoria social de les Pitiüses i de no hipotecar el disseny futur del pla territorial de les Pitiüses, en l'exercici de les potestats abans esmentades, es considera necessari adoptar mesures que impedeixin l'inici o continuació dels processos de transformació dels sòls susceptibles, per una via o altra, d'albergar projectes urbanístics basats en la construcció de camps de golf, que s'estableixen a l'efecte per aquesta llei, i la impossibilitat d'iniciar-ne o seguir-ne la tramitació del planejament de desenvolupament o substitutori fins que no s'hagi aprovat el Pla Territorial Parcial de les Pitiüses. “

Ens pareix del tot rellevant que a l'exposició de motius d'una llei, hi hagi la referència explícita a una manifestació ciutadana, als seus convocants, associacions

³⁵⁴ <http://boib.caib.es/pdf/2000041/p4947.pdf>

ecologistes i el número d'assistents. Ens pareix una forma molt evident de marcar clarament el nou tarannà del Primer Govern de progrés.

El debat parlamentari³⁵⁵ que suscità la Proposició de Llei, presentada pel Consell Insular d'Eivissa i Formentera, tingué una aspecte històric pel fet que per primera vegada es celebrava un plenari del Parlament, amb seu a Palma, a la illa d'Eivissa.

El debat al voltant de la Llei que comentam es pot resumir de la següent manera:

El primer torn de Paraula fou per Sr. Palau del Grup popular. Demanà la retirada de la llei en primer lloc.

Considera la Llei un greuge comparatiu amb les següents paraules:

“Sota el nostre punt de vista entenem que és una llei que discrimina aquestes dues illes, que crea greuges comparatius amb la resta de les illes de la nostra comunitat, i que, com he dit abans, a partir d'avui no tan sols no es podrà iniciar ni fer cap oferta complementària com a camp de golf a les nostres illes, sinó que ni tan sols, ni tan sols es podran fer obres al camp de golf que tenim a l'actualitat. Mallorca i Menorca sí; Eivissa i Formentera no”

Ressalta que l'estacionalitat turística és un dels problemes d'Eivissa i Formentera, i que el turisme de golf podria ajudar a subsanar aquesta problemàtica, com ha passat a Mallorca. Un altra problema és el turisme de Baixa qualitat, exposa que els practicants de golf tenen una despesa per dia molt més alta.

El següent torn de paraula fou pel Grup Mix i l'usà el Sr. Joan Buades Beltran³⁵⁶ del partit Verd.

Destacam de les seves paraules, les referències al procés de globalització i les seves conseqüències, que hem tractat al punt 3.2.1. del present treball.

“...celebrar a Eivissa un debat com aquest, centrat en el dret de comunitats petites com la nostra, com les Pitiüses, a poder triar el seu futur territorial davant la pressió de la globalització econòmica i tenint en compte la fragilitat ambiental, no té precedents,”

“... Com podem posar a rendir al màxim possible uns capitals gestionats a través de paradisos fiscals? La resposta és múltiple: amb drogues, armes o tràfic de persones, però també amb projectes immobiliaris. La liberalització econòmica global ha dut que els paradisos fiscals siguin el segment de major creixement del sistema financer mundial. A través d'indrets com les Illes Verges britàniques, eh?, Calas del Mediterraneo sap alguna cosa d'això, “ONG” sense escrúpols com “Especuladors sense fronteres” blanquegen diners o n'extreuen el màxim benefici arreplegant bona part de nous productes financers, com ara el fons privats de pensions. Aquests diners emergeixen al mercat legal a través, en primeríssim lloc, d'inversions immobiliàries, un sector de gran elasticitat valorativa, com bé saben els nostres registradors de la propietat; tant fa el lloc: Eivissa, Formentera o Kuwait, Madagascar o el Brasil, del que es tracta és

³⁵⁵ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/5/ple/PL-05-024.pdf>

³⁵⁶ https://ca.wikipedia.org/wiki/Joan_Buades_i_Beltran

d'injectar molts diners durant el mínim de temps possible en projectes d'alt valor afegit. A diferència de les activitats industrials clàssiques... ”

Destacam que introdueixi el terme de la “petjada ecològica” (**Lapetjada ecològica** és un indicador que mesura les **hectàrees globals** que requereix l'espècie humana per produir tots els recursos que consumeix i absorbir els residus que genera. És una metodologia per mesurar l'impacte de les activitats humanes, les emissions i els residus sobre el medi ambient)³⁵⁷, que cada vegada tindrà més recorregut ampartir dels anys noranta i tema de debat, quantificació i estudi, en el marc dels moviments ecologistes global. Considera en aquest sentit que

“La petjada ecològica pitiüsa és la més preocupant de les Balears ”

Denúncia l'escassetat de l'aigua i afirma que cada camp de golf “es beu tanta d'aigua com la vuitena part de la població resident d'Eivissa”

Ressalta els problemes energètics de les Pitiüses.

Posa de relleu les declaracions de tots els partits a favor d'un desenvolupament sostenible i les seves actuacions contradictòries

Es lamenta dels següents fets:

“Llei del sol rústic del 97, Eivissa i Formentera varen ser castigades a tenir el grau més baix de protecció ambiental, i s'hi va facilitar més que a Mallorca i Menorca la urbanització del sol rústic, quan eren precisament les illes més necessitades de protecció. Amb la reforma de la LEN del 92, part de Cala d'Hort i la Cova Santa varen ser expressament excloses de tota protecció per permetre ubicar-hi camps de golf.”

Describeix la societat de les Pitiüses i les externalitats del turisme amb els següents termes:

“A cap altre indret de les Balears és tan evident el caràcter simplement especulatiu de l'actual model territorial i econòmic, que ha sobreviscut al canvi de règim de fa 25 anys. Eivissa té dins les Balears el rècord de construcció, de consum d'aigua, d'electricitat, de places turístiques, d'habitatges residencials, d'economia submergida. Malgrat però, segons els recents informes de Càritas sobre pobresa i destrucció social a les Illes, Eivissa té però³⁴⁴ el dubtós honor de posseir el rècord d'abandonament escolar, de precarietat laboral i salaris baixos, de dèficit sanitari, de baix nivell d'equipament educatiu i d'alt nivell de destrucció, de manca d'habitatge social, de manca d'habitatge col·lectiu, de destrucció paisatgística ”

Es refereix als beneficis de les activitats turístiques amb els següents termes:

“Eivissa és una mina de fer sots, però a la comunitat, a la gent corrent, no els toca més que una minúscula part. Basta veure quines dificultats tenen els nostres joves per trobar un habitatge i a quin preu prohibitiu l'han de pagar mentre un pocs rics hisendats d'aquí i de fora construeixen on i com volen, i posen negocis de luxe de només una temporada, negocis on la precarietat laboral i el nivell salarial són pro pis d'economies de països del sud.”

³⁵⁷ <https://sostenibleosustentable.com/ca/medi-ambient/petjada-ecologica/> juny 2022

Es refereix a la manifestació que forma part de l'exposició de motius de la següent manera:

“El gener de l'any passat, en una manifestació sense precedents 11.000 persones convocades pel GOB d'Eivissa van expressar el seu rebuig a la continuació de la cimentació d'Eivissa i Formentera. “Prou destrucció” va ser la divisa que va aplegar persones de tota classe i color. Podríem parlar amb els grecs antics d'una Nemesis ciutadana, és a dir, que el 22 de gener simbolitzava la consciència pública, el respecte pel bé comú i la indignació de tot un poble. Molt especialment, la seva atenció es va fixar en la preservació de Cala d'Hort, un indret paisatgísticament incomparable, encara poc tocat pel ciment on, des de fa 11 anys, hi ha en projecte el seu sacrifici, un més, al déu dels diners fàcils i ràpids, de les fortunes que mai no arriben a augmentar el benestar general i que deixen un rastre de paratge malmès i despersonalitzat que fa que la ciutadania se senti estrangera a la pròpia terra.”

Expressa una de les problemàtiques més conegudes respecte a l'habitatge:

“Què podem fer per facilitar habitatge de primera mà, de lloguer o compra, a preus no abusius a una població pitiüsa, que és la més jove d'Espanya, i que no pot accedir-hi per aquest caos territorial on uns pocs fan el seu agost? “

“...i que mentres Vila és declarada patrimoni de la Humanitat l'Eivissa antiga té milers d'habitatges buits mentre tota la seva perifèria és plena de grues per construir blocs de pisos, propis d'un barri industrial dels anys 60. “

Amb una perspectiva del 2022, podem constatar que aquesta situació no ha fet més que incrementar-se. La manca d'habitatges a Eivissa a Formentera i el seu alt preu, a l'abast de poca gent, ha creat autèntics problemes per cobrir ofertes laborals de tota casta.

Finalment donà suport al projecte de Llei.

La tercera paraula fou pel Sr. Ramón del Grup Esquerra Unida i Ecologista. Comença per rebatre els arguments del Portaveu popular i aprofità la seva intervenció és per lamentar-se de la poca protecció territorial de les Pitiüses.

Es declara contrari de :

“...permetre que a espais protegits a indrets que tenen uns valors paisatgístics, que mereixen la protecció, s'instal·lin camps de golf; que tampoc s'ha de permetre que aquests camps de golf siguin una excusa per més oferta complementària, per continuar augmentant el nombre de places. “

Reitera la problemàtica hídrica de les Pitiüses, la poca viabilitat de regar amb aigües depurades i el cost energètic que suposa fer-ho amb aigua dessalada.

Conclou donant suport a la proposta de Llei

El Quart torn de paraula fou pel Sr. Alorda del Grup del PSM-Entesa Nacionalista.

El primer que feu, fou dona suport a la Proposició de Llei en base a:

- Es tracta de mesures cautelars, d'una moratòria, d'una mesura de prudència.
- Defensa l'urbanisme preventiu.

- Relaciona el turisme de qualitat amb els espais més valorats de a següent manera:

“...és cert que l’oferta és de major qualitat. Però precisament per garantir aquesta major qualitat els espais cobdiciats són els de major valor mediambiental i paisatgístic, com no podia ser d’altra manera, i aquests són els que volen els camps de golf, i aquests són els que volen el turisme de qualitat”

- Denúncia el següent fet:

“...el tema de Cala d’Hort. Efectivament aquest és un espai, propi d’un espai, Àrea Natural d’Especial Interès, i només una majoria absoluta del Partit Popular l’any 92 va poder rectificar una Llei d’espais naturals de l’any 91, que si era alguna cosa encara per ventura era insuficient. Evidentment hem de posar a damunt la balança: ens estimam més un espai natural, o com va dir el Sr. Mari Calbet, dos forats més per al camp de golf?”

La cinquena paraula fou pel Grup Parlamentari Socialista, en boca del Sr. Tur

Aprofita per retreure l’acció de Govern dels passats 15 anys en mans del Partit Popular, pel que fa a construcció d’infraestructures, a la vegada que els fa responsables del turisme de baixa qualitat .

Valora que la iniciativa del Projecte de Llei sigui del Consell Insular d’Eivissa i Formentera i en defensa el seu autogovern.

Describeu el model turístic:

“...un model molt saturat, molt estacionalitzat, vull recordar que a Eivissa i Formentera superam totes les ratios de places per habitant de dret i, per tant, és un sector de temporada d’estiu molt saturat i que, a més, crea una gran punta en els mesos d’agost i juliol, en els mesos d’estiu Per tant, aquest tema ha d’estar present a l’hora de planificar el que es vulgui fer en el futur en el nostre territori i amb l’activitat de golf i, per tant, no pot comportar de cap manera el golf augments de places turístiques o de l’oferta turística”.

La planificació dels camps de golf s’han de fer dins l’àmbit de al política territorial

La Llei fou aprovada per 30 vots a favor i 28 en contra.

b) Llei 13/2000, de 21 de desembre, del Camí de Cavalls de Menorca³⁵⁸

Ens trobam amb una Llei emblemàtica d’aquesta V Legislatura, sobretot pel que fa a Menorca.

La passada legislatura havia estat rebutjada una proposició de Llei amb la mateixa temàtica, que comentàrem a l’apartat corresponent.

Aquí reproduïm l’exposició de motius de la Llei

“Malgrat que no es pot establir amb total exactitud l’origen del Camí de Cavalls, consta, en la documentació més antiga que es conserva, que el Camí de Cavalls, al llarg del segle XVIII, era utilitzat fonamentalment com un vial de traçat perimetral a tota l’illa de Menorca, amb una finalitat bàsica de defensa, que permetia a l’autoritat militar o governativa una bona vigilància de les costes i una bona comunicació i servei a les

³⁵⁸ <http://boib.caib.es/pdf/2000526/mp3.pdf>

talaies, les bateries i altres fortificacions. Paral·lelament a aquest aprofitament militar, es pot constatar, que el Camí de Cavalls permetia llavors el pas lliure dels vianants sense excepció.

De la documentació històrica, en resulta amb claredat que el Camí de Cavalls era constituït com una servitud de pas per causes d'utilitat pública, que circumval·lava la costa menorquina i que, a vegades, passava per predis o finques privades. D'això hi ha un fidel reflex en els documents del Registre de la Propietat, provinents d'expedients de domini efectuats en el segle XIX.

Al llarg d'aquest segle i, especialment a les darreres dècades, el camí ha sofert un deteriorament seriós, a causa de la inexistència d'un manteniment adequat, així com d'un desús en determinats trams del traçat històric.

Tot això que s'ha exposat, juntament amb la consideració del Camí de Cavalls com una realitat històrica i cultural del poble de Menorca, implica la redacció d'una llei com a solució efectiva i prompta per a la recuperació i el restabliment d'aquest camí.

Aquesta regulació es dicta a l'empara de diversos títols de competències inclosos a l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears, i potser els que hi són d'aplicació més directa són els que contenen l'article 10.3 i 10.21, que fan referència a la competència sobre el patrimoni paisatgístic d'interès per a la comunitat autònoma.

Aquesta llei té com a objecte establir un pas públic, establert sobre el traçat original del Camí de Cavalls, afecte al domini públic o servitud de pas, l'ús del qual és d'interès dels ciutadans, amb l'objecte de permetre'n l'ús general, lliure i gratuït, com a mitjà per aconseguir-ne la recuperació i el restabliment, i utilitzar amb aquesta finalitat tots els instruments legals que en conté l'articulat."

Podem afegir que a partir de l'entrada en vigor de la Llei, aquest itinerari que dona la volta a l'illa de Menorca, quedà protegit i es consolidà com el recurs bàsic del senderisme a Menorca, tant per residents com per turistes.

Pel que fa al debat parlamentari³⁵⁹, no ens estendrem, ja que a l'anterior apartat de la IV Legislatura el resumiren, i també parlarem del significat del Camí de Cavalls. El canvi de la proporció de les forces parlamentàries possibilità la promulgació de la Llei.

Quan al projecte de Llei, cal destacar que fou presentat pel Consell de Menorca i finalment fou aprovat per 28 vots a favor i 23 vots en contra.

c) Llei 7/2001, de 23 d'abril, de l'impost sobre les estades a empreses turístiques d'allotjament, destinat a la dotació del fons per a la millora de l'activitat turística i la preservació del medi ambient³⁶⁰.

Aquesta llei fou tal vegada la que tingué el màxim del protagonisme d'aquesta V Legislatura. Volem destacar la seva importància per diversos motius:

- Encetà el tema de la fiscalitat específicament turística a les Illes Balears.

³⁵⁹ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/5/ple/PL-05-048-02.pdf>

³⁶⁰ <http://boib.caib.es/pdf/2001052/mp6171.pdf>

- Des de la II Legislatura s'havia tractat el tema, i manifestant el seu acord amb la idea, encara que tímidament, però cap govern dels anteriors n'havia fet cap proposta concreta.

- La necessitat de finançament de la construcció i manteniment de les infraestructures i equipaments de les Illes Balears i el seu sobre ús turístic.

- A l'anterior legislatura s'havien rebutjat dues proposicions de llei en aquest sentit.

- Els problemes de finançament de la Comunitat Autònoma sempre són actualitat.

- Des del principi comptà amb una oposició política per part del Partit Popular i una oposició frontal, per part del sector empresarial turístic, que posaren en marxa tots els seus ressorts de poder per que no tiràs endavant i una vegada aprovada, perquè fos derogada. La Llei fou aprovada el 23 d'abril del 2001, a les acaballes de la V Legislatura i fou derogada l'octubre del 2003, per un Govern amb majoria absoluta del Partit Popular.

- Les taxes turístiques cada vegada començaven a ser més habituals a molts dels destins turístics i acceptats per la majoria dels visitants.

Tot seguit comentarem la llei a partir de ressenyes de la seva exposició de motius i algun dels seus articles més significatius.

Pel que fa a l'esperit de llei remarca la importància del turisme

“La consolidació del turisme com a activitat primordial de les Illes s'ha fonamentat essencialment sobre un producte estandarditzat, amb una bona relació qualitat-preu, la creació del qual, durant anys, gairebé només va mobilitzar com a recursos únics el sol i la platja. No obstant això, des de fa un poc més d'una dècada, aquest turisme de sol i platja ha donat pas a un turisme de vacances més actiu, amb majors exigències respecte de la destinació elegida. A la vegada, aquest fenomen coincideix amb una expansió dels productes turístics dels països de l'entorn mediterrani que, amb uns costos menors i uns recursos menys explotats, podrien significar una seriosa competència per a les nostres illes, competència que conjunturalment s'ha vist disminuïda per diferents circumstàncies geopolítiques, però que no s'ha de perdre de vista a l'hora de realitzar els esforços necessaris per al manteniment de la competitivitat del nostre producte”.

Es valoren també els impactes del turisme de la següent manera:

“D'altra banda, és evident que aquest extraordinari desenvolupament de l'activitat turística ha significat, a més del progrés econòmic i social de la nostra comunitat, un desgast excessiu dels nostres recursos territorials i mediambientals, i que, alhora, ha requerit de les institucions de les Illes Balears un enorme esforç per dotar-les de les infraestructures necessàries capaces de suportar la intensitat amb què es desenvolupa en el seu territori aquesta activitat, amb la finalitat d'aconseguir que els nostres visitants puguin gaudir de l'estada amb la major qualitat i comoditat de manera que vulguin repetir-ne la destinació.”

S'argumenta el paper de l'impost com a una eina per a gestió de la sostenibilitat

“El manteniment de la competitivitat del producte turístic de les nostres Illes exigeix a les institucions un esforç que en garanteixi el desenvolupament sostenible, esforç per al qual s’espera la col·laboració del sector sobre el qual, en definitiva, també revertirà aquesta millora de la qualitat del nostre producte turístic a través, principalment, de la inversió en la preservació del medi ambient, que és el marc en què es desenvolupa l’activitat turística”

La introducció d’aquesta figura impositiva es planteja, per tant, com a un mecanisme fiscal corrector, que fonamentalment pretén fer front a la manca de recursos necessaris per pal·liar el deteriorament mediambiental que comporta l’activitat turística a gran escala, i també aborda amb urgència el dimensionament de les infraestructures bàsiques que exigeix un desenvolupament sostenible.

“El caràcter finalista del nou impost garanteix el finançament suplementari dels programes de reconversió turística i mediambiental, que asseguraran el desenvolupament racional i harmònic del principal sector econòmic de les Illes Balears.”

És fa pal·lès les mancances del finançament

“...i atesa la insuficiència dels mitjans procedents de les fonts estatals, resulta imprescindible trobar fonts de finançament addicional a càrrec de les quals sigui possible implementar les polítiques necessàries a fi que l’activitat turística es pugui continuar desenvolupant harmònicament i que aquest desenvolupament no impliqui a mitjan i llarg termini un risc de deteriorament irreversible de l’equilibri econòmic i mediambiental, al qual la societat balear no pot renunciar. “

Es demanda la col·laboració de les empreses d’allotjament, que són els que han de recaptar l’impost

En definitiva l’impost consistia en el següents pagaments:

Classe d’establiment i Categoria	Euros/día estada
Hotels i hotels apartaments de 5 estrelles	2
Hotels i hotels apartaments de 4 estrelles	1
Hotels i hotels apartaments de 3 estrelles	1
Hotels i hotels apartaments de 2 estrelles	0,5
Hotels	
Hotels apartaments d’1 estrella	0,5
Apartaments turístics de 4 claus	2
Apartaments turístics de 3 claus	1
Apartaments turístics de 2 claus	1
Apartaments turístics d’1 clau	0,5
Habitatges turístics de vacances	1
Arrendament de béns amb serveis complementaris	1

Càmpings o campaments de turisme	0,75
Hotel rural	1
Hotel d'interior	1
Agroturisme	0,25

Pel que fa al Debat Parlamentari de la llei³⁶¹ en farem un resum del que ens pareix més significatiu.

El primer torn de paraula fou pel Sr. Joan Flaquer en representació del Grup Parlamentari del Partit Popular, i exconseller de turisme de la quan en feim una síntesi:

- Denúncia la falta de consens de la Llei
- Manifesta el rebuig total i absolut al projecte de Llei amb els següents arguments:
 - Afectarà a la competitivitat del sector
 - Qualifica l'impost d'injust, ja que l'activitat turística ja ve gravada per IVA, IAE, contribucions urbanes.
 - S'hauria de recuperar aquests impost que van a Madrid.
 - No el pagaran finalment els turistes, que no voten, ja que els majoristes de viatges obligaran als hotelers a fer-se càrrec de l'ecotaxa. Això es produeix pel sistema de contractació turística en forma de paquet. Els turistes paguen les seves vacances en origen i als tour operadors.
 - El considera discriminatori, perquè només afecta a un subsector del turisme, que precisament és el que està legalitzat i regularitzat. Queden al marge les segones residències.
 - Durà una conseqüència de baixada de la qualitat, ja que s'augmentaran els costos als empresaris que seran ells els que paguin l'impost.
 - Suposarà pèrdua de llocs de feina.
 - Acusa la llei de dubtosa legalitat, per considerar-la que provoca una doble imposició.
 - Sol·licita la retirada de la Llei i un pacte per a millorar el finançament de la comunitat.
 - Acusa al President Sr. Antich de crear crispació amb aquestes paraules:

³⁶¹ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/5/ple/PL-05-034-02.pdf>

“l’única cosa que ha aconseguit en aquest cas és dur a una crispació i un clima d’enfrontament amb la societat civil, gens recomanable i mai vista en aquesta comunitat autònoma.

- Finalment qualifica la Llei de despropòsit.

El segon torn de paraula fou pel Diputat del Grup Mixt, representant del Partit dels Verds. De les seves paraules ressaltam el següent:

- Una al·lusió a la proposta no consolidada de l’exconseller Cladera l’any 1987.
- Explica la tebiesa del Govern a l’hora de tramitar l’impost.
- Rebutja la idea de que l’impost llevi competitivitat amb aquestes paraules:

“El PP parla en el seu primer motiu d’esmena que es perdrà competitivitat mitjançant aquest impost, però per què? Així com tothom sap que el creixement en forma de tigre asiàtic del producte interior brut de les Illes no garanteix ni de bon tros un bon lloc de treball, ni un nivell d’ingressos digne per a amples capes de la població balear, els Verds volem deixar clar que és ben hora que sigui evident que en el nivell de trànsit turístic que tenim, és a dir, uns 11 milions de turistes, augmentar indefinidament aquest nombre de turistes i estades és la millor manera d’arruïnar la qualitat del sector hotelier i no hotelier “

- Considera que la pèrdua de competitivitat es deu al progressiu augment de turistes indefinit, aleshores es parla de 11 milions de turistes, fruit d’un model desregulat i salvatge

“Bona prova d’això és la no reinversió de bona part dels beneficis turístics a les Illes i la seva exportació en una economia globalitzada en forma d’inversions en nous paradisos turístic com el Carib, l’Àfrica tropical o el Pacífic.”

- La fórmula per guanyar competitivitat pels Verd consisteix en contenir l’oferta i reduir progressivament el nombre de turistes. Proposa un pacte de reconversió ecològica i de serveis que faci de l’oferta hotelera la base de l’economia turística

- Relaciona el concepte qualitat amb un producte d’alt valor afegit, en base a oferta de paisatges, servei d’alta qualitat professional i productes el més locals possibles.

“ ...que la gent resident a les Illes pagui pràcticament en solitari les infraestructures per sostenir aquesta fuita cap endavant. d’infraestructures de creixement turístic ha anat en detriment de les inversions necessàries de l’estat del benestar: per tot manquen escoles, llits hospitalaris, centres de dia, primeres residències de lloguer o compra per a joves i majors”

“Parlem de les ampliacions dels tres aeroports, començant pel de Palma, que d’una tacada se’n va dur 45.000 milions de pessetes, sense que el servei als passatgers provinents, per exemple, de Menorca, Eivissa o Formentera s’hagi vist millorat. O de les ampliacions de carreteres i autopistes adreçades a poder absorbir puntes de trànsit colossals en temporada alta, o l’increment cec de la potència elèctrica provinent

d'energies assassines amb el clima perquè no s'apagui el llum a mitjan agost, o de les famoses dessaladores o depuradores."

- Considera que no és una ecotaxa, en el sentit estricte de la paraula, ja que l'objectiu de la Llei és recaptar diners, encara que la llei s'ha anat reverdint amb les aportacions.

Conclou amb les següents paraules:

"...una llei que serà insuficient per garantir l'objectiu principal d'una reconversió ecològica i social del sector turístic, que no pot ser altre que reduir fins a un punt sostenible fins a 8, 7,5, 8,5 milions de turistes la gent que realment passa aquí augmentant el marge de guany dels empresaris que treballen honestament."

Finalment anuncia un vot favorable a la Proposta de Llei.

El tercer torn de paraula del debat fou pel Sr. Ramon del Grup d'Esquerra Unida i Ecologista.

En primer lloc valorà la importància del debat.

Explica i considera que la gran oposició a la Proposta de Llei, l'ha encapçalada la gra patronal d'hoteleria, que en alguns casos tenen interessos fora de les fronteres de les Illes.

Defineix el REB com a una estafa col·lectiva, a partir de la manca històrica d'inversions de l'Estat a Balears.

Explica que la manca de col·laboració d'AENA, no ha fet possible establir altres formes de recaptar l'impost, pot ser més justes.

Respecte a l'oferta il·legal, considera que durant les etapes anteriors s'hauria d'haver controlat.

Pel que fa a l'acusació de l'impost de llevar competitivitat, el Sr. Ramon es fa les següents preguntes:

"...però realment quin turisme deixarà de venir per pagar de mitjana un euro al dia?, quin model turístic defensen des del PP?, quina competitivitat?, la de continuar tenint com a única manera de mantenir competitivitat l'abaratiment de preus?, o vostès estan disposats a treballar perquè aquí tinguem una oferta turística de més qualitat i que això sigui un atractiu perquè continuïn venint turistes a les nostres illes?"

Rebat els arguments utilitzats per les Federacions hoteleres d'inconstitucionalitat de la Llei.

Considera que els principals beneficiats seran els hotelers, ja que permetrà actuacions de millora de les zones turístiques.

Qualifica l'impost de solidari amb les generacions futures.

Conclou amb les següents paraules:

“...pensam que és un triomf de la voluntat popular expressada en els seus representants polítics, de la majoria de la població, perquè no hem d’oblidar que hi ha un sector que fa molta remor, però com ens diuen totes les enquestes, com diuen les manifestacions d’altres organitzacions socials que no tenen tanta possibilitat d’accedir als mitjans de comunicació, la major part de la societat vol aquesta llei, vol aquest impost, i per tant pensam nosaltres que potser per primera vegada aquest sector, que és minoritari però que és evidentment molt poderós, no ha dictat la política que havia de fer a aquest govern ...”

El següent torn de paraula fou pel representant del Grup del PSM-Entesa Nacionalista el Sr. Cecili Buele Ramis³⁶².

En primer lloc fa una referència al seu grup, que ja s’havia manifestat en el passat a favor d’un impost turístic.

Es felicita del debat social que ha suscitat la Proposta de Llei fora del Parlament.

Parla de la incongruència que suposa incitar des de Madrid a la corresponsabilitat fiscal i per altra banda oposar-se a l’impost.

Explica que davant la desinversió fiscal, no queda altra camí a seguir, a partir dels recursos econòmics que se’n van i no tornen.

L’hi pareix positiu que la Comunitat sigui pionera amb aquest impost a nivell espanyol.

Exposa que la crispació i el clima d’enfrontament que s’ha creat, el govern n’és la víctima i no l’instigador.

Tot i considerar millorable el projecte de Llei anuncia el vot positiu del seu grup. Acaba amb les següents paraules:

“...però sí que és un projecte de llei que des del nostre punt de vista fa passes endavant per fer d’aquesta comunitat autònoma una comunitat autònoma que faci veure a la resta d’Europa i a la resta de gent que ens visita que volem desvetllar la consciència ecologista...”

Seguidament el torn de paraula fou pel Grup Socialista amb la persona del Sr. Diéguez.

Comença parlant de la importància del turisme i que aquesta activitat ha de perviure per a les generacions futures.

Fa una referència al concepte “Balearització” i a la seva exportació. i seguidament parla dels impactes medi ambientals del turisme, la sobreexplotació i del deteriorament insostenible del territori.

³⁶² https://ca.wikipedia.org/wiki/Cecili_Buele_i_Ramis

Seguidament passa a explicar el contingut de la Proposta de Llei, del que ressaltam:

“...remodelar y rehabilitar zonas turísticas; la protección y gestión sostenible de espacios y recursos naturales; la protección del patrimonio histórico y cultural en zonas turísticas; revitalizar la agricultura; la gestión sostenible de espacios naturales...”

També justifica la necessitat i l'oportunitat de l'impost, sobretot pel que fa a la manca de finançament des del Govern Central.

La poca col·laboració per part d'AENA per que la recaptació es fes als aeroports

La falta d'aplicació del REB

Dona les següents dades sobre l'acceptació de l'impost:

“...el 78% de los que lo conocen está a favor de su implantación; no se conoce esto con ningún otro impuesto. Y al 54% de ellos les parece razonable la cuantía del mismo. Remarcar que entre los votantes del Partido Popular el 74,8% de los que conocen el impuesto está a favor. Me dirán: Es que los habitantes de las islas son los que menos van a pagar. ¿Y qué piensan los turistas? Los turista, un 54% a favor, un 14% mostraba ciertas dudas, y sólo un 25% estaba en contra. Al 60% les parecía bien la cuantía, y el 68% pensaba que no haría disminuir el número de visitantes”.

Ens pareix interessant l'explicació de la problemàtica que genera l'estructura de la comercialització i el poder dels majoristes de viatges i la venda del paquet turístic des de l'origen de la demanda. Per tant si la comercialització fos directe, el problema o l'oposició a l'impost no tendria massa sentit.

“Cuál es entonces el problema, el impuesto o la estructura de comercialización de plazas hoteleras?, ¿cuál es el problema? La estructura de comercialización, no el impuesto. Ese no es argumento para poner un óbice al impuesto, sino a la estructura de comercialización. Si el problema está en la comercialización es allí donde deben hacerse los esfuerzos de oposición y cambio. Yo creía que el sistema capitalista era perfecto, que el libre juego de la oferta y la demanda todo lo arreglaban y que no existían estos problemas, pero si existen estos problemas hay una comisión europea para ver si hay un abuso de posición dominante y cualquier cosa de estas; el sistema capitalista tendrá sus medios para resolver el problema.”

Repeteix l'argument recurrent d'aquesta manera:

“...el turista -y ya se ha dicho más de una vez y más de mil veces- que por un euro prefiera ir a otro destino, pues que vaya a otro destino. A un turista que decida su destino vacacional por poco más de cien pesetas al día no vale la pena que utilicemos en él 30 litros de nuestra escasa agua cada día ni que le recojamos la bolsa de basura cuando se vaya, ni que le permitamos que ocupe un palmo de nuestras saturadas carreteras.”

Finalment la Proposta de Llei fou aprovada per 31 vots a favor i 26 en contra.

El que podríem dir “Batalla campal” contra aquest impost turístic, tingué una forta transcendència política i social dins i fora de les Illes Balears com així ho demostren tot un conjunt d’anàlisis i publicacions al respecte.

d) Llei 9/2002, de 12 de desembre, per a la modificació de la Llei 2/1999, de 24 de març, general turística de les Illes Balears³⁶³

Aquesta modificació de la Llei General Turística del 1999, afecta a l’illa de Menorca i fou una Proposició de llei del Consell Insular de Menorca de la següent manera, així com ve explicada a l’exposició de motius:

“El Consell Insular de Menorca vol complir, en aquesta illa, els objectius generals establerts a la Llei general turística: control de la quantitat i millora de la qualitat i la competitivitat empresarial, des de la nostra pròpia competència en l’ordenació turística.

Per això, optam perquè el control de la quantitat s’estableixi per paràmetres urbanístics: delimitació de les zones de creixement urbanístic amb criteris restrictius sobre el desenvolupament consolidat reordenat actual i quotes de construcció diferenciades per a hotels d’apartaments i habitatges de vacances; amb la qual cosa queda delimitada la capacitat de creixement turisticourbanístic de l’illa de Menorca.

Així mateix, optam per resoldre l’increment de la qualitat de l’oferta construïda avui a les zones turístiques de l’illa definides en el POOT, ja que la realitat ens obliga a considerar i a fer possible que sigui oferta turística tot el que ja s’ha construït en aquestes zones; per la qual cosa hem establert uns paràmetres de qualitat que seran els que s’aplicaran per poder formar part de l’oferta de l’illa, de manera que aconseguirem:

- Rebaixar la capacitat real de l’oferta construïda.
- Controlar i garantir la qualitat del producte turístic illa de Menorca.
- Afavorir la competitivitat de totes les empreses, perquè totes tindran les mateixes oportunitats en utilitzar la qualitat per entrar en el mercat turístic.

Tot l’exposat, per tal de permetre a la Llei general turística de les Illes Balears les actuacions previstes en el POOT de Menorca”

Comptà amb l’oposició del Partit Popular. S’aprova per 30 vots a favor i 27 en contra³⁶⁴

7.5.3.1. Projectes de Llei

Durant aquesta legislatura, els Projectes de Llei, els hem comentat a l’apartat anterior de les lleis, ja que totes les presentades en relació al turisme foren aprovades.

7.5.3.2. Proposicions de Lleis

Pel que fa a les Proposicions de Llei presentades pels grups parlamentaris, o pels Consells insulars d’Eivissa i Formentera i Menorca, també acabaren en lleis

³⁶³ <http://boib.caib.es/pdf/2002153/p22691.pdf>

³⁶⁴ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/5/ple/PL-05-111.pdf>

7.5.4. Indicadors evolutius de la Legislatura

Durant aquesta legislatura volem destacar que s'avançà amb la protecció del territori en base a:

Declaració del Parc Natural de Ses Salines d'Eivissa i Formentera³⁶⁵ a partir de la Llei 17/2001.

Declaració del Parc Natural de Llevant³⁶⁶ a partir del Decret 127/2001, que després seria modificat i reduït el 2003, durant el segon Govern del Sr. Matas a la VI Legislatura.

Parc natural de cala d'Hort, cap Llentrisca i sa Talaia, i les Reserves naturals des Vedrà, es Vedranell i els illots de Ponent a Eivissa³⁶⁷, el 2002, mitjançant el Decret 24/2002. (El 2005 desapareixeria la declaració de Parc Natural i es reduirien els límits, Des de març de 2005, amb l'entrada en vigor de la Llei 5/2005, de 26 de maig, per a la conservació dels espais de rellevància ambiental (LECO), la delimitació de l'àmbit protegit comprèn les Reserves naturals des Vedrà, es Vedranell i dels illots de Ponent, i l'àmbit marí que els envolta) Es tracta d'un fet sense precedents, desclassificar un parc natural i reduir els seus límits.

Declaració de la Reserva Natural de s'Albufereta de Pollença³⁶⁸ a partir d'un Acord de Govern del 19 d'octubre del 2001.

La compra de la Finca Pública de Son Real³⁶⁹, Una gran possessió al litoral de Santa Margalida, amb fons provinents de l'Impost turístic.

La Compra de les finques d'Albarca i es Verger, d'Artà, que formen part del Parc Natural de Llevant.

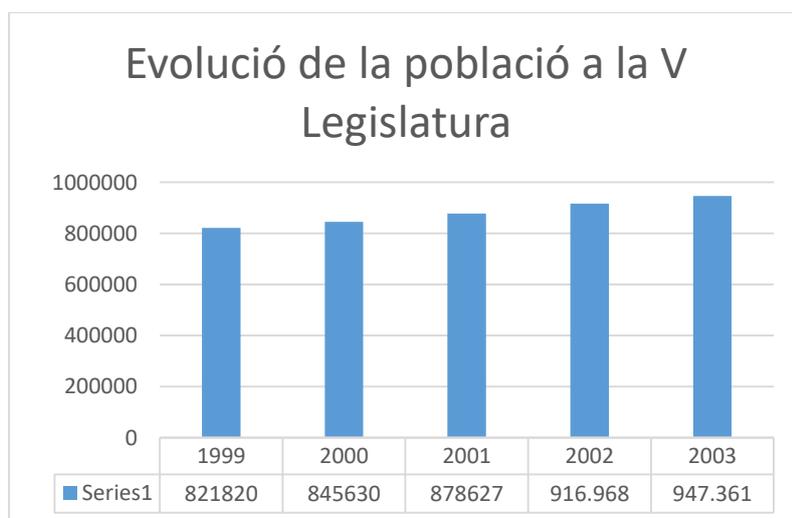
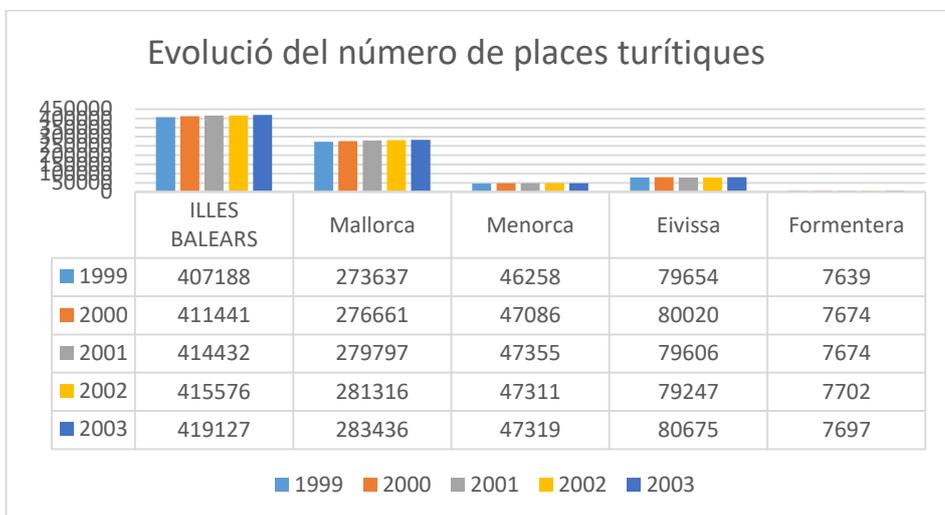
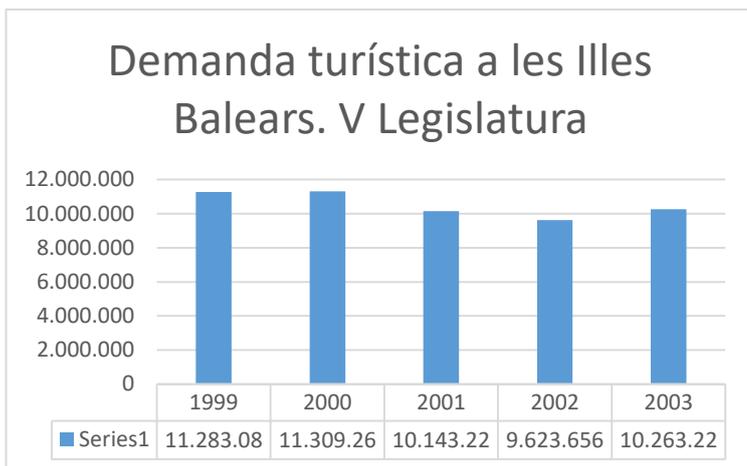
³⁶⁵ https://ca.balearsnatura.com/parque_natural/parc-natural-de-ses-salines-deivissa-i-formentera/

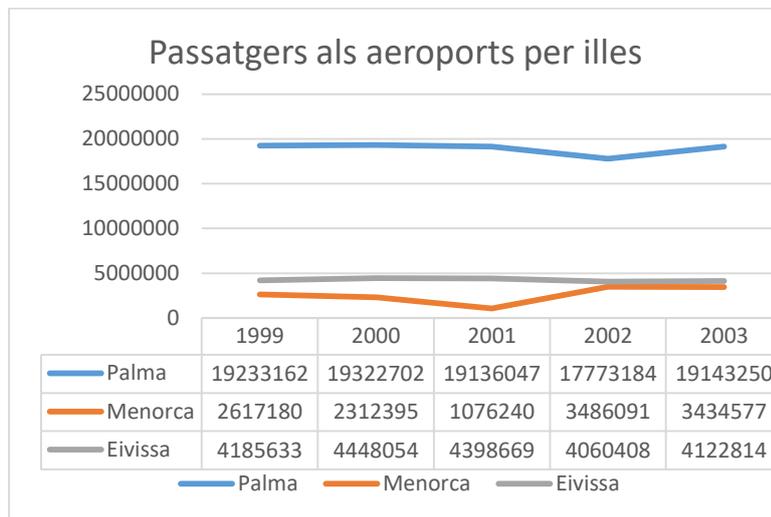
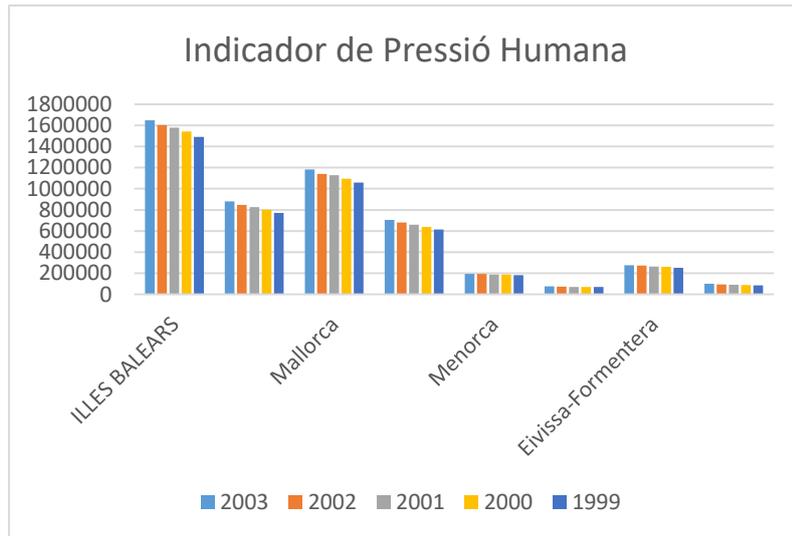
³⁶⁶ https://ca.balearsnatura.com/parque_natural/parque-natural-de-la-peninsula-de-llevant/

³⁶⁷ https://ca.balearsnatura.com/parque_natural/reserves-naturals-des-vedra-es-vedranell-i-els-illots-de-ponent/#historia

³⁶⁸ https://ca.balearsnatura.com/parque_natural/reserva-natural-de-salbufereta/

³⁶⁹ https://ca.balearsnatura.com/parque_natural/finca-publica-de-son-real/

7.6. VI Legislatura 2003-2007

La VI Legislatura suposa un nou canvi de govern. El Partit Popular recuperà el poder a partir d'obtenir la majoria absoluta al Parlament, per un diputat, el de Formentera de l'AIPF que una vegada més seria decisiu que decantar el Govern cap a un sentit o un altra. Aquesta vegada donaria suport al partit de dretes.

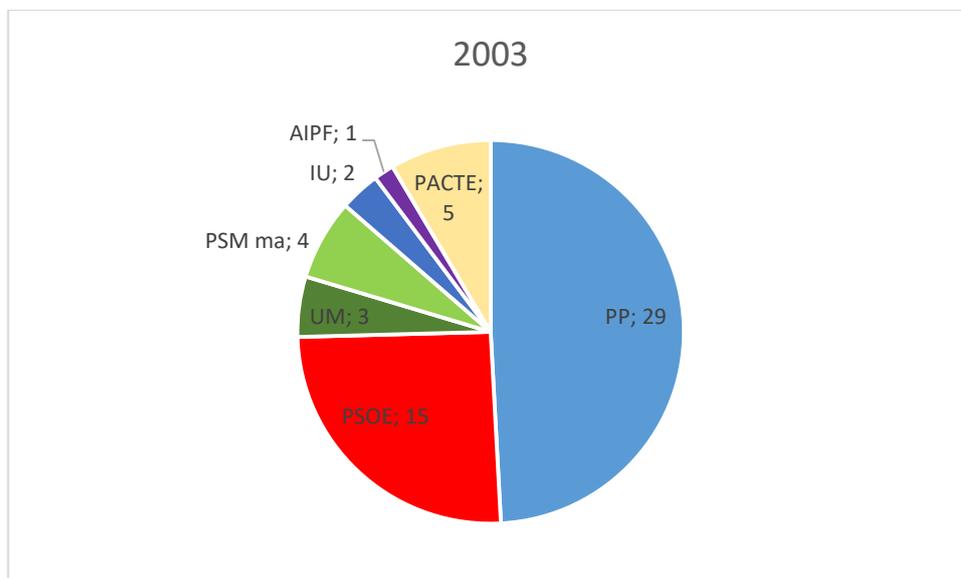
Es produïa la situació de recobrar un govern, que havia estat quatre anys en mans progressistes, per tant es plantejaven uns objectius, en certa manera de desfer el que havien suposat els quatre anys anteriors. La derogació de l'impost de l'ecotaxa en fou el principal símbol.

També les limitacions territorials dels espais protegits es veren afectats per un retrocés en els seus límits i pel grau de protecció.

7.6.1. Resultats electorals

Repartiment d'escons al Parlament de les Illes Balears a partir dels resultats electorals del 2007

Partits	PP	PSOE	UM	PSM ma	IU	AIPF	PACTE
Escons	29	15	3	4	2	1	5

El Partit Popular comptava amb una majoria absoluta d'un sol diputat, però que sumaven la xifra de 30, la qual cosa els permeté portar a terme les seves iniciatives. La primera de totes, òbviament fou la investidura del seu cap de llista el SR. Jaume Mates.

7.6.2. Discurs d'Investidura i turisme

Investidura del Candidat Jaume Matas Palerm³⁷⁰. El candidat Jaume Mates, que repetia experiència, es referia a la política turística dins el seu discurs amb aquests termes:

“...el turisme estira de tota la nostra economia. El turisme és un turisme pròsper, és el que permet i permetrà en el futur una diversificació del sector terciari. Que el meu govern, el govern del Partit Popular, però també qualsevol govern, s'ha de ficar bé en el cap que l'empresari és insubstituïble com a agent essencial de l'activitat econòmica. És clar que es mou pel lucre. i aquest lucre el du a concentrar informació, el du a explorar mercats, el du a gestionar idees empresarials que, coordinant capital, treball i organització. donaran lloc a això que s'anomena empresa. No podem demonitzar l'empresari, no podem demonitzar la seva activitat en nom d'apriorismes ideològics que ens duen on ens duen, on ens han duit. l'empresari es mou -i és la seva obligació- per l'obtenció de rendibilitats, però qui no s'acaba ni la seva figura ni la seva condició. L'empresari té efectes multiplicadors sobre el conjunt de l'activitat econòmica, l'empresari sobretot crea riquesa i genera llocs de feina. Que ningú no es preocupi: el dia que no sigui rendible ni atractiu fabricar una cosa. no es fabricarà, i el dia que sigui rendible i atractiu Fabricar xips. fabricarem xips, però, mentrestant, deixem en pau i respectem l'empresari perquè pugui exercir com a tal, perquè vagi allà on les seves inversions siguin més rendibles i perquè planifiqui la seva activitat des de la llibertat. I nosaltres ja tendrem la responsabilitat de fer que aquestes inversions i aquesta activitat sigui beneficiosa per a tots els ciutadans. Oblidar aquests elementalitats probablement explica bona part d'allò que ens passa.

Què el nostre model turístic ha de ser repensat? Per descomptat, i naturalment, i crec que així ho opinen. en primer lloc. els mateixos empresaris i responsables turístics. Però per repensar-ho. per plantejar aquest gran debat que incitarem al llarg de la Legislatura, és necessari restaurar ponts i espais de diàleg que ho facin possible. Per això parlava, al començament de tarannàs, d'espais de trobada i d'espais de diàleg, per arbitrar mesures de xoc, per revisar imatges de marca, estereotips consagrats i per replantejar-se els criteris de promoció

.... Podria repetir per que eliminarem l'ecotaxa, i destacar que només amb l'anunci de la supressió d'aquest impost ja avui hi ha respostes positives en el mercat turístic. Que malgrat aquesta supressió, volem garantir les inversions medi ambientals, perquè el turisme i el medi ambient seran la nostra prioritat política lligada ala creació de llocs de feina i a la nostra qualitat de vida. Que volem recuperar el liderat turístic per a les Illes Balears. que volem recuperar la nostra imatge i que volem garantir les inversions en infraestructures turístiques, com per exemple la posada en marxa de l'Escola d'Hoteleria d'Eivissa i Formentera”

Destaca la defensa a ultrança de l'empresariat turístic de les Illes Balears, dins un context d'absolut liberalisme econòmic.

Com a cada discurs es ressalta la importància del sector del turisme dins l'economia de les Illes Balears destacant:

- L'Efecte multiplicador

³⁷⁰ DIARI DE SESSIONS DEL PLE I Núm 2-fasciclei I 28 I 26 de juny del 2003

- Creació de riquesa
- Creació d'ocupació
- La rendibilitat

Es reserva per a l'administració procurar que l'activitat turística sigui beneficiosa pels ciutadans.

Admet al discurs la necessitat de repensar el model turístic amb el consens dels empresaris i restablí un diàleg.

Proposa:

- Mesures de xoc
- Revisar imatges de marca, "estereotips consagrats"
- Replantejaments de criteris de promoció

La proposta més concreta que s'anuncia fou la supressió de "l'ecotaxa", impost demonitzat durant la passada legislatura per l'empresariat i l'oposició, convertint-se amb l'estigma de tots els mals. Per tant la seva supressió automàticament genera respostes positives del mercat turístic.

Malgrat l'anterior proposta es parla de garantir inversions medi ambientals, per la prioritat que estableix entre turisme i medi ambient de la política que proposa, lligada a la creació de llocs de feina i a la qualitat de vida.

Es proposa recuperar el liderat turístic de les Illes Balears i Recuperar la imatge (la qual cosa no es demostra que s'hagués perdut).

El darrer referent turístic del discurs és la creació de l'Escola d'Hoteleria d'Eivissa i Formetera³⁷¹ (Que fins el 2015 no fou una realitat, i com a sucursal de l'Escola d'Hoteleria de les Illes Balears, de Palma)

7.6.2. Activitat parlamentària sobre turisme

7.6.2.1. Lleis i Decrets

a) Llei 7/2003, de 22 d'octubre, per la qual es deroga la Llei 7/2001³⁷², de 23 d'abril, de l'impost sobre les estades a empreses turístiques d'allotjament, destinat a la dotació del fons per a la millora de l'activitat turística i la preservació del medi ambient.

³⁷¹ L'Escola d'Hoteleria de les Illes Balears oferirà, per primera vegada a Eivissa, cursos de formació a l'illa. Es tracta d'una iniciativa reclamada des del Consell d'Eivissa que arriba gràcies al compromís del Govern de les Illes Balears, que s'ha fet públic avui en un acte que ha comptat amb la participació del president, Vicent Torres, de la vicepresidenta primera, Viviana de Sans, i del conseller de Treball, Comerç i Indústria del Govern, Iago Negueruela.

³⁷² <http://boib.caib.es/pdf/2003148/p4.pdf>

Com així estava previst i anunciat als quatre vents, una de les primeres iniciatives del Govern del Sr. Jaume Mates fou derogar la Llei de l'impost sobre estades a empreses turístiques. La forta oposició durant la tramitació i l'aplicació de la llei per part del Partit Popular i els empresaris hotelers, suposà una campanya electoral basada sobretot amb la derogació de l'impost turístic.

L'article únic de la Llei és prou clar:

“Article únic

Es deroga la Llei 7/2001, de 23 d'abril, de l'impost sobre les estades a empreses turístiques d'allotjament, destinat a la dotació del fons per a la millora de l'activitat turística i la preservació del medi ambient

El debat parlamentari³⁷³ que suscità, fou “la crònica d'una mort anunciada”, de fet aparegueren expressions com funeral, rèquiem entre els portaveus.

El primer tor de paraula fou pel Conseller d'Economia, Hisenda i innovació Sr. Ramis d'Aireflor.

Justificà la derogació de l'impost en base a;

- Era una promesa electoral.
- Era perjudicial per la comunitat
- Causava missatges negatius.
- No tenia res a veure amb finalitats mediambientals
- Suposava una paga addicional sense cap contrapartida
- No penalitza la contaminació mediambiental, ni estimula positivament cap conservació.
- La falta de consens amb l'empresariat turístic i amb els majorites de viatge
- Es va convertir als hotelers en recaptadors a la força
- No va afavorir l'arribada de turistes ni la desestacionalització
- Potenciava el turisme residencial que consumeix més territori i dona més ocupació.
- Era inoportú, fent al·lusions a la crisi generarà pel 11S i la conjuntura negativa internacional.

El segon torn de paraula fou per Sr. Sampol del Grup Parlamentari PSM-Entesa Nacionalista (Aquest Diputat havia estat Vice-president del Govern anterior).

³⁷³ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/6/ple/PL-06-010.pdf>

Argumentà que si tots els problemes eren per culpa de l'ecotaxa, ironitza que amb la seva derogació tot anirà bé.

Davant l'acusació que l'oferta il·legal no pagava l'impost, repon que tampoc l'IVA, i que a més a més la recaptació de l'IVA va a Madrid i que l'impost turístic quedava a les Illes.

Feu notar que les taxes que graven aeroportuàries, de competència estatal, molt més quantioses en conjunt que l'ecotaxa, no han trobat oposició.

Considera que l'impost ha estat una eina en mans del Partit Popular que ha practicat un terrorisme mediàtic.

Vaticina un futur amb les següents paraules:

“...una política de creació de més places turístiques, de consum de més territori, de noves urbanitzacions, de grans infraestructures viàries, que totes, en el seu conjunt, suposen una fugida cap endavant que no sabem on ens durà. I això forma part d'un model que ha entrat en una espiral incontrolable que ens fuig de les mans” .

Afegeix que el 2003 els passatgers a l'aeroport de Sant Joan augmentaren un 7,56%

Es refereix al model turístic de les Balears de la següent manera:

“...aquell model del Partit Popular que era seguir creixent en quantitat era un model que estava obsolet i que era necessari intentar polítiques que permetessin diversificar l'oferta turística, captar un segment de turistes que podrien venir tot l'any perquè tendriem una oferta cultura que podria atreure segments molt importants de turisme que ara, senzillament, no ve perquè aquí només oferim sol i platja.

Es refereix al Partit Popular com a un instrument polític en mans dels majoristes de viatges, a la vegada que els hotelers també estan Baix les polítics que designen aquets grans majoristes de viatges, ho argumenta amb aquestes paraules:

“...als majoristes de viatges els interessa de cada vegada més controlar la despesa en origen, de cada vegada més controlaran més la despesa en origen, i augmentarà el tot inclòs i augmentaran fins i tot les excursions contractades a l'estranger. I en definitiva, el Partit Popular és un gran instrument en mans d'aquests importants grups de pressió”

La retirada de l'ecotaxa suposarà la retirada de projectes i inversions en matèria de medi ambient i patrimoni, i en suport del món rural.

Vaticina un futur immediat de la següent manera

“La realitat és que aprovarem mesures, aprovaran mesures en aquest Parlament, abans de final d'any, que crearan noves urbanitzacions, aquesta és la realitat. I per tant, el debat no és si l'ecotaxa sí o l'ecotaxa no, el debat és quin model turístic i econòmic volem i quina relació ha de tenir aquest model amb el territori.”

Tot aquest creixement és incompatible amb un model sostenible i a més suposarà més demanda de treballadors, el que abocarà a

“... tendrem més d’un milió i mig d’habitants, aquesta és la realitat. Vostès a això li diuen un creixement sostenible; jo no sé què sostindrà aquest creixement sostenible, el que és indubtable és que això tindrà uns costos en pèrdua de qualitat de vida per al conjunt de la població”

Seguidament usà el torn de paraula pel Grup Parlamentari Socialista el Diputat Sr. Dièguez.

Feu una introducció amb al·lusions històriques de la Tornada de Ferran VII i la restauració, amb la tornada del Govern en mans del Partit Popular. En aquest sentit:

“No se está derogando una ley, se está diciendo a los cuatro vientos quienes son los auténticos amos de esta comunidad autónoma,”

Seguidament contra argumenta al Conseller Sr. Ramis en base a :

- Considera que l’impost és just.

-És modificable i que es pagui als aeroports i ports, sempre amb la col·laboració del Govern Central.

- No suposa un cost afegit pels empresaris hotelers fins i tot poden guanyar diners amb l’ecotaxa

-L’Ecotaxa no dona una mala imatge per a Balears, el 63% dels visitants hi están d’acord. Destacam aquestes paraules:

“En cualquier caso, el grupo de empresarios que controlaba, impulsaba y financiaba, y financiaba, que hay que recordarlo, la campaña de hostilidad contra la ecotasa ya había llegado a la conclusión de que no se podía continuar con el enfrentamiento porque les estaba hundiendo económicamente, y que, tras las elecciones, si el gobierno no hubiera cambiado, ellos sí que habrían cambiado de actitud.”

- No són els ciutadans els que finalment paguen l’ecotaxa. Aquets es veuen afectats en escriu per la política de baixos preus, que suposa una baixada dels costos en recursos humans, en forma de reduccions de plantilla. L’ecotaxa suposà un augment de diners en circul·lació, i això activa l’activitat econòmica.

A hores d’ara Balears fou pionera en la implantació de l’impost turístic, però existeix a França, però altres països tenen taxes que graven l’entrada al país.

Finalment acaba defensant la no derogació de l’impost.

El darrer torn de paraula fou pel Sr. Ramon del Grup d’Esquerra Unida.

Es pronuncià a favor de mantenir l’ecotaxa i es lamenta de la forma de la seva derogació d’aquesta manera:

“..amb una reunió amb la patronal hotelera a la qual s’han de pagar serveis prestats i amb un menyspreu absolut a altres sectors, altres sectors del mateix empresariat, més modestos, de l’empresariat de l’oferta complementària, que patirà greument els efectes de la nova situació turística i en part generada per la derogació de l’ecotaxa, o els sindicats, els pagesos..., en fi, menyspreu també a la Mesa del Turisme.”.

A més de defensar l’impost turístic fa múltiples referències al model turístic de les Illes Balears: Monoconreu de Sol i platja, estacional, preus a la Baixa, creixement indefinit

“Un turisme tan estacional i tan massiu com el que tenim nosaltres, provoca efectes sobre tot el territori; sobre les infraestructures que, per cert, han de tenir unes dimensions molt superiors a les que serien necessàries per atendre només les necessitats dels nostres ciutadans”.

Seguidament passa a revisar als principals impactes del turisme des del caire medi ambiental, a la vegada que exposa la problemàtica del creixement amb les següents paraules:

“Pensam que no podem continuar creixent indefinidament. Encara que ja haguem sobrepassat en dos milions el nombre de turistes que acceptava el Sr. Matas com a límit, ja dic, hem continuat creixent i aquest creixement pensam nosaltres que de cap manera no pot ser indefinit i no es pot perpetuar el sistema de cada any més oferta i més turistes. Tenim una planta hotelera i extrahotelera sobredimensionada; això ho reconeix tothom. De fet, la massificació és un dels retrets més importants que ens fan els nostres visitants, un retret que cada vegada fa un nombre més elevat de visitants, com també un nombre més elevat són els que diuen que no repetiran a les Illes Balears en pròxims anys”.

Per altra banda es refereix als destins competitius de les Illes Balears:

“Turquia, Croàcia, Tunícia, el Carib, que cada vegada tenen més planta hotelera i que, a més, són molt més competitius en relació als preus, en relació al cost de l’estada turística”

Hem de dir que amb perspectives actuals que no està molt encertat quan diu que el turisme està estancat (és molt conjuntural).

Fa una referència a l’entrada a l’Euro i al creixement econòmic que ha fet que els preus pugin.

Finalment defensa l’impost en qüestió coma un bon instrument i retreu amb aquestes paraules:

“La miopia política de determinats sectors molt influents i molt polititzats de la patronal hotelera, que no estaven acostumats a governs que pensen pel seu compte, juntament amb la guerra bruta feta pel Govern de l’Estat i els seus representants en

aquesta terra feren que des del moment mateix del seu anunci s'aixequessin en armes contra l'ecotaxa."

El darrer torn de Paraula fou pel Grup Parlamentari del Partit Popular, en el Diputat Sr. Joan Huguet Rotger³⁷⁴.

Òbviament defensà la derogació donant suport al Govern, fins i tot feu una "certa comparació", diríem que agosarada, amb la caiguda del Mur de Berlín i la derogació de de l'ecotaxa.

Defensà els arguments del Govern contra els de l'oposició.

b) Llei 5/2004, de 20 de desembre, de creació del Col·legi Oficial de guies turístics de les Illes Balears³⁷⁵

D'aquesta Llei, que té un caire de caràcter de regulació professional sobre la tasca de guia turístic volem destacar el següent apartat de l'exposició de motius:

"L'exercici de la professió de guia turístic de les Illes Balears exigeix una formació i comporta un coneixement profund de la idiosincràsia de l'entorn balear, tant en els aspectes geogràfics com en els històrics i socials. Així doncs, es considera oportú i necessari crear un col·legi professional que integri els professionals que, amb la titulació suficient, desenvolupin les funcions de guia turístic i dotar aquest col·lectiu de l'organització necessària per defensar-ne els interessos professionals i generals a l'àmbit de les Illes Balears"

c) Llei 2/2005, de 22 de març, de comercialització d'estades turístiques a habitatges

Aquesta llei te la importància de regular un sector d'Allotjament que fins aleshores havia tingut diferents adjectius com ara: a legal, para legal, no legalitzat i il·legal.

Aquesta tipologia d'allotjaments, podríem dir existents, d'una manera o d'una altra des dels inicis del turisme, que sempre crearen polèmica per la falta de control, de competència deslleial al sector regulat. A la vegada en creixement, paral·lelament a l'increment de segones residències i a urbanitzacions turístiques.

De l'exposició de motius que expressa l'esperit de la Llei, destacam els següents paràgrafs.

"La indústria turística és un sector dinàmic i en continua evolució que intenta cercar constantment noves i originals fórmules d'oferta. Les Illes Balears són una de les primeres destinacions turístiques tant dins l'àmbit nacional com dins l'internacional i, per raó del seu lideratge, es reflecteix de manera directa aquesta contínua evolució. Així, i com a conseqüència de les noves tendències sorgides en la indústria turística en els darrers deu anys, s'ha produït a les Illes Balears una nova realitat econòmica i social. S'ha observat la progressiva inclinació dels visitants a optar per estades de vacances, majoritàriament a habitatges, que no es poden incloure sota l'àmbit d'aplicació de la normativa vigent en la comunitat autònoma de les Illes Balears com a conseqüència de diferents factors. D'aquesta manera, i durant aquests darrers anys, s'ha vengut

³⁷⁴ https://ca.wikipedia.org/wiki/Joan_Huguet_i_Rotger

³⁷⁵ <http://boib.caib.es/pdf/2004184/p5.pdf>

desenvolupant una activitat que, generant innegables beneficis econòmics, es trobava al marge de la legalitat, amb les inevitables conseqüències de manca de control administratiu i tributari.

Una de les funcions del legislador és donar cobertura legal a les noves situacions que es produeixen a la societat. Així, aquesta llei respon a la necessitat de regular una nova realitat econòmica que permeti, entre altres coses, l'emergència a la superfície legal d'una activitat que, fins el moment, quedava gairebé al marge de l'empara normativa. L'objectiu primordial de la llei és, per tant, configurar un marc legal i establir uns principis generals per a la regulació d'una nova activitat turística, la comercialització d'estades turístiques a determinats tipus d'habitatges, dins el marc constitucional de la llibertat d'empresa i de l'economia de mercat.”

“...es tracta d'una cessió temporal de l'ús i el gaudi de la totalitat de l'habitatge, a canvi de preu, moblat i equipat, en condicions d'ús immediat, i constitueix una activitat econòmica que s'exerceix de manera professional i amb finalitats lucratives.”

“...s'estableix com a segon criteri diferenciador dels arrendaments de caràcter privat el fet que la comercialització es realitzi a través dels operadors i canals turístics. És indiscutible la importància adquirida per Internet, tant a nivell qualitatiu com quantitatiu, en la realització de contractacions de productes turístics, i aquesta norma no pot ser aliena a aquesta realitat.

Amb la finalitat d'evitar que les estades realitzades a habitatges situats en sòl rústic puguin eludir l'aplicació de la Llei, cap distinció no es realitza en aquest sentit. Qualsevol estada turística a un habitatge realitzada amb l'oferta i la prestació de serveis turístics, quedarà sotmesa a les disposicions d'aquesta llei, amb independència de la classe de sòl on estigui situat l'habitatge.”

“...la llei ha previst pels habitatges objecte d'estades turístiques, l'obtenció de l'acreditació de qualitat, amb caràcter previ a l'inici de l'activitat. Aquest control previ permetrà que només es puguin comercialitzar en el mercat turístic aquells habitatges que reuneixin uns requisits preestablerts de qualitat i que, en cap cas, els habitatges esmentats no tinguin la condició d'establiments d'allotjament turístic”

Article 1 Objecte de la llei

1. L'objecte d'aquesta llei és la regulació de l'activitat consistent en la comercialització d'estades turístiques a habitatges a l'àmbit territorial de les Illes Balears.

2. Els aspectes que es regulen a l'empara d'aquesta llei són els següents:

- Règim jurídic del comercialitzador.*
- Règim jurídic de l'usuari.*
- Tipologia dels habitatges.*

Pel que fa al debat parlamentari de la Llei³⁷⁶ el primer que hem de dir és que fou una Proposició del Llei del Grup Parlamentari Popular, juntament amb el grup mixt.

El Portaveu d'Unió Mallorquina fou l'encarregat de defensar la llei i ho feu de la següent manera:

- Es tracta de justificar dins l'ordenament jurídic el que és normal a la societat.*

Considera que és una activitat econòmica integrada dins el sector turístic.

³⁷⁶ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/6/ple/PL-06-041.pdf>

- Vol afavorir els beneficis de l'activitat turística a través d'opcions complementàries a l'oferta hotelera tradicional
- Suposa una via per atreure turisme d'alta qualitat a les Illes Balears, diferent de l'hoteler.
- L'oferta dels habitatges turístics de vacances és una font generadora de llocs de feina.
- És una oferta que implica un repartiment més equitatiu de la riquesa generada pel turisme
- Implica un increment dels beneficis dels propietaris de negocis basats en l'oferta complementària.
- Evita la venda de les propietats dels mallorquins.
- no suposa cap risc de saturació del territori ni de consum del nou territori.
- La comercialització d'aquest producte, mitjançant les empreses turístiques, possibilita un control per l'administració dels ingressos i les despeses turístiques.
- Hi ha un desfasament important entre les entrades pels aeroports i ports i les entrades turístiques.
- Planteja la comercialització per Internet i l'arribada amb companyies de baix cost, com a exemple del canvi de model, a la vegada que creu que la Llei permetrà controlar aquesta activitat.

El segon torn de paraula fou per la Diputada Sra. Misericòrdia Sugranyes³⁷⁷, del Grup del Partit Popular que en síntesi tocà els següents temes:

- S'ha produït a Balears una nova realitat econòmica i social, referida a la inclinació dels visitants per allotjar-se a habitatges de vacances.
- El fet anterior suposa una generació de beneficis econòmics molt importants, que es troba al marge de la legalitat.
- Hi ha una necessitat de regular aquesta realitat econòmica.
- És reconeix la importància d'Internet el que fa a les contractacions de productes turístics.
- Tot seguit la seva intervenció consisteix en exposar el contingut de la Llei proposada.

³⁷⁷ https://ca.wikipedia.org/wiki/Miseric%C3%B2rdia_Sugra%C3%B1es_Barenys

- Finalment explica el cas de Menorca i considera que la proposta de Llei permetrà donar sortida a l'oferta al·legal d'aquestes estades turístiques que es produeixen als habitatges de vacances.

El tercer torn de paraula fou per la representant del Grup Parlamentari d'Esquerra Unida i els Verds en la persona de la Sra. Rosselló.

La diputada expressà el rebuig del seu grup a la Llei en base a:

- No resol ni regula els habitatges de vacances.

- No s'afronta al debat sobre el tema que hi ha a la societat. Considera que aquest debat hauria de ser estructural.

- La proposició no té entitat ni pels continguts ni per l'articulat, ja que considera que ja estan regulats per la Llei General Turística del 1999 i a més a més és més permissiva.

- És partidària de la regulació dels habitatges i de les estades turístiques.

- Des del punt de vista urbanístic considera que els habitatges no es legalitzaren, però que tendran una cobertura turística. És a dir es legalitzarà una activitat al·legal.

- És decanta pel model turístic hotelier enfront del residencial. Considera aquest darrer més depredador sobre el territori i sobre els recursos energètics.

Seguidament el torn de paraula fou per la Sra. Vadell del Grup PSM-Entesa Nacionalista. Durant la seva intervenció que resumim sintèticament destacam:

- Una descripció de l'evolució del turisme a les Illes Balears i la relació amb la societat, així com de la seva problemàtica. Pel tema que tractam destacam les següents paraules:

“Les grans solucions als problemes d'aquesta crisi varen venir de la mà del President Cañellas, aleshores President d'aquesta comunitat. I va ser la de les segones residències, ens havíem de convertir en la segona residència d'Europa, havíem de ser la Florida o la Califòrnia d'Europa va dir”

- Les paraules del ex Conseller Cladera de finals del vuitanta, de limitar o reduir 50.000 places turístiques, fou un desig mai complert

“La resta, tot aquest turisme residencial que s'havia de posar a l'abast des de les hores només era un problema urbanístic i avui 14 anys després d'aquesta crisi encara s'ha comprovat que es continua considerant un tema urbanístic el tema de les segones residències destinades a habitatges de vacances. Amb aquesta solució se varen obrir unes noves possibilitats de captació de turisme d'alt poder adquisitiu i es va disparar la construcció de segones residències.

- L'oferta dels habitatges de vacances no es va aconseguir regularitzar

“El Decret Cladera no va aconseguir regularitzar aquesta oferta perquè ja hi havia milers d’habitatges turístics de vacances que apareixien en els fulletons dels majoristes de viatges, o es llogaven mitjançant agències de viatges, o gestors immobiliaris o mitjançant anuncis de premsa i que eren qualificats d’oferta no homologada, al·legal o il·legal. Ja l’any 96 s’estimava que aquesta oferta era d’unes 2.500 cases, la majoria d’elles fora del control de l’Agència Tributària.”

- Amb l’anterior legislació no s’ha aconseguit els resultats desitjats

- Considera que la Llei pot legalitzar el que hi ha, adaptant la llei a les modalitats que vas sortint.

- La manca de la Llei és que no fa referència als apartaments que es lloguen a la costa, ni a les cases de poble.

- Es produeix un creixement del turisme residencial en front del turisme hotel·ler.

- Planteja la consideració de que la Llei pretengui regular els comercialitzadors, però entri en les condicions que han de tenir els habitatges, a la vegada que rebaixa aquestes condicions i serveis que han de tenir les cases.

Finalment qualifica la Llei de confusa i difusa i que no resol el problema de les estades turístiques il·legals.

Anuncia l’abstenció del seu grup.

El darrer torn de paraula fou pel Sr. Alomar, que havia estat el Conseller de turisme de l’anterior legislatura. De la seva intervenció podem destacar:

- Considera que el concepte “estada” suposa una nova figura jurídica inexistent, ja que la condició d’estada turística ve donada per la naturalesa turística de les empreses que tendran permís per a la seva comercialització.

- Argumenta que els drets i deures que otorga la llei recauen en els comercialitzadors i no als propietaris dels habitatges

- Explica que no s’aborda la problemàtica entorn del turisme residencial.

- Queden exclosos els apartaments i habitatges plurifamiliars

La referència que fa a la comercialització a través d’Internet:

“queden exclosos els d’Internet, perquè Internet no és una figura comercial, no és un comercialitzador reconegut per la legislació turística, per tant queden exclosos automàticament tots els que van a través d’Internet, tot el turisme individual que va a través d’Internet queda exclòs”.

Ben aviat quedarà obsoleta i aleshores el concepte d’economia col·laborativa no havia tengut recorregut.

- Qualifica la llei de confusa i de primer a les empreses comercialitzadores

Finalment la Llei fou aprovada per 29 vots a favor 2 en contra i 17 abstencions

7.6.2.1. Propostes de Llei

Les propostes de Llei durant aquesta legislatura caracteritzada pel la majoria absoluta del Govern de Partit Popular i presidida pel Sr. Jaume Mates es convertiren en les Lleis que hem comentat a l'apartat anterior.

7.6.2.2. Proposicions de Lleis

a) Proposició de llei de mesures específiques per a les illes d'Eivissa i

Formentera en matèria d'ordenació territorial, urbanisme i turisme.

Aquesta Proposició de Llei fou la Primera que presentà el Consell d'Eivissa i Formentera. Fou aprovada pel Parlament i es convertí en llei³⁷⁸.

Pel que fa a l'exposició de motius volem destacar els següents paràgrafs:

"...Per tot l'anterior, una vegada aprovat el Pla territorial insular d'Eivissa i Formentera, el qual recollint el model territorial establert a les Directrius, s'ajusta a les particularitats pròpies de les illes Pitiüses, es fa necessari procedir a dictar mesures de caràcter legislatiu, que garanteixin l'efectivitat del model territorial contingut per a ambdues illes en aquest pla."

Es preveuen determinacions per als terrenys on l'ús d'habitatge unifamiliar resulta prohibit, per tal que siguin computables a efectes edificatoris amb les condicions que s'hi preveuen. Així mateix, s'estableixen mesures de compensació en terrenys inedificables per possibilitar la construcció d'un habitatge unifamiliar. Per altra banda, es regula amb caràcter general l'agrupació de les edificacions a sòl rústic, prevista fins ara només per als terrenys qualificats per la Llei 1/1991, de 30 de gener, d'espais naturals.

"S'estableixen diverses mesures d'ordenació que permeten, en determinades condicions, una reducció de la superfície mínima exigible a efectes edificatoris en finques de sòl rústic, amb la finalitat de primar els propietaris tradicionals d'aquests terrenys "

"Es faculta el Pla territorial per regular l'ampliació d'habitatges existents en sòl rústic ubicats en zones on l'ús d'habitatge resulti prohibit o no apte per ubicar-hi habitatges i per regular les modalitats, condicions específiques i procediment d'autorització de l'oferta turística a sòl rústic, per tal d'adaptar-les a l'especificitat de cada illa, atès que la normativa sectorial existent a les Illes Balears no reflecteix l'especificitat de les Pitiüses. Aquesta llei preveu la compatibilització de la vinculació de l'activitat de camp de golf sense oferta complementària amb la d'ús d'habitatge, degut a la disseminació pròpia dels assentaments en sòl rústic existent a les Illes que podrien arribar a fer inviable aquest tipus d'oferta que contribueix a la desestacionalització de l'activitat turística."

³⁷⁸ <http://boib.caib.es/pdf/2005188/mp4.pdf>

Pel que fa al debat parlamentari de la Proposició³⁷⁹, el primer torn de paraula de defensa de la Proposició fou pel Sr. Sala Torres, Conseller executiu del Departament de Presidència i Relacions Institucionals del Consell Insular d'Eivissa i Formentera. En síntesi dels seus arguments destaquen:

- Es tracta d'adaptar alguns aspectes de la legislació balear a la idiosincràsia pròpia de les illes, amb una identitat diferenciada i amb característiques d'assentaments humans diferents.

- No existeix inconvenient a legislar per a àmbits geogràfics determinats de la comunitat autònoma.

Tot següent passa a explicar l'articulat de la Llei dels que destaquen el següent

- La llei corregeix una injustícia dona seguretat jurídica, en el sentit que possibilita que es concedeixin unes llicències que es tramitaren ajustant-se a dret i en denegaren en base a norma posterior.

- Es regula el còmput de superfície dels terrenys favorable a l'ús del sòl per a habitatges.

- Pel que fa a la limitació de nuclis rurals en sòl rústic, no és incompatible amb a delimitació d'àrees de protecció territorial, ja que és una situació preexistent de fet.

- Es dona resposta a realitats preexistents, l'existència d'habitatges a zones que resulta a l'actualitat prohibit.

- El Pla Territorial Insular pot regular en sòl rústic tots els aspectes que afectin a l'oferta turística

- Permet l'activitat de camp de golf sense oferta complementària, en terrenys ja vinculats a l'ús d'habitatge familiar aïllat en sòl rústic, l'objectiu és primar els camps de golf sense oferta complementària.

El següent torn de paraula fou pel Grup Parlamentari Popular en boca del Sr. Antoni Marí, que òbviament defensà la proposició en base als següents arguments:

- Les Directrius d'Ordenació Territorial varen ser modificades per la Llei 9/99 de 5 d'octubre, de mesures cautelars, la qual cosa provocà efectes retroactius i desfavorables als drets legítims dels ciutadans.

- Mitjançant la present Proposició de Llei es deroguen els efectes retroactius que produí la Llei 9/99 a la vegada que s'estableixen mesures de compensació en terrenys

³⁷⁹ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/6/ple/PL-06-065.pdf>

inedificables per possibilitar la construcció d'un habitatge familiar i facilitar l'agrupació de les edificacions.

- També es contempla mesures de reducció de la superfície mínima exigible en les agrupacions de finques en sòl rústic.

- Es facilita l'ampliació d'habitatges existents i la vinculació als camps de golf sense oferta complementària. Això possibilita que es puguin fer camps de golf, ja que sempre hi ha una casa enmig que ho impossibilita.

- La present iniciativa emana de del PTI (Pla Territorial de l'Illa) d'Eivissa i Formentera.

- Resaltam les següents paraules de les acaballes de la seva intervenció:

“Però jo voldria posar a les senyores i senyors diputats en la pell dels eivissencs, i gent que ha vingut de fora, que mitjançant les lleis que existien en el seu moment adquiriren uns terrenys, que en aquells moments era de 7 o 8.000 metres perquè es poguessin fer una casa. Després surten els Directrius d'Ordenació Territorial i els diuen que han d'aconseguir 15.000 metres per fer-se una casa. Amb els sistema d'herències que existeix a Eivissa es reuneixen els 3 o 4 germans per aconseguir els 15.000 metres necessaris per fer-se una casa i una vegada els han reunit i els tenen, surten les modificacions i les normes cautelars que impedeixen que aquella persona es faci una casa en aquell lloc que té. I com s'ha dit aquí actualment, resulta que si el presenten avui a les 12 hores es podia fer i els que ho varen passar 15 hores després ja no es podia fer.

Per part dels grups parlamentaris que es mostraren en contra de la proposició, intervingué en primer lloc el Sr. Ramon per part d'Esquerra Unida i els Verds.

De la seva intervenció destacam sintèticament els següents arguments per a votar en contra:

- Considera que té una idiosincràsia diferent, tot i ser eivissenc, que la que ha exposat el protaveu del Consell d'Eivissa.

- No té sentit aprovar una normativa general, per després canviar-la arbitràriament..

- Considera inadmissible modificar la llei perquè tornin ser urbanitzables uns terrenys declassats per les DOT (Directrius d'Ordenació Territorial).

- Denúncia que no hi ha límits a l'especulació urbanística, es pot construir a tot el sòl rústic, que les segregacions amb finalitats urbanístiques són vàlies i que es pot construir en els espais protegits.

- La Proposició de Llei suposa una major voluntat d'afavorir l'especulació i la desaparició sistemàtica del sòl rústic.

- Es tracta de reduir encara més per poder construir en ANEI (Àrea Natural d'Espècial Interès) o ARIP (Àrea Rural d'Interès Paisatgístic).

-Introdueixen un sistema per reduir la parcel·la mínima per construir, encara un 25%.

- Es crea la figura de Nucli rural per protegir construccions il·legals en sòl rústic, que permetrà la construcció de nous habitatges a les parcel·les que quedin buides, de superfície inferiors al sòl rústic normal.

- Es legalitzen totes les construccions il·legals que s'hagin fet en el passat, a més a més, es permetrà la seva ampliació.

- Considera que volen omplir el sòl rústic de camps de golf.

- Denúncia que els instruments de planejament dels municipis d'Eivissa puguin ser Normes Subsidiàries i no plans generals com a la resta dels municipis.

El segon torn de paraula, per justificar el vot negatiu de l'oposició, fou pel Grup Parlamentari PSM-Entesa Nacionalista. La Sra Maria Antònia Vadell³⁸⁰ exercí deportaveu i de la seva intervenció en destacam el següent:

Fa una introducció valorant el retrocés en matèria de protecció del territori (iniciativa per urbanitzar al costat des Trenc, derogació dels parcs naturals de Llevant i el Parc de Cala d'Hort.) respecte al que s'havia aconseguit durant els darrers vint anys.

Considera que el Pla territorial insular es va fer amb la intenció de rebaixar la protecció del territori i que aquesta iniciativa és per afavorir la urbanització i eliminar normes de protecció.

Qualifica de despropòsit autoritzar edificacions en base a normatives anteriors al 99.

Afirma que la proposta contempla el sòl rústic, pràcticament com a un solar i per tant la possibilitat d'esser edificat. A la vegada que possibilita construir en àrees de protecció territorial de costes i àrees naturals d'espècial interès d'alt nivell de protecció. Tot en conjunt afavoreix l'especulació i afavoreix la construcció.

Pel que fa a la regulació de l'oferta turística, considera que es converteix tot el territori d'Eivissa i de Formentera en zona turística.

Defensa que no es varen perjudicar de forma injusta i contrària a la seguretat jurídica. Afirma en aquest sentit que el dret a edificar el dona la planificació, no el dona la propietat.

³⁸⁰<http://www.centpercent.cat/tag/maria-antonia-vadell/>

Pel que fa a la consideració de la Idiosincràcia reproduïm:

“...aquesta idiosincràsia no vol dir que aquesta voluntat, aquest respecte a la idiosincràsia hagi de ser una carta en blanc per a tot, i no s’ha de permetre una regressió ni una pèrdua de la qualitat territorial, social o turística.”

Del final de la seva intervenció destacam:

“...el Pla Territorial d’Eivissa i Formentera ha hagut de modificar 10 lleis perquè es pogués adaptar a la legalitat vigent.”

El darrer torn de paraula dels grups que estaren en contra de la proposta de Llei fou per Grup Parlamentari Socialista. El Diputat Sr. Boned fou el portaveu.

Desqualifica la proposició de frau parlamentari. Considera la proposta que serveix només per des protegir territori i per legalitzar tot allò que s’ha construït al marge de la llei. Afirmar que en 12 articles es pretén modificar 9 lleis dictades pel Parlament de les Illes Balears.

També es refereix al concepte “idiosincràsia” al fet del reconeixement explícit que el nombre d’especuladors territorials i d’infractors urbanístics és molt superior a Eivissa i Formentera que a la resta de les illes Balears.

Apuja el to del debat amb les següents paraules:

“ens trobam amb una majoria d’administracions municipals que resulten ser clares i necessàries col·laboradores d’encobridors de l’especulació, i de corruptes i d’infractors urbanístics.”

Considera que amb la proposició s’elimina pràcticament tot el règim jurídic aplicable al sòl rústic de les Illes Balears. La qual cosa possibilitarà la proliferació d’habitatges unifamiliars a totes les zones de sòl rústic protegit d’Eivissa i Formentera.

Acusa, que el que es vol és que tota Eivissa passi a ser directament zona turística i es puguin construir hotels, a la vegada que s’abandoni l’ús agrari del sòl rústic.

Pel que fa referència als camps de golf ho fa amb aquestes paraules:

“...a partir de l’aprovació d’aquella proposta, els elements que hauran d’esquivar els que juguen a golf seran no arbres sinó habitatges enmig d’aquests camps de golf.”

Finalment la Proposició de Llei fou aprovada per 30 vots a favor i 23 en contra.

b) Proposició de Llei relativa a la derogació de la Llei 12/1988, de 17 de novembre, de camps de golf.³⁸¹

Aquesta proposició referida a un dels temes estrelles del debats parlamentaris turístics sobre el golf, fou presentada pel Grup Parlamentari Esquerra Unida i els Verds. La Proposició de derogació d'una Llei de 1988, que ja comentarem en la II Legislatura, ve argumentada per la Portaveu Sra. Rosselló en base al moment d'eclosió de projectes. La intervenció de la Sra. Rosselló ens pareix molt interessant, ja que ens fa un resum de quina ha estat l'expansió, l'evolució dels projectes i execució dels camps de golf a les Illes. Des del nostre punt de vista i amb les dades es pot afirmar de l'èxit de la promoció del turisme de golf. Segons les paraules de la Diputada:

“Actualment hem de dir que hi ha molts de projectes en marxa. Nosaltres entenem que en aquest moment realment a les Illes hi ha una vertadera eclosió del que són projectes de camp de golf, i allò on més es detecta evidentment és a l'illa de Mallorca. En funcionament i construïts hi ha 18 camps de golf a Mallorca, 1 a Menorca i 1 a Eivissa, tots ells amb oferta complementària annexa tant d'hotels o d'aparthotels. A Mallorca concretament 725 hectàrees de sòl rústic estan ocupades per aquesta oferta de golf, però actualment a Mallorca hi ha 11 projectes de camps de golf en tramitació i 3 en construcció, la qual cosa suposarà una ocupació en sòl rústic de 1.500 hectàrees, la qual cosa significa una urbanització encoberta de sòl rústic. A Eivissa, tot i la dificultat territorial de dur endavant aquestes instal·lacions, es parla de tres nous camps de golf als nuclis turístics de Sant Antoni, Santa Eulària i Platja d'en Bossa; i a Menorca també ha sorgit un seguit de propostes ben pintoresques tant a Ciutadella, on hi ha interès per dur endavant un camp de golf, malgrat encara no s'hagi contractat, a Alaior, que s'ha presentat una proposta de camp de golf i oferta complementària, i a Alcalfar Vell de Sant Lluís també es planteja una oferta d'aquestes característiques.”

La proposició comptà amb el suport dels grups de l'oposició, però fou derrotada per 30 vots en contra i 24 a favor.

c) Proposició de llei d'avaluacions per a la protecció del medi ambient a les Illes Balears.³⁸²

Hem volgut fer esment a aquesta Proposició, encara que no sigui directament turística, per constar una preocupació de caràcter medi ambiental genèrica. Fou presentada pel Grup Parlamentari Esquerra Unida i Els Verds, però fou rebutjada per 24 vots a favor i 32 en contra.

d) Proposició de llei de mesures d'emergència en matèria d'ordenació territorial.³⁸³

³⁸¹ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/6/ple/PL-06-071.pdf>

³⁸² <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/6/ple/PL-06-079.pdf>

³⁸³ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/6/ple/PL-06-114.pdf>

Volem destacar d'aquesta Proposició de Llei que prové d'una Iniciativa popular, que denota la sensibilitat social sobre els aspectes de caràcter territorial. De totes maneres fou rebutjada, encara per la mínima. Obtingué 28 a favor i 29 en contra,

e) Proposició de llei relativa a la protecció del paisatge de les Illes Balears.³⁸⁴

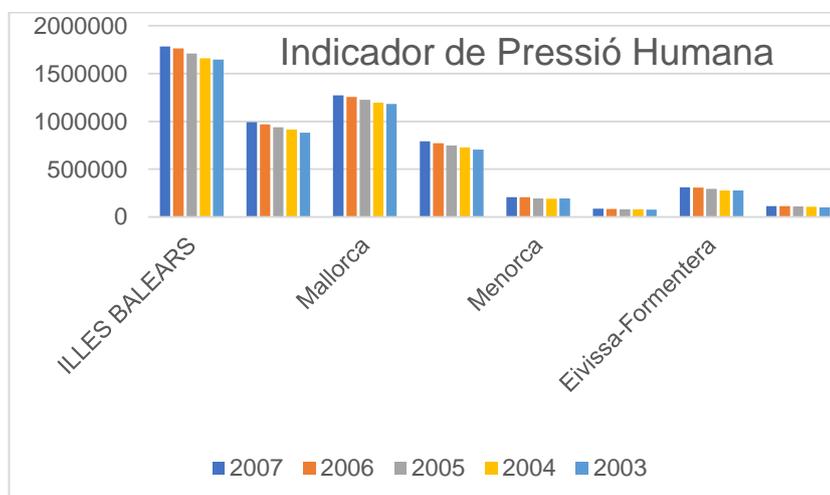
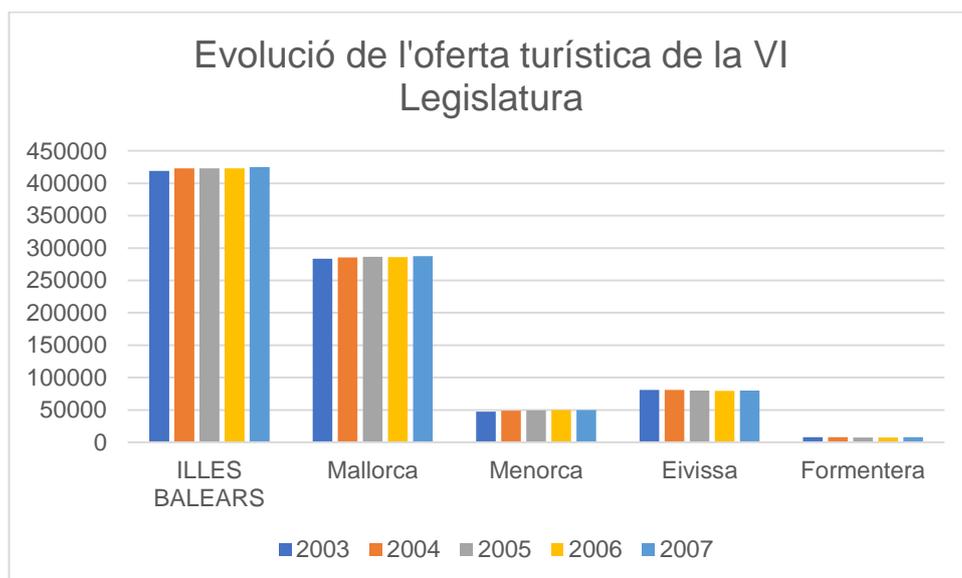
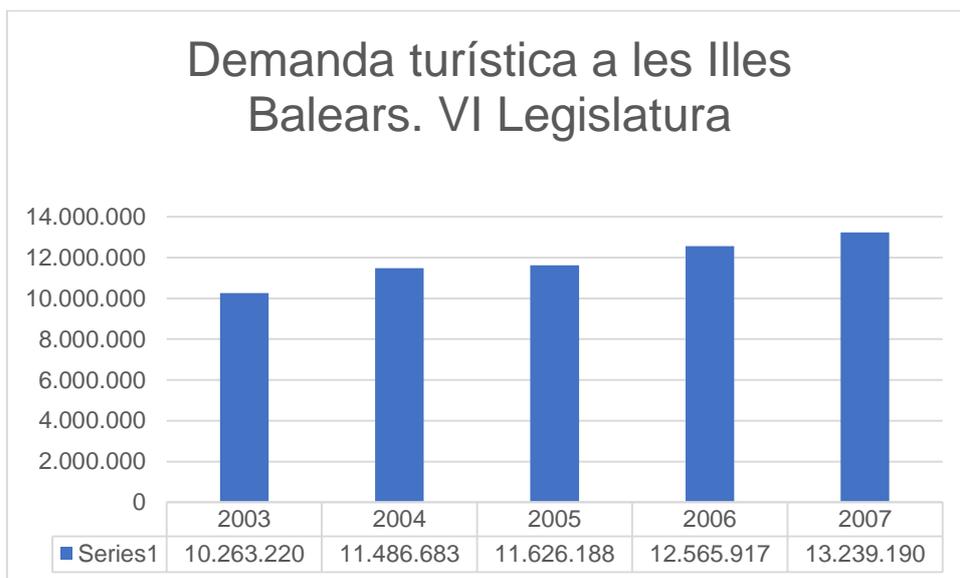
Aquesta proposició fou presentada pel Consell de Mallorca que aleshores estava governat per Unió Mallorquina, presidit per la Sra. Maria Antònia Munar i fou defensada pel Sr. Nadal.

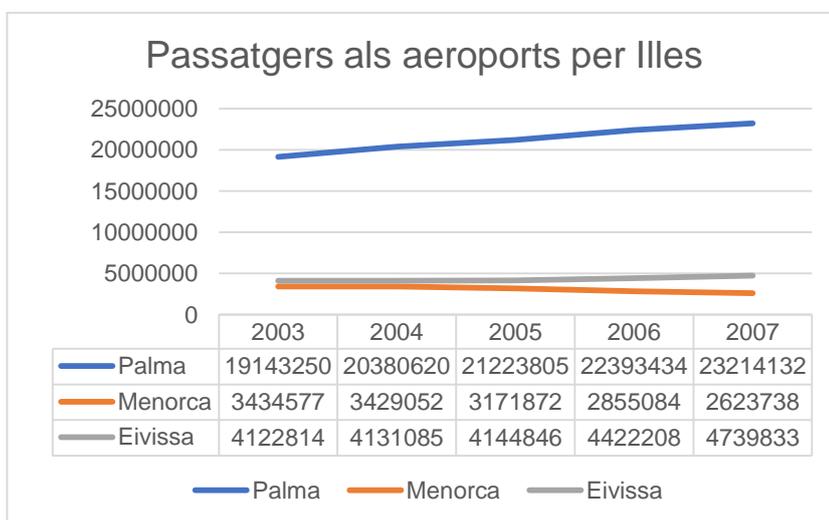
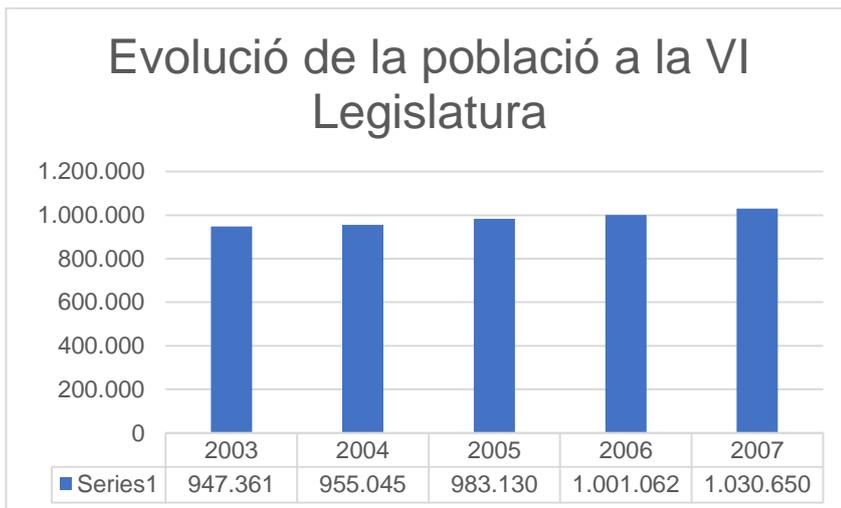
Aquesta Proposició fou aprovada per un ampli consens 44 vots a favor i 7 abstencions.

Cal comentar que el mateix Parlament havia rebutjat proposicions de caràcter proteccionista que provenien dels grups Esquerra Unida i Els Verd i la que provenia d'una iniciativa popular.

³⁸⁴ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/6/ple/PL-06-116.pdf>

7.6.4. Indicadors evolutis de la Legislatura

7.7.VII Legislatura 2007-2011

7.7.1.Resultats electorals

A la VII Legislatura, el Partit Popular no revalidà la majoria absoluta, per dos escons, i donà lloc al nomenat 2ⁿ Pacte de progrés, liderat pel PSOE i recolzat per la coalició electoral del Bloc, Unió Mallorca, El PSM-Entesa Nacionalista- Els Verds i l'Agrupació Independent per Formentera.

Aquesta legislatura es caracteritzà en primer lloc per la crisi financera mundial i la baixada de recursos públics, per fer front a la despesa pública de les Illes Balears i en segon lloc, pels casos de corrupció, que sortiren a la llum i es judicialitzaren, respecte a la legislatura passada del Govern del Sr. Matas.

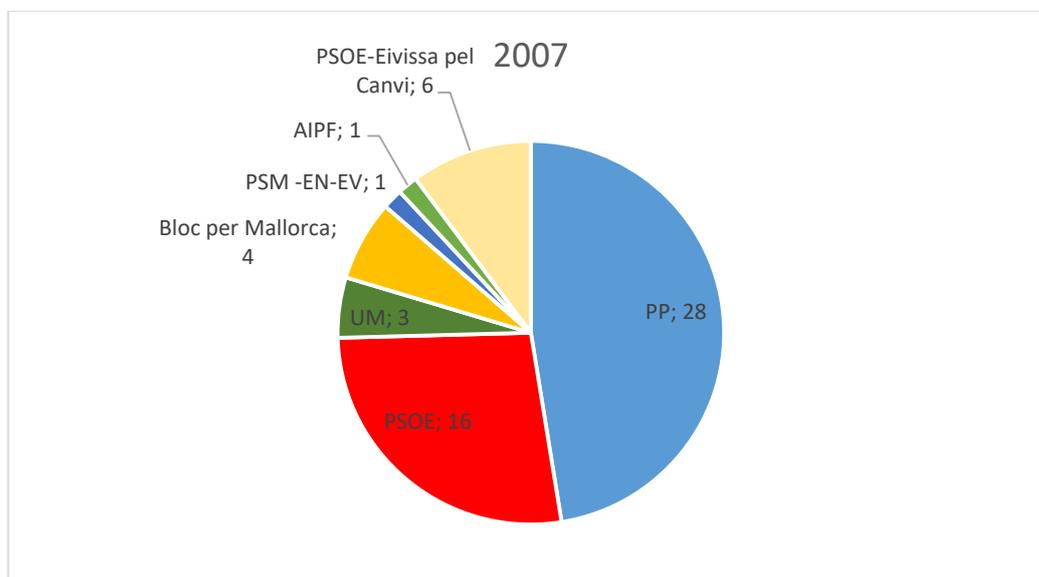
A més del Partit Popular, protagonitzà la corrupció el Partit d'Unió Mallorca, que formà part del Govern del Sr. Antich fins el 2009, quan foren cessats els membres del Govern d'aquesta formació. El setge policial al que fos sotmès el partit regionalista, suposà l'extinció de la formació política i la condemna d'alguns dels seus principals representants.

Aquesta legislatura va ser molt inestable per dos grans motius, la crisi financera mundial, que afectà greument a les finances del govern i el degoteig dels casos de corrupció. La persecució de casos de corrupció va ser una constant afectant molt a la Conselleria de turisme que va tenir 4 titulars Sr. Francesc Buils, entre el 9 de juliol de 2007 fins a 1 d'octubre de 2008; Sr. Miquel Nadal, entre 1 d'octubre de 2008 i 10 de desembre de 2009, El Sr. Miquel Ferrer, entre 10 de desembre de 2009 fins el 8 de febrer de 2010. Els tres anteriors formaven part del partit d'Unió Mallorca, que fou acusat i condemnat per molts de casos de corrupció. Però s'ha de destacar que donar suport a la constitució del que fou el Segon pacte de Congrés. La quarta Consellera fou la Sra. Joana Barceló, del PSOE, i el Govern junta en la mateixa persona, per primera vegada, les titularitats de treball i turisme, canviant d'aquesta manera l'organigrama del Govern. La Sra. Barceló començà la seva tasca com a Consellera de turisme el 18 de febrer de 2010 fins el 18 de juny de 2011.

Turísticament podríem dir que va ser una legislatura en part fallida, des del punt de vista de la política turística. No s'instaurà l'impost turístic i la Llei General Turística del 1999, continuà essent la principal llei que regulà el turisme.

Repartiment d'escons al Parlament de les Illes Balears a partir dels resultats electorals del 2007

Partits	PP	PSOE	UM	Bloc per Mallorca	PSM-EN-EV	AIPF	PSOE-Eivissa pel Canvi	
Escons	28	16	3	4	1	1	6	

7.7.2 Discurs d'Investidura

El discurs d'investidura³⁸⁵ que encetava la VII Legislatura fou pronunciat pel Candidat Francesc Antic el juny 2007 que repetia experiència com a candidat i futur president de govern.

Del seu discurs pel que respecta al turisme és pot destacar el següent.

“Permetin ara que presenti les bases que han de configurar la nostra actuació econòmica. D'entrada, pel que fa al creixement econòmic vull deixar una premissa ben clara, perquè ningú es pugui embullar: soc absolutament partidari del creixement econòmic i quant més, millor; però la qüestió no és aquesta, la qüestió no és el quant només, sinó el com. Créixer un 5 %, com ho fèiem als anys 90, sobre la base de la construcció no és un camí de futur, destruir territori és anar contra la nostra principal indústria, el turisme. Però créixer aquest mateix 5 % per l'aportació de noves tecnologies, innovació, investigació, inversions socials, educatives i mediambientals i noves professions, seria una magnífica notícia per a aquest país

...

El turisme també és tecnologia ambiental, serveis informàtics, de seguretat, serveis socials, empreses de reciclatge, d'esport, de dinamització cultural i moltes altres. El desenvolupament d'aquests aspectes crearà més riquesa i més ocupació. I el turisme a les Illes Balears és bàsicament, com tots sabem, sol i platja. És un model que no qüestionem, però que si volem que segueixi sent rendible i no perdi competitivitat l'haurèm de posar al dia. Si volem viure del turisme no podem destruir territori. El

³⁸⁵ DIARI DE SESSIONS DEL PLE / Núm. 2 / fascicle 1 / 3 i 4 de juliol del 2007

turisme és un tema d'Estat que necessita una estratègia específica i prioritària És indispensable dotar aquesta activitat de la qualitat i la seguretat necessàries per tal de diferenciar-la de la dels nostres competidors

Per tant, seguirem liderant les zones de reconversió integral, com ara és la Platja de Palma i d'altres, sempre des del consens i des de la col·laboració interinstitucional. Des del Govern tindrem perfectament marcades les nostres prioritats pel que fa al tipus de turisme que hem d'impulsar: el turisme hotelier, la desestacionalització, la qualitat i la diversificació. En definitiva, el turisme que crea més riquesa, ocupa menys territori i crea més llocs de feina. Tampoc oblidarem la mal anomenada oferta complementària, que avui, a tots els efectes, s'ha de considerar també oferta principal. Posarem especial èmfasi a millorar, entre tots i en tots els àmbits, l'atenció al client, el foment de la cultura del detall i la formació contínua. Volem seguir sent líders en turisme i en percentatge de clients repetidors

...

Un pacte que permeti al nostre sector primari, a la indústria, al turisme i a les noves activitats crear una economia forta i solidària. Un pacte negociat amb tots els agents socioeconòmics que fixarà els objectius globals del país: un increment de la productivitat, una millor inserció en el context internacional, la millora de la formació, l'articulació d'unes relacions laborals que augmentin la contractació i la qualitat de l'ocupació i el reforçament de la cohesió social"

El candidat es declara partidari absolutament del creixement econòmic, però a la vegada no veu positiu que aquest creixement en basi en la construcció a costa de destruir territori. Referint-se al passat més recent. Aquest fet ho considera contraproductiu pel que fa al turisme.

Es relaciona el sector turístic amb: tecnologia ambiental, serveis informàtics, de seguretat, serveis socials, empreses de reciclatge, d'esport, de dinamització cultural...

No es qüestiona el model de "sol i platja", però vol que sigui més rendible i competitiu.

S'apel·la a una estratègia específica i prioritària per a dotar al turisme de qualitat i seguretat i que es pugui diferenciar dels competidors.

La proposta més concreta és la "reconversió integral" en el cas concret de la platja de Palma.

Des del Govern es proposen impulsar:

- El turisme hotelier
- La desestacionalització
- La qualitat
- Diversificació

Es fa un esment a l'oferta complementària, que es troba que s'ha de considerar "principal"

Millores pel que fa:

- Atenció al client
- Foment de la cultura del detall
- La formació contínua
- La fidelitat dels clients

7.7.3. Activitat Parlamentària

7.7.3.1. Lleis

Les lleis que es presentaren, pel que fa al turisme, podríem dir que foren tangencials, ja que tenien a veure sobretot amb el territori i la sostenibilitat i per fer front a les conseqüències de la crisi econòmica, que a mitjans de la legislatura ho començà a condicionar tot.

D'entre elles comentarem la següent per la importància que suposa en la protecció de tot un conjunt de territoris que la majoria tenien una possibilitat de ser urbanitzats. Destacam el protagonisme de l'Illa d'Eivissa pel que fa al contingut de la pròpia llei com pel que fa al debat parlamentari que suscità.

a) Llei 4/2008, de 14 de maig, de mesures urgents per a un desenvolupament territorial sostenible a les Illes Balears³⁸⁶.

De l'exposició de motius n'extreiem el següent paràgraf que és tota una declaració de principis conservacionistes i fixa quin ha de ser el paper de l'Administració:

6. "Els poders públics de les Illes Balears han de tenir com a orientació bàsica el desenvolupament econòmic i social, el qual no ha de comportar una pèrdua de la diversitat i la singularitat del territori, ni dels recursos naturals i patrimonials.

La preocupació per aconseguir un desenvolupament sostenible que procuri el benestar de la població i la preservació dels recursos naturals ha inspirat l'aprovació d'un seguit de lleis i normes orientades a aquest objectiu.

D'altra banda, els poders públics de les Illes Balears han de contribuir a protegir de forma efectiva els espais naturals i les àrees rurals i a preservar el paisatge com a un valor cultural i social i també com a actiu econòmic del territori. De fet, els valors estètics i identitaris del paisatge prenen cada vegada més dimensió social i han de ser objecte irrenunciable de consideració pública.

Igualment, el fet insular és una característica fonamental per entendre la realitat de les Illes Balears, i s'ha de tenir ben present a l'hora de planificar el futur territorial, econòmic i ambiental. Un territori reduït, uns recursos naturals escassos i una població cada vegada més nombrosa fan evident la necessitat de reorientar les pautes de desenvolupament del territori i evitar l'ocupació de les zones paisatgísticament més valuoses o les àrees amb valors naturals i culturals inqüestionables. De la mateixa manera s'ha de fomentar un ús eficient del sòl i s'han d'impulsar criteris racionals dels processos d'ocupació del sòl "

³⁸⁶ <http://boib.caib.es/pdf/2008068/mp4.pdf>

7. “2. *Els poders públics de la comunitat autònoma han de vetllar per la defensa i la protecció de la naturalesa, del territori, del medi ambient i del paisatge. Han d'establir polítiques de gestió, ordenació i millora de la seva qualitat harmonitzant-les amb les transformacions que es produeixen per l'evolució social, econòmica i ambiental. Així mateix, la Comunitat Autònoma ha de cooperar amb les instàncies nacionals i internacionals en l'avaluació i en les iniciatives relacionades amb el medi ambient i el clima.*

3. *Les administracions públiques de les Illes Balears promouran polítiques d'equilibri territorial entre les zones costaneres i les de l'interior*

A Llei té un capítol específic sobre els camps de golf:

“El capítol II fixa unes determinacions aplicables als camps de golf, com a conseqüència de la derogació íntegra de la Llei 12/1988, de 17 de novembre. Aquestes determinacions tenen els seus eixos principals en la prohibició d'aquestes instal·lacions esportives en els terrenys que no ho permetin, així com la possibilitat de la denegació de la declaració d'interès general sobre la base de criteris d'inoportunitat d'implantació d'aquests usos per raons de la seva incidència territorial o paisatgística, l'afectació als recursos naturals, l'oferta de camps de golf ja implantada a cada illa o àrea homogènia, així com per aplicació del principi de desenvolupament sostenible.”

Un altre element important d'aquestes regulacions és la prohibició d'usos residencials o d'allotjaments turístics.

Finalment, es regula que en el procediment administratiu s'exigirà sempre l'estudi d'avaluació d'impacte ambiental pertinent. “

Pel que fa al Debat Parlamentari³⁸⁷ l'encarregat de defensar la Llei fou el Conseller de Mobilitat i Ordenació del Territori Sr. Gabriel Vicens. De les seves paraules en destaquem la constatació que:

- El desenvolupament territorial i urbanístic a les Illes Balears sovint ha estat poc planificat i deficientment regulat.

El desenvolupament urbanístic s'ha escampat ràpidament sobre un territori limitat provocant impactes i desequilibris evidents, creixements exagerats i pèrdua específica de diversitat territorial i patrimonial.

- El cos normatiu ha estat insuficient o ineficaç en la seva aplicació

- És inqüestionable que nombrosos impactes i males pràctiques territorials no s'han pogut o bé no s'han volgut evitar.

- Són possibles avui en dia usos abusius i usos incoherents i insostenibles del territori

- El territori insular és reduït, els recursos naturals vulnerables i una població creixent implica la necessitat de reorientar les pautes de desenvolupament.

³⁸⁷ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/7/ple/PL-07-030.pdf>

- Els poders públics tenen l'obligació de protegir de forma efectiva els espais naturals, els espais agraris i les àrees rurals, així com el paisatge com un valor cultural i social, a la vegada com actiu econòmic del territori.

Tot seguit passa a explicar l'articulat de la Proposta de Llei, del que destacam el que fa referència al camps de golf:

8. "Aquestes determinacions es basen en la prohibició d'aquestes instal·lacions esportives a tots aquells terrenys que no ho permetin, així com la possibilitat de denegació de l'interès general sobre la base de criteris d'inoportunitat de la seva implantació. Les raons, per tant, podran ser diverses: la incidència territorial o paisatgística que puguin tenir aquestes instal·lacions, l'afectació en els recursos naturals, l'oferta de camps de golf ja existent, o simplement per aplicació del principi de desenvolupament sostenible. Un altre element evidentment important recollit en aquest capítol és la prohibició dels usos residencials o d'allotjament turístic en els camps de golf"

El Projecte de Llei reclassificà a sòls protegits més de 1.500 hectàrees de Mallorca i d'Eivissa, totes elles amb més o menys pressió urbanística:

9. "A l'illa de Mallorca s'amplien els àmbits de determinades àrees d'especial protecció, ANEI o ARIP, de tal manera que queden salvaguardats de la transformació urbanística els següents espais, i si em permeten els citaré amb el topònim més conegut; es tracta d'Alcanada a Alcúdia, Son Real a Santa Margalida, Caló d'en Marçal a Felanitx, Regana a Llucmajor, Can Vairet i altres finques confrontants a Calvià, Cala Blanca i Biniorella a Andratx, Montport a Andratx, el Vilà a Pollença i Cala Carbó i Can Botana també a Pollença. Pel que fa a l'illa d'Eivissa queden salvaguardats els següents espais: Benirràs a Sant Joan, Punta de sa Pedrera a Sant Josep, Roca Llisa a Santa Eulària i Cala d'Hort també a Sant Josep. Per a les tres darreres zones que acab de mencionar d'Eivissa s'estableix un consorci de reconversió territorial i paisatgística entre el Govern de les Illes Balears i el Consell Insular d'Eivissa, al qual, evidentment, es podran adherir els ajuntaments implicats. La finalitat d'aquest consorci no és altra que l'ordenació de la zona, la recuperació paisatgística, proposar mesures per compensar possibles pèrdues d'aprofitament urbanístic, si cal..."

El següent torn de paraula fou per Diputat Sr. Juan i Cardona³⁸⁸ del Grup Popular, que exposà el següent:

- Compartir la filosofia de l'exposició de motius de la Proposició de Llei
- Ressalta l'eina de la Unió Europea per a la protecció del medi ambient, que és el principi de precaució que requereix: L'avaluació científica que analitzi el territori, la determinació del risc i les conseqüències potencials de la inactivitat de les administracions públiques i la possibilitat de participació de representants democràtics en l'establiment

³⁸⁸ https://ca.wikipedia.org/wiki/Josep_Juan_Cardona

de mesures de contenció o de l'alteració mediambiental i paisatgística. Però no n'està convençut de la seva correcta aplicació.

Considera tot un conjunt de mancances com ara:

- La manca de d'una memòria econòmica en el projecte de llei, ja que l'aplicació de la llei suposa un conjunt de costos econòmics, en indemnitzacions.

Tot seguit passà a defensar esmenes a la Llei del Partit Popular, de la que destaquen la de mantenir el Pla Territorial d'Eivissa i Formentera i les seves especificitats del model territorial. (A la votació seran rebutjades amb 30 vots en contra i 29 a favor).

Seguidament la paraula fou per la Sra. Suárez representant d'Eivissa pel canvi que expressà el suport a la Proposta de Llei amb el lema conservacionista "Qui estima Eivissa no la destrueix", a la vegada que anuncia el no recolzament a les esmenes del Partit Popular.

En quart lloc intervingué el Sr. Vicens per Unió Mallorquina, que també anuncià el recolzament de la llei tot i trobar a faltar un informe tècnic físic de la situació dels espais a protegir, així com a un informe jurídic.

El següent torn de paraula fou pel Sr. Llauger del Grup Parlamentari Bloc per Mallorca. En el seu ús de paraula celebrà la protecció dels espais que suposa la Llei, i posa de manifest que els governs progressistes són proteccionistes en vers dels governs del Partit Popular. Anuncià el vot en contra a les esmenes del partit popular i la votació favorable a la Proposició de Llei.

Seguidament intervingué el Sr. Boned pel Grup Parlamentari Socialista. De les seves paraules, apart d'anunciar el recolzament a la llei, afegeix que aquesta aprovació possibilitarà una coherència territorial perduda els darrers anys com a conseqüència de la política de gestió territorial dels darrers quatre anys de Govern del Partit Popular.

Finalment el debat acabà amb una votació de 30 vots a favor i 29 en contra.

Excepte la següent Llei que s'aprovà per assentiment al parlament

b) Llei 8/2010, de 27 de juliol, de mesures per a la revalorització integral de la Platja de Palma³⁸⁹.

Aquesta darrera Llei, podríem dir que fou la més turística de la VII en el sentit que afecta a un territori en el que la seva principal identificació és el turisme des dels anys seixanta, i a on es concentra una important oferta turística. De fet s'han succeït tot un conjunt de plans per a la seva modernització que han anat quedant sense execució. El fet

³⁸⁹ <http://boib.caib.es/pdf/2010112/mp19.pdf>

de trobar-se a la badia de Palma fa que sigui una de les zones que històricament i turísticament més pressió urbanística i turística ha sofert, i des de ben aviat ha patit la desnaturalització i necessitat de regeneració de la seva arena de la platja, que és el principal recurs turístic en el que pivota l'oferta turística, des de fa dècades.

Destacam també la implicació, inicial, del Govern d'Espanya en el projecte, que finalment abandonà pel que fa al finançament i suposà el principi del fi del Consorci

De la llarga exposició de motius n'extrèiem els següents arguments:

- La Platja de Palma es troba sumida en un procés de pèrdua de competitivitat

- La revalorització integral suposa una presa de consciència de la dimensió turística, urbanística i ambiental que han d'atendre els poders públics, que implica les mesures per a un nou model turístic per aquest espai territorial, que inclogui sostenibilitat, el fre del canvi climàtic, el canvi global i la cohesió social i residencial.

- Existeix un Acord del Consell de Ministres d'Espanya en el qual es va crear la figura del Comissionat del Govern per a la Requalificació Integral de la Platja de Palma³⁹⁰.

- Creació del Consorci Urbanístic de la Platja de Palma³⁹¹ que gestiona la col·laboració econòmica, tècnica i administrativa de les cinc administracions que l'integren: Govern d'Espanya, Comunitat Autònoma de les Illes Balears, Consell Insular de Menorca, Ajuntament de Palma i Ajuntament de Lluçmajor.

- Es fa un repàs de l'evolució de la platja de Palma, considerada negativa, amb aquestes Paraules:

10. "Els anys seixanta i principis dels setanta constitueixen el moment de la transformació i la creació de la Platja de Palma com a destinació turística, que lluny d'aportar novetats al procés de desenvolupament urbà d'un enclavament especial, propicien la desaparició dels espais no transformats que servien de suport a l'activitat turística.

11. Des del punt de vista econòmic la situació evoluciona de manera que la inversió privada, a la recerca de millors rendiments, desplaça la localització de les seves empreses a noves i millors destinacions, i s'inicia així el declivi econòmic del negoci turístic de la zona de la Platja de Palma, amb greus dificultats per competir en el mercat.

12. Així mateix, els edificis envelleixen en un medi urbà que també es veu envellit i inadequat per a una vida urbana i de lleure. Aquest declivi urbanístic ve provocat per una important sobreexplotació dels recursos, la manca d'espais lliures i d'aparcaments, un model de mobilitat inadequat i l'existència d'unes infraestructures velles i en mal

³⁹⁰ <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2010-13272>

³⁹¹ Aquest Consorci és dissolgué el 2017. Quan l'estat deixà de fer aportacions ([https://www.dbalears.cat/balears/ciutat/2017/06Consorci Urbanístic de la Platja de Palma /16/302734/dissolen-consorci-per-millora-platja-palma.html](https://www.dbalears.cat/balears/ciutat/2017/06Consorci%20Urbanistic%20de%20la%20Platja%20de%20Palma/16/302734/dissolen-consorci-per-millora-platja-palma.html))

funcionament. L'oferta comercial segueix un procés paral·lel però aguditzat per l'excés de locals de negoci a la zona i pel deteriorament de les seves instal·lacions.

13. El declivi turístic i comercial, unit al declivi urbanístic, repercuteix negativament en les condicions de vida de residents i treballadors, la qual cosa fa imprescindible encarar un canvi de model de la Platja de Palma mitjançant un pla integrat que aconseguixi el posicionament turístic competitiu i la implicació amb els criteris de sostenibilitat ambiental, econòmica i social de la zona. Per recuperar la competitivitat de la Platja de Palma es requereix una profunda revaloració integral que vagi més enllà d'un enfocament merament turístic, capaç de generar sinèrgies de valor en diversos plans Urbanístic, turístic, social, ecològic i d'innovació en general, i que es projecti sobre tot el territori.

Els objectius del Pla són:

- La revaloració integral del sistema territorial i urbà.
- El reposicionament turístic de la Platja de Palma com una destinació de referència internacional.
- La millora de les condicions de vida dels residents i treballadors. La reducció de la càrrega ecològica, local i global.
- L'adaptació al canvi climàtic i la preservació dels sistemes naturals, terrestres i marins.
- La creació d'un espai digital avançat.
- Un pacte institucional cap a la 'governança' pel canvi.
- Fer prevaler la qualitat sobre la quantitat
- Fer créixer la temporada turística fins anivellar la temporada d'hivern amb la d'estiu
- Fomentar la competitivitat de les empreses en el mercat internacional, a partir de la modernització i la requalificació de la planta hotelera i que l'oferta complementària puguin modernitzar les instal·lacions i especialitzar-se.
- Adopció de mesures per la protecció del medi ambient . Protegir de manera especial els espais naturals de gran valor natural i paisatgístic.
- S'ha produït una bimbolla immobiliària que els poders públics han d'evitat corregint algunes del seu funcionament que ha assolit límits insostenibles per a l'economia espanyola. En aquest sentit reproduïm:

14. "La inversió pública que es produirà en l'àmbit de la Platja de Palma requereix que s'adoptin mesures que evitin conseqüències inadequades i coadjuvin perquè les rendibilitats i plusvàlues que es produeixin com a conseqüència de les operacions de revaloració de la Platja de Palma es reinverteixin en la mateixa actuació.

15. ...el projecte de revaloració de la Platja de Palma s'ha d'entendre com un projecte integral i innovador davant el canvi capaç de multiplicar el valor urbanístic,

turístic i ambiental de tot el sector, sense augmentar la presió urbanística ni facilitar l'especulació. Precisament, per garantir que les transformacions que s'executin en l'àmbit urbà en general i en els edificis en particular compleixin els objectius de reducció dels impactes ambientals, energètics i climàtics s'ha d'implementar un sistema de certificats a fi d'aconseguir que totes les obres, infraestructures urbanes i construccions s'ajustin a aquests objectius, i s'ha d'atorgar per a això un segell de qualitat propi de la Platja de Palma com a element diferenciador i d'imatge d'aquesta.

Podem considerar que els objectius plantejats eren força ambiciosos i que en certa manera els instruments i les competències públiques no eren suficients per assolir-los.

Pel que fa a la tramitació parlamentària³⁹², el que hem de destacar, fou que la Llei fou presentada per tots els grups parlamentaris de la Cambra, el que suposa un consens no habitual i per tant a destacar que s'aprova per assentiment i sense debat.

Tot i això el Pla no acabà de funcionar i no aconseguí els objectius plantejats, el Consorci s'acabà de dissoldre definitivament el 2018³⁹³ constatan el fracàs:

“La Junta Rectora del Consorcio Urbanístico para la Mejora y el Embellecimiento de la Playa de Palma, integrada por representantes de la Conselleria de Innovación, Investigación y Turismo de las Islas Baleares, el Consell Insular de Mallorca, el Ayuntamiento de Palma, el Ayuntamiento de Lluçmajor y el Estado español se ha reunido para formalizar la disolución de la entidad y denominar un liquidador que realice el reparto de cuotas de los miembros que han formado parte del Consorcio para hacer frente a la deuda, que a día de hoy es de casi 10 millones de euros.”

La liquidació del Consorci suposà la devolució de les competències a l'Ajuntament de Palma³⁹⁴

7.7.3.2. Projectes de Lleis

Els projectes de Llei acabaren en Lleis i els hem ressenyat a l'anterior apartat

7.7.3.3. Proposicions de Lleis

a) **Proposició de Llei de declaració d'interès autonòmic de la construcció del camp de golf de Son Bosc a Muro**³⁹⁵. Aquesta proposició fou presentada pel Grup del Partit Popular

³⁹² <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/7/ple/PL-07-107.pdf>

³⁹³ <https://www.caib.es/pidip2front/jsp/es/ficha-noticia/se-formaliza-la-disolucion-definitiva-del-consorcio-de-la-playa-de-palma1>

³⁹⁴ https://www.arabalears.cat/societat/fracas-consorci-palma-milions-ajuntament_1_2721574.html

³⁹⁵ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/7/ple/PL-07-094.pdf>

Ens trobam davant d'un cas molt paradigmàtic dels interessos urbanitzadors, recolzats políticament i la lluita proteccionista, també recolzada políticament, que finalment acabà als tribunals de justícia, per la denúncia de tot un conjunt d'il·legalitats.

El context era el següent: El Primer Pacte de Progrés va incloure Son Bosc (del terme de Muro) dins el Parc Natural de s'Albufera al final del 2002. Després de les eleccions del 2003 que possibilità un Govern del Partit Popular, Son Bosc fou exclòs del parc. Després de 5 anys, el 2008, l'Ajuntament de Muro va concedir la llicència municipal al projecte, la qual cosa originà un fort moviment social amb veïns, entitats ecologistes i formacions polítiques en contra.

El 2010 es presentà la Proposició de Llei a la que ens referim.

Del debat parlamentari extrèiem la següent síntesi:

El primer torn de paraula fou pel Sr. Juan i Cardona del Partit Popular que defensà la proposició amb els següents termes:

- Argumentà que és tractava d'un projecte legal, començat a tramitar el 1998 i que s'aprovaren les llicències.

- El 2009 s'aprovà un pla de protecció de l'orquídia de prat i que s'adoptaren mesures per garantir que el camp de golf tingués les mínimes conseqüències pel medi ambient.

- Reconeix que hi ha hagut denúncies per part de grups conservacionistes davant el conveni Ramsar³⁹⁶ i altres i que no procediren.

- El 2010 els promotors pagaren el 10% de l'aprofitament atípic que estableix la Llei del sòl rústic.

- Esmenta unes declaracions del President Antich que deia que el camp de golf comptava amb els permisos.

- El 2010 S'acordà l'inici del PORN de l'Albufera, afectant part de la finca de Son Bosc, per impedir que es fes el camp de golf, segons el Diputat Sr. Juan, de forma arbitrària.

- Retreu que els quatre consellers de turisme que hi ha hagut durant la legislatura han promocionat el gol.

El següent torn de paraula fou pel Conseller de Medi Ambient i Mobilitat Sr. Gabriel Vicens. Durant la seva intervenció, contrària a la Proposició de Llei exposà el següent:

³⁹⁶ <https://www.ramsar.org/es>. Agost 2022

- Està en contra de justificar una declaració d'interès autonòmic per un camp de golf concret i particular, que trepitja l'interès general de protegir el patrimoni natural i territorial.

- Son Bosc fou declarat Parc Natural el 2003, per Decret 52/2003, després fou anul·lat pel Govern del Partit Popular. Fou l'època d'eliminar parcs naturals.

- Considera que la Proposició de Llei pot anar en contra dels principis de cautela i d'acció preventiva que té la Unió Europea en matèria de polítiques de medi ambient.

- L'existència de llicències, d'autoritzacions o permisos no suposa un obstacle per a la implantació d'un règim de protecció preventiva de caire ambiental.

- La primera garantia per a mantenir el turisme hauria de ser el respecte pel medi ambient.

- Afirma que la zona de Son Bosc és un espai natural limítrof amb s'Albufera de la qual ecològicament en forma part, amb un alt valor ambiental com a ecosistema inqüestionable, avalat per tot un conjunt de referents científics internacionals, espanyols i locals.

- Presenta el major índex de biodiversitat de la zona

El tercer torn de paraula fou per Grup Mixt Sr. Melià (Anteriorment Unió Mallorquina) que es manifestà a favor de la Proposició de Llei en base a:

- La necessitat de compatibilitzar la preservació del territori amb la generació de riquesa, el respecte al medi ambient amb l'activitat econòmica, i més en uns moments de crisi econòmica.

- Considera que el projecte del golf és una inversió per intentar guanyar competitivitat turística, desestacionalitzador i per fer més productiva tota una planta hotelera existent a la zona.

- Afirma que els inversors no tenen cap voluntat de cap benefici econòmic ni cap d'especulació, sino que pretenen donar valor afegit a una zona turística concreta de Mallorca.

- Explica que una part dels empresaris consideren que aquest camp de golf és beneficiós i necessari per a la indústria turística, que és la que dona ocupació, la que genera riquesa.

- No considera oportú vetar una inversió en un moment de crisi econòmica

- Afirma que en el projecte s'han pres totes les mesures ambientals necessàries i que ajuda a recuperar una zona degradada.

Seguidament la paraula fou per Grup Parlamentari Bloc per Mallorca i PSM-Verds en la persona del Sr. Alorda, en síntesi el seu discurs es basà en:

- Considerà inaudita la proposició en base a una llei singular per desprotegir un parc natural, que possibiliti la construcció d'un camp de golf.

- Ressenya els valors ecològics i la seva biodiversitat, així com la pertinença a al'ecosistema del Parc Natural de s'Albufera.

El darrer torn de paraula fou pel Grup parlamentari socialista en la persona del Sr. Boned, les seves paraules foren en contra de la Proposició de Llei en base a:

- Considera que és un projecte per a impulsar un negoci particular a un espai amb valors ambientals.

- Exposa que el Sr. Cardona fa demagògia, quan parla d'alternativa turística, ja que a Mallorca ja hi ha 23 camps de golf, i que són prou. A més a més tenen una baixa ocupació turística en proporció als turistes generals. Afegeix que a tres o quatre km de la zona hi ha un altra camp de golf.

- Valora que els espais naturals no són un obstacle pel turisme, ans el contrari, el potencien i donen valor al territori.

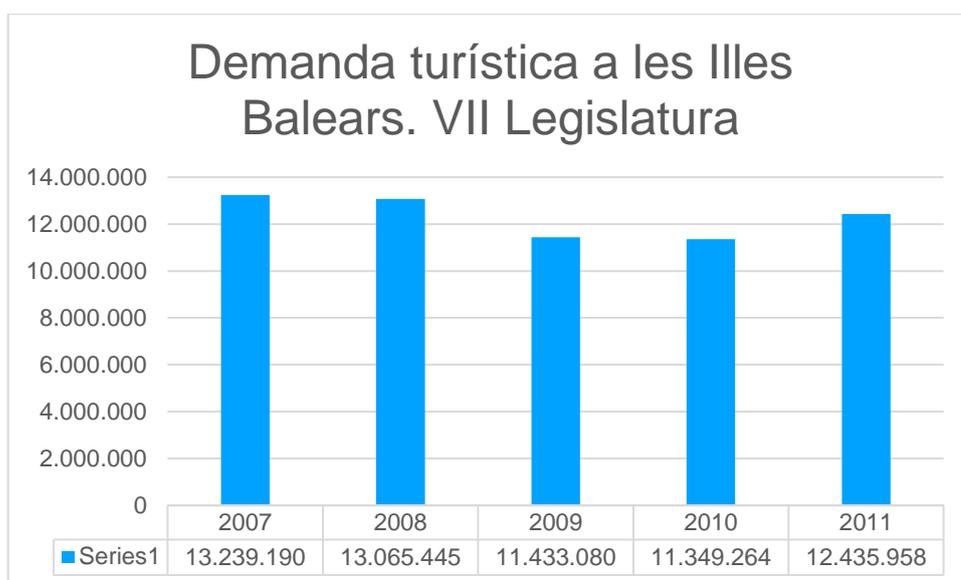
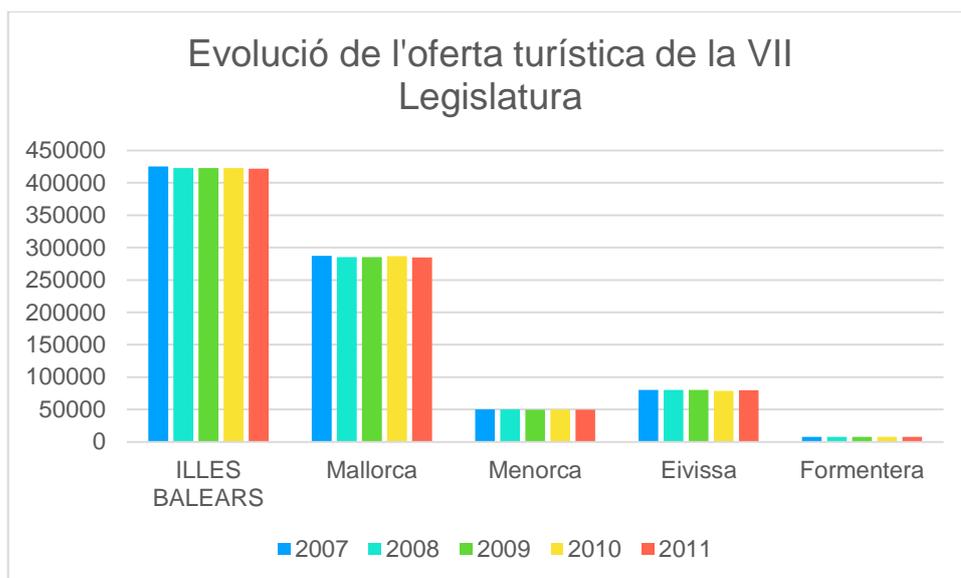
No considera de rebut una proposició de Llei per potenciar una inversió d'un negoci privat.

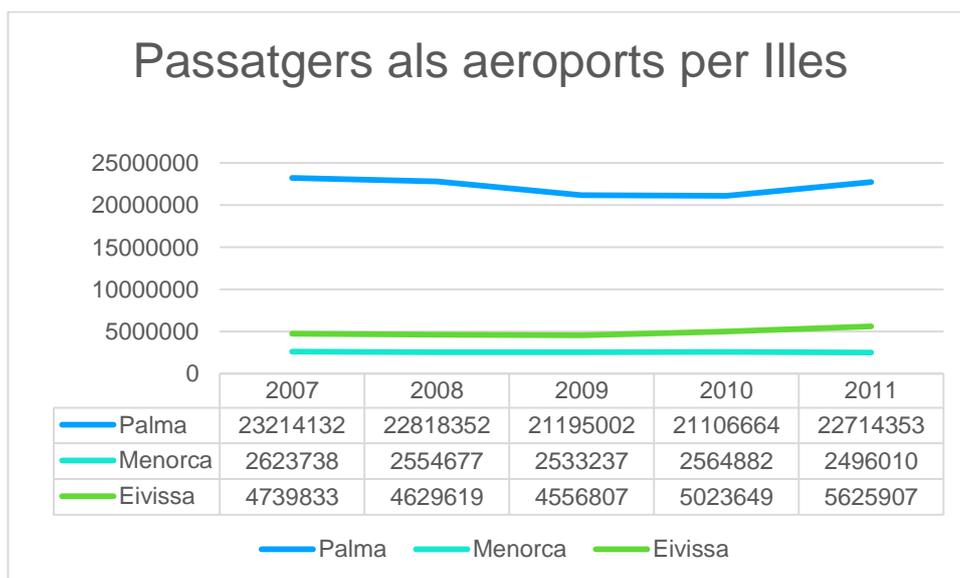
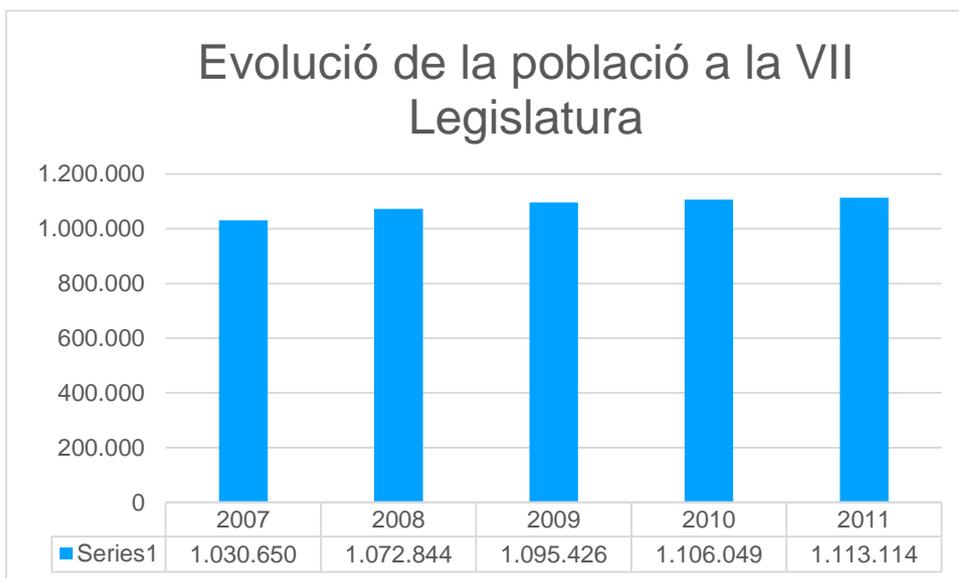
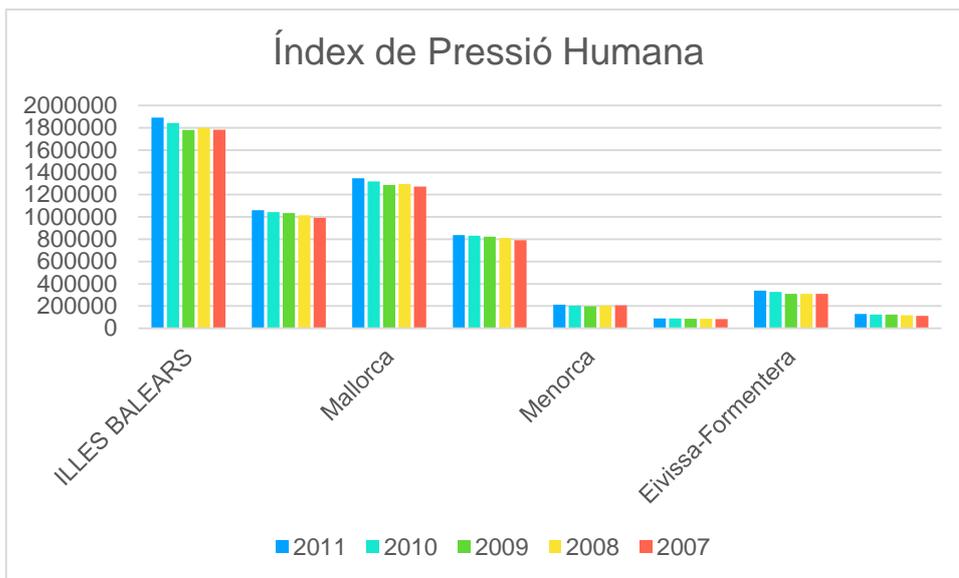
Finalment la proposició fou aprovada per 31 vots a favor i 26 en contra.

Les obres van començar, però foren aturades. Finalment el Tribunal Superior de Justícia de les Balears declarà il·legal la llicència per a la construcció del camp de golf. En base a que amb la legislació vigent el 2008 no es podia donar la llicència ja que la zona estava protegida per les Directrius d'Ordenació Territorial (DOT), a més de ser una Zona Europea de Protecció per les Aus (ZEPA) i formar part del conveni RAMSAR de zones humides. Des de 2017 forma part del Parc Natural de s'Albufera.

Foren decisives per la seva protecció, el fet l'existència d'una praderia d'orquídies de prat, una espècie amenaçada, també es descobrí que era un punt d'alimentació del falcó marí.

7.7.4. Indicadors evolutius de la Legislatura

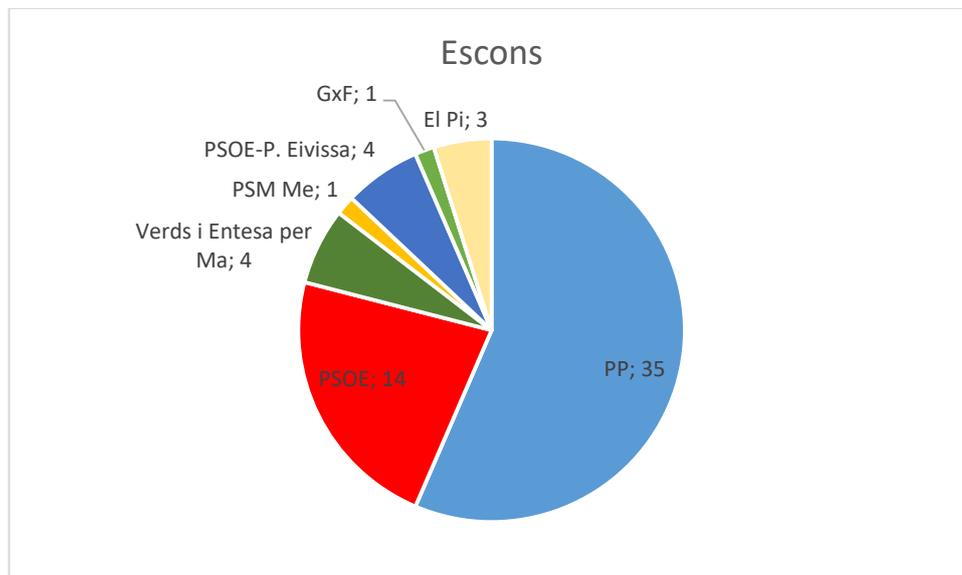

7.8.VIII Legislatura 2011-2015

7.8.1.Resultats electorals

Repartiment d'escons al Parlament de les Illes Balears a partir dels resultats electorals del 2011

Partits	PP	PSOE	PSM-Verds i Entesa per Mallorca	PSM Me	PSOE-P. Eivissa	GxF	El Pi
Escons	35	14	4	1	4	1	3

El 2ⁿ pacte de progrés no va revalidar la confiança dels ciutadans i perdé de nou el suport de la Cambra en favor d'una majoria absoluta del Partit Popular.

La principal característica de la VIII Legislatura fou la sobrada majoria absoluta parlamentària del PP, però també és donaren mobilitzacions molt importants en contra, sobretot en el camp de l'ensenyament per les polítiques impulsades en educació.

Pel que fa al turisme cal citar el condicionament de la crisi econòmica i les seves conseqüències pel que fa a la contenció de la despesa pública i la facilitació de les activitats econòmiques per incentivar el creixement econòmic.

La Legislatura començà amb el titular de la Conselleria de Turisme i Esports, Sr. Carlos Delgado i finalment fou substituït pel Sr. Jaime Martínez que acabà la Legislatura.

El protagonisme legislatiu pel que fa al turisme ho trobam amb l'aprovació i l'entrada en vigor de la 2na Llei General Turística del 2012, que podríem qualificar de més permissiva que l'anterior, a l'apartat corresponent la comentarem en profunditat.

7.8.2. Discurs d'Investidura

El Candidat José Ramón Bauzá Díaz el juny de 2011³⁹⁷ s'estrenava amb unes valoracions i propostes pel que fa al turisme que reproduïm:

... "Tots sabem la importància que té en la nostra economia turisme. Tot, d'una manera o d'una altra, gira entorn d'aquesta activitat, i per això ha de ser tractada de forma diferencial. Coma primer missatge vull comprometre'm que la nostra política en matèria turística la farem de la mà del sector turístic. Cal abordar una profunda reestructuració de la nostra oferta; hi ha projectes molt importants que han d'arrencar ja d'una vegada per sempre i donar beneficis a la nostra societat, i nosaltres ho farem amb el sector, cercant el consens i escoltant els que més saben. El model del qual hem viscut durant tants d'anys no van sorgir dels despatxos d'uns polítics, va sorgir de la visió i de l'atreviment d'unes persones que van desenvolupar les seves idees, i que per descomptat es van trobar amb un marc legal que els ho va permetre. Ara, aquesta iniciativa privada ha de ser una vegada més el motor d'un nou model que necessita, perquè la competència es mou i perquè el turisme d'avui ja té poc a veure o res amb el de fa uns anys i, no obstant això, la nostra oferta continua essent massa semblant a la que era ja de fa bastants d'anys. Consider imprescindible que sapiguem implicar-nos tots en la creació d'aquest nou model, i que la cooperació pública i privada sigui un fet en el dia a dia. Parl d'una transversalitat que ens concerneix a tots, des de l'educació a l'agricultura, passant per la seguretat o per la neteja dels nostres municipis, perquè les coses funcionin en matèria turística ens hem d'implicar tots i ser conscients que tots i cada un dels turistes que trien Balears per passar les seves vacances són clients de tots. Tal com diu el nostre programa electoral, revisarem la legislació per desenvolupar i actualitzar la Llei general turística i els plans directors sectorials de l'oferta turística, per adaptar-los a les noves necessitats. Especialment important és la supressió definitiva de les traves per a la millora dels establiments derivades de legislacions exteriors, complexes, disperses i obsoletes, per la qual cosa elaborarem un reglament de condicions i classificació d'establiments turístics. És públic i notori que al conjunt de les Illes Balears hi ha algunes zones que a causa de la seva antiguitat i saturació requereixen un tractament intensiu d'actualització de l'oferta, per la qual cosa donam suport a aquest tipus de tractament a la Platja de Palma, i en proposarem d'altres de similars a àrees de Calvià, Manacor, Santanyí, Sant Antoni de Portmany i Platja d'en Bossa, entre d'altres. No podem seguir ajornant aquesta renovació estructural, que fa que els plans de desestacionalització continuïn sent necessaris, però, si m'ho permeten, passin a un segon pla, perquè el que és urgent ara és definir el nostre producte, i la conseqüència de fer-ho bé serà poder efectuar una millor promoció i, en conseqüència, obtenir temporades més llargues basades en activitats turístiques esportives, de congressos, culturals i patrimonials, i en el turisme sènior, el turisme rural i el comercial, entre d'altres.

Cal definir el producte que s'ha de promocionar, qüestió en què tant o més important és aquesta definició com els recursos destinats a dur-la a terme, i en aquesta definició té un paper clau el sector turístic

Paral·lelament tenim l'obligació, com a conseqüència de la importància d'aquest sector a la nostra economia, d'invertir tots els esforços necessaris per millorar-ne la productivitat. Això pot aconseguir-se a través d'uns professionals formats, amb un nivell d'exigència tal que la seva preparació els distingeixi i reporti uns valors afegits dins el

³⁹⁷ Diari de Sessions del Ple del Parlament de les Illes Balear. Núm.2. Fascicle 1

mateix sector. D'altra banda, i perquè sigui així, als centres de formació en matèria turística hem de potenciar la investigació i la qualitat dels seus estudis. Això ha de convertir-los en centre de referència per a la resta d'Espanya i, si escau, en pol d'atracció per als joves que desitgin dedicar-se a qualsevol de les disciplines relacionades amb el sector turístic. Però, en qualsevol cas, al llarg de l'ensenyament obligatòries necessari potenciar aquelles matèries que milloraran la nostra competitivitat, com és el cas de l'estudi de les llengües estrangeres i, de manera transversal, fer present al llarg de tot el currículum acadèmic la importància del turisme per a les Illes Balears amb l'elaboració de plans de formació específics."

Es destaca la reafirmació en la importància que té el turisme per a les Illes Balears.

És reivindica la importància de la iniciativa privada com a motor que ha de liderar el canvi de model, que es planteja com a imprescindible, tot i comptar amb la cooperació pública i privada.

S'expressa la importància de tota la societat en el turisme "Els turistes són clients de tots".

La proposta més concreta és anunciar Una nova Llei General Turística, que substituiria la del 1999. Els principals objectius proposats són:

- Supressió definitiva de les traves derivades de les legislacions exteriors, qualificades de complexes, disperses i obsoletes.

- Elaboració d'un reglament de condicions i classificacions d'establiments turístics.

- Tractament intensiu de les zones obsoletes i saturades com per exemple: Platja de Palma, Calvià, Manacor, Santanyí, Sant Antoni de Portmany i Platja d'en Bossa. Necessitades d'una reforma estructural.

Una vegada més en els discursos d'investidura és parla de definir el producte turístic, per poder fer una millor promoció i així:

- Allargar la temporada

- Fomentar activitats turístiques esportives, de congressos, culturals i patrimonials

- Turisme sènior

- Turisme rural

- Turisme comercial

Es planteja millorar la productivitat a partir de la millora de la qualificació professional, a través de la formació en matèria turística, potenciar la investigació i la qualitat dels estudis.

En el sentit de la formació es proposa potenciar l'estudi de les llengües estrangeres i incloure de forma transversal la importància del turisme en el currículum acadèmic.

7.8.3. Activitat Parlamentària

7.8.3.1. Lleis i Decrets Lleis

a) Llei 8/2012, de 19 de juliol, del turisme de les Illes Balears³⁹⁸

Durant la VIII Legislatura; amb una majoria absoluta del Partit Popular i amb la presidència del Govern en mans de José Ramón Bauzá; s'aprova la segona llei general turística de les Illes Balears. Aquesta llei és la vigent (2022). El titular de turisme era el Sr. Carlos Delgado Truyols, que fou conseller entre el 2011 i el 2014.

Aquesta llei derogà l'anterior Llei General Turística de 1999, que fou vigent des de finals de la IV Legislatura (1995-1999) fins el 2012.

De l'exposició de motius de la llei es poden extreure: la justificació, els principis bàsics, la filosofia, i els objectius de la promulgació d'aquest document.

A la introducció de l'exposició de motius es valora negativament la gestió de les activitats turístiques. Aquesta herència de la política turística ve estructurada en determinats períodes:

El primer, la dècada dels seixanta³⁹⁹, quan es produí el nomenat "boom" turístic i els anys setanta. Caracteritzats per la falta de planificació urbanística i manca de regularització, que suposà un creixement del sector, en base a una normativa insuficient.

La dècada dels vuitanta⁴⁰⁰, ja amb una certa planificació urbanística i amb la contemplació i conscienciació de la construcció dels establiments propis del sector turístic com "indústria".

Els anys noranta es produeix una proliferació de normativa que acabarà amb la promulgació de la primera Llei General Turística, estudiada a l'anterior apartat. Vigent fins al 2012.

Durant l'anterior període es valora la falta de constància en la modernització, des dels noranta de la planta d'allotjament.

Es considera que l'oferta complementària pateix un excés de normativa que li treu competitivitat en el context del segle XXI, així com les poques facilitats que s'han donat per a reconvertir edificis en criteris de rendibilitat.

S'exposen les circumstàncies que envolten el sector turístic d'aleshores (2012) que són els següents:

³⁹⁸ <http://boib.caib.es/pdf/2012106/mp3.pdf>

³⁹⁹ Període sense competències turístiques amb una Delegació Provincial comandada per Soriano Frade

⁴⁰⁰ A partir de 1983 es dona la transferència de competències en matèria turística

Pèrdua de competitivitat, la qual cosa implica prendre mesures de caràcter estructural.

La competència dels destins mediterranis com ara Turquia, Grècia, Croàcia i Marroc, principalment. El creixement d'aquest competidors s'explica per incentius fiscals i d'inversió que ha permès, a partir d'uns costos de producció més baixos, posar al mercat una planta més moderna i més rentable.

La concentració de les empreses turístiques emissores que funcionen com a un oligopoli, la qual cosa suposa la pèrdua de poder per part del destí que s'ha de supeditar a les condicions imposades per l'emissor turístic.

La normativa imposada a les Illes és considera la causa de l'encariment de l'explotació turística

Això implica que per a no reduir els marges de beneficis, no s'invertís, en general en la millora i modernització dels establiments. La conseqüència fou la reducció de la Qualitat i la imatge de la planta turística, especialment a les zones turístiques madures.

Pel que fa al context de la llei dins l'àmbit europeu s'ha de fer referència en primer lloc al Tractat de Lisboa⁴⁰¹ i als objectius de potenciar la competitivitat de les empreses del sector i crear entorns favorables i a l'estratègia Europa 2020⁴⁰².

Aquest document relaciona competitivitat i sostenibilitat i aborda el camp de la innovació en l'àmbit digital i en les noves competències en temes laborals. També impulsa polítiques actives en matèria de turisme. Els principals eixos són:

- a) Fomentar la competitivitat del sector turístic a Europa
- b) Promoure la diversificació de l'oferta turística
- c) Promoure el desenvolupament d'un turisme sostenible, responsable i de qualitat
- d) Consolidar la imatge i la visibilitat d'Europa com a conjunt de destins sostenibles i de qualitat

També es fa referència a la Directiva Bolkestein 2006/123/Ce que es basa en la substitució de l'autorització prèvia per la declaració responsable i la comunicació prèvia.

La llei que s'analitza, des del punt de vista econòmic, es situa dins un context de la crisi financera mundial del 2008, encara no superada aleshores. Això implica mesures polítiques i legislatives encaminades a facilitar la llibertat d'establiment i la prestació de serveis turístics, la regulació de la declaració responsable i la simplificació dels procediments administratius en matèria turística (Decret 13/2011 de 25 de febrer).

⁴⁰¹ (2007/C 306/01)

⁴⁰² COM(2010) 2020 final

A l'exposició de motius de la llei es valora el turisme com a la principal activitat econòmica de les illes Balears, pel que fa a la repercussió de renda, ocupació.

A la vegada, el sector del turisme és objecte d'una forta competència internacional, derivada de la globalització. Les noves regles del joc que han propiciat les noves tecnologies, les xarxes socials han propiciat un turista consumidor molt més exigent en la recerca d'experiències. Això planteja la necessitat de treure el màxim profit als recursos turístics de les illes, que passa per incentivar models innovadors, creatius, competitius, moderns, flexibles i sostenibles.

En aquest context descrit anteriorment, la llei veu necessari una reconversió d'un model obsolet.

Combatre l'estacionalitat, també és un objectiu d'aquest document, i ho lliga a la qualitat, la innovació i la investigació, a partir d'una oferta turística diferenciada, noves formes d'explotació, creativitat, excel·lència que han de marcar la diferència per consolidar-se com a destí turístic de referència internacional.

Es planteja una modernització permanent i control de qualitat en base a l'ordenació, el foment, promoció, planificació formació, innovació.

Pel que fa a les zones turístiques saturades o madures aquestes s'han de reconvertir a partir de la inversió en rehabilitació.

Quant a l'estructura de la llei és la següent:

Títol preliminar, dedicat a les disposicions generals, i en cinc títols. El títol I es refereix a les competències i l'organització administrativa; el títol II, als drets i deures dels usuaris dels serveis turístics i de les empreses turístiques; el títol III, a l'ordenació de l'activitat turística; el títol IV, al foment i la promoció del turisme; i el títol V, al control de la qualitat turística.

Del títol preliminar, per la seva importància reproduïm l'article 1

Article 1. Objecte i finalitat de la llei

1. L'objecte d'aquesta llei és l'ordenació, la planificació, la promoció, el foment i la disciplina del turisme i de la qualitat en la prestació de serveis turístics de les Illes Balears en el marc de l'Estatut d'Autonomia i de la resta de l'ordenament jurídic.

2. Aquesta llei té per finalitat:

a) Impulsar el turisme sostenible com el principal sector estratègic de l'economia de les Illes Balears, generador d'ocupació i de desenvolupament econòmic.

b) Promocionar les Illes Balears com a destinació turística de referència a la mar Mediterrània, atesa la seva singularitat insular i la seva realitat cultural, mediambiental, econòmica i social, impulsant la desestacionalització i potenciant els valors propis d'identitat de cadascuna de les Illes.

c) *Promocionar Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera com a marques turístiques, garantint-los un tractament que n'asseguri la màxima difusió interior i exterior.*

d) *Millorar la competitivitat del sector turístic mitjançant la incorporació de criteris d'ordenació i planificació, d'innovació, de professionalització, d'especialització i formació dels recursos humans i de garantia de la qualitat turística, que millorin la rendibilitat de la indústria turística balear sense desatendre la sostenibilitat i la màxima protecció mediambiental.*

e) *Eradicar la competència deslleial i l'oferta il·legal o clandestina.*

f) *Fomentar la investigació, el desenvolupament i la innovació tecnològica com a prioritats que impulsin el progrés del sector turístic a la comunitat autònoma de les Illes Balears.* g) *Defensar i protegir els usuaris dels serveis turístics.*

h) *Fomentar la diversificació de l'oferta turística.* i) *Millorar l'accessibilitat dels recursos i els serveis turístics.*

j) *Protegir, conservar i difondre els recursos turístics d'acord amb els principis de desenvolupament sostenible i de qualitat mediambiental.*

L'article 2 es refereix als àmbits d'aplicació

L'article 3 enumera i defineix tot un conjunt de conceptes com ara: turisme, activitat turística, sector turístic, recursos turístics, administració turística, empresa turística, servei turístic, establiments turístics, treballadors del sector turístic, usuaris de serveis turístics, entitat turística, professions turístiques, activitats de intermediació turística. Tot en conjunt és un petit glossari de referència.

L'article 4. Enumera els principis i criteris d'actuació administrativa. El reproduïm ja que expressa els principis de la política turística

“La política turística de les Illes Balears està sotmesa als principis i criteris d'actuació següents:

a) *L'ordenació de l'oferta turística mitjançant la correcció de les deficiències i els desequilibris de la infraestructura turística, de manera que s'elevi la qualitat dels serveis, les instal·lacions, els establiments i els equipaments.*

b) *L'harmonització de l'ordenació de l'oferta turística i la normativa urbanística mitjançant la conservació del medi ambient sota els postulats del desenvolupament sostenible.*

c) *La configuració d'un marc que potenciï la major competitivitat de les empreses turístiques i que serveixi com a instrument en la lluita contra la competència deslleial o altres pràctiques il·legals.*

d) *La planificació de l'oferta turística atenent les exigències de la demanda actual i de futur, impulsant la diversificació i la desestacionalització del sector.*

e) *L'impuls, el suport i la cooperació amb els diferents agents socials i econòmics del sector turístic.*

f) *La consolidació, l'estabilitat i el creixement de l'ocupació en el sector turístic.*

g) *La sensibilització dels ciutadans sobre els beneficis del turisme i la importància que té el tracte respectuós i amable amb els turistes, així com la preservació dels valors i els recursos turístics de les Illes Balears.*

h) El foment dels estudis i les investigacions relacionats amb el sector turístic. i) La reducció de tràmits i la simplificació de procediments com a eix de l'actuació de les administracions turístiques.

j) La formació, la investigació, el desenvolupament i la innovació de totes les matèries relacionades amb la indústria turística.

k) Adequar l'activitat turística a les recomanacions de declaracions internacionals en aquells espais d'especial interès.”

L'article 5. Sobre ordenació turística destaquem el protagonisme a la figura dels Plans d'Intervenció a Àmbits Turístics (PIAT). Considerats plans directors sectorials amb la funció de regular el planejament, l'execució i la gestió dels sistemes generals de les infraestructures, equipaments, serveis i activitats d'explotació de recursos a l'àmbit de l'ordenació turística.

Els consells insulars són els responsables d'elaborar i aprovar els PIAT que han d'estar coordinats amb les Directrius d'Ordenació Territorial i els Plans Territorials Insulars (PTI)

Els Plans d'intervenció en àmbits turístics (PIAT) i els Plans Territorials Insulars (PTI) poden establir la densitat global màxima de població, delimitar zones i àmbits turístics de protecció. També els hi correspon fixar la mida i característiques, establir paràmetres mínims de superfície, volumetria, edificabilitat i equipaments.

Aquests instruments fixaran la ratio⁴⁰³ turística en consonància amb les característiques especials de les illes i els municipis.

Els hotels de ciutat, d'interior, agroturisme, hotels rurals, albergs, refugis, hospederies, així com els hotels amb una categoria mínima de 4 estrelles, que estiguin oberts tot l'any, estan exonerats de complir la ratio turística.

El Títol 1 de la Llei sobre competències

Hem elaborat el següent quadre per sintetitzar la distribució de competències turístiques entre les institucions de les Illes Balears

Comunitat Autònoma	Consells Insulars	Ajuntaments
a) La formulació i l'aplicació de la política turística de la comunitat autònoma. b) La regulació de l'activitat turística i de la prestació de serveis turístics, incloent-hi la fixació dels drets i deures dels usuaris de serveis turístics.	a) L'ordenació i la planificació turística mitjançant, entre d'altres, l'elaboració dels plans d'intervenció corresponents en àmbits turístics, plans territorials insulars i plans de desenvolupament turístic insular.	a) La protecció i la conservació dels recursos turístics, així com l'adopció de mesures tendents a la utilització i el gaudi efectius d'aquests recursos. b) La promoció turística del municipi en el context de la

⁴⁰³ La mínima és de 60m² de parcel·la per plaça

c) La potestat reglamentària en matèria turística en el seu àmbit competencial. d) La cooperació en matèria de turisme amb altres administracions públiques. e) Les declaracions d'interès turístic autonòmic. f) La redacció del Pla integral de turisme g) Totes les altres competències que li atribueixi aquesta llei o una altra normativa aplicable	b) L'administració i la gestió dels recursos turístics. c) La potestat reglamentària en matèria turística en el seu àmbit competencial. d) L'ordenació i la gestió del Registre insular d'empreses, activitats i establiments turístics. e) La promoció interna i externa i la protecció de la imatge turística de l'illa sobre la qual exerceixen les seves competències, fixant els criteris, la regulació de les condicions i l'execució o el control de les línies públiques d'ajuda i promoció del turisme. f) La potenciació de les mesures i les actuacions que possibilitin el desenvolupament i la implantació de polítiques de qualitat turística en les destinacions, els recursos, els serveis i les empreses turístiques del seu àmbit territorial. g) La protecció i la preservació dels recursos turístics. h) L'assessorament i el suport tècnic als municipis del seu àmbit territorial en qualsevol aspecte que millori la seva competitivitat turística. i) El desenvolupament de la política d'infraestructures turístiques i la coordinació de les accions que en la matèria facin els municipis. j) L'impuls i la coordinació de la informació turística. k) Les declaracions d'interès turístic insular. l) La concessió de premis i distincions turístiques. m) La inspecció i la sanció en matèria de turisme en els termes establerts en aquesta llei. n) Totes les altres competències relacionades amb el turisme que se li atribueixin en aquesta llei o en una altra normativa aplicable.	promoció de cada una de les Illes Balears. c) El foment de l'activitat turística en el seu terme municipal. d) La col·laboració en matèria de turisme amb altres administracions públiques. e) Les declaracions d'interès turístic municipal. f) L'aprovació dels plans de desenvolupament turístic municipal. g) Qualsevol altres competències que els siguin atribuïdes per aquesta o una altra llei, transferides o delegades d'acord amb el que preceptua la legislació de règim local

El Títol II tracta sobre els drets i deures dels usuaris dels serveis turístics i de les empreses turístiques.

El Títol III sobre ordenació de l'empresa turística ho consideram com el que té més interès per a l'estudi en destacarem alguns aspectes:

“Article 21. Llibertat d'establiment i lliure prestació de serveis de l'activitat turística

L'exercici de l'activitat turística és lliure, sense més limitacions que el compliment de la legislació vigent que hi sigui aplicable, de manera que qualsevol persona interessada en la prestació de serveis relacionats amb l'activitat turística pot establir-se a les Illes Balears, amb la presentació prèvia de la declaració responsable o de la comunicació i l'obtenció de l'habilitació oportuna, si escau, en els termes legalment o reglamentàriament establerts”

En definitiva, l'objectiu és facilitar i impulsar la posada en marxa de les activitats turístiques.

L'article 22, sobre la creació de l'Oficina única de l'administració turística, per facilitar la posada en marxa de les activitats turístiques.

L'article 23 sobre declaració responsable d'inici d'activitat turística, també clarament per facilitar i fomentar l'activitat

L'article 26 sobre classificació de les empreses turístiques, aporta novetats respecte a la llei anterior del 1999

- a) Empreses turístiques d'allotjament.
- b) Empreses turisticoresidencials
- c).Empreses comercialitzadores d'estades turístiques en habitatges.
- d) Empreses turístiques de restauració
- e).Empreses que tenen per objecte l'activitat d'intermediació turística

f).Empreses que tenen per objecte activitats d'entreteniment, recreatives, esportives, culturals o lúdiques, o totes les que tinguin una naturalesa complementària al sector turístic.

g) Empreses que tenen per objecte les activitats d'informació, orientació i assistència turística.

L'Article 28 es dedica a l'activitat clandestina i oferta il·legal, quedant molt més explícit que a l'anterior llei. Acompanyat d'un règim sancionador

El capítol II. Empreses turístiques d'allotjament

A l'article 30 es defineix el concepte d'allotjament

A l'article 31 la seva classificació

- a) Establiments d'allotjament hoteler.
- b) Apartaments turístics.

c) Allotjament de turisme rural en les diferents classes.

d) Albergs i refugis.

e) Hostatgeries.

f) Qualsevol altre establiment d'allotjament turístic que es determini reglamentàriament.

El canvi, més evident, respecte a l'anterior llei, és la inclusió de les modalitats d'albergs, refugis i hostatgeries, així com la classificació f) que pot incloure pensions, hostals, etc.

Volem fer especialment esment a l'article 38 sobre establiments d'allotjament hotel·ler, i a la seva classificació, ja que és la modalitat majoritària

1. Els establiments d'allotjament hotel·ler es classifiquen en els grups següents:

a) Hotels: són els establiments destinats a la prestació d'un servei d'allotjament turístic amb serveis complementaris o sense que ocupen la totalitat o una part independent d'un edifici o conjunt d'edificis les dependències dels quals constitueixen un tot homogeni amb entrades pròpies i independents, i que compleixen, a més, la resta de requisits establerts reglamentàriament. Els ascensors i les escales de què disposin els hotels han de ser d'ús exclusiu.

b) Hotels de ciutat: són els que, a més de tenir les característiques del punt anterior, compleixen alguna de les circumstàncies següents:

— Que estiguin instal·lats o que s'instal·lin en zones qualificades i ordenades com a

nucli antic pels instruments de planejament general.

— Que estiguin instal·lats o que s'instal·lin en edificis emparats per la legislació reguladora del patrimoni històric o que estiguin catalogats pels instruments de planejament i situats en nucli urbà.

— Que estiguin instal·lats o que s'instal·lin ajustant-se al que disposen els instruments d'ordenació i planejament, com a aptes per a la ubicació en sòl urbà.

c) Hotels apartaments: són els establiments que, a més de complir els requisits establerts per als hotels, disposen de les instal·lacions necessàries per a la conservació, l'elaboració i el consum d'aliments i begudes a l'interior d'alguna unitat d'allotjament, i s'ajusten als requisits establerts reglamentàriament.

d) Allotjaments de turisme interior: són els establiments en què es presta el servei d'allotjament turístic en un edifici situat en el casc antic, en edificis catalogats o en edificis construïts abans de l'1 de gener de 1940. Reglamentàriament, amb justificada motivació, es podran establir altres dates d'antiguitat i distàncies de les zones turístiques. En aquest tipus d'establiments estan permeses les ampliacions que s'ajustin a la normativa que els sigui aplicable, fins i tot mitjançant l'adquisició d'edificacions limítrofes amb l'establiment originari, sempre que compleixin les condicions expressades en el paràgraf anterior.

Durant els darrers anys els que han proliferat més han estat els hotels de ciutat i els d'interior. Aquest darrers a la llei del 1999 formaven part dels hotels d'àmbit rural, relacionats amb els cascs antics del pobles, una altra novetat és que no tenen especificat un nombre màxim de places, la qual cosa també afecte als hotels rurals i agroturisme.

El capítol III està dedicat a Empreses turístico-residencials. És una nova modalitat nova i pensam que és interessant reflectir el seu concepte

“Són empreses turisticoresidencials als efectes d'aquesta llei les que, a més de complir els requisits de les empreses d'explotació d'establiments d'allotjament turístic a partir de cinc estrelles o categoria similar, ofereixen els serveis d'aquests als titulars d'habitatges o unitats d'allotjament residencial pertanyents al mateix complex, que, per la proximitat a l'establiment d'allotjament turístic i pels altres elements de fet i d'accessibilitat, permeten prestar els serveis oferts en les mateixes condicions de qualitat que s'ofereixen a l'establiment d'allotjament turístic”

El capítol IV. Empreses comercialitzadores d'estàncies turístiques en habitatges. És clarament una resposta a la proliferació de les plataformes comercialitzadores de les vivientes vacacionals

“Són empreses comercialitzadores d'estades turístiques en habitatges les persones físiques o jurídiques que comercialitzen l'ús d'habitatges que, tenint la disposició i la configuració d'un habitatge unifamiliar aïllat o aparellat, en principi ideat per a ús residencial, presten serveis d'allotjament turístic que s'alterna amb l'ús propi i residencial que té l'habitatge en les condicions establertes en aquesta llei i en les disposicions que la despleguin”

És tracta d'una figura nova de la llei

L'articulat del capítol regula la normativa de la seva comercialització.

El Capítol V sobre empreses turístiques de restauració

El Capítol VI d'empreses d'intermediació turística que les classifica en:

- a) Agències de viatges
- b) Mediadors turístics
- c) Centrals de reserves

Tradicionalment les agències de viatge es dividien en minoristes i majoristes, però és un sector que s'ha diversificat i amb les plataformes digitals han assolit noves dimensions.

Capítol VII. Empreses d'activitats turístiques d'entreteniment, oci, esportives. Culturals, lúdiques i de turisme actiu

Capítol VIII Empreses d'activitats d'informació, orientació i assistència turística

El Títol IV sobre Foment i promoció del turisme, pensem que és interessant a aprofundir, ja que és una eina important per a captar la demanda turística cap a les illes Balears, convivint amb la promoció turística d'Espanya com a destí turístic. A més a més el foment i la promoció dona lloc a la creació d'organismes autònoms com foren IBATUR, posteriorment AETIB.

L'articulat del Títol IV és el següent:

Article 68 Millora de la competitivitat mitjançant el desenvolupament del turisme sostenible. Per la seva importància pel que fa a les intencions el reproduïm

“L'activitat turística de la comunitat autònoma de les Illes Balears s'ha de dirigir cap a lamillora de la competitivitat del sector turístic mitjançant el desenvolupament del turisme sostenible i ha de tenir en consideració principalment la preservació i la conservació dels recursos turístics, procurant-ne l'aprofitament correcte i proporcionat, que garanteixi la perdurabilitat, la conservació i el manteniment del llegat natural, cultural, artístic i social de les Illes, i que contribueixi de forma equitativa al creixement econòmic i al benestar general.”

Article 69 Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera com a marques turístiques de les Illes Balears.

Aquest article és la resposta a un territori fragmentat en illes i turísticament el reconeixement a les característiques referenciades en forma de marca turística que singularitza cada una de les illes i la seva projecció. Institucionalment reconeix la importància dels consells de cada una de les illes.

Article 70 Planificació turística

A l'article s'exposa la aprovació del Pla Integral de Turisme de les Illes Balears, en consonància amb els eixos del Pla Integral del Turisme Espanyol.

Es posa de relleu, que tot i les competències turístiques de la comunitat autònoma, el turisme continua dependent en certs aspectes de l'estat espanyol i és aquest que marca unes línies directrius.

A la vegada s'insta als consells insulars i municipis a aprovar els plans de desenvolupament turístic de cada una de les illes i municipis amb el següents objectius:

- a) Definir el model i l'estratègia de desenvolupament turístic de cada una de les illes o municipis.*
- b) Determinar les principals necessitats, objectius, prioritats i programes d'acció.*
- c) Impulsar els recursos turístics de cada illa o municipis.*
- d) Adoptar totes aquelles mesures que siguin necessàries per diversificar l'oferta turística i reduir al màxim l'estacionalitat.*

e) Establir mesures que impulsin la competitivitat del sector turístic i permetin un desenvolupament turístic sostenible i compatible amb la protecció de l'entorn, el medi ambient i els recursos turístics.

f) Establir les mesures que siguin necessàries per aconseguir un increment de la qualitat turística.

També fa referència a un Pla de la ciutat de Palma que hauria d'esser específic. En aquest sentit el municipi de Palma compta amb l'organisme Palma 365⁴⁰⁴

Article 71 Qualitat turística i objectius

Article 72 Foment de la desestacionalització

Article 73 Formació i innovació en turisme

Article 74 Declaracions d'interès turístic

Article 75 Ordenació territorial dels recursos turístics

El Capítol II Inversió, reconversió i rehabilitació de zones turístiques

Aquest capítol de la llei aporta tot un conjunt de temes que considerem bàsics, a partir del reconeixement d'una problemàtica territorial que es deriva de les zones turístiques saturades o madures

Article 76. Inversió pública en zones afectades per l'estacionalitat

Article 77. Zones turístiques saturades o madures

És bàsic el concepte, a efectes de la llei de zona saturada o madura, ho reproduïm:

“Als efectes d'aquesta llei es considera zona turística saturada o madura l'àmbit territorial de l'illa en el qual se sobrepassi el límit d'oferta turística màxima que reglamentàriament s'estableixi, es registri una demanda causant de problemes mediambientals o que, per l'obsolescència de la major part de les infraestructures del sector turístic, s'hagi transformat en zona degradada o hi hagi desequilibris estructurals que impedeixin o dificultin un desenvolupament competitiu i sostenible de la indústria del sector turístic a la zona per la sobrecàrrega urbanística i ambiental, la sobreexplotació de recursos o l'obsolescència dels equipaments turístics”.

Davant aquesta realitat negativa es poden aprovar plans de rehabilitació turística integral amb objectius de millora, requalificació, revalorització, rehabilitació o reconversió.

Article 78. Reconversió i canvi d'ús

⁴⁰⁴ La Fundación Turismo Palma de Mallorca 365 es una entidad pública sin ánimo de lucro de gestión mixta o público-privada, en materia de turismo y promoción exterior, compuesta por el Ayuntamiento de Palma, de forma mayoritaria, la Autoritat Portuària de Balears y 28 empresas privadas, todas ellas de reconocido prestigio y/o líderes del sector turístico a nivel nacional e internacional, con el objetivo de promocionar y fomentar el turismo de la ciudad de Palma de Mallorca y, en su caso, de la isla de Mallorca. https://palmavirtual.palma.cat/portal/PALMA/turismo/contenedor1.jsp?seccion=s_floc_d4_v1.jsp&codbusqueda=2259&codResi=1&codMenu=2182&language=es

Es reglamenta entre altres, que quan el canvi d'ús sigui de turístic a residencial. La mida mínima del habitatge autoritzada ha de ser de 90 m² de superfície construïda. Un 10% dels habitatges, podrà ser inferior, però superior a 35 m².

Aquest article és força polèmic, pel fet de passar de 90 m² com a norma general a unes excepcions de 35m² per habitatge

Capítol III. Plans de millora de les infraestructures i dels establiments turístics.

En destacam els següents articles

Article 79. Pla de modernització permanent

Article 89. Pla de modernització dels establiments turístics

Article 81. Contingut dels plans de qualitat. Els reproduïm:

- a) *Seguretat i habitabilitat per a l'ús turístic a què es destina.*
- b) *Mesures i instal·lacions de protecció contra incendis i manteniment d'aquestes.*
- c) *Compliment de la normativa aplicable sobre les condicions sanitàries, ambientals i alimentàries.*
- d) *Instal·lacions d'electricitat, fontaneria, gas i climatització.*
- e) *Prestació de serveis.*
- f) *Conservació i millora del mobiliari i la decoració.*
- g) *Aspecte exterior de les instal·lacions.*
- h) *Mesures de protecció del medi ambient, consum d'aigua i energia i reducció en la producció de residus*

Capítol IV Baixes dels establiments d'allotjament turístic

A l'article 85. Baixes dels establiments d'allotjament turístic. Es defineixen els tipus de baixes temporals i definitives.

Article 86. Baixa temporal

Article 87. Baixa definitiva

Article 88. Disposició general

Cal destacar, que en línia amb l'anterior llei turística, la baixa definitiva com a requisit per a l'inici d'una activitat turística referida a establiments d'allotjament turístic i per a l'ampliació de places es manté. Ho valorem com l'instrument més vàlid per a controlar el creixement de l'oferta turística, tot i que les excepcions i les ratios considerades permeten un creixement de places evident.

Les prioritats per a obtenir les llicències es basen en

En tot cas, els establiments que s'acullin a aquest supòsit tenen un ordre de preferència, d'acord amb els criteris següents:

- a) *Superior categoria de l'establiment.*

- b) *Ofertes que presentin un major nombre de metres construïts per plaça.*
- c) *Major proporció de treballadors fixos.*
- d) *Contribució a la desestacionalització, per a la qual cosa s'ha de tenir en compte la dotació de climatització o calefacció, piscina climatitzada i totes les instal·lacions i els elements que permetin i possibilitin l'obertura de l'establiment durant tot l'any.*
- e) *Instal·lacions i espais esportius.*
- f) *Ubicació de l'establiment a municipis o zones de creixement negatiu o en declivi de manera que es contribueixi a desenvolupar-los econòmicament.*
- g) *Factors ambientals i qualitat dels espais turístics.*

Quan a la proporció de places donades de baixa i places de nova creació, la relació és la següent

5. *El nombre màxim de noves places que ha d'inscriure l'administració competent de conformitat amb el punt 1 d'aquest article es determinarà amb aplicació al nombre de places donades de baixa definitiva de l'operació aritmètica següent:*

$N = \sum (K_i X)$.

En aquesta operació:

N és el nombre de places que s'ha d'autoritzar.

X és el nombre de places que es donen de baixa definitiva.

K_i és:

Per a les 100 primeres places donades de baixa definitiva, igual a 2.

Per a les compreses entre la 101 i la 200, igual a 1,75.

Per a les compreses entre la 201 i la 300, igual a 1,5.

Per a les que excedeixin de 300, igual a 1.

6. *En els supòsits de demolició de l'immoble i quan la parcel·la passi gratuïtament a formar part del sistema d'espais lliures públics o resulti classificada amb qualsevol altra classificació urbanística que suposi la seva inedificabilitat, la propietat pot optar per:*

a) *Beneficiar-se de la reducció de la ràtio turística en un 50%.*

b) *Incrementar en un 50% els valors dels coeficients K_i.*

7. *El còmput del nombre de places per a nous establiments d'allotjament i per a les ampliacions dels ja existents s'ha de fer de la manera següent:*

a) *Per als apartaments turístics, dues places per estudi projectat i tres places per apartament d'un dormitori, a més de dues places més per cada dormitori que es projecti.*

b) *Per als hotels i hotels-apartament, dues places per habitació, que es poden computar fins al 10% del total de les habitacions de què es disposi com a individuals. Les unitats d'allotjament amb sala d'estar s'han de computar com a dues places per cada bany de què disposin.*

Article 89. Excepcions a la disposició general.

Es poden veure que les excepcions són bastantes i això serà uns dels temes més controvertits de la llei, ja que en certa manera la desvirtua.

D'aquest article ressaltem els següents apartats

1. *S'exclouen del que disposa l'article anterior les empreses i els establiments d'allotjament següents:*

a) *Els establiments d'allotjament de turisme rural.*

- b) Els habitatges comercialitzats per empreses d'estades turístiques.*
- c) Els establiments d'allotjament a partir de quatre estrelles que s'ubiquin en les zones qualificades com a aptes per a hotels de ciutat pels instruments de planejament general o en edificis emparats per la legislació reguladora del patrimoni històric, i que, en tot cas, estiguin oberts, com a mínim, onze mesos l'any.*
- d) Els allotjaments de turisme d'interior.*
- e) Els establiments d'allotjament de cinc estrelles que, a més de complir amb la normativa que els regula, disposin o de 70 m2 construïts per plaça, amb un mínim de 20 m2 dedicats a instal·lacions complementàries al servei dels clients, o bé de 100 m2 de parcel·la per plaça, no necessàriament d'ús turístic, destinats a instal·lacions esportives, recreatives o qualssevol que fomentin la desestacionalització.*
- f) Els establiments d'allotjament de cinc estrelles situats en sòl rústic, sempre que vagin lligats a un gran equipament esportiu, recreatiu, cultural o qualsevol altre ús que clarament contribueixi a la desestacionalització amb un màxim de 450 places.*
- g) Els establiments d'allotjament de cinc estrelles quan, per la singularitat, la importància i la significació d'un projecte d'arquitectura elaborat per arquitectes de renom i prestigi internacional, resultin d'un interès marcat i una notòria conveniència per l'atractiu que puguin suposar per a l'illa en la qual estiguessin projectats; o quan es tracti d'actuacions singulars o emblemàtiques que han de ser objecte d'un informe motivat efectuat per un comitè d'experts, constituït a tal efecte.*
- h) Els ubicats a les zones turístiques de l'illa de Menorca que es determinen en les normes d'ordenació territorial corresponent.*
- i) Els albergs, els refugis i les hostatgeries.*
- j) Els paradors nacionals.*
- k) Els balnearis*

Article 90. Regim dels establiments donats de baixa definitiva

Article 91. Gestió de les places donades de baixa definitiva

Article 92. Tractament de la borsa de places, fons recaptats, destí

El Títol V sobre Qualitat turística

Capítol I La inspecció de turisme

Capítol II Infraccions i sancions

Capítol III Procediment sancionador i competència

Capítol IV Registre d'infraccions

Els debats parlamentaris entorn de la llei

Els debats parlamentaris s'estructuraren de la següent manera:

- a) Debat de les esmenes a la totalitat presentades al projecte⁴⁰⁵
- b) Elaboració del dictamen del Projecte de llei RGE núm. 3640/12 del turisme de les Illes Balears
- c) Debat i votació del dictamen de la Comissió de Turisme del projecte de llei RGE núm. 3640/12 del turisme de les Illes Balears

Durant aquest primer debat de la llei es presentaren dues esmenes a la totalitat de devolució. Una pel Grup Parlamentari PSM-Iniciativaverds- Entesa i Més per Menorca i l'altra pel Grup Parlamentari Socialista.

Per part de Grup Parlamentari PSM-Iniciativaverds- Entesa i Més per Menorca tingué la paraula la Diputada Sra. Mascaró i Melià. De la seva intervenció destaquem els següents punts.

La intervenció comença de forma molt contundent en contra de la llei per considerar que aquesta permet convertir les illes en una macroubanització, legalitzar fòssils urbanístics, iniciar una nova balearització de la costa cap a l'interior, del Pla cap a la muntanya i afavorir interessos molt particulars en front de l'interès general de la ciutadania.

Exposa per a les Balears una llei que garanteixi: seguretat jurídica, qualitat del turisme, i un model sostenible en tots els aspectes del concepte.

Considera que la llei és contradiu amb l'Estatut d'Autonomia per considerar-la incompatible amb el respecte al medi ambient, el patrimoni cultural i el territori.

Pel que fa a la relació amb el patrimoni cultural, considera que només és aplicable als edificis catalogats i que deixa de banda la protecció de la llengua catalana, argumentant que no és exigible als guies turístics. Considerat aquest fet discriminatori i incompleix l'Estatut.

Tot seguit passa a argumentar la manca de respecte al medi ambient i al territori en base a:

La possibilitat d'augmentar l'edificabilitat d'un 40% en alguns casos

Facilitats per a autoritzar canvis d'usos i reconvertir hotels en blocs de pisos i apartaments.

Poc eficaç per a reconvertir zones degradades

Facilitats per ocupar sòl rústic

⁴⁰⁵ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/8/ple/PL-08-042.pdf>

Autoritzar llicències d'obra sense necessitat de la declaració d'interès general, ni avaluació d'impacte ambiental.

Considera que la llei va en contra de les competències dels consells, de les Directius d'Ordenació Territorial, de la Llei d'Espais Naturals i de directives europees⁴⁰⁶.

Denúncia contradiccions en l'exposició de motius de la pròpia llei pel que fa al concepte de la sostenibilitat..

Es torna a referir a l'Estatut per manifestar la incompatibilitat amb la resta de sectors econòmics. En concret a la falta de reconeixement social i cultural del sector primari, pel que fa a la seva activitat productiva, en el manteniment del paisatge, de la cultura i els costums

S'argumenta que, amb l'excusa de la crisi, es permetran inversions privades que suposaran l'especulació de les terres del camp, més encariment del sòl rústic, ajudant a enfonsar el sector. Es convertirà el territori en urbanitzat i els pagesos desapareixeran.

Està en desacord amb el tot inclòs i els condhotels, a la vegada que defensa l'oferta complementària en mans de petits i mitjans negocis.

Es refereix a la directiva Bolkestein per a justificar la nova llei, en el sentit d'actualitzar la regulació i l'ordenació de la i la promoció del turisme a les necessitats actuals, justificat pel context de crisi internacional. Segons la Diputada Mascaró tot en conjunt és un pretext per a permetre la inversió privada en sòl rústic, la qual cosa no té res a veure en la manca de qualitat hotelera.

Pel que fa al tema de l'estacionalitat considera que la llei no presenta mesures efectives, fins i tot empitjora l'anterior llei

Quant a les noves formes d'allotjament turístic que la llei permet. Condhotels i allotjaments turístics residencials. Pel que fa als primers, els considera molts allunyats de la idea de qualitat i que no contribueixen a la desestacionalització.

Els allotjaments turístic residencials, que han de ser de més de 5 estrelles i els 50% poden ser d'ús residencial, donant lloc al concepte residència turística unifamiliar, que suposarà la construcció de moltes casetes on es pugui viure tot l'any, convertint els turistes en residents. Es considera aquest fet una aposta per a la desestacionalització amb la qual hi està en desacord.

Es declara favorable a la promoció del cicloturisme i en contra del turisme de golf.

Conclou així:

⁴⁰⁶ No especifica quines

“...aquesta llei que no afavoreix els interessos generals, és una mescla desordenada de mesures bona part contràries a la qualitat turística, una llei parcial destinada només a una part del sector turístic, , una llei sense fórmules per afrontar la problemàtica real i una llei contrària a l’ordenament jurídic, començant per l’Estatut”

Per part del Grup Parlamentari Socialista intervingué la diputada Sra. Isabel Oliver i Sagreras⁴⁰⁷.

La portaveu socialista començà acusant el projecte de llei de: no respectar l’ordenament jurídic; vulnerar l’Estatut d’Autonomia; la Llei de bases de règim local; la Llei de disciplina urbanística; la Llei del sòl estatal i la llei del sòl rústic.

Pel que fa a les competències, exposa que no es respecten les dels Consells⁴⁰⁸ ni les dels ajuntaments. Aquests darrers es veuen perjudicats pel fet de deixar d’ingressar el 10% de l’aprofitament atípic del sòl rústic.

També s’acusa a la llei d’invertir l’ordre jurídic establert. En el sentit que les Directrius d’Ordenació Territorial s’han de sotmetre a la Llei general turística i no al revés.

Qualifica a la llei, d’arbitrària, de promoure una ordenació turística a la carta, referint-se a l’article 25, que obri la porta al que la portaveu anomena les dispenses. Cita textualment:

“...quan per la singularitat, la importància i la significació d’un projecte d’arquitectura o d’enginyeria elaborat per arquitectes, enginyers o artistes de renom i de prestigi internacional resulti un interès marcat i una conveniència notòria.”

A partir d’aquí considera la llei injusta pel tracte desigual als empresaris. Uns podran ser dispensats i altres no.

En aquest sentit els allotjaments turístics quedaran exclosos dels paràmetres de planejament territorial urbanístic i turístic, si volen modernitzar les instal·lacions. Fet que es considera inadmissible.

Pel que fa als instruments de planejaments, no s’estableix una jerarquia entre els PIAT⁴⁰⁹, plans de revalorització de zones madures ni el Pla de la ciutat de Palma, que no tot el municipi és una zona turística, i amb això no es respecten les competències municipals.

⁴⁰⁷ https://ca.wikipedia.org/wiki/Isabel_Maria_Oliver_Sagreras

⁴⁰⁸ Els consells de Menorca i Eivissa exerceixen les competències d’ordenació

⁴⁰⁹ Plans Integrals d’Actuació Turística. Figura nova que apareix a la llei

Denúncia la manca de mesures d'estalvi energètic, ús d'energies renovables i l'esponjament com a sistema de millora.

Pel que fa als instruments d'ordenació és refereix al PIAT que deroga el POOT⁴¹⁰. La diputada defensa l'execució del POOT com a una bona eina per a l'ordenació de les zones turístiques. Es manifesta escèptica respecte a les millores del PIAT.

Respecte al canvi d'ús coma sistema de reconversió i de rehabilitació de les zones turístiques ho considera desvirtuat, ja que aquests edificis estan amortitzats de sobre i ara es podran reconvertir en residencials o altres tipus. Diu que és la cultura del *“coge el dinero y corre”*.

Denúncia que un 10% de la reconversió turística en habitatges poden tenir una superfície de 35 m2. Considera que aquesta llei beneficia a l'especulació. En base a que es premia els que volen deixar l'activitat i perjudica als que la volen continuar.

Compara l'actual llei a la de Centros y zonas de interés Turístico nacional⁴¹¹ (que superposava l'interès turístic per sobre de la planificació territorial).

Amb aquesta llei la Diputada Oliver considera la falta de protecció del sòl rústic ja que:

“...amb independència del seu grau de protecció, es podran fer establiments de turisme rural sense necessitat d'avaluació d'impacte ambiental ni interès general”.

Aquest casuística, implica les dificultats de fer hotels a les zones turístiques, però obre la porta als establiments en sòl rústic.

Les conseqüències són: la terciarització del sòl total, del rústic, amb un impacte negatiu sobre les explotacions agràries i sobre el territori; Nous usos turístics sobre edificacions existents, fins i tot en rústic protegit, sense declaració d'interès general ni valoració d'impacte ambiental. La qual cosa fa que es pugui considerar la llei d'inconstitucional.

La regulació del sistema d'intercanvi de places com a requisit per a la construcció de nous hotels, implica per una banda gravar molt la inversió, i per altra, a partir de la porta que obren les excepcions, posar més places en el mercat, per tant augmentar l'oferta d'allotjament.

La llei contempla la comercialització de “pensió completa integral” per referir-se al “tot inclòs”.

⁴¹⁰ Pla d'Ordenació de l'Oferta Turística, vigent des de 1995

⁴¹¹ Ley 197/1963 de 28 de diciembre, essent Ministre de Información y Turismo, Manuel Fraga Iribarne.

Una altra novetat de la llei valorada negativament és que les empreses turístiques tenen la possibilitat d'oferir, a més de la seva activitat principal, altres serveis complementaris sense llicència.

La Diputada Oliver sentència que amb aquesta llei no es millorarà l'oferta d'allotjament, sinó al contrari es continuarà amb la que s'hauria d'eliminar.

Es considera que es té una oferta que depèn majoritàriament del paquet turístic que depèn dels majoristes de viatges i al seu parer s'hauria d'evolucionar cap el turisme independent.

Pel que fa a la competència, es posa de relleu que molts del turistes que venen a les illes, podríem dir que són manlevats⁴¹², ja que no es pot competir amb preu i el producte turístic balear és molt reproduïble.

El valor afegit que es pot aportar és el medi ambient, seguretat, sanitat, no massificació, aspectes que pareix que la llei no aconseguirà.

La Diputada Oliver sentència: "*Aquesta llei no és pels empresaris, és per els especuladors*".

El següent torn de paraula fou per el Conseller de Turisme i Esports Sr. Carlos Delgado i Truyols⁴¹³.

Comença valorant la importància del turisme per a les illes (44% del PIB i el 31% d'ocupació).

Tot seguit passa a exposar les motivacions de la llei que es poden resumir en els següents apartats.

Necessitat de modernitzar el marc jurídic, per als temps actuals del turisme, en base a que la normativa vigent no ha promogut la modernització dels edificis i que aquesta normativa no estava pensada en claus de rendibilitat. Per tant l'anelhada modernització no s'ha produït suficientment.

Pèrdua de competitivitat de Balears com a destí, des d'un punt de vista estructural, enfront a altres zones mediterrànies, que s'han desenvolupant, gràcies a incentius fiscals a la inversió. El resultat són competidors amb una planta més nova i de més qualitat, amb una estructura de costes que permet uns marges de beneficis que incentives la inversió.

⁴¹² Probablement en refereix a les conseqüències de la Primavera àrab als destins mediterranis competitiu, sobretot Tunísia, Egipte, Marroc i Turquia; i a la inestabilitat econòmica de Grècia.

⁴¹³https://ca.wikipedia.org/w/index.php?search=https%3A%2F%2Fca.wikipedia.org%2Fwiki%2FCarlos_Delgado_Truiols&title=Especial%3ACerca&ns0=1

Relaciona l'escassa competitivitat per el compliment de la normativa turística que encaria l'explotació. Aquest escàs marge de beneficis no incentivava la inversió, el que implicà la baixada de la qualitat.

La necessitat d'adoptar mesures de caire estructural per a incentivar la inversió.

Complir amb els objectius de la Comissió Europea de Turisme en favor de fomentar la competitivitat, promoure la diversificació de l'oferta i promoure el desenvolupament i la imatge d'un turisme sostenible, responsable i de qualitat.

La llei ha de ser una resposta, també, a la crisi econòmica que ha afectat negativament al turisme de les illes.

La necessitat d'adequar la normativa turística existent a la realitat actual en base a l'eliminació de traves administratives, garantir la seguretat jurídica, actualitzar la legislació obsoleta.

La competència internacional derivada de la globalització econòmica i les noves tecnologies i xarxes socials aplicades al turisme han creat un consumidor més exigent i més informat i més autònom.

S'ha d'incentivar models innovadors, creatius, competitius, moderns, flexibles i sostenibles que atreguin la inversió per a canviar un model que ha esdevingut obsolet

Abordar el problema de l'estacionalitat mitjançant la qualitat, la innovació i la investigació, a partir d'una oferta diferenciada i amb noves fórmules d'explotació, marcant la diferència en l'excel·lència del servei.

Les finalitats de la llei són:

Regular la reconversió dels establiments obsolets que justifiquin la seva inviabilitat turística en altres usos no turístics

Ordenar els establiments turístics coparticipats i compartits

Mitjançant els PIAT millorar les zones turístiques i la competitivitat del sector

Promoure l'augment de categoria de la planta hotelera

Incentivar la creació de nous hotels de quatre i cinc estrelles

La desaparició d'hotels obsolets i de baixa categoria

El Conseller passa a exposar els aspectes més importants i més nous de la llei:

La flexibilització de les classes i formes en que les empreses poden desenvolupar l'activitat turística

La regulació dels establiments d'allotjament turístic coparticipat o compartit (Condhoteles) de la següent manera:

“...se permita a un particular comprar una o varias unidades de alojamiento de un establecimiento turístico con una categoría de tres estrellas superior o tres llaves para disfrutarlas un máximo de dos meses a l’ año con los Servicios turísticos propios de dicho establecimiento . El resto del año estas empresas explotaran unidades de alojamiento como una unidad más del establecimiento turístico. La condición requerida para que éste pueda acogerse a este tipo de explotación, comúnmente llamada condhotel, es que debe permanecer abierto un mínimo de seis meses al año.”

La reconversió dels hotels obsolets en residencials

La creació d’empreses turístic-residencials, que a més de complir els requisits de les empreses d’allotjament turístic a partir de cinc estrelles , ofereixen els serveis d’aquests als titulars de les vivendes o unitats d’allotjament residencial que pertanyin al mateix complex.

Les novetats pel turisme rural és que es permet l’ús de les edificacions existents i en tot tipus de sòl rústic.

Es recull com a modalitats els albergs, els refugis, i les hospederies

S’endureix el tractament de l’oferta il·legal, l’intrusisme i la competència deslleial. També es donen terminis per a regularitzar-se

Es crea la comercialització i la regularització d’estàncies turístiques a vivendes.

La pensió completa integral, es regula impedit treure begudes i aliments de l’establiment i exigint un pla de qualitat.

Facilitar projectes d’interès turístic coma a fires, esdeveniments, itineraris, rutes, publicacions.

Obligatorietat d’un pla de modernització i qualitat de tots els establiments turístics per a hostals, residències, pensions, càmpings i hotels de una i dues estrelles i apartaments de una o dues claus.

En coordinació amb el Pla nacional integral de turisme i els plans de desenvolupament turístics dels consells i dels ajuntaments es redactarà el Pla integral del turisme de les Illes Balears. Aquest pla contemplarà la possibilitat de declarar municipis turístics.

La millora de la competitivitat mitjançant el desenvolupament d’un turisme sostenible

Finalment rebutja les intervencions que defensaven l’esmena a la totalitat de la llei.

Acaba, amb el que podríem diu un al·legat quasi militar, (que pareix tret d’un NODO) que entra en contradicció amb tot el que és exposició de motius de la llei:

“...sabemos que somos los primeros, que somos pioneros, que lideramos, como es nuestra obligación histórica, la nueva legislación turística de nuestro país, España, però por todo ello sin perder de vista nuestra vocación más ambiciosa de liderar todos los aspectos de nuestra principal industria, el turismo. Con esta nueva ley damos un paso al

frente con valentia y con la absoluta convicción de que hacemos lo que tenemos que hacer y que los resultados positivos que sin duda obtendremos en breve contribuirán a sacarnos de la crisis y a devolvernos el esplendor y el liderazgo turístico que nunca debemos perder”.

Al torn de rèplica, la Diputada Sra. Mascaró torna a plantejar les següents qüestions per part de la llei:

El respecte al medi ambient

L’interès general pels ciutadans

La falta de resposta a les necessitats actuals de la indústria hotelera

Manifesta el seu acord amb el Conseller de turisme amb el fet que les Balears són una referència mundial del turisme, el motor de l’economia i que aquests fets haurien de continuar, tot i que no veu amb la llei un instrument perquè així sigui.

Pel que fa a l’oferta il·legal, considera que més que perseguir-la, obren un procés de legalitzar-la.

Manifesta que l’ocupació del sòl rústic no és una forma d’afrontar la competitivitat del sector.

Respecte a les zones turístiques madures; la reconversió dels hotels en habitatges; afirma que no és la solució i menys encara traslladar els hotels al sòl rústic.

Quant a l’aposta per a les rehabilitacions i les inversions considera que no estan prou incentivades.

Afirma que l’article 75, *Ordenació Territorial dels Recursos Turístics*⁴¹⁴, que hauria de ser el pilar de la llei, no diu res.

De la seva intervenció destaquem els següents paràgrafs, a modo de conclusió:

“No aconseguiran la qualitat amb condhotels de 3 estrelles, fent legal l’oferta il·legal i deixant construir a ANEI⁴¹⁵, en zones turístiques per desestacionalitzar.

Aquesta llei que vostè ens ha presentat no fa res per defensar els interessos dels treballadors, ni dels petits i mitjans empresaris, tant d’hoteleria com d’altres sectors econòmics. En lloc de considerar el turisme patrimoni social, amb responsabilitat i participació de tots els seus agents i components, començant des de l’administració, turistes, creadors de producte, fins els grups d’interès productius i no productius, ciutadans..., en lloc de fer això, la llei considera el turisme patrimoni exclusiu d’alguns hotelers, Sr. Delgado, i suposa una aposta clara per una nova balearització...”

La Rèplica del partit socialista, en veu de la Diputada Sra. Oliver es pot sintetitzar de la següent manera:

⁴¹⁴“ L’ordenació territorial dels recursos turístics de cada una de les illes es realitzarà sògona el que disposi aquesta llei, d’acord amb els instruments de planejament i la resta de normes d’ordenació del territori aplicables”

⁴¹⁵ Àrea Natural d’Especial Interés. Figura de protecció de la Llei 1/1991 del 30 de gener, d’Espaces Naturals (LEN)

Considera que amb la present llei s'instaura un urbanisme a la carta.

Retreu que en la intervenció del conseller, no s'hagi parlat de llocs de feina ni d'esponjaments.

La manca d'explicació de la figura dels codhotels, que és de nova creació de la llei.

Afirma que el canvi d'ús no és un sistema de reconversió, sinó que consolida, densifica, compacta i compagina usos turístics i residencials a una mateixa zona.

Critica la poca relació entre l'exposició de motius de la llei i l'articulat posterior.

Respecte a la creació de l'Oficina única, es considera que és una passa a la recentralització i proposa que tenguí un àmbit insular.

Interpel·la al Conseller amb la següent pregunta:

“És el seu model el d'Eurovegas, Sr. Conseller?”

Finalment per concloure la intervenció destaquem les següents paraules, abans de demanar la retirada de la llei:

“Vostè diu que aquest model turístic està acabat i exhaurit. Nosaltres ho podem compartir en part. Però el que no ens quadra és per què el vol perpetuar mitjançant aquesta llei”

El Conseller de turisme Sr. Delgado, durant el seu torn de contrarèplica contestà a algunes qüestions plantejades.

Es dirigí a la diputada Sra. Mascaró per dir, que els guies turístics, finalment, hauries de conèixer les dues llengües oficials.

Seguidament l'acusà de no ser capaç d'entendre de llei.

Pel que fa a les sospites sobre la vulneració de l'Estatut d'Autonomia i de l'atribució de competències indegudes per part de la Conselleria. Afirma que no és cert i ho argumenta a partir d'un informe jurídic del Parlament.

Nega l'acusació d'afavorir la reconversió d'hotels en d'habitatges i l'eliminació de llocs de feina, en base a les disposicions addicionals de la llei referides a

Augment de l'edificabilitat possible per a la modernització dels establiments de 4 i 5 estrelles

L'exigència de la modernització en un termini de 4 anys

No permetre l'autorització d'establiments de menys de 4 estrelles, excepte pels hotels de ciutat que podria ser de 3.

Conclou que la pujada de categoria serveix per a augmentar l'ocupació, establint unes ràtios que relacionen número de treballadors per client.

Afirma que els hotels que puguen de categoria deixen d'explotar la modalitat del tot inclòs. Aquest fet beneficia l'oferta complementària i la demanda de treballadors augmenta.

El fet de fomentar les reformes i els canvis d'usos fa que es creïn nous llocs de feina a la construcció.

Pel que fa a l'administració, que té l'obligació de fer noves inversions, també es creen més llocs de feina.

La recaptació d'un 5% del pressupost de la rehabilitació integral dels edificis; i la gestió de l'augment dels ingressos per al consorci de la borsa de places; possibilitarà més inversió pública a les zones turístiques.

Afegeix que per a un canvi d'ús, aquest no és possible sense un informe vinculant municipal.

Dirigint-se a la Sra. Oliver, qualifica a la llei de proteccionista amb els arguments següents:

Seguidament es passa a argumentar que amb els instruments de planejament anterior, referint-se al POOT, les reconversions es produïen⁴¹⁶ de tal manera que alguns edificis abandonaven l'activitat turística i es convertien en habitatges⁴¹⁷, sense fer les rehabilitacions integrals, ni respectar la superfície mínima, que la nova llei exigirà. La qual cosa la qualifica de il·legalitat.

Aquest anterior fet, aixoplugat per la llei del 1999 possibilitava una doble amortització de la mateixa plaça. El propietari utilitzava les places per fer un hotel, a la vegada que es quedava amb l'edifici. Amb la proposta de llei del 2012, aquest fet no serà possible

Diu que la llei actua només en sòl urbà. En el sentit que es premia la reconversió i la reconversió per a no ocupar sòl rústic de les zones POOT. Afegeix a la vegada que a "les possessions⁴¹⁸", es permet en qualsevol sòl protegit, que es destini a ús turístic.

Considera que el model turístic vigent peca d'un excés de regulació i que no respon a les necessitats d'una constant modernització que doni resposta a la competència dels nous destins competitiu.

⁴¹⁶ Quantifica 500 establiments, només a Mallorca

⁴¹⁷ Quantifica 10.000 vivendes que eren places turístiques convertides en habitatges d'una mitjana de 30 i 35 m²

⁴¹⁸ Edificació tradicional rural mallorquina que correspon a un territori, tradicionalment amb explotació rural

Tot seguit, el Conseller Sr. Delgado passa a atacar dialècticament al grup socialista amb les següents paraules:

“Su política territorial y turística ha fomentado el crecimineto de suelo urbano en las zonas posteriores, en las zonas turísticas a base de esponjamineos ineficaces y que han creado situaciones que empeoran el entorno urbano”.

Fa una referència a la ecotaxa⁴¹⁹ amb aquests termes:

“...de su primera etapa lo único que se recuerda es la imposición de aquella manera traicionera y por la espalda y no consensuada de la llamada ecotasa, que no era eco, ni era tasa... que era discriminatòria y que era injusta y que por eso duro menos que un Chupa-chup en la Puerta de un col-legio.”.

Tot seguit continua atacant la gestió turística de l'etapa socialista amb temes personals i puntuals.

A la darrera intervenció a la que ens referim és la corresponent a la diputada Sra. Bosch i Accarreta, representant del Partit Popular, grup que recolza al govern.

Durant el torn de paraula es defensà en primer lloc, el caire conservacionista de la llei i és tornaren a exposar els arguments favorables a la llei en base a la necessitat d'adaptar-se a Europa. S'afirma que és una llei que aspira al consens i municipalista.

En definitiva es tornen a argumentar a grans trets els posicionaments del Conseller Sr. Delgado.

Amb això es pot donar per acabat el debat de les esmenes a la totalitat de la llei.

a) Elaboració del dictamen del Projecte de llei RGE núm. 3640/12 del turisme de les Illes Balears⁴²⁰

Durant aquest segon debat intervingué en primer lloc la Diputada Sra. Oliver i Sagreras. Començà la intervenció exposant que el seu grup presentà 180 esmenes, agrupades en els següents temes:

Sobre temes competencials entre l'estat, els consells i els municipis

Sobre dispenses, exoneracions i excepcions. Són partidaris de l'eliminació de totes.

Sobre vulneració de l'ordenament jurídic, concretament de la Llei del sòl estatal, sobretot per allò que afecta al sòl rústic

Sobre la necessitat de llicència per a serveis secundaris i complementaris de l'activitat principal.

⁴¹⁹ Impost d'Estades en Empreses Turístiques 2001. Llei 7/2001, de 23 d'abril.

⁴²⁰ Diari de Sessions de la Comissió de Turisme del Parlament de les Illes Balears. VIII legislatura. Any 2012. Núm 20

Sobre el canvi d'ús que es presenta a la llei, que el configura com un sistema de reconversió i de rehabilitació de zones turístiques. L'esmena és de supressió.

Sobre l'intercanvi de places, per la falta d'esponjaments. L'esmena regula l'intercanvi de places amb un màxim de 2 per 1

Sobre el tema de competències amb els Consells, es refereix a l'oficina única d'administració turística, que tindria àmbit insular.

El segon torn de paraula fou per la Diputada Sra. Mascaró i Melià que és referí a les esmenes del seu grup en base als següents conceptes:

La idea que els plans territorials han de condicionar els plans d'intervenció turística

El sector comerç no es troba regulat per la llei

En contra de permetre activitats complementàries sense llicència a les empreses d'allotjament.

Respecte a la regulació dels condhotels proposa que només hauria d'afectar a aquells hotels en procés de reconversió de cinc estrelles i que estiguin oberts un mínim de vuit mesos a l'any.

Proposta de millora del sector "tot inclòs".

Els temes urbanístics han d'estar subjectes a l'interès general i a l'avaluació d'impacte ambiental, per a aconseguir els objectius de sostenibilitat del turisme en el marc europeu.

Es demana la supressió dels clubs de platja

Els plans de turisme municipal hauria de ser opcional.

La desestacionalització s'hauria de comptar a partir de més sis mesos d'activitat.

Descarta que les propostes i mesures per a la desestacionalització i modernització siguin permetre la construcció a sòl rústic.

Que els usos del sòl han de venir determinats per els plans territorials i les lleis del sòl estatals. En el sentit que els plans territorials són normativa urbanística i territorial que han d'estar per damunt de la sectorial econòmica.

Proposa que a la vegada que la llei és supedita a la legislació en matèria de patrimoni, quan es vegi implicat un bé d'Interès Cultural, També hi hagi una supeditació a la legislació en matèria de territori.

Es planteja que la llei reculli la proposta d'una taxa turística per estades en temporada alta que gravi d'una manera proporcionada els impactes ambientals que genera l'activitat turística amb la finalitat de projectes de millora ambiental i de millora de les zones turístiques.

La Diputada conclou amb les següents paraules:

“L’exposició de motius és un gran brindis al sol de que ha de ser el turisme sostenible, de com s’han de fer les coses, però després, quan comença a dir, moltes vegades fa tot el contrari del que ha dit que volia fer.”

El tercer torn de paraula fou per, la representant del Grup Parlamentari Popular, la Diputada Sra. Bosch i Acarreta.

Començà parlant de la voluntat de consens de la Conselleria de Turisme, en el sentit d’haver arribat a acords en el 65% de les esmenes presentades.

Defensa la figura nova proposada per la llei dels PIAT per sobre del POOT.

Valora el darrer d’ineficaç (després de 17 anys en vigència) en el sentit que els únics esponjaments que es produïren, foren amb diners públics. A més a més, només ordenava la zona turística costera, en contra dels PIAT que pretén ésser un pla sectorial integral que afecti a tot el territori.

Acusa el POOT de possibilitar créixer a les zones posteriors dels sols urbans de les zones turístiques.

Considera que el PIAT obre la possibilitat d’intervenir en el paisatge urbà i no en l’ocupació de més sòl.

Rebutja les acusacions d’inseguretat turística i afirma que els projecte de llei genera confiança i agilitat administrativa als possibles inversors. Així com celeritat en temps de crisi

Qualifica la llei de realista i de donar solucions als edificis obsoletes que ja no són competitiu, en base a possibilitar el canvi d’ús.

Destaquem textualment les següents paraules de la Diputada Sra. Bosch:

“Si durante 25 años toda la normativa no ha sido capaz de promover la reconversión, la rehabilitación y la mejora de las zonas turísticas tenemos que encontrar la herramienta que lo permita”

Defensa el paper dels ajuntaments, en el sentit que tenen la darrera paraula a l’hora de les autoritzacions urbanístiques.

Es defensa dels atacs sobre la destrossa del medi rural. Argumenta jurídicament en base a l'aprovació del Decret 60/2009⁴²¹, de la Llei 4/2010⁴²², i el Decret 13/2011⁴²³ que obrien la porta a la permissibilitat en certs aspectes al turisme rural.

Considera que l'eliminació del tràmit de l'informe d'impacte ambiental i de la declaració d'interès general, no genera desprotecció, sinó agilitat administrativa.

Finalment la intervenció es conclou de la següent manera:

“Miren , esta ley pretende planificar nuestro destino turístico durante los próximos veinte años y consolidarlo como un destino de referencia a nivel internacional apostando por la calidad y la diversificación del producto. La acción que permitirá la ley pasa por la ordenación, el fomento y la promoción del turismo mediante la planificación, la formación, la innovación constante y la reconversión y la rehabilitación de zonas turísticas saturadas y/o maduras imponiendo la modernización permanente y el control de calidad. La ley permite devolver la competitividad a la principal Fuente de ingresos de la comunidad balear.”

b) Debat i votació del dictamen de la Comissió de Turisme del projecte de llei RGE núm. 3640/12 del turisme de les Illes Balears⁴²⁴

Es tractà d'un únic debat de les esmenes i els vots particulars que es mantenen a les esmenes de llei.

El primer torn de paraula fou cedit a la representant del Grup Parlamentari PSM-Iniciativaverds-Entesa i més per Menorca, la Diputada Sra. Mascaró.

La Sra. Mascaró exposa que s'han acceptat 20 de les 108 esmenes presentades pel seu grup.

Durant la seva intervenció fa un conjunt de reiteracions a les anteriors intervencions:

La relació entre planificació territorial i turisme i es decanta per la idea, ja reiterada que el turisme s'ha d'adaptar a la planificació territorial.

Identificació del sector turístic, a la llei, quasi únicament amb el sector hotelier.

La necessitat de les avaluacions d'impacte ambiental i declaració d'interès general per a els hotels rurals i agroturismes.

⁴²¹ Decret 60/2009, de 25 de setembre, pel qual s'estableixen la unificació dels procediments i la simplificació dels tràmits en matèria turística, com també la declaració responsable d'inici de les activitats turístiques BOIB núm. 143 de 2009

⁴²² Llei 4/2010, de 16 de juny de mesures urgents per a l'impuls de la inversió a les Illes Balears BOIB núm. 094 de 2010

⁴²³ Decret 13/2011, de 25 de febrer, pel qual s'estableixen les disposicions generals necessàries per facilitar la llibertat d'establiment i de prestació de serveis turístics, la regulació de la declaració responsable i la simplificació dels procediments administratius en matèria turística BOIB Núm. 32 de 2011

⁴²⁴ Fq.Con.núm 33/27 VIII Legislatura. Any 2012. Núm 43

El tema de la reconversió que és tracta bàsicament d'un canvi d'ús.

Les excepcions que desregulen l'ordenació urbanística

La construcció en sòl rústic i dispensació del compliment de la normativa no hauries de ser les eines per a la desestacionalització i la modernització.

La classificació d'empreses turístiques hauria de ser més àmplia.

Les activitats sense permís d'activitat per part dels allotjaments.

La insuficient regulació dels condhotels

Millorar l'oferta del tot inclòs

Millora de qualitat

També es demana al govern implicació econòmica per revitalitzar les zones turístiques saturades i implantació d'una taxa turística per al finançament

Aquesta darrera proposta està contextualitzada, diu la Diputada, després d'un augment de les taxes aeroportuàries i de l'IVA⁴²⁵

El segon torn de paraula fou per la portaveu del Grup Parlamentari Socialista, la Diputada Sra. Oliver

Comença fent el retret de la pujada de 2 punts de l'IVA turístic (passant del 8 al 10%) per part del Govern del Sr. Rajoy i la rebaixa de la prestació per ocupació, que afecta negativament als fixos discontinus.

Compara la pujada de l'IVA, que és un import de recaptació estatal, amb l'ecotaxa⁴²⁶, abolida per Govern Matas, de recaptació autonòmica. La qual cosa suposa una pèrdua d'ingressos públics

La falta d'acceptació de les esmenes més substancials presentades pel seu grup que fan referència als següents temes exposats amb anterioritat:

La regulació urbanística

Autorització de serveis complementaris sense llicència

Els temes competencials entre les distintes administracions: Estat, Comunitat Autònoma, Consells i Ajuntaments.

La creació d'una Mesa del turisme de les Illes Balears.

El buit legal que s'ocasiona amb la derogació del POOT i encara amb la no existència del PIAT, així com la problemàtica que se'n deriva.

Encontre de tot l'articular que es refereix a excepcions i dispenses de la norma general.

⁴²⁵ Ambdues competències del Govern Central

⁴²⁶ Aprovada l'any 2001 per el Govern Antich i derogada l'any 2003 per el Govern Matas

Terciarització del sòl rústic amb conseqüències negatives tant pel sector turístic com per l'agrari.

En contra del canvi d'usos.

La desaparició de la llei del concepte d'esponjament.

Considera la borsa de places una "borsa multiplicadora", ja que la fórmula permet posar més places al mercat.

Per part del Grup Parlamentari Popular parlà la Diputada Sra. Bosch i Carreta. Al seu torn de paraula contraatacà posant exemples de la gestió de l'etapa anterior, la qual cosa considera que entre en contradicció amb el que aleshores defensaven. Que moltes de les seves actuacions passades estan en contradicció amb el que ara defensen. Es refereix sobretot a les excepcions i dispenses i en posa exemples.

Finalment la votació de la llei fou la següent:

32 vots a favor, 22 en contra i una abstenció.

El President del Parlament proclamà l'aprovació de la llei.

b) Decret Llei 8/2012, de 13 de juliol, de mesures urgents per a la Platja de Palma⁴²⁷.

Aquest Decret Llei fa referència a la Llei que comentaren a la VI Legislatura de mesures per a la revalorització integral de la Platja de Palma⁴²⁸.

De l'exposició de motius extrèiem uns paràgrafs, que en certa manera posen sobre la taula el fracàs de l'anterior Llei del 2010 en el sentit que amb dos anys no s'han assolit els objectius:

"La Platja de Palma es troba actualment sumida en un procés de pèrdua de competitivitat i de declivi econòmic amb greus dificultats per competir al mercat, en un medi urbà envellit i inadequat. La situació actual de deteriorament està provocada per una important sobreexplotació dels recursos, la falta d'espais lliures i d'aparcaments, un model de mobilitat inadequat i l'existència d'infraestructures ja amortitzada i amb defectes de funcionament. Per la seva banda, l'oferta comercial no és aliena a la situació esmentada. Tota aquesta situació repercuteix negativament en les condicions de vida de residents, turistes i treballadors, la qual cosa fa imprescindible encarar un canvi de model que ja es reconeixia en la Llei.

Es planteja com a causa de la falta d'èxit la falta d'inversió privada:

"...el projecte que s'ha tractat de desenvolupar a través del Consorci Urbanístic de la Platja de Palma es caracteritza avui per haver donat lloc a plantejaments teòrics sense previsions reals d'actuació i sense possibilitats d'inversió pública. Un escenari que

⁴²⁷ <http://boib.caib.es/pdf/2012101/mp4.pdf>

⁴²⁸ <http://boib.caib.es/pdf/2010112/mp19.pdf>

s'agreuja amb la situació de crisi econòmica i financera que vivim en aquests moments i que ha conduït a una recessió generalitzada. La situació esmentada obliga a adoptar mesures legislatives urgents, en forma de decret llei, que facilitin, impulsin i donin curs al fet que, mentre es pugui aprovar el Pla de Reforma Integral de la Platja de Palma, se superi la situació de paràlisi actual i puguin realitzar-se actuacions per a la recuperació i millora de la zona i donar curs a la inversió privada, necessària per afrontar la situació de crisi econòmica.”

Afirma la necessitat d'una ràpida resposta legislativa a les actuals conjuntures econòmiques no favorables.

Passant a l'articulat, els objectius que es marca són:

- Impulsar de forma urgent l'activitat econòmica.
- La desestacionalització de l'oferta turística.
- El foment de la qualitat i la millora general de l'àmbit de la platja de Palma.

Delega en el Consorci Urbanístic de la Platja de Palma les facultats urbanístiques de planejament, gestió i execució que no tinguin caràcter d'intransferibles.

S'incentiva la compra de places turístiques (existeix un banc de places, gestionat per la Conselleria de Turisme) amb un 50% del valor.

Les places de la Platja de Palma, no computaran a efectes del còmput de creixement previst en el Pla Territorial de Mallorca.

Només es permetrà hotels de nova planta amb categoria igual o superior a cinc estrelles, o de categoria igual o superior a quatre estrelles si en tracta d'hotels de ciutat.

Les places que es donin de baixa definitiva a l'àmbit de la platja de Palma poden ser utilitzades en el mateix àmbit a efectes d'intercanvi.

Es permet executar l'execució de les obres d'urbanització i edificació del sector urbanitzable de Ses Fontanelles⁴²⁹ del PGOU de Palma, però caldrà presentar un pla de vigilància i control ambiental.

El debat parlamentari⁴³⁰ de validació o derogació del Decret Llei el resumim de la següent manera:

El primer torn de paraula fou per la seva defensa en boca del Conseller de Turisme i Esports Sr. Carlos Delgado.

- En primer lloc explicà l'exposició de motius del Decret Llei i defensà la forma jurídica de Decret Llei com a adequada pera als objectius perseguits.

⁴²⁹És tracta d'una zona en litigi ente urbanitzadors i conservacionistes, és l'última zona humida de Palma. https://www.palma.cat/portal/PALMA/contenedor1.jsp?seccion=s_floc_d4_v1.jsp&contenido=93629&ti po=1&nivel=1400&codResi=1&language=es. Agos 2022

⁴³⁰ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/8/ple/PL-08-046.pdf>

- Defensà les noves facultats atribuïdes al Consorci de la Platja de Palma
- En tercer lloc l'autorització als ajuntaments a regular , si es justifica l'interès

general ,, citam textualment:

“...permitir a los ayuntamientos regular, siempre que se justifique el interés general de manera diferente a la legalmente establecida, determinadas cuestiones como: las características de las edificaciones residenciales plurifamiliares que se prevean en suelo urbanizable y de manera que la parcela no sea inferior a 500 metros cuadrados; los parámetros aplicables a los establecimientos de alojamiento turístico; las operaciones de intercambio de plazas en reconversiones; las reservas mínimas en sistemas generales; los usos en áreas de transición de armonización para posibilitar la instalación de equipamientos e infraestructuras energéticas alternativas, y la determinación de las zonas o parcelas en las que el uso turístico sea compatible con el uso de equipamientos deportivos u otros equipamientos de uso comunitario o público.”

- L'abaratiment de les places turístiques d'un 50%
- Permetre que els creixements turístics o residencials no computin a efectes del creixement previst al Pla Territorial de Mallorca.
- Aixecar la suspensió de la llicència de Ses Fontelles.

La intervenció següent fou per el Grup Parlamentari Popular que recolzà al Govern, en boca de la Sra. Bosch, de les seves paraules destacam les següents idees:

- Considera que el present Decret Llei és l'evolució de la llei aprovada la passada Legislatura per unanimitat. I que s'adapta a les circumstàncies de penúria econòmica d'aleshores, a partir de l'aturada del finançament estatal.

- En aquest context argumenta la necessitat d'impulsar la inversió privada.
- Defensa que el projecte d'urbanització de Ses Fontanelles és compatible amb la preservació de l'aiguamoll.

El tercer torn de paraula fou per la Sra. Oliver en representació del Grup parlamentari Socialista en primer lloc desqualifica la forma de Decret Llei per a governar.

Considera que es romp el consens de la llei anterior de la Platja de Palma.

Argumenta que no es compliran els objectius de l'activació econòmica ni els altres objectius.

Destaca aspectes d'il·legalitat del Decret Llei, en tema de competències municipals i a la llei del sòl.

Propícia nous creixements urbanístics:

“No pot ser que el sòl urbanitzable de la Platja de Palma per decret llei deixi de computar com a creixement. D’aquesta manera no tan sols s’aconsegueix la urbanització massiva de tota la reraguarda de la platja, de la zona, sinó que també es disparen els límits de creixement de Palma i de Lluçmajor “.

Considera que urbanitzar no és protegir referint-se a Ses Fontanelles:

“El Màster Pla aprovat per unanimitat i el PRI inicialment aprovat, qualificaven tot l’espai com de lliure públic i es transferia l’aprofitament del Pla parcial a la zona de la reraguarda de la platja. Tan sols d’aquesta forma es pot aconseguir la protecció i la rehabilitació d’aquest ja famós espai, perquè la implantació comercial prevista, tipus Festival Park per entendre’ns, no tan sols és rebutjable des d’una òptica ambiental, és un espai monofuncional que té com a conseqüència la segmentació dels usos urbans per zones, la concentració terciària, en contra de la diversitat dels petits comerços distribuïts de forma isòtropa pels carrers i les places de la Platja de Palma.”

Es declara partidària de la inversió privada a la platja de Palma, però no amb un urbanisme a la carta.

Seguidament l’ús de la paraula fou per la Sra. Mascaró del Grup Parlamentari PSM-Iniciativa Verds i Més per Menorca.

Considera el Decret Llei d’incoherent per resoldre els problemes que es plantegen, a tall d’exemple reproduïm el següent paràgraf:

“La veritat és que ens demanam si realment hi ha voluntat d’afrontar el procés de pèrdua de competitivitat i declivi de s’Arena i Platja de Palma per part del Sr. Delgado i del Sr. Bauzá, perquè destrossar Ses Fontanelles per possibilitar un gran centre comercial amb un gran aparcament o permetre un casino, sense tenir una llei de joc aprovada, una llei de joc, i sense concurs públic, en res millorarà les expectatives de residents, dels treballadors i dels empresaris de la zona, especialment del sector de l’oferta complementària. Perquè pareix que hi ha un interès molt especial en afavorir alguns interessos privats, molt concrets, encara que suposi enfonsar encara més l’oferta complementària

Finalment fou aprovat per 34 vots a favor i 20 en contra.

c) Decret llei 1/2013, de 7 de juny, de mesures urgents de caràcter turístic i d’impuls de les zones turístiques madures⁴³¹.

Ens trobam amb un nou Decret llei, dins aquest context de crisi econòmica sobre el concepte de zones turístiques madures, podem veure que una vegada més l’objecte de la

⁴³¹https://www.caib.es/sites/institutestudisautonomic/ca/n/decret_llei_12013_de_7_de_juny_de_mesures_urgents_de_caracter_turistic_i_dimpuls_de_les_zones_turistiques_madures_-57303/

legislació és bàsicament la zona turística de la platja de Palma, encara que es preveu que es ugui aplicar a altres indrets que siguin també declarades zones turístiques madures.

De l'exposició de motius:

- La contextualització de la legislació anterior sobre la Platja de Palma, (ja referenciada).

- La crisi del Consorci Urbanístic de la platja de Palma per falta de finançament públic estatlm com a primer detonant.

- Noves condicions per afavorir l'adquisició de places gestionades per l'organisme Consorci Borsa d'Allotjaments Turístics.

- Activar mesures urgents per p actuacions per revitalitzar la Platja de Palma i altres zones declarades madures

- No paralitzar ni retardar les inversions i actuacions per impulsar l'economia i l'ocupació

- Adequar les lleis existents per a facilitat les regulacions de les places turístiques, això com corregir infraccions que es consideren desproporcionades actuacions.

En definitiva l'objecte del Decret Llei:

"... impulsar urgentment l'activitat econòmica, la desestacionalització de l'oferta turística, el foment de la qualitat i la millora general de l'àmbit de les zones turístiques declarades madures, i expressament la zona de la Platja de Palma, arran de la declaració com a zona turística madura feta en aquest Decret llei. "

En definitiva podriem dir que aquest Decret Llei facilita les obres i reformes i noves autoritzacions de les empreses turístiques d'iniciativa privada, amb algunes condicions.

El Debat Parlamentari⁴³² va anar de la següent manera:

El Conseller de Turisme i Esports Sr. Carlos Delagado defensà el Decret Llei proposat en base a:

- La prioritat de la renovació de les zones turístiques madures per a la Conselleria de turisme.

- La paralització de les actuacions de reforma de la Platja de Palma

- Les dificultats pe a aprobar definitivament el Pla Integral de la platja de Palma,el que suposa una demora en les actuacions, que es consideren urgents, per afavorir la inversió privada, la desestacionalització i la qualitat.

- Tot seguit passa a explicar l'articulat.

⁴³² <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/8/ple/PL-08-091.pdf>

Destacam la declaració de la figura de “zona turística madura”, que suposa considera d’interès autonòmic els projectes que s’hi presenten.

- Es permet un augment de l’edificabilitat, entre un 15 i un 30 % en determinades circumstàncies

- Reproduïm les següent paraules:

“...se recupera la no necesidad de licencia de actividad previa a la licencia de obras de aquellas actuaciones de modernización y aumento de categoría previstas en la disposición adicional cuarta de la Ley de turismo. Se corrige un error en materia de uso exclusivo, ya que el artículo 32.1 de la Ley de turismo, extendía el principio de uso exclusivo a todas las empresas turísticas, no sólo a las de alojamiento, lo cual no tiene sentido”.

- Facilita les autoritzacions d’allotjaments de turisme rural, eliminant tràmits i condicions.

- Obre la porta per a nous hotels de tres estrelles, si eren de ciutat. Fins aleshores només s’autoritzaven de quatre i cinc.

- Tot seguit el Conseller quantifica el que explica com a èxits de la seva política pel que fa a la inversió privada :

“En cuanto a la inversión privada, desde el 1 de enero del 2012, 38 establecimientos de Mallorca han solicitado el aumento del número de llaves, más de 120 establecimientos hoteleros han realizado reformas y 150 han solicitado el aumento de categoría, 42 de 3 a 4 estrellas y 40 de 4 a 4 superior. Y les recuerdo que al aumentar la categoría de un establecimiento, aumenta la ratio de trabajadores por plaza. Además, se han llevado a cabo proyectos como el del grupo Meliá en Magaluf, que supone la rehabilitación de 4 hoteles, aumentando la categoría de los mismos, la creación de un boulevard, la creación de un beach class de lujo, la tematización de los distintos establecimientos y una inversión directa de 135 millones de euros.

Por otra parte, sólo en el ámbito de la Playa de Palma, han solicitado el aumento de categoría en el último año, unas 8.000 plazas hoteleras, muchas de ellas vinculadas a reformas integrales. Y en otoño comenzarán a construirse cuatro hoteles nuevos, uno de 5 estrellas, uno de 4 estrellas plus y dos de 4 estrellas. Todo ello supondrá una inversión de más de 100 millones de euros y por primera vez hay un hotel de 5 estrellas y por primera vez en 30 años se construyen nuevos alojamientos hoteleros en la zona. Ello supone una generalización de las plazas de calidad que a medio plazo implicará la desaparición de toda aquella oferta que esté fuera de mercado.”

El segon torn de paraula, que fou per recoltzar la proposta del Govern, fou per la Sra. Bosc del Partit Popular. Argumenta per tat les virtuds del Decret Llei, així com la seva necessitat i oportunitat.

El tercer torn de paraula fou per la Sra Oliver en representació del Grup Parlamentari Socialista. S'oposa al Decret Llei en base a:

- No considera que s'hagi de tractar de forma "urgent" ja que fa més de vint anys que el problema és pal·lès.
- Qualifica d'incoherent els problemes exposats i les solucions aportades.
- Acusa al Govern de submissió al sector hotelier:

"No ha estat suficient per a l'oferta d'allotjament tancar els porxos, tancar els balcons, exonerar de tot el que és competència del Consell de Govern, dispensar, canviar d'ús, no, això no ha bastat per guanyar qualitat, per modernitzar l'oferta d'allotjament. Ara, per decret llei, en el termini de cinc anys, i si no basten supòs que serien ampliat, els establiments d'allotjaments poden augmentar places, poden augmentar fins a vuit altures i incrementar fins un 40% la superfície edificada i d'ocupació si es modernitzen."

- Considera que l'esponjament és substituït per la promoció de major densitat edificatòria, més places, més altures i menys serveis.

El Quart torn de paraula fou per Sr. Abril, en representació del Grup Parlamentari MÉS⁴³³ de la seva intervenció destaquen:

- Considera que el decret està pensat per desregular que per regular.
- Manifesta que el decret respon a les pressions del lobby del sector hotelier *Exceltur*, que aprofita la present crisi per treure profit als seus interessos particulars.
- Pel que fa a la declaració d'interès autonòmic es referix amb els següents termes:

"...l'equiparació de declaració d'interès autonòmic... declaració de zones turístiques madures és dur la transposició de la Directiva Bolkestein, de la directiva de serveis a l'extrem i a partir de la declaració responsable, és a dir, a partir d'un interès particular d'un empresari que vol pujar de categoria, ampliar places, pujar altures, el que sigui, tot el ventall d'opcions que apareixen als decrets és com es munta el procediment, com es fa d'alguna manera la política turística a la qual vostès han renunciat i que ens du... o per a mi almanco representa una mena de déjà vu del que va ser el bum dels anys seixanta en al seva part dolenta, evidentment, que és la manca de regulació, la manca de planificació que és el que d'alguna manera fa que avui dia tinguem òbviament un problema de zones turístiques madures, castigades, etc.

- Denúncia la màxima flexibilitat per als hotels perquè puguin combinar activitats econòmiques turístiques diferents.

-Considera que més que una regulació de places és una amnistia de places irregulars

Finalment, pel que fa a la votació el Decret Llei fou validat per 32 vots a favor i 24 en contra.

⁴³³ Es produí un canvi de nom de l'antic Grup Parlamentari PSM-Iniciativa Verds i Més per Menorca

c) Decret llei 6/2013, de 29 de novembre, pel qual es modifica l'article 52 de la Llei 8/2012, de 19 de juliol, del turisme de les Illes Balears⁴³⁴.

Aquest Decret Llei es justifica en l'exposició de motius com a una petició del Consell de Menorca en base als següents paràgrafs:

“Així mateix, l'actual conjuntura econòmica i la consideració tradicional de Menorca com a destinació turística eminentment familiar aconsellen donar entrada a noves possibilitats d'allotjament, davant els productes tradicionals recollits actualment en l'ordenament turístic, encara que sempre dins els límits marcats en el mateix article 52 de la Llei.

Menorca, per les seves dimensions, singularitats i la seva clara vocació turística, esdevé un clar exemple de diversitat de possibilitats d'allotjament, i els habitatges són una clara opció per a un determinat turisme que cerca una oferta més pròxima al resident que al turisme de masses, a la demanda del qual es podrà donar resposta.”

Pel que fa a la tipologia dels habitatges que s'autoritzen ve expressat de la següent manera:

” Els habitatges objecte d'estades turístiques a què es refereix aquest capítol han de respondre a la tipologia d'habitatge unifamiliar aïllat o aparellat. S'entén per habitatge unifamiliar aïllat als efectes d'aquesta Llei aquell en què únicament estigui permès un habitatge per parcel·la. No obstant això, després de la tramitació prèvia del corresponent expedient, es poden acceptar supòsits en què hi hagi més d'un habitatge per parcel·la, sempre que es donin circumstàncies que reflecteixin analogia. S'entén per habitatges unifamiliars aparellats als efectes d'aquesta Llei els que es troben en una mateixa parcel·la sotmesa a règim de propietat horitzontal o quan en diferents parcel·les hi ha habitatges unifamiliars adossats a la paret mitgera que els separa.

Pel que fa al debat parlamentari⁴³⁵, tot i ser una proposta relativament senzilla, suscita un debat que acabà amb una votació que comptà amb 32 vots a favor i 25 abstencions.

El procediment del debat fou l'habitual per a la validació d'un Decret Llei.

El Primer torn de paraula fou pel Conseller de Turisme i Esports Sr. Carlos Delgado, que exposa la proposta legislativa i defensà la singularitat de l'oferta turística a Menorca sol·licitada pel propi Consell De Menorca. De la seva intervenció reproduïm els següents paràgrafs:

“...que la nueva ley pasó a permitir la comercialización turística de todo tipo de viviendas unifamiliares, de las pareadas y de las asimiladas a las unifamiliares como son

⁴³⁴https://www.caib.es/sites/institutestudisautonomic/ca/n/decret_llei_62013_de_29_de_novembre_pel_qual_es_modifica_larticle_52_de_la_llei_82012_de_19_de_juliol_del_turisme_de_les_illes_balears-66657/

⁴³⁵ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/8/ple/PL-08-111-05.pdf>

las casas de pueblo unifamiliares y entre medianeras, dando como resultado que en un sólo año, se han dado de alta aproximadamente 4.000 nuevas viviendas, mientras que desde 1984 hasta 2012 se dieron de alta únicamente 5.500. “

“Desde este gobierno entendemos que nadie mejor que los propios consells conocen la realidad turística de sus respectivas islas. Por ello, con la aprobación de este decreto cumplimos con nuestra promesa de reaccionar ante cualquier petición insular y damos respuesta a una demanda largamente reclamada por la sociedad menorquina, ya que las tipologías que van a reglamentarse son fácilmente identificables en sus poblaciones, existiendo sobre las mismas un potencial mercado de turismo familiar. “

El següent torn de paraula fou per la representant del Grup Parlamentari del Partiti Popular Sra. Bosch, que dona suport incondicional al Sr. Delgado i al Decret Llei que defensà.

Encetà les intervencions en contra, el Portaveu Sr. Borràs per part del Grup Parlamentari Socialista. És manifesta en desacord bàsicament per la falta de concreció:

“El canvi de la llei que ara debatem és poc més que simbòlic, quines tipologies es podran comercialitzar que no permetia abordar la problemàtica exposada que no és altra que Menorca pugui aprofitar el potencial turístic que ofereix la singularitat dels habitatges de l'illa, la singularitat dels habitatges de l'illa, vet aquí, la qüestió. Quins tipus d'habitatges té Menorca que no puguem trobar a Sencelles, Sant Mateu o Formentera? “

Considera que el Decret Llei no valida res, que deixa les coses com estan

El Quart torn de paraula fou pel Sr. Martí, portaveu del Grup Parlamentari MÉS i s'expressà en els següents termes, en el sentit que defensà el lloguer de pisos per a estades turístiques. La qual cosa no ve expressada en la proposta.

“...a Menorca el lloguer de pisos per a estades turístiques és una realitat, una realitat en part submergida i en part declarada, oferint serveis inclús, açò sí aquests mai no es declaren. Una realitat que enlloc d'excloure el nostre grup proposava d'incloure i establir criteris de qualitat i garanties per al client convertint-lo en un sector generador d'economia productiva.

Amb la Llei turística i amb la prohibició dels plurifamiliars aquest sector continuarà funcionant, en alguns casos dins el marc de la Llei d'arrendaments urbans, i d'altres en el marge de la legalitat, fora de tot control, sense declarar ingressos i sense contribuir a la riquesa del país

És més, els habitatges unifamiliars entre mitgeres o els plurifamiliars, dels quals és propietari una persona física amb un o dos segons habitatges, són generadors i dinamitzadors de les economies locals. Els propietaris, aquests propietaris, contracten millores a fusters, a manobres, a pintors, a llanterners locals, compren a empreses locals; els seus usuaris, els turistes d'habitatges plurifamiliars o unifamiliars aparellats o unifamiliars entre mitgeres, són usuaris que surten, que consumeixen, que van un dia a sopar a un restaurant, que lloguen un cotxe, que van als mercats

El nostre vot no pot ser en contra perquè la modificació permet al Consell de Menorca introduir noves tipologies en allotjament de vacances, però no pot ser a favor perquè segueix deixant fora de la decisió del consell tipologies tan importants com l'allotjament plurifamiliar, una realitat a Menorca

e) Decret llei 3/2014, de 5 de desembre, de mesures urgents destinades a potenciar la qualitat, la competitivitat i la desestacionalització turística a les Illes Balears⁴³⁶

De l'exposició de motius destaquen

“Aquest Decret llei pretén coadjuvar a solucionar el problema de l'estacionalitat, apostant per la qualitat, l'excel·lència i la competitivitat, aprofitant els valors d'una oferta turística diferenciada davant d'altres destinacions turístiques i recuperant per a les Illes Balears el reconeixement com a destinació turística de referència internacional.”

A l'article 1 es concreta l'objectiu del Decret LLei:

“Aquest Decret llei té per objecte impulsar, amb caràcter urgent, l'activitat econòmica de les Illes Balears, mitjançant l'aplicació de mesures de caire turístic, mediambiental, d'energia i d'ordenació del territori per potenciar la desestacionalització de l'oferta turística, el foment de la qualitat i la millora general de l'àmbit de les zones turístiques

Del Capítol II que tracta de mesures en matèria turística en destaquen els següents aspectes:

- Es declara d'interès autonòmic el projecte Aparador Turístic Intel·ligent (TIE) que emana del Pla Integral de Turisme de les Illes Balears.

- Inciten a les administracions a aprovar els plans d'intervenció en àmbits turístic (PIAT) i fer les adaptacions dels plans territorials insulars (PTI) a la Llei General Turística del 2012, per accedir a les mesures destinades a la millora i modernització dels productes i recursos turístics.

- Incentiva l'oferta turística que estigui oberta onze mesos a l'any.

- Es prenen mesures de caràcter públic per a les zones declarades turístiques madures.

Destacam L'article 14:

“També està permès, en els termes prevists en la normativa estatal i la resta de normativa que pugui ser aplicable, l'ús turístic en edificacions que tinguin o hagin tingut ús militar o en espais de domini públic portuaris afectes al servei de senyalització

⁴³⁶https://www.caib.es/sites/institutestudisautonomic/ca/n/decret_llei_32014_de_5_de_desembre_de_mesures_urgents_destinades_a_potenciar_la_qualitat_la_competitivitat_i_la_desestacionalitzacio_turistica_a_les_illes_balears-57871/

marítima, sempre que conservin els seus valors patrimonials, d'acord amb l'informe que emetin les administracions competents.”

Pel que fa al debat parlamentari que suscità la validació del Decret Llei el podem resumir de la següent manera.

El Conseller de Turisme i Esports Sr. Jaime Martínez⁴³⁷ fou l'encarregat d'explicar i defensar el Decret Llei. Les principals raons foren:

- Valora molt positivament la temporada 2013-2014 que ha suposat un reposicionament de l'oferta turística i la seva durada, considera que s'ha de consolidar.

- S'han d'impulsar plans i iniciatives amb la finalitat de dinamitzar la temporada baixa i allargar la temporada turística.

- Seguidament passà a explicar l'articulat del Decret Llei, i les seves mesures, totes elles en facilitar les reformes d'establiments, ampliació de terminis, increment de places, en determinades circumstàncies.

- A partir de la declaració de zona turística madura, aquestes tendran una posició estratègica a efectes de prioritzar les ajudes de l'administració en rehabilitació de qualsevol tipus d'edificació – a més a més de comptar amb tot un conjunt d'avantatges competitives.

- Els allotjaments a partir de 4 estrelles ubicats a hotels de ciutat o en edificis amb interès patrimonial, oberts com a mínim 11 mesos a l'any, així com els ubicats en zona turística madura, oberts un mínim de 9 mesos, estan exonerats de comprar places turístiques.

El torn de paraula a favor de la proposta del Govern, fou per la Sra. Bosch, del Grup Parlamentari Popular.

Comença per fer una anàlisi de la problemàtica de l'estacionalitat turística a les Illes Balears seguidament passa a la defensa del Decret Llei en qüestió i a la tasca de la Conselleria de Turisme.

El següent torn de paraula per argumentar l'oposició a la proposta del Govern, fou pel Grup Parlamentari Socialista, en la persona de la Sra. Oliver que ho feu amb els següents termes:

- Denúncia la falta d'una memòria economia del Decret Llei, pel que fa a les inversions públiques

⁴³⁷ El Conseller anterior Carlos Delgado es veié implicat en temes judicials i es va veure forçat a dimitir, abans d'acabar la legislatura.

- Considera que castiga als ajuntaments i als Consells insulars i no els incentiva a l'elaboració dels PIAT

- Posa en qüestió l'eficàcia del control de l'obertura dels 9 o 11 mesos a l'any, una vegada beneficiats dels incentius.

- Considera un error que la qualificació de zona turística madura pugui provenir de la iniciativa privada.

- Critica les excepcions a favors dels empresaris hotelers.

El següent torn de paraula, fou pel Sr. Abril en representació del Grup Parlamentari MES. En primer lloc feu un al·legat a favor de les cambres de pisos del sector turístic, en el context que el "turisme som tots".

- Parlà d'una urgència desestacionalitzadora, després de trenta anys.

- Es declara en contra de les excepcions i les rebaixes que preveu el Decret Llei.

- Critica la declaració de zona turística madura per part d'iniciativa privada.

Finalment el Decret Llei fou aprovat per 31 vots a favor i 20 en contra.

7.8.3.2. Projectes de Llei

Els projectes de Llei d'aquesta Legislatura foren aprovats i esdeviniren Lleis que hem comentat en l'apartat pertinent.

7.8.3.3. Proposicions de Lleis

Durant aquest Legislatura no es produïren Proposicions de Lleis explícitament turístiques per part de l'oposició, de totes maneres feim referència a les següents:

a) Proposició de Llei, relativa a impostos sobre instal·lacions que incideixen en el medi ambient⁴³⁸.

Aquesta proposició fou presentada pel Grup Parlamentari Socialista, però fou **rebutjada per 24 vots a favor i 35 en contra.**

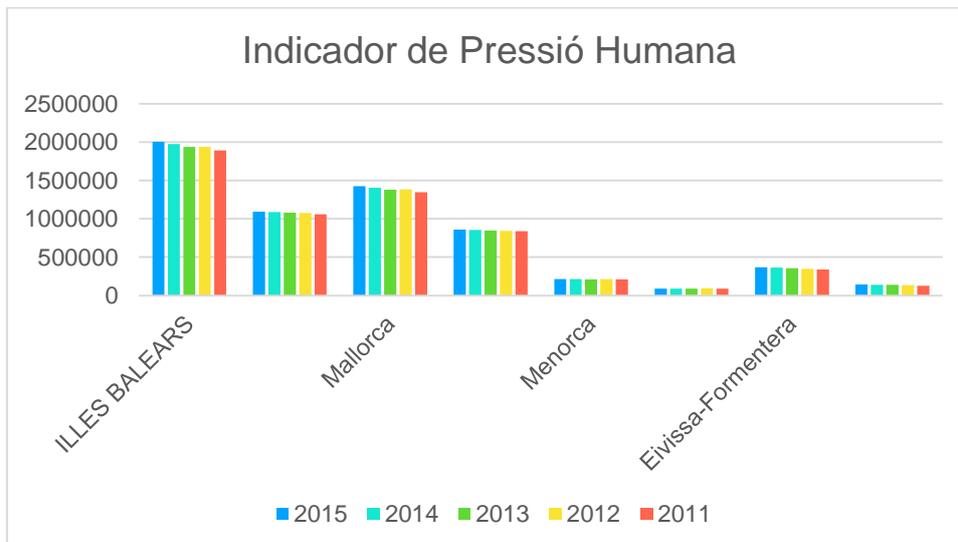
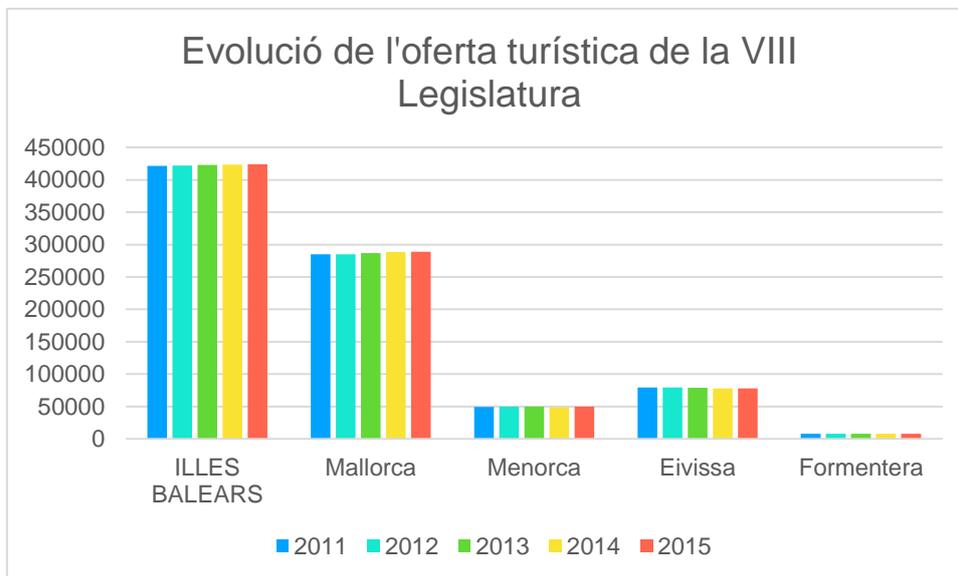
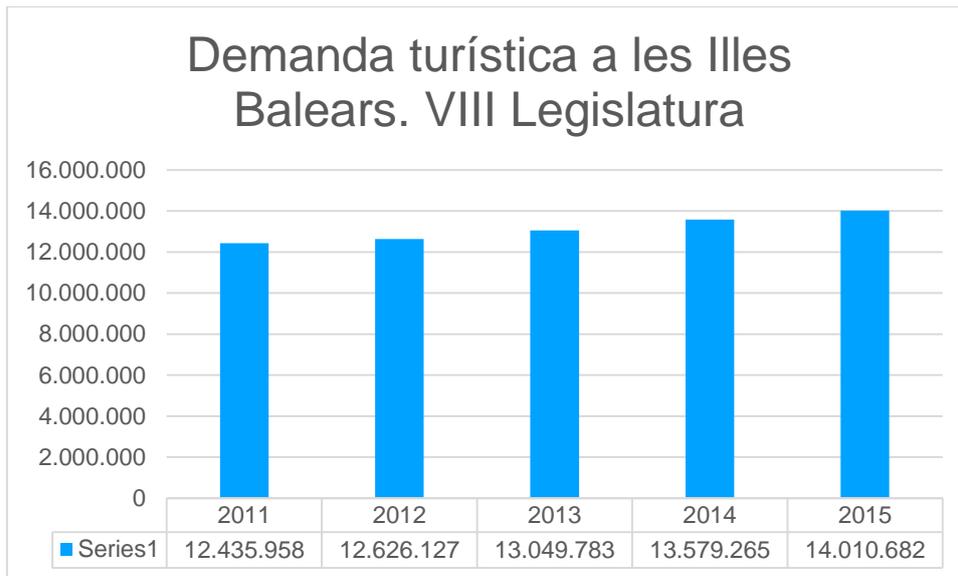
b) Proposició de Llei de derogació de la Llei 9/2010, de 27 de juliol, a fi de protegir la zona de Son Bosc a S'Albufera de Mallorca⁴³⁹

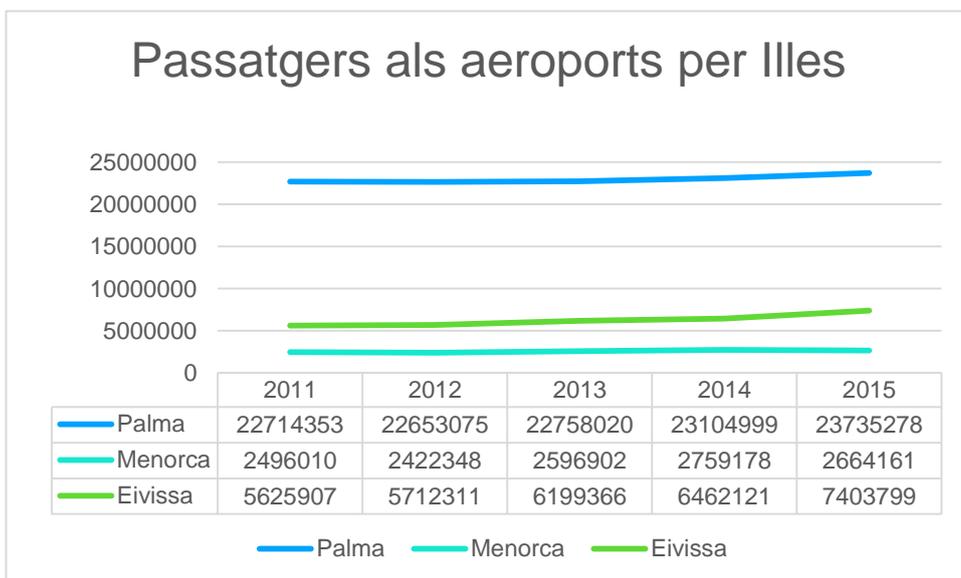
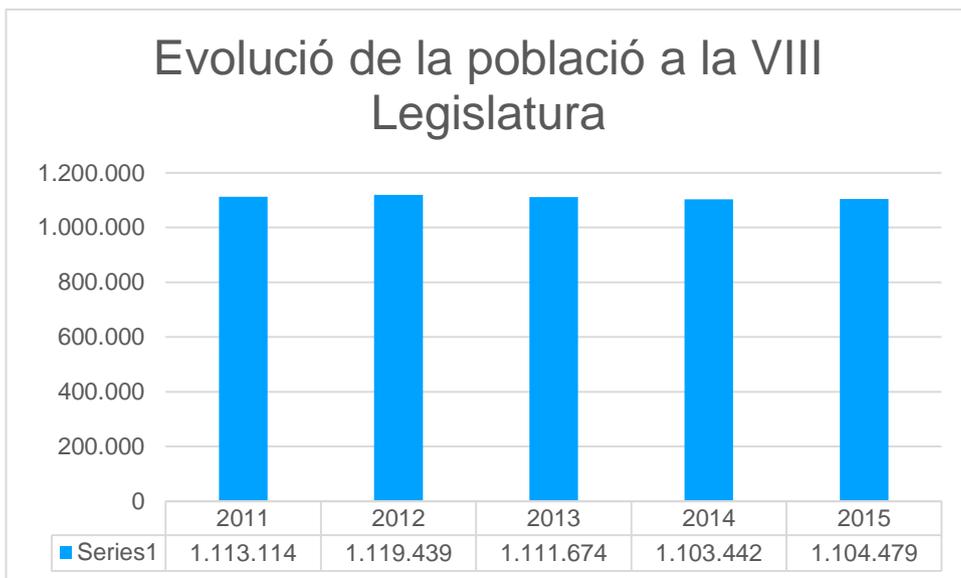
Aquesta Proposició fou presentada pel Grup Parlamentari PSM-Iniciativaverds-Entesa i Més per Menorca. Fou rebutjada amb 23 vots a favor i 31 en contra. Malgrat tot, com així hem analitzat i comentat l'aprovació de la Llei que es vol derogar, aquest espai acabà protegit i actualment forma part del Parc Natural de s'Albufera de Mallorca.

⁴³⁸<http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/8/ple/PL-08-033.pdf>

⁴³⁹<http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/8/ple/PL-08-058.pdf>

7.8.4. Indicatus evolutius de la Legislatura

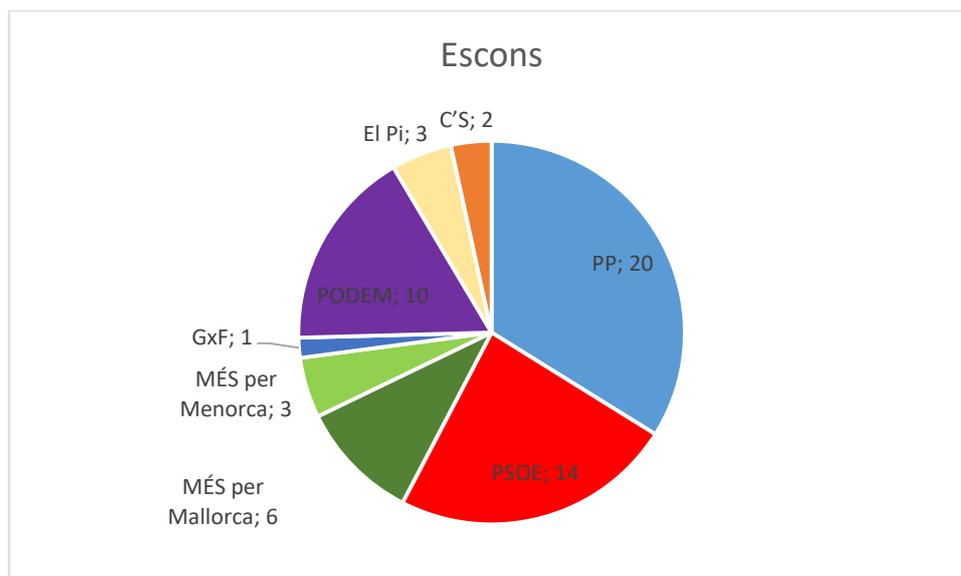

7.9. IX Legislatura 2015-2019

7.9.1. Resultats electorals

Repartiment d'escons al Parlament de les Illes Balears a partir dels resultats electorals del 2015 fou el següent

Partits	PP	PSOE	MÉS per Mallorca	MÉS per Menorca	GxF	PODEM	El Pi	C'S
Escons	20	14	6	3	1	10	3	2

El president José Ramón Bauzá perdé les eleccions i per tant només va durar una legislatura. La principal causa de la desfeta del Partit Popular és considerada pels analistes, deguda al fort desgast que suposa la seva política en educació i les mobilitzacions històriques que va provocar a la societat.

La candidata socialista Francina Armengol aconseguí un pacte entre el PSOE, Podem (que era la primera vegada que entrava en el Parlament), la coalició MÉS per Mallorca i MES per Menorca i la diputada de Gent per Formentera. Un nou partit Regionalista, el Pi, proposta per les illes, aconseguí 3 diputats i Ciutadans també entrà al Parlament amb 2 escons, però aquets dos darrers partits no foren decisius per a condicionar el Govern.

Amb això la Sra. Armengol fou la primera dona en presidir el Govern Balear i en revalidar-ho a les properes eleccions

Fou una fita històrica la majoria d'esquerra que configurà el Parlament de les Illes Balears per a aquesta IX Legislatura.

Durant aquesta legislatura hi hagué dos titulars de la Conselleria de Turisme. El primer Conseller Fou Gabriel Barceló i Milta, que havia estat el cap de llista de la coalició Més per Mallorca, fou Conseller des del 2015 fins el desembre del 2017, que dimití per una mala praxis política, que fou substituït per Isabel Busquets Hidalgo, fins el final de la legislatura el 2019.

7.9.2. El turisme en el discurs d'investidura

Del Discurs d'Investidura de la Candidata Sra. Francina Armengol i Socies⁴⁴⁰ pel que fa a la política turística se'n poden extreure aquestes paraules:

...”La innovació, la recerca, la ciència, les noves tecnologies són nínxols estratègics que hem de potenciar, però sobretot han de ser transversals. Quan parlem del coneixement i la recerca no podem obviar una peça fonamental com la Universitat de les Illes Balears per la qual farem una aposta ferma. Però no parl exclusivament d'innovació tecnològica, parl també d'innovació social, tots devem assumir que hem d'afrontar el futur fent les coses de manera diferent, assistim a l'impacte de la globalització, a l'aparició de nous mercats, a l'existència dec competidors que són molt més competitiu que nosaltres en preu.

Som una terra que ha de competir amb el coneixement, amb la tecnologia i això ho hem de transversalitzar i, si és possible, ho hem d'exportar, i tenen el meu compromís ferm amb les empreses de les Illes per acompanyar-les en la comercialització exterior dels seus productes amb la creació d'un servei de promoció exterior que ens ha d'ajudar a ser més competitiu...

.... Creguem en la capacitat de crear oportunitats en el món del tercer sector social, si som un país que de cada vegada tendra més gent gran, si tenim moltíssim de turistes que acaben jubilant-se i vivint aquí no ens torbem més a creure que podem crear centenars de llocs de feina en àmbits vinculats a la dependència, l'assistència social, l'ajut a la gent gran, els serveis per a persones que necessiten del nostre suport.....

I no ens podem enganar, la nostra societat està totalment focalitzada en una economia de serveis, molt polaritzada pel turisme. Jo dic que hem de potenciar la indústria, hem de potenciar les nostres empreses mitjanes, i ja els avanç quedarem un nou pla d'indústria per millorar el mapa industrial a les nostres illes. Són els nous sectors productius tan importants com la resta, tots ells mouen aquesta terra i nosaltres volem estar a prop i al servei de la gent que fa cada dia aquest país.

.... I per posar unes noves bases hem de ser conscients que tenim grans reptes territorials i ambientals per endavant, el medi ambient, el repte energètic, el paisatge, el canvi climàtic, la gestió de l'aigua, el nostre entorn natural, entre d'altres aspectes, que demanen una feina transversal i a llarg termini, amb una gran obligació, deixar unes Illes Balears més sostenibles de les que hem trobades.....

⁴⁴⁰ Diari de Sessions, 2, fascicle 1. 2015

Són grans reptes i els hem d'afrontar des de la confiança i la seguretat. Tenim unes illes conegudes internacionalment, som una gent amb empena, tenim referents a tot el món, empreses capdavanteres, esportistes i artistes de prestigi internacional. Som un model únic, més de 13 milions de persones ens visiten cada any, segurament una xifra sense parangó respecte del territori en el qual vivim i, per això, hem de tenir confiança i sobretot no tenir por, ni por als canvis ni por a la travessia que hem de fer. Hem de ser valents per posar-les bases d'un futur que ha de ser millor, millor per a les persones que han sofert la crisi, que han perdut la seva casa, millor per als petits empresaris, per a la gent que cerca feina, per als que tenen, però els costa arribar a final de mes. Hem d'oferir millorar la vida a la majoria social, a la classe mitja i a la classe treballadora d'aquesta terra. Hem de ser valents, però ho hem de ser tots i ho hem de ser junts

Jo no tenc por a dir que hem de crear riquesa per redistribuir-la millor, aplicant una fiscalitat on qui guanyi més, pagui més, lluitant contra el frau fiscal. Parlem clar, aplicar un impost turístic que tenguem com a finalitat la reinversió en el sector i ajudar a un país a ser més sostenible no és una reivindicació, és una obligació. Com ho és també ser capaços d'arribar a un acord amb la regulació dels lloguers de vacances i regular el tot inclòs, per garantir serveis de qualitat i millors condicions de treball. I per això demanem als sectors que s'hi impliquin, fins i tot des de la discrepància, treballem junts, consensuant el resultat final.”

El discurs d'investidura de la seva primera legislatura pel que fa al turisme. Podríem dir que és molt transversal des del punt de vista econòmic i social, encara que finalment concreta alguns aspectes.

Destacam els següents aspectes del seu test el paper de la Universitat pel que fa a la innovació, recerca, ciència, noves tecnologies, innovació social.

Els reptes són:

- L'impacte de la globalització
- L'aparició de nous mercats
- Competidors que competeixen en preu
- L'oportunitat que suposen els turistes jubilats residents a les illes pel que fa a la creació de llocs de feina vinculats amb la dependència, l'assistència social
- El territori i medi ambient, l'entorn
- L'energia
- El paisatge
- El canvi climàtic
- La gestió de l'aigua
- La sostenibilitat

Constata una vegada més la importància del sector serveis i la polarització del turisme, i precisament aquest és l'argument per potenciar la indústria.

Pel que fa al turisme concretament. Ressaltar els 13 milions de turistes. Una xifra sense parangó en relació al territori. Això implica que és la base per crear un futur millor en base a:

- Millorar la vida a la majoria social.
- Crear riquesa per a distribuir-la millor
- Crear una fiscalitat com a instrument i lluitar contra el frau fiscal
- Es concreta l'aplicació d'un impost turístic amb finalitats de la reinversió en el sector i a la sostenibilitat
- Regulació dels lloguers vacacionals
- Regulació del tot inclòs
- Millora de les condicions de treball

7.9.3. El turisme a l'activitat parlamentària

7.9.3.1. Lleis i Decrets Lleis

La primera Llei que afecta el turisme tingué una importància molt rellevant, ja que consistí en la recuperació del que s'anomenà "ecotaxa" del 2001 de la V Legislatura del Govern Antich. Durant aquest període no va comptar amb pràcticament oposició social de cap mena, podem afegir que les taxes turístiques durant aquets quinze anys s'han anat popularitzant i són molts els destins que les recapten.

a) Llei 2/2016, de 30 de març, de l'impost sobre estades turístiques a les Illes Balears i de mesures d'impuls del turisme sostenible⁴⁴¹.

Destacarem de l'exposició de motius els aspectes que consideram que s'han actualitzat:

- L'activitat turística a més de crear riquesa ha suposat:

"...una explotació excessiva dels recursos territorials i mediambientals i una excessiva precarietat laboral i ha exigít la dotació i el manteniment, per part de les institucions públiques, de les infraestructures necessàries per suportar l'impacte de l'increment continu de visitants, i per contribuir també d'aquesta manera a estades de qualitat "

- Es fa una referència al context geopolític internacional, i a la possible competència sobre tot al Mediterrani i a les conseqüències de la nomenada Primavera àrab:

⁴⁴¹https://intranet.caib.es/sites/institutestudisautonomics/ca/n/llei_22016_de_30_de_març_de_limpost_sobre_estades_turistiques_a_les_illes_balears_i_de_mesures_dimpuls_del_turisme_sostenible-90144/.
BOIB núm. 42, de 2 d'abril de 2016

“...el context geopolític internacional ha afavorit l'arribada de turistes a les Illes Balears, en detriment d'altres països de l'entorn mediterrani. En aquests països els costos són menors i els recursos estan menys explotats, de manera que en situacions d'estabilitat política poden suposar per a l'Arxipèlag una competència important que tampoc no s'ha de perdre de vista, la qual cosa exigeix oferir un producte diferenciat amb un èmfasi especial en la qualitat del servei turístic i de l'entorn mediambiental.

- En aquest context de possible competència s'ha de garantir un turisme sostenible:

“...un esforç que garanteixi un turisme sostenible, esforç per al qual s'ha de comptar amb la col·laboració del sector empresarial, sobre el qual, en definitiva, també ha de revertir aquesta millora de la qualitat del producte turístic, principalment mitjançant la inversió en la preservació del medi natural, en la recuperació i la rehabilitació del patrimoni històric, i en el desenvolupament d'infraestructures que fomentin el turisme sostenible.”

- La creació del fons per a afavorir el turisme sostenible i la Comissió d'Impuls del Turisme Sostenible:

“...òrgan en què han de participar les administracions públiques i els agents econòmics i socials. Aquesta comissió ha d'elaborar un pla anual d'impuls del turisme sostenible que fixi els objectius anuals prioritaris, amb criteris d'equilibri territorial, i serà l'encarregada de vetllar per l'aplicació del fons esmentat.”

- El pes de gravamen cau sobre les persones físiques que gaudeixen de les estades turístiques, per mitjà d'establiments turístics, i que, directament o indirectament, alteren l'equilibri natural, la qual cosa repercuteix en el conjunt del grup social, que en suporta els efectes.

- Es veuran afectats per aquest impost amés dels establiments hotelers, els creuers que fan escala als ports de les Illes Balears i els habitatges turístics regulats en la normativa autonòmica.

- Pel que fa a la quota tributària, es configura una tarifa que oscil·la entre 0,25 euros i 2 euros per dia d'estada o fracció, en funció dels tipus d'establiments en els quals té lloc el fet imposable.

- La Comissió d'Impuls del Turisme Sostenible serà l'encarregada de proposar la finalitat concreta dels recursos que generi l'impost sobre estades turístiques a les Illes Balears, a partir dels projectes que presentin els consells insulars, els ajuntaments per mitjà de les associacions que els representen i el Govern de les Illes Balears.

Pel que fa al Debat Parlamentari que provocà l'aprovació de la Llei ⁴⁴², fou un debat llarg amb negociacions d'esmenes que arribaren al plenari. Finalment els partits que donaren suport al Govern votaren a favor 35 i l'oposició del Partit Popular que es manifestà contrari a l'impost votà negativament en bloc, Algunes esmenes tingueren vots favorables del Partit Proposta per les Illes.

b) Llei 2/2017, de 27 de juny, de declaració del Parc Natural Maritimoterrestre Es Trenc-Salobrar de Campos⁴⁴³.

De la seva exposició de motius, destacam les referències a la nova figura de protecció, que és considera més eficaç per als objectius proteccionistes d'un espai amb un alt valor ecològic i símbol dels anhels proteccionistes de la societat mallorquina.

“la protecció d'Es Trenc-Salobrar de Campos mitjançant la figura del parc natural és la que ofereix les garanties de protecció i de gestió que mereix la zona, que comprèn un àmbit terrestre i marí que, en el cas de l'àmbit marí, se solapa amb la ZEC de l'arxipèlag de Cabrera. De la continuïtat ecològica del LIC terrestre Es Trenc-Salobrar de Campos amb la ZEC de l'arxipèlag de Cabrera, a través del sistema platja duna, avalada per la millor evidència científica existent, n'informà favorablement la Direcció General de Sostenibilitat Ambiental de la Costa i el Mar del Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient en data 31 d'octubre de 2010.

Ateses les amenaces sobre l'estat de conservació de l'espai per l'increment i la diversificació d'activitats que s'ha produït en els darrers anys, la pressió exercida sobre els hàbitats, l'especial fragilitat dels hàbitats dunars i de zones humides i la pertorbació i el deteriorament dels paràmetres ambientals, s'ha considerat oportú que la declaració de parc natural precedeixi l'aprovació del Pla d'ordenació de recursos naturals, d'acord amb allò que preveu l'article 36.2 de la Llei 42/2007, de 13 de desembre, del patrimoni natural i la biodiversitat, en relació amb l'article 23.3 de la Llei 5/2005, de 26 de maig, per a la conservació dels espais de rellevància ambiental (LECO).

Aquesta Llei de caràcter proteccionista, oferí un instrument de gestió a un espai que ja estava preservat amb la figura d'Àrea Natural d'Especial Interès, a més a més d'afegir un llindar marítim.

Quant al Debat Parlamentari que suposa la Llei, podem dir que fa ser força extens i es presentaren tot un conjunt d'esmenes pels diferents grups parlamentaris. De manera resumida exposarem com va anar.

⁴⁴²https://intranet.caib.es/sites/institutestudisautonomics/ca/n/llei_2-2017/

⁴⁴³ https://intranet.caib.es/sites/institutestudisautonomics/ca/n/llei_2-2017/ BOIB núm. 081, de 4 de juliol de 2017

El Primer torn de paraula fou pel Conseller de Medi Ambient Agricultura i pesca Sr. Vicenç Vidal.

Feu referència a la lluita històrica de més de 40 anys per protegir l'emblemàtic espai natural, els seus valors naturals.

Destacà la protecció per part del Parlament amb la Llei d'Espais naturals, que feia referència explícita que havia de ser un parc natural i que amb la present llei es dona compliment.

Agrair les prop de noranta esmenes presentades pels Ajuntaments de Campos i Ses Salines.

Considera que s'obre una porta a la gestió ambiental, a la dotació de personal, a la restauració de zones degradades, a les regulacions i a valorar l'activitat salinera i l'agrícola.

S'aprovà la declaració del parc natural per 38 vots a favor i 19 abstencions

c) Llei 6/2017, de 31 de juliol, de modificació de la Llei 8/2012, de 19 de juliol, del turisme de les Illes Balears, relativa a la comercialització d'estades turístiques a habitatges⁴⁴⁴.

Podem dir que la regulació de les estades turístiques en segones residències fou un dels temes importants d'aquesta legislatura. Si bé no és tractava d'un tema nou, la popularització i expansió de les plataformes de lloguer turístic a nivell mundial i a les Illes Balears en particular i el desenvolupament del que s'anomenà "economia col·laborativa", així com el gran nombre de segones residències i urbanitzacions turístiques en primer lloc, donà pas a la comercialització de tot tipus d'habitatges a una gran majoria del territori de les Illes Balears, ja a les ciutats, als pobles i a zones rurals. Qualsevol casa, quasi pel fet de trobar-se a les Illes, podria ser susceptible d'un lloguer de tipus turístic.

Aquest fet generen tota una polèmica entre diferents sectors. En primer lloc el sector hotelier tradicional n'estava en contra, ja que en un principi es movia en el camp de l'al·legalitat. En segon lloc es plantejava com a una "socialització" dels beneficis del turisme per a una població que no se n'havia beneficiat quasi fins aleshores. En tercer lloc alguns col·lectius denunciaven la manca de regulació, tota una problemàtica social com

⁴⁴⁴ https://intranet.caib.es/sites/institutestudisautonomics/ca/n/lei_7-2017_0/ BOIB ext. núm. 93, de 31 de juliol de 2017

la pujada de preus dels habitatges i la gentrificació de tot un conjunt de sectors territorials, així com el creixement d'una oferta turística descontrolada.

La Llei que exposam intentà regular i encaixar dins la legislació existent, aquest fet que havia crescut exponencialment els darrers anys.

De l'exposició de motius, en podem destacar els següents aspectes:

- Una ampliació de les característiques dels edificis objecte de ser comercialitzats com a habitatges turístics, s'inclou la possibilitat de la comercialització turística dels habitatges sotmesos a la propietat horitzontal.

“...la Llei 8/2012, de 19 de juliol, del turisme de les Illes Balears, que també configura amb caràcter general aquest tipus d'activitat com una comercialització turística d'habitatges, però des de la definició clara del fet que es tracta d'habitatges d'ús residencial. Les dues primeres normes només permetien la comercialització turística a habitatges unifamiliars aïllats, però la Llei 8/2012 va ampliar les possibilitats als habitatges aparellats sotmesos al règim de propietat horitzontal i als habitatges unifamiliars entre mitgeres sempre que fossin únics a la parcel·la.

Amb la modificació que es duu a terme amb aquesta llei es tracta de fer encaixar també en les possibilitats de comercialització d'estades turístiques els habitatges residencials sotmesos al règim de propietat horitzontal –o edificis plurifamiliars–, més enllà dels coneguts com a edificis aparellats sobre parcel·la comuna, que ja estaven permesos...”

- La constatació de les problemàtiques que poden suposar la comercialització de les estades turístiques a habitatges d'ús residencial

“En tots els casos, aquesta regulació no pot obviar les diverses problemàtiques que la comercialització d'estades turístiques a habitatges d'ús residencial pot comportar, per la qual cosa s'estableixen uns límits i unes formalitats legals relacionats bàsicament amb la salvaguarda del dret al domicili lliure d'immissions, l'urbanisme, l'ordenació del territori i el medi ambient adequat.

- Es canvia el concepte d'empreses comercialitzadores:

“Canals d'oferta turística, pel que fa a la comercialització d'estades turístiques en habitatges. Tot sistema mitjançant el qual les persones físiques o jurídiques, directament o a través de tercers, comercialitzen, publiciten o faciliten, mitjançant enllaç o allotjament de continguts, la reserva d'estades turístiques a habitatges, bé sigui per terminis de dies o setmanes amb el límit establert”

- Es planteja els límits del nombre d'habitatges, front del gran nombre existent i de noves altes que es preveu que s'incorporin amb la present llei, que obri la porta a la propietat horitzontal.

“Pel que fa als límits indicats abans, prenent en consideració el gran nombre de noves altes d’habitatges comercialitzats turísticament que hi ha hagut en els darrers anys, i en previsió d’incorporar en aquesta llei la comercialització turística en habitatges sotmesos al règim de propietat horitzontal, es fa imprescindible un control d’aquesta activitat des dels punts de vista urbanístic, territorial, mediambiental i tributari. S’ha de prestar especial atenció a les repercussions que aquesta pot suposar sobre la configuració dels barris o les zones on es concentri l’oferta i en la convivència pacífica en aquests, a més de l’existència d’infraestructures adequades i, a escala general, en el fet d’evitar una pujada de preus de l’arrendament o de l’habitatge, així com en la manca d’oferta d’aquest per a la població resident. “

Un altre aspecte que recull la modificació que du a terme aquesta llei està relacionat amb el sostre de places turístiques en allotjaments turístics i amb les places objecte de comercialització turística en habitatges d’ús residencial, atès que en els darrers anys s’ha detectat una enorme pressió sobre el territori, les carreteres, les infraestructures, el medi ambient i els recursos hídrics i energètics entre d’altres.

Per aquest motiu, es fa necessari el fet d’establir de manera real un sostre o límit màxim de places turístiques que ha de ser determinat per les legalment existents més les integrades en les borses de places turístiques de què disposin les administracions turístiques. Aquest sostre, podrà ser modificat pels plans territorials insulars (PTI) i, si escau, pels plans d’intervenció en àmbits turístics (PIAT)

Es aquests casos, la determinació del nombre màxim de places turístiques tendrà en compte la capacitat d’acollida que es determini a cada illa segons criteris ambientals, poblacionals i d’ordenació del territori, tal i com assenyala l’Organització Mundial del Turisme (OMT), i que es corresponen amb el nivell d’afluència turística i d’equipaments que pot assumir una regió per a una satisfacció més gran dels seus visitants sense que suposi una repercussió important en els seus recursos, en la capacitat de gestió i en la qualitat de vida dels seus habitants. Aquests instruments podran determinar també l’existència de dues borses de places turístiques: una per a allotjaments turístics i l’altra per a estades turístiques a habitatges.

Les Construccions, obres i instal·lacions d’empreses i activitats turístiques. Posteriorment, en la Llei 2/1999 i, actualment, en la Llei 8/2012. Totes aquestes normes ja supeditaven i supediten l’obertura de nous establiments d’allotjament turístic o l’ampliació dels existents a l’aportació de places turístiques d’establiments que es donin de baixa definitiva o adquirides als òrgans gestors de places. Per tant, aquesta modificació manté aquesta exigència, però elimina el gran nombre d’excepcions que hi havia, alhora que possibilita que els PIAT o els PTI puguin determinar altres xifres.

- Es planteja una zonificació territorial

“Tornant al control esmentat abans de caràcter territorial i urbanístic relatiu a les estades turístiques a habitatges residencials, aquest passa, en primer lloc, per una delimitació de zones aptes per poder dur a terme la comercialització turística. Aquesta zonificació, l’han de dur a terme els consells insulars i l’Ajuntament de Palma respecte de les zones en què, justificadament i tenint en compte les peculiaritats de les infraestructures, la densitat poblacional o altres criteris insulars, es consideri que aquesta dedicació extraordinària dels edificis residencials resulta compatible amb l’ús ordinari d’habitatge que els caracteritza. Això sí, serà necessari en aquest procediment sol·licitar l’informe als ajuntaments.

Al marge d'això i pel que fa a la comercialització d'estades turístiques duta a terme a habitatges residencials sotmesos al règim de propietat horitzontal, i als de les tipologies que es determinin reglamentàriament, es considera necessari fixar, per raons urbanístiques, un límit addicional de temporalitat per a l'exercici de l'activitat”

- D'una manera explícita s'exclouen els habitatges en règim de protecció oficial

“De la mateixa manera i per raons de protecció de l'accés de la població de les Illes a un habitatge, es fixa la prohibició de comercialització turística als habitatges en règim de protecció oficial o preu taxat o que hi hagin estat sotmesos.”

- Hi ha d'haver un ús residencial consolidat d'un mínim de 5 anys anterior a la comercialització turística

“D'altra banda, s'ha de fer esment específicament a una exigència d'antiguitat que es requerirà als habitatges d'ús residencial que vulguin, a partir d'ara, presentar les declaracions responsables per comercialitzar-hi estades turístiques, que serà de cinc anys durant els quals, a més, l'ús haurà d'haver estat residencial privat. Això, perquè, com diu el mateix concepte, han de ser habitatges d'ús residencial i, per tant, hi ha d'haver una consolidació prèvia i real d'aquest ús residencial abans de poder ser comercialitzats turísticament. Es tracta d'evitar saturacions, especulacions urbanístiques i altres perjudicis a l'interès general.

- Les restriccions són més estrictes per que fa al sòl rústic

“...amb caràcter general, i atesa la protecció especial que ha de tenir, es prohibeix dur a terme noves altes d'habitatges residencials comercialitzats turísticament en sòl rústic protegit. Els PTI o PIAT a cada illa podran establir altres previsions de forma motivada. “

- S'esmenta el que queden fora de la llei

S'ha d'esmentar, així mateix, que aquesta modificació afecta també les sancions als habitatges d'ús residencial objecte de comercialització turística que no hagin presentat la declaració responsable per dur-la a terme, i això en atenció als grans perjudicis ja detectats que fa aquest tipus d'oferta il·legal a la població en general de les Illes Balears, atès que provoca manca d'oferta d'immobles destinats a satisfer les necessitats permanents d'habitatge, la qual cosa és especialment sensible en determinats nuclis de l'arxipèlag; un encariment de preus, tant de lloguer com de venda; frau fiscal; i alteracions de l'ordre públic i la convivència.

El debat parlamentari⁴⁴⁵ entorn a l'aprovació de la Llei fou llarg i pol·lèmic i amb tot un conjunt d'esmenes dels diferents grups parlamentaris.

De forma sintètica en destacam el següent:

El primer torn de paraula fou pel Vicepresident i Conseller d'innovació recerca i Turisme Sr. Gabriel Barceló. De la seva intervenció destacam els següent:

⁴⁴⁵ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/9/ple/PL-09-087.pdf>

- La present Llei suposa la modificació de la Llei general Turística del 2012, establir un sostre real de les places turístiques i regular el lloguer turístic.

- La present Llei recull al·legacions dels consells, ajuntaments, entitats sindicals, patronals i grups polítics

- Es pretén avançar cap un model turístic responsable, sostenible i equilibrat, que no es basi en l'especulació, que no generi més pressió en el territori.

- Es vol contribuir a que l'activitat turística no provoqui desigualtats ni distorsions en drets socials, en especial al dret a l'habitatge i que els beneficis del turisme es distribueixin el màxim possible entre la societat

- Establir un sostre real de places turístiques, que correspon al número de places que existeixen (2017). Per cada plaça nova s'haurà de donar de baixa una plaça, sense excepcions.

- S'introdueixen mesures de decreixement turístic, totes les places autoritzades a partir de 1999, en donar-se de baixa en el futur no podran ser comptabilitzades per donar-ne d'alta de noves.

- A partir de l'entrada en vigor de la Llei es produirà una moratòria de dotze mesos de noves autoritzacions de comercialització d'estades turístiques en habitatges, mentre es fa una zonificació.

- Una vegada declarades les zones aptes per al lloguer turístic es podran autoritzar.

- Es defineix que és un canal de comercialització turística

- S'amplia la normativa per fer front a l'oferta il·legal, a l'intrusisme i a la competència deslleial.

- Les comunitats de propietaris, en cas de propietat horitzontal, hauran d'autoritzar la pràctica turística.

- S'introdueixen obligacions per a comercialitzadores, per a plataformes que comercialitzin les estades turístiques en habitatges.

- S'estableix un màxim de tres habitatges que es poden llogar turísticament per part d'un mateix propietari.

- Els habitatges turístics han de pagar l'Impost del turisme sostenible.

El següent torn de paraula fou pel Sr. Melià, del grup Proposta per les Illes Balears i s'expressà en aquests termes:

- El lloguer turístic socialitza els beneficis del turisme.

- És una activitat que dinamitza l'oferta complementària

- Reconeix que pot tenir alguns desavantatges.

Seguidament passa a defensar les esmenes presentades pel seu grup.

- Considera que la llei és massa restrictiva a l'hora de les autoritzacions.
- Defensa un protagonisme dels ajuntaments quan a les zonificacions
- Explica que la manca d'habitatge és multifactorial i no només es deu al lloguer

turístic

El tercer torn de paraula fou per la Sra. Tur de Gent per Formentera, que forma part del Grup Mixt. Defensà les seves esmenes respecte als sostres de places , que hauria de venir establert per el PIAT de cada illa.

Seguidament parlà la Sra. Seijas , també del Grup Mixt, que anuncia que retira les esmenes presentades. Fa una crítica al turisme de masses de les Illes i parla de “turismofobia”, com a concepte mal utilitzat.

Continuà el debat la Sra. Ballester, també del Grup Mixt, representant del partit Ciudadanos, que defensà esmenes en el sentit de fer menys restrictiva la llei i més permisible.

El següent torn de paraula fou per la Sra. Perelló del Grup Parlamentari del Partit Popular. Feu una valoració negativa de la llei, qualificant-la de problemàtica, incerta i insegura jurídicament. A més a més afirma que no regula la realitat del lloguer turístic a les Balears.

- Retreu al Govern la falta de política d'habitatge, al marge del lloguer turístic.
- Considera que la llei afavoreix els interessos dels hotelers.
- Es manifesta en contra de la zonificació, la fixació de sostres i de les restriccions.

Tot seguit defensà les esmenes del Partit Popular, que suposen la supressió en gran part de l'articulat de la Llei i anuncià el vot desfavorable.

Seguidament feu ús de la paraula el Sr. Reus del Grup Parlamentari Més per Mallorca. Aquest portaveu donà suport a la llei i defensà un conjunt d'esmenes que qualificà de millora de text. Fa incidència en la importància de la zonificació, al marge de les tipologies dels edificis.

Tot seguit parlà la Sra. Oliver representant del Grup Parlamentari Socialista. De les seves paraules extrèiem la valoració de que el lloguer turístic no és una novetat , si que ho és l'increment dels darreres anys, en base a:

- Les companyies de baix cost,
- Els problemes a altres països
- l'increment de turistes
- L'atractiu de les Illes

- La revolució digital

Amb tot això, s'ha de gestionar l'èxit i cercar l'equilibri entre el turisme i les necessitats de la població resident

Expressa el seu recolzament a la llei i a la zonificació, encara que reconeix la seva complexitat.

La succeí en el torn de paraula el Sr. Castells del Grup Parlamentari Més per Menorca. Analitzà el fenomen del turisme vocacional com a un sector que té un creixement exponencial i que a molts de destins és un problema, i que també ho és a les Balears.

Qualifica el fenomen de disruptiu ja que crea un panorama totalment nou, que trenca les regles del joc i d'aquí la necessitat de regular-ho. En destaca la comercialització a través de les pàgines web i la necessitat de posar-hi límits.

Tot això pot possibilitar el risc del descontrol del model turístic.

Tot seguit passa a explicar les esmenes presentades pel seu grup.

El darrer torn de paraula fou pel Sr. Aguilera representant del Grup Parlamentari Podem Illes Balears. De la seva intervenció resumim:

- Reivindica el dret a l'habitatge digne.

- Explica la gentrificació que es pateix a Palma i a Eivissa. Denúncia la turistització de l'espai.

Demana mesures estrictes i clares. Reproduïm les seves paraules al respecte:

“L'objectiu de Podem és únicament recollir una solució per a aquest problema que tothom reconeix i que és un drama que viu molta gent, o prohibim els lloguers turístics en edificis, prohibim plurifamiliars a tot arreu i ho fem respectar o declarem l'emergència d'habitatge al centre de Palma i a l'illa d'Eivissa. Per a Podem no hi ha una altra solució i, per això, hem presentat dues esmenes que van en aquest sentit i que encara queden vives, la seva definició i declarar Eivissa i Palma zona d'emergència d'habitatge.”

Es manifesta favorable al règim sancionador per a les il·legalitats.

Finalment la Llei fou aprovada per 32 vots a favor i 26 en contra.

Volem esmentar també la següent, Llei 6/2018, de 22 de juny, per la qual es modifiquen diverses normes de l'ordenament jurídic de les Illes Balears en matèria de turisme, de funció pública, pressupostària, de personal, d'urbanisme, d'ordenació farmacèutica, de transports, de residus i de règim local, i s'autoritza el Govern de les Illes

Balears per aprovar determinats textos refosos, ja que té un conjunt d'articles que podem qualificar de petites modificacions a la llei de l'habitatge turístic.

d) Llei 7/2019, de 8 de febrer, per a la sostenibilitat mediambiental i econòmica de l'illa de Formentera⁴⁴⁶

Aquesta Llei té el seu origen en un Projecte de Llei a iniciativa del Consell de Formentera⁴⁴⁷. En pareix interessant posar de manifest que es tracta d'una institució relativament recent, la creació d'un Consell propi per l'illa data del 2007, a partir de la Llei Orgànica 1/2007 de 28 de febrer, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears. La seva aplicació va quedar materialitzada amb la presa de possessió de la primera corporació sorgida a les eleccions del juny del 2007. A primer de gener de l'any 2008 s'assumiren les competències.

Pensem que és una Llei que té una importància a ressaltar per les següents raons:

- És una iniciativa del Consell de Formentera que fou aprovat per 59 vots a favor, per tan per unanimitat, el que clarament suposa un consens de totes les forces polítiques del Parlament, el que ens fa pensar amb la consciència de fragilitat medi ambiental de la petita de les Pitiüses.

- Biogeogràficament és la illa més fràgil des del punt de vista medi ambiental, per la seva petita extensió i escassetat de recursos naturals

- L'economia de l'illa és bàsicament turística i rep una gran pressió humana

- L'illa va rebre durant tot l'any per via marítima 39.235 vehicles en règim de passatge, segons dades de l'Autoritat Portuària de Balears. Durant l'estiu (mesos de maig a octubre) de l'any 2017 hi varen arribar prop de 29.218 vehicles de motor.

- L'illa de Formentera té una superfície de 83,2 km² i disposa d'una xarxa de carreteres que suma un total de 38,5 km.

- L'any 2017, la població resident estable era, segons dades del padró, de 13.423 persones

- Segons les dades de l'impost de vehicles de tracció mecànica, el parc mòbil dels vehicles que tributen a l'illa se situava en 20.749 vehicles, dels quals aproximadament devers 10.000 es destinen a lloguer turismes i 8.000 ciclomotors i motocicletes.

⁴⁴⁶https://www.caib.es/sites/institutestudisautonomic/ca/n/llei_72019_de_8_de_febrer_per_a_la_sostenibilitat_mediambiental_i_economica_de_lilla_de_formentera/

⁴⁴⁷https://www.consellinsulardeformentera.cat/index.php?option=com_content&view=article&id=126&Itemid=131&lang=ca

- Formentera té actualment una població que, en temporada alta, pot arribar a superar les 44.000 persones.

- La llei s'ampara en tot un conjunt de referències de documents de polítiques europees, sobre medi ambient, transport i turisme que en certa manera amparen i justifiquen els objectius de la Llei

Pel que fa al text de la Llei, comentam l'exposició de motius del que destacam el següent:

- L'objectiu d'assegurar la sostenibilitat mediambiental, econòmica, social i turística de la menor de les Pitiüses.

- Es preveu un elevat risc de saturació demografia i de congestió en vies i espais públics en les temporades de vacances.

- Aquestes circumstàncies ja estan tenint efectes negatius en el medi ambient, en la salut i en la qualitat de vida de la població illenca, així com en la imatge d'aquesta illa com a destinació turística de primer ordre. La resposta dels poders públics, per tant, no es pot fer esperar i ha de ser eficaç, decidida i plenament respectuosa amb els marcs comunitari, constitucional i estatutari.

- Les dades publicades per l'Institut Nacional d'Estadística corresponents al Banc Públic d'Indicadors Ambientals de 2014 ja advertien sobre la tendència al creixement dels fluxos turístics d'Eivissa i Formentera, assimilada en xifres a les de l'illa de Lanzarote i amb un increment del 8,5%, la qual cosa situava Formentera entre els territoris espanyols de litoral amb més afluència turística.

-Les xifres d'afluència turística, i especialment les d'entrada i circulació de vehicles a l'illa, són sens dubte alarmants perquè evidencien l'existència d'un risc elevat per a l'equilibri mediambiental urbanística, com ara les àrees integrades a la xarxa ecològica europea de la Xarxa Natura 2000 (ZEC, LIC i ZEPA), així com les declarades àrea natural d'especial interès (ANEI) pel Parlament balear, totes inevitablement afectades per la saturació turística, atesa la proximitat als centres de població i a la xarxa viària.

-Les característiques biogeogràfiques especials de Formentera posen de manifest la fragilitat de l'illa. Els seus valors naturals, paisatgístics i patrimonials es veuen amenaçats per la sobrecàrrega d'afluència turística que pateix durant la temporada alta.

-El consell insular ja ha posat en marxa diverses actuacions per lluitar contra la saturació del trànsit motoritzat i preservar els valors esmentats, i ha apostat per un canvi en el model de mobilitat de l'illa. N'és un exemple la definició de 32 rutes verdes per recórrer a peu o amb bicicleta.

- Es referencien tot un conjunt de valors principals del dret europeu que cal invocar en l'aprovació de les mesures necessàries de sostenibilitat mediambiental i econòmica per a l'illa de Formentera

- Es considera que l'aprovació d'aquesta llei als greus riscos que amenacen Formentera està en sintonia amb les polítiques i estratègies de la Unió Europea vigents en àmbits com els transports i la mobilitat, el turisme, el medi ambient i l'energia.

Es mencionen concretament

-Tractat de Maastricht (1992) va fixar les bases de la política comunitària de transports i hi va incorporar els requisits de protecció del medi ambient

-Tractat d'Amsterdam (1999) va establir com a obligació la integració de la protecció mediambiental en totes les polítiques sectorials de la Unió Europea, amb l'objectiu de promoure el desenvolupament sostenible.

- El Tractat de Lisboa (2009), la lluita contra el canvi climàtic va passar a ser un objectiu específic de la Unió

La Comunicació COM (2009) 490 final, de 30 de setembre de 2009, Pla d'Acció de Mobilitat Urbana, va constatar que determinades polítiques, com ara la cohesió, el medi ambient i la salut, entre d'altres, no poden aconseguir els seus objectius sense tenir en compte especificitats urbanes tals com la mobilitat. El principi de mobilitat sostenible tracta de garantir una mobilitat eficient de mercaderies i persones, alhora que ha de gestionar el creixent volum de transport i, per tant, minimitzar els costos externs derivats dels accidents de circulació, les malalties respiratòries, el canvi climàtic, el soroll, la contaminació ambiental o els embussos. L'aplicació d'aquest principi exigeix un enfocament integrat per optimitzar l'eficiència del sistema i l'organització dels transports, així com la reducció del consum d'energia i de l'impacte sobre el medi ambient.

El Llibre blanc del transport. Full de ruta cap a un espai únic europeu de transport: per una política de transports competitiva i sostenible (COM [2011] 144 final), de 28 de març de 2011, la Comissió descriu el transport com a peça fonamental per a la nostra economia i la nostra societat, i al mateix temps estableix que ha de ser sostenible, a causa de les cada vegada majors limitacions mediambientals i de recursos. Entre els punts clau que identifica el seu full de ruta, s'inclou l'objectiu d'aconseguir l'eliminació progressiva de l'ús de vehicles de gasolina i dièsel.

Pel que fa a referències específicament turístiques de la Unió Europea és destaca

- El Tractat de Lisboa que estableix que la Unió Europea ha de complementar l'acció dels estats membres en matèria turística, i ha de promoure, entre altres aspectes,

el desenvolupament sostenible en el sector turístic. En aquest marc, la Comissió Europea ha fixat, fins i tot abans de la subscripció d'aquest Tractat, els eixos prioritaris de la política turística en els instruments següents:

- La comunicació «Agenda per a un turisme europeu sostenible i competitiu» COM (2007) 621, de 19 d'octubre de 2007: s'assumeix la importància de protegir la durabilitat de l'entorn natural i la comunitat local de les destinacions turístiques per fomentar la competitivitat del sector i proposa com a reptes, entre d'altres, la protecció dels recursos naturals i culturals de les destinacions turístiques, la reducció de la utilització dels recursos i la contaminació en els llocs turístics, la gestió del canvi en interès del benestar de la comunitat i tenir en compte l'impacte mediambiental dels transports vinculats al turisme. Com a principis per aconseguir un turisme alhora competitiu i sostenible, la Comissió proposa: (i) minimitzar i administrar els riscos (principi de precaució), amb la prevenció de tot efecte nociu sobre el medi ambient o la societat; (ii) avaluar la capacitat d'acollida de les destinacions turístiques i fixar límits a l'amplitud del desenvolupament turístic; i (iii) controlar permanentment la sostenibilitat, la qual cosa requereix una vigilància sense descans.

- La comunicació «Europa, primera destinació turística mundial —un nou marc polític per al turisme europeu» COM (2010) 352 final, de 30 de juny de 2010, que inicia una nova etapa en la política europea sobre el turisme i es basa en quatre eixos principals: estimular la competitivitat del sector turístic a Europa; promoure el desenvolupament d'un turisme sostenible, responsable i de qualitat; consolidar la imatge i la visibilitat d'Europa com a conjunt de destinacions sostenibles i de gran qualitat; i reforçar la integració del turisme en les polítiques i instruments financers de la Unió Europea. La comunicació subratlla el caràcter transversal del turisme, que està en contacte amb moltes altres polítiques, com la del transport, que exigeix un tractament conjunt en determinats aspectes; exposa una bateria de línies d'accions, amb especial incidència per a les entitats locals i regionals i destaca que el turisme contribueix al desenvolupament regional i econòmic i la necessitat de millorar l'atractiu de les regions com a incentiu per a la promoció de pràctiques i polítiques més sostenibles i positives respecte del medi ambient.

- La comunicació «Una estratègia europea per a un major creixement i ocupació en el turisme costaner i marítim» COM (2014) 86 final, de 20 de febrer de 2014: adopta una nova estratègia per millorar aquest tipus de turisme a Europa i constata que requereix un marc polític ambiciós. Estableix que la Comissió, els estats membres, les autoritats regionals i locals, la indústria i altres parts interessades han d'emprendre actuacions

específiques que siguin coherents amb les polítiques de la Unió Europea que tenen un impacte en aquest sector, tenint en compte determinats aspectes transversals de les diferents polítiques, tals com els transports, la protecció del medi ambient, el desenvolupament regional i l'adaptació al canvi climàtic, entre d'altres.

També s'ha tingut en compte que, en consonància amb els principis europeus que defensen un equilibri entre els fluxos turístics i la sostenibilitat mediambiental i territorial, en especial dels territoris insulars i costaners susceptibles de protecció, ja fa anys que a diverses regions europees s'han implantat restriccions a l'afluència i circulació de vehicles de motor, bé de caràcter permanent, bé temporal per als períodes de més activitat turística. En les solucions adoptades en el cas de Formentera, la regulació d'entrada de vehicles també té una motivació alhora ambiental i territorial, atès que la limitació a l'accés de vehicles suposa evitar el consum de més territori amb l'ampliació de les infraestructures viàries que, en temporada alta, ja es troben al límit de la seva capacitat.

Ens pareix molt important fer comparacions amb altres illes, ja que la insularitat implica una problemàtica comuna pel que fa a tot un conjunt de temes derivats de les activitats turístiques.

Entre d'altres, hi ha exemples a les illes mediterrànies de Capri, Ischia, Marettimo i Favignana (Itàlia); Hydra, Athos i Rodes (Grècia); Kolocep (Croàcia); a les illes alemanyes d'Hiddensee, Helgoland, Juist, Baltrum, Wangerooge, Spiekeroog i Langeoog; a l'illa holandesa d'Schiermonnikoog; i a les illes del nord francès de Sein, Hoedic, Bréhat, Batz, Houat, Molène i l'arxipèlag de Frioul.

A l'articulat de la Llei s'estableixen mesures específiques per a la sostenibilitat mediambiental i socioeconòmica de l'illa de Formentera; principalment mesures de regulació de fluxos turístics i de mobilitat sostenible. També s'hi detallen els objectius que han de guiar aquestes mesures, alhora que es proclama la subjecció als principis de necessitat, eficàcia, proporcionalitat i no-discriminació.

També es regula les limitacions temporals a l'entrada i la circulació de vehicles de motor a l'illa durant els períodes de màxima afluència turística i inclou un règim d'excepcions que preveu les situacions diferencials que no poden veure's afectades en règim d'igualtat per la prohibició general.

Pel que fa al debat parlamentari del Projecte de Llei ⁴⁴⁸ podem destacar que va ser defensat pel Conseller de Territori, energia i mobilitat Sr. Marc Isaac Pons, en destacam els següents arguments:

- L'aposta per la sostenibilitat
- Un model turístic basat en la mediterraneïtat: la tranquil·litat, la natura, el benestar, l'autenticitat, els bons seveis
- Una densitat de vehicles a l'estiu del tot desproporcionada amb el seu territori que implica la necessitat de la regulació.

- Es tracta d'una llei mol debatuda, molt treballada i consensuada.
- Es reconeix la capacitat d'autogovern de Formentera.

Seguidament a l'exposició del Conseller, els diferents portaveus dels grups parlamentaris defensaren les seves esmenes i recolzaren el Projecte de Llei.

Finalment fou aprovada per unanimitat, el que posa de manifest el reconeixement de la problemàtica específica territorial i turística de l'illa de Formentera.

d) Decret Llei 2/2019, de 4 d'octubre, pel qual s'estableixen ajudes puntuals per pal·liar els impactes econòmics produïts pel concurs de creditors de l'agència de viatges majorista Thomas Cook sobre l'economia de les Illes Balears⁴⁴⁹

Aquest Decret Llei el podem qualificar de conjuntural en el sentit que fou una resposta a la fallida del majorista de viatges Thomas Cook, que tengué un important impacte econòmic a Balears, que afecta als turistes, a les empreses i als treballadors.

Destacam els següents paràgrafs

“...el principal motor econòmic de les nostres illes s'ha vist convulsat pel concurs de creditors de l'agència de viatges majorista Thomas Cook, una de les més antigues que hi operava, la qual cosa comporta a les Illes Balears uns efectes socials i econòmics molt rellevants que han de ser abordats d'una manera urgent per les institucions. Són moltes les empreses i els treballadors afectats per aquest concurs de creditors, bé directament per pertànyer al grup empresarial o estar directament vinculat al grup, bé indirectament per l'efecte cascada que provoquen aquestes situacions.

Per pal·liar aquest greu impacte per als treballadors afectats, el Govern considera prioritari i urgent establir ajudes i altres mesures per reduir, tant com sigui possible, els impactes econòmics d'aquest concurs de creditors, amb les quals el fet de facilitar l'ocupabilitat d'aquests treballadors ha de ser una prioritat. En aquest sentit, cal desplegar el conjunt de polítiques actives d'ocupació disponibles per afavorir l'assoliment d'un nou treball i, d'aquesta manera, reconduir la seva situació econòmica. Per això, cal incentivar el nostre teixit empresarial perquè contractin aquells

⁴⁴⁸ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/9/ple/PL-09-158.pdf>

⁴⁴⁹ https://www.caib.es/sites/institutestudisautonomic/ca/n/decret_llei_2019_de_4_doctubre_pel_qual_s_estableixen_ajudes_puntuals_per_palliar_els_impactes_economicos_produits_pel_concurs_de_creditors_de_l_agencia_de_viatges_majorista_thomas_cook_sobre_leconomia_de_les_illes_balears/

treballadors amb les competències sol·licitades per les empreses, de manera que la seva reinserció laboral només sigui una qüestió de connectar oferta i demanda laboral. En canvi, d'altres treballadors necessitaran un procés més llarg, el qual requerirà un procés d'orientació laboral i, en alguns casos, de requalificació professional.

Aquesta situació implica que aproximadament uns set-cents treballadors es trobaran afectats i durant el temps que duri el procés concursal no rebran cap prestació laboral o salarial.

Per això, s'ha considerat adequat establir dos programes d'ajudes que es podran aprovar en un termini màxim de dos mesos: un de destinat a empreses que contractin els serveis de persones afectades per l'acomiadament col·lectiu a conseqüència del procés concursal i un altre de destinat directament als treballadors afectats, els quals s'hauran d'incloure en els IPI per tal d'aconseguir la formació i l'assessorament adequats.

Acabam reproduint l'objecte i àmbit d'aplicació de Decret Llei

“Constitueix l'objecte d'aquest Decret llei establir, amb caràcter immediat, ajudes puntuals destinades a pal·liar els impactes econòmics que produeix el concurs de creditors de l'agència de viatges majorista Thomas Cook sobre els treballadors residents a les Illes Balears vinculats a empreses incurses en un procés de concurs de creditors.”.

El debat parlamentari sobre la validació o derogació del Decret llei⁴⁵⁰ fou defensat pel Conseller de Model Econòmic i Treball Sr. Iago Negueruela

Fou validat per 53 vots a favor, cap en contra , ni cap abstenció.

7.9.3.2. Projectes de Llei

Els projectes de Llei d'aquesta Legislatura pel que fa en relació al turisme foren aprovats i esdevingueren lleis, per la qual cosa els hem comentat a l'apartat anterior.

7.9.3.3. Proposicions de Llei

a) Llei 13/2018, de 28 de desembre, de camins públics i rutes senderistes de Mallorca i Menorca⁴⁵¹.

Comentarem aquesta Llei per la relació que presenta amb el turisme des del punt de vista del recurs que és la base del senderisme, una de les activitats turístiques considerades per a la desestacionalització i la diversificació del producte turístic, la volem relacionar amb la Llei que comentarem del Camí de Cavalls de Menorca aprovada a la VII Legislatura, com a precedent.

Es tracta d'una Proposició de Llei per iniciativa del Consell de Mallorca i el Consell de Menorca, per la qual cosa només afecta territorialment a les dues illes.

De l'exposició de motius destacam:

⁴⁵⁰<http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/10/ple/PL-10-010.pdf>

⁴⁵¹https://intranet.caib.es/sites/institutestudisautonomic/ca/n/lei_132018_de_28_de_desembre_de_camins_pablics_i_rutes_senderistes_de_mallorca_i_menorca/

- La rellevància cabdal de la xarxa de camins i el seu potenciar per al benestar de la població, el gaudi d'un medi ambient saludable, la interacció amb l'entorn rural.

- Conflueixen en la regulació: el dret a la propietat privada, el dret a la intimitat, el dret a la lliure circulació i desplaçament del territori, el dret a gaudir d'un medi ambient.

- Es fa referència al Conveni Europeu del Paisatge, ratificat per l'Estat espanyol i el Consell Insular de Mallorca que s'hi adherí el 2008, estableix que tot el territori esdevé paisatge i la ciutadania en té el dret del seu gaudi.

- També es fa referència a Menorca, Reserva de la Biosfera, on els camins són un recurs, un valor, el que fa que la xarxa de camins públics esdevingui un element fonamental d'aproximació, coneixement i gaudi del paisatge que incideix en la seva preservació i millora, apart de la importància que suposa per a les activitats rurals.

- Es considera que molts de camins de Mallorca són elements del patrimoni cultural, que mereixen reconeixement i protecció.

- Es menciona la Directiva 92/43/CE del Consejo, de 21 de maig, relativa a la conservació dels hàbitats naturals i de la flora i fauna silvestres, que posa en marxa la xarxa ecològica europea denominada Natura 2000, que està integrada per les zones d'especial protecció per a les aus (ZEPA) designades sota les determinacions de la Directiva d'aus 79/409/CEE, relativa a les aus silvestres i per les zones d'especial conservació (ZEC).

- Amb l'ús generalitzat dels vehicles de motor en els anys cinquanta del segle XX, les administracions varen oblidar molts de camins antics, ja que només prenen en consideració aquells que, per les seves característiques i traçat, eren els més aptes per als automòbils de l'època.

- Reproduïm textualment el que consideram una interessant declaració de principis:

“En l'actualitat, els nous usos de lleure, com les activitats d'excursionisme o senderisme, esportives, educatives, socials, mediambientals, entre d'altres, han tornat a reivindicar aquesta xarxa que cal preservar i fomentar, no només com a infraestructures per satisfer necessitats de comunicació pròpies i específiques del món rural, sinó també com a infraestructures al servei de tota la societat; una xarxa que permet al conjunt de la població i als visitants gaudir de la natura i d'un paisatge amb un alt valor patrimonial i cultural que també, al cap i a la fi, es converteix en un motor de desenvolupament rural i d'un major equilibri territorial.”

- Es reivindica la necessitat de la titularitat pública dels camins:

“En suma, sense camins públics no es disposa de la llibertat de moure's per l'illa, ni de caminar sobre un ferm de terra, ni de gaudir de la natura ni del paisatge, i tampoc

no es pot aconseguir la sensibilització i la participació ciutadana efectiva a l'hora de conservar-ho.”.

La Llei preten un del règim jurídic dels camins públics com a xarxa on implantar la pràctica del senderisme, sense perjudici de la coexistència amb altres disposicions que poden regular altres pràctiques excursionistes o de lleure tradicionals.

- És important a l'hora de defensar la titularitat pública dels antics camins un treball previ d'investigació que en permeti acreditar la titularitat; investigació que ha de dur a terme un equip multidisciplinari (amb l'especialització en història, geografia i dret, entre altres) per elaborar el catàleg..

- La tasca del Consell de Mallorca en la defensa dels camins públics, s'ha recollit prou informació i experiència per a poder ajudar els ajuntaments i coordinar-se en aquesta tasca:

“Així doncs, la finalitat del catàleg és aportar les proves que fonamentin el caràcter públic dels camins, relacionar tots els camins públics municipals i determinar, a més, els camins públics o privats que tenen interès patrimonial o senderista. En tot cas, és un document merament informatiu i de control dels camins públics, sense que es pugui assimilar als catàlegs urbanístics. La llei estableix el procediment per aprovar els catàlegs, procediment que preveu un informe del consell insular i un tràmit d'audiència pública. Els ajuntaments tenen un termini màxim de quatre anys des de l'entrada en vigor de la llei per redactar els catàlegs. Els camins catalogats com a públics han de ser inscrits posteriorment a l'Inventari de béns municipals i també s'inscriuen en el Registre insular de camins públics creat per aquesta llei. Aquest registre té caràcter merament informatiu i vol ampliar al màxim la informació destinada a la ciutadania amb relació als camins públics de l'illa.”

Durant la tramitació parlamentària i l'aprovació de la llei⁴⁵², hem d'explicar que en principi fou una iniciativa del Consell de Mallorca al que posteriorment s'afegí el Consell de Menorca, resulta curiós que no sigui una llei per al conjunt de les Illes Balears i que Eivissa i Formentera en quedin al marge, però l'explicació tècnica, és que es tracta d'una iniciativa del Consell de Menorca i del Consell de Mallorca.

Els principals temes de debat giraren entorn dels conflictes entre propietat privada i pública.

Durant el debat es mantingueren moltes esmenes. Finalment la Llei fou aprovada per 32 vots a favor i 19 en contra.

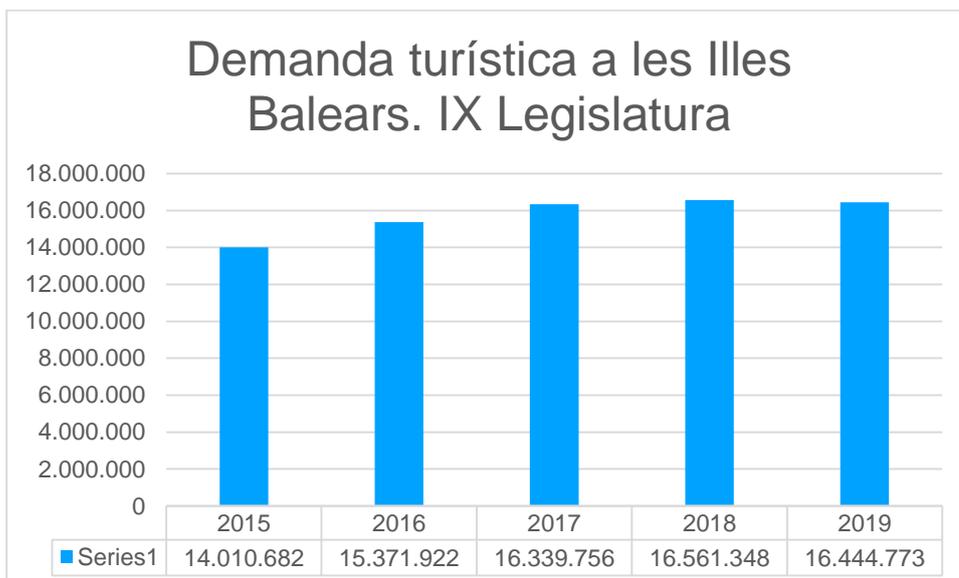
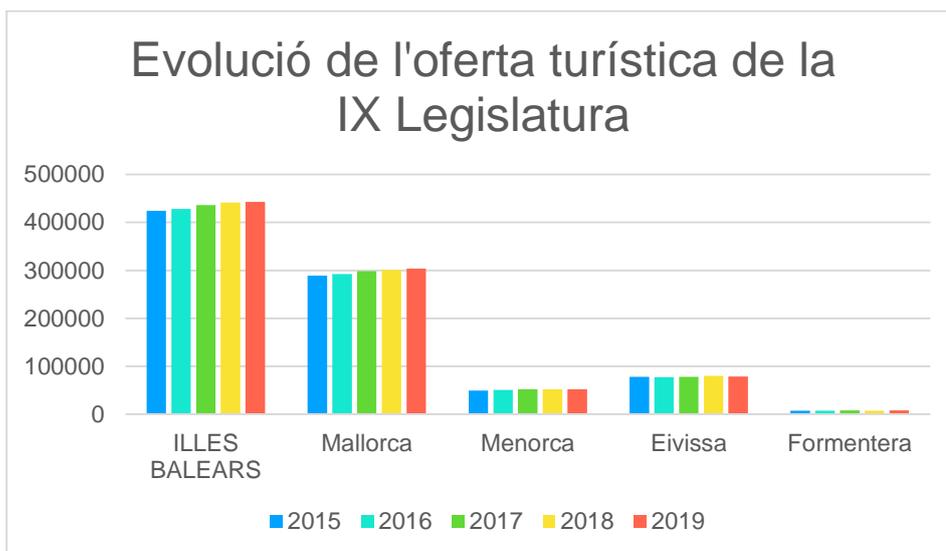
⁴⁵² <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/9/ple/PL-09-148.pdf>

b) **Proposició No de Llei relativa a suport al turisme de creuers**⁴⁵³. Presentada pel Gup Parlamentari del Partit Popular

c) **Proposició No de Llei relativa a defensa del sector turístic i contra els actes de turismofòbia a les Illes Balears.**⁴⁵⁴. Presentada pel Partit Popular

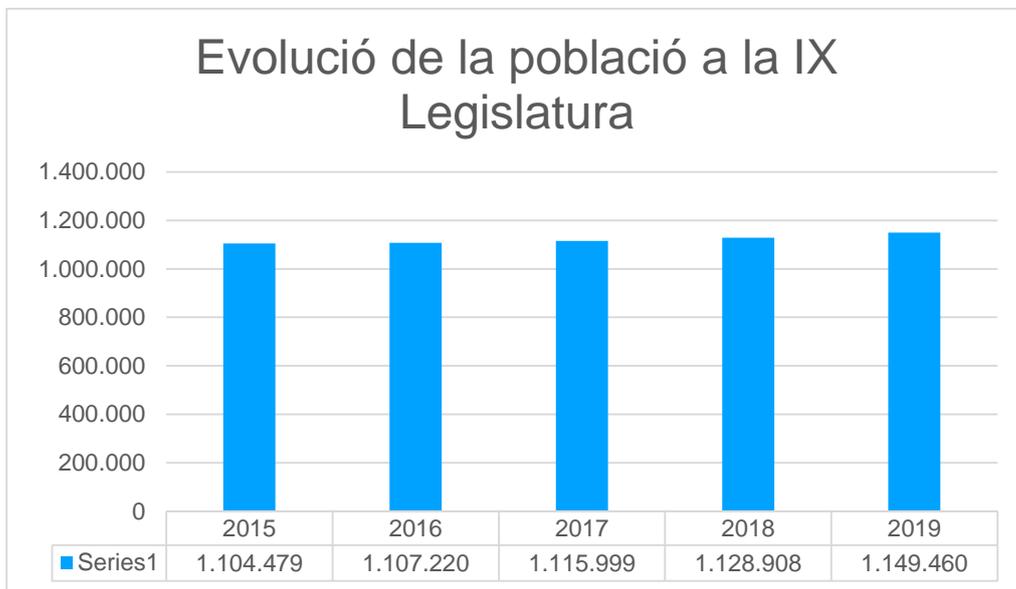
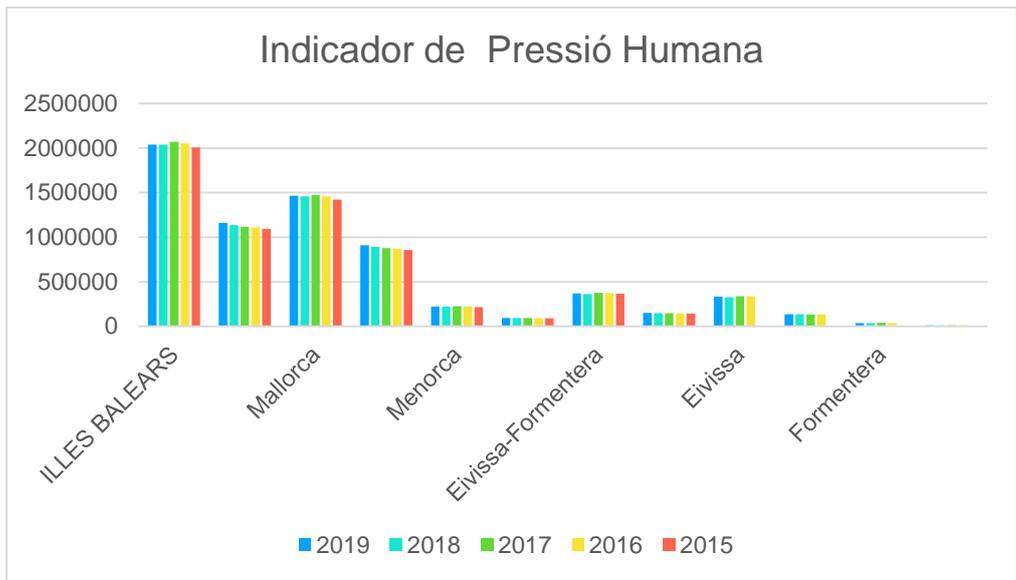
Ambdues Proposició no de Llei, no prosperaren.

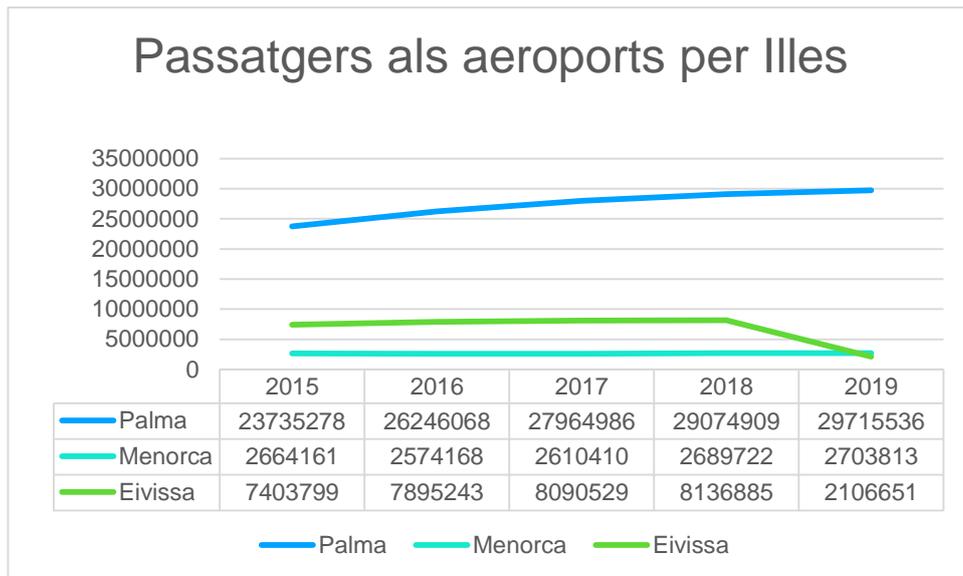
7.9.4. Indicadors evolutius de la legislatura

⁴⁵³ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/10/ple/PL-10-007.pdf>

⁴⁵⁴ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/10/ple/PL-10-011.pdf>

7.10. X Legislatura 2019-2023

7.10.1. Resultats electorals

Repartiment d'escons al Parlament de les Illes Balears a partir dels resultats electorals del 2019

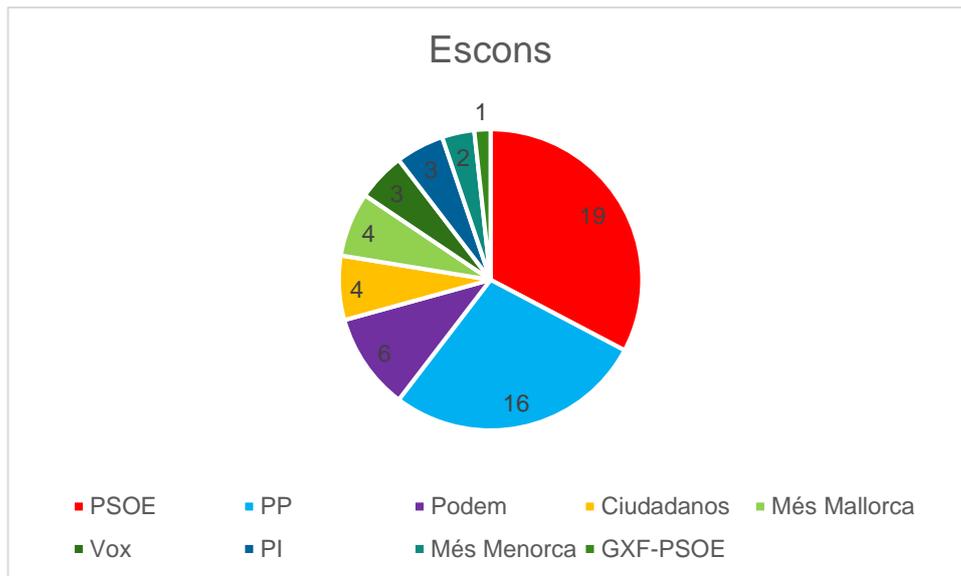
Partits	PSOE	PP	Podem	Ciudadanos	MÉS- Mallorca	Vox	PI	MÉS- Menorca	GXF- PSOE
Escons	19	16	6	4	4	3	3	2	1

Les eleccions que condicionaren la X Legislatura de les Illes Balears, possibilitaren per primera vegada la revalidació consecutiva d'un pacte d'esquerres. La Presidenta Francina Armengol podia, per segona vegada, formar govern amb els mateixos socis que l'anterior legislatura, però aquets amb menys pes electoral. Podem Perdé 4 escons i la coalició MÉS en perdé 3. El PSOE fou el partit més votat, augmentà 5 escons, el PP perdé 4 diputats i el ventall dels partits de dretes és diversificà amb l'augment de 2 diputats per Ciudadanos i amb l'entrada de l'extrema dreta de Vox al Parlament amb 3 diputats.

Podem valorar que aquesta legislatura, en curs durant la redacció de la tesi, ha estat fortament condicionada pels anys de pandèmia de la COVID19, que ho ha condicionat pràcticament tot a nivell mundial i molt especialment ha condicionat l'evolució de les activitats turístiques, suposant una aturada sense cap precedent en la història del turisme.

Aquest fet ens permet fer una divisòria temporal fins el març del 2020 i després. A hores d'ara és habitual de parlar de "prepandèmia" i "postpandèmia".

En aquest sentit, l'any 2020 ens marca la cronologia final del present estudi. El que suposa l'anàlisi de les primeres reaccions de la política turística a la pandèmia mundial.

7.10.2. El Turisme en el discurs d'investidura

Del segon discurs d'investidura de la Presidenta Sra. Armengol, pel que fa al turisme destacam els següents paràgrafs.⁴⁵⁵ Que òbviament res feia pensar en els esdeveniments que vendrien l'any següent a partir del 2020, que condicionaren durant pràcticament dos anys la vida quotidiana de la població.

“...hem activat un impost de turisme sostenible, una eina de solidaritat i equilibri que ens permet utilitzar els beneficis del turisme per reduir la petjada que genera al nostre entorn; hem protegit més territori que mai; hem accelerat la modernització de la nostra economia i sectors clau com el turisme...”

“Assumeix com a propis els Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'ONU per al 2030.”

“El primer d'aquests reptes té a veure amb el que els he explicat fins ara: és prioritari modernitzar i diversificar la nostra economia i, al mateix temps, reforçar un model de prosperitat compartida que ens demana turisme sostenible, economia circular, innovació i noves eines per a sectors tradicionals i emergents.

El primer, els deia, és fer de la nostra economia un motor més modern. Hem d'utilitzar la innovació per multiplicar la nostra competitivitat i aprofitar el dinamisme i lideratge del turisme per impulsar la resta de sectors. Des del Govern hem estat capaços de facilitar els darrers quatre anys la sortida de la crisi amb el cicle econòmic de més creixement d'aquest segle; amb 80.000 nous llocs de treball; amb rècords d'empreses i de cotitzadors; amb apujades de salaris històriques. Ho hem fet parlant amb tothom, escoltant tothom, arribant a acords amb tothom. Seguirem fent el mateix; sumar talent, capacitats i idees funciona.

Junts hem impulsat un Pacte per la competitivitat que explica la prosperitat actual, i junts hem de definir com ha de ser el nostre sector clau: el turisme. Avui sabem que ha de moure la resta d'activitats cap a la innovació i, sobretot, sabem que només té sentit si contribueix a la millora de la qualitat de vida dels nostres residents. Encara que de vegades el renou del debat faci pensar que les posicions entorn al turisme estan més

⁴⁵⁵ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/10/ple/PL-10-002-01.pdf>

allunyades, que l'acord és impossible, en realitat estam molt més a prop de la confluència de sensibilitats que mai.

No és només que la societat balear avui cregui que la protecció del medi ambient és una de les claus de futur del model turístic, és que aquest discurs també té com a defensors els empresaris del nostre sector. Aquesta coincidència ens duu a tots, crec que sense excepció, a afirmar que el futur del nostre sector turístic passa per la qualitat en l'oferta, per la sostenibilitat en l'explotació i pel repartiment just dels beneficis que genera el negoci.

Si volem preservar el nostre èxit i enfortir el nostre lideratge turístic és el moment de fer una passa més, d'unir-nos al voltant d'una estratègia que posi límit al turisme d'excessos, que ens permeti créixer en rendibilitat sense consumir més territori i recuperar part del que ja hem consumit. Hem de ser capaços de mitigar les incomoditats inherents a l'arribada de milions de persones cada any per aconseguir una experiència turística de primer nivell i, a la vegada, compatible amb la qualitat de vida d'uns residents que volen sentir-se orgullosos del turisme que oferim i ser part en les decisions que els afecten.

Hem de definir fins a quin punt l'actual model de turisme de creuers encaixa amb els nostres objectius, i fixar un sòtil que sigui sostenible socialment i econòmicament. Hem de ser valents.

Hem de tenir determinació, invertir des de les administracions a les zones turístiques madures i, a la vegada, facilitar la modernització de tots el sectors lligats al turisme. Només així podrem seguir allargant la temporada, generant nous clients i mercats, fomentant més beneficis econòmics i socials per a tothom.

Continuarem utilitzant els fons de l'Impost de Turisme Sostenible per desenvolupar la xarxa de recàrrega elèctrica i implantarem incentius fiscals a la substitució de cotxes contaminants per vehicles elèctrics.

Durant la passada legislatura s'ha protegit més territori que en totes les anteriors, amb el parc natural des Trenc o l'ampliació del Parc Nacional de Cabrera i amb noves reserves marines. Ara continuarem elevant la protecció amb accions com l'ampliació del Parc de s'Albufera o del Parc de Llevant, a Mallorca, millorar la gestió del Parc Natural de Ses Salines d'Eivissa i Formentera, impulsar la nova reserva marina de la Serra de Tramuntana i donar suport a la futura llei de la Reserva de la Biosfera de Menorca, tal com hem acordat amb Més per Menorca.

“La comunitat científica ens avisa que l'aigua es convertirà en el bé més preuat i escàs. Això ens obliga a cuidar-la. Ens impel·leix a adaptar-nos per protegir els nostres aqüífers, a abocar menys, amb depuradores que retornin l'aigua tractada al sistema. Ens exigeix ser més sostenibles en el consum, més eficients en les xarxes de subministrament. Això és el que fem, impulsar la xarxa d'aigua en alta que continuarem finançant amb l'Impost de Turisme Sostenible. I això és el que farem, desenvolupar el Règim Especial, signant un conveni amb l'Estat que ens garantirà inversions i ens permetrà millorar les infraestructures de depuració i sanejament, que ja hem començat a modernitzar amb el Fons del cànon de sanejament.”

“Per construir una economia més diversa, capaç d'utilitzar el motor del turisme per diversificar el nostre sistema productiu, capaç d'innovar, de generar nous sectors i impulsar els tradicionals, de donar oportunitats a tots els ciutadans i ciutadanes, facem feina junts per perfilar aquest model. Alimentem amb el talent de tots el que funciona, corregim amb l'esforç de tots el que no va bé, garantim un futur econòmic d'èxit constant i, sobretot, compartit.”

Del discurs de la Presidenta en podem valorar

- La importància que suposà l'aprovació de l'impost del turisme sostenible i les seves aplicacions amb projectes medi ambientals.
- La protecció de més territori.
- A nivell internacional assumeix els "Objectius del Desenvolupament Sostenible 2030" de Nacions Unides, dels que l'apartat turístic n'és una part important.
- La importància de diversificar l'economia i el paper del turisme com a motor perquè això sigui possible.
- El turisme ha de ser sostenible. S'afegeix el concepte d'economia circular
- La protecció del medi ambient és la clau del nou model turístic, juntament amb la qualitat de l'oferta i el repartiment més just dels beneficis.
- Fa referència a la bona conjuntura econòmica
- Posar fre al turisme d'excessos, popularment anomenat de gatera o borratxera
- Fa esment a l'escassetat de l'aigua com a recurs bàsic i per tant al seu bon ús i tractament.
- Posa en dubte el model del turisme de creuers, es fa per primera vegada, i proposa un sòtil que sigui sostenible i compatible amb el model turístic que es desitja.
- Invertir en les zones turístiques madures

7.10.3. Activitat a l'activitat parlamentària

7.10.3.1. Lleis i Decrets Lleis

Durant la part de la legislatura estudiat, fins el 2020, podem referenciar una iniciativa legislativa del Govern, pre-pandèmica, en sintonia en un aspecte del discurs d'investidura que comentam

a) Decret llei 1/2020, de 17 de gener, contra el turisme d'excessos per a la millora de la qualitat a zones turístiques⁴⁵⁶.

De l'exposició de motius del Decret llei es poden posar de manifest tot un conjunt d'aspectes que ens indiquen una de les problemàtiques i impactes negatius del turisme de determinades zones.

- Publicació en els mitjans de comunicació de notícies referents a comportaments incívics a determinades zones turístiques de Mallorca i Eivissa, la major part dels quals es deu a l'abús del consum de begudes alcohòliques que creen inseguretats en els ciutadans que viuen en aquests indrets, que minva considerablement la qualitat turística d'aquestes

456

https://intranet.caib.es/sites/institutestudisautonòmics/ca/n/decret_llei_12020_de_17_de_gener_contra_el_turisme_dexcessos_per_a_la_millora_de_la_qualitat_a_zones_turistiques/

zones i contribueix al seu deteriorament i al sorgiment d'una majoria de negocis dirigits a l'oci nocturn, cosa que ha promogut un model que ha fet que les zones afectades perdin la condició residencial o de centre de ciutadania.

- Els comportaments incívics i el seu ressò als Mitjans de comunicació han desincentivat els esforços adreçats a crear comerços de qualitat .

- La publicació de notícies relacionades amb joves morts o ferits (principalment a causa de la pràctica del denominat balcòning); de l'explotació i els abusos sexuals; de destrosses en el mobiliari urbà, o de baralles al carrer que donen lloc a gran quantitat d'intervencions sanitàries.

- Tots aquests comportaments incívics tenen lloc tant als establiments turístics i comercials com als espais públics, espais que s'han de preservar com un lloc de trobada, convivència i civisme en el qual totes les persones puguin desenvolupar en llibertat les seves activitats de lliure circulació, lleure i esbarjo, amb ple respecte a la dignitat i als drets dels altres.

- A partir dels informes tramesos per l'Ajuntament i la Policia Local de Calvià; la Policia Local de Palma; la Policia Local de Lluçmajor; la Delegació del Govern a les Illes Balears i la Conselleria de Salut i Consum, quant a les incidències sanitàries a les zones turístiques afectades per aquest Decret llei i a la despesa sanitària ocasionada. En aquests informes es posa de manifest que hi ha raons urgents i d'interès general perquè es disposi d'un marc regulador autonòmic que permeti homogeneïtzar i dotar d'una major eficàcia les diverses administracions en la consecució d'un model turístic sostenible i de qualitat.

- Algunes de les zones afectades per aquests comportaments incívics es troben entre les declarades zones turístiques saturades o madures, les quals s'esmenten en l'annex de l'aprovació definitiva de la delimitació provisional de les zones aptes per a la comercialització d'estades turístiques a habitatges d'ús residencial a Mallorca.

- Tots aquests fets es troba diametralment en contra de l'objectiu del Govern de les Illes Balears, que va encaminat a millorar la competitivitat del sector turístic per mitjà d'un turisme sostenible, responsable i de qualitat a les nostres illes, objectiu que, per altra part, és el que va conduir a l'aprovació de l'impost sobre estades turístiques a les Illes Balears, mitjançant la Llei 2/2016, de 30 de març.

- El Govern de les Illes Balears vol complir els objectius de desenvolupament sostenible (ODS) i l'Agenda balear 2030, que persegueix un turisme més sostenible i respectuós, tant en l'entorn com en la qualitat de vida de turistes i residents.

- Amb la qual cosa es fa necessari afrontar amb caràcter immediat aquesta situació amb mesures que puguin ser efectives al començament de la temporada turística següent, la qual cosa implica una intervenció normativa i urgent dels poders públics des de diversos punts de vista, especialment de la salut, l'ordenació del comerç, i la preservació de la bona imatge i la qualitat turística de les Illes Balears.

- L'àmbit d'aplicació del Decret llei, es limita a les zones estrictament necessàries on, en el moment actual, es produeixen les conductes incíviques, degut a la gravetat dels fets que es descriuen en els informes esmentats en els paràgrafs anteriors, i a l'àmbit temporal de cinc anys, perquè es pretén que després d'aquest termini ja no siguin necessàries les mesures adoptades per haver-se aconseguit l'objectiu perseguit per aquest Decret llei .

- Es considera que les limitacions a l'exercici de determinades activitats econòmiques que es contenen en aquest Decret llei són proporcionades i necessàries, ates que hi ha raons imperioses d'interès general, com són l'ordre públic, la seguretat pública, la salut pública, la protecció civil, la protecció dels drets, la seguretat i la salut dels consumidors, dels destinataris dels serveis, les exigències de bona fe en la transacció comercial, la protecció del medi ambient i de l'entorn urbà i els objectius de política social i cultural, que fan necessària l'adopció d'aquestes limitacions.

Sembla una jugada del destí que dos mesos després aproximadament hi hagués un confinament total de la població i totes les zones d'oci i turisme romangueren desertes durant mesos.

Pel que fa al debat parlamentari que suscità⁴⁵⁷

El primer torn de paraula fou pel Conseller de Model Econòmic Turisme i treball Sr. Iago Negueruela que defensà el Decret llei en base a:

- És una norma necessària i pionera a Balears per a la millora entre la convivència entre turistes i residents; millorar la competitivitat i una aposta per a la qualitat.

-Està en consonància en l'Agenda 2030 i amb els objectius del desenvolupament sostenible.

- La norma ha estat el resultat de la participació d'associacions, patronals, organitzacions de veïns i sindicals.

- Ha estat recolzada pels ajuntaments implicats, i els consells de Mallorca i Menorca.

⁴⁵⁷ <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/10/ple/PL-10-019.pdf>

- Qualificà el debat d'històric en el sentit que marcarà el que és pot fer i el que no en el territori

- Feu referència a les imatges que apareixen als mitjans de comunicació que fan empegueir als ciutadans i per tant s'han d'erradicar aquestes indesitjables pràctiques.

- Destaca les inversions privades per a la millora de la qualitat turística i la millora de la marca turística, incompatibles amb aquestes pràctiques censurables que devaluen el producte.

- Extrèiem els paràgrafs que ens pareixen més il·lustratius de la seva intervenció, que donen peu a entendre quina és la situació que es vol evitar

“No todo sirve; no pueden convertirse determinadas zonas de determinados puntos concretos o determinadas islas como espacios donde se puede promover cualquier tipo de turismo, en contra de lo que quiere el sector, en contra de lo que quiere la ciudadanía y en contra de lo que desea una comunidad autónoma que quiere decidir cuál es su apuesta estratégica por el turismo como principal industria.

Y nosotros lo tenemos claro en ese sentido, y utilizaremos por tanto las excepciones, o utilizamos las excepciones que permiten la normativa europea y la normativa española para poder desarrollar este decreto ley, por supuesto debatible, por supuesto excepcional y por supuesto novedoso porque no se había realizado hasta ahora, pero entendemos que se tiene que aplicar de una forma decidida.

Centrándonos en la normativa, desde luego la norma aborda varios ejes de actuación, convierte a nuestras islas en el primer destino que quiere combatir claramente los excesos y prácticas como el "balconing", excusiones etílicas, parties boats o venta de alcohol en determinados horarios no tendrán cabida en estos lugares. “

- Finalment descriu les activitats prohibides:

“...primer lugar prohibir prácticas peligrosas para la vida o para la integridad física como saltos al vacío, saltos hacia la piscina, saltos entre los propios balcones y quien los realice no sólo será sancionado sino que deberá ser expulsado del establecimiento con una obligación legal para poder..., para que se tenga que producir”

“...todo lo relacionado con el consumo abusivo de alcohol. Se prohíbe la publicidad que tenga como objetivo incentivar el consumo en establecimientos turísticos como los barras libres, happy hours o similares organización de excursiones etílicas, la exhibición de alcohol, por tanto la publicidad, y en todo tipo de establecimientos. También prohibimos los autodispensadores como elemento que considerábamos necesario para evitar ese uso abusivo del alcohol. Los establecimientos comerciales que vendan alcohol además deberán permanecer cerrados entre las nueve y media y las ocho horas de la mañana.”

“Se prohíben determinadas prácticas que nos han producido sonrojo en los últimos años, que se venga a nuestras islas organizando excursiones etílicas, los denominados pub crawling, desde luego nos obliga también a actuar al respecto”

Tots els grups parlamentaris es pronunciaren a favor, excepte el Grup de Vox. Per tant el Decret Llei fou aprovat per 54 vots a favor i 3 en contra.

b) Llei de Mesures urgents per a la sostenibilitat i la circularitat⁴⁵⁸ del turisme de les Illes Balears del 31 de maig dels 2022⁴⁵⁹

Aquesta llei ha estat recentment aprovada. Tot i que la fita cronològica de la recerca és fins el 2020, hem trobat necessari fer-ne una referència, pel context en el que s'aprova, que podríem qualificar de post Covid i en plena escalada de la demanda turística de l'estiu del 2022.

De l'exposició de motius volem ressaltar l'habitual referència a la importància del turisme en base a:

- El turisme és el principal motor econòmic i social de les Illes Balears.
- Representa més del 45% del PIB.
- Ofereix feina a més de 200.000 persones treballadores
- Econòmicament ha suposat en els darrers anys uns ingressos anuals superiors als 16.000 milions d'euros.

- Ha implicat un augment de la població, que ha passat en 40 anys de 642.780 habitants a 1.210.725 el 2020.

- En els darrers vint anys, les Illes han atret un 48,2% més de turistes, i han passat dels 11,1 milions de l'any 2000 als 16,4 de l'any 2019.

- La irrupció de la pandèmia associada a la COVID-19 provocà l'any 2020 una aturada mundial de l'activitat i, a escala global, les megatendències estaven accelerant la transformació del turisme a la recerca d'una major creació de valor econòmic, social i ambiental. II.

Ens pareix molt interessant les referències de la llei a documents de caràcter internacional com són:

- L'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible, que inclou 17 objectius del desenvolupament sostenible (els anomenats ODS), emparat sota el paraigua de la sostenibilitat social, mediambiental i econòmica. Aquesta agenda va fer que els països membres incorporessin la sostenibilitat en la seva estratègia de present i de futur, també pel que fa a l'activitat turística.

⁴⁵⁸ Definició de la Llei: *“Economia circular: model de producció i consum, fortament fonamentat en l'optimització de processos i el redisseny de productes i serveis, que persegueix, a través de cicles biològics i/o tècnics, mantenir el valor funcional dels productes i dels materials durant el major temps possible, amb una clara vocació de minimitzar tant la pressió sobre els recursos com la generació de residus.”*

⁴⁵⁹ <https://www.boe.es/boe/dias/2022/08/17/pdfs/BOE-A-2022-13846.pdf>

- Resolució de les Nacions Unides 75/229 denominada Promoció del turisme sostenible, inclòs l'ecoturisme, per a l'eradicació de la pobresa i la protecció del medi ambient, que reafirmava la Resolució 70/1, i que, entre altres aspectes, convida els governs i altres parts interessades a promoure i donar suport a un model de turisme més sostenible, basat en la inclusió social, la reducció de les desigualtats, la conservació i la protecció del medi ambient, la gestió responsable dels recursos i la salvaguarda dels beneficis del turisme des de la igualtat d'oportunitats, la formació dels treballadors i les treballadores i el respecte a la cultura del territori.

- L'adopció del concepte de Turisme Sostenible proposat per L'Organització Mundial del Turisme que defineix el turisme sostenible com el que «té plenament en compte les repercussions actuals i futures, econòmiques, socials i mediambientals per satisfer les necessitats dels visitants, de la indústria, de l'entorn i de les comunitats amfitriones», per part de Les Nacions Unides, el desembre del 2020.

- Es fa una referència al Codi ètic mundial per al turisme, aprovat per l'OMT l'1 d'octubre a Santiago de Xile, en l'article 3, anomenat «El turisme, factor de desenvolupament sostenible», indicava que «tots els agents del desenvolupament turístic tenen el deure de salvaguardar el medi ambient i els recursos naturals, en la perspectiva d'un creixement econòmic sanejat, constant i sostenible, que sigui capaç de satisfer equitativament les necessitats i aspiracions de les generacions presents i futures».

- S'esmenta la mateixa OMT i la declaració de l'any 2017 “Any Internacional del Turisme Sostenible”, amb la finalitat de definir estratègies d'acció per tal que el turisme contribueixi a la consecució dels objectius de desenvolupament sostenible establerts en l'Agenda 2030 de les Nacions Unides

Reproduïm la següent declaració:

“En conseqüència, el turisme sostenible, a més de ser creador de riquesa, ha de contribuir a conservar i protegir els recursos del nostre territori —vida silvestre, flora, biodiversitat i ecosistemes—, però també ha de contribuir a protegir i promoure la diversitat cultural i el benestar de les persones residents a les Illes Balears, generant treball de qualitat i donant suport a les economies locals. El turisme sostenible és el que lidera la justícia social, el treball de qualitat, la igualtat, el desenvolupament econòmic i la integritat ambiental per arribar a ser una destinació competitiva i viable”

- L'Estratègia Espanyola d'Economia Circular, anomenada España Circular 2030,

Es valora que:

” Particularment, cal tenir en compte que a les Illes Balears la sostenibilitat i la qualitat del territori són aspectes que cada vegada valoren més els turistes a l’hora d’escollir la destinació. I és que els clients d’avui dia s’interessen cada vegada més per les destinacions que integren les seves cultures locals, protegeixen el medi ambient, la biodiversitat i són socialment responsables”

Per tant, les Illes Balears han d’esdevenir pioneres de l’evolució d’un sistema turístic tractor de la inversió i que doni suport al desenvolupament empresarial, a la vegada que han de ser pioneres a continuar millorant els entorns de treball i les condicions ergonòmiques per consolidar els propòsits de millora contínua que practica el teixit empresarial envers les persones treballadores

En definitiva, el model turístic de les Illes Balears s’ha de fonamentar en les arrels de la sostenibilitat i la circularitat, la qual cosa repercutirà de manera evident no només en el medi ambient, sinó també, per tot el que s’ha exposat, en l’economia de les Illes Balears, de manera que les mesures que proposa aquesta llei també queden incardinades dins l’àmbit dels objectius de política social.

- Es recull el Dictamen 5/2020 del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, publicat recentment, se presenta la proposta estratègica de fer de l’activitat turística a les Illes Balears un model de competitivitat i sostenibilitat de referència internacional. Considera que caldria definir que la gran missió de les Illes Balears hauria de ser convertir-se en un referent com a “illes sostenibles de la Mediterrània”, tot valorant la sostenibilitat mediambiental, el paisatge, el patrimoni i la cultura com a tret diferencial

- L’Acord de París sobre el Canvi climàtic del 2015.

- El reconeixement del sector turístic com a emissor de CO₂:

“L’Organització Mundial del Turisme (OMT) i el Fòrum Internacional del Transport (ITF, per la seva sigla anglesa), les emissions de CO₂ del turisme van créixer almenys un 60% entre 2005 i 2016, i el transport, el 2016, va ser el causant del 5% de les emissions mundials de CO₂. Tret que accelerem la descarbonització, les emissions de CO₂ del sector podrien augmentar un 25% o més d’aquí a 2030, en comparació amb 2016»

- La relació del consum dels recursos hídrics i dels recursos energètics amb el turisme

Amb això és proposa:

“Novament, amb aquesta llei es fixa el marc perquè el sector turístic pugui avançar en el camí cap a la sostenibilitat i complir els objectius esmentats.

Ens pareix destacable el paper que s’adjudica al sector turístic balear per accelerar l’economia circular en base a:

- Massa crítica suficientment àmplia i diversa per crear i compartir coneixement i experiències útils en la recerca i la implementació de solucions circulars

- Pes específic elevat en el teixit productiu de les illes, i, per tant, capacitat essencial per identificar i consegüentment reconduir aspectes negatius relatius a les infraestructures, gestió de residus, urbanisme i altres; diversificació territorial, la qual cosa permet connectar la viabilitat en la recerca i la implementació de solucions circulars per part de les empreses a les especificitats de cada zona (així, la zona mar-costa, zones madures i d'altres).

- Cadena de valor transversal i molt idònia per teixir relacions circulars amb els principals grups d'interès i, per tant, amb altres possibilitats d'impactar positivament sobre les cadenes de producció i els hàbits de consum dels clients; connexió al posicionament de la destinació, directament relacionat amb la reformulació de l'oferta mitjançant el redisseny o la generació de nous productes o serveis diferents de l'estricta d'allotjament, i experiència ja iniciada des de la creixent alineació dels plans de responsabilitat social corporativa a les estratègies de negoci de les empreses, especialment pel que fa al vessant ambiental.

Aquesta llei ha tingut molt poc recorregut per poder avaluar la seva eficàcia i poder treure conclusions de la seva aplicació com a instrument per a canviar el model turístic i que aquest esdevingui "circular".

7.10.3.2. Projectes de lleis

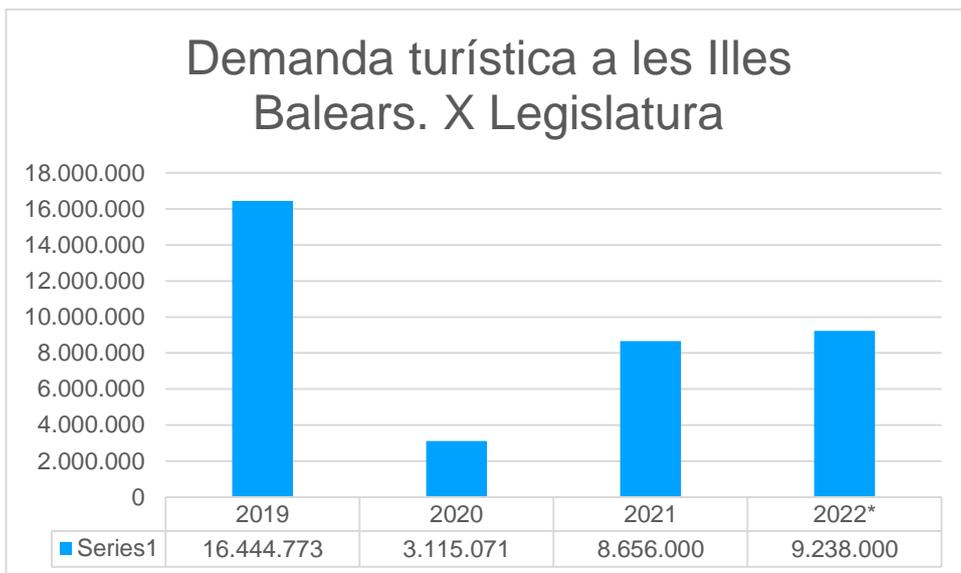
No hi es presentaren projectes de llei de l'àmbit del turisme

7.10.3.3. Proposicions de lleis

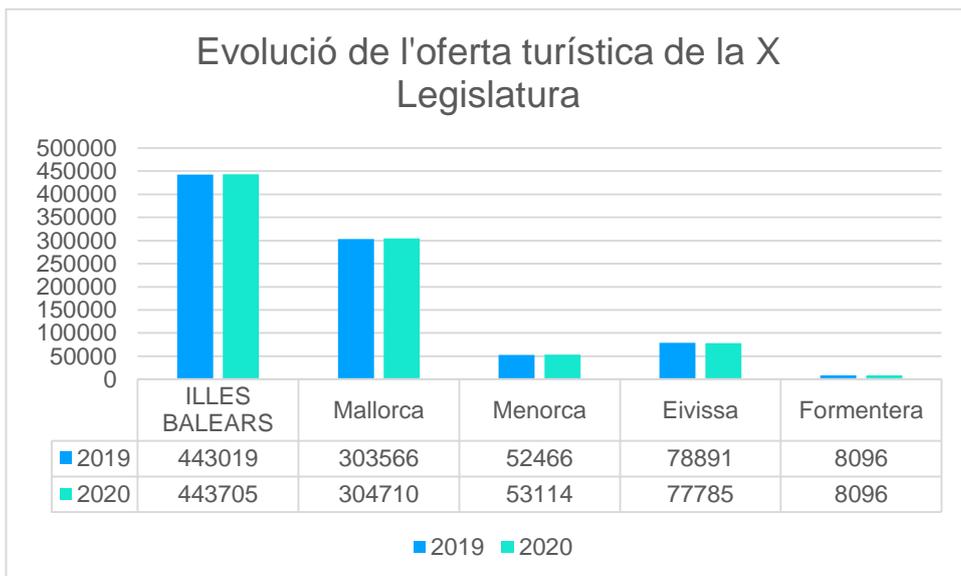
No es presentaren Proposicions de llei de l'àmbit de temàtica turística.

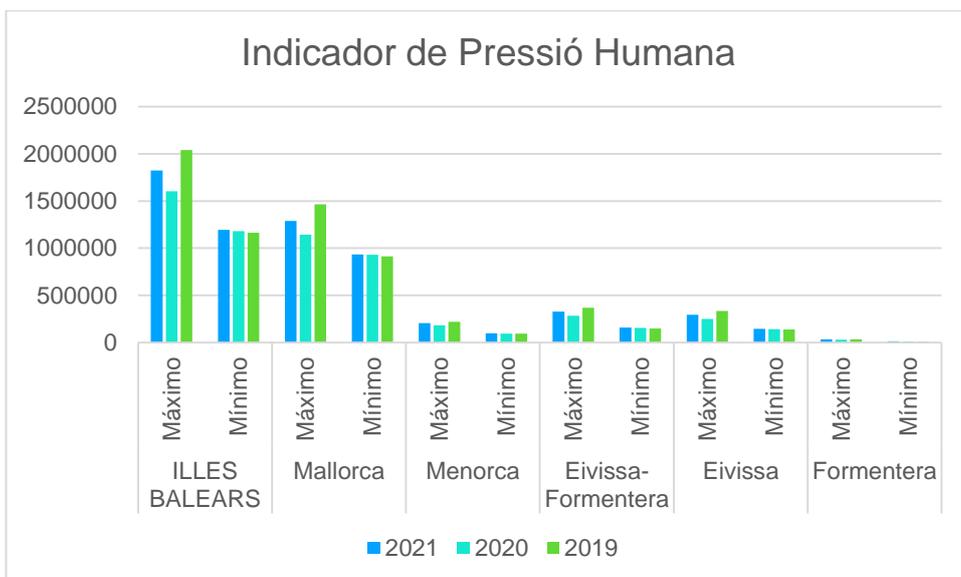
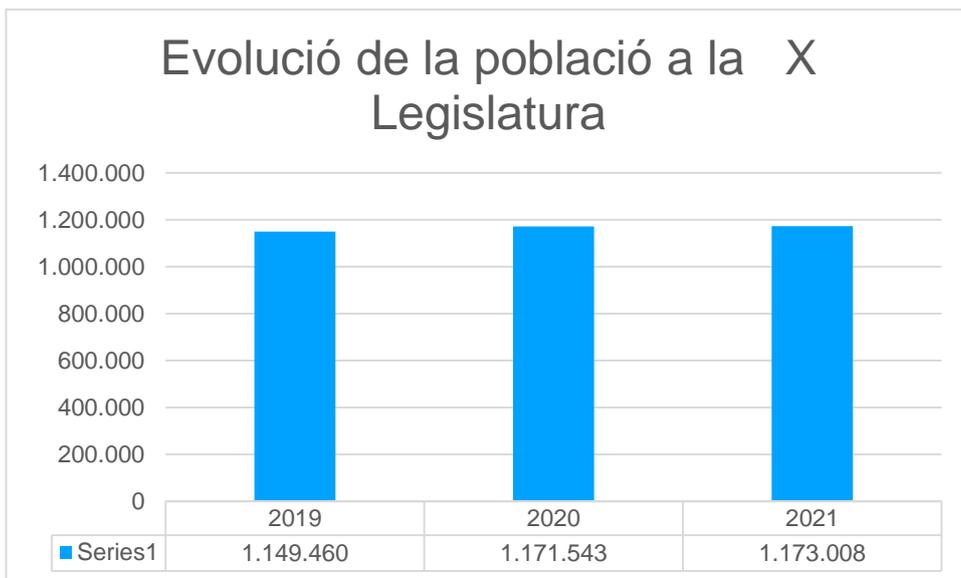
7.10.4. Indicadors evolutius de la X Legislatura

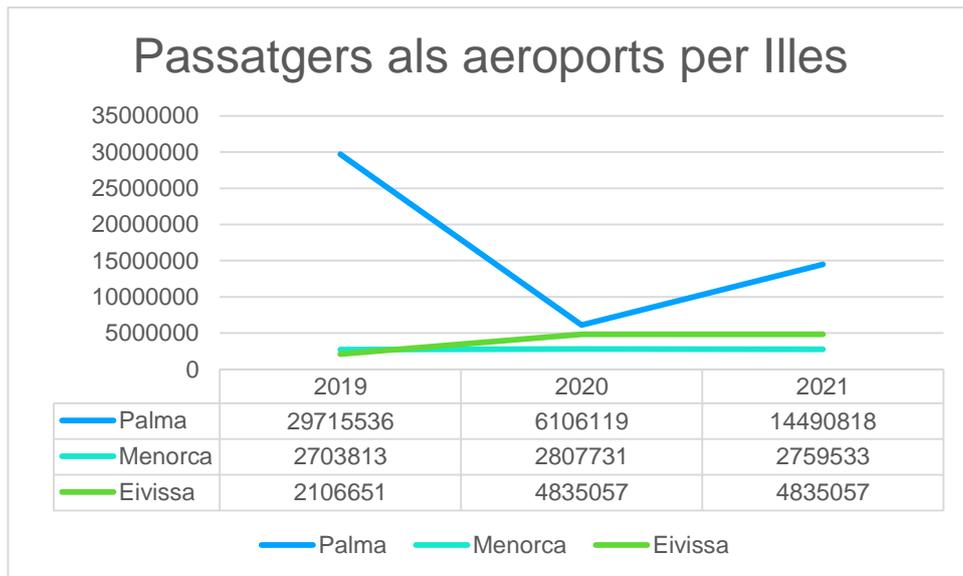
Aquesta Legislatura es ve afectada per la Covid 19. Es partia d'una any de creixement com fou el 2019 i l'aturada del 2020, reflectida en tots els indicadors, la recuperació del 2021, però encara afectada per les restriccions de la pandèmia. Pel que fa al 2022 les dades, a l'ora de redactar, encara són provisionals, però ja el 2022, el més de juliol s'havia sobrepassat el número de turistes de tot l'any anterior.

*Dades provisionals

8. Balanç general del turisme durant l'etapa autonòmica. Els temes de la política turística.

Aquest apartat de la tesi exposa, per una part un balanç dels que han estat els temes centrals de la política turística a l'àmbit del Parlament de les Illes Balears tractats i per una altra aporta una síntesi de quin ha estat el seu tractament, pel que podríem anomenar interlocutors socials, com ara premsa, associacions empresarials, sindicats i moviments de caràcter social com associacions de veïns i associacions ecologistes.

8.1. Els temes de la política turística al Parlament de les Illes Balears.

Una vegada conclòs el punt 7 de la tesi, que ha suposat l'anàlisi de les principals fonts de la política parlamentària (Legislació i els Diaris de Sessió del Parlament de les Illes Balears) envers del turisme des de 1983 fins el 2020, en base als discursos d'investidura de tots els presidents i presidenta, així com els debats que envoltaren les principals iniciatives legislatives. Estam en condicions de poder fer un balanç i exposar els temes, que quasi durant quaranta anys han tingut un protagonisme parlamentari i com han anat evolucionant durant les legislatures.

Acceptant la idea que el Parlament de les Illes Balears és el representant legítim polític dels ciutadans, pensam que d'una manera o d'altra reflecteix les principals inquietuds, problemàtiques, neguits i impactes pel que afecten al binomi que podríem anomenar "turisme i societat".

Ens ha estat de molta utilitat l'elaboració dels annexos que en forma de taula recullen i classifiquen cronològicament les lleis, els decrets lleis, els projectes de lleis (la gran majoria acabaren en lleis, ja que és el govern que els presenta) i les proposicions de lleis (iniciatives legislatives presentades pels grups parlamentaris, majoritàriament de l'oposició, pels Consells Insulars i molt excepcionalment per iniciativa popular)

Per tant seguidament exposarem, de forma sintètica⁴⁶⁰, quins han estat els temes en relació amb el turisme més importants que en seu parlamentària s'han exposat i debatut, ja sigui per part del Govern o per part dels diputats que han configurat la institució des del 1983 fins el 2020.

1. Reivindicació de l'autogestió de la política turística

⁴⁶⁰ Durant l'apartat 7 hem fet un anàlisi exhaustiu dels discursos d'investidura que s'han produït durant les 10 legislatures i de totes les iniciatives que tenen un relació directe o indirecte sobre temes turístics.

Encapçalam aquest llistat amb el present tema, ja que consideram que és una mena d'espina dorsal de la investigació, ja que la principal coordenada temporal és 1983. Any que neix l'autonomia de les Illes Balears.

Les reivindicacions de l'autogestió per part dels Governes Balears que s'han succeït en el temps, així com per part dels Consells Insulars, concretament per part del de Menorca, i dels d'Eivissa i Formentera en són una constant des del primer discurs d'investidura del 1983, en aquest sentit no podem demostrar cap intervenció en contra. Encara que calen matisacions que es van succeint en el temps.

Volem posar de relleu que moltes de les intervencions i exposicions de motius de les lleis turístiques es manifesten culpabilitzant, en certa manera, les mancances dels sector a la falta de planificació del turisme, concretament al creixement desequilibrat, durant els anys seixanta i a la resposta d'una oferta improvisada per respondre a una creixent demanda. Durant aquest anys no hi havia competències turístiques ni una societat democràtica.

Es aquest sentit es respira un cert optimisme que amb l'autogovern es tendran els instruments necessaris per gestionar i posar fi a totes aquestes problemàtiques.

L'herència de l'estat centralista franquista tingué el seu protagonisme amb les conseqüències territorials de la "Ley de zonas y centros de interés turístico nacional" (1963), que fins que no fou derogada crea situacions ambigües a l'hora de protegir el territori afectat. L'any 1990 fou desestimada una proposició de llei per a la seva derogació, amb l'argument de que era una llei estatal i el Parlament de les Illes Balears no era competent per a tal qüestió. Finalment la llei fou derogada l'any 1991⁴⁶¹ per el Govern del President Felipe González.

Un tema, respecte al tema competencial, és la manca de potestat per part del Govern autonòmic, del que són les portes d'entrada a les Illes: els aeroports i els ports amb connexions marítimes. Avui són competència estatal quasi bé indiscutible. Podem afirmar que és un dels temes que condiciona el model turístic de les illes Balears, sense aquesta capacitat d'intervenció al respecte, pretendre canviar el model turístic és una tasca molt pretensiosa.

2. La multiinsularitat

⁴⁶¹ BOE» núm. 292, de 6 de diciembre de 1991, páginas 39632 a 39633

Podem parlar de la multiinsularitat, i el que podríem dir la idiosincràsia de cada illa, a partir de tot un conjunt de factors geogràfics, territorials, històrics, econòmics, socials i polítics que han propiciat identitats diferenciades.

Aquesta realitat ha propiciat legislacions específiques per a les illes, en un conjunt de casos, o bé per temes singulars de cada una d'elles.

Un dels temes bàsics de la multiinsularitat és el tractament i les transferències de competències:

En primer lloc destacam la transferència de competències per part del Govern Balear als Consell Insulars de Menorca i al d'Eivissa i Formentera en matèria d'informació turística, l'any 1993.

En segon lloc la transferència de competències en matèria d'ordenació turística als consells de les Illes menors, l'any 1996.

Seguint amb les particularitats de cada una de les illes, cal ressaltar lleis que són sobre temes puntuals de cada una de les illes. Destacam el cas de la Llei de regulació del Camí de Cavalls, que és un tema singular de Menorca, que fou aprovat finalment l'any 2000.

Pel que fa a les Illes Pitiüses s'aprovà una llei de moratòria i construcció i ampliació de camps de golf, l'any 2000.

El Consell d'Eivissa i Formentera presentà una Proposició de llei, que esdevingué llei de mesures específiques en matèria d'ordenació territorial, urbanisme i turisme.

Podem trobar una modificació de la Llei General Turística del 1999, del 2002, que afecta només a l'àmbit territorial de Menorca, a proposta del Consell de la mateixa illa.

La Llei General turística del 2012 especifica quines són les competències dels consells insulars.

a) L'ordenació i la planificació turística mitjançant, entre d'altres, l'elaboració dels plans d'intervenció corresponents en àmbits turístics, plans territorials insulars i plans de desenvolupament turístic insular.

b) L'administració i la gestió dels recursos turístics.

c) La potestat reglamentària en matèria turística en el seu àmbit competencial.

d) L'ordenació i la gestió del Registre insular d'empreses, activitats i establiments turístics.

e) La promoció interna i externa i la protecció de la imatge turística de l'illa sobre la qual exerceixen les seves competències, fixant els criteris, la regulació de les

condicions i l'execució o el control de les línies públiques d'ajuda i promoció del turisme.

f) La potenciació de les mesures i les actuacions que possibilitin el desenvolupament i la implantació de polítiques de qualitat turística en les destinacions, els recursos, els serveis i les empreses turístiques del seu àmbit territorial.

g) La protecció i la preservació dels recursos turístics.

h) L'assessorament i el suport tècnic als municipis del seu àmbit territorial en qualsevol aspecte que millori la seva competitivitat turística.

i) El desenvolupament de la política d'infraestructures turístiques i la coordinació de les accions que en la matèria facin els municipis.

j) L'impuls i la coordinació de la informació turística.

k) Les declaracions d'interès turístic insular.

l) La concessió de premis i distincions turístiques.

m) La inspecció i la sanció en matèria de turisme en els termes establerts en aquesta llei.

n) Totes les altres competències relacionades amb el turisme que se li atribueixin en aquesta llei o en una altra normativa aplicable.

La Llei General turística del 2012, fou modificada a partir d'un Decret llei del 2013, a petició del Consell de Menorca, amb l'argument de donar entrada a noves possibilitats d'allotjament davant dels productes turístics tradicionals, en el sentit de fomentar el turisme familiar a habitatges aïllats o unifamiliars.

El 2018 s'aprovà la Llei de camins públics i rutes senderistes de Mallorca i Menorca. Un exemple més de legislar per a determinats territoris i no per al conjunt de Balears, reconeixent d'aquesta manera les especificitats de cada illa i a la vegada els interessos que els envolten.

L'any 2019 s'aprovà la Llei per a la sostenibilitat mediambiental i econòmica de la Illa de Formentera. Valoram aquesta llei com la més eficaç en el context balear, per controlar els impactes mediambientals a la petita de les Pitiüses i volem afegir que, a més a més, fou consensuada per unanimitat.

3. L'economia i el Turisme

La importància del turisme a l'economia, que a més de ser una obvietat, té un reflex en totes les intervencions, ja siguin discursos d'investidura o iniciatives legislatives que fan referència explícitament al turisme.

És un clàssic referir-se al turisme com a motor de l'economia, el seu efecte multiplicador, la creació de riquesa, ocupació, creixement econòmic, etc. Tots ells temes que no creen discussió.

També és valora la importància del turisme en el context de les propostes, que de forma transversal, afecten al turisme, de les que destacam les que fan referència al territori o a l'economia en general.

Pel que fa a les valoracions del turisme i l'economia podem enumerar aspectes exposats que fan referència a impactes econòmics des d'un punt de vista negatiu i que per tant s'haurien de minimitzar com:

- La dependència cada vegada més accentuada de l'economia del turisme.
- La falta de vertebració econòmica del turisme amb els altres sectors econòmics
- La dependència del turisme a l'economia dels països emissors.
- La dependència del subministraments exteriors per l'augment de la demanda de béns de consum, en detriment dels productes locals.
- l'excessiva dependència del producte de sol i platja potenciada pels majoristes de viatges.
- La importància de diversificar l'economia i el paper del turisme per que això sigui possible
- Evolució de la renda per càpita de les Illes respecte a l'estat i la repartició dels beneficis del turisme, benestar de la població.
- Millorar la vida a la majoria social, en base a crear riquesa per a distribuir-la millor.

En el darrer discurs d'investidura de la Presidenta Armengol del 2019 es fa referència a l'economia circular per primera vegada en seu parlamentària que ens consti.

Pel que fa a iniciatives legislatives respecte a empresa i turisme i la seva relació amb l'administració cal fer esment en casos com la llei de mesures ambientals per a fomentar les inversions i l'activitat econòmica a les Illes Balears, del 2009 i la del 2010 de mesures per a l'impuls de la inversió a les Illes Balears. Ambdues en el context de les repercussions de la crisi financera mundial.

Una altra resposta del Govern Balear fou el Decret llei del 2019 pel qual s'estableixen ajudes puntuals per pal·liar els impactes econòmics produïts pel concurs de creditors de l'agència de viatges majorista Thomas Cook⁴⁶². La finalitat fou donar

⁴⁶² https://elpais.com/economia/2019/09/23/actualidad/1569215808_730348.html. Setembre 2022

resposta a una crisi conjuntural, que provocà la fallida de l'històric majorista de viatges, el setembre del mateix any

En el marc dels inicis de la pandèmia mundial del COVID-19, s'aprovaren en el 2020 la Llei de mesures urgents i extraordinàries per a l'impuls de l'activitat econòmica i la simplificació administrativa en l'àmbit de les administracions públiques de les illes Balears per pal·liar els efectes de la COVID-19.

Amb aquestes darreres iniciatives apuntades es posa de manifest la necessitat de la intervenció del Govern en situacions de crisi per fer front a les conjuntures adverses.

4. La fiscalitat turística

Aquest tercer tema, el de la fiscalitat i el turisme, és present des de els inicis de l'autonomia.

Presenta una evolució que passa per la declaració d'intencions, la promulgació d'una llei, la derogació i finalment per a una nova aprovació de la fiscalitat sobre les estades turístiques.

El tema de la fiscalitat turística a les illes Balears, sempre parteix, per una banda, del fet de la falta de finançament per part de l'Estat espanyol i per una altra banda per la realitat que els turistes demanden uns equipaments i infraestructures sobredimensionades, per a la població local, a la vegada que utilitzen un recursos naturals, com l'aigua i el seu tractament, l'energia, el territori, etc. que no en són responsables fiscalment.

En aquest sentit s'aprova per primera vegada l'anomenada popularment "ecotaxa" el 2001 que fou derogada el 2003, en funció de ser una promesa electoral del Partit Popular.

Finalment el 2015, en el context de la IX Legislatura es tornà a implementar l'impost sobre estades turístiques, vigent fins el moment de redactar aquest capítol. Aquesta vegada fou acceptat per la majoria social i no hi hagué pràcticament oposició.

Es presentaren Proposicions de Llei, que no tingueren recorregut, respecte a l'establiment d'un cànon sobre arribades turístiques i la creació d'una ecotaxa sobre vehicles de turisme, ambdues el 2012.

Un dels temes plantejats és la lluita contra el frau fiscal, encara que és un concepte, que en cap cas és específic del sector turístic.

5. L'ordenació, la regulació de l'oferta turística i el model turístic

Aquest tema és un dels més importants de l'exercici de les competències en matèria turística que es podien gestionar i de fet s'han gestionat amb major o menor encert. És un dels grans temes que provoca el debat amb molts d'àmbits no solament en els polítics.

Podem afirmar que és una de les principals tasques que ocupà la Conselleria de turisme de les primeres legislatures, sobretot de la primera, la segona i tercera, però que segueix constant fins a l'actualitat.

Ordenar, regular l'oferta turística bàsica i complementària, les activitats turístiques, el seu creixement, les seves tipologies hoteleres i als allotjaments extrahotelers que van evolucionant i inventant (apartaments, viles, xalets, càmpings, glampings, ciutats de vacances, bungalows, turisme rural, agroturisme, turisme d'interior, habitatges vacances, habitatges a temps parcials, condhotels...) així com la seva evolució, localització i innovació, podem dir que és un dels temes més importants que poden incidir en el model turístic.

De totes maneres volem considerar que quasi mai políticament, s'expressa una satisfacció a favor del model turístic coetani. Les propostes i les declaracions de principis al respecte, s'expressen que no s'està d'acord amb el que hi ha i que es necessita un canvi.

Mai políticament s'ha estat a favor del model turístic coetani, les propostes i les declaracions de principis al respecte s'expressen que no és satisfactori i que es necessita un canvi.

Expressions com "morir d'èxit" o ser víctimes del propi èxit pel que fa als impactes del turisme sobre la població resident com ara: l'encariment del nivell de vida, la manca d'aigua potable, manteniment de les urbanitzacions turístiques, crisi de valors i formes de vida, pèrdua de la identitat... Són paraules pronunciades el 1987, que són del tot actuals als mitjans de comunicació el 2022.

Els subtemes i les problemàtiques que se'n deriven i que s'han de gestionar són principalment:

- Limitar el creixement turístic i la massificació

Es tracta d'un tema que apareix a la primera legislatura i continua fins a l'actualitat amb cada vegada més vehemència, ja que la línia evolutiva del nombre de visitants no para de créixer.

Des dels inicis de l'autonomia es preveu el declivi del turisme de masses, com a un model ja esgotat, a les Balears. El 1999 és parla d'aturar el creixement i el consum del territori.

En el 2ⁿ discurs d'investidura de la Presidenta Armengol. 2019, es parla per primera vegada de posar un topall al turisme de creuers, producte que ha anat creixent de forma desbordada, sobretot al port de Palma. Els seus impactes, els darrers anys han propiciat un moviment que es manifesta en contra d'aquest producte turístic i de la necessitat de

posar-hi límits. De fet el 8 del 4 del 2018 hi hagué una concentració a Palma on es llegir un manifest anticreuers⁴⁶³.

Pensam que políticament el Govern Autonòmic no té instruments eficaços per a limitar la demanda, encara que sí per limitar l'oferta.

- Promoció i Diversificació del producte.

L'omnipotent turisme de sol i platja, turisme de les tres "S", model balear del turisme, són expressions que identifiquen el turisme majoritari i el model d'èxit turístic de les Illes Balears de durant els anys estudiats.

Cal afegir que, a més a més a partir dels anys vuitanta, s'exportà, primer a Canàries i a la costa mediterrània de la península, per finalment arribar al Carib, a Mèxic, al nord d'Àfrica i al Sud-est Asiàtic. Es pot afirmar que és un model d'èxit amb una demanda creixent, a mesura que el turisme creix i s'incorporen nous segments geogràfics i socials a aquesta demanda.

Paradoxalment es tracta d'un turisme no del tot ben vist a les Balears i així ho reflecteixen la majoria dels discursos polítics analitzats. És una constant la idea de que s'ha de canviar el model per a un turisme cultural, de medi ambient, esportiu, etc. Que si bé coexisteixen, no és en detriment del turisme de "Sol i platja".

La realitat és que aquest turisme de sol i platja continua essent hegemònic, encara que convisqui amb altres tipologies turístiques que naixeren com a alternatives, però que, a hores d'ara, van cap a la massificació dels espais naturals, com ara la Serra de Tramuntana (Declarada Patrimoni Mundial per la UNESCO), els parcs naturals de les Illes estan sobre visitats i pateixen els impactes de la massificació dels seus entorns. El cicloturisme transita per carreteres saturades, creant un malestar entre els usuaris locals i els autocars turístics amb una molt alta intensitat mitja diària de vehicles.

Curiosament i com a forma d'acatar el que hi ha i que no s'ha pogut canviar amb iniciatives legislatives a la VII Legislatura (2007-2011), ja no és qüestiona el model de "sol i Platja" com a principal producte turístic de les illes, es proposa que sigui més rendible i competitiu. Pensam que es tracta d'una adaptació a la realitat, a partir d'acceptar que és un model d'èxit, fins i tot exportat a altres destinacions, tots els vaticinis del seu declivi i que no tenia futur, no s'han complert, la realitat ha imposat el contrari.

- La incentivació a la modernització

⁴⁶³ <https://www.gobmallorca.com/que-feim/transport-i-infraestructures/manifest-per-a-concentracio-stop-creuers-8-04-palma> Setembre 2022

La problemàtica generada per una oferta obsoleta de baixa qualitat, amortitzada des de fa anys, que permeté durant molt de temps uns preus que, tot i ser a la baixa, permetien un marge de rendibilitat.

La falta de qualitat del producte turístic, que durant els pas dels anys ha anat evolucionant i es pot constatar la millora de l'oferta d'allotjament, promoguda precisament per la legislació que s'anà aprovant, sobretot pel que respecte al sector de l'allotjament en general.

Des del 1999 amb la primera llei turística només es poden autoritzar allotjaments de categoria similar a de les 4 i 5 estrelles.

La promoció de la qualitat de l'oferta, sempre és parla d'un creixement qualitatiu i no quantitatiu, lligat amb l'atracció de visitants amb més poder adquisitiu.

Pel que fa el tema de la Qualitat turística podem dir que es contextualitza amb el Plan Integral de la Calidad del Turismo Español (PICHTE) 2000-2006.

- L'oferta il·legal

La idea de posar límits al creixement es manifesta com a una estratègia per a garantir el futur turístic des del 1987. La qual cosa amb una visió actual és pot afirmar que no ha estat una realitat. El turisme ha seguit creixent.

En el mateix sentit la tolerància, persecució i legalització de l'oferta a legal és un dels temes cabdals.

En aquests sentit, cal destacar tot un gran nombre d'iniciatives legislatives que acabaren en la promulgació de més d'una quinzena de Decrets i Lleis, que anaren evolucionant i posant fre al creixement de l'oferta turística reglada.

De les que destacam, per ser les primeres i pel seu impacte econòmic i social, d'una estrenada autonomia: El decret de 1984, sobre mesures d'orientació d'establiments hotelers i allotjaments turístics i la Llei de 1988, de mesures transitòries d'Ordenació d'Establiments hotelers i d'allotjament turístic.

Seguidament posar de relleu les lleis generals turístiques:

La Llei General Turística del 1999, que recopilà la legislació dispersa que existia fins aleshores i limità el creixement de l'oferta turística i fomentà la modernització dels establiments i la Llei General Turística del 2012, popularitzada amb el sobrenom de la "Llei Delgado" amb relació al Conseller que la promulgà. Aquesta llei, a partir de contemplar tot un conjunt d'excepcions, obrí la porta a un augment de l'oferta turística.

Cal puntualitzar que cap de les dues tingueren un suport consensuat i foren aprovades per majoria simple, ambdues foren iniciativa dels governs del Partit Popular.

En el 2017 s'aprovà la modificació de la darrera Llei General Turística del 2012, regulant la comercialització d'estades turístiques en habitatges. Podríem dir que d'aquesta manera es reconeix el fenomen mundial de la comercialització dels habitatges a través de plataformes d'Internet per particulars.

Encara que no prosperaren, ens pareix interessant reflectir la presentació de les Proposicions No de llei relativa a suport al turisme de creuers i una altra relativa a la defensa del sector turístic i contra els actes de la turismofòbia, per part del Partit Popular, l'any 2019 durant la IX Legislatura, per fer front a determinants moviments socials en contra de la massificació i de la saturació turística que sofreixen les Illes.

El darrer Decret llei que s'aprova, tot just abans de la pandèmia, el gener del 2020, el consideram paradigmàtic pel que fa a la incapacitat durant aquest quasi quaranta anys de combatre unes tipologies turístiques que no són desitjables, però que any rere any en són presents, sobretot a zones concretes, catalogades com a zones turístiques saturades. Ens referim al Decret llei contra el turisme d'excessos per a la millora de la qualitat turística. És tracta de combatre activitats del tot incíviques i perilloses relacionades amb la ingesta de begudes alcohòliques i drogues, que deteriorenen la imatge turística que es promou de les Illes. Aquest Decret llei té una caducitat de 5 anys (es considera un termini prudent per a aconseguir la erradicació d'aquestes pràctiques incíviques i podríem dir vergonyoses) i afecta a determinades zones específiques turístiques de Mallorca i d'Eivissa. El Decret llei, recull entre d'altres termes com ara el "Balconing"⁴⁶⁴, genuïnament mallorquí, com a botó de mostra de les activitats que calen erradicar. De fet cada any moren tot un conjunt de joves per aquesta pràctica.

Destacam que Mallorca i Formentera no es veuen afectades per aquest tipus de turisme de forma explícita, queden totalment al marge.

6. Jerarquia entre interessos turístics i territorials.

Un altra tema de debat és la supeditació del turisme a l'ordenació i planificació del territori o adaptar el territori a les necessitats turístiques. En aquest sentit podem parlar de tot un conjunt de documents de planificació, poc executats i molt discutits a l'hora de la seva aplicació. Podem afirmar que és una font inacabable de debat entre les forces polítiques oposades. En són exemples el POOT, anunciat el 1987, aprovat el 1995, que només afectava a les zones del litoral, ben aviat quedà obsolet, ja que el turisme s'estenia com a una taca d'oli per tot el territori de les illes, i durant la seva redacció els municipis

⁴⁶⁴ <https://es.wikipedia.org/wiki/Balconing>

no turístics, o més ben dit sense hotels, com els del Pla de Mallorca patien un decliu econòmic.

En aquest sentit es van succeir i revisant documents i plans durant tots aquests anys analitzats, justificats per a una realitat canviant i pot ser els documents referenciats no aconseguiren els objectius que es marcaren per diferents motius. Durant aquest anys s'han aprovat un conjunt de documents al respecte, com les Directius d'Ordenació Territorial (DOOT), aprovades l'any 1999, els diferents Plans Territorials Insulars de cada una de les Illes, el de Menorca 2003, El d'Eivissa i Formentera 2005, el de Mallorca el 2010. Tots ells han sofert modificacions i actualitzacions a hores d'ara.

A partir de la Llei General del 2012 s'introdueix la figura dels Plans d'Intervenció d'Àmbit Turístic (PIATS). El de Mallorca⁴⁶⁵ s'aprovà el 2020, el de Menorca⁴⁶⁶ ens consta que està en fase de redacció, El d'Eivissa el 2018 comptava amb tot un conjunt de documents⁴⁶⁷.

Volem fer constar que aquesta temàtica té molt més recorregut i profunditat del que hem escrit, però també consideram que es un tema molt ampli i específic que se'ns surt dels objectius de la present investigació.

7. Medi ambient i defensa del territori

Els temes mediambientals i la defensa del territori és pot ser, la qüestió de més recorregut i de presència social durant aquest darrers quaranta anys.

La majoria dels grans debats a partir de les iniciatives parlamentàries durant les legislatures en mans del Partit Popular les presentacions foren per part de l'oposició i per part del Consell de Menorca.

En un principi es tractava de protegir territoris específics i singulars sobre els que planejava una urbanització. Amb posterioritat s'aprovaren lleis més generals per protegir més territori i les figures de Parc Natural i el Parc Nacional marítimo-terrestre de Cabrera, s'han ampliat amb nombre i en superfície afectada, durant el govern en mans dels governs progressistes.

Podríem dir que els espais naturals que foren objecte de debat, acabaren protegits durant aquets anys. Per tant és pot fer un balanç positiu en el sentit que si bé a les primeres legislatures, la majoria parlamentària votà en contra de les iniciatives de l'oposició per

⁴⁶⁵ <https://pterritorial.conselldemallorca.cat/piathttps://pterritorial.conselldemallorca.cat/piat>

⁴⁶⁶ <https://www.cime.es/Contingut.aspx?IdPub=49288>

⁴⁶⁷ https://seu.conselldeivissa.es/sta/docs/GetDocumentServlet?CUD=12434137417512046004&HASH_CUD=062f67ed28201507f63133d641539a578b4cb7b6&APP_CODE=STA

preservar determinats espais naturals, aquets finalment acabaren aixoplugats per figures conservacionistes, per canvis en les forces parlamentàries o per canvis d'actituds dels representants.

Un dels temes en qüestió a l'hora de protegir el territori, foren els temes de caràcter financer. En sentit del xoc entre els interessos privats i els públics ecològics. Protegir determinats territoris suposava indemnitzar probablement amb diners públics als propietaris o a les empreses promotores de les urbanitzacions.

La necessitat de les infraestructures per a fer front a les necessitats turístiques i als seus impactes.

Pel que respecte al concepte de massificació, és un atribut que apareix des dels primers discursos i debats parlamentaris.

A l'hora d'argumentar la protecció dels espais naturals apareixen al·lusions internacionals de la UNESCO i al programa Home i Biosfera.

Fent una relació, podem comptar 80 iniciatives legislatives per a protegir el territori de les Illes Balears, cal explicar que moltes vegades, el mateix espai és objecte de repetició de propostes de protecció, que en un principi foren rebutjades en molts de casos per les majories parlamentàries del moment, però que un canvi de majoria o sensibilitats dels diputats permeteren la protecció i la declaració de parcs naturals i el cas de Cabrera de Parc Nacional.

Els següents topònims concrets, relacionats amb cada una de les illes, foren presents en els debats parlamentaris, com així queda reflectit en els diaris de sessions del Parlament de les Illes Balears.

Mallorca	Menorca	Eivissa i Formentera
Es trenc i Salobrar de Campos	Macarella, Cala en Turqueta	Ses Salines d'Eivissa i Formentera
Cala Moltó, Cala Mesquida, Cap des freu	S'Albufera des Grau	S'Estany des Peix de Formentera
Cala Mondragó	Sa Canova d'Artà	Illes des freus
L'Albufereta de Pollença	Atalis, Barranc de la Vall, es Bec i platges de Son Bou	
Sa Punta de n'Amer	S'Arenal de Son Xoriguer	
Arxipèlag de Cabrera	Barranc d'Algendar	
Cala Varques	Cala Mitjana i Binigaus	
Marina de Lluçmajor	Barrancs de Trebalúger, la Canova, Son Fideu, Cala	

	Fustam, Sant Miquel, Sa Torre Vella	
S'Albufera de Mallorca	Camí de Cavalls	
Son Bosc		

Consideram que en certa manera són els protagonistes de la història política del conservacionisme a les Illes Balears. Ens plantejam que les activitats parlamentaris i les tasques al respecte, feren possible la protecció d'uns espais naturals sobre els que plenejava una amenaça de desaparició. També es contribuï a la seva popularització que provocà un efecte cridada i en certa manera l'origen de la seva massificació. El fet de protegir posava en evidència el fet d'existir.

La problemàtica actual de la conservació dels espais naturals, és el seu ús massificat i el control de la seva capacitat de càrrega, així com de la regulació de les activitats permeses.

A més de les iniciatives legislatives per a protegir espais concrets, cal esmentar un conjunts de documents jurídics aprovats al parlament que aportaren una visió més genèrica a la preservació dels espais naturals.

El punt d'inflexió fou l'aprovació de la Llei d'Espais Naturals i d'Interès Paisatgístic de 1991, aprovada per unanimitat, encara que patí algunes modificacions, considerades tècniques.

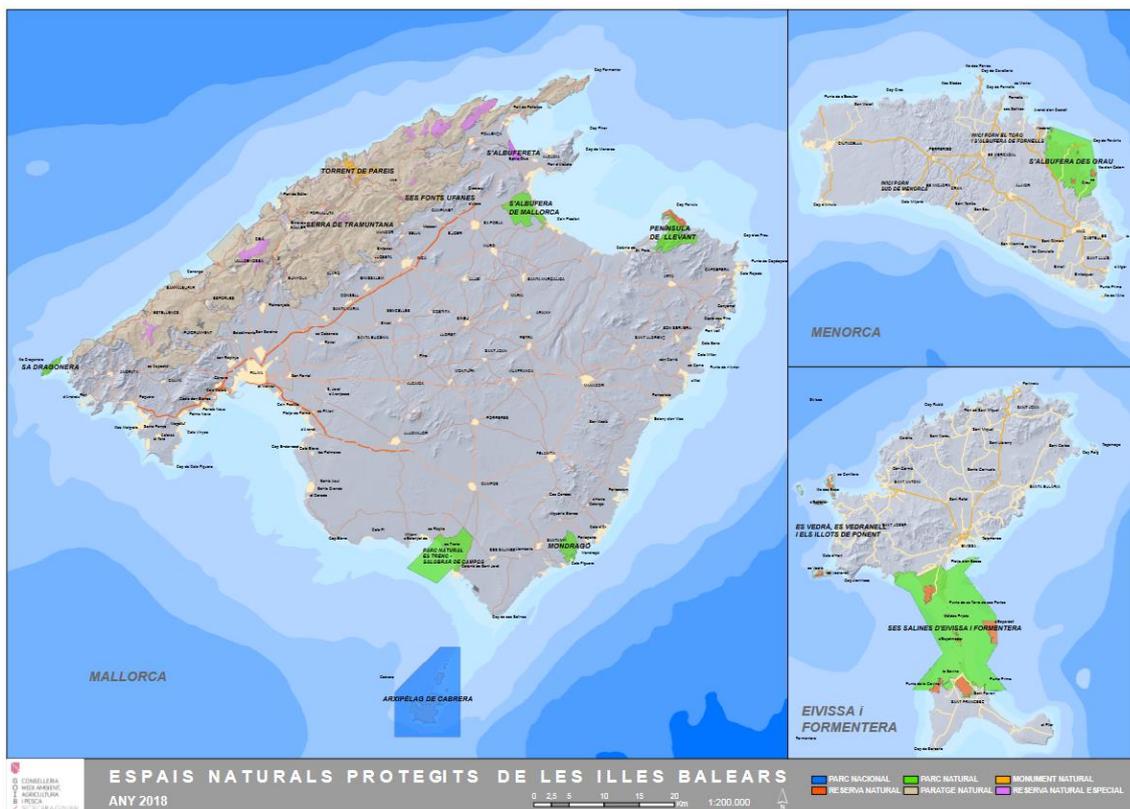
Altres proposicions de lleis genèriques amb objectius proteccionistes com la relativa a la protecció del litoral de les Illes Balears de 1997, foren rebutjades.

Destacam en aquest sentit l'aprovació de la Llei de mesures urgents per a un desenvolupament territorial sostenible a les Illes Balears el 2009.

En definitiva les Illes Balears s'ha arribat a constituir el que s'anomena "La xarxa natural d'espais protegits el 2019⁴⁶⁸ que compren 11 espais naturals declarats entre l'any 1988 i el 2017, amb diferents figures de protecció: un parc nacional (Arxipèlag de Cabrera), 7 parcs naturals (s'Albufera de Mallorca, Mondragó, s'Albufera des Grau, Sa Dragonera, Península de Llevant, ses Salines d'Eivissa i Formentera, es Trenc-Salobrar de Campos), 2 reserves naturals (s'Albufereta, Es Vedrà, es Vedranell i els illots de Ponent), i un paratge natural (Serra de Tramuntana). Dins la xarxa estan representats gran part dels ecosistemes terrestres i marins presents a les Illes.

⁴⁶⁸ <http://www.caib.es/sites/espaisnaturalsprotegits/f/391179>

La superfície de territori protegit és de 76.076,06 hectàrees, un 15,31% de l'àmbit territorial de la Comunitat Autònoma, i 108.716 hectàrees de superfície marina.

8. Desenvolupament Sostenible i Turisme Sostenible.

Aquest concepte apareix referenciat com a tal a partir de la IV Legislatura 1995-1997 al Parlament. Podem dir que és un terme global a partir de la publicació de l'anomenat Informe Brutland: “ El Nostre Futur Comú” per part de la Comissió Mundial per el Medi Ambient de les Nacions Unides i popularitzat sobretot a partir de la Cimera de la Terra de 1992 de Rio de Janeiro.

Els referents a la sostenibilitat, a partir d'aleshores, serà una constant en tots els discursos i intervencions que facin referència al desenvolupament general i específicament al turisme. És un terme del tot consensuat que ningú es manifesta en contra, (el podríem situar a la part bona de la història) lògicament per al seu significat, expressant d'aquesta manera un compromís amb el Medi Ambient, amb els recursos naturals i la seva gestió, l'economia i la societat local. Iniciatives legislatives el portaran en el seu títol.

Tot i això, proposicions de llei de l'avaluacions per a la protecció del medi ambient a les Illes Balears. La iniciativa popular de la Proposició de Llei de mesures

d'emergència en matèria d'ordenació territorial i la de protecció del paisatge de les Illes Balears, totes elles durant la VI Legislatura, que començà el 2003, coincidint amb el Govern de Jaume Matas, foren rebutjades.

Durant la VII Legislatura, del 2007, es presentà i aprovà una llei amb el títol de Mesures urgents per a un desenvolupament territorial sostenible a les Illes Balears.

Pensem que des de la línia de la sostenibilitat és pot incloure la lluita contra el canvi climàtic, tot i la paradoxa que el turisme, sobretot per la contaminació dels mitjans de transport és un dels principals emissors de gasos contaminants a l'atmosfera i un gran consumidor de recursos energètics necessaris per a les dessaladores i potabilitzadores d'aigua, un recurs cada vegada més escàs a les Illes, per el seu sobre consum turístic, la climatització dels allotjaments turístic, conserva d'aliments i el seu transport, etc.

En aquest sentit es fa una al·lusió directe a la lluita contra el canvi climàtic en el discurs d'investidura de la IX legislatura de la Presidenta Armengol, a més del consum de l'energia, la gestió de l'aigua, i del paisatge.

Hem de fer referència a la llei aprovada el 2019 titulada "per a la sostenibilitat mediambiental i econòmica de l'Illa de Formentera". La valoram com a una de les lleis més pràctiques i eficaç a l'hora de posar normes per a aconseguir minimitzar els impactes mediambientals, controlant l'entrada de vehicles a la Illa i d'aquesta manera a la pressió sobre el territori.

Acabam aquest apartat fent referència al 2ⁿ discurs d'investidura de la Presidenta Armengol de l'any 2019 que assumeix i subscriu els "Objectius del Desenvolupament Sostenible 2030" de les Nacions Unides. Destacam la importància del turisme sostenible per assolir els citats objectius.

9. La inversió pública en zones turístiques

La inversió en infraestructures, equipaments de les zones turístiques, esponjaments de zones turístiques saturades, demolició d'edificis obsolets. Són temes que han estat present des del principi de l'activitat parlamentària autonòmica.

El 2010 s'aprovà per unanimitat la Llei de mesures per a la revalorització integral de la Platja de Palma, tot i que per motius financers acabà sense arribar a bon port.

Al discurs d'investidura del President Bauzá, l'any 2011 enumera les zones turístiques saturades, encapçalades per la Platja de Palma, seguides de Calvià, Manacor, Santanyí (Mallorca) i Sant Antoni de Portmany i Platja den Bossa a Eivissa. Valora que a totes elles es necessita una reforma estructural.

A la mateixa legislatura s'aprovaren: el Decret llei de mesures urgents per a la Platja de Palma i el de Mesures urgents de caràcter turístic i d'impuls de les zones turístiques madures, el 2013

Durant el mateix període polític s'aprovà el -decret llei de mesures urgents destinades a potenciar la qualitat, la competitivitat i la desestacionalització turística a les Illes Balears, entre d'altres coses dona facilitats per inversions a les zones declarades turístiques madures que tindran prioritats pel que fa a les ajudes de l'administració, el 2014

10. La desestacionalització

La necessitat d'una desestacionalització i allargar la temporada turística a partir de la diversificació del producte està present durant tots aquets anys, la qual cosa no és possible sense l'oferta del transport, sobretot l'aeri.

En aquest sentit les ofertes de les connexions dels aeroports de les illes amb les línies de baix cost, segurament foren i són més eficaces que les campanyes institucionals, juntament amb el turisme social, especialment als plans de l'INSERSO.

No podem deixar de considerar la potencialitat i la diversificació del producte turístic, sobretot el turisme de ciutat, el de creuers, l'esportiu, el de congressos i sobretot el creixement del segment del turisme residencial, que han contribuït els darrers anys a l'allargament de la temporada turística. L'altra cara de la moneda d'aquest fet, és que les illes no es sobreposen a l'estrès ambiental i social que implica.

De totes maneres podem exposar una iniciativa en el Decret llei de 2014 titulat: de mesures urgents destinades a potenciar la qualitat, la competitivitat i la desestacionalització turística a les Illes Balears.

11. Els camps de golf

La potenciació i foment dels camp de golf, a partir de del 1988 amb la presentació de la Llei de camps de golf com a oferta turística, que encara que pareixi anecdòtic, fou el protagonista de tot un conjunt de sessions parlamentàries a partir de les iniciatives governamentals per a la seva promoció, per una part i per la seva moratòria i derogació per altra, que es succeiran durant diverses legislatures.

S'arribà fins i tot a aprovar, durant la VII Legislatura, presidida pel Govern progressista del Sr. Antich, que es quedà en minoria, la Llei de declaració d'interès autonòmic la construcció del camp de Son Bosc a Muro, encara que, com hem explicat a l'anterior apartat, s'aturà el projecte finalment.

La polèmica generada entre els impulsors i detractors del foment del turisme de golf, es basa en que els primers ho consideren una possibilitat de diversificació i de desestacionalitzar el turisme, però la rendibilitat de les instal·lacions golfístiques sense oferta complementària posa en entredit la viabilitat econòmica de les inversions.

Pels que fa als detractors, ho consideren un mal ús del territori, sempre explicant el territori limitat que configuren les Illes, i de consum de recursos naturals, el més evident és el de l'aigua.

Amb tot això hem comptabilitzat a nivell parlamentari 5 iniciatives entre instruments jurídics que el promocionen i instruments jurídics que ho limiten.

Un del temes més qüestionats han estat la declaració de camps de golf declarats d'interès social.

12. Innovació i Turisme

Els temes relacionats amb les noves tecnologies i la innovació a partir del desenvolupament de les TICs apareixen al parlament a partir de la IV Legislatura 1995-1999.

El 2002 s'inaugurà el ParcBit⁴⁶⁹, Parc Balear d'Innovació Tecnològica a una finca rural del municipi de Palma. El disseny de la urbanització fou de la ma de l'arquitecte Richard Rogers. Les activitats permeses en el parc són les corresponents al que s'anomenen “sector secundari avançat”, “sector terciari” i “sector quaternari”: L'objectiu era i és donar espai a les empreses per a impulsar la innovació tecnològica i promoure una economia basada en el coneixement.

Es planteja l'oportunitat competitiva, lligada al teletreball i les segones residències. A hores d'ara aquest plantejament ha donat conceptes com els de “nòmades digitals”.

També aquesta mateixa legislatura és parla de “tele mercat turístic”, expressió que avui en dia queda un poc obsoleta, tenint en compte que les transaccions de tot tipus a través d'internet són omnipresents i omnipotents.

13. El rol dels empresaris hotelers i turístics i el seu compromís amb la societat balear.

És tracta d'un tema que suscita polèmica entre dues visions oposades que podríem simplificar i resumir en base a:

Per una banda són objecte d'una defensa a ultrança i de reconeixement pel seu paper com a emprenedors, que apostaren per a un sector incert, com era el turisme dels anys

⁴⁶⁹ <https://www.parcbit.es/wparcbitfront/Index.jsp>

seixanta i considerats els responsables de crear riquesa i llocs de treball a les Illes i per tant els artífex del miracle econòmic.

I per altra se'ls fa tot un conjunt de retrets en base a ser els instigadors de la “Balearització”, de no ajudar a vertebrar socialment i culturalment les Illes i de ser els autèntics poders fàctics de la política turística autonòmica i la seva influència en la política en general.

Durant la VI Legislatura podríem parlar d'una guerra mediàtica entre el sector hotelier i el Govern del President Antich, per la seva oposició frontal i mediàtica a l'ecotaxa del 2001.

També se'ls retreu l'exportació dels capitals turístics generats a Mallorca i a Eivissa que no es reinverteixen, sinó que surten fora, cercant una rendibilitat ràpida i segura a altres països, és la constatació de l'aportació de la globalització econòmica dels empresaris d'origen balear. És un tema que es tractà al Parlament amb tot un seguit d'ocasions, sobretot per part dels partits de l'esquerra del PSOE.

Cal apuntar que en cap moment es qüestiona el lliure mercat pel que fa a les activitats turístiques i que totes les forces polítiques que han governat han apel·lat al consens entre el sector privat i el sector públic.

Al discurs del President Bauzá de la VIII Legislatura que s'engegà el 2011, considera la iniciativa privada com a motor que ha de liderar el canvi de model, sempre es considera que s'ha de canviar de model.

14. La competència d'altres destins

El tema de la competitivitat turística, per part d'altres destins, n'és un tema present. Se'l tracta dins la temàtica de la promoció. Hi ha un consens acceptat que no és pot competir en preu, fins i tot abans de l'entrada de la circulació de l'euro. Això fa que es plantegi l'estratègia de la qualitat, entesa en un sentit molt ampli, com a factor competitiu amb altres destins.

El fet de pertànyer a la Unió Europea suposa l'absència de traves de la circulació de persones i de capital, afavorint-se de la proximitat de la principal demanda turística que configuren els països europeus, propiciant cada vegada més residències en mans de ciutadans, sobretot d'Europa occidental. Afavorit per les comunicacions i la connectivitat aèria dels aeroports de les Balears amb les principals ciutats europees.

Evolutivament, la geopolítica ha estat favorable a les Illes Balears com a destí, en primer lloc la Guerra dels Balcans, la inseguretat i els atacs terroristes a alguns països

àrabs del nord d'Àfrica, posteriorment els efectes de la Primavera Àrab, la inestabilitat a Turquia, la inestabilitat econòmica de Grècia, per posar alguns exemples.

Aquest fet ha plantejat que pot ser, una part de la demanda turística és manllevada. S'ha de dir que l'evolució de les dades, desmenteix aquest plantejament, a partir de la fidelitat dels turistes a les Illes Balears.

15. La Globalització

Els efectes nocius dels impactes de la globalització sobre les societats locals i amb el turisme com a principal instrument ha propiciat tot un conjunt de posicionaments, per part dels partits de l'esquerra del PSOE i nacionalistes d'esquerres.

Es posa de manifest el que podríem anomenar las conseqüències del neocapitalisme global, del neocolonialisme turístic, el desplaçament dels ciutadans autòctons cada vegada més exclosos i més marginats econòmicament, amb sous més baixos front a uns preus que han esdevinguts globals, a partir d'aquest mercat internacional d'immobles en mans d'agències estrangeres a uns preus que exclouen als habitants de les illes. D'aquesta manera la població local pateix el que s'anomena "morir d'èxit".

A la IX Legislatura que començà al 2015, per primera vegada al discurs d'investidura de la Presidenta Armengol es planteja els impactes de la globalització en sentit ampli.

Existeixen unes Balears, que exclouen als mallorquins, menorquins, eivissencs i formenterers i que són un territori que podríem dir internacional on una part important dels autòctons només en poden gaudir des de la barrera, o com a personal de serveis i per altres és una important oportunitat de negoci i d'acumulació de capital.

16. Les referències a la Unió Europea

A partir del tractat d'adhesió d'Espanya el 1985, apareixen referències a l'espai europeu, fins hi tot la proposta i pretensió de que la seu de la Delegació Permanent per al Turisme del Consell de les Regions d'Europa fos Balears. La qual cosa no va procedir.

L'objectiu d'influir en la política turística europea, serà un desig. Però el que sí s'aconseguí fou la consolidació de ser un dels principals destins del turisme europeu, o bé com és digué de convertir-se amb la segona residència d'Europa, d'oci i d'esbarjo.

Destacam algunes lleis aprovades en el Parlament de Balears, on el marc jurídic europeu juga un paper molt important en les exposicions de motius que les justifiquen.

17. El concepte del Pacte intersectorial

entre els sectors primari, l'agricultura principalment i el sector turístic, es ve plantejant dels inicis de l'autonomia, quaranta anys després, els pagesos són cada vegada més pocs i més grans i l'aportació al PIB de les Illes del sector primari és testimonial.

18. La precarietat dels treballadors del sector turístic

En base a la inestabilitat, derivada de l'estacionalitat i els sous baixos, falta de formació, és un tema que és present a la Cambra Autonòmica i que anirà evolucionant el seu tractament, simbolitzat en el tracte del grau més baix del món laboral turístic, que són les cambres de pisos i les seves condicions laborals. Els darrers anys s'ha popularitzat amb el nom de “*Kellys*” (las que limpian).

De totes maneres, cal tenir en compte que tradicionalment a nivell Europeu⁴⁷⁰ el turisme genera llocs de feina que ocupen joves (més del 37% tenen menys de 35 anys) i dones.

Amb molt de casos es tracta de persones vulnerables socialment, de les que destaquen les provinents d'una immigració per causes econòmiques, el que suposa un desarrelament i dificultats per trobar habitatge digne a preus raonables pel seu salari.

La legislació estatal en temes laborals i la manca de competències autonòmiques ha dificultat les iniciatives al respecte.

8.2. Les intervencions dels interlocutors socials

Una vegada analitzat els temes turístics a l'àmbit parlamentari. Ens plantejarem tractar la incidència dels temes de la política turística i les intervencions de diferents àmbits socials a partir d'un conjunt de cinc perspectives.

La primera una visió general de la temàtica, la segona alguns aspectes rellevants del món de la comunicació en referència al turisme, en tercer lloc tractarem de l'associacionisme empresarial, en quart lloc de l'associacionisme sindical i en cinquè lloc d'un conjunt d'associacions veïnals i del moviment ecologista.

La implicació dels diferents sectors socials però fonamentalment econòmics ha estat un dels objectius exposats públicament pels diversos responsables polítics des de l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia i la consolidació del règim autonòmic des de 1983. En síntesi, s'ha partit de la consideració que la indústria turística suposa el fonament de

⁴⁷⁰https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/travel-and-transportation-during-coronavirus-pandemic/eu-helps-reboot-europes-tourism_es

la nostra economia i en conseqüència ofereix oportunitats de creixement econòmic i d'augment de l'ocupació.

La crida a la concertació ha estat reiterada a partir del Govern i les respostes de les patronals, dels sindicats i de l'associacionisme en general ha estat desigual i s'han plantejat matisos encara que en el marc general de referència.

Els indicadors laborals han estat analitzats i valorats des de diverses perspectives. L'ocupació, els salaris, les modalitats de contractació laboral, la productivitat i la formació són qüestions fonamentals i no sempre resoltes en el marc de la concertació entre empreses, sindicats i administració. La subcontractació de serveis, les condicions laborals en casos com els de les *kellys* són qüestions subjectes a debat i de negociació en els convenis laborals.

La conflictivitat ha existit, les vagues i amenaces de vaga s'han donat, però en conjunt s'ha prioritzat arribar a acords bàsicament en els convenis col·lectius.

Les qüestions referides a la despesa turística, a l'augment general de consum i als guanys empresarials al mateix temps que els salaris, són temes ben presents a l'opinió pública.

El paper dels mitjans de comunicació ha estat rellevant i l'augment de la presència de la temàtica turística a tot l'univers mediàtic ha generat estats d'opinió i s'ha anat creant a la llarg del temps la consideració de la política turística com a fonamental a Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera. El tractament del món comunicatiu el feim en dos grans àmbits: un és el dels mitjans de comunicació generalistes i l'altre els mitjans de comunicació dirigits al món turístic o del món turístic.

Entrant a detallar grans qüestions que afecten al model turístic ens centrarem en diferents qüestions concretes que entenem han tengut i tenen incidència a la societat.

La connectivitat aèria i marítima és un dels temes que han estat objecte de més estudis i de gran preocupació. Les reivindicacions de servei públic per al transport de residents entre les Illes i les entre les Illes i la Península Ibèrica s'han realitzat constantment. S'han aconseguit al llarg del temps algunes rebaixes tarifàries, però en absolut han estat satisfactòries les solucions del transport per residents a les Illes Balears. Freqüències, capacitats i preus dels transports de persones i de mercaderies són temes no resolts i la seva incidència en el món turístic és de cada vegada més important.

És dona la situació que els aeroports de les illes estan més connectades, i a preus més barats amb ciutats alemanyes i britàniques, que entre les illes i amb molt de casos, amb la península.

La demanda i consideració d'un Pla Estratègic per a la desestacionalització s'ha plantejat en el marc de la concertació i a partir de la legislació s'han establert un conjunt de mecanismes institucionals i de possibilitats de bonificacions fiscals i incentius a les empreses que hi participen.

Les rebaixes de les taxes aeroportuàries i de navegació ha estat una de les demandes constants i en general hi ha hagut un consens relativament ampli, però les reivindicacions en front del Govern de l'Estat no han estat ateses tal com es plantejaven.

En els diversos estudis realitzats s'hi han fet anàlisis comparatives en algunes ocasions entre la realitat autonòmica de les Illes Balears i les Canàries. Algunes de les anàlisis compartides entre els dos governs s'han traduït a determinades perspectives sobre les insularitats compartides encara que la legislació de les dues comunitats i les mesures del Govern de l'Estat siguin diferents, com per exemple en temes fiscals.

La cogestió aeroportuària, per tal d'implicar la Comunitat Autònoma a la gestió dels tres aeroports, s'ha anat reiterant en diferents iniciatives parlamentàries, sobretot des del començament del segle XXI, amb el suport d'organitzacions empresarials i socials. En els temes exposats amb iniciatives governamentals o del moviment associatiu han existit amplis consens, però que no s'han materialitzat per la manca d'acord del Govern de l'Estat i amb les companyies aèries internacionals.

La fiscalitat és i ha estat un tema central en totes les seves modalitats. Els debats han estat molt importants i el desacord per part d'organitzacions patronals en el primer impost turístic va marcar una fita important. En canvi les perspectives del Règim Especial de Balears (REB)⁴⁷¹ no complides després d'un ampli consens i no executades per part del Govern de l'Estat, signifiquen una preocupació en tant que els problemes de finançament dels costos de la insularitat no estan resolts.

El gran tema de la planificació territorial i de la conservació dels espais naturals i del territori en general és el que més debats, estudis i mobilitzacions socials ha propiciat.

Una problemàtica central que si bé s'ha reiterat a diverses etapes des dels anys setanta, fa referència a la saturació turística, a la capacitat de càrrega del territori i es plantegen en determinades ocasions posar límits al turisme a partir de la legislació.

La presència i consideració de la llengua i cultura catalanes en el món turístic és un tema que ha estat objecte d'alguns estudis i de preocupacions per part dels sectors reivindicatius de mantenir la identitat cultural.

⁴⁷¹ <http://www.caib.es/sites/M170629084215629/es/l/noticias/>

El canvi climàtic planteja la necessitat d'estratègies d'adaptació dels destins turístics. El tema, ara per ara, no passa de preocupació i de fomentar estudis i de veure en perspectiva les mesures d'adaptació que s'estan aprovant per part de les administracions.

Les dinàmiques institucionals, el paper de l'àmbit municipal i dels Consells Insulars a la temàtica turística, essent un tema molt important, s'està desenvolupant a partir de la legislació i les dinàmiques de les institucions públiques. La Llei de Consells Insulars de l'any 2000 ha obert perspectives pel que fa les competències en turisme. El seu desenvolupament ha estat lent i desigual entre cada illa. Existeix la perspectiva d'una nova llei de consells que permeti concretar els temes de gestió de les polítiques turístiques.

Les diverses temàtiques exposades i determinades problemàtiques han donat lloc a la creació de plataformes o coordinadores on s'han plantejat mobilitzacions i reivindicacions que en determinades ocasions han tingut una important participació social de diferents àmbits.

Els temes abordats s'han reiterat amb molta freqüència. El model turístic tot i que sempre és més o manco el mateix, es reitera que s'ha de canviar. L'opinió pública ha passat per distintes etapes des de la primera etapa de creixement amb curiositat davant les perspectives, una certa eufòria, una acceptació tàcita i alguns plantejaments crítics. Pel que fa les perspectives de futur existeixen plantejaments diversificats que van des del consens fins els plantejaments crítics.

a) Els mitjans de comunicació⁴⁷²

Des dels anys seixanta del segle vint el turisme ha tingut un pes rellevant en el món de la comunicació a Mallorca, Eivissa, Menorca i Formentera.

L'anàlisi de la temàtica turística en els mitjans de comunicació permet valorar la seva influència en el conjunt de la societat i la percepció del fet turístic al temps que es concreta amb precisió la connexió entre els turisme visitant, el turisme residencial i la població de les Illes.

És especialment significativa la informació i el tractament que es dirigeix als estrangers de temàtiques com el patrimoni natural, la llengua, la cultura i el patrimoni històric i artístic. A la vegada és impactant l'evolució de l'oci i el consum en tots els seus aspectes. En definitiva, els models turístics i la cultura turística tenen un reflex prou precís.

⁴⁷² Turisme i Mitjans de Comunicació de les Illes Balears. Acció Especial R+D del Pla de ciència, Tecnologia, Innovació i Emprenedoria de les Illes Balears 2013-2017. AAEE32/2014

A partir dels anys seixanta i fins a finals del segle XX s'experimentaren augments espectaculars de mitjans de comunicació en el marc del desenvolupament econòmic i social derivats del turisme. A partir del segle XXI l'activitat als mitjans de comunicació connectats directament amb el turisme es dispara amb un conjunt de publicacions en paper, digitals i audiovisuals. Les seves característiques són diverses, de pagament i gratuïtes, d'informació general o local, de diferents temàtiques especialitzades, sobretot orientades al consum i amb referències culturals. L'impacte de les publicacions digitals va en augment i en el cas dels audiovisuals, determinades emissores de ràdio i algunes cadenes de televisió tenen un gran impacte.

En aquest darrer aspecte voldria esmentar també la importància pel que fa la promoció turística i el model de turisme a sèries de televisió alemanyes⁴⁷³ (Són molt populars "Ballermann 6" i "Hotel Paradise") i britàniques emeses a aquests països que han estat filmades a les Illes. Aquests sèries, en moltes ocasions, s'han relacionat amb els mitjans de comunicació de tipus turístic que es fan a les Illes Balears.

És a Mallorca i a Eivissa on les iniciatives dels mitjans de comunicació turístics han estat més nombroses i consolidades al llarg de la història, però també han estat presents a Menorca i a Formentera. Les llengües majoritàries utilitzades per aquest tipus de mitjans de comunicació han estat l'anglès, l'alemany i el castellà encara que hi ha publicacions en rus, italià, francès o suec.

Una constant de les temàtiques tractades fa referència al patrimoni natural: Parc Nacional de Cabrera, parcs naturals, espais protegits, ruta del Camí de Cavalls a Menorca, Eivissa, biodiversitat i cultura declarada Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO i la Serra de Tramuntana a Mallorca també declarada Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO, Menorca Reserva de la Biosfera... Paisatge, senderisme, excursionisme, itineraris ciclistes, rutes talaiòtiques⁴⁷⁴.

Ens trobam davant una gran importància dels mitjans de comunicació i les pàgines web pel que fa a la promoció turística i als models de turisme.

Des del Foment del Turisme a Mallorca va néixer la Asociación Balear de Periodistas y Escritores de Turismo (ABPET) l'any 1976. El seu objectiu va ser crear una plataforma de professionals de la informació relacionats amb el turisme. Va realitzar

⁴⁷³<https://9pdf.net/document/qv180x6g-turismo-cinematogr%C3%A1fico-imagen-mallorca-cine-televi%C3%B3n-alemana.html>

⁴⁷⁴ Turisme i recepció del Patrimoni Cultural i Natural de les Illes Balears en els mitjans de comunicació. Acció Especial R+D Pla de Ciència, Tecnologia, Innovació i Emprenaduria de les Illes Balears 2013-2017. AAEE 29/2015.

estudis dels que va realitzar una important difusió. L'any 1985 va organitzar les I Jornades de Comunicació Turística. Han posat de relleu la importància dels professionals de la comunicació del turisme i de millorar la imatge del destí turístic així com la importància sociocultural del turisme. La història dels mitjans de comunicació periòdics destinats específicament al turisme té algunes fites transcendents. Des del trenta-u de desembre del 1961 que va aparèixer el primer número del Mallorca Daily Bulletin fins l'actualitat existeix una continuïtat dels mitjans de comunicació del món del turisme realitzats a les Illes i orientats al turisme resident i als visitants. Els grans temes del turisme, les problemàtiques socials i polítiques, el context internacional són tractades en general. En canvi, la realitat sociopolítica de les Illes Balears, la problemàtica del consum de recursos naturals i del territori així com la presència i consideració de la llengua catalana tenen escassos tractaments.

L'esquema del conjunt de publicacions, programes de ràdio i televisió ofereixen una gran continuïtat, a destacar la incidència en l'oci i el temps lliure i temàtiques d'actualitat d'interès ciutadà.

Els impactes dels mitjans de comunicació configuren els grans aspectes del model turístic i en mostren molts matisos.

La seva incidència és prou important a tots els nivells. Un cas específic és el de Das Insel Radio⁴⁷⁵ que va començar a emetre a Palma en alemany durant quatre hores diàries el 1996 a partir dels precedents de programació en anglès majoritàriament a Ràdio Mallorca i Ràdio Popular amb llegendaris professionals que també col·laboraven amb la premsa diària en anglès com Ricky Lash⁴⁷⁶.

Volem fer una referència encara que un tan estrambòtica recollida per diari alemany Bild⁴⁷⁷, i comentada per El País, el 1993:

"Dionys Jobst, diputado cristianosocial alemán, ha hecho la "propuesta más loca de Bonn", según la calificaba ayer el diario sensacionalista Bild. Para Jobst, puesto que "Mallorca se ha convertido casi en una isla con habitantes alemanes, el Gobierno federal debería entablar contacto con España para tratar de comprar la isla". Su compañero Peter Ramsauer, más moderado, sugiere un "arrendamiento hereditario por 99 años". El diario alemán Bild, que recoge las declaraciones, proclamaba ayer en grandes titulares: Mallorca ha de ser alemana, al referirse a las "hordas turísticas" de hoy, y recuerda que lo fue ya bajo los vándalos, refiriéndose a la tribu germánica que invadió la España romana. En Mallorca, este hipotético land (Estado federal) número 17 de la República Federal, explica el Bild, viven ya más alemanes que españoles, y cuán fácil sería para

⁴⁷⁵ <https://www.inselradio.com/home/>

⁴⁷⁶ https://ca.wikipedia.org/wiki/Ricky_%C2%ABLash%C2%BB_Lazaar

⁴⁷⁷ https://elpais.com/diario/1993/07/10/agenda/742255201_850215.html?event=go&event_log=go&prod=REGINCOG&o=incognito

ellos poder hacer sus compras con marcos y sus llamadas telefónicas también con moneda alemana”

A partir del 2003 Das Insel Radio emet la seva programació per satèl·lit a Europa i la seva finalitat és emetre per turistes i residents a les illes i tots els ciutadans de parla alemanya que viuen fora d'Alemanya. Mitjançant satèl·lit i via internet el 2015, 400.000 oients escoltaven l'emissora des d'Alemanya, Àustria i Suïssa. La seva newsletter setmanal amb notícies de Mallorca tenia més de 280.000 subscriptors l'any 2015, representa un important pont informatiu entre la colònia alemanya resident a les Illes i els alemanys que venen a passar les vacances però també creant una nova perspectiva pel turisme residencial.

El conjunt de publicacions, emissores de ràdio, televisió i el món digital de cada vegada ofereix més varietat d'informació. Entren a fons al món del consum diari, en el món de les immobiliàries i aspectes patrimonials i culturals.

Fins aquí hem fet referència a mitjans de comunicació destinats al turisme. Cal fer referència explícita als mitjans de comunicació propis de cada una de les illes. Les seccions dedicades al turisme han anat augmentant al llarg dels anys així com el seu protagonisme. La política turística és objecte de pàgines d'informació i d'opinió.

Des de la realitat de la premsa periòdica, de les emissores de ràdio i televisió, dels espais comunicacionals de cada illa constatarem que es dona una gran importància a la realitat turística des dels anys seixanta del segle XX fins l'actualitat. Els periodistes i els mitjans de comunicació són els cronistes amb fets transcendents i participants de les anàlisis que es fan a les diverses conjuntures.

Un fet rellevant és la participació del món empresarial turístic en els mitjans de comunicació propiciant anàlisis i debats en els que amb freqüència hi participen empresaris, polítics, periodistes, sociòlegs, economistes i en algunes ocasions, sindicalistes.

Des de perspectives crítiques, sobretot amb el que s'anomena la cara B del turisme, cal esmentar algunes publicacions de periodicitat irregular com pugui ser Tot inclòs durant la segona dècada del segle XXI i la publicació Contrainfo.

Les publicacions de les entitats culturals també han propiciat l'anàlisi de les polítiques turístiques. En aquest sentit cal esmentar les publicacions Lluc i El Mirall, relacionades amb l'Obra Cultural Balear (OCB).

Les publicacions periòdiques del moviment ecologista han tengut especial rellevància pel que fa les reivindicacions i convocatòria de mobilitzacions en defensa de la protecció dels espais naturals.

b). Les associacions empresarials

La fortalesa del moviment associatiu de les patronals és un fet de gran transcendència. La seva implicació i participació ha estat molt important. L'increment del número d'associacions empresarials ha estat important i a la vegada l'augment del número d'associacions adherides a les grans patronals també és un fet rellevant.

L'estructura clàssica de les patronals es manifesta a través de la Federació Empresarial Hotelera de Mallorca (FEHM), l'Agrupació de Cadenes Hoteleres, la Federació Empresarial Hotelera d'Eivissa i Fomentera i l'Associació Hotelera de Menorca.

Cal posar de rellevància que des de la transició democràtica s'havia posat en funcionament la CAEB que, en certa manera, es pot definir com a patronal de patronals. L'associacionisme empresarial turístic amb característiques canviants i amb estructures que tenen molt present les zones turístiques i les realitats de cada una de les illes es va començar a estructurar bàsicament des dels anys setanta i vuitanta, època d'importants reivindicacions laborals i, en determinats casos, empresarials, enfront dels governs de l'estat.

A la vegada que es formaven les més importants cadenes hoteleres, creixia el moviment associatiu i es fomentava la unió del sector davant els temes d'interès comú tant com davant les reivindicacions laborals o dels sindicats i dels sindicalistes, així com diverses reivindicacions davant les administracions públiques.

La representativitat de les empreses creixia a tots els nivells. Un cas significatiu és la seva presència i influència en el Foment del Turisme de cada illa. L'Associació de Cadenes Hoteleres s'anava estructurant a partir d'una doble realitat, la de les cadenes hoteleres en si i la de les zones turístiques.

El 1977 es creà la Federació Empresarial Hotelera de les Balears que significà un punt de partida fonamental de l'associacionisme a partir de la democràcia. A partir de 1984 canvià la seva estructura i a cada illa hi trobarem, a partir d'aquell moment, la seva pròpia federació.

La Federació Empresarial Hotelera de Mallorca, amb l'objectiu de defensa dels interessos comuns de les associacions que la formen, ha anat creixent i cal destacar les seves publicacions i la seva incidència multisectorial. Un objectiu reafirmat en múltiples

ocasions és la representació, defensa i promoció de les múltiples associacions hoteleres que agrupa a partir de les vint-i-una inicials. Participa a la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Mallorca, Eivissa i Formentera, a les escoles de turisme i al Foment de Turisme de Mallorca entre altres organismes.

Entre els seus presidents a l'hora de formular públicament la política empresarial podem esmentar a la primera etapa Miquel Codolá⁴⁷⁸ i als anys vuitanta Josep Forteza Rey⁴⁷⁹ que mitjançant diverses accions públiques i campanyes d'opinió plantejava una política empresarial que demandàs defensa de preus, atenció als allotjaments no reglats per part de l'administració, no augmentar artificiosament la demanda i defensar l'aplicació del catàleg d'espais naturals com a instrument imprescindible per mantenir l'atractiu turístic de Balears, segons l'entrevista realitzada per Miquel Alenyà i Ramon Servalls publicada a Estudis Baleàrics a l'agost-desembre del 1990

Disposa de serveis d'assessoria laboral, jurídica, econòmica-fiscal, tècnica i sanitària. Ha treballat coordinadament en el tema de les reserves. Moltes han estat les seves publicacions dirigides al sector empresarial però també a les institucions públiques i a la societat en general.

Una de les publicacions clàssiques "Actualidad Hotelera" va ser creada el 1979 per la Federació Empresarial Hotelera de Balears i es va continuar publicant per la Federació Empresarial Hotelera de Mallorca.

Està integrada en la Confederació d'Associacions Empresariales de Balears (CAEB) i en l'Associació Hotelera de les Zones Turístiques d'Espanya (ZONTUR). El seu paper a l'hora de la legislació turística i de les mesures del Govern que afecten el sector, ha estat determinant. Al moment de definir les relacions amb els poders públics, concretament amb el Govern, es poden establir diverses etapes d'acord amb les conjuntures polítiques i econòmiques.

Han existit etapes d'importantes col·laboracions i etapes d'importantes enfrontaments. A les primeres legislatures autonòmiques bàsicament ens trobam amb consensos i algunes petites diferències. A l'etapa del primer govern anomenat "de progrés", l'enfrontament per l'ecotaxa va ser important. A l'hora de la legislació del segle XXI trobam gran col·laboració amb el Govern tant del Partit Popular com recentment del govern d'esquerres del temps present, si bé amb algunes problemàtiques rellevants.

⁴⁷⁸ https://ca.wikipedia.org/wiki/Miquel_Codol%C3%A0_Camps

⁴⁷⁹ https://ca.wikipedia.org/wiki/Josep_Forteza-Rey_Forteza

El paper important de la Federació Empresarial Hotelera de Mallorca l'ha tengut a Menorca l'Associació Hotelera de Menorca (ASHOME) i a Eivissa i Formentera la Federació Empresarial Hotelera d'Eivissa i Formentera.

Des de la perspectiva territorial o local cal destacar les associacions d'hotelers de la Platja de Palma-Can Pastilla i s'Arenal, de Palmanova, Magaluf, Port d'Andratx, Peguera, d'Alcúdia, Cala d'Or, Cala Millor, Port de Pollença, Platges de Muro, Cas Català-Illetes i Portals, Portocristo i Cales de Mallorca.

Des de diferents establiments turístics en el si del moviment associatiu hotelier va ser significativa, ja en temps de la pandèmia, la campanya "SOS Turisme"⁴⁸⁰ en el moment de la gran crisi. Les reivindicacions davant el govern autonòmic i el govern estatal tractaven de qüestions com els ERTOS (expedients de regulació temporal d'ocupació), noves campanyes de promoció, rebaixa de la fiscalitat...En definitiva, gran preocupació de cara al futur.

A l'actualitat s'ha llençat una contra campanya "SOS Residents"⁴⁸¹ amb la finalitat d'exigir límits al turisme.

En temàtiques com els convenis col·lectius dels treballadors, l'ordenació del territori i la fiscalitat, aquestes associacions han tengut un paper rellevant. Pel que fa la promoció turística han exigit la presència a diversos fòrums de promoció.

Un altre moviment associatiu a destacar és l'Agrupació d'Agències de Viatges de les Balears (AVIBA) i l'Associació d'Agències de Viatges d'Eivissa i Formentera.

El sector de la restauració també ha plantejat el seu model associatiu en federacions tant a la CAEB com a la Petita i Mitjana Empresa (PIMEM) de cada illa. En el món del transports la fortalesa de l'Federació Empresarial de Transports, l'Associació de Companyies Aèries, l'Associació de Controladors Aeris i les associacions de taxistes formen un important conglomerat que junt amb l'Associació de Comerciants i Empreses de Serveis Turístics (ACOTUR), l'Associació d'Empresaris de Sales de Festa i Discoteques i la Confederació Balear de Comerç.

La CAEB ha significat un fet rellevant des de la seva fundació a la història contemporània de les Balears i la seva influència a nivell autonòmic, estatal i local ha estat fonamental en el disseny i execució de les polítiques turístiques i la política general.

⁴⁸⁰ <https://sosturismo.es/ca/>

⁴⁸¹ https://www.arabalears.cat/societat/campanya-sosresidents-omple-xarxes-fixar-limitsturisme_1_4468444.html

La Federació de la Petita i Mitjana Empresa (PIMEM de Mallorca, PIMEF d'Eivissa i Formentera i PIME de Menorca), també des dels anys setanta, han tengut gran importància a determinats sectors del turisme i les seves publicacions han tengut prou incidència a l'opinió pública.

Algunes de les iniciatives com la Cooperativa de la Federació Empresarial Hotelera de les Balears, garantitzava amb determinades conjuntures l'abastiment de productes i els millors preus. A mesura que han transcorregut les diferents etapes del desenvolupament turístic i les problemàtiques han anat canviant, han sorgit noves associacions com és ara l'Associació d'Agroturisme de les Balears, l'Associació de Finques d'Agroturisme de Mallorca, APTUR de lloguer turístic...

A l'actualitat, ja a l'època de la pandèmia i post-pandèmia, la potència del moviment associatiu divers de les patronals turístiques és molt potent i és molt significatiu el plantejament que fan per a la reactivació del turisme i la seva oposició a les limitacions que són proposades per alguns sectors de la societat per tal de frenar la situació.

Davant les reivindicacions laborals les patronals més significatives manifesten el seu acord i el significat positiu del darrer conveni laboral del 2017 que ha significat augments salarials relativament importants però s'oposen a que el nou conveni a negociar pugui satisfer les demandes d'augments salarials equivalents als augments de la inflació, segons les declaracions de la Presidenta de l'Agrupació de Cadenes Hoteleres Balears al Diari Última Hora el 22 de juliol del 2022.

Des de la CAEB i amb la participació minoritària del Govern es va activar la Fundació Impulsa Balears el vint-i-sis de setembre del 2014 que ha tengut un paper rellevant en relació als sectors econòmics i l'opinió pública ha propiciat tot un conjunt de conferències i debats tant a les Illes Balears com als països emissors del turisme. Els missatges que s'estan llançant fan referència a introduir el concepte de sistema turístic en comptes de parlar de mercat o sector turístic. Propugna un sistema turístic orientat a crear valor a llarg termini i reitera les tesis de l'economia circular com a via de progrés i de millora social. Per tant, promou la transició cap un sistema circular propiciant la innovació. Un concepte que barreja el seu director tècnic Toni Riera és el de turisme regeneratiu. Explica que el turisme sostenible no és una alternativa al turisme de masses.

b) Associacions sindicals

A meitat dels anys setanta s'articula un sindicalisme en el món del turisme amb gran incidència. Comença el camí cap a l'anomenada Alternativa Para el Sindicato Unitario y Democrático de Trabajadores de Hostelería.

S'havien donat unes reivindicacions ja en el si del sindicat vertical (Organización Sindical Española-OSE) i alguns representants del treballadors entraren a les estructures sindicals. Les reivindicacions de la segona meitat dels anys setanta es centren en les temàtiques de sou, seguretat, prestacions socials...La lluita per un conveni col·lectiu és fonamental per tots els col·lectius que s'estaven organitzant en moltes ocasions a partir d'hotels concrets i zones turístiques. Existiren manifestacions sobretot reivindicant assegurances de desocupació a partir de la crisi de 1973. Alguna vaga significativa de cambreres de pisos i de treballadors de diferents àmbits del turisme, sobretot a l'hosteleria.

La reivindicació d'un sindicat lliure i democràtic es va articular juntament amb estructures organitzatives dels treballadors de zones turístiques i cercant la incidència dels treballadors en el si de les empreses.

La mobilització de Setmana Santa del 1976 va ser molt important i les candidatures unitàries de treballadors d'hostaleria a les eleccions encara del sindicat vertical foren exitoses. Els convenis col·lectius dels anys setanta, concretament el de 1977, marcava una fita important. Cal destacar tres vagues sectorials, 1977, 1986 i 1990. Es va lluitar per la influència en els Acords Marc Interconfederales en base a la reivindicació de dos dies de descans setmanal i trenta-cinc dies de vacances. Però els augments salarials eren minsos. Cal destacar com a fet rellevant la institucionalització del diàleg social entre els sindicats, les associacions empresarials i l'administració. Es va reclamar i aconseguir una mesa autonòmica i una altra d'estatal.

Des del sindicalisme on la força majoritària és UGT des del sindicat unitari de treballadors d'hostaleria es varen plantejar un nou model turístic centrat en els següents grans aspectes: un nou marc de relacions laborals, l'ordenació de l'oferta turística, la formació professional, l'ordenació del territori i protecció del medi ambient.

En el moment de crisi es reclamaven mesures transitòries mentre es caminava cap al nou model en base a la protecció de l'ocupació i amb el finançament del sector turístic.

El 1990 en la publicació Papeles de Economía Española, al número de dedicat a Balears, el Secretari General d'UGT a les Balears Francesc Obrador, afirmava que el creixement del turisme ha estat repetitiu i sense variants i a la pregunta sobre el monocultiu turístic afirmava

“la economía de Baleares, a lo largo de la historia más reciente, siempre se ha caracterizado por un cierto monocultivo- indústrria del calzado, del tejido, etc-, pero cara al futuro la dependencia del monocultivo turístico no es en absoluto nociva, siempre que se amplíe la base y se incardine con el sector servicios. Este sector tendrá que ofrecer nuevos aspectos lúdicos, centros de reunión y de ocio imaginativos, centros de empresas

productivas, etc. Las Islas Baleares se encuentran en uno de los vértices del triángulo de mayor futuro de Europa, y la apertura de los países del Este solo puede ofrecer beneficios dentro de la nueva situación.”

Pel que fa la situació laboral del moment pensa que la situació no és en absolut negativa ja que no ha hagut d'afrontar la duresa de la crisi. Pel que fa al futur opina que cal augmentar la capacitat de competència, profunditzar la formació professional i el manteniment dels llocs de feina.

El Secretari General de Comissions Obreres (CCOO) Manuel Cámara, respon a la pregunta respecte del turisme:

“Para la década de los noventa, en Baleares, en cualquier caso es impensable un desarrollo económico ajeno al turismo, que es, y seguirá siendo, motor de la economía. Por tanto, el futuro estará condicionado en gran medida por la política que se desarrolle en el sector: calidad, reestructuración, limitación de la oferta, estacionalidad, formación, etcétera, teniendo en cuenta que otros destinos están ganando cuota de mercado en detrimento de la oferta turística de Baleares.”

Pel que fa a la pregunta sobre la dependència al turisme respon el següent:

“El monocultivo de nuestra economía sí es peligroso máxime cuando nuestra dependencia es doble por cuanto también somos dependientes de pocos tour-operators extranjeros que el régimen de monopolio canalizan la demanda de los países emisores, por otra parte muy influenciabile por factores muy diversos.”

Una de les preocupacions centrals dels sindicats varen ser els subsidis d'atur i aconseguir els contractes anomenats de “fixos discontinus” que cobrissin socialment als treballadors durant els mesos d'atur.

És tracta d'una resposta social a l'hora de pal·liar els efectes de l'estacionalitat turística característica del model econòmic de les Balears.

És, sense dubte, el conjunt de negociacions dels convenis col·lectius que ens assenyalen la capacitat d'arribar a acords i de la millora de les condicions de feina. Entre les fites fonamentals hem d'esmentar el conveni de l'etapa de la Transició Democràtica, els dels anys noranta i el del 2017 que va implicar, després d'anys de reivindicacions dels gabinets sindicals, uns increments salarials relativament importants. A l'actualitat la perspectiva del nou conveni es mourà tenint en compte la inflació i la recuperació turística posterior a la pandèmia.

Abans de la pandèmia un dels temes en que els sindicats treballaren en profunditat era el de presentar propostes per aconseguir desestacionalització de l'activitat turística.

L'Anuari del Turisme de les Illes Balears del 2015 recull les aportacions dels sindicats UGT i Comissions Obreres,

UGT presentava els següents eixos:

- Incentivar fiscalment de forma progressiva i proporcional les empreses turístiques que perllonguen la seva activitat entre vuit i dotze mesos i les que mantinguin l'activitat tot l'any.

- Reduir entre els mesos de novembre i febrer les taxes aeroportuàries

- Treballar el potencial turístic del turisme sènior europeu amb promocions específiques d'hivern.

- Potenciar nous productes turístics que afavoreixin la desestacionalització.

- Incrementar l'ocupació i el temps d'activitat laboral.

CCOO afirmava que la seva aposta era per un model de turisme sostenible i que calia explorar totes les oportunitats per a la desestacionalització. Esmentaven com a exemples el turisme de la IMSERSO, el turisme sènior europeu, el familiar, l'esportiu, el nàutic, el gastronòmic, el cultural, el de congressos, el de salut, els creuers, etc. Propugnava modificar la Llei General Turística i el seu reglament ja que el creixement que s'està produint el consideren clarament insostenible.

A l'etapa de gran creixement turístic del 2019 el sindicalisme segueix les pautes ja exposades i va preparant la negociació del conveni col·lectiu futur i al mateix temps emergiran amb més força que abans el moviment de les Kellys i la preocupació davant les normatives laborals de tipus estatal. Una de les preocupacions centrals són les subcontractes que fan moltes de les empreses turístiques de molts dels seus serveis minvant d'una manera o altra drets laborals.

c) Associacions veïnals i del moviment ecologista

La sensació de saturació, expressada des dels anys vuitanta, ha anat en augment durant el segle XXI fins el temps present.

L'increment del número de turistes, de la construcció i de la societat de serveis en general, ha generat increments de població i uns forts impactes migratoris. Pel que fa la població, l'increment ha estat constant, segons les estadístiques públiques. Els darrers vint anys la població de Balears ha augmentat una mitjana del 20.000 habitants cada any, el que suposa un creixement del 49,4%. Aquesta tendència continuarà la propera dècada segons les previsions.

Totes aquestes qüestions han estat objecte de debat social amb important participació de les associacions de veïnats que han constatat un desbordament

d'equipaments i infraestructures, així com una pujada de preu dels habitatges, cada vegada més allunyada dels salaris.

Han sorgit algunes iniciatives ciutadanes amb l'objectiu de minvar la saturació turística. En aquest sentit ja al segle XXI i sobretot als anys anteriors a la pandèmia, es planteja l'objectiu de frenar el lloguer de pisos turístics. En aquest sentit la regulació del lloguer vacacional ha estat objecte d'un conjunt de mesures d'alguns ajuntaments com el de Palma que han regulat, en certa manera, el lloguer de pisos turístics.

L'eslògan “ ciutat per qui a l'habita, no per a qui la visita”⁴⁸² ha estat present a alguns carrers i places.

Una segona iniciativa de la Federació d'Associacions de Veïns de Palma ha estat la mobilització per a reduir l'impacte dels creuers. S'han fet debats i negociacions amb la participació del Govern i les empreses navilieres. Algun brot del que podríem anomenar turismofòbia ha existit amb el protagonisme de grups polítics minoritaris i amb la intervenció policial i dels Tribunals de Justícia.

Una iniciativa molt recent el Dia Internacional del Turisme del 2022 ha estat la celebració de l'anomenat Colapse Tourism Day⁴⁸³, acció conjunta d'un conjunt de ciutats Donosti, Marsella, Venècia, Lisboa, Ajaccio, Nàpols, Barcelona i Palma.

La qual cosa evidència que les problemàtiques de la turistització són semblants als destins on es sobre passa la capacitat de càrrega o els límits de tolerància.

Dins el conjunt de les entitats convocants cal destacar la Federació d'Associacions de Veïn⁴⁸⁴s i els grups ecologistes GOB⁴⁸⁵ i Terra Ferida⁴⁸⁶. A la convocatòria també hi participaren un ampli conjunt d'entitats. Va ser significatiu el parlament de la Presidenta de Federació d'Associacions de Veïns de Palma que va manifestar que no es tractava de turismofòbia sinó de pretendre un nou model més equilibrat.

L'objectiu de limitar la comercialització d'habitatges a zones saturades s'ha anat plantejant reiteradament al món veïnal i ha estat objecte d'amplis debats ciutadans. L'Associació d'Apartaments i habitatges de lloguer de temporada s'ha oposat a les mesures prohibicionistes, ha presentat un recurs al Tribunal Superior de Justícia de Balears.

⁴⁸²<https://ciutatperaquilhabitablist.blog/>

⁴⁸³ https://www.arabalears.cat/opinio/27-setembre-collapse-tourism-day-margalida-ramis_129_4500243.html

⁴⁸⁴<https://federacioveinspalma.org/>

⁴⁸⁵ <https://www.gobmallorca.com/>

⁴⁸⁶ <https://terraferida.cat/>

A totes les illes existeixen propostes els darrers anys per tal d'evitar al màxim el creixement i la saturació de 2019. La perspectiva d'una recuperació ja a l'etapa postpandèmica ha reactivat aquestes propostes.

A l'hora de plantejar perspectives de futur i des de diferents punts de vista hi ha iniciatives que són objecte d'ampli debat i que es mouen en diferents perspectives que van des de la limitació del creixement, el canvi de model i tot un conjunt de mesures respecte l'ordenació. La implicació del moviment ecologista i d'associacions de veïns i d'un ampli aspecte del moviment associatiu fa que els temes de la política turística s'hagin reactivat.

Una de les iniciatives posada en marxa a alguns municipis han estat plans estratègics. Volem destacar el que fa referència a Alcúdia pels anys 2019-2022 on participaren experts en turisme, molts procedents de la UIB, i es va fer una consulta a 770 persones. dins els seus objectius cal esmentar “per un nou model de desenvolupament seguint criteris de sostenibilitat i cohesió social. El patrimoni, la cultura, l'esport i els esdeveniments esportius, que juntament amb el sol i la platja han de ser els principals factors de promoció”

A l'hora dels debats sobre distints plans estratègics és molt destacable la participació social. En el moment en que s'han debatut noves normatives pel que fa el sector turístic temes com la preservació d'espais naturals, la gestió de residus, la utilització d'energies renovables, fonamentalment la solar, i el canvi climàtic, entre altres, estan essent objecte de debat.

El canvi en els aspectes referits al medi ambient s'observa a partir d'anàlisis del comportament de la ciutadania i de diverses publicacions un canvi de mentalitat a favor del proteccionisme.

El que es coneix com la moderna “Síndrome de Venècia” popularitzada arrel del documental del 2012 “The Venice Syndrome”⁴⁸⁷ que denuncia l'hiperturistificació d'una de les ciutats més emblemàtiques del turisme, podríem dir que es va escampant per altres indrets.

⁴⁸⁷ <https://www.imdb.com/title/tt2608566/>

9. Turisme i pandèmies

La inclusió d'aquest punt, a l'índex de la tesi, respon al fet que els primeres casos de COVID-19 es feren públics durant el desembre del 2019, es popularitzà a un indret a la Xina que es deia Wuhan amb un mercat d'animals exòtics, des d'una perspectiva euro centrista.

Durant aquests fets, ja tenia en marxa el projecte de la investigació, però en cap cas, vaig pensar que viuríem en directe, la major crisi, mai vista del turisme, amb uns indicadors que haguessin fet embogir d'alegria als més radicals dels "turismofòbics" del món.

A més a més, la pandèmia ens arribaria com a un tsunami que viuríem en primera persona a casa nostra, patint amb les conseqüències més doloroses.

Sense cap dubte, la tesi no podia excloure les conseqüències d'aquesta situació. Havia d'incloure aquest tema en el darrer punt dels continguts, abans de les conclusions, que també és veuran afectades per l'esdevenir dels fets.

Encara que pot ser ens faltés una perspectiva temporal per poder fer una valoració acurada i en conjunt. A partir del setembre del 2020 vaig començar a recopilar documentació i informació de les fonts que s'anaven publicant, sobretot per part de les institucions competents. Això ens permeté estructurar una informació al respecte. Seguidament per qüestions de salut, ho vaig deixar reposar, per acabar durant el setembre del 2022 amb la redacció actual.

9.1. Precedents mundials de pandèmies i turisme

L'aparició de la pandèmia mundial del COVID-19 a la Xina i la posterior expansió a nivell planetari s'ha consolidat com a la causa de la major crisi sanitària des de la pandèmia del grip del 1918.

El 1918, podem dir que encara que el turisme tenia una projecció econòmica important a determinats indrets, estam parlant d'un activitat que era practicada per una minoria econòmicament potent i que la majoria de ciutadans del món no es plantejaven la possibilitat de viatjar per fer turisme.

Les vacances pagades per els treballadors, aleshores eren una entelèquia. Amb això volem dir que els efectes del turisme de la grip del 1918 sobre el turisme, segurament tingueren unes conseqüències minses i pocs valorades.

Els darrers anys s'han produït tot un conjunt de crisis sanitàries que han tingut repercussió a nivell turístic. A partir de la consolidació, creixement i expansió del turisme

de masses i des dels anys noranta del segle passat, el fenomen de la globalització dona lloc a una mobilitat de la població amb continu creixement.

A això s'ha d'afegir que (Sánchez 2020) posa de relleu que

“El turismo es reconocido por la comunidad médica como un vector para la transmisión de enfermedades y por ende, se encuentra vinculado con la salud pública y la Seguridad turística. A tal efecto, el transporte del turismo internacional y concretamente el aéreo, tiene una incidencia clave en la propagación de microorganismos, ya que por este medio los turistas no necesitan más de 36 horas para recorrer el mundo”.

Un altra autor que aporta un anàlisi en calent i del tot crític de la gestió de la situació fou el pensador Ignacio Ramonet⁴⁸⁸.

(RAMONET, 2020)⁴⁸⁹ *“En todo caso, a escala planetaria, el nuevo patógeno no pudo ser inmediatamente contenido y enclaustrado en la zona donde apareció. Y esos primeros días de indecisión y desconcierto resultaron decisivos. El germen pudo así escapar de su zona de nacimiento y, con insólita celeridad, conquistar el mundo. Ni siquiera los adeptos más convencidos de las teorías de la colapsología imaginaban que toda la humanidad sería golpeada con semejante contundencia en tan breve tiempo. Apenas han pasado cuatro meses desde el instante (diciembre de 2019) en que los primeros casos de esta nueva neumonía infecciosa fueron identificados en Wuhan. Y en tan corto intervalo, la plaga ha provocado una auténtica crisis sistémica y una interrogación sobre el sentido mismo de la civilización humana.*

Per tant es pot afirmar com els fluxos turístics són transmissors de malalties infeccioses a la vegada que les malalties infeccioses són “l'enemic dels fluxos turístics”

En primer lloc, pel que fa a les malalties i el turisme, podríem parlar de VIH (Descobert el 1983), que encara que no tingué una influència directe sobre el número de turistes, però sí que possiblement influí sobre determinats comportaments pel que foren les relacions personals.

En segon lloc, l'expansió del SARS, 2002-2003, originat a la Xina i que s'expandí per a un conjunt de països, suposà un fre important de l'activitat turística als països on es comptabilitzaren casos.

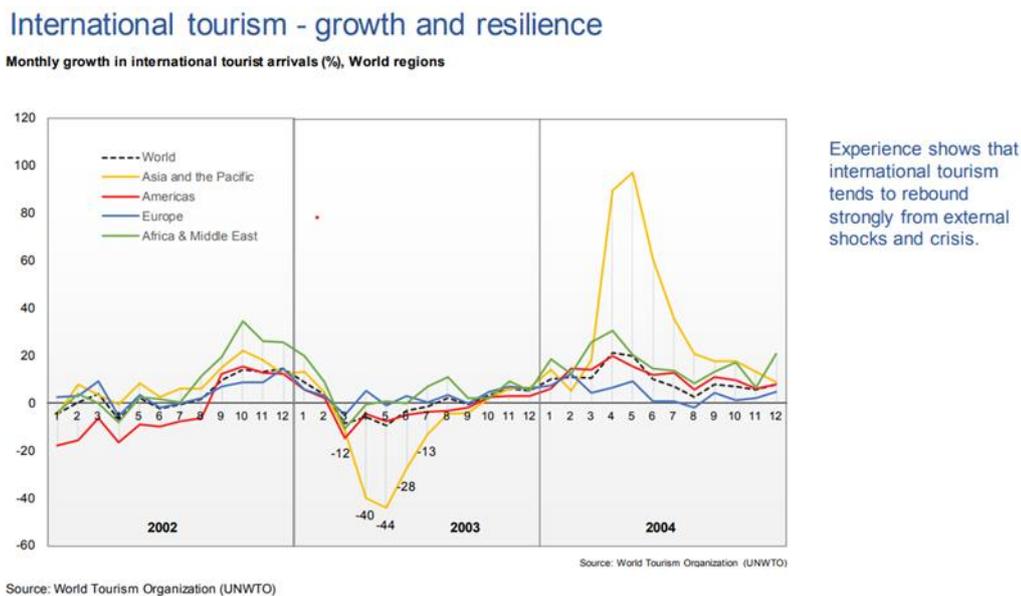
L'OMS feu un comunicat prohibint el turisme als països afectats. Hi hagué un petit decreixement de un 1,7%, a nivell mundial, també atribuïble a altres causes com la inestabilitat política i la 2na guerra d' Iraq.

El següent gràfic (Sugathan i Roopak 2020) ens permet valorar l'impacte d'aquesta crisi sanitària i la seva repercussió sobre les regions turístiques mundials. Destaca la forta

⁴⁸⁸ https://es.wikipedia.org/wiki/Ignacio_Ramonet

⁴⁸⁹ <https://www.jornada.com.mx/ultimas/mundo/2020/04/25/ante-lodesconocido-la-pandemia-y-el-sistema-mundo-7878.html> Setembre 2020

incidència a Àsia i Pacífic, baixades entre un 40 i 44% entre l'abril i el maig del 2003. El número de turistes internacionals del 2003 fou de 691 milions. El que suposa un decreixement del 0,4%.

L'Organització Mundial del turisme valora l'any 2003 amb els següents termes (OMT 2004):

“En 2003, el turismo internacional vivió otro año de considerables dificultades en el que se sumaron tres factores negativos: el conflicto de Iraq, el síndrome respiratorio agudo severo (SRAS) y una economía persistentemente débil. El conflicto de Iraq y el alto grado de incertidumbre precedente hicieron mella en el turismo mundial durante el primer trimestre del año. El inesperado brote del SRAS detuvo bruscamente por un tiempo el crecimiento de Asia y el Pacífico, que se había mantenido estable hasta entonces, siendo la causa de que numerosos destinos de la región recibieran menos de la mitad del número habitual de llegadas durante los meses de abril y mayo. Aunque los turistas empezaron pronto a volver una vez se hubo controlado el virus, fue imposible compensar las pérdidas plenamente durante la restante parte del año. En el cuarto trimestre, la ansiada recuperación económica empezó a asomar tímidamente, pero todavía había factores económicos que restringían la demanda turística”

Cal destacar la relació del SARS i el turisme (Sánchez 2020) en els següents termes:

“Finalmente, el Síndrome Respiratorio Agudo Grave (SARS) se originó en China continental, en el año 2003. En pocos meses, la enfermedad se había propagado en más de doce países de Norteamérica, Latinoamérica, Europa y Asia, afectando a más de 8.000 personas, de las cuáles, al menos, 750 fallecieron (McKercher, 2004). En término globales, el SARS supuso un descenso del turismo mundial cifrado en torno a un -0,4% respecto al año 2002, y que se traduce en tres millones de turistas internacionales menos (OMT, s.f.). El sector perdió entre treinta y cincuenta mil millones dólares e incluso afectó a países que estaban libres de la enfermedad (WTTC, 24 de enero de 2020). Ante los resultados, la OMS realizó por primera vez en 45 años el primer “aviso de viaje” por enfermedad infecciosas, lo que originó una reacción en cadena. China, Hong Kong,

Malasia y la ciudad de Toronto cerraron sus fronteras; Tailandia obligó a que los turistas portaran mascarillas y se impusieron cuarentenas a pasajeros con síntomas. Más de 110 países aplicaron algún tipo de restricción a los turistas chinos continentales”

Podem dir que Europa, Espanya i les Illes Balears no es veren afectades per aquestes crisis.

El 2009-2010 hi hagué un focus de Grip A H1N1 a Mèxic, que arribà a Estats Units i Canadà i en menor mesura a Europa. A Mèxic suposà la parada de l'activitat turística del país, afectant econòmicament a les zones més turístiques com ara el Yucatán, Cancún y Riviera Maya. Tota aquesta situació va coincidir amb els efectes sobre el turisme de la crisi econòmica mundial que en conjunt suposà la caiguda més important del turisme, fins aleshores, arribant a un decreixement del 4% respecte al 2008.

La OMT, feia la següent valoració per l'any 2009 (OMT 2010):

“The global economic recession aggravated by the uncertainty around the A(H1N1) influenza pandemic turned 2009 into one of the toughest years for the tourism sector. International tourist arrivals for business, leisure and other purposes totalled 880 million in 2009, corresponding to a worldwide decline of 4.2%. Growth returned in the last quarter of 2009, after 14 months of negative results. The 2% upswing registered in the last quarter of 2009 contrasts with the declines of 10%, 7% and 2% felt in the first three quarters respectively. Asia and the Pacific and the Middle East led the recovery with growth already turning positive in both regions in the second half of 2009”

La recuperació fou molt ràpida, ja que l'any següent, el turisme va créixer el 2010 un 6,6%, el que suposa 2,6% més, que la mitjana dels darrers 70 anys que és valora en un 4%.

L'aparició del MERS (Síndrome Respiratori d'Orient Mitjà (2012-2015), tot i que durant el 2017 es detectaren casos del MERS a Aràbia Saudí. Les repercussions sobre el turisme no varen ser importants, ja que l'activitat va seguir creixent respecte a l'any anterior un 7%.

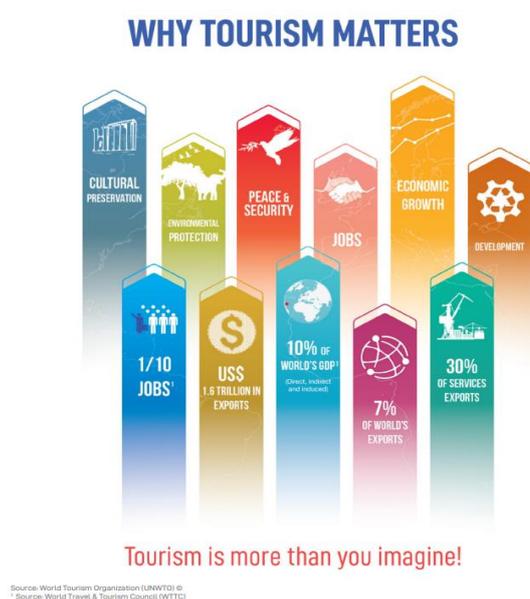
Altres malalties recents com el Zica i els brots d'Èbola, amb una incidència localitzada, no varen tenir repercussions importants en el sistema turístic mundial

Per aquest anys és publicava (OMT 2012) i (UNWTO 2018) la següent infografia que posava de relleu la importància del turisme a nivell mundial com a motor bàsic del desenvolupament. Consideram pertinent destacar les dades macroeconòmiques mundials: El 10% del PIB mundial prové del turisme. La creació de 1 de cada 10 llocs de treball són turístics. El 7% de les exportacions mundials són turístiques i el 30% de les exportacions de serveis corresponen als serveis turístics Amb tot això, és destaca la importància del

turisme com a motor de l'economia mundial, a més d'altres valors afegits, com ara la protecció del patrimoni cultural i natural, la contribució a la pau i a la seguretat, el creixement i desenvolupament econòmic.

Per tant és en aquest context, volem valorar el que suposà l'aturada de les activitats turístiques de forma brusca i ressaltar l'impacte i transcendència de la COVID-19.

Fins aquestes dates, a part d'algunes recomanacions de salut exterior bastants genèriques pel que fa a vacunacions, les competències en matèria turística de l'estat espanyol i del Govern de les Illes Balears pel que fa a epidèmies o pandèmies són inexistents, i fins l'arribada de la COVID19 no s'han produïts imperatius per intervenir.

9.2. COVID-19 i turisme

Aquest apartat és una anàlisi relativament immediata, amb perspectiva del 2020 de les repercussions de la pandèmia i el turisme, a partir de tot un conjunt de dades oficials de les Institucions en relació amb el turisme.

La poca perspectiva temporal, que suposa la cronologia fins al 2020, fa que la majoria de fonts consultades i analitzades siguin de caràcter estadístic i en forma d'infografies que ens aporten una informació molt important.

Durant aquest punt no arribarem a analitzar el procés de la recuperació turística a partir del 2021, ja que consideram que seria fruit d'una altra investigació i sobrepassaria els objectius marcats i ens mancaria una distància temporal més extensa.

Volem destacar la resposta i la gestió política davant d'aquesta emergència sanitària i les seves repercussions. Ho trobam decisiu per fer front a la situació que s'esdevingué

Tot i que s'han generat molts de documents al respecte, el repte al que han de front les institucions és pot qualificar de “sense precedents”.

Es pretén contextualitzar quines han estat les respostes institucionals governamentals a la situació generada arrel de la pandèmia.

Hem estructurat la informació a l'àmbit mundial, a l'àmbit Europeu, a l'àmbit espanyol i finalment a nivell Illes Balears.

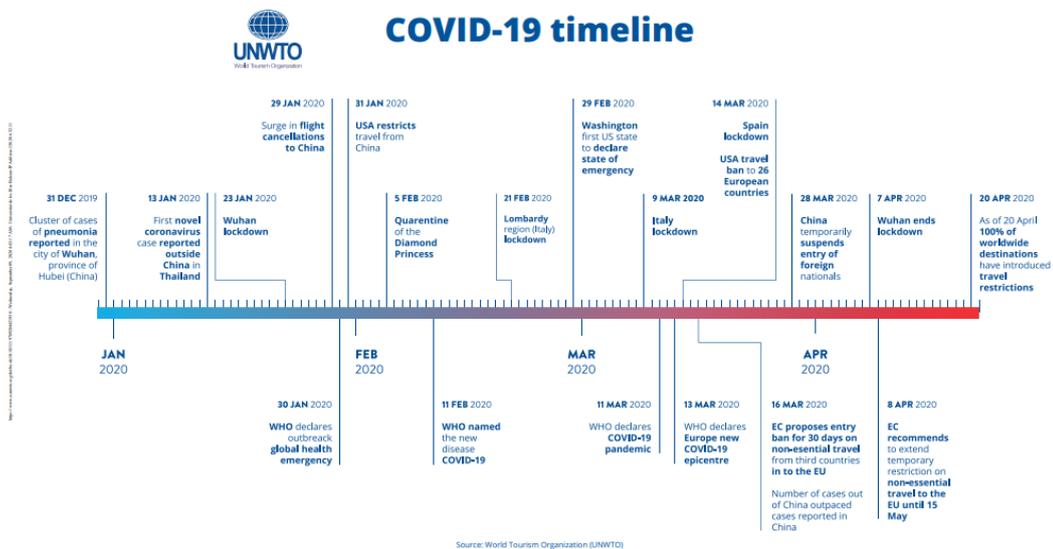
Entenem que la situació exposada de l'àmbit mundial contextualitza els altres nivells, ja que es tracta d'una pandèmia.

9.2.1. A l'àmbit mundial

El fet de que tractem una pandèmia, pel seu propi camp semàntic implícit, implica considerar bàsic fer-ne un anàlisi a nivell global. Cal afegir que la principal institució de l'autoritat sanitària fou l'Organització Mundial de la Salut.

A partir de la declaració de l'OMS de pandèmia mundial, les declaracions d'Estat d'alarma dels diferents països, les tancades de fronteres i els confinaments obligatoris dels ciutadans suposaren la impossibilitat de viatjar, o fer-ho amb moltíssimes restriccions durant molts de mesos.

En la següent infografia⁴⁹⁰, en forma de barra temporal, podem veure les principals fites des del 31 de desembre al 20 d'abril del 2020 pel que fa a l'evolució de les restriccions del COVID.

En qüestió de mesos la realitat del turisme mundial sofrí un terratrèmol que feu trontollar quasi tot el sistema.

⁴⁹⁰ OMT (2020): UNWTO World Tourism Barometer May 2020 Special focus on the Impact of COVID-19

Per tant, aquesta situació ha suposat la major crisi del sector turístic de la història del turisme de masses, precisament en un dels moments en que tots els indicadors del seu funcionament eren molt positius i estaven creixent. Com així ho argumenten les infografies publicades per la OMT.

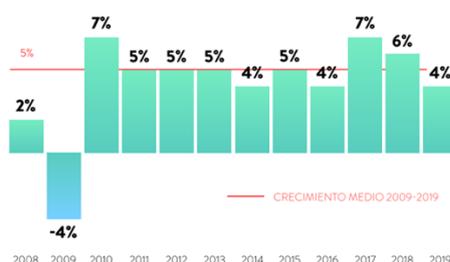
Les bones dades de creixements del turisme mundial, des del 2010, així com les previsions que hi havia per al 2020, es veuen interrompudes bruscament a partir del març del 2020.

Així ho demostres les següents gràfiques de l'any pre-pandèmic 2019

2019, 10º AÑO CONSECUTIVO DE CRECIMIENTO

+4%

1.500 MILLONES
DE LLEGADAS DE
TURISTAS INTERNACIONALES

FUENTE: ORGANIZACIÓN MUNDIAL DEL TURISMO (OMT)

EL TURISMO CRECE POR ENCIMA DE LA ECONOMÍA MUNDIAL

CRECIMIENTO DEL TURISMO INTERNACIONAL Y LA ECONOMÍA MUNDIAL (%)

FUENTE: ORGANIZACIÓN MUNDIAL DEL TURISMO (OMT) Y FONDO MONETARIO INTERNACIONAL (FMI)
 * DATOS DE 2019 PROVISIONALES

(ENERO 2020)

Fins i tot a l'anterior gràfic, que relaciona l'arribada de turistes internacionals, els ingressos turístics i el PIB. és posa de manifest com els indicadors macroeconòmics turístics estan per sobre dels indicadors del creixement de l'economia mundial.

La següent infografia (UNWTO 2019)⁴⁹¹ posa de manifest el pes del turisme pel que fa al comerç internacional, suposant el 7% de les exportacions i el 29% de les exportacions de serveis a nivell mundial. Cal destacar que es situa com a sector econòmic en valors absoluts en tercer lloc, després del sector de la química i del sector petroler. El sector automobilístic es troba per sota del turisme.

International tourism exports

Tourism grows faster than merchandise trade

- 2018 saw an extra USD 121 billion in export revenues from international tourism (travel and passenger transport) compared to 2017.
- Export earnings from international tourism are an important source of foreign revenues for many destinations in the world.
- Tourism is an important component of export diversification both for emerging and advanced economies, with a strong capacity to reduce trade deficits and to compensate for weaker export revenues from other goods and services.

Tourism generates USD 5 billion a day in exports

Source: World Tourism Organization (UNWTO) and World Trade Organization (WTO).
Note: Export revenues from international tourism are composed of "travel" receipts in destinations and "passenger transport" receipts, both credit items in the Balance of Payments of countries.

Tourism is the world's third largest export category after chemicals and fuels, and ahead of automotive products and food (2017)

Export earnings by product category, 2017 (USD billion)
Source: World Tourism Organization (UNWTO) and World Trade Organization (WTO).
Note: Ranking of export categories for 2018 will be available in late 2019.

For the seventh year in a row, total export revenues from international tourism grew faster than merchandise exports

Export revenues from international tourism and merchandise exports (% change)
Source: World Tourism Organization (UNWTO) and World Trade Organization (WTO).

L'aturada brusca del turisme per l'imperatiu de la pandèmia mundial ha generat unes conseqüències socials i econòmiques molt greus i aquesta gravetat és proporcional a la importància que, fins aleshores, tenia el turisme en l'economia.

Les restriccions cada vegada afectaren a més països, com així està representat en el següent mapa ⁴⁹², fins arribar a ocupar la totalitat del món. El 20 d'abril tots els països estaven tancats, la qual cosa no tenia cap precedent en la Història de la Humanitat. També s'ha de valorar que mai cap pandèmia havia afectat d'una manera tan ràpida a tant de territori en tant poc temps.

⁴⁹¹ International Tourism Highlights 2019, referint-se a dades del 2018

⁴⁹² OMT (2020): UNWTO World Tourism Barometer May 2020 Special focus on the Impact of COVID-19

Una de les explicacions és, sense cap dubte, l'alta mobilitat de la població i la connexió de tots els territoris, que cada vegada estan més a prop per l'eficàcia i eficiència dels transports. Podríem dir que mai els territoris llunyans han estat tan a la vora i tan accessibles.

És a dir, com més es basa l'economia en el turisme dels territoris, més greus són les conseqüències de la crisi econòmiques i socials. Aquest fet, pel que fa a les comunitats més turístiques de l'Estat Espanyol, és una evidència. D'aquestes destaquen les Illes Balears, per la seva força dependència econòmica, des de fa molts d'anys, del turisme, i a més a més a una demanda internacional, concentrada sobretot en un mercat alemany i britànic.

La crisi sanitària assolí unes dimensions catastròfiques, sanitàries per suposat, i econòmiques, d'unes dimensions desconegudes fins a l'actualitat.

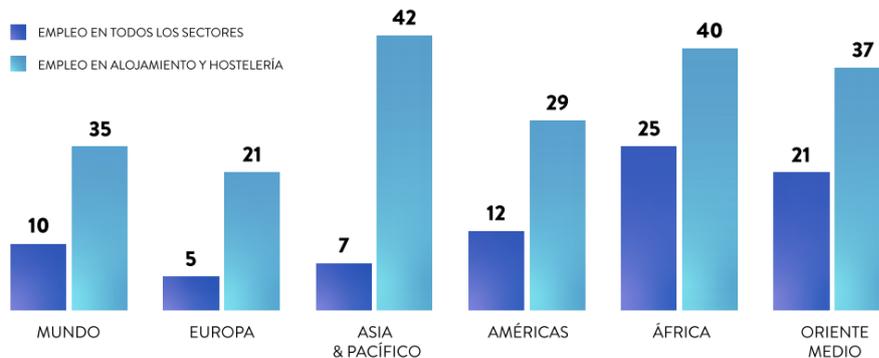
La caiguda del turisme es pot quantificar amb un conjunt d'indicadors. És un dels sectors més afectats. A nivell mundial, la baixada de la demanda és la més important des de que es tenen estadístiques des de 1950. Fins el 2020 el principal decreixement del 4% fou el 2009 provocada per la crisi financera mundial. Per el 2020 en el millor dels escenaris es calcula una caiguda del 58% i en el pitjor dels casos d'un 78%.

La importància macroeconòmica del turisme, que any rere any, des de 1950⁴⁹³ anava assolint rècords (amb alguns anys de crisi com ara els recents 2001, 2003 i 2009) i el seu pes en l'economia mundial mesurada en un conjunt de variables que per al 2019

⁴⁹³ Analitzat al punt 4

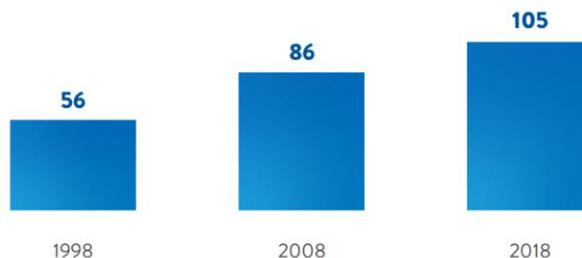
foren 1.500 milions d'arribades de turistes internacionals, més d'un 4% que l'any anterior.

CRECIMIENTO DEL EMPLEO MUNDIAL 2010 A 2018 (%)

FUENTE: OMT SEGÚN DATOS DE LA ORGANIZACIÓN INTERNACIONAL DEL TRABAJO (OIT). INCLUYE ESTIMACIONES DE LA OIT.
NOTA: SECTOR DE ALOJAMIENTO Y HOSTELERÍA CORRESPONDE A "ACCOMMODATION AND FOOD SERVICE ACTIVITIES."

NÚMERO DE DESTINOS QUE GANAN USD 1,000 MILLONES O MÁS EN TURISMO INTERNACIONAL

A partir de la Infografía anterior és pot apreciar l'expansió del turisme a nivell territorial, això com constatar que el sector turístic va assolint cada vegada més importància per a més destins i òbviament per a més societats

Totes aquestes valoracions anteriors ens permet afirmar que, el que podríem nomenar "explosió" de la COVID-19, arriba a la vegada que la màxima expansió del turisme internacional, per tant les adopcions de mesures per frenar els fluxos turístics internacionals suposaven un fre a un sector en plena expansió i els efectes econòmics de dimensions catastròfiques i sense precedents.

Per tant, posar fre en sec a les activitats turístiques era una decisió que fou una mena de "monstruosa patata calenta" que cap organisme competent s'atrevia a prendre.

Amb la declaració de l'Emergència Sanitària⁴⁹⁴ de preocupació internacional del 31 de gener del 2020 de la OMS, no es recomanava aplicar restriccions als viatges:

“Habida cuenta de la información disponible actualmente, el Comité no recomienda imponer ninguna restricción a los viajes o el comercio”.

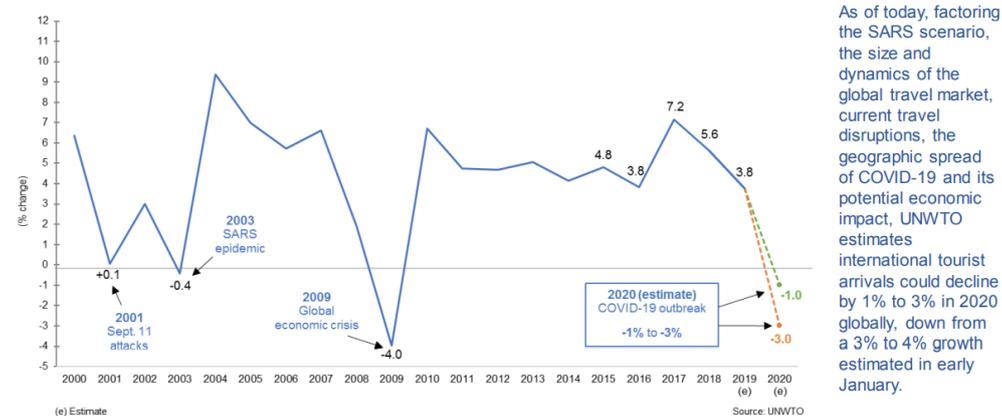
El 6 de març del 2020 La OMT feia les següents recomanacions (Sugathan i Roopak 2020)

“COVID-19: LA OMT PIDE QUE EL TURISMO SE INCLUYA EN LOS PLANES DE RECUPERACIÓN

- *El turismo hace frente al brote del COVID-19 y a salud pública es primordial dada la naturaleza del turismo como sector de interacción entre personas.*
- *Siendo una actividad con una transversalidad inigualable y parte íntegra de la agenda para el desarrollo sostenible, el turismo desempeñará un papel clave en los futuros esfuerzos de recuperación.*
- *La OMT insta a los gobiernos, las organizaciones internacionales y los organismos donantes a que incluyan el turismo como prioridad en sus planes y medidas de recuperación.*
- *La Organización Mundial de la Salud sigue desaconsejando aplicar restricciones de viaje o comercio a países con brotes de COVID-19.”*

Les previsions de L'OMT als inicis del més de març del 2020 eren, vistes avui, molt optimistes, com demostra el següent gràfic

Revised 2020 forecast - international tourist arrivals, world (% change)

El concepte de resiliència, tan usat els darrers temps, i la seva aplicació al turisme, quedà en entredit per la realitat dels següents mesos. Encara que amb posterioritat, la recuperació del turisme mundial per a l'any 2022 ja és una evidència.

⁴⁹⁴[https://www.who.int/es/news-room/detail/30-01-2020-statement-on-the-second-meeting-of-the-international-health-regulations-\(2005\)-emergency-committee-regarding-the-outbreak-of-novel-coronavirus-\(2019-ncov\)](https://www.who.int/es/news-room/detail/30-01-2020-statement-on-the-second-meeting-of-the-international-health-regulations-(2005)-emergency-committee-regarding-the-outbreak-of-novel-coronavirus-(2019-ncov))

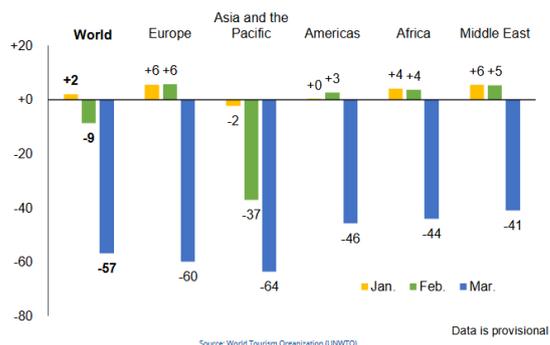
Òbviament aquestes recomanacions no varen tenir cap efecte pel que va ser la gestió de l'epidèmia a partir de la declaració de l'estat d'alarma una setmana després.

Les restriccions dels viatges tingueren uns efectes imminents sobre la demanda turística com es pot veure en el següent gràfic. La caiguda en picat pel mes de març a Europa, que seguia el camí marcat per Àsia i el Pacífic fou de rècord absolut.

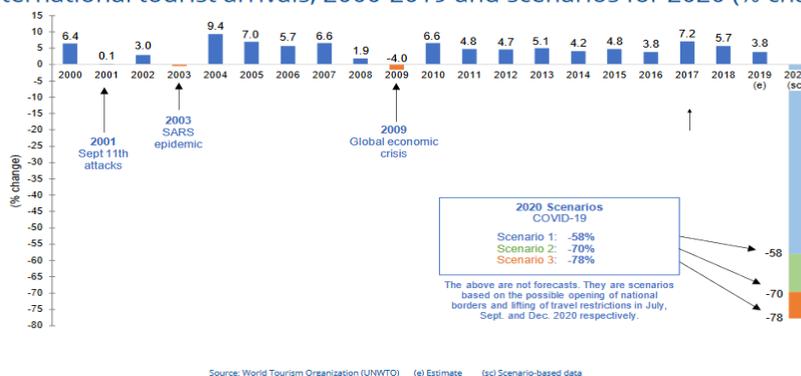
International tourist arrivals fell sharply in March 2020

International tourist arrivals, Jan, Feb, March 2020 (% change)

Arrivals could drop 58% to 78% depending on pace of normalization

International tourist arrivals, 2000-2019 and scenarios for 2020 (% change)

Amb tot això es pot concloure que el fet de que el turisme, durant les darreres dècades, hagi anat creixent i expandint-se per tot el món i arrossegant cada vegada a més sectors, com el dels transports, s'hagi diversificat cada dia més, suposi un dels sectors que més llocs de feina crea, en definitiva, hagi assolit un protagonisme eclipsant a altres sectors, o creant-ne una dependència. La crisi de la pandèmia mundial del COVID19 suposà un cataclisme que afectà d'una manera catastròfica, amb efectes proporcionals a la dependència turística.

Cal afegir que a partir de la crisi del 2009, l'aposta pel turisme fou una via molt eficaç per sortir de la crisi, la qual cosa fomentà, encara més la dependència turística per a molts territoris. El turisme com a “salvavides” va suposar una via de recuperació econòmica relativament ràpida i eficaç. De fet només un any (el 2009) hi ha una taxa negativa que es superarà un any després.

A partir del febrer del 2020 els impactes de la pandèmia queden reflectits a les estadístiques.

Per regions mundials: la primera regió afectada pels efectes de la COVID19 fou Àsia i en segon lloc Europa, els primers estats més greument afectats d'Europa foren Itàlia i Espanya.

International tourist arrivals by region in Q1 2020

Les baixades del nombre de viatgers foren les de més magnitud en la història estadística del turisme.

Una altra afecte colateral és el tancament dels llocs patrimoni de la Humanitat de la UNESCO, que és una manera de simbolitzar, l'efecte de la pandèmia al sector del turisme cultural i natural com ara museus, centres d'interpretació, espais naturals protegits i activitats al seu voltant, etc. Els patrimonis de la humanitat són autèntics recursos turístics bàsics, sobre els quals es comercialitzen molts de productes turístics i la base de sistemes turístics de moltes localitats.

Les anàlisis de la pandèmia es començaren a publicar i posar de relleu des de molts de punt de vista. Volem destacar el següent article (RAMONET, I. 2020: La pandèmia y el sistema mundo)⁴⁹⁵.

Publicat el primer d'abril, en plena pandèmia, fa un anàlisi mundial geopolític i econòmic de les causes i les conseqüències del que destacam alguns fragments:

En el següent descriu l'estat catatònic en que es troba la humanitat

“La humanidad está viviendo -con miedo, sufrimiento y perplejidad- una experiencia inaugural. Verificando concretamente que aquella teoría del « fin de la historia » es una falacia... Descubriendo que la historia es, en realidad, impredecible. Nos hallamos ante una situación enigmática. Sin precedentes¹. Nadie sabe interpretar y clarificar este extraño momento de tanta opacidad, cuando nuestras sociedades siguen temblando sobre sus bases como frente a un cataclismo cósmico. Y no existen señales que nos ayuden a orientarnos... Un mundo se derrumba. Cuando todo termine la vida ya no será igual.”

Reflexiona sobre el paper de l'Estat, que ha anat perdent poder des del procés de la globalització. I és precisament del qual la població espera la seva gestió i el seu lideratge.

⁴⁹⁵<https://www.jornada.com.mx/ultimas/mundo/2020/04/25/ante-lo-desconocido-la-pandemia-y-el-sistema-mundo-7878.html>

A la vegada critica el paper dels organismes internacionals per no estar a l'alçada de les circumstàncies i qualifica la crisi que d'apocalíptica.

“La gente busca también refugio y protección en el Estado que, tras la pandemia, podría regresar con fuerza en detrimento del Mercado. En general, el miedo colectivo cuanto más traumático más aviva el deseo de Estado, de Autoridad, de Orientación. En cambio, las organizaciones internacionales y multilaterales de todo tipo (ONU, Cruz Roja Internacional, G7, G20, FMI, OTAN, Banco Mundial, OMC, etc.) no han estado a la altura de la tragedia, por su silencio o por su incongruencia. El planeta descubre, estupefacto, que no hay comandante a bordo... Desacreditada por su complicidad estructural con las multinacionales farmacéuticas², la propia Organización Mundial de la Salud (OMS) ha carecido de suficiente autoridad para asumir, como le correspondía, la conducción de la lucha global contra la nueva plaga”

“Mientras tanto, los Gobiernos asisten impotentes a la irrefrenable diseminación por todos los continentes³ de esta peste nueva. Contra la cual no hay ni vacuna, ni medicamento, ni cura, ni tratamiento que elimine el virus del organismo⁴... Y eso va a durar⁵... Mientras el germen siga presente en algún país, las re-infecciones serán inevitables y cíclicas. Lo más probable es que esta epidemia no logre pararse antes de que el microbio haya contagiado en torno al 60% de la humanidad

Se habla ahora abiertamente de nacionalizar, de relocalizar, de reindustrializar, de soberanía farmacéutica y sanitaria. La economía mundial se encuentra paralizada por la primera cuarentena global de la historia. En el mundo entero hay crisis, a la vez, de la demanda y de la oferta. Unos ciento setenta países (de los ciento noventa y cinco que existen) tendrán un crecimiento negativo en 2020. O sea, una peor tragedia económica que la Gran Recesión de 1929. Millones de empresarios y de trabajadores se preguntan si morirán del virus o de la quiebra y del paro. Nadie sabe quién se ocupará del campo, si se perderán las cosechas, si faltarán los alimentos, si regresaremos al racionamiento... El apocalipsis está golpeando a nuestra Puerta “

Acusa als governs de no haver-se preparat i no haver après de les anteriors crisis sanitàries recents, en certa manera els fa cómplices del desastre, acusant directament al govern dels Estats Units.

“Se pueden decir muchas cosas para explicar la escasa preparación de las autoridades ante este brutal azote, pero el argumento de la sorpresa no es de recibo. Primero, porque hay un proverbio famoso en salud pública: « Los brotes son inevitables, las epidemias no. » Segundo, porque decenas de autores de ficción y de ciencia ficción - desde James Graham Ballard a Stephen King pasando por Cormac McCarthy o el cineasta Steven Soderbergh en su película Contagio (2011)- describieron en detalle la pesadilla sanitaria apocalíptica que amenazaba al mundo. Tercero, porque personalidades visionarias - Rosa Luxemburg, Gandhi, Fidel Castro, Hans Jonas, Ivan Illich, Jürgen Habermas- avisaron, desde hace tiempo, que el saqueo y el pillaje del medio ambiente podrían tener consecuencias sanitarias nefastas. Cuarto, porque epidemias recientes como el SARS de 2002, la gripe aviar de 2005²⁶, la gripe porcina de 2009²⁷ y el MERS de 2012 ya habían alcanzado niveles de pandemia incontenible en algunos casos y habían causado miles de muertos en todo el planeta. Quinto, porque cuando se produjo la primera muerte por el nuevo coronavirus en Estados Unidos, el 10 de marzo de 2020 en Nueva Jersey -como ya hemos dicho-, hacía casi tres meses que la epidemia había estallado en Wuhan y había desbordado rápidamente todo el sistema sanitario tanto en China como en varias naciones europeas ; o sea, hubo tiempo para prepararse. Y sexto, porque decenas de prospectivistas y varios informes recientes

habían lanzado advertencias muy serias sobre la inminencia del surgimiento de algún tipo de nuevo virus que podría causar algo así como la madre de todas las epideEn otras palabras, esta pandemia es la catástrofe más previsible en la historia de Estados Unidos. Obviamente mucho más que Pearl Harbor, el asesinato de Kennedy o el 11 de septiembre. Las advertencias sobre el ataque inminente de un nuevo coronavirus eran sobradas y notorias. No se necesitaban investigaciones de ningún servicio ultrasecreto de inteligencia para saber lo que se avecinaba. El desastre pudo ser evitado”

Contrasta el paper d’Europa i Estats Units enfront de la gestió dels països asiàtics

“Europa y Estados Unidos ignoraron todas estas advertencias. Y cuando llegó ‘la pandemia de las pandemias’, sus Gobiernos no habían tomado ninguna precaución, no tenían preparada ninguna estrategia a seguir, ni medidas de actuación a corto, medio y largo plazo... En cambio, en Asia del Este, los modelos de gestión de la epidemia fueron más exitosos. Sobre todo en Corea del Sur. En uno de los artículos más comentados sobre esta crisis⁴¹, el intelectual surcoreano residente en Berlín Byung-Chul Han, adepto del dataísmo, elogió la « biopolítica digital » implementada por el Gobierno surcoreano y afirmó que los países asiáticos estaban enfrentando esta pandemia mejor que Occidente porque se apoyaban en las nuevas tecnologías, el big data y los algoritmos. Minimizando el riesgo de intrusión en la privacidad : « La conciencia crítica ante la vigilancia digital –admitió Byung-Chul Han- es, en Asia, prácticamente inexistente.⁴² »

“Por lo demás, el capitalismo va mal... Porque se cierne la perspectiva de un desastre económico sin parangón¹⁰⁹. Nunca se había visto la economía de todo el planeta frenar en seco. Los territorios más afectados -por ahora- por la covid-19 son China y Asia del este, Europa y Estados Unidos, o sea el triángulo central del desarrollo mundial. Millones de empresas, grandes y pequeñas, se hallan en crisis, cerradas, al borde de la quiebra¹¹⁰. Varios centenares de millones de trabajadores han perdido su empleo, total o parcialmente¹¹¹... Como en tantas ocasiones anteriores, los asalariados peor remunerados y las pequeñas empresas pagarán el precio más alto. Quinientos millones de personas podrían ser arrastradas de nuevo a la pobreza¹¹². Esta crisis económica, de alcance planetario, no tiene precedentes y superará en profundidad y duración a la de 1929. También excede en gravedad a la crisis financiera de 2008. La pandemia produce un rechazo general del hipercapitalismo anárquico, el que ha permitido obscenas desigualdades como que el 1% de los ricos del mundo posean más que el 99% restante¹¹³. También se cuestionan los excesos de la globalización económica”

Des d’una perspectiva oficial, a partir de tot un conjunt de documents institucionals com ara UNWTO (2020): Supporting jobs and economies through travel & Tourism.⁴⁹⁶ On hi intervenen tot un conjunt d’institucions internacionals governamentals i privades

⁴⁹⁶ This document was prepared by the World Tourism Organization (UNWTO) with the contribution of the Members of the Tourism Crisis Committee comprised of UNWTO, representatives of its Members States, the World Health Organization (WHO), the International Civil Aviation Organization (ICAO), the International Maritime Organization (IMO), and the private sector - the UNWTO Affiliate Members, Airports Council International (ACI), Cruise Lines International Association (CLIA), International Air Transport Association (IATA) and World Travel and Tourism Council (WTTC).

implicades en l'activitat turística. És marquem tot una sèrie de prioritats de les que en destacam:

1. Contenir la pandèmia i els seus efectes sobre la salut dels ciutadans.
2. Davant la pèrdua de treball de les persones més vulnerables: joves, dones, i comunitats rurals, tot i que el sector turístic ha estat molt afectat, també pot ser una oportunitat per a la recuperació econòmica i crear sinèrgies que millorin la situació de crisi mitgant els seus impactes negatius.
3. El turisme intern també pot contribuir a fomentar la cohesió dins de les nacions. A més, el sector té un paper fonamental per potenciar els esforços preservar i promoure natural i cultural (El turisme intern, i de proximitat) esdevé una oportunitat front al tancament de les fronteres exteriors.
4. La pandèmia COVID-19, encara que paradoxalment, ofereix una oportunitat per a la reflexió i la re dimensió: tornar a créixer i créixer millor per al planeta i la gent. Es valora que el turisme pot emergir de la crisi actual com un factor més eficient per a aconseguir els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS 2030) col·laborador dels ODS, donant suport mitjans de subsistència i creació d'oportunitats per milions de persones a tot el món i sense deixar ningú enrere.
5. Es proposen recomanacions, que tenen com a objectiu, donar suport als governs, sector privat i comunitat internacional en la gestió de l'emergència social i econòmica que ha suposat i suposa la COVID-19
6. Aquestes recomanacions tenen tres àmbits d'actuació:
 - a) Gestionar la crisi i mitigar-ne l'impacte
 - b) Proporcionar estímuls i accelerar la recuperació
 - c) Preparar-se per al futur

-
-Pel que fa a l'àmbit

- a) Gestionar la crisi i mitigar-ne l'impacte, es mou en base a dues premisses bàsiques:

1. Recolzar els viatges i al turisme implica donar suport als llocs de treball i mitjans de subsistència.
2. El turisme té una capacitat demostrada per impulsar la recuperació d'altres sectors.

-Aquesta afirmació en base a: l'efecte multiplicador del turisme; la capacitat de recuperació, l'efecte motor del turisme per a l'economia que arrossega altres sectors.

-Les recomanacions concretes són:

-

“1. Incentivar la retenció laboral, mantenir els autònoms i protegir els grups més vulnerables.

2. Donar suport a la liquiditat de les empreses.

3. Revisar els impostos, càrrecs, gravàmens i regulacions que afectin transport i al turisme.

4. Garantir la protecció i la confiança dels consumidors.

5. Promoure el desenvolupament d'habilitats, especialment les habilitats digitals.

6. Incloure el turisme en l'economia nacional, regional i mundial als paquets d'emergència.

7. Crear mecanismes i estratègies de gestió de crisis.”

b) Proporcionar estímuls i accelerar la recuperació

8. Proporcionar estímuls financers per a la inversió turística i operacions.

9. Revisar els impostos, els càrrecs i les regulacions que afecten els viatges i turisme.

10. Facilitació de viatges anticipats.

11. Promoure nous llocs de treball i desenvolupament de competències, en particular les digitals.

12. Incorporar la sostenibilitat mediambiental en l'estímul i paquets de recuperació.

13. Comprendre el mercat i actuar ràpidament per restaurar-lo confiar i estimular la demanda.

14. Impulsar el màrqueting, esdeveniments i reunions.

15. Invertir en associacions

16. Prioritzar el turisme a nivell nacional, regional i internacional i recuperar els programes d'ajuda i desenvolupament.

c) Preparar-se per al futur

17. Diversificar mercats, productes i serveis.

18. Invertir en sistemes d'intel·ligència de mercat i digitals transformació.

19. Reforçar la governança turística a tots els nivells.

20. Preparar-se per a la crisi, consolidar i assegurar-se que el turisme formi part dels sistemes i sistemes nacionals d'emergència.

21. Invertir en capital humà i desenvolupament de talent.

22. Situar fermament el turisme sostenible a l'agenda nacional.

23. Transició a l'economia circular i abraçament dels ODS.

El juny del 2020, l'OMT publica (UNWTO, 2020: How are countries supporting tourism recovery). D'aquest document podem destacar les següents idees:

Es fa una valoració de que la resposta dels governs ha estat ràpida i contundent a partir de l'adopció de tot un conjunt de mesures:

- a) Econòmiques: paquets d'estímuls a l'economia, que passen per decisions fiscals i monetàries i mesures per donar suport a l'ocupació. Els objectius són:
- Alleugerir la fiscalitat i el suport financer a les PIMES i treballadors autònoms.
 - Promoure la retenció de llocs de treball i assegurar l'ocupació.

Es posa de relleu la importància que té el turisme pel que fa a la intensitat de l'ús de ma d'obra, i per tant, més afectat per la crisi, i que per tant assoleix un protagonisme a l'abast d'aquestes mesures.

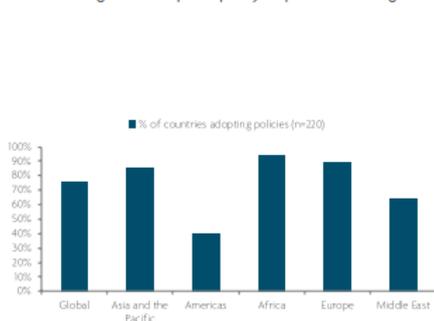
Reproduïm textualment algunes de les conclusions:
“• A mesura que la situació evoluciona i es reconeix la necessitat d'implementar mesures específiques turístiques, els països han començat a fer-ho desplegar mesures dirigides directament al turisme, especialment en aquells països on el sector té un paper important a l'economia nacional, no només contribuint al PIB, sinó també a milions de llocs de treball.

• Durant qualsevol crisi, la governança és clau i en alguns països s'han reforçat els models de col·laboració públic-privada i el paper dels comitès i grups de treball millorats amb la participació dels grups d'interès en diferents nivells de l'administració i sector privat.

• Paral·lelament a aquestes mesures, des de mitjans de maig, un nombre creixent de països han anunciat mesures per reiniciar el turisme, especialment els protocols de seguretat, i per promoure el turisme nacional”

Del mateix document⁴⁹⁷ reproduïm els següents gràfics

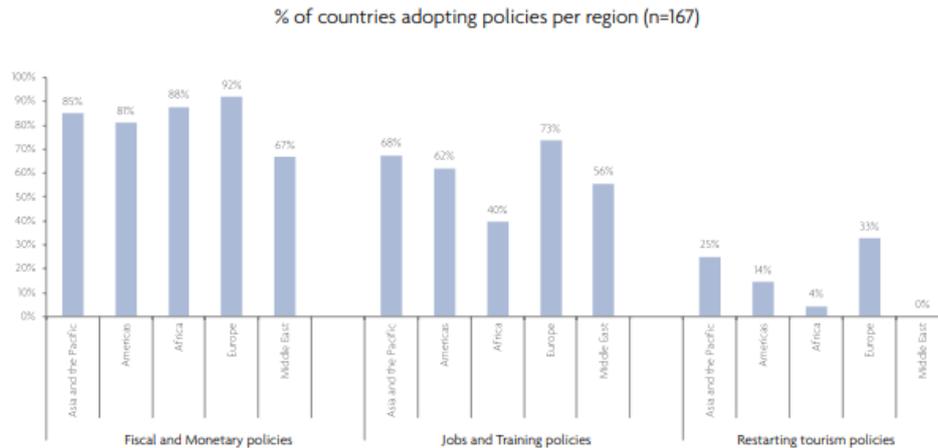
Overall strong and widespread policy response across regions

Adoption of main policies (% of countries, n=167)

⁴⁹⁷ UNWTO, 2020: How are countries supporting tourism recovery

Enumerem seguidament quines han estat les polítiques específiques pel turisme en diferents àmbits

a) Fiscals:

- Exempció, ajornament (fins a sis mesos) i reducció (fins al 50%) dels impostos relacionats amb el turisme a empreses de viatges, hostaleria i altres activitats relacionades amb el turisme com el medi ambient taxa de protecció, llicències turístiques, màrqueting turístic impostos, taxes de visats, impostos sobre la plusvàlua;
- Ajuda econòmica a les pimes en turisme;
- Descompte en despeses de serveis públics per a empreses;
- Ajuda al flux de caixa a les agències de viatges.”

b) Monetàries:

- Fons financers per a pimes en turisme com ara noves sistemes de préstecs i condicions preferents per als préstecs;
- Programa d'incentius concedit a les companyies aèries.

c) Foment de l'ocupació i competències:

- Reducció de la taxa de formació per als operadors turístics;
- Subvencions salarials per ajudar les empreses a conservar llocs de treball turisme, hostaleria i aviació;
- Suport financer per als estudiants;
- Donar suport a les empreses amb formació per al desenvolupament digital habilitats;
- Reciclatge i requalificació dels treballadors del turisme, inclòs treballadors a l'atur;
- Viatges i turisme designats com a sector especial per al suport a l'ocupació;
- Programes de foment de la capacitat.

d) Intel·ligència de mercat

- Mecanismes de crisi interns com ara comitès /Forces de treball/ unitats especials;
- Canals de comunicació com ara plataformes digitals i d'altres per informar les parts interessades en el turisme indústria;
- Seguiment de dades en temps real per entendre el turisme exigir i preparar enquestes, estudis i previsions;
- Pautes sobre la nova situació disponible per a empreses i professionals que treballen a la indústria del turisme;
- Mesura de l'impacte a curt, mitjà i a llarg termini;
- Campanyes de promoció del turisme virtual.

e) Cooperació sector públic i privat

- Fons de recuperació per mitigar l'impacte en el turisme;
- Fons de solidaritat amb donacions del sector privat;
- Comitès i altres grups que consulten i col·laborar amb els agents del sector privat;
- Estratègies de gestió de crisis;
- Plataformes disponibles per a les parts interessades del sector privat;
- Donar suport a les empreses amb inversions programades;
- Donar suport a les empreses facilitant la seva presència digital.

f) Polítiques per reiniciar el turisme

- Vals (preferibles al reemborsament) per als viatges i paquets de viatge cancel·lats a causa de COVID-19;
- Esmenes a les lleis contractuals per protegir-les clients i operadors turístics;
- Directrius i recomanacions sobre les conclusions contractes de paquets turístics la implementació dels quals és impossible a causa de COVID-19;
- Protocols de seguretat i salut, certificacions i etiquetes en establiments turístics (allotjament sector, restaurants, spa i centres de benestar, etc.);
- Creació de corredors de seguretat entre països cap a reiniciar el turisme internacional.

g) Promocionar el turisme domèstic

- Xecs de vacances per a viatges nacionals;
- Promoció i comercialització del turisme nacional campanyes;
- Exempcions de tarifes per les despeses de serveis aeris a domicili operacions aèries i nacionals i regionals càrrecs de seguretat aèria;
- Cofinançament de projectes promocionals més petits i executar projectes al mercat intern;
- Iniciatives de desenvolupament de productes;
- Previsió de la demanda turística interna.

Aquesta darrera iniciativa, la de fomentar el turisme interior, afegiria local, sembla que ha estat de vital importància per a molts d'estats i regions, en un moment de fronteres tancades o obertes amb restriccions.

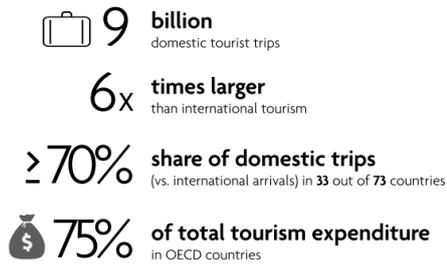
Des del punt de vista socioeconòmic es pot considerar que determinats equipaments dedicats gairebé en exclusiva al turisme internacional, han estat “descoberts” i gaudits per els habitants locals, podem parlar d'una substitució de la demanda del mercat d'origen que afecta sobretot als països desenvolupats, on les vacances i el turisme han esdevingut quasi un bé de primera necessitat, tot i la crisi de la pandèmia.

La mateixa OMT (UNWTO, 2020: Understanding Domestic Tourism and Seizing its Opportunities) amb aquest document dedicat a l'anàlisi del turisme domèstic ho posa de relleu (Encara que les dades utilitzades són del 2018)

Destacam les dades macroeconòmiques de l'estudi⁴⁹⁸

⁴⁹⁸ OMT (UNWTO, 2020: Understanding Domestic Tourism and Seizing its Opportunities)

GLOBAL DOMESTIC TOURISM

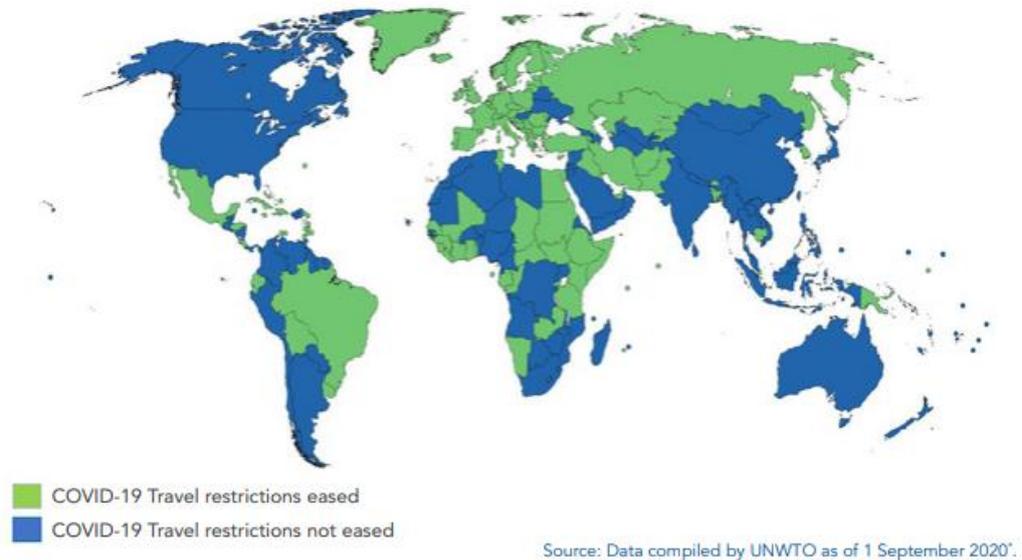
L'Excepcionalitat del 2020 en tots els aspectes i sobretot especialment pel turisme per la disminució de les restriccions dels viatges, juntament amb el calendari que s'acosta a l'estiu de l'hemisferi nord i el període de vacances generalitzades (on tenim la màxima concentració de la demanda turística mundial), suposà un període d'incertesa per la temporada.

Podem parlar d'una promoció del turisme nacional estratègica amb dos tipus d'iniciatives adoptades:

1. Incentius financers en forma de "vals" i reducció de fiscalitat
2. Màrqueting i promoció. Amb noves campanyes de comunicació i promoció digital, canals de xarxes socials
3. Promoció de productes específics, principalment aquells relacionats amb la natura i les activitats a l'aire lliure, lluny de zones congestionades: benestar, espais naturals protegits, aventura i eco turisme, turisme cultural i gastronòmic i el turisme rural, que precisament tenen una tendència a un turisme més de proximitat als països desenvolupats. Tot el contrari als fluxos ecoturístics dels països en desenvolupament.

El setembre del 2020, quan molts de països vivien un segon brot de la pandèmia la OMT publica el 10 de setembre del 2020 COVID - 19 RELATED TRAVEL RESTRICTIONS A GLOBAL REVIEW FOR TOURISM

Figure A – Destinations that have eased COVID-19 related travel restrictions as of 1 September 2020

* The maps elaborated by UNWTO are for reference only and do not imply any judgement on the legal status of any territory, or any endorsement or acceptance of such boundaries.

El setembre del 2020 comença amb el que s’ha anomenat una “desescalada” de les restriccions per als viatges. Destacam les següents dades:

- 115 (el 53%) de totes les destinacions de tot el món han facilitat els viatges relacionats amb COVID-19 i les restriccions per al turisme internacional. Això implica menys restriccions per a viatjar a 28 destins més, que el 19 de juliol.

- 93 destinacions (43%) mantenen les fronteres totalment tancades per al turisme internacional, 22 menys que el 19 de juliol.

- Pel que fa a nivell regional mundial: les facilitacions a Europa han estat per a 44 destins, 27 destins per a Amèrica, 26 per a Àfrica, 13 per a Àsia i Pacífic i 5 per a Orient Mitjà.

En certa manera, contrasta amb el que es considera el 2ⁿ brot de la pandèmia. Els casos actius a l’onze de setembre del 2020 es cartografien de la següent manera⁴⁹⁹.

El que ens suggereix una contradicció pel que fa Europa que té poques restriccions.

⁴⁹⁹<https://www.arcgis.com/apps/opsdashboard/index.html#/bda7594740fd40299423467b48e9ecf6> setembre 2020

Dels 115 països que faciliten els viatges hi ha diferents categories de restriccions

Amb totes aquestes fonts i dades analitzades és posa amb evidència la relació del turisme, avui en dia activitat regida pel lliure mercat sense discussió, en el context de la globalització econòmica, amb els poders públics que assoleixen un protagonisme durant els moments de crisi, com així ho demostren la bateria d'accions que es posaren en marxa.

A la vegada el sector turístic ha esdevingut un sector bàsic en l'economia de molts de països i per tant hi va amb la seva bona marxa, un sector estratègic de creació de riquesa, ocupació i estabilitat econòmica.

9.2.2. A l'àmbit europeu

La importància del turisme a Europa té un protagonisme indiscutible des de fa dècades i des de diferents punts de vista.

Tot seguit destacarem algunes de les idees bàsiques que ens serviran per contextualitzar la pandèmia i els efectes sobre el turisme dins l'àmbit europeu

Des de l'òptica històrica i cultural, Europa és el bressol del turisme i on va néixer el "Grand Tour" que simbolitza el precedent del turisme a nivell mundial.

Des de 1950, fins les darreres dades del 2019, a Europa és on es concentra més del 50% de les arribades del turisme internacional mundial. La importància en perspectiva històrica del turisme de masses és indiscutible.

L'anàlisi de l'anterior gràfica evolutiva de l'OMT ens permet afirmar que, tot hi que cada vegada hi ha més turistes, la proporció que arriba a Europa en % ha anat disminuint durant les darreres dècades per l'expansió del fenomen arreu del món, però els països europeus segueixen mantenint el seu lideratge.

Per tant els números absoluts augmenten la xifra d'arribades de turistes internacionals, pel que fa als turistes, encara que baixi el % del seu pes a nivell mundial, en favor d'altres grans regions com ara Àsia i Pacífic sobretot.

Europa té un protagonisme dins el que és el fenomen del turisme de masses, tan des del punt de vista de la demanda com de l'oferta. Això fa que el sistema turístic europeu sigui força complex i molt desenvolupat i amb moltes implicacions.⁵⁰⁰

A Europa, podem trobar pràcticament tot el ventall de productes turístiques. El cicle d'aquets productes en estat força madurs i massificats. Alguns d'ells han passat processos de reconversió, reinveniçió i diversificaciçió, com ara l'omnipotent turisme de sol i platja, el cultural, l'urbà, l'idiomàtic, MICE, esports d'Hivern, creuers.. Els que hem enumerar fins aquí són els més importants numèricament.

A tots aquests productes anteriors, hem d'afegir segments no tan massificats o "alternatius", relacionats amb els espais naturals i rurals. Els exemples més importants els trobem, en forma d'ecoturisme, senderisme, cicloturisme, d'aventura, turisme rural, gastronòmic i enològic, d'experiències, etc.

⁵⁰⁰https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/travel-and-transportation-during-coronavirus-pandemic/eu-helps-reboot-europes-tourism_es

Tot i que pot ser la seva importància numèrica no sigui tan important com els primers, es troben molt difusos pel territori i tenen una gran importància a l'economia a escala local.

Un altra aspecte a destacar, de la importància del turisme a Europa, és el fet que alguns dels estats europeus han format part, i en formen, durant les darreres dècades, (A partir de la recuperació econòmica de la 2na Guerra Mundial) del “top ten” de destins turístics mundials com són: França, Espanya, Itàlia, Àustria, Alemanya, Regne Unit, Suïssa, Hongria, Ucraïna, Federació Russa, Grècia, Polònia.

Destaquem els tres primers (França, Espanya i Itàlia) pel seu protagonisme dins la història del turisme mundial, així com pel seu pes quantitatiu.

Top destinations

8 out of the 10 top destinations are featured in both rankings

The top 10 destinations receive 40% of worldwide arrivals

Top ten destinations by international tourist arrivals, 2018
Source: World Tourism Organization (UNWTO)

The top 10 tourism earners account for almost 50% of total tourism receipts

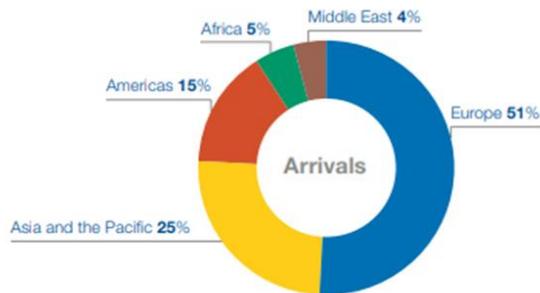
Top 10 destinations by international tourism receipts, 2018
Source: World Tourism Organization (UNWTO)

Durant les darreres 6 dècades s’han produït tot un conjunt de variacions explicades a partir de l’evolució de la geopolítica d’Europa i també mundial. Destaquem el que significà, simbòlicament la caiguda del Mur de Berlin, l’ensorrament i divisió de la URSS i la Guerra dels Balcans. Aquests factors han fet modificar els mercats turístics a escala, sobretot europea.

Hem d’afegir els efectes de la nomenada “Primavera àrab” (2011), que suposa un desviament dels fluxos turístics dels països que patiren o encara pateixen conflictes, en favor del Mediterrani europeu.

La següent infografia ens permet apreciar la importància del turisme a la regió europea dins el context mundial. Lidera l’arribada de turistes internacionals i també els ingressos turístics mundials.

Europe accounts for half of the world's international arrivals,
 followed by Asia and the Pacific with 1 in 4 arrivals

International tourist arrivals, 2018 (% share)

Map of international tourist arrivals (million) and tourism receipts (USD billion)
 Source: World Tourism Organization (UNWTO), July 2019.

Des del punt de vista polític, s'ha de destacar tot el conjunt de tractats de la Unió Europea pel que fa a les facilitats de la lliure circulació de persones, mercaderies i capitals, fins arribar als països que configuren la Unitat monetària, la qual cosa hem analitzat al punt 6.3.

És un fet, l'expansió i l'adhesió dels països al bloc regional europeu, des del tracta de Roma al 1957 fins a l'actualitat.

La majoria dels turistes europeus viatgen per la Unió Europea, ja sigui dins el seu propi país o per països de la regió. Això vol dir que la majoria dels fluxos turístics són intraeuropeus.

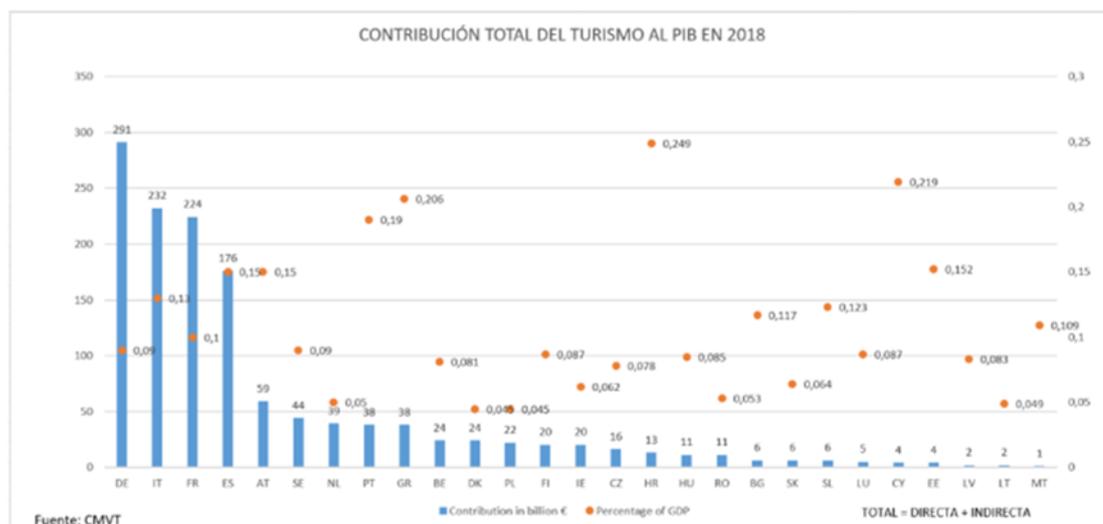
Des del punt de vista de la concentració de la demanda turística, Europa és importantíssima. A tall d'exemple ⁵⁰¹ la informació que només entre juny i agost, els residents de la Unió l'any 2019 feren 385 milions de viatges turístics, el que suposa una despesa de 190.000 milions d'Euros.

Volem destacar les facilitats històriques per viatjar entre els països de la Unió Europea, es a dir la lliure circulació de les persones.

Amb aquestes dades volem ressaltar la importància que té el turisme a la Unió Europea tan per que fa a la demanda del turisme com per a l'oferta

El pes econòmic del turisme a la Unió Europea, fins la crisi del COVID-19, és pot constatar amb les següents infografies pel que fa als països.

En primer lloc, respecte a la contribució del turisme al PIB

La contribució del turisme al PIB dels diferents estats de La Unió Europea és molt important. Per una banda amb nombres absoluts destaquen Alemanya, Itàlia, França i Espanya.

I pel que fa en % del PIB, Segons ⁵⁰², els estats més dependents del turisme són: Croàcia (25 %), Chipre (22 %), Grècia (21 %), Portugal (19 %), Àustria, Estònia, Espanya

⁵⁰¹https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-commission-tourism-transport-2020-and-beyond_es.pdf

⁵⁰²https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/travel-and-transportation-during-coronavirus-pandemic/eu-helps-reboot-europes-tourism_es

(15 %), Itàlia (13 %), Eslovènia, Bulgària (12 %), Malta (11 %), França (10 %), Alemanya (9 %)

I en segon lloc, a la importància del turisme en la creació de llocs de treball. Aquesta variable és liderada també per Alemanya, Itàlia, França i Espanya.

Pel que fa en nombres relatius, indicatiu de la dependència del turisme de l'economia dels països, és molt significativa. Destaca Grècia amb un 26%. Hongria amb un 23%, Portugal i Xipre, amb un 22%.

Amb més d'un 10% de llocs de feina que depenen del turisme trobem el quatre més importants: Alemanya, Itàlia, França i Espanya i Àustria, Luxemburg, Malta, Estònia, Eslovènia, Bulgària i Suècia.

Resumint: a més de 15 dels 27 estats de la Unió Europea, l'ocupació general, depèn més d'un 10% del sector turístic.

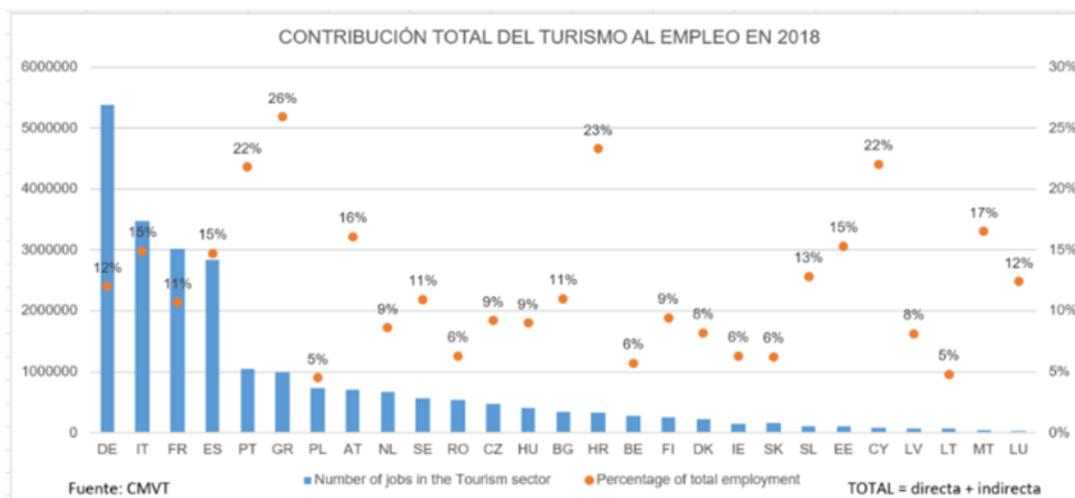
Pel que fa al conjunt d'Europa la següent infografia en dona la informació de que la mitjana de la contribució del turisme a l'ocupació és del 12% el que suposa 23 milions de llocs de feina.

La darrera dada de que el 37% dels treballadors siguin joves de més de 35 anys ens condueix a pensar en una ocupació precària i poc estable, per tant socialment persones vulnerables socialment parlant.

Malgrat aquestes característiques de l'ocupació. El turisme n'és un factor molt important en tots els aspectes econòmics i socials d'Europa.

a) **Importancia crucial del turismo**

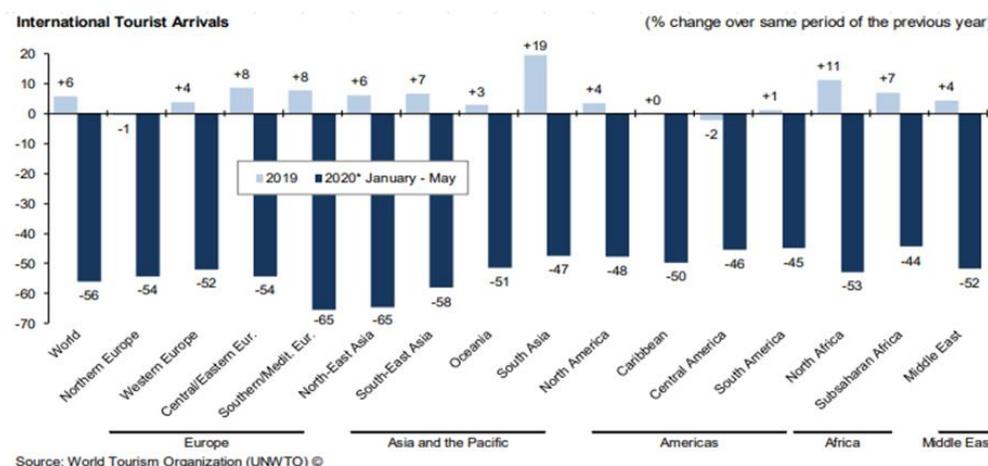

Per tan és obvi el trasbals que la crisi del COVID19 genera en l'ocupació europea i constitueixi una del les principals preocupacions a tots els efectes.

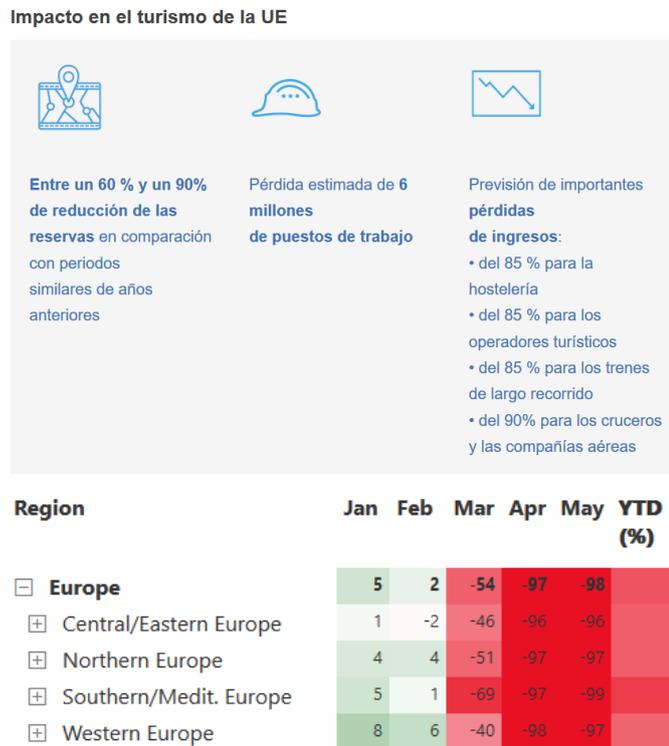
Qualitativament hem d'afegir que una gran part de la generació del treball per part del sector turístic és estacional i ocupat per joves, dones i immigrants. Això correspon a una part de la població més vulnerable socialment parlant.

Europa, que mai ha deixat de presentar més de la meitat d'arribades turístiques internacionals, fet que la consolida com la primera potència turística regional mundial, el primer Quadrimestre del 2020 havia perdut el 19% de les arribades. Aquesta dada es veurà superada amb escreix a mesura que l'any avança i l'expansió mundial de la pandèmia.

Les perspectives regionals intra europees de decreixement de l'arribada de turistes pel 2020, no tenen precedents. Podem dir que ensorren el model turístic basat en un creixement quantitatiu. Com així ho expressa la següent gràfica

Unes xifres de l'impacte de la pandèmia al turisme europeu es poden constatar a partir de la següent infografia

Per regions europees la zona més afectada pel decreixement turístic és l'Europa mediterrània del sud. Amb una economia més depenent de l'arribada dels turistes.

Aquesta situació absolutament crítica, del sector que arrossega una gran part dels sectors econòmics, cerca en l'Administració una fulla de ruta per gestionar la situació.

Pel que fa a Europa i als països que en són membres de la Unió Europea l'interlocutor polític és la Comissió Europea.

La gran crisi ha generat tot un conjunt de documents bàsics que són importants de ressenyar i analitzar.

A la web Comissió Europea sobre viatges i transport a la Unió Europea durant la pandèmia del Coronavirus destaca el següent informe del maig del 2020: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/travel-and-transportation-during-coronavirus-pandemic_es

Aquests documents ens permeten conèixer quina és l'estratègia per fer front a la crisi.

A continuació extrèiem alguns paràgrafs que ens permeten conèixer quin és el "Pla" i el context en el que es mou la política europea respecte a la crisi creada per la pandèmia i el turisme.

De la introducció destaquem:

“La pandemia de coronavirus es una grave amenaza para la salud pública. Para salvar vidas, son necesarios el confinamiento y otras medidas restrictivas coordinadas. Sin embargo, estas medidas también pueden ralentizar gravemente nuestras economías y retrasar las entregas de bienes y servicios esenciales. La Comisión Europea ha tomado medidas para garantizar la continuidad, sin interrupciones, de los servicios de transporte terrestre, fluvial y marítimo, y aéreo. Estos servicios son de vital importancia para que el mercado interior de la UE funcione y responda eficazmente a la actual crisis de salud pública”

Posa de manifest la necessitat de salvaguardar la salut pública i l'economia, la qual cosa clarament és un repte difícil d'assolir.

El citat anteriorment article de (RAMONET, 2020) explica i valora una part de la reacció de la Unió Europea

“La Unión Europea (UE), por ejemplo, propuso, en un primer momento, un plan de 25 mil millones de euros para ayudar a los países miembros. Luego, el Banco Central Europeo habló de 750 mil millones... ! Tan gigantesca amplitud da una idea de la dimensión del desconcierto... Se estima que el PIB de los países desarrollados podría derrumbarse en un 10%... Mucho más que en la crisis del 29... Un choque brutal. Febriles, presas de pánico, los Gobiernos practican una suerte de “keynesianismo de guerra”. Deben ayudar a los asalariados, a los campesinos, a las familias, a las empresas. Y desbloquean urgentemente sumas astronómicas para inyectarlas en los circuitos financieros con el fin de evitar la implosión del sistema económico¹²⁰. Para impedir también, en la medida de lo posible, que el coronavirus cause finalmente más pobres que muertos”...

Es plantegen les ajudes monetàries com la columna vertebral de la gestió de la crisi

A partir del 17 de març del 2020, s'imposa una situació inaudita que foren les restriccions dels viatges dins la Unió Europea que durà fins el 25 de juny del mateix any.

El paradigma de la lliure circulació de persones es confinava.

“Restricciones de viaje

El 17 de marzo de 2020, los Estados miembros de la UE acordaron una actuación coordinada en las fronteras exteriores, basada en la [recomendación de la Comisión](#) de limitar los desplazamientos no esenciales durante un período específico que se ha ampliado varias veces. El 11 de junio de 2020, la Comisión adoptó una Comunicación que establecía un enfoque para levantar progresivamente la restricción más adelante.

El 25 de junio, la Comisión adoptó una propuesta de Recomendación del Consejo relativa a la supresión de las restricciones de viaje para los países seleccionados conjuntamente por los Estados miembros. Esto debe hacerse sobre la base de un conjunto de principios y criterios objetivos, como la situación sanitaria, la capacidad de aplicar medidas de contención durante el viaje y consideraciones de reciprocidad, teniendo en cuenta los datos procedentes de fuentes pertinentes, como el Centro Europeo para la Prevención y el Control de las Enfermedades y la Organización Mundial de la Salud. El 30 de junio, el Consejo adoptó una [Recomendación sobre el levantamiento gradual de la restricción temporal de los viajes no esenciales a la UE](#). Deben levantarse las restricciones de viaje para los países que figuran en la Recomendación. Tras la revisión de los Estados miembros y del Consejo, esta lista se examina cada dos semanas.”

Al document ⁵⁰³(Europea, Comisión. 2020: «El turismo y el transporte en 2020 y en adelante» de maig de 2020 és posa de manifest tot un conjunt d'objectius a assolir pel que fa al turisme.

De la Introducció destaquem:

“Los próximos meses no deberían suponer una pérdida para el vibrante ecosistema turístico europeo, que engloba toda una gama de actividades, desde los viajes, el transporte, el alojamiento o la alimentación hasta el ocio terrestre y acuático, pasando por la cultura y la naturaleza. Un ecosistema que, directa e indirectamente, contribuye con cerca del 10% al PIB de la Unión y que ha llevado a esta a convertirse en el primer destino turístico del mundo, con 563 millones de llegadas internacionales y el 30% de los ingresos mundiales en 2018”

Dins de la Unió Europea el turisme és pràcticament la única font d'ingressos econòmics per a alguns dels estats membres, regions i ciutats, això com la principal activitat que genera llocs de feina. I tot això està a punt de caure per l'abisme

“Para muchos Estados miembros y numerosas regiones y ciudades europeas, el turismo es un factor clave del tejido económico y social. Más aún, genera unos puestos de trabajo y unos ingresos muy necesarios, a menudo concentrados en regiones que no disponen de otras fuentes de empleo y cuentan con trabajadores poco cualificados. Pero este ecosistema se ha visto duramente golpeado.

Ens constata d'aquesta manera que una gran part dels sectors socialment més febles i en menys recursos, són el que perdran el seu lloc de feina

“La Organización Mundial del Turismo (OMT) prevé para este año una disminución del turismo internacional de entre el 60 y el 80% con respecto al año pasado, lo que representa unas pérdidas de entre 840000 millones y 1,1 billones EUR en concepto de ingresos por exportación en todo el mundo. Y los próximos meses serán cruciales: durante una temporada estival media (de junio a agosto), los residentes de la Unión realizan 385 millones de viajes turísticos y gastan 190.000 millones EUR”

El “calendari” derivat de l'estacionalitat, encara agreuja la situació, si no hi ha turisme durant l'estiu, el sector queda molt tocat fins la propera temporada.

La dicotomia o el repte que es planteja és llevar les restriccions per viatjar i la possibilitat d'un rebrot infecció sobre el qual s'hauria d'evitar o d'actuar ràpidament

La proposta és un paquet de mesures:

“..... Dicho paquete contiene orientaciones y recomendaciones destinadas a:

⁵⁰³ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-commission-tourism-transport-2020-and-beyond_es.pdf

-Restablecer de manera segura la libre circulación sin restricciones y abrir de nuevo las fronteras interiores: Orientaciones relativas al restablecimiento de la libre circulación y el levantamiento de los controles en las fronteras interiores.

-Restablecer de manera segura el transporte y la conectividad: Orientaciones sobre el transporte

.-Reanudar de manera segura los servicios turísticos: Orientaciones sobre el turismo, en particular la hostelería

.-Resolver la falta de liquidez y recuperar la confianza de los consumidores: Recomendación sobre los bonos.”

Del punt II.OFRECECER A LOS CIUDADANOS LA CAPACIDAD, LA CONFIANZA Y LA SEGURIDAD NECESARIA PARA VIAJAR

S'estructura en base

a) Restabliment segur de la lliure circulació sense restriccions i re apertura de les fronteres interiors

b) Restabliment del transport segur

c) Reprendre els serveis turístics minimitzant els riscos per a la salut

d) Utilització de les tecnologies digitals

e) Protecció dels drets

El punt III. RECONDUCCIR EL TURISMO

Es basa en

a) La importància crucial del turisme

b) Els efectes de la crisi

c) Falta de líquides

d) Bons atractius, amb caràcter voluntari: beneficien tan a les empreses com als clients

e) Protecció de l'ocupació

f) Protecció del turisme local

- El punt IV. TRABAJANDO JUNTOS

- El punt V. NUEVOS HORIZONTES: HACIA UN TURISMO

SOSTENIBLE

Tot seguit posam de rellevància aquells aspectes que pensem que poden ser de més interès

“..... Es probable que, este verano y durante los próximos meses, los europeos elijan destinos turísticos nacionales y europeos. Para estar seguros de que pueden viajar y disfrutar de sus vacaciones sin correr riesgos, necesitarán acceder fácilmente a información en tiempo real sobre la situación en las fronteras, las restricciones de viaje, los consejos sobre viajes, las medidas de salud pública y seguridad, adónde acudir en

caso de problemas de salud y los servicios turísticos disponibles. La Comisión creará un sitio web específico con un mapa interactivo que combinará información facilitada por los Estados miembros y por el sector turístico y de los Viajes”

Les mesures per a reactivar la mobilitat dels europeus i el turisme es justifica a partir d'indicadors macroeconòmics com són:

“El turismo es la cuarta categoría de exportaciones de la Unión y aporta beneficios indirectos a la economía europea en su conjunto: 1 euro de valor añadido generado por el turismo se traduce en 56 céntimos adicionales de valor añadido como efecto indirecto en otras industrias. “

També el fet de que el turisme actua com a motor de moltíssimes activitats que depenen de la seva salut s'explica de la següent manera

“El turismo es un ecosistema complejo con numerosos actores: proveedores de información y prestadores de servicios en línea y fuera de línea (oficinas de turismo, plataformas digitales o proveedores de tecnología de viajes), agencias de viajes, operadores turísticos, proveedores de alojamiento, organizaciones de gestión de destinos, atracciones para visitantes y actividades de transporte de pasajeros. El turismo y el transporte también se apoyan en grandes industrias (como la construcción, la fabricación de aviones o la construcción naval). Las grandes multinacionales operan junto a pequeñas empresas, el 90% de las cuales son pymes. El turismo está presente en muchos tipos diferentes de zonas y regiones: centros urbanos, zonas insulares, costeras, rurales y remotas, y regiones ultraperiféricas de la Unión

Fuente: Consejo Mundial de Viajes y Turismo (CMVT)

Cal destacar que no tots els països de la Unió Europea tenen la mateixa dependència del turisme, però són els més grans, els que són líders a nivell mundial, com ara França, Espanya, Itàlia i Alemanya els que pateixen uns efectes de magnitud més importants i a més gran escala

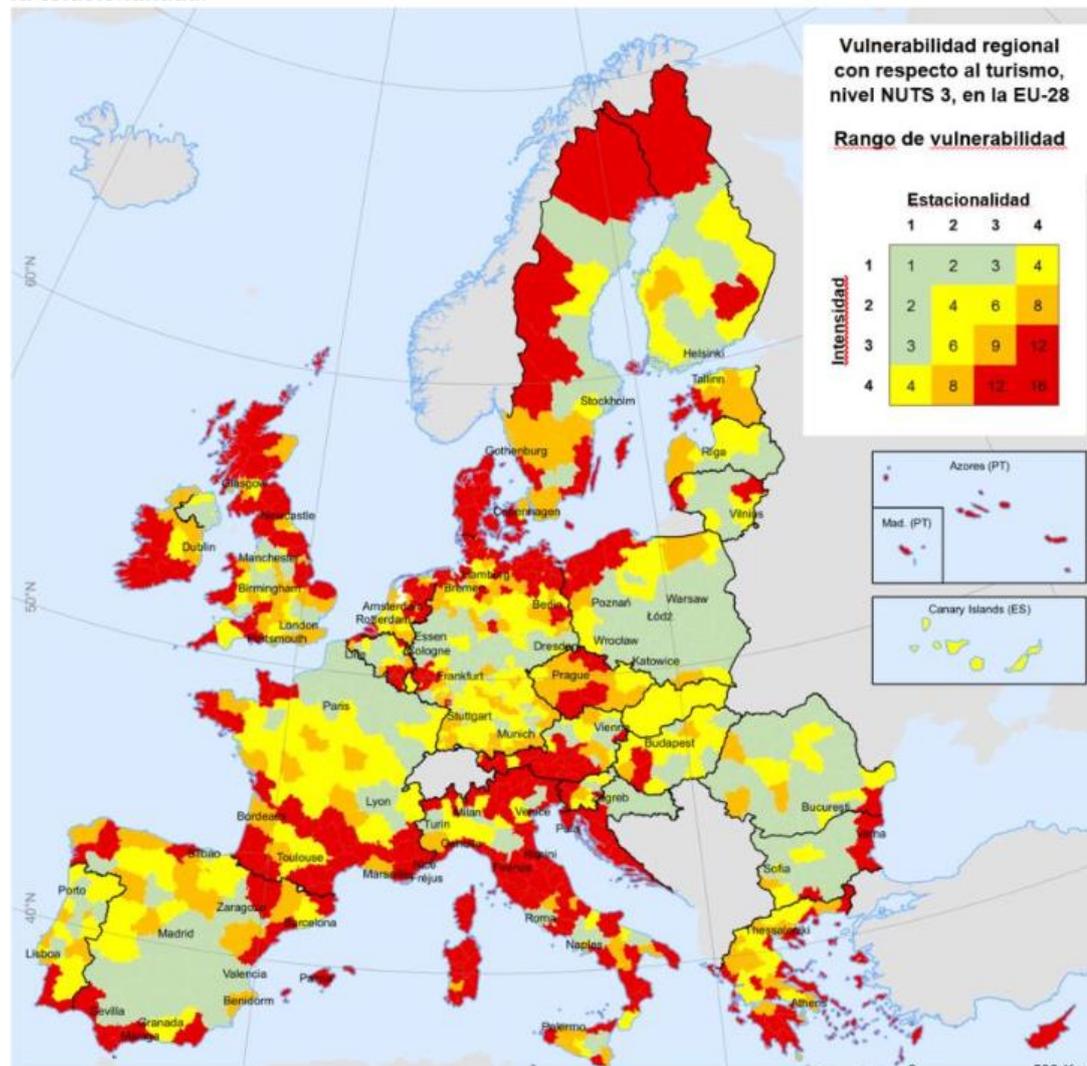
A nivell regional les costes i les illes amb un monocultiu turístic, no presenten una alternativa a una economia dominada pel turisme, per tant hi ha un agreujament de la crisi.

“El turismo es la columna vertebral de la economía en muchos Estados miembros (Francia, España, Italia i Alemania). Las regiones de Europa difieren en cuanto a su dependencia de las actividades turísticas. El impacto es fuerte en las islas y en las regiones costeras y ultraperiféricas, debido a su dependencia de las actividades turísticas o del transporte aéreo internacional. Las zonas rurales, con poca conectividad y dependientes del turismo, también se han visto muy afectadas”

El següent mapa sobre l'índex de vulnerabilitat turística en base a la intensitat i a la estacionalitat turística és molt explicatiu⁵⁰⁴

⁵⁰⁴ Mapa de vulnerabilidad regional. Fuente: JRC. El índice de vulnerabilidad es un rango objeto de revisión por pares que se calcula teniendo en cuenta dos indicadores: la intensidad del turismo y la estacionalidad

Mapa de vulnerabilidad regional. Fuente: JRC. El índice de vulnerabilidad es un rango objeto de revisión por pares que se calcula teniendo en cuenta dos indicadores: la intensidad del turismo y la estacionalidad.

Els efectes de la crisi per la paralizació del turisme és poden enumerar seguint l'informe

-Falta de liquides de les empreses turístiques que pot abocar a la fallida de moltes d'elles

-Amença dels llocs de feina amb una afectació especial als joves, dones i immigrants. Implica mesures de recolzament a l'ocupació

-Ajudes estatals, préstecs

-“Varios Estados miembros ya han tomado medidas, en el contexto del marco temporal de ayudas estatales adoptado en marzo de 2020, para conceder ayudas directas de hasta 800.000 EUR o préstamos o garantías en condiciones muy favorables para importes más elevados; o, en algunos casos, indemnizar a las empresas por los daños sufridos a causa de la pandemia. La Unión ha desbloqueado 1000 millones EUR como

garantía para el Fondo Europeo de Inversiones, lo que movilizará una garantía de préstamo de 8000 millones EUR para ayudar a 100.000 pymes de toda la Unión, incluidas las del sector del turismo”

-

Les mesures monetàries són prioritàries per atenuar una crisi social, de subsistència per a moltes persones dels col·lectius més vulnerables, d'unes conseqüències imprevisibles.

Reproduim textualment

“La Iniciativa de Inversión en Respuesta al Coronavirus ofrece una flexibilidad considerable a los Estados miembros para reorientar la financiación de la cohesión con el fin de proporcionar liquidez inmediata a las pymes del sector turístico y ayudarlas a prepararse para las temporadas de verano e invierno 2020”

Es planteja l'ajuda monetària a las PYMES, clau per a la seva supervivència i fer front als costos productius, als protocols sanitaris i mantenir els llocs de feina que creen.

Pel que fa al territori més afectat per la crisi es proposa:

“Los Estados miembros deben elaborar estrategias globales de recuperación para esas regiones, sobre la base de estrategias territoriales y de especialización inteligente ya existentes en el marco de la política de cohesión. En una primera fase, dichas estrategias deben apoyar a las empresas del sector del turismo y los servicios conexos para que reactiven sus operaciones mediante un mejor acceso a la financiación. Esta medida debe combinarse con medidas para promover la digitalización, la sostenibilidad y la inversión en capacidades, a través del Fondo Europeo de Desarrollo Regional y el Fondo Social Europeo, con el fin de impulsar el turismo y la movilidad sostenibles, así como la diversificación económica, de manera que se refuerce la resiliencia frente a perturbaciones externas. Dichas estrategias también deberían canalizar los fondos de cohesión actuales hacia inversiones que permitan recuperar la confianza de los turistas, como la gestión de los espacios públicos y la implantación de protocolos de salud y seguridad”

Plantejat d'aquesta manera pareix l'oportunitat per a la reconversió cap a un nou model turístic, tantes vegades reivindicat.

Resulta interessant la gestió de les cancel·lacions oferint bons dels viatge atractius com a alternativa als reemborsament, que fan disminuir la liquides de les empreses

Pel que fa a la protecció de l'ocupació les estratègies són financeres, a partir dels fons europeus

“El Fondo Social Europeo está financiando los regímenes de reducción del tiempo de trabajo para salvaguardar el empleo. Además, el Instrumento de Apoyo Temporal para Mitigar los Riesgos de Desempleo en una Emergencia (SURE) aportará unos fondos de hasta 100000 millones EUR para ayudar a los Estados miembros a cubrir los costes de los regímenes nacionales de reducción del tiempo de trabajo y otras medidas similares

que permitan a las empresas salvaguardar los puestos de trabajo. Estos programas públicos permiten a las empresas reducir las horas de trabajo, al tiempo que proporcionan una ayuda a la renta para sus trabajadores. Una prioridad clave es ayudar a los trabajadores que pierden su empleo a encontrar otro nuevo. Para ello, son necesarios acuerdos de colaboración entre los servicios de empleo, los interlocutores sociales y las empresas, que faciliten la rápida colocación en nuevos puestos de trabajo y la reconversión profesional, se centren en los jóvenes y contemplen la ayuda a los trabajadores de temporada. A fin de aumentar la resiliencia y evitar la futura escasez de capacidades necesarias para”

Inversió en la millora de les capacitacions, també finançades amb fons europeus, pel que fa a transició digital i ecològica

“La futura Agenda de Capacidades actualizada insistirá en el apoyo a la cooperación sectorial para abordar las necesidades en materia de capacidades, poniendo especial atención en las capacidades para una transición digital y una transición ecológica satisfactorias. Las regiones con estrategias de especialización inteligente para el turismo y las agrupaciones europeas activas en el sector podrían aunar fuerzas al respecto, apoyándose en los programas Interreg y Erasmus”

La promoció del turisme local es planteja com a una alternativa molt important, a partir de la gran demanda turística que concentra Europa

“Un total de 267 millones de europeos (el 62% de la población) realizan al menos un viaje privado de ocio al año, y el 78% de los europeos disfruta de sus vacaciones en su país de origen o en otro país de la Unión”

I la riquesa en recursos turístics culturals i naturals en el sí d'Europa i la diversitat de productes turístics europeus

“El turismo cultural, que representa el 40% del turismo en Europa, está resultando particularmente afectado, ya que se han cancelado la mayoría de las actividades culturales, como ferias y festivales, e instituciones como los museos han cerrado sus puertas (92%). Más de la mitad de los establecimientos de alojamiento turístico de la Unión (51,7%) se encuentran en zonas costeras y el 30% de las pernoctaciones de los europeos tienen lugar en complejos turísticos de playa. En 2018, según Eurostat, el 45% de la capacidad de alojamiento turístico (medida en número de camas) de la Europa de los Veintisiete se encontraba en zonas rurales”

“A partir de junio, Europeana, la plataforma europea del patrimonio cultural digital, seguirá desarrollando su vertiente de turismo, donde se muestran las joyas culturales y tesoros ocultos de Europa. En la segunda mitad del año se pondrá en marcha, en la aplicación web complementaria Cultural gems26, una campaña de ciudadanos embajadores, con el fin de apoyar el turismo de proximidad. En colaboración con los

Estados miembros, la Comisión proseguirá con sus esfuerzos anteriores por apoyar el intercambio de información y animar a los europeos a descubrir la diversidad de paisajes, culturas y experiencias de Europa, como son las Capitales Europeas del Turismo Inteligente y los Destinos Europeos de Excelencia (EDEN)”

IV. TRABAJANDO JUNTOS

En aquest apartat es remarca la importància de la coordinació de les institucions i polítiques locals, regionals, nacionals i europees per a aconseguir que els objectius estratègics per a reactivar el turisme tenguin èxit

“•En sentido horizontal, entre las autoridades locales, regionales y nacionales, y con la Comisión.

•En sentido vertical, entre los funcionarios de aduanas, los prestadores de servicios de transporte, los proveedores de alojamiento y todos los demás actores del ecosistema, en particular para llevar a la práctica las directrices y aplicarlas A fin de garantizar una coordinación adecuada y oportuna entre todos los actores a partir de canales establecidos, la Comisión creará unos mecanismos de coordinación que conecten a todas las agencias y organismos de la Unión que han participado en la elaboración de las directrices relacionadas con la COVID-19 en estrecha coordinación con el sistema de gestión de crisis existente.”

És tracta d'un objectiu, òbviament necessari per a qualsevol objectiu polític. Ja que són totes les administracions que tenen competències en matèria turística a diferents nivells.

El darrer apartat del document “*V.NUEVOS HORIZONTES: HACIA UN FUTURO SOSTENIBLE*”

Presenta com a eixos principals: la Sostenibilitat i la digitalització.

Pel que fa a la sostenibilitat. Es tracta d'un concepte, des de la publicació del conegut informe Brutland el 1987, (*Our Common Future*) i de la Carta del Turisme sostenible de Lanzarote de 1995 i de tot un conjunt de documents posteriors al respecte, un terme que s'ha convertit en un objectiu a assolir.

La sostenibilitat apareix plantejada en totes les polítiques turístiques de totes les administracions, podríem dir que no envelleix. A la major part dels documents polítics que parlen de turisme, sempre hi ha un apartat que fa referència a la sostenibilitat.

En el document que comentem ressaltem el següent paràgraf:

“Nuestro objetivo debe ser lograr un transporte asequible y más sostenible y una conectividad mejorada, impulsar una gestión inteligente de los flujos turísticos basada en mediciones e instrumentos sólidos, diversificar la oferta turística y ampliar las posibilidades de la temporada baja, desarrollar capacidades en materia de sostenibilidad para los profesionales del turismo y poner de relieve la variedad de paisajes y la diversidad cultural de toda Europa, al tiempo que protegemos y recuperamos el capital natural terrestre y marino de Europa, en consonancia con el enfoque estratégico para una economía azul y verde sostenible”

S'inclouen altres iniciatives com la gestió i les auditories per a verificar:

“Deberíamos incluir, además, la promoción de los alojamientos turísticos sostenibles (a través de regímenes voluntarios como la etiqueta ecológica de la UE o el sistema comunitario de gestión y auditoría medioambientales, EMAS).

I l'altra gran tema al que ens hem referit abans sobre la digitalització. Que tan rellevant ha estat durant les etapes de confinament. Destaquen:

“De la misma forma, el turismo puede beneficiarse de la transición digital, ofreciendo nuevos modos de gestionar los flujos de viajes y de turistas, nuevas oportunidades y más posibilidades de elección, así como un uso más eficiente de unos recursos escasos.”

Amb referència explícita a la gestió del Big Data

La transmissió de confiança i seguretat dels viatges, concepte de ciberseguretat

9.2.2.1. La represa del turisme a la Unió Europea

Podem parlar de la represa del turisme a partir de la reobertura gradual dels viatges nacionals i interregionals de l'interior de les fronteres de la Unió Europea a partir de la recomanació feta el 15 de juny de 2020 pel Comissió Europea (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ca/ip_20_1035).

Seguidament el 30 de juny, el Consell Europeu va adoptar una recomanació sobre l'aixecament gradual de les restriccions temporals als viatges no essencials de la UE a un grup de 15 tercers països⁵⁰⁵

Per tant, a partir del mes de juliol podem dir que hi ha hagut una temporada turística, atípica, però temporada turística. Els viatges turístics en el sí de la Unió Europea, durant els mesos estacionalment més forts: juliol i agost han existit, encara que amb una forta davallada d'arribada de turistes.

Aquesta situació turística ha estat contextualitzada per l'evolució de la pandèmia que ha obligat a prendre mesures de caràcter sanitari a les empreses i als viatgers.

⁵⁰⁵ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9208-2020-INIT/es/pdf>

Al final d'agost del 2020 es comença a parlar, en general, d'una 2na Onada de la pandèmia

A l'hora de redactar aquest capítol assistim al 2n rebrot de la pandèmia, absolutament relacionat amb Europa.

La valoració que es pot fer, a curt termini, passa per a un empitjorament de la situació.

S'haurà d'esperar a como evoluciona la pandèmia i l'efectivitat de les mesures proposades, a partir de la capacitat dels estats per a la seva implementació.

A l'hora de redactar aquest capítol, el setembre del 2020, ens faltava una perspectiva temporal, però ja al 2022 podem afirmar que a nivell europeu s'ha produït el fenomen de la demanda diferida. Una gran part d'aquells viatges suspesos per imperatiu pandèmic s'han projectat durant el 2021 i 2022 i per tant es parla de recuperar les dades prepandèmiques.

9.3. A l'àmbit espanyol

A aquest punt tractem específicament les dades més importants de l'impacte de la crisi a l'Estat Espanyol, ja que en els anteriors apartats el present punt s'han exposat, el marc mundial i l'europeu que condicionarà la política i les decisions del Govern d'Espanya.

Amb la Declaració de l'estat d'alarma, el 13 de març del 2020, per part del Govern Espanyol del President Sánchez, s'iniciava un dels períodes de més incertesa i inaudits per a la població. Tot això afectà a la vida quotidiana de tots els ciutadans sense excepció.

Com hem dit i argumentat, un dels sectors que es veieren més impactats fou el sector turístic. Les prohibicions a la mobilitat aturaren en sec totes les activitats turístiques, suposant una lapse d'inactivitat per a tots els serveis turístics, pel fet que no es podia sortir de casa, i molt menys viatjar.

Aquesta situació afectà d'una manera o un altre a tots els països del món, però aquells en que l'economia turística és una part crucial de l'estructura econòmica tingué uns impactes encara més sobredimensionats.

L'Estat Espanyol, que durant les darreres dècades ha liderat l'arribada de turistes internacionals, situant-se en les primeres posicions dels rànquings mundials, pel que fa al

número de turistes, com pels ingressos turístics, ocupant una segona posició. La crisi de la COVID-19 fou una catàstrofe per la seva economia.

Les restriccions de viatjar i el tancament de les fronteres suposarà una caiguda del 100% del turistes pels mesos d'abril i juny del 2020. Mesos molt importants per les vacances de Pasqua i el començament de la temporada alta turística. Des del punt de vista social el factor més indicatiu és la caiguda de l'oferta laboral i el consegüent atur.

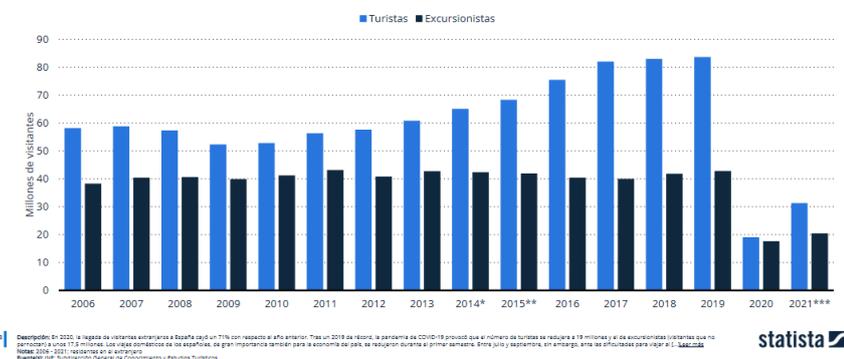
El cas d'Espanya pot ser valorat a partir de l'informe de Statista (Statista 2021): Impacto del coronavirus (Covid-19) en el turismo en España.

Volem ressaltar del citat informe, un conjunt d'indicadors a partir de les seves dades que ens aporta.

En primer lloc la caiguda de visitants internacionals, acompanyada de la caiguda obvia del turisme domèstic durant el confinament i les restriccions durant la primera desescalada.

Evolución anual del número de visitantes internacionales en España de 2006 a 2021, por tipo (en millones)

Visitantes extranjeros por tipo España 2006-2021

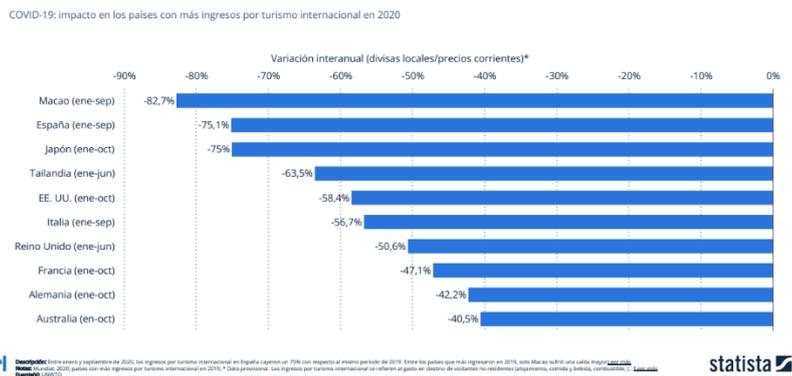
21 | Descripción: En 2020, la llegada de visitantes extranjeros a España cayó un 77% con respecto al año anterior. Tras un 2019 de récord, la pandemia de COVID-19 provocó que el número de turistas se redujera a 19 millones y el de excursionistas (visitantes que no permanecen a más de 175 kilómetros de sus hogares) de gran importancia también para la economía del país, se redujeron a 18 millones. Entre junio y septiembre, se embarcó entre las dificultades para viajar a la España. Datos: 2006 - 2021: estadísticas de la industria turística. Fuente: INE, Subdirección General de Estadística y Estudios Turísticos

statista

Es passa d'uns 80 milions de turistes internacionals, l'any 2019 a no arribar als 20 milions el 2020.

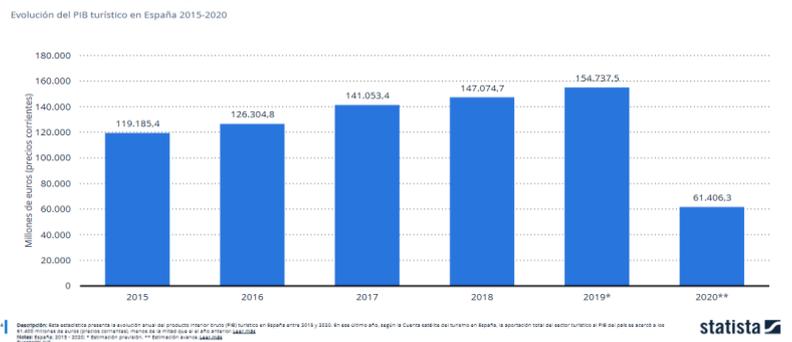
Espanya perdé un 75% dels seus ingressos turístics internacionals, entre gener i setembre del 2020. Aquest fet només és superat per Macao. Espanya encapçala el rànquing Europeu en aquest sentit, seguit a molta distància per Itàlia, Regne Unit, França i Alemanya

Impacto del coronavirus en los 10 países con los mayores ingresos por turismo internacional del mundo en 2020

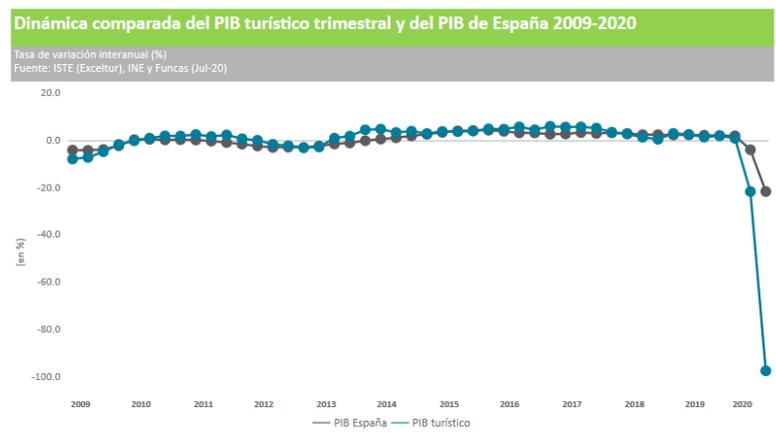

Òbviament, aquesta baixada dels ingressos turístics tingué repercussions amb la caiguda més històrica del PIB turístic reflectit en el següent gràfic.

Evolución del producto interior bruto turístico en España de 2015 a 2020 (en millones de euros)

La caiguda del PIB turístic arrossegà com no podia ser d'una altra manera la caiguda del PIB espanyol amb un decreixement històric. El següent gràfic ho representa de la següent manera⁵⁰⁶

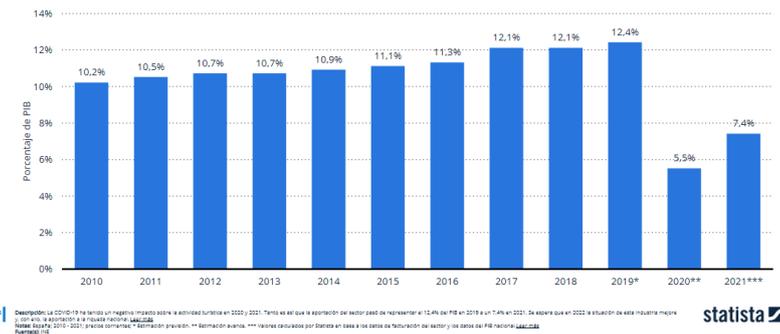
⁵⁰⁶ <https://www.exceltur.org/indice-sintetico-del-pib-turistico-espanol-iste-2/>

La crisi que es desencadenà no tenia precedents en la història del turisme de masses, ni a la història econòmica recent.

L'aportació del PIB turístic al PIB general espanyol, passa del 12,4% l'any 2019 a un 5,5%, l'any 2020. L'any 2021 ja s'albira una recuperació, tot i conviure encara aquest any amb la pandèmia, amb una aportació del 7,4%.

Porcentaje del PIB aportado por el sector turístico en España de 2010 a 2021

PIB aportado por el sector turístico en España 2010-2021

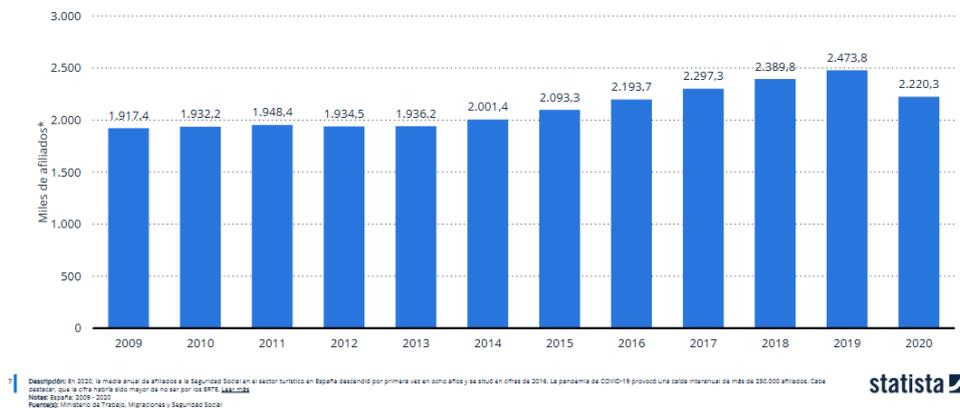
Quant a nombres absoluts, si l'any 2019 hi hagué 71.202 milions d'ingressos per turisme receptor, l'any 2020 en foren 16.177 milions. La caiguda suposa una baixada d'ingressos per a les empreses turístiques i el repartiment d'un pastís cada vegada més petit, reduït en una 4ta part.

Pel que fa a la caiguda de l'ocupació, que aquestes magnituds suposaren, no és proporcional als indicadors de caiguda de l'activitat. Això es produir per l'efecte paraigua, que estengué el Govern, amb la posada en marxa dels ERTOS.

Avui en dia es pot considerar que s'evità una tragèdia social monumental. Per fer aquestes afirmacions ens basem en les dades d'afiliats a la Seguretat Social en les que apareixen les referides a les activitats del sector turístic recollides en el següent gràfic. La pèrdua de 253,5 mil d'afiliats ens pareix una xifra relativament baixa, per la situació que s'estava vivint i l'aturada de turisme.

Media anual de trabajadores afiliados a la Seguridad Social en las actividades del sector turístico en España de 2009 a 2020 (en miles de personas)

Trabajadores afiliados a la Seguridad Social en el sector turístico España 2009-2020

Reproduïm la següent informació⁵⁰⁷:

“A 31 de marzo de 2020, el número de trabajadores acogidos a un expediente de regulación temporal de empleo (ERTE) en España era de 743.628. De ellos, aproximadamente un 30% desarrollaba su actividad en servicios relacionados con comida y/o bebidas. Como era de esperar, el sector turístico es uno de los más castigados por la crisis económica originada a raíz de la COVID-19. Así lo demuestra el hecho de que aproximadamente el 60,5% de los trabajadores del sector de las agencias de viajes se encontrara en ERTE en ese tercer mes de marzo de 2021”.

Volem posar en valor la gestió pública en casos de crisis, així com l'ús dels fons públics per a un rescat social que es va produir. Gràcies als ERTOS l'aportació del sector turístic a l'ocupació el 2019 era un 12,7%, el 2020 un 11,8%. Amb tot el que estava passant, només és perdé un 0,9%, encara que cal considerar que aquestes dades són fictícies en el sentit de que no reflecteixen una realitat, sinó la gestió política d'aquesta realitat i els seus resultats.

Un altra indicador a tenir en compte, que ens aporta l'informe citat, és el de la caiguda de la facturació del sector turístic a Espanya l'any 2020, i que no correspon a les dades d'ocupació que hem comentat anteriorment.

⁵⁰⁷<https://es.statista.com/estadisticas/1118706/covid-19-empleados-en-erte-segun-sector-de-actividad-en-espanaa/#statisticContainer>

sanitàries; manifestacions per empresaris del sector de la restauració i l'oci. Tot això en el context dels successius rebrots i les següents onades de la pandèmia.

La vacunació extensiva de la població, a partir del 2021, fou el decorat de la recuperació turística i d'una relativa normalitat que arribà a mitjans de l'any 2022.

9.4. A l'àmbit de Balears

Pel que fa a les Illes Balears, la declaració de l'estat d'alarma, pel Govern de l'Estat el 13 de març de 2020, obrí la porta a una dimensió desconeguda des dels boom del turisme dels anys seixanta del segle XX, que salvant les distàncies, ens remuntaria al període de la Guerra Civil del 1936, quan de forma sobtada es produí la interrupció del turisme.

Hem de tenir en compte que la gestió de la pandèmia fou estatal, per tant les institucions de les Illes no teníem molt d'espai de maniobra, a més de dependre a la vegada de les iniciatives de la Unió Europea, que a la vegada condicionaven les iniciatives de l'Estat Espanyol. Encara que comentarem tot un conjunt d'accions del Govern de la Comunitat Autònoma.

El fet és que una economia basada en el turisme en totes les seves dimensions es quedà *en "stand by"*. Afectant a tota la cadena de valor del sector, començant per els transports, que afectaren d'una manera especialment important als transports aeris.

L'aturada de les connexions aèries no tenia cap precedent en la història de l'aviació balear. L'imperatiu sanitari aturava una de les principals serveis i estratègics de les Illes. Una vegada més, la condició geogràfica de la insularitat, tornà a ser d'aïllament.

Aquest fet fou compartit per les Illes Canàries, per la mateixa condició geogràfica, que de fet fou un dels llocs que es donà els primer cas d'infectat de l'estat, justament en la persona d'un turista de la Gomera⁵⁰⁸.

La primera idea que volem destacar és que les Illes Balears foren la Comunitat Autònoma de l'Estat que visqué les repercussions pandèmiques en el turisme més importants, com així ho indiquen tot un conjunt d'indicadors.

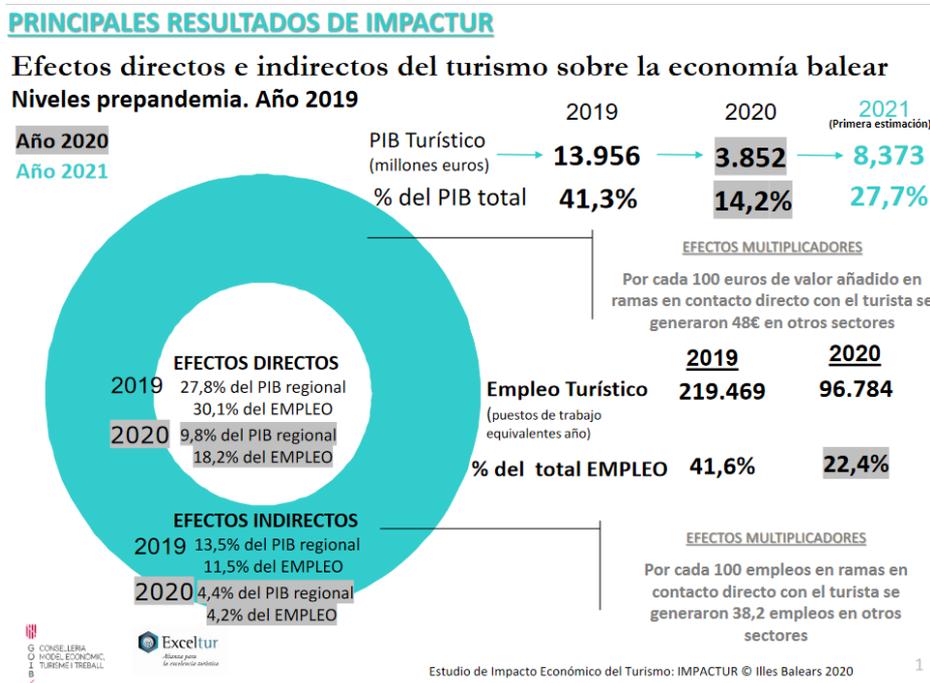
⁵⁰⁸<https://www.diariomedico.com/medicina/medicina-preventiva/primer-caso-confirmado-de-coronavirus-en-espana.html>

El primer que hem de considerar és una vegada més la importància que tenen les activitats turístiques a l'economia de les Balears. L'informe d'Impactur⁵⁰⁹ a partir de la següent infografia, ens permet de manera sintètica extreure tot un conjunt de consideracions, pel que fa al pes del turisme a l'economia i la caiguda que es visqué arrel de la pandèmia.

El Percentatge del PIB turístic de les Illes Balears l'any 1919 representava el 41,3%, l'any del COVID, el 2020 es reduí al 14,2%. També la caiguda de l'ocupació fou molt important. Es passà de 219.469 a 96.784 llocs d'ocupació turística.

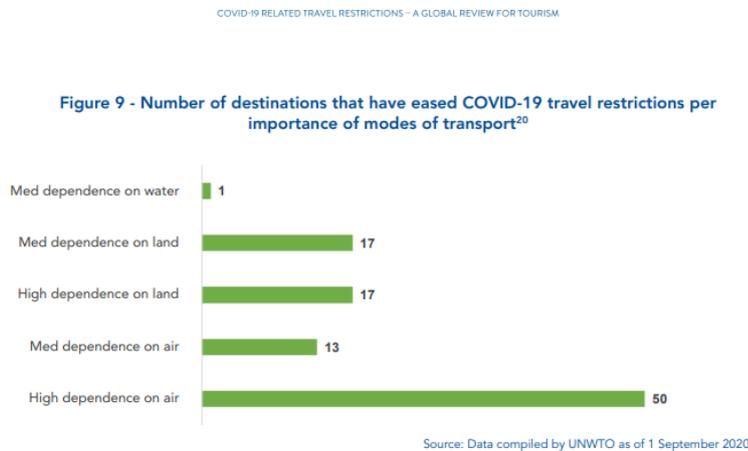
El tema laboral creà molta incertesa de futur immediat en els treballadors fixos discontinus, que estaven pendents de les contractacions de la temporada.

En aquest context es pot entendre que les Illes Balears foren amb la majoria d'aspectes, el territori que més patí turísticament, econòmicament i socialment, els efectes pandèmics, des d'un punt de vista relatiu, condicionat per les seves dimensions demogràfiques i territorials.

⁵⁰⁹ <https://www.caib.es/pidip2front/jsp/adjunto?codi=2803270&idioma=es>

Pel que fa a la importància del transport aeri, a nivell global el sector aeri fou el més afectat a nivell mundial

Amb tot això l'aeroport de Palma fou el que perdé més passatgers de tot Espanya l'any 2020, això s'explica per la seva importància turística, la qual cosa el situa en el tercer aeroport espanyol⁵¹⁰ (després del de Madrid i Barcelona) quant a tràfic aeri, derivat per la seva condició turística i per ser la porta d'entrada de Mallorca més important.

L'any 2020 ocupà el lloc 20⁵¹¹, a nivell europeu, però ja el 2021 fou el setè aeroport d'Europa amb més tràfic aeri⁵¹²

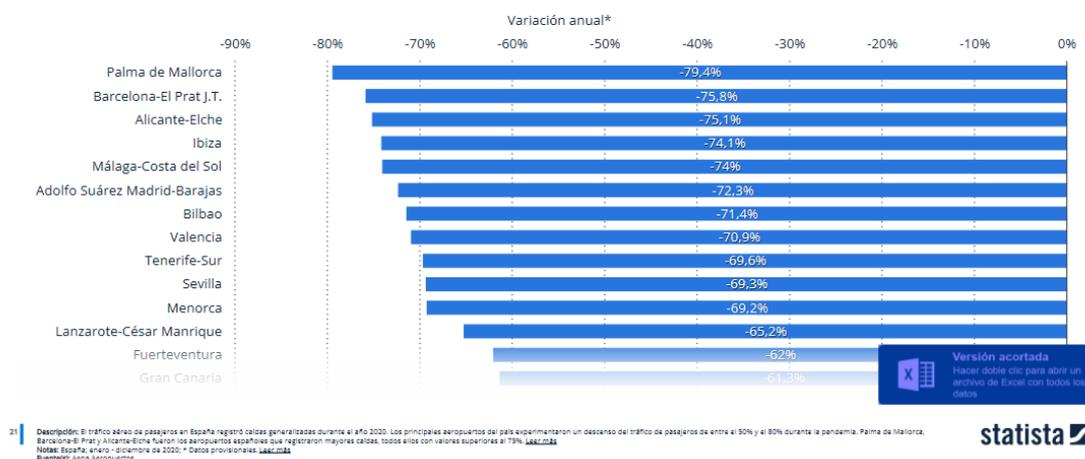
⁵¹⁰<https://es.statista.com/estadisticas/534629/ranking-de-aeropuertos-por-numero-de-pasajeros-en-espana/>

⁵¹¹ <https://www.aeropuertoinfo.com/info-sobre-vuelos/aeropuertos-mas-grandes-de-europa/>

⁵¹²<https://es.statista.com/estadisticas/992278/ranking-de-aeropuertos-europeos-con-mayor-numero-de-pasajeros/>

Variación anual del tráfico aéreo de pasajeros en los principales aeropuertos de España en 2020

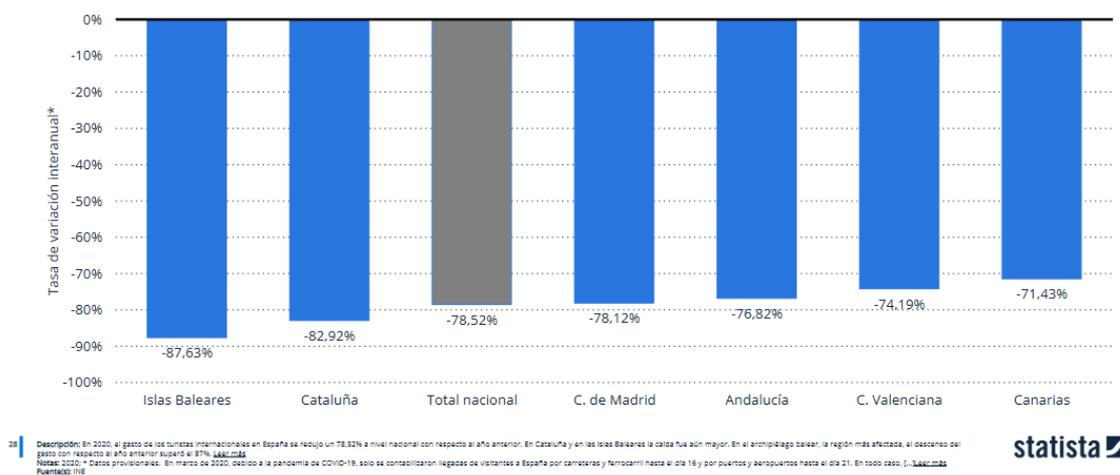
Caída del tráfico aéreo de pasajeros en los principales aeropuertos de España en 2020

El següent gràfic ens permet valorar la despesa dels turistes internacionals i ens posa de relleu que la caiguda més gran es produeix a Balears, seguida de Catalunya, amb dues comunitats per sobre de la mitjana estatal.

Variación anual del gasto de los turistas internacionales en España en 2020, por comunidad autónoma

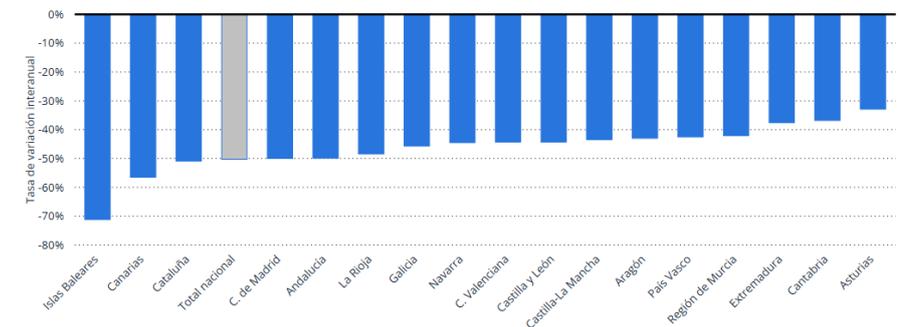
Caída del gasto de los turistas extranjeros por comunidad autónoma en España en 2020

Pel que fa a l'activitat empresarial, la importància del sector dels serveis i oferta turística, implica que una altra vegada Balears lideri la caiguda de la taxa de negocis de l'hoteleria, seguit de Canàries i Catalunya, les tres comunitats per sobre de la mitjana espanyola.

Tasa de variación interanual de la cifra de negocios en el sector de la hostelería en España en 2020, por comunidad autónoma

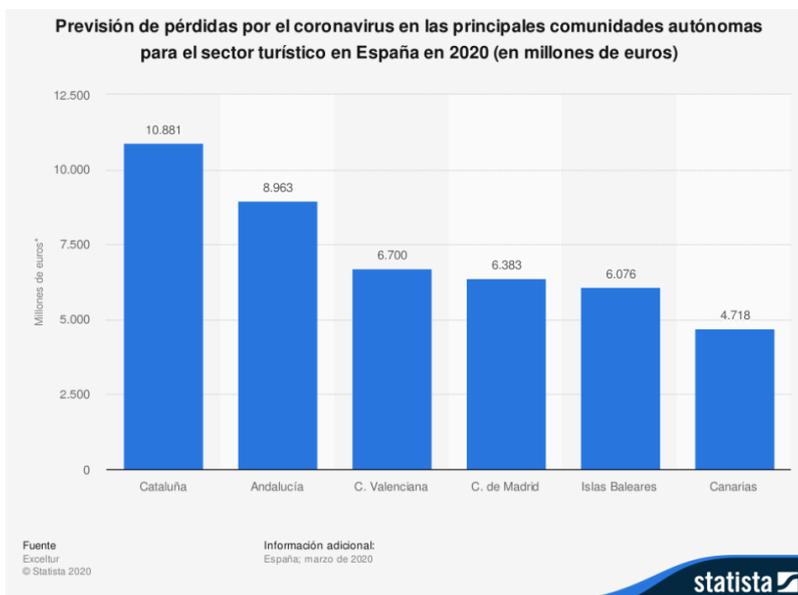
Hostelería en España: caída de la cifra de negocios por comunidad autónoma 2020

34 | Descripción: En 2020, el sector de la hostelería en España experimentó pérdidas generalizadas en comparación con el año anterior. La tasa de variación interanual de la cifra de negocios en el sector fue del -60,9% a nivel nacional. Por lo que respecta a las diferentes comunidades autónomas, de las Baleares experimentaron la mayor caída, superior al 70%. Canarias y Cataluña también sufrieron pérdidas superiores a la media nacional, con descensos del 58,9% y el 50,9%, respectivamente. Fuente: INE. España, enero - septiembre de 2020. Fuente: Confederación Empresarial de Hostelería de España; INE

Cal dir que si analitzam els nombres absoluts i no relatius pel que fa a les pèrdues previstes pel sector turístic per mor de la COVID-19⁵¹³. Balears es situà en cinquè lloc, després de les comunitats de Catalunya, Andalucía, País Valencià i Madrid. Totes elles comunitats que presenten una economia més diversificada que Balears.

Fuente: Exceltur © Statista 2020

Información adicional: España, marzo de 2020

⁵¹³<https://es.statista.com/estadisticas/1108654/prevision-de-perdidas-en-el-sector-turistico-por-el-coronavirus-covid-19-en-espana/>

La gestió de la polítiques sanitàries, econòmiques i socials que han de respondre a les situacions creades per l'expansió del virus entre la població i les pressions dels poders fàctics econòmics i turístics, constituïren el major repte polític de les darreres dècades.

El tema insularitat quedà difuminat en la gestió de la pandèmia per haver una gestió estatal.

Els impactes socioeconòmics del COVID-19 s'han manifestat en gran mesura mitjançant el turisme i afectant d'aquesta manera moltíssim a la societat balear.

El sector empresarial turístic. Quasi sempre reivindicant la minimització de la intervenció de l'estat en el sector, a l'època de la pandèmia mira cap a les administracions a la recerca d'accions per a mitigar els efectes de la caiguda del turisme.

Pel que fa la gestió per part del Govern de les Illes Balears a partir de les seves competències turístiques els principals objectius foren:

- Convertir les Illes Balears en un destí segur per al turisme. Amb accions per a certificar a les empreses turístiques per a la implantació de protocols per a prevenir el contagi⁵¹⁴.

- Establir corredors segurs, sobretot amb el Regne Unit⁵¹⁵ i els principals destins emissors

- Negociar la necessitat d'allargar els ERTOS⁵¹⁶ i tenir en compte la realitat dels treballadors fixos discontinus

- La posada en marxa de l'economia a partir del Pla de la reactivació econòmica de les Illes Balears, podem destacar l'elaboració i el lideratge del document "Pacte de reactivació Illes Balears"⁵¹⁷ fet públic el maig del 2020. Amb la participació de tot un conjunt d'entitats institucionals, com ara el propi Govern Balear, Els Consells de les Illes: Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera, l'Ajuntament de Palma i la Federació de

⁵¹⁴<http://www.caib.es/pidip2front/jsp/ca/fitxa-convocatoriaPDF/strongspan-stylecolor30045reactivacioacute-econogravemicanbspstrongstrongspan-stylecolorblacklrsquoatib-certifica-a-141-empreses-turiacutestiques-per-la-seva-implantacioacute-de-protocols-per-a-prevenir-el-contagi-per-covid-19nbspspanstrong-nbsp>

⁵¹⁵<https://www.caib.es/pidip2front/jsp/ca/fitxa-convocatoria/strongspan-stylecolor30045reactivacioacute-econogravemicanbspstrongel-govern-dels-illes-balears-treballa-ja-amb-el-govern-d39espanya-a-establir-corredors-segurs-amb-el-regne-unit1>

⁵¹⁶<https://www.caib.es/pidip2front/jsp/ca/fitxa-convocatoria/strongspan-stylecolor30045reactivacioacute-econogravemicanbspstrongnegueruela-defensa-la-necessitat-d39allargar-els-erto-ldquotot-el-que-sigui-necessari-rdquo-davant-grans-empresaris-turiacutestics-nacionalsstrongspan-stylecolor1c697dcovid-19spanstrong>

⁵¹⁷ <http://www.caib.es/pidip2front/jsp/adjunto?codi=2454770&idioma=ca>

Municipis de les Illes Balears (FELIB). Els sindicats CCOO i UGT. Les associacions patronals CAEB i PIME i els partits polítics PSIB-PSOE, MES, Unidas Podemos, el PI i Cs.

Aquest document presenta 10 eixos i el número 7 està dedicat al turisme amb el següent títol: Millora del turisme i estratègia de reactivació econòmica”. Presenta deu accions (de la 95 a la 105):

“95- Establiment de recomanacions sanitàries i guies de salut laboral aplicades a l'àmbit turístic

96- Realçament de la vàlua de les destinacions de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera com a destinacions turístiques excel·lents i segures per a destinació potencial post-COVID-

97- Projecte pilot de reactivació turística Millora de la competitivitat i de la qualitat del sector turístic

98- Dinamització del sector turístic amb l'impuls dels segments estratègics

99- Reactivació del sector turístic mitjançant la comunicació i promoció d'activitats i esdeveniments

100- Millora de la qualitat de l'oferta

101- Potenciació de la connectivitat aèria i marítima de les Illes Balears

102- Realització d'un projecte d'intel·ligència turística basat en les dades massives (big data) que ajudi a analitzar la demanda turística de manera segmentada

103- Accions per a la potenciació de la diferenciació de productes turístics complementaris al de sol i platja

104- Promoció i impuls del turisme social

105- Pla de foment del turisme sostenible. Impuls de l'economia circular i verda dins la planta hotelera”.

Si exceptuem les mesures sanitàries, no hi trobam cap innovació en matèria turística que no hagi estat present en els discursos analitzats al punt 7.

El repte, una vegada més, és complir els objectius marcats, per que passin d'objectius a realitats evidenciables.

Amb una perspectiva actual del setembre del 2022, la recuperació del turisme ha estat a nivells de la pre pandèmia i una vegada més, el nivell de saturació, massificació, turistificació del territori, abús dels recursos naturals i el malestar generat per la congestió ha tornat a ocupar a l'opinió pública una vegada més. Tot això amb els mateixos termes que es plantejaren l'any 2019.

10. Conclusions

Una vegada finalitzada la recerca que en plantejarem a partir de les qüestions inicials i les hipòtesis plantejades són moltes les conclusions a les que hem arribat.

A més a més de les conclusions marcades per les preguntes inicials, durant el procés de recerca i redacció ens han anat sorgint noves hipòtesis que ens han portat a noves conclusions, a mesura que hem anat desenvolupant la recerca en base a la consulta de les fonts i la bibliografia. La qual cosa pot ser la base de noves investigacions.

Presentarem les conclusions en diferents blocs estructurades a partir de l'índex proposat.

Respecte al marc internacional podem dir que l'evolució del turisme a les illes Balears i sobretot a partir de la importància de la demanda del turisme estranger, es veu altament influenciat per factors de caràcter internacional.

En aquest sentit, les principals crisis que han afectat a la demanda turística mundial s'han vist reflectides en l'evolució de la demanda turística a les Illes.

A la vegada, els factors que han condicionat l'economia de Gran Bretanya i Alemanya, que han suposat un augment de la demanda turística, aquesta s'ha vist reflectida a les Illes Balears

Això posa en evidència la dependència del sector turístic balear de les economies d'Europa occidental, la qual cosa implica que el sector turístic i per extensió l'economia de les Illes està altament vinculada a factors que podríem dir exògens.

El turisme a les Illes Balears ha anat evolucionant quantitativament i qualitativament en paral·lel al turisme mundial, sempre tenint en compte l'escala geogràfica. Així com el turisme ha anat guanyant pes als indicadors de l'economia mundial. El cas de Balears, estant per sobre de la mitjana mundial, amb el pas dels anys s'han consolidat, i el seu pes en l'economia s'ha mantingut i ha anat creixent.

La demanda turística a Balears, tot i incorporar nous mercats com l'asiàtic i els incipients d'Orient mitjà, continua essent bàsicament europea. De fet és una característica dels turisme internacional, el fet que els mercats turístics són intrarregionals per a les grans regions mundials. En aquest sentit és una realitat que majoritàriament els europeus viatgen per Europa. A la vegada que un dels destins preferits dels principals emissors europeus és Balears.

Pel que fa a la posició d'Espanya en els rànquing mundial d'arribades de turistes internacionals i d'ingressos turístics, volem ressaltar la contribució de les Balears a

aquests indicadors, pel pes que suposen les Illes en el turisme espanyol, al que hauríem d'afegir la concentració de l'oferta turística.

Des del punt de vista quantitatiu, pel que fa a la gestió del turisme, els plantejaments de caràcter internacional derivats de la sostenibilitat, créixer en qualitat més que en quantitat, són presents en els discursos dels responsables turístics de les Illes Balear, des de principis dels anys vuitanta. A mesura que ens acostam a l'actualitat. Aquest referents mundials de "bones pràctiques turístiques" van assolint un protagonisme en l'exposició de motius de les iniciatives legislatives, assolint un gran protagonisme en les lleis aprovades durant les dues darreres legislatives.

Durant aquests anys que hem analitzat no hem trobat cap factor de caràcter local que hagi condicionat la demanda turística en el sentit de crear una crisi o de limitar l'afluència.

Aquest fet, ens permet arribar a la conclusió de la relativa poca capacitat d'intervenció que tenen les administracions i els poders públics autonòmics, malgrat els esforços legislatius i planificadors, per aconseguir el model turístic desitjat expressat a través dels moviments polítics, socials i culturals.

Partim de la idea que el turisme és un dels segments valuosos de l'economia global. Pel que fa a les conseqüències de la globalització, podem dir que les Balears han participat d'aquest procés d'una manera plena.

S'han convertit en un territori de destí per al turisme mundial. Això ha suposat que el mercat global del turisme i els fluxos de capital hagin trobat una gran oportunitat de negoci a les Illes. Hem de tenir en compte que aquest procés parteix d'una economia internacionalitzada des dels anys seixanta, de la mà dels majoristes de viatges europeus.

Les filials estrangeres de les corporacions multinacionals financen les seves inversions a partir de diverses fonts, que inclouen crèdit en mercats locals i internacionals, subsidis governamentals i el cofinançament de les empreses locals.

Des de mitjans dels anys noranta del segle passat moltes empreses hoteleres han fet front a la competència mitjançant l'expansió cap a mercats estrangers i esdevenint multinacionals. Una de les seves plataformes han estat precisament les oportunitats derivades del desenvolupament de les tecnologies de la informació i la comunicació i d'aquesta manera treure profit de l'economia de les xarxes

L'altra cara de la moneda és la participació de les empreses turístiques d'origen mallorquí i eivissenc que han cercat les oportunitats de negoci turístic a altres territoris,

afavorits per la desregulació econòmica de molts de països i les facilitats oferides pels distints governs.

A la vegada podem concloure que, malgrat aquesta globalització d'inversions turístiques generals, aquestes parteixen d'uns vincles geogràfics, que podríem nomenar en certa manera colonials i culturals, per tant ens qüestionem fins on arriba, el paper dels poders fàctics d'aquestes corporacions sobretot als països emergents que depenen en gran part de la Inversió Exterior Directa per a la construcció d'equipaments i infraestructures turístiques.

El paper de l'estat, a partir de la desregulació selectiva de diversos mercats, com és el cas de l'aeri, canvià totalment les regles del joc d'aquest sector, perdé una capacitat decisòria a l'hora de regular aquest mitjà de transport.

Pel que fa a les conseqüències que això suposa a les Illes Balears, tenint en compte que els aeroports són les principals portes d'entrada a Mallorca, Menorca i Eivissa, implica que la principal via d'accés del turisme, així com el servei públic que suposa el transport per als ciutadans locals, respon bàsicament a interessos privats de les companyies aèries, a la vegada que és competència de l'Estat central. Volem remarcar que tot això es veu condicionat encara més pel factor de la insularitat.

L'augment del poder del capital front al treball n'és una evidència palpable a les Illes Balears, en el sentit que les Illes atreuen treballadors immigrants, precisament pel dinamisme econòmic del turisme, però les seves condicions laborals continuen essent precàries en molts de casos, malgrat això el flux migratori no para de créixer. i l'Índex de Pressió Humana, ja sigui el mínim i el màxim, no es frena i presenta una tendència cap a l'augment. Tot això suposa una pressió sobre el territori pel que fa recursos naturals, infraestructures, equipament i habitatges.

Pensem que la relació i l'anàlisi dels moviments migratoris i el turisme, durant les darreres quatre dècades, planteja un ampli camp de recerca des del punt de vista quantitatiu i qualitatiu que és pot aprofundint en els debats polítics que genera.

L'altra cara de la moneda són els territoris amb poca viabilitat econòmica dins de l'economia global, que expulsen econòmicament als seus habitants.

Consideram un tema global les preocupacions medi ambientals que tenen un ressò als organismes mundials pertinents, com ara el canvi climàtic, amb totes les seves causes i conseqüències. A les Illes Balears els temes de l'entorn conviuen amb una preocupació per el territori local: espais naturals, recursos hídrics, recursos energètics, gestió de la contaminació, tractament de residus, a la vegada que es plantegen les preocupacions pels

reptes a escala planetària. Aquest fet és veu reflectit amb iniciatives legislatives que porten al seu títol la paraula “sostenibilitat” i als discursos dels responsables polítics.

L'economia nomenada informacional ha trobat en el turisme un sector on expandir-se en pràcticament tots els elements que componen el sistema turístic i afavorint a la vegada al seu creixement. La popularització de les illes se'n ha vist afectada en gran mesura. Podem citar com exemples les aplicacions de geolocalització, xarxes socials, comercialització “d'experiències”, etc.

Pel que fa a les conclusions que hem extret, analitzant la política turística dels diferents àmbits geogràfics, podem constatar, en primer lloc que la seva evolució transcorre a uns passos enrere del creixement del fenomen del turisme, en cap cas és en paral·lel.

En el sentit que el desenvolupament i expansió del mercat del turisme té un ritme més accelerat que les respostes polítiques, que intenten pal·liar els efectes que ecològicament, socialment i culturalment s'haurien de corregir i gestionar, ja que són valorades com a negatives per gran part de la població.

El mateix concepte de política turística ha anat evolucionant i ho podem sintetitzar de la següent manera:

Es parteix als inicis d'una perspectiva sectorial econòmica, en línia a aconseguir inversions per a la implantació de les infraestructures, equipaments i promoció per a atreure la demanda que permeti un creixement econòmic del territori.

A l'actualitat el context turístic és valorat com a molt complex. Això suposa que l'activitat política al respecte, en un marc democràtic i autonòmic, representa la capacitat de decidir i mantenir prioritats enfront de diverses demandes, a vegades oposades de diferents sectors socials; decidir com s'utilitzen els recursos, coordinar els objectius que poden ser oposats i cercar una coherència general; ésser capaços d'imposar pèrdues o limitar beneficis als grups poderosos, que a vegades poden actuar com a poders fàctics; finalment, saber representar els interessos difusos i no organitzats, a més dels organitzats i concentrats dels interlocutors socials.

Aquesta nova concepció de la política conviu amb la desregulació, liberalització i privatització de sectors claus del turisme com els transport aeri, eixos del fenomen de la globalització. Aquest fet ens fa pensar que la capacitat de la política turística per aconseguir els objectius marcats, topa amb unes limitacions imposades pel capitalisme global.

Pel que fa a la tasca política dels organismes internacionals competents, com ara Les Nacions Unides i l'Organització Mundial del Turisme. Podem destacar en primer lloc l'impuls de les facilitats per a la mobilitat a partir del 1954, i la promoció del desenvolupament del turisme per a contribuir al desenvolupament econòmic, comprensió internacional, la pau, la prosperitat i el respecte universal als drets humans, ja l'any 1975.

Pensem que es tracten d'uns objectius compartits quasi universalment i que no presenten discrepàncies com a declaració de principis.

De les mateixes declaracions de l'OMT, es pot concloure que l'evolució del turisme, implica amb major o menor mesura un conjunt de lacres de les que destacam, l'explotació sexual en turisme, en la vessant més condemnable que és la infantil.

En les declaracions sobre turisme sostenible, es reconeix implícitament, que hi ha tot un conjunt d'impactes del turisme que s'han de corregir o minimitzar.

També amb les declaracions de Turisme i canvi climàtic, s'exposa la contribució de les activitats turístiques a la contribució de l'escalfament del planeta.

Volem incloure a les conclusions, l'esment que fa l'OMT a la política local del turisme, ja que es varen dedicar cinc fòrums entre el 1995 i el 2007. Destacam que en cada un dels fòrums el paper que s'adjudica a les administracions locals va guanyant protagonisme.

Una de les idees que se'n extreuen del primer del fòrums, el de Cadis del 1995, són les recomanacions de no interferir en els temes del sector operacional privat i que la competitivitat es basa en els interessos de les empreses privades. En definitiva es considerava que els poders públics locals han de tenir un paper primordial de facilitadors de l'activitat turística, des d'una òptica mundial.

A més a més han de ser uns bons amfitrions, i és per això que hi ha d'haver campanyes de recepció a escala local. Es considera que aquestes campanyes tenen una funció pedagògica per associar a la població local en el desenvolupament turístic i donar-li a conèixer la seva importància. En aquest sentit el 2006, la Conselleria de Turisme del Govern Balear llançà una campanya amb el lema: "Un turista un amigo".

Al següent Fòrum de Bali del 1996, és dona un paper més rellevant a les administracions locals en el sentit de que són les responsables de l'equilibri entre les comunitats locals i els turistes. A la vegada que les comunitats locals han de ser participants de la planificació turística. Es valora també, que els parlaments i les institucions representatives del poble han de tenir un paper significatiu en la formulació de la política turística.

Finalment en els següents fòrums podem concloure que les administracions locals són les encarregades de vetlar per el turisme sostenible, amb tota la complexitat que això implica i fer complir el Codi Ètic Mundial del Turisme de 1999.

Pel que fa a la política turística de la Unió Europea, corroborant les idees citades pels autors consultats, en el corresponent apartat de la recerca, ens permet arribar a la principal conclusió que és la concepció per part de la Unió Europea, que el turisme és una prerrogativa dels estats membres. En aquest sentit el rol de la Unió Europea és el de promoure la competitivitat i el desenvolupament de les empreses del sector.

A la vegada es marca l'objectiu del lideratge turístic d'Europa en el món, que ha de servir com a instrument per a la creació de riquesa i ocupació.

No podem de deixar de considerar el paper d'Europa en temes tangencials al turisme, però d'una gran importància com són:

- La protecció dels consumidors,
- La promoció cultural,
- Instruments legislatius i financers als que s'han d'adaptar els estats membres.

-La promoció de la formació i l'ocupació en el sector turístic

-Promoció de segments com el turisme rural, cultural, juvenil i social.

-Política de transports. En aquest sentit hem de fer esment a la política comunitària per a la liberalització del sector aeri.

-La promoció de la sostenibilitat en el camp del turisme.

-La protecció del medi ambient

-El finançament de projectes relacionats amb el turisme.

-La reactivació del sector turístic durant i després del COVID-19

Entenem que és una investigació que queda pendent, però molt interessant esbrinar i analitzar quins han estat els projectes que han tingut a veure amb el turisme finançats per Europa a les Illes Balears. Quins eren els objectius i avaluar quins han estat els seus resultats i fer-ne una valoració.

Pel que fa a les conclusions de la política turística a l'àmbit de l'Estat Espanyol les podem citar en base a la importància econòmica que ha tingut el turisme des dels anys cinquanta del segle passat a l'actualitat.

L'evolució de la política espanyola, respecte al turisme, d'aquests anys des del 1950 al 2020 evidentment han passat per moltes etapes.

En primer lloc hem de destacar la creació l'any 1951 del Ministerio de Información y Turismo. Però molts d'analistes consideren que no es va veure fortament i pràcticament

potenciat fins el Pla d'Estabilització del 1959, a l'hora que s'establia una complicitat política amb els empresaris per a promocionar el sector turístic, com així ho posen de relleu els instruments normatius que s'aproven.

El turisme internacional a l'Espanya d'aquests anys generà una percepció de tolerància social i d'acabar amb la imatge d'aïllament, a la vegada que fou un instrument per emblanquinar el règim franquista.

Tot això, a més de ser una important font de divises que calia explotar. La ratificació dels estatuts de l'OMT, l'any 1974, per Franco en seria una mostra.

La divisòria que volem destacar sintèticament és el canvi de règim que comença amb la mort del General Franco l'any 1975, però que no suposà un canvi immediat amb la política turística. Haurem d'esperar a l'aprovació de la Constitució de 1978, que preveia la transferència de les competències turístiques a les que llavors serien les Comunitats Autònomes, la qual cosa succeí una vegada aprovats els estatuts d'autonomia i les primeres eleccions autonòmiques, que possibilitaren la constitució dels parlaments autonòmics i la formació dels respectius governs.

Tot i això l'Estat espanyol continuarà exercint el poder en temes de caràcter turístic, en base a institucions que depenen del Ministeri del Govern Central. Les principals competències estatals les trobam en el transport i la promoció de la marca Espanya, mitjançant la institució Turespaña, desplegada a més de 47 mercats exteriors a través e la seva xarxa d'oficines.

A partir de la crisi del 1973 i 1974 i els anys següents fins l'arribada al poder del PSOE, el 1982 ja es comencen a plantejar a nivell espanyol tot un conjunt de problemàtiques del sector turístic com són les necessitats de gestionar l'ordenació de l'oferta turística i la seva modernització; el condicionament de les instal·lacions; minimitzar els impactes negatius com ara la saturació i la contaminació:

La resposta entre d'altres a aquestes problemàtiques fou el Tercer Plan de Modernización Hotelera i el reglament de la Ley de Espacios Naturales.

A partir del 1983, les competències del turisme seran transferides a les comunitats autònomes. Aquest fet ens marca una nova etapa.

També volem concloure que el traspàs de competències turístiques a les autonomies no significà buidar de contingut les accions del govern central, respecte al turisme. En aquest sentit volem destacar que l'àmbit del turisme no ha deixat d'estar present en les actuacions del Govern de Madrid i formar part de la identificació dels ministeris. Com

ara “Ministerio de Transportes y Turismo” o la nomenclatura actual “Ministerio de Industria, Comercio y Turismo.

En aquest sentit es marcaran objectius de caràcter estratègic com ara la diversificació del producte turístic, la potenciació d’un turisme alternatiu, cultural, en el context d’un turisme de masses de sol i platja dominant.

A partir dels anys vuitanta Espanya es consolida com a un líder mundial del turisme, ja sigui pel nombre de visitants com pels ingressos turístics que capta.

Aquest fet anirà acompanyat de tot un conjunt d’accions com ara:

- La declaració de més de quaranta Patrimonis Mundials de la Humanitat per part de la UNESCO.

-La Declaració d’una cinquantena de declaracions de la Reserva de la Biosfera

-Comptar amb una dotzena de Parcs Nacionals

-La posada en marxa del turisme social

-La reinvençió del turisme de Balneari

-L’aprovació de la Llei de Costes del 1988

- La Llei de Conservació dels espais naturals del 1989

També a l’àmbit estatal s’aniran elaborant plans estratègics per al turisme com ara:

-Plan Marco de Competitivitat del Turismo Español (Plan Futures) el 1992.

-Plan Marco de Competitivitat del Turismo Español (Plan Futures II) el 1996.

-Plan del Turismo Español Horizonte 2020. El 2008-2012

-Plan Nacional Integral del Turismo 2012-2015

-Plan Integral de Calidad del Turismo Español (PICTE) el 2012

-Directrices Generales de la Estrategia de Turismo Sostenible de España 2030, 2019

Durant aquests anys s’ha produït una diversificació de la demanda en base a la promoció del turisme cultural; natural i rural; de creuers; i de reunions, incentius, congressos i esdeveniments.

A la vegada el concepte del desenvolupament sostenible va impregnant els discursos i les iniciatives sobre turisme.

Amb tot això Espanya rebé el 1983, 41.263 milions de turistes i el 2019, havia duplicat aquesta xifra amb 82.808 internacionals.

No podem deixar de comparar el mateix període amb les Illes Balears. El 1983 es reberen 4.446 milions de turistes. El 2019 s’arribà a la xifra de més de 16 milions. En aquest cas la xifra es triplicà.

En aquest sentit el 1983 les Illes Balears suposaven el 10.77% de les arribades turístiques i el 2019 el 19,85 % del conjunt de l'Estat.

La consideració de l'especialització turística de les Illes Balears a l'Estat Espanyol és un referent de primer ordre, generant una imatge de gran consolidació del sector.

A partir del pes del turisme de Balears en el context espanyol, valorem que els diferents interessos, pel que fa a la política espanyola i els interessos a nivell de Balears, en alguns casos explicat per un tema d'escala i d'insularitat i escassetat de territori, no sempre coincideixen. El valor de l'espai agrari i la seva pressió urbanística que es pateix a nivell insular, no és el mateix que a molts d'indrets peninsulars, i sobretot al que els darrers anys s'ha anomenat " la España vaciada". Concretament aquest debat prengué forma a l'hora de discutir la legislació en referència a la promoció del turisme de golf.

Pel que fa a les conclusions a partir de l'anàlisi de la política turística de Balears i fent especial esment a la política turística parlamentària entre el 1983 i 2020 podem concloure:

A partir de l'any 1983 que es constitueix el primer Parlament de les Illes Balears i comença l'etapa autonòmica i tenen lloc la transferència de les competències per a legislar sobre turisme, es dona la circumstància, per primera vegada, amb les institucions d'autogovern, la possibilitat de legislar des de les Balears i per tant la possibilitat de que les sensibilitats expressades des de la població local tinguin un ressò a nivell polític i es pugui dissenyar un model territorial i turístic.

Tot i la importància de la nova etapa d'autogovern que comença amb el 1983, el turisme de masses a les Illes Balears tenia molts d'anys d'història i de recorregut, sobretot a partir dels anys seixanta.

El turisme era un sector econòmic del tot consolidat i amb molt de pes en l'estructura econòmica de Mallorca i d'Eivissa sobretot. El seu model estava assentat i l'herència d'aquests anys marcarà en gran part el desenvolupament del futur de les polítiques proposades.

Podem valorar que les competències turístiques són molt ben rebudes per a les forces parlamentàries, en aquest sentit podem parlar d'una autocomplaença per poder-se autogovernar en el sector que és tant important per a les Illes.

Les competències que es reserva l'estat central pel que fa a la promoció d'Espanya a l'exterior no generen problemàtica, fins i tot això es fa pales a les fires anuals a Madrid de FITUR, on es poden trobar els estants de les comunitats autònomes i el d'Espanya.

El tema que si ha generat una certa discussió és la gestió dels aeroports i ports que està centralitzada i el Govern Balear no en té competències. Ens hem referit al llarg de la recerca a aquest tema, per la importància estratègica que suposa controlar la porta d'entrada turística per a poder assolir el model turístic desitjat.

En aquest sentit la rendibilitat dels aeroports no és gestionada per les finances autonòmiques.

Les marques turístiques de cada una de les Illes Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera, ja estaven posicionades i eren reconegudes de forma singular pel mercat turístic internacional. La qual cosa es tindrà en compte per a les campanyes de màrqueting turístic.

La diferent idiosincràsia de cada una de les Illes, que configuren les Balears, ha suposat en tot un conjunt de casos adaptacions o la possibilitat de legislar per a cada una de les Illes, com així es desprèn dels discursos polítics i dels títols de les lleis.

Encara que hi hagi molts de factors comuns en els models turístics de cada una de les illes, es poden trobar també diferències derivades de les característiques territorials, històriques, poblacionals, de les relacions exteriors i diferents sensibilitats respecte al territori.

Pel que fa al turisme són evidents els diferents ritmes del desenvolupament del turisme, de les activitats turístiques, especificitat de recursos turístics, diferent especialització de productes turístics, diferent oferta i també diferent segmentació de la demanda.

Amb això volem dir que les illes Balears no són monolítiques en cap cas i les sensibilitats polítiques poden passar perquè els representants polítics es puguin identificar més amb la seva illa, que no amb el partit pel que han estat elegit. Aquest fet es posa de manifest en alguns dels debats parlamentaris.

Entenem que el plantejament de la política turística insular no s'ha basat en l'acció de les institucions insulars, com ara els Consells de cada una de les Illes i els ajuntaments que les configuren. Aquesta concepció podria ser un punt de partida per a una nova recerca.

Una altra conclusió, pel que fa a la valoració de la importància i dependència econòmica del turisme, és acceptar resignadament i sense paliatius aquesta realitat, però en pràcticament totes les intervencions, des de la I legislatura fins a la darrera, es manifesta que no és el millor. Sempre es planteja els desig d'una economia diversificada, encara que el motor per a aconseguir-ho estigui en el turisme. A hores d'ara no es poden

posar d'exemple accions de govern que hagin aconseguit l'objectiu de la diversificació de l'estructura econòmica, ans el contrari.

El tema de la regulació i l'ordenació de l'oferta turística és el tema més important de l'exercici de les competències en matèria turística. Podem valorar que han estat molts els esforços per contenir el creixement de l'oferta i millorar la seva qualitat, des de la I Legislatura fins pràcticament la darrera. Tot i això entre el període estudiat (1983-2020) l'oferta turística d'allotjament ha seguit creixent, moderadament en termes relatius any per any, però s'ha incrementat en 177.274 places durant aquest període. S'ha passat de 266.421 places legalitzades al 1983 a 443.705 el 2020.

Per tant podem deduir que els instruments legislatius per a controlar i moderar el creixement, no són infranquejables i sempre queden algunes enclotxes, a través d'excepcionalitats que permeten la incorporació de noves places d'allotjament al mercat turístic.

Dins la línia de l'ordenació de l'oferta turística hem de parlar de la modernització dels allotjaments turístics. És un tema que presenta un consens en el debat polític i pensam que s'han aconseguit els objectius, sobretot a partir de la legislació. Des de 1999 els nous hotels han de ser de 4 o 5 estrelles.

Seguint amb el mateix tema, les postures polítiques es mouen entre: permetre un creixement moderat de l'oferta, les postures que a partir del creixement plantegen un creixement zero i darrerament es parla de propostes de decreixement.

El tema de la diversificació turística és una de les constants en els discursos sobre política turística. El que passa és que el context, amb els pas dels anys ha anat canviant.

Les primeres propostes de diversificació del producte turístic eren acceptades majoritàriament. De fet podríem dir que s'ha aconseguit un cert grau de diversificació del producte, el tema és que aquesta diversificació s'ha sobreposat una sobre l'altra i en conjunt, la demanda ha continuat creixent ocasionant massificació i saturació. El turisme de ciutat, cultural, rural, de creuers, esportiu, cicloturisme, golf, d'espais naturals, de congressos, etc. Conviu amb un turisme de sol i platja majoritari, que ha seguit creixent durant aquests anys. A més a més les característiques de les Illes permeten que un turista de platja al matí pugui ser un turista de ciutat a la tarda, sobretot si fa mal temps.

A la diversificació hi hem d'afegir i relacionar el concepte de la desestacionalització.

La desestacionalització és un objectiu que és present durant tot el període en el que es refereix la recerca. El problema deriva, per una part, dels condicionants climatològics,

sobretot pel turisme de sol i platja i dels calendaris escolars i laborals (aquets cada vegada més flexibles, fins arribar al concepte de “nòmades digitals”).

En principi el plantejament és aconseguir diversificar el producte turístic i d'aquesta manera poder repartir la demanda turística d'una manera més equitativa durant tot l'any. Afirmem que aquest objectiu no s'ha assolit.

Podem dir que l'estacionalitat, i les seves conseqüències negatives, és una realitat que s'incrementa com així ho constata l'Indicador de Pressió Humana, el màxim sempre el trobam al mes d'agost i per una altra banda el desenvolupaments d'altres productes incrementen la pressió sobre el territori durant més mesos.

Destacam en aquest sentit l'impacte de l'arribada dels megacreuers a Palma, Maó i Eivissa, l'increment del turisme de ciutat i d'interior, d'espais naturals, senderisme, el turisme esportiu d'esdeveniments internacionals, el cicloturisme, el turisme de golf, el turisme de Congressos, el turisme rural. En definitiva. més que una repartició, el que és produeix és un increment.

Les conclusions respecte als debats entre el turisme i els espais naturals són força complexos. Podem partir de la relació entre el binomi turisme i natura, que si el desitjable fou que tinguessin una relació simbiòtica, la realitat s'imposa i més aviat acaba convertint-se en conflictiva.

En una primera etapa parlamentària, una gran part de l'activitat es basà en els debats de protecció dels espais naturals amenaçats per urbanitzacions residencials i de caràcter turístic. Per tant hi havia una percepció d'enfrontament directe entre els interessos dels constructors i dels turístics enfront dels conservacionistes. Aquesta situació evolucionà fins a l'acceptació general, que els espais naturals són els principals recursos d'atracció de visitants i per tant havien de ser preservats.

Amb tot això és protegiren espai per espai fins a arribar a una planificació territorial que definia els espais naturals i la seva protecció. La majoria dels espais, que en el seu moment generaren batalles parlamentàries per a la seva protecció, avui tenen l'aixopluc de figures proteccionistes reglamentades com ara el Parc Nacional de Cabrera, els parcs naturals, reserves naturals, etc. El consens actual sobre la seva protecció podem afirmar que és general.

En aquest sentit és una realitat la creació de la “Xarxa d'espais naturals de les Illes Balears” que suposa el 15.69% del territori de les Illes Balears protegit.

De totes maneres hem de plantejar-nos que passa amb el 84,69% restant del territori, que ha anat assistint durant aquets anys a albergar el creixement urbanístic residencial, de

serveis, infraestructures i equipaments. A la vegada que s'incrementa l'ús dels espais naturals amb hàbits cada vegada més "urbanites" d'oci.

Durant aquets anys figures internacionals com la de Reserva de la Biosfera ha afectat a la totalitat de l'illa de Menorca i la de Patrimoni Mundial de la Humanitat està relacionada amb Eivissa i la Serra de Tramuntana de Mallorca.

En aquest sentit volem destacar que a l'hora de defensar la protecció del medi ambient en són presents arguments basats en documents de caràcter internacional, juntament amb la pressió ciutadana.

Per tant la valoració de l'activitat política respecte a la conservació dels espais naturals i culturals s'ha de reconèixer que ha tingut la seva importància. Ara bé les problemàtiques no acaben. És necessària la gestió dels espais naturals per fer front a l'allau de visitants que any rere any va augmentant.

No podem deixar de valorar que el consum de territori per a urbanitzacions durant aquets anys no s'ha aturat, per tants els plans urbanístics i territorials han estat expansius.

En aquest sentit ens plantejem l'interès de fer-ne un anàlisi a través de les sèries de fotografia aèria que ens permetriem constatar aquest procés urbanitzador i de construcció d'infraestructures des del 1983 fins a l'actualitat. Afirmem que s'ha transformat intensament el territori de les Illes amb un impacte molt més dimensionat que el que suposà els dels anys seixanta i setanta del segle passat.

En aquest sentit vull destacar que a vegades dins l'imaginari col·lectiu es parla del creixement turístic d'aquestes dècades, els seixanta i setanta, com les culpables dels grans impactes territorials que donaren lloc al concepte Balearització. Ho compartim en certa manera, però s'ha de contextualitzar que amb la perspectiva actual els impactes foren inferiors que els de les darreres quatre dècades.

Volem ressaltar que des dels anys en que es popularitza el concepte de sostenibilitat, a partir dels noranta, i la seva branca del turisme sostenible, i se'n comença a fer-ne referència en seu parlamentària són molt pocs els objectius assolits en aquest sentit. Voldria posar l'exemple de l'autorització de piscines a urbanitzacions a prop de platges i la prohibició d'omplir-les d'aigua per l'escassetat del recurs. La pressió sobre els recursos naturals ha estat constant i en creixement.

La relació del turisme amb el territori no presenta cap mínim de dubte. El debat l'hem trobat al pas dels anys amb quin dels dos sectors ha de ser prioritari. Amb el transcórrer del temps, les sensibilitats s'han anat decantant cap a la idea de que el turisme s'ha d'adaptar a la planificació territorial. Durant la recerca hem fet referència als

documents de caràcter territorial, encara que consideram que és una línia que es pot aprofundir i desenvolupar molt.

Una altra conclusió és sobre la gestió i la inversió pública de les zones turístiques saturades. Des dels primers anys de l'autonomia ja es parla de la problemàtica de les zones turístiques que han tingut una mala planificació, que pateixen un deteriorament urbanístic, que tenen oferta obsoleta.

Volem destacar que s'han aprovat tot un conjunt de plans de rehabilitació d'aquests indrets, accions d'esponjament i construcció de zones verdes, facilitats per a les empreses per a la millora dels hotels... i fins i tot lleis amb certa transcendència específiques. Però es tracta d'un tema recurrent, sempre d'actualitat i que determinats topònims porten connotacions d'una certa negativitat com són sobretot. Magalluf, a Calvià, la Platja de Palma a Mallorca i Sant Antoni a Eivissa.

Ens basem en que als problemes de l'entorn urbanístic, aquets indrets són també els principals escenaris de comportaments incívics, normalment amb transcendència als mitjans de comunicació locals i internacionals, per part d'alguns turistes.

Tot això contribueix a una mala imatge (segons els estàndards), però que continua essent un model d'èxit per a determinats segments de la demanda turística que garanteix un benefici a determinats empresaris. La prova d'això la trobam amb l'aprovació, l'any 2020 d'un inèdit Decret llei contra el turisme d'excessos per a la millora de la qualitat turística, que només és d'aplicació a determinades zones de Mallorca i Eivissa.

Aquest fet posa en evidència l'existència d'un turisme no desitjat, per una gran part de la població, però existent des dels anys vuitanta i fins a l'actualitat. Caldrà esperar l'eficàcia del Decret llei per acabar amb aquestes pràctiques incíviques i valorar-ne la seva aplicació.

Una següent conclusió és la que fa referència a l'acceptació de la fiscalitat sobre les estades turístiques. Si bé fou uns dels temes més polèmics, la implantació de la primera ecotaxa, a partir de l'aprovació de la segona no es percep pràcticament oposició empresarial ni política. El que sí desperta discrepàncies és el destí de la recaptació.

Les conclusions que hem extret arran de la relació de la COVID-19 i el turisme són les següents:

L' "explosió" de la pandèmia, arriba a la vegada que la màxima expansió del turisme internacional, per tant les adopcions de mesures per frenar els fluxos turístics internacionals suposaven un fre a un sector en plena expansió i els efectes econòmics de dimensions catastròfiques i sense precedents.

Com més pes tenia el turisme a l'economia més profunda fou la crisi. Per tant tot això creà un ambient d'inseguretat, por i malestar per les mesures del confinament i la seva evolució.

La posada en marxa de la gestió per part de les administracions competents amb els ERTOS tingué un especial significat per als territoris dependents econòmicament del turisme, fou el cas de Balears.

Es posà en valor les accions de les polítiques institucionals per a tornar a posar en marxa el sector turístic.

Durant aquest període es va prendre consciència d'engegar projectes encaminats a aconseguir un nou model econòmic, que passava per la diversificació.

Des de la segona meitat del 2021 hi ha una represa de les activitats turístiques i els indicis indiquen que el 2022 s'assoliran les dades pre pandèmiques, a la vegada que, les illes han assistit a l'augment de l'adquisició de finques i residències per població internacional. Aquest augment de la demanda ha suposat un increment del preu dels habitatges.

Pot ser s'imposi un nou model turístic, però no arribarà com a un projecte polític de consens entre diferents ideologies i interessos econòmics són molts els interessos confrontats.

La darrera llei aprovada en matèria turística, pel Parlament de les Illes Balears: "Llei de Mesures urgents per a la sostenibilitat i la circularitat del turisme de les Illes Balears del 31 de maig dels 2022", aprovada amb un consens relativament ampli de forces polítiques i organitzacions empresarials, pot significar noves perspectives.

11. Bibliografia, fonts i webgrafia

- AECIT, 2002. Nuevas tendencias del ocio y el turismo, su especial problemática en destinos singulares. Madrid
- AETIB, Agència d'estratègia Turística Illes Balears, Conselleria Model Econòmic Turisme i Treball. 2021. Pla Territorial de Sostenibilitat Turística en Destinacions. Palma.
- AETIB, GOIB. 2020. "El Turisme a Les Illes Balears." Agència d'Estratègia Turística de les Illes Balears: 1–16.
- AETIB, GOIB. 2021. "El Turisme a Les Illes Balears. Anuari 2020." Agència d'Estratègia Turística de les Illes Balears.
- Aguiló Pérez, A. (coord.). 1987. Llibre Blanc del Turisme a Les Illes Balears. Palma: Universitat de les Illes Balear i Conselleria de Turisme.
- Aguiló Pérez, E. 1981. El Turismo en las Baleares. Palma.
- Aguiló, A. Comas, M. Salas, B. 2010. Globalització: Visions Críiques Actuals. Palma : Edicions UIB https://encore.uib.es/iii/encore/record/C__Rb1930971?lang=cat (Maig 18, 2022).
- Aguiló, E. (Director), A. (Director) Riera. 2009. Llibre Blanc del Turisme de les Illes Balears : Cap a una Nova Cultura Turística / Direcció: Antoni Riera Font i Eugeni Aguiló Pérez ; Coordinació: Aina M. Ripoll Penalva. Palma : Universitat de les Illes Balears.
- Aguiló, E. 1990. "Una Estimación de la Rentabilidad Social del Turismo." Papeles de Economía Española 80: 246–53.
- Aguiló, E. Riera, Rosselló, J. 2001. "Un Modelo Dinámico para La Demanda Turística En las Islas Baleares: Una evaluación del efecto precio del Impuesto Turístico." Document de treball 29: 1–26. <http://scholar.google.com/scholar?cluster=13023833482836515759&hl=en&inst=569367360547434339&oi=scholar>.
- Albertí, Francisco, Valle, E. 2022. 1 Group Impactur Illes Balears. Palma. <https://www.caib.es/pidip2front/jsp/adjunto?codi=2803270&idioma=es>.
- Alemany, B. Ruiz, J.C. Suau, C. 2010. Estudio Sobre Productos Turísticos Emergentes En las Illes Balears. Servicios de Estudios y Publicaciones Cámara de Comercio de Mallorca
- Alenyà, M. (Coord). 1990. "30 Anys de Turisme a Balears." Estudis Baleàrics 37–38.
- Alenyà, M. (Dir.). 1973-1997. Evolució Econòmica de Les Illes Balears Des de 1973 a 2007. Palma.
- Alenyà, M. Navinés, F. 2010. L'economia Balear 1970-2010. Palma: Documenta Balear.
- Alorda, B. 2015. Territori "SmartAdaptat". Memòria Final. smartcity.uib.es. Palma.
- Amer, J. 2003. "Empresariado hotelero e implementación de un impuesto turístico: El Caso de la 'Ecotasa' n Baleares." Cuadernos de Turismo 12: 165–78.
- Amer, J. 2009. "Los debates doble la percepción social del Turismo en las Islas Baleares." Nimbus (24–25): 5–23.

- Amer, Joan. 2006. Turisme i Política. L'empresariat Hoteler de Mallorca. Palma: Documenta Balear.
- Andreeva, E. V. Ushakov, D.S. 2016. "Regional and Demographic Tourists' Inflows Distribution as a Factor of the National Tourism Competitiveness." *Actual Problems of Economics*.
- Antentas, J.Vivas. E. 2009. Resistencias Globales : De Seattle a la crisis de Wall Street. Madrid Ed.Popular
- Antón Clavé, S. 2002 El model turístic a Catalunya enfront de les noves tendències de la demanda. "Revista de Geografia". Núm. 1, pàgs. 119-128
- Aranzadi, José. 1992. "Plan Marco de Competitividad del Turismo Español." *Estudios Turísticos* 115(115): 3-10.
- Aroca, M. 2018. Sindicatos y Turismo de Masas en las Baleares : Del Franquismo a la Democracia. Palma : Documenta Balear,
- Aroca, M. 2018. Sindicatos y Turismo de Masas en las Baleares. Palma: Documenta Balear.
- Artigues, A. Blázquez. M. 2019. "Empresas Multinacionales Turísticas." In *Turistificación Global*, eds. E. Cañada i I. Murray. Barcelona, 199-239.
- Asociación Balear de Periodistas y escritores de turismo. 2006. Cien Años de Turismo en Baleares 1905-2005. Palma: Asociación Balear de Periodistas y escritores de Turismo- IBATUR.
- Ávila, R. Barrado, D. 2005. "Nuevas tendencias en el desarrollo de destinos Turísticos: Marcos Conceptuales y Operativos para su planificación y gestión." *Cuadernos de turismo* 15: 27-43. <http://revistas.um.es/turismo/article/view/18541/17881>.
- Bakar, A. Rosbi, S. 2020. "Effect of Coronavirus disease (COVID-19) to Tourism Industry." *International Journal of Advanced Engineering Research Science* 7(4).
- Barceló, D. 2006. "Proyección Turística al exterior de Baleares." En *Cien Años de Turismo En Baleares 1905-2005*, Palma: ABPET, 85-91.
- Bauzá, F.J.(Dir.) Melgosa, F. (Dir.). 2020. El turismo después de la pandèmia global. Análisis, perspectives y vías de recuperación. AECIT
- Bayon, F. (Dr.) et alter. 1999. 50 Años del Turismo Español. Un Análisis Histórico Estructural. Centro de Estudios Ramón Areces y Escuela Oficial de Turismo. Madrid.
- Beas Secall, Lorena. 2012. "Los Planes de Excelencia Turística en España (1992-2006)." *Scripta Nova* XVI.
- Beltran, C. 2015. El model turístic menorquí. Palma: Documenta Balear.
- Bengochea Morancho, A.. 2009. "Hacia una Política Turística en Europa: Directrices y Tendencias Recientes." *Revista de Análisis Turístico* (7): 5-21.
- Bennàssar, B. 2002. Turisme amb rostre humà. Palma Publicacions dels Centres d'Estudis de Mallorca.
- Bespertov, V. 2015. "Future Traveller Tribes 2030 Tomorrow's Traveller." *Aviation It Form*: 70. http://www.amadeus.com/web/amadeus/en_1A-corporate/Amadeus-

Home/Travel-trends/Travel-community-trends/Future-Traveller-Tribes-2030/1319623906608-Page-AMAD_SolutionDetailPpal.

- Binimelis, J. 2002. “Canvi Rural i Propietat Estrangera a Mallorca.” a l’espai Turístic, Palma: Institut d’Estudis Ecològics, 207–236.
- Bintaned, M. 2013. “Las Innovaciones En La Historia de La Aviación Comercial.” UIB. Tesi Doctoral.
- Blanco, A. et alter. 2021. Diccionario de Turismo. Madrid: Cátedra.
- Blasco, A. Segura, F. Oliver, P. (eds.) 2007. Legislació Turística. Palma: Institut d’Estudis Autònoms.
- Blázquez, M. 2016. Turismo y Crisis, Turismo Colaborativo y Ecoturismo. Societat d’Història Natural de les Balears.
- Blázquez, M., I Murray, Garau, J. 2002. El Tercer Boom. Indicadors de Sostenibilitat del Turisme de les Illes Balears 1989-1999. Palma: Leonard Muntaner i Centre d’Investigació i Tecnologies Turístiques de les Illes Balears.
- Brundtland, G. H. 1987. “Informe de La Comisión Mundial Sobre Medio Ambiente y el Desarrollo: Nuestro Futuro Común 1987 (Informe Brundtland).” Documentos de las Naciones.
- Buades, J. 2009. Do Not Disturb Barceló : Viaje a las entrañas de un imperio turístico. Ed. Icaria. Barcelona :
- Buades, J. Cañada, E. Gascón, J. 2015. El Turismo en el inicio del milenio: Una lectura crítica tres voces. Asturias: Foro de Turismo Responsable, Red de Consumo Solidario.
- BURKART, A. MEDLINK,S. 1981. Tourism: Past, Present Future. London: Heinemann.
- Cals, J. 1974. Turismo y Política Turística En España. Barcelona: Ariel.
- Cals, J. 1991. “La Política Turística de l’Estat.” Estudis Baleàrics: 125–32.
- Cañada, E. I. Murray. 2019. Turistificación Global. Perspectivas Críticas en Turismo. ed. Icaria. Barcelona.
- Cañada, E. Murray, I. 2021. #TourismPostCovid19 Turistificació Confinada. Barcelona: Alba Sud Editorial.
- Canalis, J. et al. 2014. “Nuevos Perfiles de Turistas : ¿Estamos Preparados para Satisfacerles ?” Hosteltur.com: 10. <http://www.hosteltur.com/>.
- Canalis, X. 2019. Turisme i Turistes de l’hospitalitat a la Hostilitat. Barcelona: Publicacions de l’Abadia de Montserrat.
- Castagnari, L. 2009. El Desarrollo del Turismo de Masas en Mallorca. Palma de Mallorca: Universitat de les Illes Balears.
- Centre d’Investigació i Tecnologies Turístiques de les Illes Balears (CITTIB). 2001. Els Indicadors de Sostenibilitat del Turisme de Les Illes Balears 1989-1999. Palma. CITTIB.
- CES. 2003. Memòria del CES Sobre l’economia, el Treball i la Societat de les Illes Balears. Palma.
- CES. 2019. Estudi sobre la Prospectiva Econòmica, Social i Mediambiental de les Societats de es Illes Balears a l’Horitzó 2030. Palma.

- CET-WNWTO. 2011. Manual sobre branding de destinos turísticos Manual World Tourism Organization (UNWTO).
- Chang, Chia Lin, Michael McAleer, Vicente Ramos. 2020. “A Charter for Sustainable Tourism after COVID-19.” Sustainability (Switzerland).
- Cirer, J.C. 2002. L’economia d’Eivissa i Formentera en el Segle XX. Palma: Documenta Balear.
- Cirer, JC. 2015. “Turisme.” Enciclopèdia d’Eivissa i Formentera.
- Cocola-Gant, A. 2019. “Gentrificació Turística.” In Turistificación Global, Barcelona, 291–308.
- Colomar, S. 2009. Formentera a l’època Contemporània (1782-2007). Palma: Documenta Balear.
- Comas, A. Huguet, J. Santana, M. 2004. Història de La UGT a les Illes Balears. Palma: Documenta Palma.
- Comas, C. A. Lucas. 2000. “La Implantació de l’ecotaxa les Illes Balears: Debat Ecologista o Debat Geopolític Intraestatal? .” A Evolució Turística de la darrera dècada i disseny de futur, Palma. Institut d’Estudis Ecològics.
- Comisión de las Comunidades Europeas. 1995. Libro Verde de la Comisión. El Papel de la Unión en materia de Turismo.
- Comisión de las Comunidades Europeas. 2001. “Medidas Comunitarias con incidencia en el Turismo (1997/99).”
- Comisión de las Comunidades Europeas. 2010. La Política Europea de Transportes de cara Al 2010: La hora de la Verdad.
- Comisión de Transporte y Turismo. Parlamento Europeo. 2015. Informe sobre nuevos desafíos y estrategias para promover el Turismo en Europa.
- Comisión Delegada del Gobierno de Asuntos Culturales. 2001. “Plan de impulso al Turismo Cultural e Idiomatico.”
- Comisión Europea. 2006. Informe General sobre la actividad de la Unión Europea 2005. Luxemburgo.
- Comisión Mundial sobre la dimensión social de la Globalización. 2004. Por una Globalización Justa: Crear Oportunidades para todos. Ginebra: Organización Internacional del Trabajo.
- Comisión Parlamento Europeo. 2010. 52010DC0352 Comunicación de La Comisión al Parlamento Europeo, al Consejo, al Comité Económico y Social Europeo y al Comité de las Regiones -Europa, primer destino Turístico del Mundo: Un Nuevo Marco Político para el Turismo Europeo /* COM/2010/0352 Final. Bruselas.
- Comissió Europea. 2007. 50 Passos Endavant. Els Grans Èxits d’Europa. Luxemburg: Oficina de Publicacions Oficials de les Comunitats Europees.
- Consell de Mallorca. 2020. “Pla d’Intervenció en Àmbits Turístics de Mallorca (PIAT) Memòria Justificativa.”
- Conselleria de Turisme i Esports, Govern de les Illes Balears. 2015. Plan Integral del Turismo de las Islas Baleares 2015-2025. Palma

- Conselleria de Turisme, Govern de les Illes Balears. 2012. Plan Integral De Turismo de las Islas Baleares 2012-2015. Palma.
- Conselleria de Turisme. Govern de les Illes Balears, Inestur, CAEB (Confederació d'Associacions Empresarials de Balears) 2005. "El Turismo de Golf en Balears 2005."
<http://goo.gl/yO3Zu6%5Cnhttp://www.caib.es/sacmicrofront/archivopub.do?ctrl=MCRST865ZI79736&id=79736>.
- Conselleria de Turisme. Govern de les Illes Balears. 2000. El Turisme a les Illes Balears. Dades Informatives, Any 1999.
- Conselleria de Turisme. Govern de les Illes Balears. 2001. "El Turisme a les Illes Balears. Dades Informatives, Any 2000."
- Conselleria de Turisme. Govern de les Illes Balears. 2003. "El Turisme a les Illes Balears. Dades Informatives 2002."
- Conselleria de Turisme. Govern de les Illes Balears. 2004. Dades Informatives 2003.
- Conselleria de Turisme. Govern de les Illes Balears. 2005. "El Turisme a les Illes Balears. Dades Informatives 2004."
- Conselleria de Turisme. Govern de les Illes Balears. 2006. "El Turisme a les Illes Balears Dades Informatives 2005." *Journal of Chemical Information and Modeling*.
- Conselleria de Turisme. Govern de les Illes Balears. 2007. "El Turisme a les Illes Balears. Dades Informatives 2006."
- Conselleria de Turisme. Govern de les Illes Balears. 2008. Plan Estratégico TIC-Turismo Illes Balears 2008-2011.
- Conselleria de Turisme. Govern de les Illes Balears. 2009. "El Turisme a les Illes Balears. Dades Informatives. 2008."
- Conselleria de Turisme. Govern de les Illes Balears. 2010. El Turisme a les Illes Balears. Dades Informatives-2009. Palma.
- Conselleria de Turisme. Govern de les Illes Balears. 2015. El Turisme a les Illes Balears. Anuari 2014
- Conselleria de Turisme. Govern de les Illes Balears. 2016. "El Turisme a les Illes Balears. Anuari 2015."
- Conselleria de Turisme. Govern de les Illes Balears. 2019. El Turisme a les Illes Balears. Anuari 2018.
- Council of Europe. 2010. "Impact of European Cultural Routes on SMEs ' Innovation and Competitiveness.": 261.
- Cousin, S. 2008. "L'UNESCO et la doctrine du Tourisme Culturel." *Civilisations. Revue internationale d'anthropologie et de sciences humaines*, num. 57 [L'Unesco et la doctrine du tourisme culturel \(openedition.org\)](http://www.openedition.org)
- Delgado, A.M. Oliver, R 2008. *Les Ecotaxes*. Editorial UOC, S.L. Barcelona
- Direccion general de la empresa, Unidad de turismo. 2000. "Por un Turismo Urbano de Calidad."
- Doxey, GV. 1975. "A Causation Theory of Visitor-Resident Irritants: Methodology and Research Inferences." *Proceedings of the Travel Research Association*: 195-98.

- Duran, M. (coord). (coord) Serra. S. 2008. *Les Illes Balears, un ésser viu. 25 Anys d'autogovern (1983-2008)*. Palma: Institut d'Estudis Autònomic.
- Espeso-Molinero, Pilar. 2019. "Tendencias del Turismo Cultural." *PASOS Revista de turismo y patrimonio cultural* 17(6): 1101–12. <http://bit.ly/2qixEVn>.
- Esteve, R. Fuentes, R. 2000. *Economía, Historia e Instituciones del Turismo en España*. Madrid: Pirámide.
- Euromonitor International. 2015. *Top 100 City Destinations Ranking*.
- Euromonitor International. 2017. *Top 100 City Destinations Ranking WTM London 2017 Edition INCORPORATING GLOBAL TRAVEL TRENDS*.
- Europea, Comisión. 2008. *Viajar por Europa 2008 [Material Cartogràfic]: Folleto Desplegable, Mapa / Comisión Europea*. Luxemburgo : OPOCE.
- Europea, Comisión. 2018. "El Turismo y el Transporte en 2020 y en adelante." (2012): 52. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-commission-tourism-transport-2020-and-beyond_es.pdf.
- EUROPEAN TRAVEL COMMISSION. 2019. *European Travel Commission Barcelona Declaration Tourism and Cultural Heritage*. <https://etc-corporate.org/news/recap-of-the-european-year-of-cultural-heritage-2018/>.
- Eurostat. 2008. *Panorama on Tourism - 2008*.
- Exceltur. 2014. "Plan RENOVE de Destinos Turísticos Españoles."
- Exceltur. 2015. *Impactos sobre el entorno, la economía y el empleo de los distintos modelos de desarrollo turístico del litoral mediterráneo español*. Madrid.
- Ferrando, J.J. Et alter. 1997. *Legislació Autònòmica de Les Illes Balears*. Govern Balear. Palma.
- Ferrer, J.L. 2008. "La Lluita pels Espais Naturals. el cas de ses Salines d'Eivissa i Formentera." In *Les Illes Balears, un ésser viu. 25 Anys d'autogovern (1983-2028)*, Palma: Institut d'Estudis Autònomic, 113–130.
- Ferrer, J.L. 2015. *Ibiza, La Isla de Los Ricos*. Barcelona: Editorial UOC.
- Fiores, D. Barrosso, M. 2009. "Una Revisión de La Política Turística Española: Pasado, presente y retos de futuro." *Papers de turisme* (46): 6–21.
- Focus, Special, and Tourism Destination. 2018. *The Gulf Cooperation Council (GCC) Outbound Travel Market with Special Focus on Europe as a Tourism Destination*. The Gulf Cooperation Council (GCC) Outbound Travel Market with Special Focus on Europe as a Tourism Destination.
- Fornaro, L., and M. Wolf. 2020. "Covid-19 Coronavirus and Macroeconomic Policy." SSRN.
- Frangialli, F. 1993. "El Turismo en el Mediterráneo: la Apuesta del Desarrollo Sostenible para un Gran Destino Frágil." *Estudios Turísticos* 119/120: 5–21. <http://www.iet.tourspain.es:20000/img-iet/Revistas/RET-119-120-pag5-21-70855.pdf>.
- Fundació Gadeso. 2014. "Anuari del Turisme de Les Illes Balears 2014." Palma
- Fundació Gadeso. 2015. "Anuari del Turisme de Les Illes Balears 2015." Palma
- Fundació Gadeso. 2016. "Anuari del Turisme de Les Illes Balears 2016." Palma

- Furió, E. 1996. *Evolución y Cambio en la Economía Regional*. Barcelona. Ariel Economía.
- Fuster, B. Et al. 2010. *Crecimiento Internacional de grupos turísticos españoles : Estudios de casos*. Alicante: Universidad de Alicante.
- Garau, J.B. 2008. *El Turismo de Golf en las Islas Baleares*. Ed. Govern de les Illes Balears.
- Garau, Joan B. 2005. “El Turisme de Creuers a Les Illes Balears.” Ed. Govern de les Illes Balears.
- Gemelli, Alicia. 2020. “La Investigación en Turismo: Algunos antecedentes en la materia.” *Rev. Aportes y Transferencias* núm. 18, pàgs.63–89.
- George, S. 2004. *Otro Mundo Es Posible*. Barcelona , Intermón Oxfam,.
- George, S. Soler, J. Intermón Oxfam. 2010. *Sus crisis, nuestras soluciones*. Barcelona: Icaria.
- George, S. Wolf, M. Zulaika, J. 2002. *La Globalización Liberal : A favor y en contra*. Barcelona. Editorial Anagrama.
- George, S., et al. 2012. *¿Hacia Dónde va el Mundo? 2012-2022: La Última Oportunidad*. Barcelona : Octaedro.
- González, F. Miralbell, O. 2007. *Guia de Gestió Pública del Turisme*. ed. UOC. Barcelona: UP07/15029/02256. www.uoc.edu.
- Gösling, S. Scott, D. and Hall, C.M. 2020. “Pandemics, Tourism and Global Change: A Rapid Assessment of COVID-19.” *Journal of Sustainable Tourism*: 1–20.
- Govern de les Illes Balears. 2001. *Dades Informatives, Any 2000*.
- Govern de les Illes Balears. 2010. *El Turisme a Les Illes Balears. Anuari 2010*.
- Govern de les Illes Balears. 2012. “El Turisme a Les Illes Balears. Anuari 2011.”
- Govern de les Illes Balears. 2016. “El Turisme a Les Illes Balears. Anuari 2015.”
- Govern de les Illes Balears. 2016. *Pacte de Reactivació Illes Balears*. Palma.
- Govern de les Illes Balears. 2020. *El Turisme a Les Illes Balears Anuari 2019*.
- Grimalt, J. Torrens, J. Alemany, A. 2016. *Sebastián Barceló. Su vida, su obra, su pensamiento*. Fundación Barceló. Palma.
- Grup d’Estudis de la Naturalesa (GEN-GOB Eivissa). 2003. *El Parc Natural de Ses Salines d’Eivissa i Formentera*. Eivissa: Genial Edicions.
- Grup d’Estudis de sa Naturalesa de ses Pitiüses (GEN). 1991. *La Lluita per Ses Salines*. Eivissa: Editorial Mediterrània-Eivissa
- Grupo de Turismo PwC España. 2012. “Temas candentes del Turismo para 2012. Hacia una mayor competitividad.”
- Guisán, M.C. Aguayo. E. 2006. “Capital humano, industria y turismo en las regiones de países de la UE-25. Modelos econométricos e impacto sobre la producción y el empleo.” *Papeles de Economía Española*: 80–95.
- Hosteltur. 2012. “Retos Estratégicos del Turismo Español para la Legislatura 2012-2016.”

- Hosteltur. 2020. “El Turismo frente a su lado oscuro.”
- Hughes, P. 1994. *La Planificación del Turismo Sostenible. El Proyecto ECOMOST*. Sussex: Federación Internacional de Tour Operadores (IFTO).
- HUNZIKER, W. and KRAPP, K 1942. *Grundriss Der Allgemeinen Fremdenverkehrslehre*. Berna: Universidad de Berna.
- ICOMOS. 1993. “Cultural Tourism. Tourism at World Heritage Sites: The Site Manager’s Handbook.”
- ICOMOS. 1999. “CARTA INTERNACIONAL SOBRE TURISMO CULTURAL La Gestión del Turismo en los Sitios con Patrimonio.”
- Institute for Economics & Peace. 2015. *Global Peace Index 2015: Measuring Peace in a Complex World*. <http://visionofhumanity.org/reports>.
- Institute for Economics & Peace. 2018. “The Economic Value of Peace 2018: Measuring the Global Economic Impact of Violence and Conflict.”: 41. <http://visionofhumanity.org/reports/>.
- Instituto de Estudios Turísticos. 2010. “Balance del Turismo 2009.”
- Invat-tur. 2015. “Destinos Turísticos Inteligentes.” Agència Valenciana del Turisme. Invat.tur. (Valencia): 137. <http://invattur.gva.es/estudio/manual-operativo-para-la-configuracion-de-destinos-turisticos-inteligentes/>.
- IPSOS-OMT 2019. “Estudio global sobre la percepción de los residentes hacia el Turismo Urbano: Impacto y medidas.”.
- Jiménez García, Mercedes. 2009. “Turismo y Union Europea : Una propuesta de politica comunitaria y de innovacion comercial en el Mediterraneo Europeo.”. Tesis Doctoral. Universidad de Sevilla.
- Lanquar, Robert. 2015. “Tourism in the Mediterranean.” *Economic and Social Development of the Southern and Eastern Mediterranean Countries*: 111–126.
- Llano, R. 1999. *La sexta invasión. Alemanes en Mallorca*. Olañeta editor. Palma
- López Palomeque, F. 2004. “La Gestión Pública del turismo en Cataluña: Organización y Política de la Administración Autonómica.” *Investigaciones geográficas* 34.
- López, A., E. Lancis, S. García, and A. Alcantud. 2015. “Informe Destinos Turísticos Inteligentes: Construyendo el Futuro.” *Segittur*: 207. <http://www.thinktur.org/media/Libro-Blanco-Destinos-Turísticos-Inteligentes-construyendo-el-futuro.pdf>.
- López, G. Rosselló, J. 2002. *L’economia Menorquina en el Segle XX (1914-2001)*. Documenta Balear.
- Lozato-Giotart, JP. 1990. *Geografía del Turismo*. Barcelona: Masson.
- Lozato-Giotart, JP. 1990. *Méditerranée et Tourisme*. París: Masson.
- Luque Aranda, Marta. 2015. “El Desarrollo del Sector Turístico durante La Segunda República y El Primer Franquismo: La Federación Española de Sindicatos de Iniciativa y Turismo.” Tesis Doctoral. Universidad de Málaga
- Manera, C. 2001. *Història del Creixement Econòmic a Mallorca (1700-2000)*. Lleonard Muntaner. Palma.

- Manera, C. Navinés, F. 2018. La industria invisible 1950-2016. El desenvolupament del turisme a l'economia de Balears. Ed. Lleonard Muntaner. Palma.
- Manera, C. R. Molina de Dios. 2011. "Turismo de masas y modelo de crecimiento: La experiencia balear, 1970-2015." In la Evolución de la Industria Turística en España e Italia, Palma, 9-42.
- Maroto, R. 2019. "Así Serán Las Tendencias del Turismo en 2019." Hosteltur.
- Martínez, C. 2013. "Entrevista a Luis Vázquez." Tiempo y Clima 5.
- Martínez, V. Blanco. R. 2013. "Hacia una gestión sostenible de las actividades turísticas en los espacios rurales y naturales." Revista Internacional de Organizaciones. http://www.revista-rio.org/index.php/revista_rio/article/view/126
- Master Card. 2019. "Global Destination Cities Index 2019." (March).
- Mathieson, A. Wall. G. 1992. Tourism: Economic, Physical and Social Impacts. London. Longman.
- Mato, J. et alter. 1990. "Opiniones. Baleares. Una economía con peculiaridades únicas." Papeles de Economía Española: 361-400.
- Mayol, G. 2021. En defensa de la terra. Mobilitzacions ecologistes a Mallorca (1983-2007). Palma: Lleonard Muntaner.
- Mayol, Gabriel. 2017. "Les mobilitzacions ciutadanes a Mallorca durant l'etapa autonòmica." Tesi Doctoral. Universitat de les Illes Balears.
- Mazon, T. 2001. Sociología del Turismo. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces.
- Mcinstohs, R.W. Goeldner, C.R. Brent, J.R. 2005. Turismo, Planeación, Administración y Perspectivas. Editorial. México.
- Méndez Vidal, A. 2017. A La Recerca del paradís. Història del turisme a Menorca. Ciutadella: Consell Insular de Menorca, Institut Menorquí d'estudis.
- Ministerio de Educación y Cultura. 2015. Planes Nacionales de Patrimonio Cultural.
- Ministerio de Industria Comercio y Turismo. 2019. "Directrices Generales de la Estrategia de Turismo Sostenible de España 2030."
- Ministerio de Industria Energía y Turismo. 2012. "Plan Nacional e Integral de Turismo (PNIT)." Ine: 124. http://www.tourspain.es/es-es/VDE/Documentos_Visión_Destino_Espaa/Plan_Nacional_e_Integral_de_Turismo_2012_2015_FINAL_REVISADO_150313.pdf.
- Ministerio de Industria Turismo y Comercio. 2007. Turismo 2020. Plan del Turismo Español Horizonte 2020. Ed. Gobierno de España. Madrid.
- Ministerio de Medio Ambiente. 2016. Red de Parques Nacionales 1916-2016. 100 Años de Parques Nacionales.
- Molins, J.M. Muñoz, L. Medina. I. 2016. Los grupos de interés en España. La influencia de los lobbies en la política española. Madrid: Tecnos.
- Monfort, V.M. 2000. "La Política Turística: Una aproximación." Cuadernos de Turismo (6): 7-28. <http://revistas.um.es/turismo/article/view/22701>.
- Montaner, J. 2002. Política y Relaciones Turísticas Internacionales. Ariel. Barcelona.

- Morales, M., and J.L. Ruíz. 2008. *Los Visionarios del Caribe. 25 Años del Inicio de La Expansión Internacional Hotelera Española*. ed. Editorial y Marketing Turístico. Palma.
- Moreno, L., A. Ramón, and M.J. Such. “Turismo Colaborativo: ¿Está AirBnB Transformando El Desctor Del Alojamiento?” *En Portada*: 107–19. https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/73628/1/2016_Moreno-Izquierdo_etal_Economistas.pdf.
- Moreno, D. 2019. “Género y Turismo: Un Cuaderno Inacabado.” *En Turistificación Global*, 163–96.
- Morgado, S. 2008. “El Turismo Ibérico: Un Estudio de la Afluencia Turística.” *Revista de Estudios Económicos y Empresariales*.
- Mulet Forteza, C. 2010. “Four Papers about the Developmnet, Market Concentration, Mobility, Profitability and Factors Influencing Choice of Entry Mode in the Hotel Chains.”. *Tesi Doctoral. Universitat Jaume I*.
- Murray, I. 2012. “Geografies del Capitalisme Balear: Poder, metabolisme socioeconòmic i Petjada Ecològica d’una superpotència turística.” *Tesi Doctoral Universitat de les Illes Balears*.
- Murray, I. 2015. *Capitalismo y Turismo en España. Del “Milagro Económico” a la “Gran Crisis.”* Barcelona: Alba Sud Editorial.
- Mut Oliver, Matias. 1980. “Breve Historia del Fomento del Turismo en Mallorca” ed. Luis Ripoll.
- Naciones Unidas-OMT. 2009. “Código Ético Mundial para el Turismo.” 128(1–2): 213–15. <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1564-9148.2009.00056.x>.
- OCDE. 2020. “Tourism Policy Responses to the Coronavirus (COVID-19).” (June).
- OIT. 2001. *Empleo y La Mundialización en el sector de la Hotelería, la Restauración y el Turismo*.
- Oliveras, A. 2009. *En Qué Mundo Vivimos!: Infórmate, Piensa y Actúa*. Barcelona: Icaria. https://encore.uib.es/iii/encore/record/C__Rb1888285?lang=cat (May 18, 2022)
- OMT 2017. “Panorama OMT del turismo internacional Edición 2018. OMT. Madrid
- OMT, PNUMA, OMM. 2008. *Cambio Climático y turismo. Responder a los retos mundiales Cambio Climático y Turismo*. <http://dialnet.unirioja.es/servlet/extart?codigo=973688%5Cnhttp://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0160738303001099>
- OMT. 1994. *Recomendaciones sobre estadísticas de turismo*. OMT. Madrid.
- OMT. 1997. *Datos Esenciales 1996*. OMT. Madrid
- OMT. 1997. *Place du tourisme dans les Activités Parlementaires*. OMT. Madrid
- OMT. 1999. “Datos Esenciales 1999.”
- OMT. 1999. *Código Ético Mundial ara el Turismo*. OMT. Madrid.
- OMT. 2001. “Impactos de los atentados en los Estados Unidos sobre el Turismo Internacional: Un Primer Análisis.” OMT. Madrid

- OMT. 2002. “Contribuciones de la Organización Mundial del Turismo a la Cumbre Mundial sobre el Desarrollo Sostenible Johannesburgo, 2002 / OMT.” http://encore.fama.us.es/iii/encore/record/C__Rb2108067__Sturismo_sostenible__Ff%3Afacetavailability%3Ay%3Ay%3AEn_línea%3A%3A__P0%2C17__Orightrresult__U__X2?lang=spi&suite=cobalt.
- OMT. 2002. “Datos Esenciales 2001.” OMT. Madrid
- OMT. 2002. El Turismo en la era de las alianzas, fusiones y adquisiciones. http://encore.fama.us.es/iii/encore/record/C__Rb2108268__Swtoelibrary__Ff%3Afacetcollections%3A7%3A7%3ALibros_Electrónicos%3A%3A__P1__O-date__U__X0?lang=spi&suite=cobalt.
- OMT. 2003. “Datos Esenciales2002”. OMT. Madrid
- OMT. 2003. Datos Esenciales 2003.
- OMT. 2003. Tourism in a Globalized Society : WOT Strategic Group, Alexandria, Egypt 24 June 2002 = Le Tourisme Dans La Societé Mondialisé : OMT Groupe Stratégique, Alexandrie (Égypte) 24 Juin 2002. Madrid : Organización Mundial del Turismo. https://encore.uib.es/iii/encore/record/C__Rb1711930?lang=cat (November 15, 2019).
- OMT. 2004. Cooperación y asociaciones en turismo: Una Perspectiva Mundial. OMT. Madrid.
- OMT. 2005. “Datos Esenciales del Turismo Internacional en 2004”. OMT. Madrid
- OMT. 2005. El Turismo urbano y la cultura. La experiencia europea. <http://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284409150>.
- OMT. 2005. Estructuras, ámbitos de competencia y actividades de las administraciones nacionales de turismo. www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284407903.
- OMT. 2006. “Datos Esenciales del Turismo Internacional 2006.” OMT. Madrid
- OMT. 2006. Ethics in Tourism Primer Seminario Regional de la OMT sobre Ética en El Turismo First Unwto Regional Seminar.
- OMT. 2006. Por un turismo más sostenible. Guía para Responsables Políticos. Programa de las Naciones Unidas para el Medio Ambiente. OMT. Madrid
- OMT. 2007. Estructuras y presupuestos de las organizaciones nacionales de turismo, 2004 – 2005. OMT. Madrid
- OMT. 2008. Datos Esenciales del Turismo 2007. OMT. Madrid
- OMT. 2009. “Hoja de Ruta para La Recuperación.” 2009(3). OMT. Madrid
- OMT. 2009. Panorama del Turismo Internacional 2008. OMT. Madrid
- OMT. 2010. Panorama del Turismo Internacional 2009. OMT. Madrid
- OMT. 2011. “Cartera de Productos Técnicos de La OMT.” : OMT. Madrid.
- OMT. 2011. “UNWTO Tourism Highlights, 2010 Edition.” UNWTO Tourism Highlights, 2010 Edition. OMT. Madrid
- OMT. 2011. Manual de marketing electrónico para destinos turísticos OMT. Madrid. http://www.unwto.org/pub/rights_esp.htm.
- OMT. 2011. Políticas y Prácticas para el Turismo Mundial I y II. OMT. Madrid.

- OMT. 2012. “Datos Esenciales 2000-2010.” <http://www.salud.gob.ec/wp-content/uploads/downloads/2013/05/Datos-esenciales-de-salud-2000-2010.pdf>.
- OMT. 2012. “Panorama OMT del Turismo Internacional. Edición 2011.” OMT. Madrid
- OMT. 2013. “El Turismo en el Mundo: Cifras clave. El Turismo clave para el desarrollo y la prosperidad.” OMT. Madrid
- OMT. 2013. Manual de desarrollo de productos turísticos. OMT. Madrid
- OMT. 2013. Turismo y Patrimonio Cultural Inmaterial. OMT. Madrid
- OMT. 2014. “Panorama OMT del Turismo Internacional 2013. Cifras Clave.” OMT. Madrid. OMT. Madrid.
- OMT. 2015. “Panorama OMT del Turismo Internacional 2014. OMT. Madrid.
- OMT. 2016. “Panorama OMT del Turismo Internacional Edición 2015.” OMT. Madrid.
- OMT. 2016. Documentos Básicos de La OMT, Volumen I - Estatutos, Reglamentos, Acuerdos. World Tourism Organization (UNWTO). <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284417537>.
- OMT. 2016. El Sector Turístico y Los Objetivos de Desarrollo Sostenible. www.edamel.com.
- OMT. 2017. “Panorama OMT del turismo internacional Edición 2016”. OMT. Madrid.
- OMT. 2018. “Panorama OMT del turismo internacional Edición 2017”. OMT. Madrid
- OMT. 2018. Cambio demográfico y turismo. OMT. Madrid
- OMT. 2018. Manuel sur le tourisme et la réduction de la pauvreté – Des mesures pratiques pour les destinations Manuel Sur Le Tourisme et La Réduction de La Pauvreté – Des Mesures Pratiques Pour Les Destinations.
- OMT. 2018. Turismo y patrimonio cultural inmaterial. OMT. Madrid
- OMT. 2019. “Panorama OMT del turismo internacional Edición 2018”. OMT. Madrid
- OMT. 2019. Compilation of UNWTO Declarations, 1980 – 2018 | Recueil de déclarations de l’OMT, 1980 – 2018 | Compilación de declaraciones de la OMT, 1980 – 2018
Compilation of UNWTO Declarations, 1980 – 2018 | Recueil de Déclarations de l’OMT, 1980 – 2018 | Compilación de Declaraciones de La OMT, 1980 – 2018.
- OMT. 2019. Yearbook of Tourism Statistics, Data 2013 – 2017, 2019 Edition Yearbook of Tourism Statistics, Data 2013 – 2017, 2019 Edition.
- OMT. 2020. “Declaración de la OMT sobre el Brote del nuevo Coronavirus.”. <https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-02/31012020-Coronavirus-ES.pdf>.
- OMT. 2020. “Panorama OMT del turismo internacional Edición 2019”. OMT. Madrid
- OMT. 2020. “Tourism Slowly Restarting , after a 98 % Drop in International Arrivals in May.” 18(4).
- OMT. 2020. Más del 50 % de los destinos mundiales Mantienen la Cautela. <https://www.unwto.org/es/mas-del-50-de-los-destinos-mundiales-estan-reduciendo-las-restricciones-a-los-viajes>
- OMT. 2020. Previsiones Mundiales. OMT. Madrid

- OMT. 2021. “Barómetro OMT Del Turismo Mundial y Anexo Estadístico, Septiembre 2021.” UNWTO World Tourism Barometer - Barómetro OMT del Turismo Mundial (Versión española) 19(5): 1–40. <https://www.e-unwto.org/doi/abs/10.18111/wtobarometeresp.2021.19.1.5>.
- Organization, World Tourism. 2017. “2017 Edition.” UNWTO Tourism Highlights 2017 Edition (May 2016): 16. [file://icnas1.cc.ic.ac.uk/mrm113/EnergyRev/Literature/Landscaping review/Crowdsourcing/Health_tech_memo_0601.pdf](file://icnas1.cc.ic.ac.uk/mrm113/EnergyRev/Literature/Landscaping%20review/Crowdsourcing/Health_tech_memo_0601.pdf).
- Pacto Mundial, Red Española y OMT. 2016. El Sector Turístico y los Objetivos de Desarrollo Sostenible. <https://www.pactomundial.org/2017/09/sector-turistico-ante-los-objetivos-desarrollo-sostenible/>.
- Pantojas, E. 2022. De La Plantación Al Resort. El Caribe en el Siglo Veintiuno. Barcelona: Alba Sud Editorial.
- Pascual, Francisco García. 2017. “Tres Décadas de Cambios en el Turismo Mundial: El Impacto de La Globalización en Los Flujos Turísticos.” Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles 2017(75): 127–49.
- Pastor, J. 2002. Qué son los movimientos antiglobalización: Seattle, Génova, Porto Alegre: Los diferentes grupos y sus propuestas, el debate después del 11/09 / Barcelona. RBA Integral.
- Peeters, P. and Et Al. 2018. Estudio para TRAN – Sobreturismo: Repercusiones y Posibles Medidas de Respuesta. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/629184/I_POL_STU\(2018\)629184\(SUM01\)_ES.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/629184/I_POL_STU(2018)629184(SUM01)_ES.pdf).
- Pellejero, C. 2012. “La Política Turística en la España del Siglo XX: Una Visión General.” Historia Contemporánea: 233–65. <http://ehu.es/ojs/index.php/HC/article/view/5936>.
- Picornell Bauzà, C. 1993. “Impactos del Turismo” Papers de Turisme 11: 65–91.
- Picornell Bauzà, C. 2016. “El Paisatge de Ciment.” Mètode: 79–85.
- Picornell Bauzà, C. Picornell Cladera, M. 2002. “L’espai Turístic de Les Illes Balears. Un Cicle de Vida d’una Àrea Turística? Evolució i Planificació de la darrera dècada.” a l’espai Turístic, Palma: Institut d’Estudis Ecològics, 31–96.
- Picornell, C. (Dir.), Sastre, F. (Dir.), Serra, S. (Dir.). 2002. 2 volums Turisme i Societat a Les Illes Balears-. Palma. Promomallorca-IBATUR.
- Picornell, C. (Dir.), Seguí, J.M (Dir.). 1995. La Formació, la Rehabilitació i les Noves Modalitats Turístiques. Palma: Universitat de les Illes Balears, CODEFOC-FSE, AGE.
- Picornell, C. 1989. “Turisme i Territori a Les Illes Balears.” Tesi Doctoral. Universitat de les Illes Balears
- Picornell, C. 1990. “Turisme i Territori a Les Illes Balears.” Treballs de Geografia 43: 43–48
- Picornell, C. Picornell, M. 2002. “El Turisme a Les Illes Balears (1983-2002).” In Turisme i Societat, Palma. Promomallorca-IBATUR.

- Picornell, M. (Direc.), and A.M. (Direc.) Pomar. 2000. *Evolució Turística de La Darrera Dècada i Disseny de Futur*. Palma: Institut d'Estudis Ecològics- INESE.
- Picornell, M. A. Ripoll. 2002. "Turisme i Medi Ambient II." In *Turisme i Societat*, Palma: Promomallorca, 897–912.
- Pla, J. 1993. *Gabriel Barceló: Semblanza de un líder*. Fisa Escudo de oro. Palma.
- Pozo, R. Llauger. M.A. 2003. *Una altra Globalització és Possible Llauger, Oikos*. Oikos. *Acció ciutadana per la pau i l'equitat*. Palma
- Puigserver, R. 2008. "Cronologia (1983-2008)." In *Les Illes Balears, un ésser viu*. 25 Anys d'autogovern (1983-2008). 537–82.
- Racionero, L. 2001. *La Mediterrània i els Bàrbars del Nord*. Barcelona: Edicions 62.
- Rámirez, O.I. 2020. "Hacia un Replanteamiento del Modelo de Irritabilidad de Doxey con base en las actitudes del residente local hacia el visitante." *Entreciencias: Diálogos en la Sociedad del Conocimiento*. https://www.scielo.org.mx/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S2007-80642020000100314
- Ramon Fajarnes, E. 2000. *Història del Turisme a Eivissa i Formentera*. ed. SL Genial Edicions Culturals. Palma.
- Ramon Vilarasau, D. 2015. "Ranking de Megahubs." *Hosteltur*: 50–52.
- Ramón, A. 2002. *Expansión Internacional del Sector Hotelero Español*. CAM. València.
- Ramonet. 2020. "Ante lo desconocido la pandemia y el sistema mundo." www.jornada.com.mx/ultimas/mundo/2020/04/25/ante-lodesconocido-la-pandemia-y-el-sistema-mundo-7878.htm.
- Riera, A. (Director). (2000-2009). *Informe Econòmic i Social de Les Illes Balears*. Palma.
- Ripoll, Antonia. 1991. "Els Centres d'Interés Turístic Nacional, El cas de Balears." *Treballs de Geografia* num 43: 71–82.
- Robino, Diana Munoz. 2020. *Global Destination Cities Index Senior Vice President of Global Tourism Partnerships, Mastercard*.
- Rubio, A. (coord.) 2003. *Sociología Del Turismo*. Barcelona: Ariel Turismo.
- Salas, A. 1992. *El Turismo en Mallorca*. Palma: Gráficas Salas.
- Salvà Tomàs, Pere A. 2018. "La Població de les Illes Balears al llarg dels quaranta Anys de La UIB." Inauguració de l'any acadèmic 2018-19 a la Seu universitària d'Eivissa i Formentera Universitat Illes Balears: 18. https://diari.uib.cat/digitalAssets/511/511320_lliAo-Inaugural-2018-19-1.pdf%0A%0A.
- Salvà, P. (coord.) Sastre F. (coord.), Aguiló, E. (coord.). 1995. *El Desenvolupament Turístic a la Mediterrània Durant el Segle XX*. ed. Institut d'Estudis Baleàrics. Palma.
- Sánchez Muñoz, Alfredo. 2019. "El Mapa Mundial: La caída del BRICS y la llegada del Grupo TICKS." *Estudios Geográficos* 79(285): 305.
- Sánchez Muñoz, Alfredo. 2020. "Tourist Flows, Geopolitics and Covid-19: When International Tourists Are Transmission Vectors." *Geopolítica(s)* 11: 105–14.

- Sancho, Amparo. 2019. Turismo: concepto y definiciones Introducción al Turismo. https://www.ecotec.edu.ec/material/material_2018F1_TUR162_01_101792.pdf.
- Sard, M. 2009. El Mercado de Los Tour Operadores. Implicaciones de un análisis de los precios de los paquetes turísticos para el Turismo Alemán y Británico en Baleares. Institut Balear d'Economia. Palma.
- Sastre, A. et al. 1990. "El Sector de Los Servicios. El Turismo Situación Actual y Perspectivas." *Papeles de Economía Española* 8: 211–62.
- Sastre, F. Sastre A. Picornell, C. 2002. "Política Econòmica i Turisme." *A Turisme i Societat*, Palma: IBATUR-Promomallorca.
- Scholtz, M. 2014. "A Critical Assesment of the Social Impacts of Tourism in Selected South African Communities." Thomas More University of Applied Sciences. https://www.researchgate.net/publication/311232372_A_critical_assessment_of_the_social_impacts_of_tourism_in_selected_South_African_Communities.
- Hosteltur. 2013 "La Red de Google Toma el Turismo." https://www.hosteltur.com/149080_red-google-toma-turismo.html
- Secretaría de Estado de Turismo. 2012. "Plan Nacional e Integral de Turismo (PNIT)." Ine: 124. http://www.tourspain.es/es-es/VDE/Documentos_Vision_Destino_Espaa/Plan_Nacional_e_Integral_de_Turismo_2012_2015_FINAL_REVISADO_150313.pdf.
- Secretaría General de Turismo. 1990. "Libro Blanco del Turismo Español." *Estudios Turísticos* 108: 3–60. <http://estadisticas.tourspain.es/img-iet/Revistas/RET-108-1990-pag3-60-55165.pdf>.
- SEGITTUR. 2020. 'Semántica'. Manual de Buenas Prácticas para Destinos Turísticos Inteligentes." https://www.segittur.es/opencms/export/sites/segitur/.content/galerias/descargas/documentos/Manual_BBPP_semantica_webok.pdf.
- Seguí, J. 1998. *Les Balears en venta*. Palma: Documenta Balear.
- Serra Busquets, S. (Direc.), Mayol Arbona, G. (Direc.) 2020. *Turisme cultural: Anàlisi, diagnòstic i perspectives de futur*. Ed. B. Gómla. Palma: AETIB-Govern Balear.
- Serra Busquets, S. Vives Reus, A. 2010. "Les Assemblees Turístiques de Mallorca 1951 i 1953." *Plaquetes del CEDOC* 2(April): 49–58.
- Serra, S. 2008. "La Dinàmica Social. Moviments Associatius i Mobilització Ciutadana." a *les Illes Balears un ésser viu. 25 Anys d'autogovern (1983-2008)*, Palma: Institut d'Estudis Autònoms,
- Servicios de Estudios de "la Caixa." 2007. *La Economía de Illes Balears: Diagnóstico Estratégico*. Barcelona: Servicio de Estudios "la Caixa." www.laCaixa.es/estudios (June 25, 2022).
- Sidel, John. 2018. "Executive Summary." *The Islamist Threat in Southeast Asia* 19 (May): ix–xii.
- Soria, José. 2009. "Plan Integral." *Plan Nacional e Integral de Turismo*: 124.
- Soriano, F. 1996. *Pequeña Historia del Turismo en las Baleares*. Palma: Los iconos de Ferón.
- STATISTA. 2019. *El Turismo en las Costas de España*.

- STATISTA. 2019. El Turismo Receptor en las Islas Baleares.
- STATISTA. 2021. “Impacto del Coronavirus (COVID-19) En el Turismo en España.”
- STATISTA. 2022. Grandes Cadenas Hoteleras Españolas.
- Sugathan, V., and S. Roopak. 2020. “Impact Assessment of the COVID-19 Outbreak on International Tourism.” UGC Care Group I Listed Journal 10(6): 148–59. http://www.junikhyat.com/no_1_jun_20/18.pdf?i=1.
- UNWTO-GTERC. 2018. Asia Tourism Trends.”
- Travelex. 2016. The Changing Face of Travel Technology 2015-2016. <https://www.travelex.co.uk/media/2704/traveltechnologyreport.pdf>
- Trejo, E.C., and M. Álvarez. 2007. Foro Internacional Sobre Turismo para Parlamentarios y Autoridades Locales. México.
- Tribunal de Cuentas Europeo. 2021. Apoyo de La UE Al Turismo: Es Necesaria una Nueva Orientación Estratégica y un Mejor Enfoque En La Financiación.
- Tudela, J. 2006. El Derecho del Turismo en el Estado Autonómico. Zaragoza: Cortes de Aragón.
- Ulak, Nimesh. 2020. “A Preliminary Study of Novel Coronavirus Disease (COVID-19) Outbreak: A Pandemic Leading Crisis in Tourism Industry of Nepal.” Journal of Tourism and Hospitality Education.
- UNWTO 2020. “How Are Countries Supporting Tourism Recovery ?
- UNWTO-World Tourism Organization. 1980. “Manila Declaration on World Tourism | Déclaration de Manille Sur Le Tourisme Mondial | Declaración de Manila Sobre El Turismo Mundial.” UNWTO Declarations | Déclarations de l’OMT | Declaraciones de la OMT 1(1): 1–34.
- UNWTO-World Tourism Organization. 1995. “Conclusions and Recommendations of the Cadiz International Forum | Conclusions et Recommandations Du Forum International de Cadix | Conclusiones y Recomendaciones del Foro Internacional de Cádiz.” UNWTO Declarations | Déclarations de l’OMT | Declaraciones de la OMT 5(1): 1–12.
- UNWTO-World Tourism Organization. 1997. Place du Tourisme dans les Activités Parlamentaires.
- UNWTO-World Tourism Organization. 2011. “Tourism Towards 2030 Global Overview.” UNTWO General Assembly, 19th Session (October): 49.
- UNWTO-World Tourism Organization. 2013. Spiritual Tourism for Sustainable Development International Conference on Spiritual Tourism for Sustainable Development. http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/vietnam_brochure9_web-1.pdf.
- UNWTO-World Tourism Organization. 2013. Turismo y Nuevas Tecnologías.
- UNWTO-World Tourism Organization. 2015. “Tourism and the Sustainable Development Goals.” Tourism and the Sustainable Development Goals.
- UNWTO-World Tourism Organization. 2016. “2016 Edition UNWTO.”
- UNWTO-World Tourism Organization. 2016. “Recomendaciones de La OMT sobre Accesibilidad de la Información Turística.”

- UNWTO-World Tourism Organization. 2017. II Tourism for Development.
- UNWTO-World Tourism Organization. 2017. Manual Práctico de Gestión Integral de La Calidad de Los Destinos Turísticos. <http://www.unwto.org/doi/book/10.18111/9789284416844>.
- UNWTO-World Tourism Organization. 2018. “UNWTO Tourism Highlights. International Tourism Trends 2017.”: 1–20. <https://marketintelligence.unwto.org/publication/unwto-tourism-highlights-2018>.
- UNWTO-World Tourism Organization. 2019. “International Tourism Highlights International Tourism Continues to Outpace the Global Economy.” 1–24.
- UNWTO-World Tourism Organization. 2019. “Kyoto Declaration on Tourism and Culture: Investing in Future Generations | Déclaration de Kyoto sur le Tourisme et la Culture : Investir dans les Générations Futures | Declaración de Kioto sobre Turismo y Cultura: Invertir en las Futuras Generaciones | K.” UNWTO Declarations | Déclarations de l’OMT | Declaraciones de la OMT 28(4): 1–20.
- UNWTO-World Tourism Organization. 2019. “Nur-Sultan Declaration on ‘Smart Cities, Smart Destinations.’” UNWTO Declarations | Déclarations de l’OMT | Declaraciones de la OMT 28(3): 1–6.
- UNWTO-World Tourism Organization. 2020. “Actions for a Sustainable Recovery of Tourism | UNWTO.”: 1–4. <https://www.unwto.org/actions-for-a-sustainable-recovery-of-tourism>.
- UNWTO-World Tourism Organization. 2020. “International Tourism Growth Continues to Outpace the Global Economy.” 20.01.2020. <https://www.unwto.org/international-tourism-growth-continues-to-outpace-the-economy>.
- UNWTO-World Tourism Organization. 2020. “International Tourism Highlights International Tourism Trends, 2019.” Unwto: 1–24.
- UNWTO-World Tourism Organization. 2020. Supporting Jobs and Economies.
- UNWTO-World Tourism Organization. 2020. UNWTO World Tourism Barometer, May 2020 – Special focus on the Impact of COVID-19 UNWTO World Tourism Barometer, May 2020 – Special Focus on the Impact of COVID-19.
- UNWTO-World Tourism Organization. 2021. “Barómetro OMT del Turismo Mundial y Anexo Estadístico, Mayo 2021.” UNWTO World Tourism Barometer - Barómetro OMT del Turismo Mundial (Versión española) 19(3): 1–42. <https://www.unwto.org/doi/abs/10.18111/wtobarometeresp.2021.19.1.3>.
- UNWTO-World Tourism Organization. 2022. “Barómetro OMT del Turismo Mundial y Anexo Estadístico, Enero 2022.” UNWTO World Tourism Barometer - Barómetro OMT del Turismo Mundial (Versión española) 20(1): 1–40. <https://www.unwto.org/doi/abs/10.18111/wtobarometeresp.2022.20.1.1>.
- UNWTO, PNUMA, and Organización Meteorológica Mundial. 2008. Cambio Climático y Turismo. <http://dialnet.unirioja.es/servlet/extart?codigo=973688%5Cnhttp://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0160738303001099>.

- Valdés Peláez, L. Valle Tuero, E.A. 2010. “Políticas de la Unión Europea en Materia de Turismo.” *Estudios Turísticos* 184: 71–98. <http://www.iet.tourspain.es:20000/cgi-iet/tr8spa.exe?W1=5&W2=22586&A6=1001127460002&A7=0>.
- Valdés, L. 2004. “La Política Turística de La Unión Europea. Resumen.” *Quaderns de Política Econòmica Revista electrònica* (7): 114–34. <http://www.uv.es/poleco>.
- Valdés, L. Del Valle, E.A. 2010. “Políticas de La Unión Europea En Materia de Tursimo.” *Estudios Turísticos* 1984: 71–98.
- Vallejo, R. 2015. *El Gran Viaje. Sesenta Años de Turismo En España 1955/2015*. ed. Escuela de Organización Industrial. Fundación EOI. Madrid.
- Vallés, M. 2001. *Mallorca Siglo XX. un Destino Obligado*. Palma: Diario de Mallorca. IBATUR.
- Velasco, M. 2004. “Administración y Política Turística de 1978 a 2005.” *Estudios Turísticos* 163–164: 99–122.
- Velasco, M. 2005. “Administración y Política Turística de 1978 a 2005.” *Estudios turísticos* 164(163): 99–122.
- Velasco, M. 2016. “Entre El Poder y La Racionalidad: Gobierno del Turismo, Política Turística, Planificación Turística y Gestión Pública del Turismo.” *PASOS Revista de turismo y patrimonio cultural* 14: 577–94.
- Veltz, P. 1999. *Mundialización, Ciudades y Territorios*. Barcelona Ariel Geografía.
- Vera, J. F. López, M.J. Marchena, and Antón, S. 2013. *Análisis Territorial del Turismo y Planificación de Destinos Turísticos*. Valencia: Tirant Humanidades. Colección Crónica.
- Verger, J. 2021. “Continúa la Expansión de las Hoteleras de Baleares.” *El Económico. Seminario de la empresa y el turismo de Baleares*: 2–5.
- Vicepresidència i Conselleria Innovació Recerca i Turisme. GOIB. 2017. “El Turisme a Les Illes Balears. Anuari 2017.”:
- Villanueva, M. 1999. *La Unió Europea. Societat i Territori en el Procés d'integració*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.
- Vives Reus, A. 2005. *Història del Foment del Turisme de Mallorca (1905-2005)*. Palma: Foment del Turisme de Mallorca.
- VVAA. 1990. “Economía de las Comunidades Autónomas. Baleares.” *Papeles de Economía Española* 8.
- VVAA. 1994. *Turisme, Societat i Economia a les Balears*. Eds. Benítez, J. Ripoll, A. Serra, S. Palma: Fundació Emili Darder.
- VVAA. 1995. *La Unión Europea*. Eds. Puyol, R. Vinuesa, J. Madrid: Síntesis.
- VVAA. 2000. *Welcome! Un Segle de Turisme a Les Illes Balears*. Barcelona: Fundació “la Caixa.”
- VVAA. 2006. *Per una Nova Cultura del Turisme*. Palma: Institut d'Estudis Ecològics.
- VVAA. 2011. *La evolución de La Industria Turística en España e Italia*. Eds. C. Barciela, Manera, C. Molina, R Di Vittorio, A. Palma: Institut Balear d'Economia, Conselleria d'Economia i Hisenda.

- VVAA. 2011. La Mirada Forana. Les Illes Balears Vistes pels Viatgers. Palma: Govern de les Illes Balears.
- VVAA. 2019. Anuario El Económico 2019 Illes Balears. Palma.
- VVAA. 2020. Anuario El Económico 2020 Illes Balears. Palma.
- VVAA. 2021. Anuario El Económico 2021 Illes Balears. Palma.
- VVAA. 2021. Cultura Turística i identitats múltiples a les Illes Balears. Passat i Present. Eds. Vives Riera, A. Vicens Vidal, F. València: Afers.
- VVAA. 2021. Turismos de Proximidad. Una Plural Disputa. Eds. Cañada E. and C. Izcarra. Barcelona: Icaria.
- Weidenfeld, W. Wessels, W. 1998. Europa de la A a La Z. Diccionari de la Integració Europea. Barcelona: Editorial Mediterrània.
- Weston, R. et al. 2019. "European Tourism: Recent Developments and Future Challenges." Research for TRAN Committee (October): 104. <http://bit.ly/32ETV14>.
- Wong, S. 2014. Pushing Borders Out : A Key Ingredient to New Capacity in Tourism Development.
- Woodward, I. Seaton, T 2007. Handnook on Tourism Market Segmentation Handbook on Tourism Market Segmentation.
- World Tourism Organization, (UNWTO). 2016. Compilación de Recomendaciones de la OMT, 1975–2015 Compilación de Recomendaciones de La OMT, 1975–2015.
- World Tourism Organization (UNWTO). 2019. 28 UNWTO Declarations | Déclarations de l'OMT | Declaraciones de la OMT Lisbon Declaration on Cities for All: Building Cities for Citizens and Visitors.
- World Tourism Organization (UNWTO). 2020. "Covid - 19 Related Travel Restrictions a Global Review for Tourism." World Tourism Organization (April): 1–11.
- World Tourism Organization (UNWTO). 2021. "Barómetro OMT del Turismo Mundial y Anexo Estadístico, Julio 2021." UNWTO World Tourism Barometer - Barómetro OMT del Turismo Mundial (Versión española) 19(4): 1–32. <https://www.e-unwto.org/doi/abs/10.18111/wtobarometeresp.2021.19.1.4>.
- World Tourism Organization (UNWTO). 2021. "Panorama del Turismo Internacional, Edición 2020." Panorama del turismo internacional, Edición 2020.
- World Tourism Organization. 2018. European Union Tourism Trends European Union Tourism Trends.
- WTO Strategic Group. 2002. Tourism in a Globalized Society. Le Tourisme dans la Société Mondialisée. Alexandria: World Tourism organization. www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284406258.
- WTTO. 2018. I Tourism for Development – Volume I: Key Areas for Action Tourism for Development – Volume I: Key Areas for Action.
- Yanes, S. 2021. La cuestión Turística. Barcelona: Alba Sud Editorial.

Webgrafia

<http://fccollbardolet.org/>
<http://fites-geografiques.blogspot.com/2015/08/the-balearics-are-booming.html>
<http://rerb.oapn.es/el-programa-mab-de-la-unesco/presentacion>
<http://whc.unesco.org/en/statesparties/es>
<http://www.caib.es/pidip2front/jsp/adjunto?codi=2454770&idioma=ca>
<http://www.caib.es/pidip2front/jsp/ca/fitxa-convocatoriaPDF/strongspan-stylecolorc30045reactivacioacute-econogravemicanbspstrongstrongspan-stylecolorblacklrsquoatib-certifica-a-141-empreses-turiacutestiques-per-la-seva-implantacioacute-de-protocols-per-a-prevenir-el-contagi-per-covid-19nbspstrong-nbsp>
<http://www.caib.es/sites/espaisnaturalsprotegits/f/391179>
<http://www.camidecavalls.com>
<http://www.centpercent.cat/tag/maria-antonia-vadell/>
<http://www.eeif.cat>
<http://www.menorcadiferente.com/vuelta-menorca-a-pie-cami-de-cavalls-7-dias/>
<https://9pdf.net/document/qv180x6g-turismo-cinematogr%C3%A1fico-imagen-mallorca-cine-televisi%C3%B3n-alemana.html>
<https://a21.com.mx/aerolineas/2020/01/03/las-aerolineas-que-desaparecieron-en-2019>
<https://arxiu-historic.uib.cat/index.php/anteproyecto-de-ordenacion-economico-social-de-baleares-1947-1951>
https://ca.balearsnatura.com/parque_natural/finca-publica-de-son-real/
https://ca.balearsnatura.com/parque_natural/parc-natural-de-ses-salines-deivissa-i-formentera/
https://ca.balearsnatura.com/parque_natural/parque-natural-de-la-peninsula-de-llevant/
https://ca.balearsnatura.com/parque_natural/reserva-natural-de-salbufereta/
https://ca.balearsnatura.com/parque_natural/reserves-naturals-des-vedra-es-vedranell-i-els-illots-de-ponent/#historia
<https://ca.wikipedia.org>
<https://cartoixadevalldemossa.com/ca/inici/>
<https://ciutatperaquilhabitablist.blog/>
https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/travel-and-transportation-during-coronavirus-pandemic/eu-helps-reboot-europes-tourism_es
<https://elcierredigital.com/tu-dinero-a-fondo/718712372/chinos-alemanes-inversores-mallorca-hotel-valparaiso.html>
https://elpais.com/diario/1993/07/10/agenda/742255201_850215.html?event=go&event_log=go&prod=REGINCOG&o=incognito
<https://es.statista.com>
<https://es.wikipedia.org/wiki/Beatnik>
<https://federacioveinspalma.org/>
<https://festivalpollenca.com/>
<https://mas.diariodeibiza.es/125-aniversario/paralizadas-obras-del-camping-ca-mari/>
<https://necstour.eu/>
<https://news.airbnb.com/es/about-us/>
<https://news.un.org/es/story/2004/01/1028571>
https://palmavirtual.palma.cat/portal/PALMA/turismo/contenedor1.jsp?seccion=s_floc_d4_v1.jsp&codbusqueda=2259&codResi=1&codMenu=2182&language=es
<https://pterritorial.conselldemallorca.cat/piathttps://pterritorial.conselldemallorca.cat/piat>

https://seu.conselldeivissa.es/sta/docs/GetDocumentServlet?CUD=12434137417512046004&HASH_CUD=062f67ed28201507f63133d641539a578b4cb7b6&APP_CODE=STA

https://skal.org/es_ES/home

<https://sostenibleosustentable.com/ca/medi-ambient/petjada-ecologica/>

<https://sosturismo.es/ca/>

<https://terraferida.cat/>

<https://turismo.gob.es/cooperacion/UE/Paginas/foro-europeo-turismo.aspx>

<https://turismo.gob.es/es-es/SecretariaDeEstado/Paginas/Organismos.aspx>

<https://visiteurope.com/es/05/2022>

<https://www.adlibibiza.es/la-figura-smilja-la-princesa-adlib/>

<https://www.aena.es/es/estadisticas/consultas-personalizadas.html>

<https://www.aeropuertoinfo.com/info-sobre-vuelos/aeropuertos-mas-grandes-de-europa/>

https://www.amadeus.com/documents/aco/spain/es/revista_savia/0504_44INFORME.pdf

<https://www.appandweb.es/blog/internet-de-las-cosas-turismo-soluciones-beneficios/>

https://www.arabalears.cat/opinio/27-setembre-collapse-tourism-day-margalida-ramis_129_4500243.html

https://www.arabalears.cat/societat/campanya-sosresidents-omple-xarxes-fixar-limits-turisme_1_4468444.html

<https://www.caib.es/pidip2front/jsp/adjunto?codi=2803270&idioma=es>

<https://www.caib.es/pidip2front/jsp/ca/fitxa-convocatoria/strongspan-stylecolorc30045reactivacioacute-econogravemicanbspstrongel-govern-dels-illes-balears-treballa-ja-amb-el-govern-d39espanya-a-establir-corredors-segurs-amb-el-regne-unit1>

<https://www.caib.es/pidip2front/jsp/ca/fitxa-convocatoria/strongspan-stylecolorc30045reactivacioacute-econogravemicanbspstrongnegueruela-defensa-la-necessitat-d39allargar-els-erto-ldquotot-el-que-sigui-necessarirdquo-davant-grans-empresaris-turiacutestics-nacionalsstrongspan-stylecolor1c697dcovid-19spanstrong>

https://www.caib.es/sites/espaisnaturalsprotegits/ca/parc_nacional_maritim-terrestre_de_larxipelag_de_cabrera-21479/

<https://www.cervantesvirtual.com/obra/los-pactos-de-la-moncloa-texto-completo-del-acuerdo-economico-y-del-acuerdo-politico-madrid-8-27-octubre-1977-1047826/>

<https://www.cime.es/Contingut.aspx?IdPub=49288>

https://www.consellinsulardeformentera.cat/index.php?option=com_content&view=article&id=126&Itemid=131&lang=ca

<https://www.diariodeibiza.es/ibiza/2021/10/27/hay-mezclar-politica-turismo-entendi-58847921.html>. Consultat 26/05/2022

<https://www.diariodemallorca.es/mallorca/2016/11/26/larga-alianza-fidel-castro-hoteleros-3513042.html> Consultat 26/05/2022

<https://www.diariomedico.com/medicina/medicina-preventiva/primer-caso-confirmado-de-coronavirus-en-espana.html>

<https://www.dipublico.org/10761/convencion-sobre-facilidades-aduaneras-para-el-turismo-nueva-york-4-de-junio-de-1954/>

https://www.eldiario.es/illes-balears/sociedad/historia-cultura-hippie-ibiza-habia-represion-franco-isla-daba-libertad_1_9081243.html

<https://www.elmundo.es/elmundo/2008/07/27/baleares/1217153013.html>

<https://www.encyclopedia.cat/gran-encyclopedia-catalana>

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/es/sheet/126/el-turismo>

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/es/sheet/131/el-transporte-aereo-normas-del-mercado>
<https://www.exceltur.org/conozca-exceltur/que-es-exceltur/>
<https://www.exceltur.org/indice-sintetico-del-pib-turistico-espanol-iste-2/>
<https://www.gobmallorca.com/>
https://www.hosteltur.com/112290_infografia-historia-tecnologias-turismo.html
https://www.hosteltur.com/114133_destinos-emergentes-chollos-2016-analisis-big-data.html
https://www.hosteltur.com/138708_ranking-de-las-300-cadenas-hoteleras-mas-grandes-del-mundo.html
https://www.hosteltur.com/139411_un-ano-de-la-caida-de-thomas-cook-cuando-parecia-lo-peor.html Amb importants repercussions a les Illes Balears, deixant molts d'impagats
https://www.hosteltur.com/139934_ranking-hosteltur-de-grandes-cadenas-hoteleras-2020.html
https://www.hosteltur.com/151119_melia-y-republica-dominicana-una-relacion-de-desarrollo-acompasado.html 20/05/2022
https://www.hosteltur.com/151154_riu-abrira-un-nuevo-hotel-en-jamaica-tras-21-anos-de-presencia-en-el-pais.html maig 2022
https://www.hosteltur.com/160750_15-companias-turisticas-grandes-mundo.html
<https://www.illesbalears.travel/article/ca/mallorca/arxiduc-lluis-salvador-daustria-lexplorador-que-estimava-el-mare-nostrum>
<https://www.ine.es/metodologia/t35/metosateln.pdf>
<https://www.inselradio.com/home/>
<https://www.ipu.org/es/about-ipu/historia-de-la-uip>
<https://www.majorcadailybulletin.com/>
<https://www.mallorcamagazin.com/>
<https://www.meliahotelsinternational.com/es/perfil-compania/sobre-nosotros/historia>
<https://www.miteco.gob.es/es/red-parques-nacionales>
<https://www.nationalgeographic.es/fotografia/estos-son-los-lugares-que-el-isis-ha-destruido>
<https://www.nexotur.com/noticia/29279/nexotur/madrid-acoge-el-i-foro-europeo-de-turismo-que-analizara-nuevos-medios-para-reforzar-la-visibilidad-del-turismo-a-nivel-europeo.html>
<https://www.nexotur.com/noticia/4542/nexohotel/el-grupo-hotelero-de-lujo-de-dubai-jumeirah-tiene-previsto-abrir-en-2010-el-hotel-mas-lujoso-de-espana-en-mallorca.html>
<https://www.palladiumhotelgroup.com/es/sobre-nosotros/presentacion>
<https://www.preferente.com/enciclopedia-turismo/organismos/omt-42226.html>.
1/06/2022
<https://www.preferente.com/noticias-de-hoteles/la-construccion-del-hyatt-de-mallorca-comienza-en-septiembre-para-abrir-en-2016-240413.html>
<https://www.preferente.com/noticias-de-turismo/hito-en-la-omt-eeuu-decide-sumarse-45-anos-despues-289744.html> 19/05/2022
<https://www.preferente.com/noticias-de-turismo/inversores-chinos-se-lanzan-a-la-busqueda-de-hoteles-en-mallorca-286716.html>
<https://www.ramsar.org/es>
<https://www.riu.com/es/about/historia.jsp>
<https://www.rtve.es/filmoteca/no-do/>

<https://www.sebogo.es/blog/noticias/alianzas-areas-que-son-cuantas-hay-y-para-que-sirven>
<https://www.segittur.es/>
<https://www.testimoniosparalahistoria.com/entrevista/damian-barcelo-obrador/>
<https://www.tourspain.es/es>
<https://www.tourspain.es/es-es>
<https://www.tourspain.es/es-es/red-de-turismo-en-el-exterior>
<https://www.turama.es/spantax-la-aerolinea-espanola-que-pudo-reinar>
<https://www.turama.es/spantax-la-aerolinea-espanola-que-pudo-reinar>
<https://www.ultimahora.es/noticias/local/2000/01/23/930315/en-la-muerte-de-soriano-frade-recordamos-una-etapa-de-nuestra-historia.html>
<https://www.ultimahora.es/noticias/part-forana/2020/01/23/1136395/sentencia-ratifica-derribo-del-polemico-camping-colonia-sanr-pere.html>
<https://www.ultimahora.es/noticias/sociedad/2016/04/21/188622/ano-luna-miel-mallorca.html>
<https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible>
<https://www.unwto.org/es/estados-miembros> 2/05/2022
¹<https://www.unwto.org/es/global/press-release/2019-06-17/los-estados-unidos-mas-cerca-de-volver-unirse-la-omt-segun-la-delegacion-de> 19/05/2022
<https://www.unwto.org/es/miembros-afiliados>
<https://www.unwto.org/es/news/el-turismo-crece-un-4-en-2021-muy-por-debajo-aun-de-los-niveles-prepandemicos>
<https://www.unwto.org/es/omt-historia#1970>
<https://www.unwto.org/es/world-tourism-day>
<https://www.viajabonito.mx/internacional/europa/thomas-cook-historia-primera-agencia-viajes-mundo-destinos/>
<https://www.youtube.com/watch?v=dPEjQpK5KF0>
<https://www.youtube.com/watch?v=EMzq1UBQjjw&t=28s>
<https://www.youtube.com/watch?v=zq1jdjjDDSk>
https://www.hosteltur.com/191810_ranking-15-mayores-empresas-turisticas-mundo.html

12. Annexos

a) Cronologia

Any	Món	Europa/Unió Europea	Estat Espanyol	Illes Balears
1972	Convenció sobre la protecció del Patrimoni Mundial Cultural i Natural per la UNESCO Declaració del dia Mundial del Turisme			Es començà a parlar de “saturació hotelera” Projecte autopista Palma-Palma Nova Programa <i>Majorca observed</i> de la BBC II Fira d’Artesania i Turisme de Palma
1973	Crisi del petroli			Entre en funcionament la terminal B de l’aeroport de Son Sant Joan per als vols Xàrters El pintor Joan Miró regala el quadre “Sol de Mallorca” al Foment del turisme II Festival Internacional del Reportatge Turístic III Fira d’Artesania i Turisme de Palma Congrés d’Agències de viatges britàniques ABTA 73
1974	Caiguda de la demanda turística	Caiguda de la demanda turística	Caiguda de la demanda turística (-13,4%) I Plan de Modernización Hotelera Fallida de SOFICO	Caiguda de la demanda turística II Assemblea Provincial de Turisme

				Comissió especial d'Estudi de l'Economia i l'Ordenació Turística de Mallorca Comissió de Belles Arts i Defensa del Paisatge Pel·lícula <i>Conoce usted verdaderament Mallorca?</i>
1975	Primera reunió de l'Assemblea General de l'OMT		Mort General Franco Fallida Sofico-Servicios turísticos Madrid seu de l'OMT II Asamblea Nacional de turismo	Tancament de l'Hotel Mediterráneo de Palma <i>II Encuentro en Mallorca</i> II Asamblea Nacional de Turisme Musical Mallorca 75
1976	Acord entre el Programa de les Nacions Unides per el Desenvolupament (PNUMA) i la OMT		Presidència d'Adolfo Suárez II Plan de Modernización Hotelera	Creació de la Federació Balear d'Hosteleria Vaga de controladors aeris Musical Mallorca 76
1977		Fallida de Court Line	Liberalització preus hotelers Primeres eleccions democràtiques Creació de la Secretaria General del Estado de Turismo Alta inflació Davaluació de la pesseta(25%) Accident aeri a los Rodeos (Tenerife)	Creació Federació Empresarial Hotelera de Balears Creació de l'Associació Balear d'Agències de Viatges Creació de l'Agrupació de Cadenes Hoteleres de Balears Creació de la delegació de zona de la Platja de Palma Musical Mallorca 77 Ocupació de sa Dragonera
1978	Inici de la política de cels oberts a EUA		Constitució	I Jornades de Qualitat de l'Associació d'Hotelers de la

			Desastre del càmping dels Alfacs (Tarragona)	Platja de Palma-Can Pastilla-Arenal Musical Mallorca 78 Antoni Tarragó fou nomenat Conseller de Comerç i Turisme del Consell General Interinsular
1979	2 ^{na} Crisis del petroli		Pactes de la Moncloa III Plan de Modernización Hotelera	Primer congrés Turístic de Mallorca 50è aniversari de l'Hotel Formentor Organització del Congrés de Turisme de Mallorca
1980	OMT. Declaració de Manila. Declaració del 27 de setembre com a dia internacional del turisme		Presidència de Leopoldo Calvo Sotelo Privatització d'ATESA	Liberalització dels preus turístics Publicació del Butlletí informatiu del Foment del Turisme de Mallorca Celebració dels actes commemoratius del 75è aniversari de l'associació.
1981			Fitur Cop d'Estat de Tejero Arribada del Guernica de Picasso	Projecte de polítiques turístiques a mig termini del govern Preautonòmic. II Jornades de Qualitat Turística de l'Associació d'Hotelers de la Platja de Palma-Can Pastilla-Arenal Pel·lícula <i>Mallorca inédita</i> Feria Internacional del Turismo –FITUR- de Madrid

1982	Llei Marcial a Polònia Guerra de les Malvines Conflicte entre Israel i Líban Revolució iraniana. Guerra Iran-Iraq. 2na Crisis del petroli	Comunicació: Para una política Comunitaria de Turismo. Primeras Orientaciones. La Comunidad Europea y el turismo	Presidència de Felipe González Arribada del PSOE al poder Ministerio de Transportes, Turismo y comunicaciones	Inici de la campanya <i>Un Hivern a Mallorca</i>
1983	Descobrimet del VIH Recuperació econòmica dels EUA Any pot entre crisi i recuperació	Crisi d'atur a Europa Desacceleració de la inflació Resolución sobre la política omunitaria de turismo del Parlament Europeu	Expropiació RUMASA Logotipo de Miró "Everything under the sun" Llei de les 40 hores laborals i 30 dies de vacances	Aprovació de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears. I. Legislatura autonòmica. Presidència Gabriel Cañellas Creació de la Conselleria de Turisme del Govern Balear Nomenament de Jaume Cladera, primer Conseller de Turisme del Govern Balear -Congrés d'Agències de viatges britàniques ABTA 83 Celebració reunió anual IFTO
1984			Privatització d'Hotasa Creació de Instituto Nacional de Promoción Turistica (Inprotur) Incentius per al foment del turisme rural per part de la Secretaría General de Turismo	Llei d'Allotjaments extrahotelers de 1984 Decret 30/1984, de 10 de maig, sobre mesures d'orientació d'establiments hotelers i allotjaments turístics. Conegut com a Decret Cladera I

				<i>Campanya Mallorca se presenta</i> per les ciutats de València, Barcelona i Saragossa - Congrés d'agències de viatges alemanyes DRV 84 - Edició calendari especial DRV 84 - Enquesta "Qualitat i Imatge dels Serveis Turístics de Mallorca"
1985	Adopció de la "Carta del Turisme i el codi del Turista" per l'OMT	Adhesió d'Espanya a la UE Tractat de Shenguen Inici de la "Perestroika"	Adhesió d'Espanya a la UE Viatges IMSERSO	
1986	El Comitè Olímpic Proclama Barcelona com a Seu Olímpica Explosió de Txernobil		Entrada de l'Estat Espanyol a la Comunitat europea Proclamació de Barcelona com a Seu Olímpica	Entrada de l'Estat Espanyol a la Comunitat europea Vagues en el sector de l'hoteleria - El CIM proposa crear un palau de congressos a la Misericòrdia
1987	1987 comissió Mundial per el Medi Ambient i el Desenvolupament. Informe: El Nostre Futur Comú (Informe Brundtland)	Inici de la política de cels oberts		II Legislatura Debat General sobre Política Turística Decret 103/1987, de 22 d'octubre, sobre mesures transitòries d'ordenació d'establiments hotelers i d'allotjaments turístics

				Publicació del Llibre Blanc del Turisme a les Illes Balears - L'Associació Balear de Periodistes i Escriptors de Turisme publicà el llibre <i>Baleares, el Mediterráneo en unas Islas</i> - XXXIII Congrés d'agències de viatges franceses SNAV 87
1988		Fondos Estructurals europeus per a la promoció del turisme rural	Fondos Estructurals europeus per a la promoció del turisme rural Llei de Costes	Entre en vigor la Llei 7/1988 (Eleva a Llei el Decret 103/1987, Conegut com el Decret Cladera II) Llei 12/1988, de 17 de novembre, de camps de golf Projecte de creació d'un organisme encarregat de la promoció turística de les Balears Declaració del Parc Natural de S'Albufera de Mallorca
1989	Ira. Conferència de la Unió Interparlamentària (UIP) sobre turisme i Declaració de la Haia sobre turisme	Caiguda del Mur de Berlín	Incorporació dels empresaris hotelers a la CEOE Libro Blanco del Turismo Español Ley de Conservación de los Espacios Naturales y de la Flora y Fauna Silvestre	Llei 6/1989, de 3 de maig, sobre la funció inspectora i sancionadora en matèria de turisme Creació de l'Institut Balear de Promoció del Turisme - IBATUR

1990	Naixement de WWW	Dissolució de la URSS	Libro Blanco del Turismo	Llei 7/1990 coneguda com el Pla d'Embelliment de les zones turístiques Llei 3/1990, sobre el pla de modernització dels allotjaments turístics Es viuen les conseqüències internacionals de la crisi econòmica del Regne Unit i el conflicte del Golf Pèrsic
1991	1era Guerra del Golf. Conferència Internacional sobre Estadístiques de viatges i turisme. Conferència . Conferència d'Otawa sobre mesures recomanades per a la seguretat en el turisme. I Per a un turisme accessible als minusvàlids	Inestabilitat i guerra a l'antiga Iugoslàvia	Declaració de Cabrera Parc Nacional	III Legislatura Llei 1/1991 de 30 de gener, d'espais naturals Aprovació del Primer Pla de Marketing Turístic de les Illes Balears Arribada del passatger 200 milions a l'Aeroport de Son Sant Joan Exposició filatèlica EXPOPALMA 91
1992	1992 . Conferència de les Nacions Unides sobre Medi Ambient i Desenvolupament Cimera de la Terra de Rio de Janeiro. Programa 21	Tractat de Maastricht de la UE	Jocs olímpics de Barcelona Expo de Sevilla Celebració del V Centenario 1r tren AVE Madrid-Sevilla Plan Marco de Competitividad del Turismo Español 1992-1995 (FUTURES I)	Inici dels projecte "Agenda Local XXI Declaració del Parc Natural de Mondragó
1993	Aprovació de les Recomanacions d'Otawa sobre la classificació		Crisi econòmica	Declaració de Menorca Reserva de la Biosfera

	Internacional de les activitats turístiques (CIUAT)			Nomenament de Joan Flaquer 2n Conseller de Turisme del Govern Balear Presentació del programa ECOMOST sobre planificació del creixement turístic sostenible. Congrés d'Agències de viatges britàniques ABTA 93
1994	Declaració de Samarkanda sobre el turisme a la ruta de la seda. Declaració d'Osaka sobre turisme El Acuerdo General sobre el Comercio de Servicios (AGCS) Organización Mundial del Comercio	Resolució 18/01/94 P. Europeu "Sobre el turismo en el año 2000" Reunió informal de Ministres de turisme a Atenes		Comercialització dels primers allotjaments a l'espai rural - Creació del Consell Consultiu del Foment del Turisme de Mallorca - Projecte Open de Golf del sector turístic internacional
1995	Ira Cimera sobre el Clima. Berlín Conferència Mundial del turisme Sostenible. Aprovació de la Carta del Turisme Sostenible Lanzarote, Illes Canaries, Aparició d'Internet Conclusions i recomanacions del del 1r Foro Parlamentari i Internacional de Cadis Declaració d'Accra sobre el programa de turisme cultural	Matança sèrbia a Srebrenica (Bòsnia) Acords de Dyton El papel de la Unión en materia de Turismo. Libro Verde de la Comisión	Incorporació del Estudi turístics a la Universitat Adhesió d'Espanya al tractat de Shenguen	IV Legislatura Final Presidència Gabriel Cañellas Presidència Cristòfol Soler Aprovació del Pla d'Ordenació de l'Oferta Turística -POOT- Declaració del Parc Natural de S'Albufera des Grau de Menorca. Declaració del Parc Natural de Sa Dragonera

	OMT_UNESCO “La Ruta dels Esclaus Declaració de Saint-Vincent per a la protecció de la infància contra l’exploració dels infants Declaració de Buenos Aires Declaració de L’OMT sobre la prevenció del turisme sexual organitzat			Primers enderrocaments d’hotels a Calvià dintre els plans d’esponjament i embelliment de zones turístiques. Decret 62/1995 de prestació de serveis turístics en el medi rural de les Illes Balears. Creació del <i>Mallorca Handling S.A.</i> Jornades de turisme, cultura i medi ambient de l’Institut de Cultures del Món Creació del Consorci “ Escola d’Hoteleria” format per el Govern Balear i la Universitat de les Illes Balears Declaració de sa Dragonera Parc Natural
1996	Declaració de Madrid sobre el desenvolupaments de recursos humans i turisme. Cimera del clima. Ginebra Carta de Recife sobre turisme de persones majors. II Foro Parlamentario y Autoridades Locales: Protagonistas de las de las políticas de turismo. Declaració de Bali sobre turisme Declaració de Malta		Presidència de José María Aznar Cotització en borsa de Melià Plan Marco de Competitividad del Turismo Español 1996-1999 (FUTURES II)	Presidència Jaume Matas Nomenament de José María González Ortea 3r conseller de Turisme del Govern Balear El Govern Balear posa en marxa el programa ECOTUR Presentació del llibre <i>Pequeña historia del turismo en las Baleares</i>

	Declaració de l'Havana sobre el programa de turisme cultural "la ruta dels esclaus"			
1997	Protocol de Kioto Cimera de la Terra. Nova York Declaració de Malé sobre desenvolupament turístic sostenible Declaració de Manila sobre els efectes socials del turisme	La plena liberalització dels serveis aeris europeus		Inauguració de la l'ampliació de l'aeroport de Son Sant Joan de l'arquitecte Pere Nicolau. Presentació de l'informe del Pla Futures amb el qual s'havien aconseguit restaurar 36 molins
1998	Cimera del Clima, Buenos Aires Declaració d'Andorra sobre turisme de neu i esports d'hivern Creació de la Fundació OMT-THEMIS per fomentar la qualitat i l'eficiència en educació i formació turístiques Declaració sobre el turisme Antàrtic	Inici de l'euro		
1999	Codi Ètic Mundial pel Turisme (OMT) Cimera del clima. Bonn Declaració de Khiva sobre el turisme i la preservació del patrimoni cultural Carta de Lisboa sobre el turisme de persones majors Conferència Mundial sobre avaluació de la incidència	Reunión sobre Turismo y empleo del Consejo Europeo		Aprovació de la Llei General Turística V Legislatura Presidència Francesc Antic Declaració d'Eivissa Patrimoni Mundial Nomenament de Celestí Alomar i Mateu 4rt Conseller de Turisme del Govern Balear.

	econòmica del turisme. Compte Satèl·lit del Turisme (CST)			
2000	Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni. Nacions Unides Cimera del Clima. Declaració d'Andorra sobre el desenvolupament de debat científic entorn del turisme de neu Declaració de Hainan La Haya y Bonn III Foro Internacional per a Parlamentaris i Autoritats Locals: Protagonistes de les Polítiques Turístiques en el Segle XXI. Rio de Janeiro 3G de telefonia mòvil		Plan Integral de Calidad del Turismo Español 2000-2006 (PICTE)	Exposició: Welcome! Un segle de turisme a les Illes Balears. Gran Hotel.Fundació "la Caixa". Campanya <i>Shopping in Palma</i> amb la Cambra de Comerç Vaga i bloqueig de subministrament de combustible
2001	Atemptats 11S Cimera del Clima. Marrakech I Conferència Mundial sobre esport i turisme Declaració de Jeju sobre turisme i economies insulars Declaració de Seul sobre la pau i el turisme Declaració d'Osaka per al Mil·lenni Declaració conjunta de l'Associació del Transport Aeri Internacional (IATA i de l'Organització Mundial del			Aprovació de l'impost d'Estades en Empreses Turístiques d'Allotjament, anomenat "Ecotaxa". Declaració del parc Natural de Ses Salines d'Eivissa i Formentera. Declaració de la Reserva Natural de s'Albufereta de Pollença. Reedició del cartell <i>Luna de Miel en Mallorca</i> Creació d'una nova associació d'agroturismes

	Turisme (OMT) sobre la protecció dels infants contra l'explotació sexual en els viatges i el turisme Adhesió de Xina a l'OMC			
2002	2002 Cimera sobre el Medi Ambient-Johanesburgo Cimera del Clima. Nova Delhi Declaració de Tunis Cimera Mundial de l'ecoturisme. Declaració de Quebec sobre l'ecoturisme Declaración de Bukhara sobre la ruta de la Seda IV Foro Internacional de Parlaments i Administracions locals: Protagonistes de les polítiques turístiques	Entrada en vigor de l'Euro Comunicación: Un marco de cooperación para el futuro del turismo europeo Foro Europeo del Turismo	Fundació SEGITTUR	Promomallorca treu el col·leccionable: Turisme i societat Creació de l'ENTURIB Campanya <i>Un turista, un amigo</i> de l'Ajuntament de Palma Signatura del conveni amb la Fundació Biodiversitat Reedició del fulletó <i>Mallorca, la isla</i> Edició del fulletó <i>Mallorca</i> amb la Fundació Biodiversitat Homologació del GR221 Ruta de la Pedra en Sec. Mallorca
2003	2na Guerra del Golf SARS Ira Conferència Turisme i canvi Climàtic. Djerba. Tunísia. Declaració de Djerba Cimera del Clima Milan			VI Legislatura Presidència de Jaume Matas És nomenat per segona vegada Joan Flaquer Conseller de turisme del Govern Balear. Derogació de l'ecotaxa. Anàlisi del projecte de <i>Propuesta de pacto por la calidad y competitividad turística</i>

				Edició del fulletó <i>Mallorca ¡sí al turismo sostenible!</i> amb la Fundació Biodiversitat - Congrés d'Agències de viatges britàniques ABTA 2003
2004	Cimera del clima, Buenos Aires I Conferència Mundial sobre la comunicació en el turisme. I Reunió del Comitè Mundial d'Ètica i turisme per a l'aplicació del Codi Ètic Facebook Declaració de Hue sobre turisme i disminució de la pobresa	Ampliació de la UE	Presidència de José Luis Rodríguez Zapatero Atemptats 11M a Madrid	Congrés d'agències de viatges alemanyes DRV 2004 Presentació dels actes del centenari
2005	Web 2.0 i xarxes socials Cimera del Clima Motreal Declaració de Muscat sobre entorns construïts per a un turisme sostenible Declaració de Nova York: "El turisme al servei dels objectius del desenvolupament del Mil·leni Tsunami al Sud-est asiàtic			Es presenta el projecte de la "Targeta Verda". Debat generalitzat sobre "el tot inclòs" Celebració del Centenari del Foment de turisme. Exposició a la Llotja de Palma: "Cent anys del Foment de turisme." Llei 2/2005, de 22 de març, de comercialització d'estades turístiques a habitatges
2006	Cimera del clima. Nairobi Twitter	Directiva Bolkestein 2006/123/CE	Inauguració de la T4 de l'aeroport de Madrid-Barajas	

	Declaració de Teheran sobre artesania, turisme i alleujament de la pobresa	Directiva 2006///CE gestión de la calidad de las aguas de baño		
2007	Crisi hipoteques subprime EUA Cimera del Clima. Bali Declaració de Davos: “canvi climàtic i turisme: respondre als reptes mundials” Missatge de Madeira (sobre el codi ètic Mundial per al turisme) V Foro Internacional sobre Turismo para Parlamentarios y Autoridades Locales	Tractat de Lisboa COM(2007)0621 Agenda por un turismo europeo sostenible y competitivo	Plan del Turismo Español Horizonte 2020 Ley de Protección de la Biodiversidad	VII Legislatura Presidència Francesc Antic Conseller de Turisme Francesc Buils Plan Estratégico TIC-Turismo Islas Baleares (2008-2011) Declaració de la Serra de Tramuntana Paratge Natural
2008	Caiguda de Lehman Brothers Cimera del Clima. Poznam Creació de la Plataforma AirBnB Criteris globals de turisme sostenible Comitè de Reactivació del turisme per a respondre a la recessió econòmica Declaració d'Eivissa	Directiva 2008/122/CE Relativa al aprovechamiento por torno de bienes de uso turístico	Crisi econòmica	Conseller de Turisme Miquel Nadal
2009	Crisi financera global Cimera del clima Copenhague Declaració de Bali sobre Estadístiques de turisme i ocupació Declaració d'Astana Declaració sobre la facilitació dels desplaçaments turístics Crisi de la Grip A (H1N1/09)		Inauguració de la T1 de l'aeroport de Barcelona Basque Culinary Center	Conseller de Turisme Miquel Ferrer Decret 60/2009, de 25 de setembre, pel qual s'estableixen la unificació dels procediments i la simplificació dels tràmits en matèria turística, com també la declaració responsable d'inici de

				les activitats turístiques
2010	Cimera del clima. Cancún Reunió del T.20. Contribució del turisme a la recuperació econòmica mundial Instagram La tecnologia 4G de telefonia mòbil entra en funcionament	Erupció del volcà Eyjafjalla d'Islàndia Europa 2020. Una estratègia para un crecimiento inteligente, sostenible e innovador. COM(2010)0352 Europa, primer destino turístico del mundo: un nuevo marco político para el turismo europeo	Rescat financer a Grècia Rescat financer a Irlanda	Consellera de turisme Sra. Joana Barceló Llei 4/2010, de 16 de juny de mesures urgents per a l'impuls de la Inversió a les Illes Balears Inauguració del GR223 Camí de Cavalls. Menorca
2011	Cimera del Clima. Durban: naixement de Protocolo de Kioto II Primavera àrab Declaració de Zagreb sobre els posicionament del turisme en el medis de comunicació Declaració de Sihanoukville sobre cooperació Multilateral per al desenvolupament de l'ecoturisme	Iniciativa Eden sobre promoción de destinos turísticos de Excelencia Iniciativa Calypso en torno al turismo social	Presidència de Mariano Rajoy Protestes ciutadanes 15M	VIII Legislatura Presidència José Ramón Bauzá Conseller de turisme Carlos Delgado Declaració de la Serra de Tramuntana Patrimoni Mundial Decret 13/2011, de 25 de febrer, pel qual s'estableixen les disposicions generals necessàries per facilitar la llibertat d'establiment i de prestació de serveis turístics, la regulació de la declaració responsable i la simplificació

				dels procediments administratius en matèria turística
2012	Objectius de Desenvolupament Sostenible. Nacions Unides Cimera del clima. Doha Cimera de la terra. Brasil Declaració de Djerba Declaració de Vilnius sobre la ruta històrica de l'àmbar Declaració de Yerevan Decalaració d'Istanbul sobre turisme urbà	COM(2012)0649 aplicació y desarrollo dela política común de visados como estímulo del crecimiento de la UE. Programa "Turismo sostenible" que inclou "Cinturón Verde" Rutes cicloturístiques	Rescat financer a Espanya Plan Nacional e Integral del Turismo 2012-2015	II Llei General Turística
2013	Cimera del clima. Varsòvia Declaració de la illa de Réunion sobre el turisme sostenible a les Illes Declaració de Siem Reap sobre el desenvolupament del turisme en el llocs de patrimoni natural i cultural Declaració de Ninh Binh sobre turisme espiiritual i desenvolupaments sostenible			
2014	Cimera del Clima. Lima Declaració de Santo Domingo: "Reunión de Ministros y Autoridades de América sobre Conectividad Aérea y Facilitación de Viajes"	Crisi de Crimea COM (2014) Una estratègia europea para un major crecimiento y empleo en el turismo costero y marítimo		Conseller de turisme Jaime Martínez

	Declaració de Nassau sobre el turisme sector clau per al desenvolupament de les illes estat Declaració de Luanda sobre turisme i connectivitat del transport aeri Declaració de la ciutat de Legazpi i Albay sobre la resposta del turisme al canvi climàtic Declaració conjunta IRENA UNWTO sobre les energies renovables i el turisme a les illes Declaració de Santiago de Compostel·la sobre turisme i peregrinacions Declaració de Sant Marino sobre turisme Accesible			
2015	Objectius de Desenvolupament Sostenible Cimera del Clima. París: Acuerdo de París. Declaració de Siem Reap sobre turisme i cultura per un nou model d'associació Declaració de Rabat Declaració de Port –Au –Prince Declaració de Bethlehem sobre turisme religiós com a mitjà per fomentar el desenvolupament	Agenda Europea para la economia col·laborativa Directiva (UE)2305 relativa a los Viajes combinados y a los Servicios vinculados		IX Legislatura Presidència Francina Armengol Conseller de Turisme Gabriel Barceló Pla Integral del Turisme Illes Balears (2015-2025)

	socioeconòmic de les comunitats d'acollida Declaració de Medellín sobre turisme i transport aeri al servei del desenvolupament Atemptat al museu del Bardo, Tunísia			
2016	Cimera del Clima: Marràqueix Declaració de Beijing sobre turisme sostenible com a motor de desenvolupament i pau Declaració de Geòrgia sobre enoturisme. Fomentar el desenvolupament turístic sostenible a través del patrimoni cultural immaterial Declaració Petra sobre la inversió en turisme per a un futur inclusiu Declaració de Sofia sobre civilitzacions mundials i turisme creatiu	Referèndum Bréxit		Impost de Turisme Sostenible (ITS) del 2016
2017	Cimera del clima. Fiji – Bonn Crida de Manila per a l'acció sobre la mesura del turisme sostenible Crida de Chengdu sobre “el turisme i els Objectius de Desenvolupament sostenible Declaració de Lusaka sobre la promoció del turisme sostenible:			Consellera de Turisme Isabel Busquets Declaració del Parc Natural Marítimoterrestre Es Trenc-Salobrar de Campos

	instrument al servei d'un creixement compartit i de la mobilització de les comunitats a Àfrica Declaració de Montego Bay sobre llocs de treball i col·laboracions de creixement inclusiu per al turisme sostenible Declaració de Muqat sobre turisme i cultura. "fomentar el desenvolupament sostenible			
2018	Cimera del Clima. Katowice Crida d'Abuja per a l'acció del desenvolupament de les estadístiques del turisme a Àfrica		Presidència de Pedro Sánchez	
2019	Cimera del Clima. Madrid	Sortida de Gran Bretanya de la Unió Europea. Colapso del Grup Thomas Cook	Directrices Generales de la Estrategia del Turismo sostenible	X Legislatura Conseller de Turisme Iago Negueruela
2020	Pandèmia Mundial de la Covid-19			Decret llei 1/2020, de 17 de gener, Decret Llei 1/2020, de 17 de gener, contra el turisme d'excessos per a la millora de la qualitat a zones turístiques Decret llei 4/2020, de 20 de març, pel qual s'estableixen

				mesures urgents en matèria de contractació, convenis, concerts educatius i subvencions, serveis socials, medi ambient, procediments administratius i pressuposts per fer front a l'impacte econòmic i social del COVID-19 Decret llei 9/2020, de 25 de maig, de mesures urgents de protecció del territori de les Illes Balears Llei 2/2020, de 15 d'octubre, de mesures urgents i extraordinàries per a l'impuls de l'activitat econòmica i la simplificació administrativa en l'àmbit de les administracions públiques de les Illes Balears per pal·liar els efectes de la crisi ocasionada per la COVID-19

2021				Llei 4/2021, de 17 de desembre, de mesures extraordinàries i urgents per executar les actuacions i els projectes que s'han de finançar amb fons europeus en el marc del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència
2022				Llei 3/2022 de 15 de juny Llei de Mesures urgents per a la sostenibilitat i la circularitat del turisme de les Illes Balears del 31 de maig dels 2022

b) Annex. Lleis i Decrets del Govern Balear en matèria turística

Any	Llei	Decret
1983		
1984	Llei 2/1984, de 12 d'abril, sobre allotjaments extrahotelers	Decret 30/1984, de 10 de maig, sobre mesures d'orientació d'establiments hotelers i allotjaments turístics
1985		
1986		Decret 13/1986, de 13 de febrer, d'aprovació de la nova ordenació dels Campaments de Turisme a les Illes Balears
1987		Decret 103/1987, de 22 d'octubre, sobre mesures transitòries d'ordenació d'establiments hotelers i d'allotjaments turístics
1988	Llei 7/1988 de primer de juny, de mesures transitòries d'Ordenació d'Establiments Hotelers i d'Allotjaments Turístics	
1989	Llei 6/1989, de 3 de maig, sobre la funció inspectora i sancionadora en matèria de turisme	
1990		
1991		
1992		Decret 2/1992, de 16 de gener, pel qual s'ordena i regula l'oferta turística complementària en la Comunitat Autònoma de les Illes Balears
1993	Llei 9/1993, de 1 de desembre, d'atribucions de competències als Consells Insulars en matèria d'informació turística	Decret 106/1993, de 30 de setembre, sobre suspensió i caducitat d'autoritacions prèvies per a construccions, obres i instal·lacions de les empreses i activitats turístiques
1994		
1995		

1996	Llei 3/1996, de 29 de novembre, d'atribució de competències als consells insulars de Menorca i d'Eivissa i Formentera en matèria d'ordenació turística Llei 6/1996, de 18 de desembre, per la qual es crea i es regula el Pla de modernització de l'oferta turística complementària de les Illes Balears	
1997		
1998	Llei 4/1998, de 19 de maig, per la qual s'aproven mesures transitòries relatives a l'atorgament d'autoritzacions prèvies de construccions, obres i instal·lacions d'empreses i activitats turístiques	
1999	Llei 2/1999, de 24 de març, general turística de les Illes Balears	
2000	Llei 4/2000, de 22 de març, de moratòria de construcció i ampliació de camps de golf a les Illes Pitiüses Llei 13/2000, de 21 de desembre, del Camí de Cavalls de Menorca	
2001	Llei 7/2001, de 23 d'abril, de l'impost sobre les estades a empreses turístiques d'allotjament, destinat a la dotació del fons per a la millora de l'activitat turística i la preservació del medi ambient	
2002	Llei 9/2002, de 12 de desembre, per a la modificació de la Llei	

	2/1999, de 24 de març, general turística de les Illes Balears	
2003	Llei 7/2003, de 22 d'octubre, per la qual es deroga la Llei 7/2001, de 23 d'abril, de l'impost sobre les estades a empreses turístiques d'allotjament, destinat a la dotació del fons per a la millora de l'activitat turística i la preservació del medi ambient	
2004	Llei 5/2004, de 20 de desembre, de creació del Col·legi Oficial de guies turístics de les Illes Balears	
2005	Llei 2/2005, de 22 de març, de comercialització d'estades turístiques a habitatges Llei 10/2005, de 14 de juny, de ports de les Illes Balears Llei 11/2005, de 7 de desembre, de mesures específiques i tributàries per a les Illes d'Eivissa i Formentera en matèria d'Ordenació Territorial, Urbanisme i Turisme	
2006		
2007		Decret llei 1/2007, de 23 de novembre, de mesures cautelars fins a l'aprovació de normes de protecció d'àrees d'especial valor ambiental per a les Illes Balears
2008	Llei 4/2008, de 14 de maig, de mesures urgents per a un desenvolupament territorial sostenible a les Illes Balears	
2009	Llei 6/2009, de 17 de novembre, de mesures ambientals per	

	impulsar les inversions i l'activitat econòmica a les Illes Balears	
2010	Llei 4/2010, de 16 de juny, de mesures urgents per a l'impuls de la inversió a les Illes Balears Llei 8/2010, de 27 de juliol, de mesures per a la re valorització integral de la Platja de Palma	
2011		
2012	Llei 5/2012, de 23 de maig, de mesures urbanístiques per a l'execució del Centre Internacional de Tennis Rafael Nadal Llei 8/2012, de 19 de juliol, del turisme de les Illes Balears	Decret llei 2/2012, de 17 de febrer, de mesures urgents per a l'ordenació urbanística sostenible Decret llei 6/2012, de 8 de juny, de mesures urgents sobre el règim sancionador en matèria de transport públic discrecional de viatgers en vehicles de turisme en l'àmbit territorial de la comunitat autònoma de les Illes Balears Decret llei 8/2012, de 13 de juliol, de mesures urgents per a la Platja de Palma
2013	Llei 1/2013, de 24 de maig, per la qual es modifica la Llei 5/2012, de 23 de maig, de mesures urbanístiques per a l'execució del Centre Internacional de Tennis Rafael Nadal	Decret llei 1/2013, de 7 de juny, de mesures urgents de caràcter turístic i d'impuls de les zones turístiques madures Decret llei 6/2013, de 29 de novembre, pel qual es modifica l'article 52 de la Llei 8/2012, de 19 de juliol, del turisme de les Illes Balears
2014	Llei 4/2014, de 20 de juliol, de transports terrestres i mobilitat sostenible de les Illes Balears	Decret llei 3/2014, de 5 de desembre, de mesures urgents destinades a potenciar la qualitat, la competitivitat

	Llei 6/2014, de 18 de juliol, de modificació de la Llei 10/2005, de 21 de juny, de Ports de les Illes Balears	i la desestacionalització turística a les Illes Balears
2015	Llei 2/2015, de 27 de febrer, de règim sancionador en matèria d'activitats marítimes, nàutiques i subaquàtiques (esportives i recreatives) a les Illes Balears	
2016	Llei 2/2016, de 30 de març, de l'impost sobre estades turístiques a les Illes Balears i de mesures d'impuls del turisme sostenible	
2017	Llei 2/2017, de 27 de juny, de declaració del Parc Natural Marítime-terrestre Es Trenc-Salobrar de Campos Llei 6/2017, de 31 de juliol, de modificació de la Llei 8/2012, de 19 de juliol, del turisme de les Illes Balears, relativa a la comercialització d'estades turístiques a habitatges	
2018	Llei 6/2018, de 22 de juny, per la qual es modifiquen diverses normes de l'ordenament jurídic de les Illes Balears en matèria de turisme, de funció pública, pressupostària, de personal, d'urbanisme, d'ordenació farmacèutica, de transports, de residus i de règim local, i s'autoritza el Govern de les Illes Balears per aprovar determinats textos refosos Llei 13/2018, de 28 de desembre, de camins públics i rutes senderistes de Mallorca i Menorca	

2019	Llei 7/2019, de 8 de febrer, per a la sostenibilitat mediambiental i econòmica de l'illa de Formentera	Decret llei 2/2019, de 4 d'octubre, pel qual s'estableixen ajudes puntuals per pal·liar els impactes econòmics produïts pel concurs de creditors de l'agència de viatges majorista Thomas Cook sobre l'economia de les Illes Balears
2020	Llei 2/2020, de 15 d'octubre, de mesures urgents i extraordinàries per a l'impuls de l'activitat econòmica i la simplificació administrativa en l'àmbit de les administracions públiques de les Illes Balears per pal·liar els efectes de la crisi ocasionada per la COVID-19	Decret llei 1/2020, de 17 de gener, contra el turisme d'excessos per a la millora de la qualitat a zones turístiques Decret llei 4/2020, de 20 de març, pel qual s'estableixen mesures urgents en matèria de contractació, convenis, concerts educatius i subvencions, serveis socials, medi ambient, procediments administratius i pressuposts per fer front a l'impacte econòmic i social del COVID-19 Decret llei 9/2020, de 25 de maig, de mesures urgents de protecció del territori de les Illes Balears
2021	Llei 4/2021, de 17 de desembre, de mesures extraordinàries i urgents per executar les actuacions i els projectes que s'han de finançar amb fons europeus en el marc del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència	
2022	Llei 3/2022 de 15 de juny Llei de Mesures urgents per a la sostenibilitat i la circularitat del turisme de les Illes Balears del 31 de maig dels 2022	Decret llei 3/2022, d'11 de febrer, de mesures urgents per a la sostenibilitat i la circularitat del turisme de les Illes Balears

c) Annex Activitat Parlamentaria.

Projectes de llei i Proposicions de llei

Any	Projectes de Llei	Proposicions de Llei
1983		RGE núm. 6 i 7/83, de protecció de Ses Salines d'Eivissa i Formentera. DS núm. 6 (20 d'octubre), pàgs. 101-109
1984	RGE núm. 596/84, d'allotjaments extra hotelers. DS núm. 17 (12 d'abril), pàgs. 514-523.	RGE 48/84, d'ordenació i protecció d'àrees naturals d'interès especial. DS núm. 10 (8 de febrer), pàgs. 282-301. DS núm. 11 (14 i 15 de març), pàgs. 308-320 RGE núm. 349/84, de declaració d'Es Trenc-Salobrar de Campos com a Àrea Natural d'Especial Interès (ANEI). DS núm. 17 (12 d'abril), pàgs. 523-532. RGE núm. 712/84, de declaració de la zona de Macarella-Cala'n Turqueta com a ANEI. DS núm. 23 (24 i 25 d'octubre), pàgs. 714-728 RGE núm. 717/84, de declaració de Ses Salines d'Eivissa i Formentera com a ANEI. DS núm. 24 (30 i 31 d'octubre), pàgs. 781-790 RGE núm. 738/84, de declaració de Cala Agulla, Cala Moltó, Cala Mesquida i Cap des Freu, com a ANEI. DS núm. 23 (24 i 25 d'octubre), pàgs. 728-736. RGE núm. 744/84, de declaració de Cala Mondragó com a ANEI. DS núm. 23 (24 i 25 d'octubre), pàgs. 736-743
1985		RGE núm. 803/84, de declaració de Ses Salines d'Eivissa i Formentera i els illots intermedis com a ANEI. DS núm. 37 (2 i 3 de maig), pàgs. 1254-1265. RGE núm. 294/85, relativa a l'Albufereta de Pollença com a ANEI. DS núm. 36 (17 d'abril), pàgs. 1222-1229. RGE núm. 402/85, de declaració de Sa Punta de N' Amer de Sant Llorenç des Cardassar com a ANEI. DS núm. 39 (22 de maig), pàgs. 1298-1306. DS núm. 41 (17 de juliol), pàgs. 1314-1322.
1986		RGE núm 22/86, de declaració de S'Albufera des Grau com a ANEI.

		DS núm. 54 (28 de febrer), pàgs. 1670-1676. DS núm. 62 (7 de maig). Pàgs. 1862-1867. RGE núm. 1229/86, relativa a la declaració de Sa Canova d'Artà com a ANEI. DS núm. 71 (8 d'octubre), pàgs. 2082-2084
1987	Debat General sobre política turística. DS núm. 13 (24,25 i 26 de novembre), pàgs. 374-451 (no és un projecte de llei) RGE núm. 981/87, al Projecte de Llei de camps de golf. DS núm. 12 (17 i 18 de novembre), pàgs. 327-338	RGE núm. 733/87, de declaració de s'Estany d'Es Peix de Formentera com a Àrea Natural d'Especial interès. Debat de presa en consideració, DS núm. 5 (7 d'octubre), pàgs. 94-99. RGE núm. 739/87, de declaració de Sa Canova d'Artà com a Àrea Natural d'Especial Interès. Debat de presa en consideració, DS núm. 5 (7 d'octubre), pàgs. 99-107. RGE núm. 965/87, de declaració de Cabrera Parc Nacional i Reserva Integral. DS núm. 12 (17 i 18 de novembre), pàgs. 364-370.
1988	RGE núm. 1297/87, de mesures transitòries d'ordenació d'establiments hotelers i allotjaments turístics. DS núm. 33 (1 de juny), pàgs. 1213-1217. RGE núm. 783/87, de camps de golf. DS núm. 42 (9 de novembre), pàgs. 1496-1511.	RGE núm. 572/88, de declaració de l'àrea que compren la zona d' Atalis, Barranc de la Vall, Es Bec i platges de Son Bou als termes municipals d'Es Mercadal i Alaior, com a ANEI. DS núm. 27 (5 de maig), pàgs.1011-1016. DS núm. 38 (26 d'octubre), pàgs. 1370-1373. RGE núm. 739/87, de declaració de Sa Canova d' Artà com a arca natural d'especial interès DS núm. 17 (28 de gener), pàgs. 662-666. RGE núm. 965/87, de la decoració de I 'arxipèlag de Cabrera i aigües territorials adjacents, Parc Nacional Marítimo-terrestre. DS núm. 35 (6 d'octubre), pàgs. 1241-1246. RGE núm. 1028/87, de declaració de la zona litoral i "boscosa de la Costa Sud del terme municipal de Ciutadella, compresa entre s'Arenal de Son Xoriguer i Cala Galdana, com a àrea natural d'especial interès DS núm. 17 (28 de gener), pàgs. 650-655. DS núm. 20 (7 d'abril), pàgs. 751-760. DS núm. 32 (25 de maig), pàgs. 1188-1191. RGE núm. 1209/87, de declaració del Barranc d' Algendar com a arca natural d'especial interès DS núm. 17 (28 de gener), pàgs. 655-662. DS núm. 25 (28 d'abril), 948-955

1988		RGE núm. 49/88, de declaració de Sa Canova d'Arta com a àrea natural d'especial interès DS núm. 18 (24 de febrer), pàgs. 686-690. DS núm. 34 (21 de setembre), pàgs. 1232-1236 RGE núm. 733/88, de declaració de s'Estany d'Es Peix de Formentera com ANEI. DS núm. 28 (11 de maig), pàgs. 1036-1041 RGE núm. 1062/88, de zona costera compresa entre Cala Mitjana i platges de Binigaus com ANEI. Debat sobre política d'ordenació del territori. DS núm. 36 (13 d'octubre), pàgs. 1300-1303
1989	RGE núm. 1512/88, de funció inspectora i sancionadora en matèria de turisme. DS núm. 59 (3 de maig), pàgs. 2191-2204 RGE núm. 3048/88, de taxes en matèria de turisme carreteres. DS núm. 62 (18 de maig), pàgs. 2290 RGE núm. 171/89, de modificació de la Llei 11/89, de declaració de la zona d' Atalis com a àrea natural d'especial interès DS núm. 63 (24 de maig), pàgs. 2305-2312	RG • núm. 1062/88, de declaració de la zona Costera entre Cala Mitjana i platges de Binigaus, així com els barrancs de Cala Mitjana, Trebelúger, la Canova, Son Fideu, Cala Fustam, Sant Miquel, Sa Torre Vella i Binigaus àrea natural d'especial interès. DS núm. 51 (29 de març). Pàgs. 1993-1999. RGE núm. 2047/88, de declaració de Cala Varques com a àrea natural d'especial interès DS núm. 52 (5 d'abril), pàgs. 2Q19-2024 RGE núm. 1585/89, relativa a declaració de Mondragó com a arca natural d'especial interès DS núm. 71 (23 de novembre), pàgs. 2607-2613
1990	RGE núm. 1688/89, de modernització d'allotjaments turístics existents a les Illes Balears DS núm. 87 (30 de maig), pàgs. 6910-6921 RGE núm. 1713/89, de crèdit extraordinari per al finançament de l'adquisició de terrenys ubicats a l'espai denominat Cala Mondragó. DS numo74 (22 de febrer), pàgs. 6453-6464 RGE núm. 532190, de modificació deis article 4 i 5 de la Llei 12/88J de camps de golf. DS núm. Kg (3 1de maig), pàgs. 6935-6937_	RGE núm. 1585/89, de declaració de Mondragó Àrea natural d'Espacial Interès pàgs. 6444-6453 RGE núm. 1750/89, de declaració d' una Àrea natural d'especial interès a la Marina de Lluçmajor. DS núm. 73 (1 1de gener), pàgs. 643 r-644 1. DS nom. 88 (J 1 de maig). pflg. 6938 RCE núm. 689/90, de derogació a l'àmbit de les Illes Balears de la Llei 197/63, de centres i zones d'interès turístic nacional. DS mimo 88 (31 de maig), pàgs. 6938-6947 RGE. núm. 1855/90, de conservació dels espais naturals i d' interès paisatgístic de les Illes Balears DS núm. 94 (5 desembre), pàgs. 7152-1 16

	DS núm. 89 (6 de juny), pàgs.6952-6953 RGE núm. 930/90, de crèdit extraordinari d'inversions i millores d'infraestructures de les zones turístiques. DS núm. 91(13 dc juny), pàgs. 7038-7045	
1991	RGE núm. 2095/91, regulador de l'impost sobre instal·lacions que incideixin en el medi ambient. DS núm. 19 (20 de desembre), pàgs. 934-956	RGE núm. 1220/91, de modificació de la Llei 12/1988, de 17 de novembre, de camps de golf. Debat de presa en consideració, DS núm. 4 (2 d'octubre), pàgs. 88-95
1992		RGE núm. 3336/91, relativa a moratòria en la classificació de nous sols urbans, urbanitzables o aptes per a la urbanització a les zones costaneres de les Illes Balears. DS núm. 22 (11 de març), pàgs. 1050-1057 RGE núm. 3093/92, relativa a modificació de determinats articles de la Llei 1/91, de 30 de gener, d'espais naturals i de regim urbanístic de les àrees d'especial protecció de les Illes Balears.
1993		RGE núm. 676/93, d'avaluació de l'impacte ambiental. DS núm. 72 (27 d'abril), pàgs. 2989-2996
1994		RGE núm. 3262/94, de creació de la figura de paratge natural concertat com a nova categoria d'espai natural protegit. DS núm. 130 (15 de novembre), pàgs 5272-5278
1995		RGE núm. 2499/95, relativa a declaració de reserva natural Ses Salines d'Eivissa, les illes des Freus i ses Salines de Formentera. Debat de presa en consideració, DS núm. 22 (29 de novembre), pàg. 702-713
1996	RGE núm. 2312/95, pel qual es regula el Pla de modernització de l'oferta turística complementària (restaurants, cafeteries, bars i similars) de les Illes Balears. DS núm. 61 (18 de desembre), pàg. 2374-2376.	RGE núm. 4086/95, relativa a modificació de la Llei 1/1991, de 30 de gener, d'espais naturals i de les àrees naturals i règim urbanístic de les àrees d'especial protecció de les Illes Balears, per a l'ampliació de l'àmbit de protecció de la costa sud de Ciutadella (ANEI 14). Debat de presa en consideració, DS núm. 30 (27 de març), pàg. 1094-1101 RGE núm. 195/96, relativa a regulació del Camí de Cavalls. Debat de presa en consideració, DS núm. 32 (16 d'abril), pàg. 1170-1177

1997		RGE núm. 5359/96, relativa a l'establiment d'un cànon sobre arribades turístiques. DS núm. 63 (4 de març), pàg. 2627-2635. RGE núm. 734/06, relativa a creació d'una ecotaxa sobre els vehicles de turisme arribats en transit a les Illes. DS núm. 73 (29 d'abril), pàg. 2990-2997 RGE núm. 1682/97, relativa a protecció del litoral de les Illes Balears. DS núm. 71 (22 d'abril), pàg. 2922-2928. RGE núm. 3745/97, relativa a centres recreatius turístics. DS núm. 93 (18 de novembre), pàg. 3880-3887
1998	RGE núm. 2786/98, de mesures transitòries relatives a l'atorgament d'autoritacions prèvies de construccions, obres i instal·lacions d'empreses i activitats turístiques. DS núm. 117 (15 de maig), pàg. 5006-5031 RGE núm. 4436/98, de mesures cautelars fins a l'aprovació de les Directrius d'Ordenació Territorial. DS núm. 124 (23 d'octubre), pàg. 5298-5320	RGE núm. 4622/97, relativa a protecció ambiental i gestió sustentable dels béns naturals. DS núm. 100 (3 de març), pàg. 4355-4364. RGE núm. 998/98, relativa a modificació de la Llei 1/1991, de 30 de gener, d'espais naturals i de règim urbanístic de les àrees d'especial protecció de les Illes Balears. DS núm. 107 (31 de març), pàg. 4691-4699. RGE núm. 999/98, relativa a modificació de la Llei 1/1991, de 30 de gener, d'espais naturals i de règim urbanístic de les àrees d'especial protecció de les Illes Balears. DS núm. 107 (31 de març), pàg. 4691-4699.
1999	RGE núm. 2738/99, de mesures cautelars i d'emergència relatives a l'ordenació del territori i l'urbanisme a les Illes balears. Proposta de tramitació directa i en lectura única, DS núm. 5 (28 de setembre), pàg. 91 a 99. Tramitació directa i en lectura única, DS núm. 5 (28 de setembre), pàg. 99 a 117.	RGE núm. 2856/99, relativa a moratòria de construcció i ampliació dels camps de golf. Debat de presa en consideració, DS núm. 11 (16 de novembre) pàg. 411 a 421.
2000	RGE núm. 2776/00, d'ordenació territorial. Debat del Dictamen de la Comissió d'Ordenació Territorial, DS núm. 48 (12 de desembre), pàg. 2064-2100. RGE núm. 3609/00, al Projecte de Llei RGE núm. 2924/00, de l'impost sobre estades a	RGE núm. 3631/99, presentada pel Consell Insular de Menorca, reguladora del Camí de Cavalls de Menorca. Debat de presa en consideració, DS núm. 20 (15 de febrer), pàg. 853-862. Debat del Dictamen de la Comissió d'Ordenació Territorial, DS núm. 48 (12 de desembre), pàg. 2100-2109. RGE núm. 2856/99, presentada pel Consell Insular d'Eivissa i Formentera, relativa a moratòria de construcció i ampliació de camps de golf a les Illes Pitiüses.

	empreses turístiques d'allotjament destinat a la dotació del fons per a la millora de l'activitat turística i la preservació del medi ambient. DS núm. 43 (7 de novembre), pàg. 1861-1884. RGE núm 2924/00, de l'impost sobre estades en empreses turístiques d'allotjament destinat a la dotació de fons per a la millora de l'activitat turística i la preservació del medi ambient. DS núm. 59 (10 d'abril), pàg. 2632-2648. RGE núm 3551/01, de protecció ambiental de Ses Salines d'Eivissa i Formentera. DS núm. 79 (11 de desembre), pàg. 3420-3435.	Debat dictamen Comissió d'Ordenació Territorial, DS núm. 24 (21 de març), pàg. 1021-1032.
2001		RGE núm. 2012/02, relativa a la modificació puntual de la Llei 2/1999, de 24 de març, general turística de les Illes Balears. Debat de presa en consideració, DS núm. 100 (17 de setembre), pàg. 4301-4306. Debat dictamen Comissió de Turisme, DS núm. 111 (3 de desembre), pàg. 4790-4794
2002		
2003	RGE núm. 1441/03, pel qual es deroga la Llei 7/2001, de 23 d'abril, de l'impost sobre estades a empreses d'allotjament, destinat a la dotació del fons per a la millora de l'activitat turística i la preservació del medi ambient. Debat i votació, DS núm. 10 (21 d'octubre), pàg. 360-376. RGE núm. 1543/03, de mesures urgents d'ordenació territorial i	

	urbanisme a les Illes Balears. DS núm. 14 (18 de novembre), pàg. 533-549.	
2004	RGE núm. 4618/04, de creació del Col·legi Oficial de Guies Turístics de les Illes Balears. DS núm. 47 (14 de desembre), pàg. 2166-2169	RGE núm. 4626/04, relativa a comercialització d'estades turístiques a habitatges. DS núm. 41 (26 d'octubre), pàg. 1901-1911 (Presca en consideració)
2005	RGE núm. 8613/04, per a la conservació dels espais de rellevància ambiental. DS núm. 62 (17 de maig), pàg. 2974-3001 RGE núm. 1280/05, de ports de les Illes Balears. DS núm. 66 (14 de juny), pàg. 3195-3224.	RGE núm. 4626/04, sobre comercialització d'estades turístiques a habitatges. DS núm. 54 (15 de març), pàg. 2638-2645. RGE núm. 2766/05, de mesures específiques per a les illes d'Eivissa i Formentera en matèria d'ordenació territorial, urbanisme i turisme. Debat de presa en consideració, DS núm. 65 (7 de juny), pàg. 3138-3148. DS núm. 76 (29 de novembre), pàg. 3811-3825. RGE núm. 6091/05, relativa a derogació de la Llei 12/1988, de 17 de novembre, de camps de golf. Debat de presa en consideració, DS núm. 71 (18 d'octubre), pàg. 3572-3583
2006	RGE núm. 2872/06, d'avaluacions d'impacte ambiental i avaluacions ambientals estratègiques a les Illes Balears. DS núm. 104 (5 de setembre), pàg. 5275-5287.	RGE núm. 7925/05, d'avaluacions per a la protecció del medi ambient a les Illes Balears. Debat de presa en consideració, DS núm. 79 (7 de febrer), pàg. 4148-4154. RGE núm. 790/06, de mesures d'emergència en matèria d'ordenació territorial. DS núm. 114 (17 d'octubre), pàg. 5759-5776 RGE núm. 7458/06, relativa a protecció del paisatge de les Illes Balears. Debat de presa en consideració, DS núm. 116 (31 d'octubre), pàg. 5854-5865
2007		
2008	RGE núm. 26/08, de mesures urgents per a un desenvolupament territorial sustentable a les Illes Balears. DS núm. 30 (6 de maig), pàg. 1372-1387.	
2009	RGE núm. 9488/08, de mesures tributaries per impulsar l'activitat econòmica a les Illes Balears. DS núm. 53 (17 de febrer), pàg. 2503-2511	

	RGE núm. 9588/09, de mesures ambientals per impulsar les inversions i l'activitat econòmica a les Illes Balears. DS núm. 78 (10 de novembre), pàg. 3511-3521	
2010	RGE núm. 3134/09, de mesures urgents per a l'impuls de la inversió a les Illes Balears. Procediment de tramitació directa i en lectura única, DS núm. 103 (15 de juny), pàg. 4667. DS núm. 103 (15 de juny), pàg. 4687-4692.	RGE núm. 962/10, de declaració d'interès autonòmic de la construcció del camp de golf de Son Bosc a Muro. DS núm. 94 (13 d'abril), pàg. 4319-4334. DS núm. 106 (20 de juliol), pàg. 4722-4731 RGE núm. 3160/10, de mesures per a la revaloració integral de la Platja de Palma. DS núm. 107 (20 de juliol), pàg. 4750. DS núm. 110 (27 de juliol), pàg. 4774-4780.
2011		
2012	RGE núm. 1244/12, de mesures urgents per a l'ordenació urbanística sustentable (procedent del Decret Llei 2/2012). DS núm. 37 (29 de maig), pàg. 1700-1716 i DS núm. 39 (12 de juny), pàg. 1835-1836 RGE núm. 3121/12, de mesures urbanístiques per a l'execució del Centre Internacional de Tennis Rafael Nadal. DS núm. 35 (15 de maig), pàg. 1617-1621 RGE núm. 3640/12, del turisme de les Illes Balears. DS núm. 43 (17 de juliol), pàg. 1890-1899	RGE núm. 5829/11, relativa a impostos sobre instal·lacions que incideixen en el medi ambient. DS núm. 33 (2 de maig), pàg. 1498-1500 RGE núm. 6006/11, de derogació de la Llei 9/2010, de 27 de juliol, a fi de protegir la zona de Son Bosc a S'Albufera de Mallorca. DS núm. 58 (16 d'octubre), pàg. 2335-2343.
2013	RGE núm. 3228/13, pel qual es modifica la Llei 5/2012, de 23 de maig, de mesures urbanístiques per a l'execució del Centre internacional de tennis Rafael Nadal. DS núm. 87 (21 de maig), pàg. 3860-3866	RGE núm. 2978/13, presentada pel Consell Insular de Menorca, de modificació de la disposició addicional novena de la Llei 7/2012, de 13 de juny, de mesures urgents per a l'ordenació urbanística sustentable. Debat de presa en consideració, DS núm. 83 (23 d'abril), pàg. 3655-3667. Debat i votació del dictamen de la Comissió de Medi Ambient i Ordenació Territorial, DS núm. 87 (21 de maig), pàg. 3850- 3860.
2014		
2015		
2016	RGE núm. 318/16, de l'imposts sobre estades turístiques a les Illes Balears i de mesures	RGE núm 1663/16 i 1683/16, al Projecte de llei RGE núm. 318/16, de l'imposts sobre estades turístiques a les Illes

	d'impuls del turisme sustentable. DS núm. 30, pàg. 1681. RGE núm. 4939/16, d'avaluació ambiental de les Illes Balears. DS núm. 47, pàg. 2546.	Balears i de mesures d'impuls al turisme sustentable. DS núm. 25, pàg. 1355 i 1356.
2017	RGE núm. 873/17, de declaració del Parc Natural Marítime-terrestre Es Trenc-Salobrar de Campos. DS núm. 82, pàg. 4691. RGE núm. 5311/17, de modificació de la Llei 8/2012, de 19 de juliol, del turisme de les Illes Balears, relativa a comercialització d'estades turístiques a habitatges. DS núm. 87, pàg. 4811.	RGE núm. 2906/17, sobre la protecció de la mar Mediterrània sota la jurisdicció espanyola dels danys que pugui produir l'exploració, la recerca i l'explotació d'hidrocarburs i altres substàncies minerals. Preses en consideració, DS núm. 72, pàg. 4134. Procediment directe; debat i votació, DS núm. 74, pàg. 4226
2018	RGE núm. 4014/18, pel qual es modifica la Llei 12/2016, de 17 d'agost, d'avaluació ambiental de les Illes Balears. DS núm. 133, pàg. 7352	RGE núm. 16726/17, de camins públics i rutes d'interès excursionista de Mallorca. Preses en consideració, DS núm. 126, pàg. 7171. Debat i votació, DS núm. 148, pàg. 8401. RGE núm. 4406/18, de protecció de la mar Mediterrània sota la jurisdicció espanyola dels danys que puguin produir l'exploració, recerca i explotació d'hidrocarburs i altres substàncies minerals. Preses en consideració, DS núm. 129, pàg. 7260. Debat i votació, DS núm. 139, pàg. 7791. RGE núm. 10528/18, de mesures de protecció de la badia de Sant Antoni de Portmany. Preses en consideració, DS núm. 144, pàg. 8089.
2019		RGE núm. 3623/19, relativa a suport al turisme de creuers. DS núm. 7, pàg. 319. RGE núm. 4026/19, relativa a defensa del sector turístic i contra els actes de turismofòbia a les Illes Balears. DS núm. 11, pàg. 568 RGE núm. 7472/19, relativa a elaboració de l'estratègia de paisatge de les Illes Balears. DS núm. 16, pàg. 877
2020	RGE núm. 8711/20, del Decret Llei 8/2020, de 13 de maig, de mesures urgents i extraordinàries per a l'impuls de l'activitat	

	econòmica i la simplificació administrativa en l'àmbit de les administracions públiques de les Illes Balears per pal·liar els efectes de la crisi ocasionada per la COVID- 19.	
2021	RGE núm. 3970/21, de mesures extraordinàries i urgents per executar les actuacions i els projectes que s'han de finançar amb fons europeus, en el marc del Pla de recuperació, transformació i resiliència. DS núm. 104, pàg. 6165	RGE núm. 6957/20, d'agilitació per incentivar la inversió. DS núm. 74, pàg. 4490